1924

МОЛОДА УКРАЇНА

АЛЬМАНАХ ДЛЯ МОЛОДІ

РІЧНИК

II

ЛЬВІВ = КИЇВ
НАКЛАДНЯ МИХАЙЛА ТАРАНЬКА
1924.

Львів 1923

Р. Лісфорсовий

ЛІТ. А. АНДРЕЙЧИН, ЛЬВІВ

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Molodа Ukraïna

МОЛОДА УКРАЇНА

АЛЬМАНАХ ДЛЯ МОЛОДІ.

РІЧНИК II.

1924

NK
ЛЬВІВ
НАКЛАДНЯ МИХАЙЛА ТАРАНЬКА.
1924.

Digitized by Google

INDIANA UNIVERSITY LIBRARY
AP 58
.U5 M7
1924

Зміст II річника.

1. Вірші.

Вільшенко Ярослав В.:
Коляда »Рідної Школи« 2
Цвіти край шляху 85.
Чари Свят вечера 5.
Червона Калина 121.
Гофман фон Фалерслебен:
Прощаннє зими 104.
Гриневичева Катря:
Під Новий Рік 13.
Гренджа-Донський:
Над рікою 175.
Данильчук Іван:
Колисанка 287.
Завадович Роман:
Дігнало сонечко обрій 162.
Дух у Каневі 53.
Душевна весна 136.
Закучерявились хмари 236.
Звіялось листє з беріз 269.
Мій край 37.
Моїй долі 9.
Мов чудовий самоцвіт 159.
На згадку панщини 109.
На Оливній горі 86.
Нова книга 133.
І заплакала Осінь 253.
Під весну 64.
Під стягом молодости 54.
По вакаціях 193.
Супротивному вітрови 249.
Срібноризий май зацвив 115.
Так надить 190.
Ковальчик Петро:
Споглянь туди 68.
Костельник Гавриїл:
Зима 27.
Осінь 217.
Кравченко Уляна:
Благовіщеннє 73.
Весняний ранок 61.
В зимовий вечір 41.
Зимою 25.
Жнива 157.
До сонця 76.
Літо 169.
Ранок 145.
Різдвяні дзвони 4.
Левицький Василь:
Великий Тиждень 100.
У Страстний Четвер 97.
Лепкий Богдан:
Осінне листє 229.
В тиху нічку 241.
Магир Микита:
Зима іде 265.
Підгірянка Марійка:
Буду прясти 277.
Самійленко Володимир:
Святий Вечір 1.
Самчук В.:
Молоді 20.
Угрин-Безгрішний Микола:
Кобзареві Роковини 49,
Хронович Володимир:
Наш Пророк 58.
Старинна Казка 205.
Чернявський М.:
Пороги 181.
Шевченко Тарас:
Заповіт (по французьки) 55.
Суботів (фрагмент) 58.

2. Байки, казки і леґенди.

Вировий Евген:
Три лілеї 141—143, 152—154.
Гатцук Е.:
Про хана Кара-Мансура і чорта 266—269.
Гуґу:
Ярина і Калина 254—256.
Завадович Роман.
Білий і Мурин 212.
Вюн і Змія 178.
Голуби, Півень і Суп 245.
Дівча і Пчілка 220.
Колеса 212.
Лебідь і Жайворонок 196.
Місяць і сонце 212.
Осел, Малпа і Китиця 146.
Осел і Заяць 251.
Пчілка і Голуб 224.
Ратівник 226.
Слимак і Свердок 207.
Заклинський Богдан:
Фея 200.
Чому пес держиться чоловіка 209.
Калинець Сильвестер:
Воробець 92.
Дуб і Гриб 126.
Заяць 112.
Жовна і сорока 191.
Лис і когут 81.
Медвідь у хаті гаєвого 163.
Павук і муха 260.
Чорт в горосі 184.
Ковалевська Наталія:
Кокос 225—226.
Лотоцький Антін:
Десята казка дідуся Тараса 50-53.
Лотоцький Михайло:
Горицвіт 4—5.
Мандюк Іван:
Чародійний пояс 260—262.
Островський Володимир:
Руда 188.
Різні байки й казки без поданих авторів.
Розумна дочка бідного Івяна 287—289.

3. Оповідання.

Амічіс Едмондо:
Любов до рідного краю 76.
Бариляк Марія:
Королівський ланцух 158—159.
Бляншет:
Хто щасливий 269.
Вольтер:
Щоденна приємність — неприємність 184.
Галя (Цегельська Олена):
З першим снігом 259—250.
Гуґу:
Коли ще на Олімпі боги володіли 242—250.
Цвітка 223—224.
Гавль Фредерік Джемс:
Індо-но-Кейн 189.
Світло 167.
Сила волі 93.
Японський Учитель 250—251.
Гуд Фредерік Джеймс:
Годжіро 289—290.
Денисенко М.:
Наш шкільний товариш 162-163.
Достоевський Теодор:
Хлопчик коло ялинки 3—4.
Завадович Роман:
Гончарка 98—100.
На колоски 178,
Пригода з тиґром 182—184.
Заклинський Богдан:
Боротьба о життє 150.
Лотоцький Михайло:
Із сільського хлопця найбогатший чоловік на світі 244—283.
Падолист 262—263.
Липа Іван:
Життє як казка 21—22, 26—27, 69—70, 82.
Магир Микита:
Модерний поет 54—55.

Digitized by Google

Іренко Михайло:
Коли темна й погідна настане ніч 176—178.
На сторожі 194—195, 206—207.
Педерцані-Вебер І.:
Андрусь Шпекбахер 110-112.
Боротьба з вовком 74—76.
За сайгою 14—16.
До неньки 62—64.
Між червоношкірими 38—41.
На розбишацькому кораблі 122—116.
Нічна праця 170—126.
У країні золота 210-212, 221-223.
Пеленський Є. Ю.:
Вивірка 175.
Славний 220.
Сталь П. Й.:
Мала сестричка 263.
Сетір Гр.:
Незвичайна помилка 196.
Фуртак Стефанія:
Віночок Марусі 226.
Фльоріян:
Поле вдовиці 239.

Різні оповідання без поданих авторів:

Гостьовитий Ґориль 215-216.
Євшан-зілле 230—231.

4. Наукові статейки з обсягу природних наук, історії, географії, літератури та мистецтва.

Вебер Є. Є.
Перелетні птахи 257—260.
Колінс Джемс:
Як і хто винайшов машину до писання 30-32, 45-46, 56-58.
Лотоцький Михайло:
З історії почтових марок 150-152.
Іван Ґутенберґ і його винахід 213-215.
Монтанус Ернест:
Загибаючий нарід 231—236
Прогулька до Інститута Пастера 278—281.
Наварук Осип др.:
На »Золотім Березі« Мічігену 218—220.
Чоглок А.:
Зазуля 105—107.
Їжак 160-162.
Ховрах 90—92.
Шіпстон Гарольд:
Палестинське село 8—9.
Ярбій Василь:
Яструб і ласиця 256.

5. Біографії славних людий.

Біркенгібль Михайло:
Андерсен Ганс Хрістіян 101-104.
Дікенс Чарльз 197—199.
Френклін Венямин 65—66.
Корчаківський Анатоль (Анатоль Котович):
Старчик Сковорода 127—129, 134—136, 146—148.
Лотоцький Антін:
Мусоліні Беніто 87—89.
Сметана Бедржіх 113—115.
Лотоцький Михайло:
Форд Генрі 244-245.

6. Принагідні та ювилейні статі.

Блажкевич Іванна:
Вдячні любимці дітий 166.
Коренцева О.:
Ігор і Лідка їдуть у гори 155.
Лотоцький Михайло:
Кулиджеві сини 148—149.
Охримович В.:
Пластуни в Карпатах 270—271.
Таранько Михайло:
Театральні вистави по укр. школах у Канаді 118—119.

7. Сценічні образки.

Атаманюк Василь:
Материна сльозинка 281—287.
Блажкевич Іванна:
Діло в честь Тараса 185—188.
Вольф Франтішек:
При ватрі 136—139.
Габрусевич Іван:
Український Вертеп 208—209.
Завадович Роман:
Князь Марципан 164 — 166, 173—175.
Рицар Лесь 116—117, 129—131.
Серед Ангелів 77—81.
Королів-Старий Василь:
Зустріч 6—7, 17—20.
Лісове свято 136—141.
Підкладень 28—29, 42—45.
Орлівна Галина:
Золотий черевичок 261—276.
Яремова Слава:
Чотири пори року 67—68.
Ясінський Федір:
День Свободи 245—249.

8. Всячина.

Веселий кутик 34,
Від Адміністрації 120, 132, 228,
Всячина 126, 179, 190, 201, 227,
Заяви 96,
Звіти з дитячих вистав 24, 84, 144, 180, 228, 240,
Звіт з діяльности »Рідної Школи« у Вінніпеґу 48.
Комунікати 36, 60, 84, 96,
Конфіскати 73, 85, 205, 253,
Листи до Редакції 108,
Листи від читачів 72,
Лист до Вуйка Влодка 108.
Іграшки з числами 10, 33, 94, 202—203,
Наші читачі 35,
Оголошення 32, 41, 81, 112,
Оповістки 35,
Посмертні згадки 108,
Подяка 276.
Цікаві таблички 191.
Як святкувала дітвора села Денисова Кобзареве свято 60.

9. Загадки, ребуси і шаради.

Стор. 11—12, 23—24, 34, 47, 59—60, 71, 83-84, 95 96, 107 108, 119 120, 131, 156, 167—168, 180, 192, 203-204, 216, 228, 239-240, 252, 264, 276.

10. Розвязки загадок.

Стор. 132, 144, 290—292

11. Переписка редакції.

Стор. 12, 35—36, 72, 84, 96, 108, 120, 168, 240,

12. Викази жертв.

Стор. 12, 36, 48, 60, 84, 108, 120, 144, 168, 216, 252, 276,

Ілюстрації.

Заголовна вінєта »Молодої України« від ч. 1 до 7 є твором ґрафіка Роберта Лісовського, як рівнож і рисунок обгортки. Заголовна вінєта від ч. 8 — 24 є твором ґрафіка Володимира Січинського.
Андерсен Ганс Хрістіян 102.
Батьків помічник 171.
Біблія 42-стрічкова 214.
Білогрудки на відпочинку 258.
Боротьба з Індіянином 39.
Ватра 271.
Вигляд друкарні Ґутенберґа 213.
Винахідник марок почтових 151.
Відзнаки вмілости 271.
Відважний хлопець 111.
»В чужім пірю« 118.
В полоні у розбишак 123.
Гіл Ровленд 151.
Добрий син 63.
Дікенс Карло 198.
Дім друкарні Ґутенберґа 214.
Ґутенберґ Іван 213.
Ґубернатор Індіян 234.
Зазуля 106.
Гончарські вироби 235.
Гості в пласт. таборі 270
Ініціяли 4, 8, 21, 50, 98, 101, 105, 158, 160, 176, 182, 194, 197, 218, 230, 154, 266.
Інститут Пастера 278.
Ісус на Оливній горі 86.
Керниця в Зуні 232.
Кобзареві думи 51.
Коляжівна Катря 114.
Кухня в пласт. таборі 270.
Кульони в перелеті 259.
Ластівки перед відлетом 257.
Лет птиць через море 257.
Лябараторія Д-ра Ру 280.
Мальованє збанків 234.
Малий герой 75.
Мати на панщині 52.
Мацібора Павлина 35.
Машина до писання з 1876 р. 31.

Digitized by Google

Машина Марка Твена 45.
Могила Сковороди 147.
Мікроби 276.
Мусоліні Беніто 88.
На що мені чорні брови 52.
На терасі в селі Зуні 235.
Оселя Зуні 231.
Памятник Жуліля 280.
Пастер Людвик 278.
Пластовий табор 270.
Перша машина до писання 31.
Перша машиністка 57.
Перша дружина Сметани 114.
Печатка Ґутенберґа 215.
Пригода мандрівника 222.
Д-р Ру 280
Поворот з поля 232.
Приготовлюваннє поживи 236.
Птиці біля морської ліхтарні 257.
Ребуси 11, 23, 34.
Рождество Христове 2, 5.
Родинний дім Ґутенберґа 214.
Рицар на кони 54.
Саля для розсліду звірят 279.
Сокіл на відпочинку 258.
Сковорода Григорій 128.
Сметана Бедржіх 113.
Сини през. Кулиджа 149.
Син ратує батька 15.
Сумна вістка 53.
Стернадки на березі 258.
Старчик Сковорода 135.
Танець із ножами 233.
Укр. печатки пол. почти 152.
Улиця в оселі Зуні 234.
Ховрахи на степі 91.
Церква в Суботові 58.
Форд Генрі 244.
Франклін Венямин 65.
Чижики 259.
Шевченко Тарас 50.
Шолєс Хрістофор Лятам 30.

З друкарні оо. Василіян у Жовкві.

Digitized by Google

Святий Вечір.

Свято веселеє нас привитало,
Свято найбільш укохане в народі,
Будьмо-ж веселі, журитися годі,
На бік лихеє, кого що спіткало —
В Святий Вечір.

Будьмо веселі, всі клопоти киньмо,
Хто ма кохання, втішаймось коханням,
Даймо в нас волю всім добрим бажанням,
І без злоби — всіх ворогів стріньмо —
В Святий Вечір.

Стріньмо, як дітям народу годиться:
Серцем отвертим і чулости повним;
І цілий край свій любовю ми сповним
І в злих серцях та любов заіскриться —
В Святий Вечір.

Хто з нас був добрий, той ліпший ще буде,
Хто неприязний, щоб доброти вчився;
Не забуваймо: в сей день народився
Той, що кохання приніс на всі люди —
В Святий Вечір.

Нумо-ж до гурту зберімось тіснійше,
Кожда родина, як звичай навчає,
А в кого зовсім родини не має,
Друга хай знайде, а смутком не дише —
В Святий Вечір.

Тільки такий недошкребок культури,
Що до народа кохання не має,
Що його звичаї всі зневажає,
Той нехай буде смутний і похмурий —
В Святий Вечір.

Володимир Самійленко.

Digitized by Google

Коляда „Рідної Школи“.

Во Вифлеємі нині новина,
Пречиста Діва родила Сина;
В яслах сповитий, поміж бидляти
Спочив на сіні Бог необнятий.

Вже Херувими славу співають,
Ангельські хори Пана витають,
Пастир убогий несе, що може,
Щоб обдарити Дитятко Боже.

Й на Україні рідненькі діти,
Рвуться до сонця, волі, освіти.
У »Рідній Школі« щастя здобудуть,
Свого народу в ній не забудуть!

Та поки вийдуть вони у люде,
Хай рідний нарід їх не забуде.
Із колядою на »Рідну Школу«
Спішіть від серця, спішіть посполу!

Тоді зрадіє Христос-Дитина,
Що Україна сильна, єдина,
Бо в ній не має одної хати,
Щоб не хотіла про школу дбати!

Глянь оком щирим, о Божий Сину,
На Україну нашу, родину;
Щастя, здоровля зішли в сю хату,
За щедрі дари з неба заплату!

Digitized by Google

Федір Достоєвський.

Хлопчик коло ялинки.

Було се перед Різдвом в однім великім місті, у страшний мороз.

Хлопчик, ще дуже маленький, що мав шість або й менше літ, пробудився ранком у вогкій та студеній пивниці. Одягнений був у подерту сорочину і дрожав із студени. Його віддих вилітав білою парою, а він сидячи в кутику на куфрі, умисно з нудьги пускав пару із рота і забавлявся, дивлячись, як вона вилітає. Та йому дуже хотілося їсти. Кілька разів уже він підходив до тапчана, де на тонкій, як паленичка постілці і на якімсь вузлику під головою намість подушки, лежала його хора мати. Як вона тут опинилася? Певно приїхала із чужого міста і зараз захоріла. Господиню тої нори забрали ще перед двома днями у тюрму. Комірники розійшлися — сеж перед святами. У другім кутку »кімнати« стогнала від ревматизму якась вісімдесятьлітна бабуся, що служила колись і десь по панах за няньку, а тепер умирала самітна, стогнала — і воркотіла на хлопчину так, що він уже боявся й підійти до неї близше. Напитися — то він десь дістав у сінях, та не найшов ні кусника хліба і вже десятий раз пробував збудити свою маму... Ніяково ставало йому, наконець, у темноті: уже смеркалося, а огня ніхто не розкладав. Діткнувся маминого лиця, і пересвідчився, що вона зовсім не рухається тай така стала студена, як стіна.

»Дуже вже тут студено« — подумав хлопчик, постояв, несвідомо поставив свою руку на плечі покійної, потім дмухнув на свої пальчики, щоби обігріти їх. На тапчані найшов свою свитину. Тоді тихенько, обмацуючи руками, вийшов із сутерин. Був би він іще скорше пішов, та все боявся в горі там на сходах великої собаки, що вила увесь день у сусідських дверях. Собаки вже не було чути і він вийшов на улицю.

Боже, яке велике місто! Ніколи ще він не бачив такого! Там, звідки він приїхав, у ночи так темно! Одна ліхтарня на всю улицю. Деревляні низенькі домики запирають на ніч віконницями і на улиці, ледви смеркнеться — нема нікого. Всі замикаються в хатах і тільки виють цілі гурми собак усю ніч... За те було там так тепло, давали йому їсти, а тут — Боже, коби хоч що їсти! Який тут стукіт і товкітня, яке світло й люди, коні, карити — а мороз, мороз! Замерзла пара летить із змучених коний, із їх отворених ротів. Крізь замерзлий сніг дзвенять підкови об каміннє, а всі так поштуркуються, і... Господи, так хочеться їсти, хочби кусничок який. А як болять пальці!

Мимо перейшов поліцай і відвернувся, щоби не видіти хлопця.

Ось ізнову улиця — ох, яка широка! Тут іще готові й розмісити хлопця. Як вони всі кричать, біжуть, ідуть, а світла, світла скілько! А се що? Ой, яке велике скло! За склом світлиця, а в світлиці дерево аж до стелі. То яличка, а на яличці скільки огнів, скільки золотих папірчиків і яблок! А кругом — ляльки, малі коники. По світлици бігають діти, прибрані, чистенькі, сміються, бавляться, їдять і пють... Он та дівчинка почала з хлопчиком танцювати — яка гарненька дівчинка! Он і музика, чути крізь скло. Глядить хлопчина, дивиться, вже сміється. А в нього тимчасом болять уже пальчики і на ніжках і на рученятах, зовсім червоні, вже не згинаються і боляче робиться, як рушити ними. І знов згадав хлопчик про те, що його так болять пальчики, заплакав і побіг дальше... А там видить він крізь друге скло світлицю і знов там видно дерева і на столах усяке печиво: періжки, медяники, маківники. Сидять там чотири богаті пані, а хто прийде, вони дають йому медяники. Двері одчиняються що хвилі, входить ними з улиці богато панів. Несміливо приступив і хлопчина, отворив двері й увійшов... Ох, як на нього скричали і замахнулися! Одна пані підійшла чим скорше і всунула хлопцеви в руку копійку, а сама отворила йому двері на улицю. Як він налякався! А копійка тут і покотилася і задзвеніла по сходах: не міг зігнути свої червоні пальчики і придержати її. Вибіг хлопчина і пішов скорше-скорше, а куди — і сам не знає. Хочеться йому знов заплакати, та вже боїться — і біжить, біжить і на пальці знов дує. І журба чіпляється його, бо почув себе знову одиноким, самітним. Аж глянув — Боже, що се там знову? Стоять юрбою люди і дивляться: на вікні за склом три ляльки, маленькі, зодягнені у червоне й зелене платтє і зовсім так, якби живі! Якийсь дідо сидить коло них і наче грає на велику скрипку, два инші стоять там і грають на маленькі скрипочки. До такту рушають головками і дивляться один на другого, роти роззявляють, говорять, зовсім таки говорять, тільки що із за скла не чути. Спершу подумав хлопчик, що вони живі, аж як догадався, що се ляльки, то розсміявся. Ніколи він не бачив таких ляльочок, навіть і не знав, що такі можуть бути... І плакати йому хочеться, а так смішно-смішно із тих ляльок!

Нараз почув, що з заду вхопив його хтось за свитину. Більший, недобрий хлопець стояв побіч і ще вдарив його по голові, зірвав шапочку тай копнув ногою. Покотився хлопчина по снігу. Тут кричали на нього, тож схопився і втікав-втікав... Аж забіг на чуже подвірє і присів за дровами: »Тут не знайдуть, тай і темно«.

Присів і скорчився, а сам дихнути не годен зі страху... І враз, зовсім скоро, стало йому так добре: руки й ноги нараз перестали боліти. Так тепло стало, так тепло, як на печі. Ось він здрігнувся: Ах, та се він був заснув! Як добре тут заснути! Посиджу тут і піду знов подивитися на ляльочки, — подумав хлопчик і усміхнувся, як пригадав собі про них: »Зовсім, як живі«!.. й нараз причулося йому, що над ним мати заспівала пісню...

— »Мамо, я сплю... Ох, як тут добре спати«!

— Підеш до мене споглянути на яличку, дитинко«, — прошептав над ним тоді тихий голос.

Він подумав собі, що се його мама; та ні, не вона... А хтож се його кликав? Він добре не бачить; та хтось нагнувся над ним і обняв його в темноті. Простягнув йому руку і — нараз — ой, яке світло

Digitized by Google

Ей, яка яличка! Тай не яличка се: він і не бачив іще таких дерев! Деж се він тепер? Усе блищиться, все сяє, а довкола самі ляльки, — ей ні, се все хлопчики й дівчатка, тільки такі ясні! Всі вони кружляють кругом нього, літають, усі вони цілують його, беруть його, несуть із собою. Та й сам він летить і видить: Дивиться його мама і сміється до нього радісно...

— Мама! Мама! Ах, як тут красно, мамо! — кричить їй хлопець і знову цілується з дітьми. Хоче їм чим скорше сказати про ті ляльки за склом. — Хто ви, хлопці? Хто ви дівчатка? — питається він, сміючись.

— Се »Христова яличка«, — відповідають вони йому. »У Христа все на сей день яличка для маленьких діточок, у котрих там нема своєї ялички«...

І довідався він, що ті хлопчики й дівчатка всі були такі самі діти, як і він. І всі вони тепер тут, усі як ангелята коло Христа, а Він Сам серед них, простягає до них руки і благословить їх і їх матері., А мами сих дітий всі стоять тут з боку і плачуть. Кожда впізнає свого хлопчика, або дівчинку, а діти підлітають до них, цілують їх, утирають їм слези своїми ручками і просять їх не плакати, бо їм усім тут так добре...

— — — — — — — — — — — — — — — —

Другого дня раненько сторож знайшов маленьке тіло замерзлого поза дровами хлопчика. Відшукали й його маму... Вона вмерла ще скорше; обоє побачилися на Різдво Христове в небі...

Переклав Богдан Заклинський.

Різдвяні дзвони.

Звіночки — звони!
Сріберні тони
Несіть, несіть!
Несіть в простори:
Кінчиться горе,
Затихнуть стони...
Душ легіони
Будіть, будіть!

В душах, що в хлань йшли,
У темінь аду,
Будіть розраду,
Огнем любови
Натхніть, натхніть!..
Різдвяні дзвони
Враз з пісоньками
Сю вість несіть:
Є Бог із нами!

Родилось Слово!
Світло родилось,
Озолотило
Життє на ново,
Освободило
Нас з тьми заков!
Взяла власть в руки
Свята любов!

Гей, звони, звони,
Несіть тони
Коляд, пісень,
Несіть хорали:
Вже тьми упали,
Світає день!

Переміняється
Весь земний гльоб!
Втих бій кровавий!
По днях темряви,
Злощасних проб,
Іде день слави
Діл і пісень!

Звінки Різдвяні,
Над глубінь хлані
Сріберні тони
Несіть! Несіть!
Душ легіони
Будіть, будіть!
Звіночки, звони,
Звеніть! звеніть!

Уляна Кравченко.

Горицвіт*)

(Христова цвітка).

Є казка про чудотворні цвіти, що у різдвяну ніч розцвитаються під густою сніговою габою. А мають таку силу сі цвіти, що лічать пошести й прогоняють злих духів. Ся казочна цвітка то Христова рожа, різдвяна цвітка. Зимою великий сніг укриє ліс, поле, гори й долини наче покривалом, зівяла й умерла остання цвітка, аж тепле весняне сонячко цілунками пробудить сплячі діточки рістні. Тоді то, коли вся природа завмерла під снігами, у лісі випускає горицвіт безлисті била. Небаром пропукають пуплішки й показуються цвіточки — зірки. З початку зелені, опісля сніжнобілі. Колиж заясніють рожевими красками, подобають на цвіт дикої рожечки. — Ботаніки називають сю цвітку Helleborus. Німецький нарід вірить, що різдвяна рожа має чародійну силу. Розвивається вона на Святий Вечір. »Коли її зісти, відбирає вона життє«, так можна би менше-більше перекласти її латинську назву. І дійсно Helleborus належить до отруйних ростин. У корінцях її є сильна отруя, гелєборін. Се одна з найсильнійших отруй, що затроює серце.

Вже старинні цінили лічничу силу горицвіта. Греки й Римляне вважали його успішним ліком проти мозкових недуг, божевілля. Ще сьогодня зачисляють сю ростину у південних краях до лічничого зілля. У середущій Европі вже вийшла з лікарського ужитку. Огородники присвятили горицвітови пильну увагу. Можна бачити його цвіти серед темного листя

*) Helleborus niger, Чемерник чорний, Горицвіт (укр.), Спиндз (Бучач), Стародубка (укр.), Чорна чемериця (Волинь), Черемуха (Желехів). Мають витревалі підземні гони й із них що року випускають нові цвитучі била. Висока 10 — 30 цм. Ростина отрійна, дуже небезпечна. Цвите в січни, лютім і марті. Вивар із коріння пють деколи у водній пухлині Однак через надужитте сього ліку лучаються дуже часто небезпечні припадки затроєння.

Digitized by Google

нагробних вінків. Залюбки беруть його зимою до кімнати завдяки пахучим цвіткам-зіркам.

У Німеччині вже від богато століть плекають в огородах ріжні роди горицвіту. Вже свята Гільдеґарда, що вмерла в 1197-ому році (проживши 99 літ), як ігуменя монастиря, на горі Руперта біля Бінґен над Реном, садила в монастирському огороді любиму »Христову рожу«. В садах Бельмореля у Шотляндії плекають її в ріжних благородних відмінах. Бувша німецька цісарева спровадила була найліпші відміни »Христової цвітки« до палатних садів у Почдамі.

Горицвіт цвите від грудня до марта. Колиж його цвіти відцвитуть, тоді на весну появляються темно зелені, наче шкіряні пальчасті листки.

Німецький нарід має таку леґенду про різдвяну рожу:

Новонароджений Ісус лежав у яслах у Вифлеємі. Прийшли побожні пастирі поклонитися йому. Між ними клячала й одна дівчинка. Не мала нічого, що принесла би в дарі Спасителеви. В доказ любови поклала в ясла лише віночок білих цвіток. Найшла його на прикритій снігом леваді. Ніхто навіть не запримітив запашного дару ніжної дитини. Лагідний погляд Ісусика був для неї благословенням. Від того часу що року з під сніжного пухкого покрову розцвитається Христова рожа, коли задзвонять різдвяні дзвіночки:

Ні їй весни, ні сонця, н роси,
Ні пестощів метелика не треба,
Бо поцілунки шле з гори
Їй святвечірна зірка з еба.

Всі леґенди про цвіти, що розцвитаються у різдвяну ніч, беруть свій початок від горицвіту. Він віщун весни, предтеча пробудження природи з довгого зимового сну. Тому також він є символом Спасителя, що зійшов на землю, щоби спасти грішний світ. Тому також у німецьких народніх піснях Ісуса порівнюється з цвіткою, що розцвитається на небесних левадах.

Коли надійде Пилипівка й пригадує, що треба готовитися до Різдва Христового, коли в серцях великих і малих пробуджуються веселі різдвяні сподівання, тоді зявляється:

Укрите в теміди сосон
Чарі не чудо незбагнуте,
Цвите в снігу мов мрія-сон
Любови духом обгорнуте.

Чари Святвечера.

В соломяних хатки кожухах,
В пушистих білих намітках,
І сад і гай і поле в пухах.
А небо всесеньке в зірках.
Дріжучі сріблом шле серпанки
Любовно місячик землі,
А дід Мороз, красою бранки
Полонений, казки чудні
Їй пише білими квітками
На вікнах низьких, теплих хат
І вється вколо хат, стрічками
Дзвінкий, розливний чар коляд.
Янгольський хор із неба рине
І бє в хатин шибки дрібні:
»На землі мир!« У небо сине
Враз радість лине із землі.
На хвилечку малу, маленьку
Зміняють мрії в рай тюрму,
Зимою чуємо в серденьку
Ми щастя квітку чарівну.
І квіточка у серці тихо
Співає щастя Волі нам
І гонить з хат і горе й лихо
І нас несе до Долі брам.
Нехай же квітка Щастя Волі
Веде серденька молоді
На згідний труд на рідним Полі,
Так в руки Волі дасть ключі.

Я. Вільшенко.

Digitized by Google

В. Королів-Старий.

Зустріч.

Новорічна пєса-казка на 2 дії.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Ведмідь Потап.
Зайчик-стрибанчик.
Старий рік.
Хова.
Сажотрус.
Новий Рік.
Олесь.
Матвійко.
Кирилко.
Парася.
Тетянка.

ДІЯ ПЕРША.

Різдвяна ніч.

Лісова прогалина. На ній кілька ялинок та кущів. З боку стоїть, заметений снігом, стіжок сіна. З заду — ліс, здалеку за лісом вимальовується село.

Смеркає. Поміж деревами грає червона загра-ва заходу. Потім вона згасає, а натомість усе заливається зеленим місячним світлом. Одночасно в селі поволі розсвічуються огники.

Ява 1.

(Якийсь час на поляні нема нікого. Здалеку чути в ріжних місцях собаче гавканне, долітають далекі звуки колядок. Починають співати колядки близше, також дужше в тій стороні гавкають пси). З ліса обережно, поза кущами, пострибує Зайчик-стрибанчик. Зробить кілька кроків наперед, потім-назад, постоїть, послухає, й знову скаче далі на один-два кроки. Потім, обернувшись до кущів, тихо кличе):

Зайчик: Тсс!.. Тсс!.. Агов, дядьку Потапе!.. Виходьте-но, не бійтесь: я все оглянув. Ніде а-ні духа!..

(Щось хурчить у лісі, тріщать віти, а далі за куща вистромлює голову Ведмідь-Потап).

Ведмідь: Хро-хро!.. Н' духа кажеш?.. А під стіжком і не дивився!.

Зайчик: Як же не дивився?.. Навкруги оббіг — ніде нікого, кажуж вам!..

Ведмідь *(виходючи):* Еге!. »Кажу, кажу!«... А як наскочимо на когось, тоді що казатимеш?..

Зайчик (*жартовливо*): Нічого не казатиму, а тільки уха прищулю та й гуць! — у ліс...

Ведмідь *(оглядається)*: Еге! Гуць — гуць!.. А як він тебе з тієї залізної палиці — гуць?. Тоді заскавучиш: »князь, князь«!.

Зайчик: І на щоб я таке проти ночи згадував?!.. Все ви тільки гримаєте та гримаєте... Навіть на передодні святого Різдва!.. *(Ще раз оббігає галявину, а потім починає гребтись у стіжку).* Тут у мене дещо приховано'.. Тільки не гиркайте, то може й вам щось утрапить на зуб.

Ведмідь *(присідає біля стога):* Та, чи бач!.. Возом тебе зачепив, чи що?.. Гиркаю, бо ти молодий, то й дурний ще, а яж тобі-дядько та ще й бував нераз у бувальцях!.. До тогож і місяць уже починає сходити, то в такий час красше сидіти в норі.. А що там у тебе?..

Зайчик *(витягає і хрумкає капустяний качан)*: Та хто того не знає, що в норі безпечнійше!.. А тільки ж серед ночи, коли пітьма в лісі, то вони всі сидять так само по своїх лігвах... Як будемо чекати до темна, то нікого ж і не побачимо...

Ведмідь: Та не хрумкай так, або ж дай ліпше мені якийсь там шматок, я не буду довго воловодитись... *(Бере у Зайчика качана, гризе).* Воно, звісно, в пітьмі нічого з ними не зробиш... А все ж таки було б ліпше самотужки написати... Біда ж, що ніхто не вміє... А таки жаль, що не попитали старого Лиса-Куцая... Він уже напевно навчився писати справно! Тож мудра голова'..

Зайчик: Та я ж бігав, аж Бог-зна куди!.. Кажуть, десь у далекій подорожі й поверне з мандрів либонь аж на Водохреща.. А тільки ж ви, дядечку, зовсім даремне все те говорите. Куцай — та й Куцай!.. Всі з тим Куцаєм, носяться як із писаною торбою! А кому він яку користь зробив?.. Та який же він мудрий, коли він куций?!..

Ведмідь: Чия б гарчала, а чия б вже й мовчала!.. От обізвався довгохвостий'..

Зайчик: Але ж в мене хвоста ніхто не відірвав!

Ведмідь: Тю, на тебе! Та що ж у тебе можна відірвати?..

Зайчик: То вже инша річ... Але ж нікому такої думки в голову не прийшло, як мені... А хіба на мене хтось бодай жартом скаже, що я мудрий?.

Ведмідь: Бо — ти дурний!.

Зайчик: І так завжди всі мене кривдять!.. Та чим же ваш Куцай такий розумний?..

Ведмідь: Чим, чим?... Давай красше качана'..

Зайчик *(нашорошившись):* Тсс!.. Тихо!.. Ховаймось у сутінок. Здається, йдуть сюди!..

(Обидва пересуваються в той бік, де від стіжка падає тінь, щільно притулюються до сіна).

Ведмідь: Хро-хро!.. А чи не втекти красше?.. А то ти таки підведеш...

Зайчик: Тьфу!.. Аж соромно мені таке слухати!.. Нас же уповноважнено!.. А ще всі на мене: страхополох, боягуз'.. Так я ж таки-заяць!.. А навспражки то ви, дядьку, боягуз'.. А ще такий здоровецький!..

Ведмідь *(ніяково топтається на місці):* Е — е!.. Говори, говори... Хро-хро'... Я бував у бувальцях!..

Зайчик: Та чули вже, чули... Тсс!.. Виходять. Четверо.. і всі маленькі!..

Ява 2.

(Олесь, Матвійко, Парася й Кирилко виходять на прогалину. Несуть розсвічену „звізду".

Олесь: Ну, й чого ти, Парасю, так вищиш?.. Ти стримуйся! А то — очи заплющить та немов те недорізане порося, — »куві-куві«!. *(Передражнює).*

(Хлопці сміються. Ведмідь хоче тікати, але Зайчик його стримує).

Парася: Бо Кирило гуде, як жук, а я сама себе не чую, поки очий не заплющу...

Digitized by Google

Олесь: То тож бо й є!.. Кожен тягне свого, а гуртом виходить таке, що й пси стають на задні ноги та виють, як нашої колядки вчують!..

Кирилко: А в мене, братя, все таки торба не порожня!.. Є трохи й вареників, шматок ковбаси й два шматки сала!.. На тобі, Парасю, поноси ще ти!.. А то я все про торбу думаю та й збиваюсь у співі...

Олесь: Та годі вже викручуватись!.. Ставайте ось тут під стіжком та будемо... як воно казав пан учитель?.. Ре-ре..

Матвійко: Репетувати!..

Олесь: Бога ради!.. Тільки не репетувати!.. Бо через те Парасине репетуваннє і в торбі так мало... Ре-пе-тирувати!.. Ну, шикуйсь!.. Стань, Матвійку, поміж Парасею та Кирилом, щоб вони один одного не чули... Так!. Ну...

(Дириґує. Всі співають колядки. Посеред співу Олесь раптом махає руками й гукає до Парасі):

Та не заплющуй бо очий!.. Знов верещить!..

(Продовжують співати).

Ведмідь *(від того часу, як була розмова про те, що є в торбі, усміхається, гладить себе по череву, облизується й заглядає на Парасю, яка тримає торбу).*

Матвійко: Ну, тепер уже красше.

Олесь: А звісно — красше... Так скрізь і шикуватись. Ну ще раз швиденько, тільки — тихо, а то ще хлопці глузуватимуть, що ми в лісі зайцям колядували! Тихо, тихо ж, як »хоровика« в церкві!..

(Співають).

(До Парасі): Очи!.. Очи, кажу!..

(Кінчають спів).

Олесь: Ти там, Матвійку, штовхай її, як вона заплющиться. Ну, ходім!..

(Біжать).

Ява 3.

Зайчик *(тимчасом витикається наперед і голосно кашляє):* Кахи!.. Кахи!..

Олесів голос: Та не кашляйте, як вівці в кошарі!.. Треба з початку викашлятись...

Парасин голос: Та то ж не я! Відчепіться!..

Ведмідь *(виглядає на прогалину):* Ото й усе?.. Пішли?.. На віщо ж ми тут трусилися?.. Чи може ти, й справді, колядок хотів послухати?

Зайчик *(стрибає в напрямі, що пішли діти):* Я ж кашляв!.. Я ж думав, що вони почують та й вернуться!..

Ведмідь: Думав, думав!.. Вийшов би просто наперед, та й край..

Зайчик: Як би ж я вийшов, коли ж ви самі тримали мене за лапку!?

Ведмідь: Ну тримав! то що?.. Бо як би тебе не тримати, ти б ще вирвався не в час, мов той Пилип з конопель!.. Е, шкода з тобою праці!.. І перетремтіли дурно та й наслухались такого, що аж слина котиться: і тобі й вареники говорить, і ковбаса, каже, і сало, мовить, і що ще там було?.. Га?

Зайчик: А я не про те міркую...,

Ведмідь: Годі вже міркувати. Давай ще хоч качана, та ходім до дому... Бо ж казав: треба до Куцая, а воно...

Зайчик *(тікає за стіжок):* Тсс!.. Знов ідуть.. Ні, се ті самі вертаються.. Ну, тепер уже мене не тримайте, а то я й вас за собою виволочу!..

Ведмідь *(злякано):* Та цур тобі!.. Тю...

Ява 4.

Матвійко й Парася *(вибігають на прогалину, заглядаючи попід кущами):*

Парася: Напевно я тут її поклала й забула.. Бо ви ж мене засмикали, а той Олесь уже на мене кричить... Звісно можна розгубитись!..

Матвійко: Не треба бути гавою!.. Збирали, збирали, а тепер — ні в торбі, ні торби... Де ти стояла? Пригадай місце!..

Парася: Та стояла я ось тут... Ось і слід від моїх підківок... Але ж нема торби... А може з того боку? *(заглядає в тінь):* Ай!.. Там хтось є!.. *(Відплигує на бік):* Матвійку!..

Матвійко *(злякано):* Хто там?..

Зайчик *(несміливо виступає наперед, стрибне два кроки й спиняється):* Се ж — я!.. Хіба ви не бачите?.. Се ж я, Зайчик-Стрибанчик!.. От же ж бачите, що я!..

Матвійко *(заспокоюючись):* А він втішний!..

Парася: Гарнесенький!.. Та як тебе зовуть: Стрибанчик?..

Зайчик *(стрибає):* Авже ж, авже ж!.. Хіба ж ви не знали? Ви ж до школи ходите?

Матвійко: В нас у школі зайців нема!

Зайчик: Але ж про нас у ваших книжках пишуть!..

Парася: У нас у книжках є Зайчик-Степанчик?.

Зайчик: То — инший... А я — Стрибанчик!.. Мене далеко, по всіх лісах знають. Так, даруйте, що може я вас злякав!.. Я і мій дядько... ми вас тут чекали, бо маємо до вас справу... Дуже-дуже важну справу!..

Парася: Я згубила торбу... А нас там хлопці ждуть...

Зайчик: Парасю, я торбу знайду... А справа коротка!

Матвійко: А яка ж?

Зайчик *(до Ведмедя):* Та йдіть же сюди, дядечку!.. Ви ж — головний уповноважнений!.. *(До дітий):* Ви не лякайтесь -- се мій любий дядечко-Потап... Він дуже ласий... то пак я хотів сказати: ласкавий! Та й гречний...

Ведмідь *(витикається, діти відступають назад):* Хро-хро!.. Добривечір!.. *(Знов ховається в сутінки).*

Парася: Добривечір!.. Ха-ха-ха!

Ведмідь *(знову висовується):* Добривечір... Хо-хо-хо!..

Зайчик: Та яж кажу: не бійтесь. Гладьте, він дуже ввічливий ведмедик!.. Гладьте, він такий делікатний, як... французький пан!..

Ведмідь *(помалу виходить):* Хро-хро-хро!.. Ну, той вже щось конче втелющить... Хо-хо-хо!.. *(Коли ж Парася хоче його погладити, знову відступає за стіжок).*

Зайчик *(суворо):* Посоромтесь, дядьку Потапе!.. Стрибайте, як вивірка. Говоріть діло, бо ж вони поспішають!..

Матвій: Так, так!.. Кажіть швидше: там чекають на нас..

Ведмідь: Коли вже милость ваша, то ми до вашої милости!.. Напишіть нам проханнє до пана Нового Року!.. Йому треба давати на папері, а ми, признатися по щирости, справно по українськи ще не вміємо!..

Зайчик: Головне оте »ї«, що з двома крапками!..

(Дальше буде).

Digitized by Google

Гарольд Дж. Шіпстон.

Палестинське село.

(Мальовничий опис життя й звичаїв палестинського мужика. Бачимо, що все ще управляє поле й ходить коло худоби так само примітивно, як колись їх предки в старовину Дійсне, звичаї сього народу не богато змінилися від біблійних часів Понизший опис їх домашнього життя і звичаїв кидає цікаве світло на Святе письмо).

а час окупації Палестини впровадила В. Британія богато новостий. Одначе сільське життє не змінилося. Єрусалим заосмотрено в новітні водопроводи, побудовано залізниці, шляхи, телєграфи, через Йордан попроваджено мости. Основано цвитучі жидівські оселі. В сих оселях є найновійші винаходи, машини, що заощаджують працю. Але коли підемо між фелягів — так називається селянське населеннє — найдемося наче в біблійних часах, серед мальовничої і гостинної раси. Населеннє се жиє життєм, працює й задержало богато з тих звичаїв, які були коли ще Христос жив на земли.

Треба ще зазначити, що в цілому краю хоч засновано в новітніх часах деякі села, то нема в них нічого новітнього. Будинки будовані на старий лад. Основані села дуже давно. Декотрі з них мають кілька тисяч літ. Сі села з правила розложені на вершках гір, первісно для безпеки а також тому, що там є жерела води. Хати первісні, невибагливі. Се з правила одна кімната, звичайно чотирокутна. Матеріял, із якого будують, залежить від околиці. В горах є доволі каменя, на рівнинах досить глини. Отже стіни камяні, зглядно з цегли.

Коли дім будують із каменя, то стіни мусять бути дуже сильні, щоби могли вдержати вежовату покрівлю. А покрівлі також камяні й високі на три-чотири стопи. З надвору виправлена хата глиною. Така виправа вигладжена камяним валком, або вибита дошкою, отже доволі відпорна проти дощу. Зовнішні сходи без поруча, ведуть до самої покрівлі, бо поверхню треба від часу до часу направляти. Рівна, відкрита поверхня покрівлі є також відповідним місцем для сушення фіг і родзинків; складають на неї й инше добро, а в спеку родина може там спати.

Війдім до середини такої характеристичної хати. Живе там родина й товар. Отже так само, як у біблійних часах. Хата — то одна кімната. Три четвертини кімнати займає плятформа, висока вісім до десять стіп від землі. Ся плятформа називається »мустабег« — жиє тут родина. В низшій части стоять коні, корови. З одного боку »мустабега« є кухня — а радше огнище й комин. Світло й воздух доходять одним-двома віконцями. Ще тому пятьдесять літ назад тубольці вірили, що нездорово будувати вікна бодай середної величини. Хто відважився зробити так, той провокував громаду.

Обстанова вельми простенька; незугарно прикрашена подружна скриня. В ній мати принесла своє віно. Соломяною матою, або невеличким, тяжким вовняним килимом, застелена частина долівки, сінники з густими накривалами й твердими подушками. Кухонні причандали дуже примітивні. Небогато їх. Крім сього жорна. Горнята й збанки для переховування ріжних річий. Під »мустабегом« (який рівночасно є кухнею, коморою, спальнею й світлицею родини) між низьким склепліннєм зимою тримає господар вівці й кози. Щоби відділити череду, сі склеплені входи затикається фашинами, ріщем, якого вживають також на опал. Решта кімнати призначена для робучої худоби. Тут жиє кінь або осел, одна-дві корови, а часом верблюд. Довкола стін камяні ясла виправлені. Ся частина стайні називається »ровєг«. Коли прийдуть якісь люде, а в »мустабезі« нема для них місця, вони мешкають і сплять там.

Нарід у Палестині вірить, що св. Йосиф і Марія мусіли заночувати в такім »ровєзі«, коли їх відправили з переповненої гостинниці. У двох біблійних оповіданнях, де оповідається про рождество Ісуса, не згадується стайні, шопи, або чогось подібного. Але Матей, коли згадує про мудрців, каже: »А коли вони прийшли до »дому«, побачили малу дитину й Марію, неньку його«. Тай в усіх майже »ровєгах« є мале підвисшеннє. Часто спить там нічю господар, щоби міг ліпше вважати на новороджені ягнятка, бо в збитій суматосі можуть їх вівці задушити, затолочити. Тут також господар спить залюбки у холодну ніч, бо каже, віддих худоби огріває його.

Гостинність сих людий увійшла вже в приповідку. Кожде село горде своєю висшою або гостинною кімнатою. Літом тінь якогось великого дерева заступає сю кімнату. Ся »кімната« або дерево є місцем сходин усіх мужчин із села. Богато їх проводить там вечір, або й цілий день, коли не мають ніякого діла. Товарискість одна з їх прикмет. Люблять побалакати про місцеві новини. Розуміється само собою, що нема там ні одної газети. Усі вісти одержують там від тих, що недавно були в місті.

На таких сходинах селяне пють раз-пораз каву. Обслуговує їх наймлений до сього чоловік. Вони також стараються про харчі й постелю для гостя, що може прийти до села й заночувати. Харч відповідний до того, який гість гостить. Коли звичайний чоловік, подадуть яєшню з двох яєць, хліба й оливок. Знатний г сть дістане на вечеру пару смажених курчат. Колиж се шеік із сусідного села, заколюють в його честь ягнятко, або кізлятко, а опалку його коний наповняють ячменем. Доставляти сі річи мають селяне по черзі.

Жінкам безумовно не вільно брати участи в таких сходинах. З нашої точки погляду жінки Палестини є так начеб підданками чоловіків. Дійсно тяжка їх доля і не змінилася від біблійних часів. Мусять бути сліпо послушні своїм чоловікам. Звичай заборонює їм промовляти до чоловіка в присутности инших людий. Не можуть ходити в гостину до приятелів без згоди чоловіка. На сільській дорозі нерідко побачите чоловіка, як гордо їде на мулі, або ослі, курить люльку, а жінка йде пішком позаду. Крім домашної роботи, має жінка працювати в полі й нести на торг продукти.

Digitized by Google

Одначе на загал годі сказати, що з жінками обходяться зле. Цікаве, що в кождому повіті ноша жінки ріжниться значно так, що легко пізнати, з якого повіту походить жінка. Та все таки та ноша має й богато спільного. Так само легко пізнати, чи то замужна жінка, чи ні — з убору на голові. В повіті Геброн, прим., дівчата носять велику срібну монету на чолі. Замужна жінка в Вифлеємі носить монети на шапці, що з вигляду подобає на фез. Ніколи не розлучається з ними, стратити їх — то великий сором. Означає воно неславу. Зрозуміємо по сім притчу про жінку, що загубила одну зі своїх десятьох срібних монет, узяла світло й шукала пильно, поки не найшла.

Дівчина на дванацятому році думає вже про одруженнє. Тужить за тим днем, коли молодий, відповідний для неї хлопець, зявиться й купить її. Бо між магомеданами, які творять більше, як три-четвертини всього населення краю, заховався сей давний звичай. Вони шанують давні звичаї більше, як усі инші раси. Парубок купує собі жінку, а ціна залежить від її віку, краси, пожитку й родини, з якої походить. Коли хлопець дійде до літ, в яких може женитися, себто до двацятого року, й має стільки гроша, скільки потрібно для одруження, по купецьки шукає дружини. Коли він лише з побачення в селі вибрав собі дівчину — ніякі залицяння недозволені — або коли чув про якусь дівчину з иншого села, і вона зацікавила його, тоді мати парубка йде в супроводі своїх дочок і приятельок побачити майбутню суджену. Колиж вона з иншого села, то вони можуть і кілька днів посвятити для »оглядин«, щоби переконатися, чи пече добре й знає всяку роботу, чи гарна, а передовсім, чи очи її бездоганні.

Коли принесуть добрі вісти, йде в гостину парубок із батьком, вуйками й иншими свояками, мужчинами. Коли все задоволяє їх, хлопець просить віддати йому дівчину за жінку. Коли батько згоден, — справа готова. Часом справа не зараз полагоджена. Та в кінці пристають на ціну 20 до 80 фунтів. Крім сього молодий має покрити весільні видатки й дарунки. Весілле відбувається вельми виставно. При кінці весілля молодят відпроваджують гучно та бучно й стріляючи до самого їх нового дому.

Хоч волють більше хлопців, як дівчат і більше їх люблять, то селянська дитина зносить се лихе поведеннє і взагалі добре їй живеться. Дитину кілька годин після народження, не миючи, натирають оливою й солею. Семого дня купають. Потім знову натирають оливою. Се повторяють що тижня, до сорокового дня дитини. В деяких околицях кажуть, що нездорово є мити дитину, коли вона не має ще сорок днів життя. В оченята запускають кілька капель плинної смоли. Роблять се, щоби брови прибирали чорну краску, і то не лише дітям, але й собі роблять се жінки, а часом і чоловіки. Кажуть, що се додає очам краси і здоровля. Вірять, що смола хоронить перед очними недугами, та що колиб дитину не натерти солею, буде хоровита. Який старий звичай се натираннє солею, видно з докірливих слів Єзекиїла Єрусалимови: »В день народження твого водою тебе, не мили і в пеленки не завивали, ані солею не натирали». Пеленки, які згадується в Святому письмі, ще й тепер уживають. Коли візьмемо під увагу се обхоженнє з немовлятами, не здивує нас велика смертність дітий.

Управа рілі, само собою, найголовнійше зайняттє палестинських селян. Сіють збіже, плекають оливні дерева, винну лозу й инші овочі. У нас насамперед орють, опісля сіють. Палестинський мужик насамперед сіє, що йно потім оре. Зерно розсипає по рілі рукою, потім заорює його. Плуги дуже примітивні, звичайно орють волами.

Селянські поля не відділювані плотами. В гористих околицях межі є із каменя, що ще й сьогодня називаються староєврейською назвою »джедар«. На рівнинах відмежовані колючими живоплотами. Коли отверті поля є особистою власністю, вони відмежовувані глибокики бороздами. У відступах покладене каміннє, як »граничні знаки». З сього видно, як легко може зависний сусід змінити такий граничний знак, сусід, який не боїться Мойсеєвої перестороги: Проклятий нехай буде той, хто пересуває граничні знаки свого сусіда«.

Жниво — горячий час праці, кожде працює: чоловік, жінка, дитина. Жнуть рукою. Убогим жінкам і дівчатам позволяють іти за женцями й збирати колоски. Вони вяжуть колоски у гарні снопики, кладуть на земли так, як поступають у перед. Потім що вечера збирають снопи й вимолочують зерно палицею, зовсім як се робила Рут на вифлеємських полях. Вимолочують зерно так, що худоба толочить збіже на тоці, а віють так, що підкидають у воздух вилками; вітер уносить полову й порохи.

З англійського переклав Михайло Лотоцький.

Моїй долі.

Пустився я в широкий світ —
Скажи мені, о доле,
Чи тернєм шлях мій пороста,
Чи в цвіттю моє поле?

Як що майбутнє в колючках
Без сонечка розради,
Скажи, щоби марних надій
Надармо я не надив.

А як що в цвіт вбереш мій шлях,
Розвієш млу одчаю,
Також скажи, щоб цвітів часть
Дав тим, яких кохаю.

Роман Завадович.

Digitized by Google

Михопа Чайковський.

Іграшки з числами.

— Чи любите ви, молоді приятелі, рахунки?

Мало мабуть між вами буде таких, які без застережень відповідять »так«. Багато стане називати науку рахунків »сухою«, »неінтересною«, »скучною«, »чудною«. Вам буде приходити на думку ненависна »табличка множення«, якою вас замучує учитель, і ся безліч бездушних прикладів, що їх мусите вираховувати дома, замість бавитися з товаришами.

Щоб направити ту лиху думку, яка у вас склалася про рахунки, хочу вам подати деякі цікаві іграшки з числами. Ними ви зможете забавляти себе й товаришів у довгі зимові вечери, і так поволі станете дивитися на рахунки ласкавійшим оком.

I.

Напишіть таку громаду 6 цифер:

142857

і множіть її по черзі числами 2, 3, 4, 5, 6. Що побачите?

$$142857 \times 2 = 285714$$
$$142857 \times 3 = 428571$$
$$142857 \times 4 = 571428$$
$$142857 \times 5 = 714285$$
$$142857 \times 6 = 857142$$

отже будуть се ті самі цифри, і в тій самій черзі, тільки деякі з них будуть відчіплені з переду й перенесені на кінець. За те множеннє на 7 дасть щось відмінне:

$$142857 \times 7 = 999999.$$

Шукайте джерела того цікавого явища. Щоби вам облегшити се завданнє, відкрию один рубець тайни: громаду цифр 142857 отримаєте, коли звичайний дріб $\frac{1}{7}$ схочете замінити на десятинний.

Подібну прикмету має громада 16 цифр:

0 588 235 294 117 647,

яка ножена всіми числами від 2 до 16, дасть ті самі цифри, тільки з передом, перенесеним на кі-ець, а множена на 17, дасть самі девятки. Те саме можна віднести до 18 цифрового числа:

052 631 578 947 368 421;

його 19-крать дасть знову самі девятки.

Попробуйте пояснит і се!

II.

Напишіть число 37 і обчисліть його добутки многократями числа 3, т. зн. числами 3, 6, 9, 12, 15, 18, 21 24, 27; вислідом будуть числа: 111, 222, 333, 444, 555, 666, 777, 888, 999

Подібні добутки дадуть числа 37037, 37037037 і т. д.; через множеннє їх на 3, 6, 9 і т. д. аж до 27 отримаємо самі одинки, двійки, трійки і т. д. аж до девяток

Те саме відкриєте на числі 15873, яке будете множити многократями чисел 7, т. є числами 7, 14, 21 аж до 63:

$$15872 \times 7 = 111111 \text{ і т. д.}$$

Шукайте пояснення для того явища, а перш за все винайдіть звязок між числами 37 і 15873!

III.

Числа 1, 12, 123 і т. д. аж до 123456789 множіть числом 9 і до поодиноких добутків додавайте по черзі 2, 3, 4 аж до 10; се дас ь таку табличку:

$$1 \times 9 + 2 = 11$$
$$12 \times 9 + 3 = 111$$
$$123 \times 9 + 4 = 1111$$
$$1234 \times 9 + 5 = 11111$$
$$12345 \times 9 + 6 = 111111$$
$$123456 \times 9 + 7 = 1111111$$
$$1224567 \times 9 + 8 = 11111111$$
$$12345678 \times 9 + 9 = 111111111$$
$$1234=6789 \times 9 + 10 = 1111111111$$

Коли ж сі самі числа будете можити на 8 і додавати до них по черзі 1 2, 3 аж до 9, отрим єте:

$$1 \times 8 + 1 = 9$$
$$12 \times 8 + 2 = 98$$
$$123 \times 8 + 3 = 987$$
$$1234 \times 8 + 4 = 9876$$
$$12345 \times 8 + 5 = 98765$$
$$1234>6 < 8 + 6 = 987654$$
$$1234567 \times 8 + 7 = 9876>43$$
$$12345678 \times 8 + 8 = 98765432$$
$$123456889 \times 8 + 9 = 987654321.$$

Подібні цікаві порядки чисел отримаєте, коли вирахуєте такі задачі:

а)

$$9 \times 9 + 7 =$$
$$98 \times 9 + 7 =$$
$$987 \times 9 + 6 =$$
$$9876 \times 9 + 5 =$$
$$98765 \times 9 + 4 =$$
$$987654 \times 9 + 3 =$$
$$9876543 \times 9 + 2 =$$
$$98765432 \times 9 + 1 =$$
$$987654321 \times 9 + 0 =$$

б)

$$12 \times 9 + 11 =$$
$$123 \times 9 + 11 =$$
$$1234 \times 9 + 11 =$$
$$12345 \times 9 + 11 =$$
$$123456 \times 9 + 11 =$$
$$1234567 \times 9 + 11 =$$
$$12345678 \times 9 + 11 =$$
$$123456789 \times 9 + 11 =$$

в)

$$1 : 1 =$$
$$121 : 11 =$$
$$12321 : 111 =$$
$$1234321 : 1111 =$$
$$123454321 : 11111 =$$
$$12345654321 : 111111 =$$
$$1234567654321 : 1111111 =$$
$$123456787654321 : 11111111 =$$
$$12345678987954321 : 111111111 =$$

(Дальше буде).

Digitized by Google

Ребуси, загадки й шаради.

Ребус ч. 1.
(Уложили Оля і Теодор Савки).

Шахова вежа.
(Уложив Володимир С.)

Л	в	лі	ті	ха	ко	і	у
в	не	к	ї	ти	ж	чі	о
в	бу	за	д	з	я	т	о
ю	на	ми	ні	бі	со	ть	ву
ть	а	лі	та	ни	ми	п	ли
а	ю	о	п	за	ди	як	т
о	лі	Го	ли	ть	о	і	н
і	д	с	в	у	п	ні	ч

Ідучи слідом шахової вежі від букви **Л** відчитайте початок твору нашого поета, написаного в 1850 р. на засланню.

Загадки.

1) Без рук, без ніг, а на дерево лізе?
2) Густий ліс, чисте поле, два соболі, два скла, труба, бомба, а в тій бомбі лепетайло?
3) Мовчить, а сто дурних навчить?
4) Веселе дерево, весело співає, а кінь над бараном хвостом махає?
5) Дім не дім, хоч комин має, на земли не стоїть, а по воді ганяє?
6) Сидить собі у замку пан і не видить і не чує, а найліпше хати пильнує?

Магічні букви.
(Уложив Нусьо Думін).

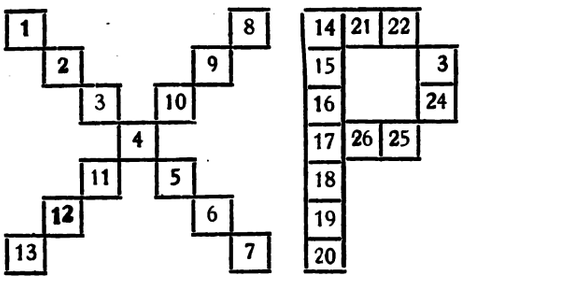

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, = Х — — — — — —
8, 9, 10, 11, 12, 13, = В — — — — —
14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, = В — — — — — —
21, 22, 23, 24, 25, 26, = П — — — — —

Магічний квадрат.
(Подав М. К. з Вінніпеґу).

А Б

24	18	12	5	6
2	10	21	19	13
16	14	3	7	25
8	22	20	11	4
15	1	9	23	17

В Г

Додай числа рядками, колюмнами і здовж перекутень (АГ і ВБ), які суми одержиш?

Загадка святочна.
(Уложив Б. Думін).

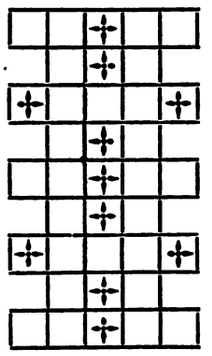

Рід Малпи.
Пожиточна ростина.
Жерело тепла.
Імя дівчини.
Овочеве дерево.
Знаряд змислу.
Стація коло Львова.
Пахучий цвіт.
Славний Римлянин.

Різдвяна шарада.
(Уложила Стеня Г.)

Чи то хлопці, чи дівчата
першим себе називають,
третє — перші букви сього,
що ним голову вкривають;
друге — часто наші столи
в навечерє окрашає;
цілість рідну всю громаду
в святий вечір звеселяє.

Digitized by Google

Шарада.

(Уложив Нусьо Думін).

Перше з четвертим, то року частина,
Чи в зимі, чи в літі, будь яка є днина;
А друге з третім в музиці голоси,
З цілости роблять і зупи і соси.

Загадочна візитівка.

(Уложив Святослав Харовюк).

Панаско Прожийгемзь.

Чим є сей чоловік?

Переписка Редакції

З нагоди Празника Різдва Христового витає »Молода Україна« і »Світ Дитини« всіх своїх Читачів, Передплатників та Прихильників сердечним староукраїнським привітом:

Христос раждається!

Річна передплата для:

Америки й Канади 2 доляри. — Бразилії 10 мільрейсів. — Аргентини 4 пези. — Франції 25 франків. — Швайцарії і Німеччини 10 швайц. франків. — Румунії 250 леїв. — Чехо Словаччини 50 корон. — Югославії 150 динарів. — Італії 30 лірів. — Еспанії 10 пезетів. — Англії 8 шилінгів. — Японії 4 єни. — Греції 120 драхм. — Голяндії 5 гульденів. — Данії, Швеції й Норвегії 10 корон. — Болгарії 200 левів.

Ромусь Ричак у Ришнятім: Як виходить із Твого листа — то Ти вже славний козак-заведія. Тому »Юрчик« виїхав до Тебе обовязково, хоч на »білет« не доставало. Ти прислав **150**, а було потреба прислати **420**. Тому »Світик« взяв на сю ціль сю квоту, яку Ти жертвував його сестричці **»У. М.** Решту гроший передано після Твого приказу, куди належало. »Рапорт« із сеї передачі найдеш на кінци сього числа. Козаки мають ріжні коні — одначе найліпші чорненькі, бо вони у піснях звуться вороненькі. Чи маєш також бандуру? Кождий правдивий козак мусить гарно співати, а до того співу приграє собі на бандурці, тай ще в додатку »моргає очками«... А Славцю то обовязково запізви на »козацький суд«, а певно виграєш справу, бо вона ясна, як ліхтарня в Перегінську. Св. Миколаєви мусиш написати гарний листик з подякою. Можеш сей лист прислати на руки »Світика«, а він його опісля пішле за рецепісом до »Гімель-команди«. Пугу! пугу!

Володимир і Ярослав Возні у Нєдзіци: За надіслані бажання й память складає Вам »Світик« щиру подяку. Число 24 »**М У.**« вислано Вам на стару адресу до Кацвіна. Як бачу з листа, то Ви, здається, змінили вже місце побуту і мешкаєте тепер в Нєдзіци. Се дуже гарна околиця. »Світик« там був і купався у Попраді. Чи робили Ви прогульку до Чорштина? Чи богато грибів узбирали за ціле літо? А чому Ви в листі не прислали одного маленького грибка »Світикови« до борщу на Свят-Вечір? Не памятали за свого »старого« приятеля у Львові. Яких марок маєте найбільше (крім польських)? Які маєте українські? Вони дуже гарні. Колись при нагоді »Світик« вишле Вам цілу серію для Вашої збірки. Чи маєте альбом на марки і який? »Світик« має дуже богато ріжних марок. Не має на жаль тільки польських — бо ті всі, що їх одержує, йдуть зараз між люди.

Не забувайте, мої любі Приятелі, своєї рідної мови і говоріть нею постійно зі собою й родичами. Дома не повинен ніхто послугуватися чужою мовою — бо своя, рідна мова — завсігди найгарнійша. А чи умієте колядувати? Нема на світі гарнійшої коляди від нашої прастарої »Бог предвічний«... Які книжечки одержали Ви від св. Миколая? Чи маєте вже »Шансельора«? »Світик« дуже радів би, якби в тім році здобув не стільки передплатників, кілько марок йде на ц і л о г о доляра, але бодай на **пів** доляра. Тоді не виглядав би помочи від богатого »вуйка« з Америки, якому Ви так сердечно і як найскорше бажаєте царства небесного. Може якийсь такий »вуйко« там знайдеться, що запише »Світикови« ціле своє майно. Але коли се станеться? Певно тоді, як вже »Світика« не стане!

Оля Буликівна у Тринчі: Загадки, які Ти уложила, дуже довгі і повторяються. Постарайся уложити якісь инші, щоби були інтереснійші. Над укладом доброї загадки треба добре попрацювати і десятки з них подерти, заки уложиться одну справді інтересну. Памятай отже про се на будуче при укладі загадок. Чи прочитала Ти вже обі повісти? Напиши, як вони тобі подобалися.

Жертви.

На пресовий фонд »Мол. України« і »Світа Дитини«
(в тисячах).

Ірина і Оля Потерейківні в Замочку **500**; І. Віханська 100; М. Михаліха 5, Кляса V школи **У. П. Т.** в Копичинцях 33 .; Галюся Головацька 180 (1 к. чеську ; М. Гой 50; Д. Винницька 700; М. і З. Крупські 200 (за зміну адреси).

Разом зложено: **2,065.000 Мк.**

На »Рідну Школу«.

Малий козак Ромко Ричак **4.000** (збірка від гостий в день празника св. Миколая).

На »Фонд укр. Інвалідів«:

Ромко Ричак 200.

На »Дар для Просвіти«:

Школярики з Бокова ,000 Мк.

Основна ціна примірника виносить 50 фенігів.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: **Михайло Таранько.** З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.

Digitized by Google

Під Новий Рік.

Північ. Глубоко сплять людські хатини,
В сніжисту сповиті кирею,
А луни червоні мандрують як тіни
По білих узгірях инею.

Блимають у церкві віконця перлові —
Се місяць малює скла дрібні,
А хрести цвинтарні і верби в діброві
Маячать крізь мраку мов срібні.

Як тихо! Та тільки відчуйте душею
Сю глуху, північну мовчанку:
Серць грімкі удари стукотять під нею,
Веселі як розсвіт поранку.

І хоч там заснула струджена оселя,
Не спочив дух людський, велитний —
Чуть молотів гомін, як йде з підземелля,
Удари об камінь ґранітний.

Проломлюють скелю стотисячні руки
І пісня лунає в блакиті:
Єднаймось до труду, спільної науки,
Справляймо дорогу просвіті!

О діти! Й ви згодом станете між тими,
Що молотом стелять шлях долі —
Учіться, працюйте силами усіми,
А труд ваш — мур зломить неволі!

Катря Гриневичева.

Digitized by Google

І. Педерцані-Вебер.

За сайгою.*)

Долина Анізи, що тягнеться в Стирії здовж австрійської границі, обведена проваллями та кручами. Провалля нераз такі глибокі, що оком не доглянути дна, а кручі сторчать стрімко мов підводні скелі. Між їх гребенями отвираються пропасти, на вершках стеляться зелені килими, а серед них червоніють рубінами лискучі бердуляни, синіють свічурники та біліють білотки.

Тут, на сих наїжених кручами пасовищах вітчина сайг.

Вони тікають перед людиною й розбігаються на всі сторони, як тільки звіря зі стада, що стоїть на сторожі, коли інші пасуться, заповість свистом наближеннє людини. Звинно як ласички, а бистро як вітер скачуть сайги з кручі на кручу й видістаються на найвисші шпилі.

Лови на сайги одні з найнебезпечнійших. Вони майже так само легко приносять смерть, як і лови на львів та тигрів.

Тут грозять очайдушному ловцеви провалля, а там зуби й лаби звірюки, що мов кіт кидається на нього.

Та не зважаючи на те, лови на сайги були все дуже улюблені.

Леонард Бінерт, лісник у Гіфляві в стирийській долині Анізи, був таким замилуваним ловцем на сайги.

Коли, бувало, попаде на слід звіряти, то дні й ночи проводить у камінистих пустинях, стоїть часто на широкій на метер плиті, що звисала над прірвою, й мандрує сніговими полями та ледняками.

Де не міг безпечно спинатися, повз на руках і ногах, або чіпляв під підошви верховинських черевиків залізні раки. Колиж сходив на долину, то спирався на верховинську палицю, заковану острим залізним кінцем і стручував ріняки. Уживав теж палиці, щоби перескакувати пропасти й діставатися зі скелі на скелю.

Так полював сміливий ловець літами й коли попався на слід сайги, не дався нічим відвести від стеження.

Та всеж таки не виставляв він свойого життя легкодушно на гру, ані не шукав очайдушно небезпеки. Він полював на сайги й для зиску, бо коли вбив звіря, то діставав гарну винагороду, з якої попри невеличку платню лісника, жив.

Лісничівка, що в ній жив із жінкою та двоїма дітьми, стояла в темному борі понад містечком Гіфляв.

Від часу до часу товаришив йому пятнацятилітний синок Юрчик. Та се було тільки тоді, коли ловецька виправа не була занадто небезпечна, або коли треба було відшукати вбиту сайгу, що впала в дебру, та знести її на долину.

І Юрчик, стрункий та кріпкий хлопець, був ловцем тілом і душею. Коли покінчилася школа, до якої ходив він пильно, тоді спинався на камінисті пустині, що наче валом окружали глуху закутину й на радощах або скакав через дебри, або видрапувався на стрімкі шпилі скель.

Овіяний холодними подувами вітру, або в яркому промінні сонця стояв він тоді на шпилі та вівкав радісно. Над ним сторчали сніжисті вершки Альп, а під ногами отінені лісами хребти гір і горби, а ген у споді тихі, зелені долини, пронизані срібними, лискучими бурчаками.

Любов до верховини та до всього, що тут жило й цвило, жевріла в його крови. Здавалося йому, що вмер би, коли прийшлобися кинути верховину.

Одного соняшного вересневого ранку сказав Леонард Бінерт жінці:

— Сьогодні піду на Цірбельську кручу та вполюю сайгу, бо дідич із Біксенштайну хоче угостити своїх гостий із Німеччини смачною печенею. Він переказав мені, щоб я до завтра рано доставив сайгу в його кухню, а він дасть подвійну винагороду.

— Цірбельська круча се вельми небезпечне місце, де вже потерпіло богато ловців! — закликала трівожно його жінка Нотбурга. — Уважай на себе, дорогий... Нехай Господь має тебе в своїй опіці!

— Твоя правда! — відповів він. — На сих скелях є стежки й провалля, де й найкращі лазуни можуть заблудити та попасти в пастку. Тому молися, щоби все добре покінчилося.

Подав їй руку на прощаннє, перевісив через плече рушницю й наплечник із харчами, вовняним коцом та залізними раками, узяв високу верховинську палицю й вийшов.

Тут заступив йому дорогу Юрчик і просив:

— Батечку, візьміть і мене з собою.

— Ніколи! — відбуркнув батько. — На Цірбель може спинатися тільки той, хто вчився виходити на верхи й сходити з них! Остань біля неньки та давай їй розраду, коли трівожитисяме, як що я забарюся задовго.

Юрчик послухав дуже нерадо та вернувся в хату. Тут ніяк не міг найти спокою й майже що години виходив на світ.

На яких сто кроків від лісничівки лежала невеличка полонина, що тягнулася в споді Цірбельської кручі. Відсіля міг він бачити виразно вистроми скель, глибокі розколини та зубчасті шпилі кручі.

Від полонини спадала круча сливе простопадно й гладісько так, що по ній не вийти. Із супротивного боку спадала вона широким хребтом. І тудою вела стежинка, місцем, що було вистелене камінюками, понад кручі аж на верх.

На сьому камінню держалися сайги й туди видістався ловець Леонард Бінерт, щоби сполювати дичину для ґрафського стола.

Він мусів годинами лежати в спеці й не рухатися, бо інакше наполохав би боязкі звірята.

В кінці наблизилося стадо на віддаль стрілу. Він тихенько приклав рушницю до рамени та націлився — і роздався вистріл. Відгук відбився багато разів о стіни скель.

*) Сайга — дика коза, ґемза (kozica).

Digitized by Google

Коли хмаринка диму розплилася, побачив стрілець, що одна сайга впала поцілена. Инші пігнали понад скелі та дебри й зникли на млі ока.

Він скрикнув на радощах, аж луна пішла, і рінняками й камінючем став спинатися до місця, де лежало ранене звіря.

Та тільки він наблизився, як звіря судорожно квапним рухом старалося скочити, нагальним зривом стануло на ноги й побігло здовж хребта гори.

Ловець подався за звірятем і прискорив, як тільки міг, ходу. При тому не зважав на се, що часто спотикався, оббивав собі до крови коліна й стопи, а й голову зранив, коли підійшов за близько до навислої кручі.

Його роздратованнє зростало все більше й він завзявся не здержатися, поки не досягне звіряти, що втікало.

А воно вискочило в кінці на шпиль Цірбельської кручі, що творив зелений на чотири метри широкий килим. Тепер уже, як се на радощах бачив ловець, не мало воно виходу, бо по той бік полонини спадала скеля простопадно.

Тепер попалася сайга вдруге під цівку рушниці. І ловець сподівався, що вже поцілить її смертельно.

Стрівожене звіря бігало по зелені сюди й туди й у хвилині, як він прицілявся, попалося в розколину, що ринвою впиралася в кручу.

Митю зникла вона з очий ловця й скочувалася все глибше й глибше.

А він почепив раки до черевиків, поклався на землю й повз. Плічми оперся о скелю й держався руками та спускався в розколину.

Розколина була власне так широка, що людина могла протиснутися.

Сайга бачила, що її гонять, не стояла, а гнала дальше. Аж нараз розколина скінчилася й сайга опинилася на вистромі, що сторчав у гору в повітрє.

Та очайдушний стрілець пігнався за сайгою й туди. Але що рушницю й палицю оставив був на шпилі, хопив мисливський ніж, щоб ним добити звіря.

Однак сайга піднялася на задні ноги, станула дуба й скочила в глибінь.

Що йно по добрій хвилі дійшов до його ух відголос, викликаний упадком звіряти, бо долина лежала глибоко на тисячу метрів під кручею.

Леонард Бінерт попав у спокусу закляти грубо зза сього, що надаремнісінько трудився й наражувався на небезпеку, та як добрий христіянин, здержався й думав про поворот.

Із жахом побачив, що коли він повз розколиною, великий камінь обірвався й заповнив розколину так, що годі було й думати про перехід.

Не мав він і знарядів, лопати та долота, щоб усунути сю перешкоду. Та й як можнаб се й зробити в його положенню, коли він міг тільки з обережністю рухатися. Вистрім се була плита, що мала всього один метер обводу.

Так стояв нещасний ловець між прірвою та небом і ломив собі голову над способом, як видістатися з сього страшного положення.

Впялив зір у глибину. Там мигтіли стріхи хат його села, а над ним чорнів лісок.

Хмара диму піднялася з нього й вказувала йому місце, де стояв його дім, у тіни галузистих ялиць. По тому боці ліска світилася зелень полонини. А по ній бігав сюди й туди зрозпачений Юрчик.

Годинами не спускав хлопець Цірбельської кручі з очий і саме, як дзвін у церковній вежі видзвонив полудне, замітив він батька. Виразно можна було пізнати його на скраю скелі.

Юрчик дрожав усім тілом, як батько нараз зник і небаром появився на вистромі, що був низше о яких десять метрів.

Що се значилоб?

З долини видавалася скельна плита дуже маленькою й здавалося, начеб ловець висів у повітрі. Ось-ось і впаде в глибінь!

На крик хлопця поспішили селяне, чоловіки, жінки й діти на полонину й усі зойкали голосно, коли побачили ловця на кручі.

Кілька верховинських лазіїв радилися, як йому помогти. В кінці всі згодилися на раду старого Освальда, що як ніхто другий, знався на верховинських ходах.

— Вилізьте на шпиль Цірбля — сказав він — і пробуйте витягнути Леонарда линвою... Дорога повітрєм із божою помічю вдасться, коли буде сила та обережність і коли лісник не втратить відваги.

Чоловіки, що зголосилися лізти на кручу, принесли линви, ремені й усі прилади тай подалися на гору.

Було їх чотири незлякані лазії, а кождий із них хотів важити власним життєм, щоби тільки вирятувати їх любого співпоселянина Леонарда Бінерта.

Юрчик пішов із ними. Ніхто не боронив йому, бо всі знали його, як моторного хлопця й що спинався звинно як сайга та без завороту голови й батька свойого любив над усе.

По цілогодинній мандрівці сосновими борами та бездеревними пустарями, де ріс тільки жереп, прибули вони в кінці на камінисте поле, що тягнулося аж до шпилю Цірбельської кручі. Тут часто камінюки, високі мов доми, замикали їм дорогу

Digitized by Google

й вони мусіли або по них перелазити, або оминати їх, щоб дістатися на гору, заки стемніє.

В кінці станули на шпилі. Освальд, що їх провадив, положився на землю, приповз аж на край провалля, виставив голову геть далеко в повітрє й стежив у глибині.

Побачив ловця, що стояв мов прикований на скельній плиті й кликнув до нього:

— Ми, твої сусіди, хочемо витягнути тебе линвою на гору. Надійся на Бога й на нас, що зробимо все, що в нашій силі.

Лєонард Бінерт, що з умучення та зворушення був уже без сил, відповів слабим голосом:

— Нехай Господь благословить вас за се!

Освальд вибрав сильну линву, прикріпив один її кінець до камінюки, що лежала на шпилі, а до другого кінця прикріпив так зване »сідло«.

Воно складалося з двох звязаних патиків у виді хреста, на які мав сісти ловець, щоби відбути подорож у повітрі.

Потім прикріпили до другої линви, яку теж причепили на горі, ремінь і спустили його на долину. Ременем мав Лєонард опоясатися, щоби, коли перша линва вірвалабися або виховзнулася йому з рук, не впав у пропасть.

Юрчик стояв тихо і ні звуком не зраджував своєї прияви, щоби батька сим не стрівожити.

Лєонард хопив ремінь, що на линві полетів у долину та опоясався ним і дав знак, щоби тягнули його.

Люде хопили линву й уставилися один за одним, щоби, коли тільки ловець сяде в сідло, тягнути її в гору.

Та тут Освальд, що перед його бистрими очима ніщо не скрилося, закликав:

— Стрівайте, стрівайте!

Люде здержалися, а він вказав на сю часть линви, що була на краю скелі. Всі глянули туди й побачили, що вона терлася до гострого каменя й рвалася.

— Вскорі вона зовсім перетреться!

Коли инші стояли безрадно, сказав Освальд до Юрчика:

— Біжи на долину й принеси сильну гиляку.

Хлопець побіг і вернув скоро із гилякою. Освальд обдер із неї кору так, що вона була гладка й округла. Втиснув її між два камені на краю скелі й тепер спускалася линва легко та не терлася.

Ловець хопив уже сідло й сів на нього. Уже роздався його оклик: »Тягніть!« І вже чотирох людий тягнули сильно линву. Аж тут зашуміло в повітрі, прилетіла тінь і Юрчик скричав.

Величезний орел летів із широко роззявленим клювом та витягненими кигтями до вистрому.

Він мав там у розколині своє гніздо й кинувся на чоловіка, що увязнений сидів там.

Ловець, що саме трутив линву, щоби відбилася від скелі, скочив знову на плиту й добув ножа.

Чотири лазії і хлопець лежали над пропастю з шиями витягнутими поза скрай шпиля й зорили за ловцем, а він сік і колов орла.

Кров спливала орлови з богатьох ран, та він не кидав своєї жертви, а старався хопити його в кигті і струтити в пропасть.

Лєонард Бінерт боронився наче в одчаю, а при тому мусів уважати, щоби не втратити опори та рівноваги.

Юрчик був у невисказанім страху, бо бачив небезпеку смерти, що грозила батькови й що ні він, ні ніхто з людий не в силі помогти йому.

Орел вбив клюв у Лєонардове праве рамя й зранив його важко. У сій хвилині вбив Лєонард орлови ніж у груди по рукоять.

Хижак ударив іще раз дико крилами й упав ураз із ножем у грудях у пропасть.

— Звивайся, Лєонарде! — закликав Освальд. — Сонце вже схилюється до заходу, а ти мусиш, заки стемніє, опустити плиту.

Ловець хотів знову хопити линву, та опустив знову що йно підняте рамя, бо укушенне, завдане орлом, зачепило мяз на рамени.

— Я вже не в силі держатися... Поможіть мені! — закликав він.

— Нема часу на страту, бо вже смеркає. — сказав Освальд товаришам. — Линва не вдержить двох мужів, а то я спустивбися.

— Чи вона на стільки сильна, щоби вдержала батька й хлопця? — спитав Юрчик.

— Сподіюся — відповів Освальд і глянув зчудований на Юрчика.

— Я спущуся, щоби держати батька, коли його тягнути мете. — говорив Юрчик дальше.

Освальд отворив уста, щоби спротивитися тому. Та один погляд на лице хлопця, що виявляло рішучий вираз, велів йому змовчати.

І инші мужі не сказали й словечка, а їх лиця говорили, як дуже подобалася їм Юрчикова відвага.

Без вагання витягнули линву з сідлом на гору й Юрчик оперезався линвою, що її другий кінець привязали до скелі. Потім сів у сідло й спустився на долину.

Як здивувався й налякався батько, коли побачив сина між небом і землею й мусів сказати собі:

— Хлопець наражує своє життє, щоби ратувати мене!

Коли тільки хлопець досягнув вистрому, на якому було місце тільки одній людині, поцілував батька в чоло та в уста, хоч висів усе ще на линві, й обняв його обома раменами. Батько з трудом умістився в сідлі.

Що ловець міг рухати тільки одною рукою й із утрати крови ослаб, то на Юрчикови спочивав важкий тягар. Часто здавалося йому, що сили його слабнуть і вони оба, коли він пустить рамена, впадуть у пропасть.

Подорож у повітрі здавалася йому вічністю, хоч вони потребували всього десять хвиль, щоби дістатися на край шпиля. Та в кінці таки видісталися на гору. Освальд і три його товариші прийняли їх радісними окликами й увільнили з линви та з сідла зсадили на землю.

Кождий стискав Юрчикови руку й звав його відважним хлопцем, що на нього батько й село мусять бути горді.

А Лєонард Бінерт тільки станув на землі, упав на вколішки, зложив руки й молився:

— Отче небесний! Величаю твою ласку, що виратувала мене від смерти... Благослови хороброго хлопця, мойого Юрця!

Переклав Антін Лотоцький.

Digitized by Google

В. Королів-Старий.

Зустріч.

Новорічна пєса-казка на 2 дії.

(Докінченнє).

Ведмідь: Та й не тільки »ї«.. *(до Зайчика гримає):* Хро-хро!.. Заткни губу, коли тебе не питають... У, боягуз!.. *(До дітий):* Не тільки »ї«, але ж ми так позвикали до того »ятя« та »єра«... Бо ж нас іще вчено по московськи!..

Матвійко: А що ж писати?

Зайчик: Та ми вам прокажемо, продиктуємо!

Парася: А на чому ж? Є у вас каламар, папір, пера?

Ведмідь *(чухається):* Та торік ми все те здобули, тільки ж усе причандаллє у нас дома, далеко!.. А ви ж не маєте часу чекати!.. *(До Зайчика):* Чом же ти пустовіє куцохвостий, не взяв? Га?..

Матвійко: А вам то притьмом треба?

Зайчик: Та ні!.. Нам аби було готове у вечері на Меланки!

Парася: То ми дома вам напишемо й принесемо!..

Матвійко: Та почекай ти!.. »Напишемо«! А що ж писати?.. Ні, ми зробимо так. Ми завтра з хлопцями умовимось та й прийдемо сюди зо всіма причандалами!.. З нами прийде й Олесь... О, він такий розумний, що все може написати. Як сам пан учитель!.. До того ж він перший силак на всю клясу!..

Ведмідь: А він же нам ніякого лиха не накоїть?

Парася: От такої!.. Та ви ж мабуть дужший!

Зайчик *(до Ведмедя, тихо):* Сором! Осудовисько!.. *(До дітий):* Тільки будьте ласкаві — не приходьте великою юрбою!.. А головне — без собак!.. Я дуже... не люблю їх запаху!.. Фу!.,

Матвійко: Ні, нас буде всього: я, Олесь та Кирилко, три!..

Парася: А я?.. Четверо буде нас, та ще Тетянка... А собак не візьмемо, не бійтесь...

Ведмідь: Але ж мабуть ліпше — не завтра. Завтра Різдвяні Свята, народ тут скрізь топтатиметься... Красше вже у вечері на Меланки...

Матвійко: Нехай і так!..

Зайчик: Тоді приходьте, як буде вже зовсім поночі, знаєте, до Скелі... До »Сивої Скелі«?..

Парася: А як же, знаємо!.. Прийдемо... А тепер прощайте... Тільки ж знайдіть нашу торбу!..

Зайчик: Спасибі ж вам... Щасливого колядування. А за торбу не турбуйтесь, я знайду й сховаю тут у стіжок, а ви завтра візьмете!..

Матвійко: На добраніч!

Парася: До побачення!

(Діти біжать).

Ведмідь: Хро-хро! До побачення!..

Зайчик: Щасливо!.. *(Стрибає за дітьми у ліс).*

Ява 5.

Ведмідь: І куди ж він повіявся?.. Хро-хро!.. *(Шукає під стіжком качана).* Куди ж він ховає, хотів би я знати!?..

Зайчик *(вибігає за торбою):* Ось вона! Тут, близенько й лежала край дороги... Тільки боюсь доганяти...

Ведмідь: Ну, що?.. Не я тобі, довгоухий ти жевжику, говорив, що діти все нам зроблять?!..

Зайчик: Та ви ж усе за вашого Куцая оступались... А хто тільки казав: »Хро-хро, тікаймо красше до дому?«..

Ведмідь: Хто б там не казав, — тепер уже все одно!.. Ану покажи лишень, що воно там є в торбі? Цікаво мені знати, які то воно вареники на вигляд? *(Дивиться):* Ой, ой!.. Осе ж мабуть і вони!.. Та ще й здається, гречані!.. Наче медом пахнуть!.. Небоже, а чи не покоштувати б нам?.. Га?..

Зайчик: Та посоромтесь, дядьку!.. Діти собі наколядували, а ви... То ж — чуже.

Ведмідь *(віддає торбу):* Знаю, що чуже, через те й не їм!.. А ти мене не навчай!.. Бо я — старший!.. *(Позіхає)...* Ну, закопуй та й ходім до дому. Бо вже місяць он як витріщився!..

Зайчик: А я б ще трохи почекав: може вони ще вернуться за торбою?

Ведмідь: Я ж кажу: з тобою таки до чогось дочекаємось!..

Зайчик: Та хвилинку. *(Сідає).*

Ведмідь *(сідає й собі):* Дай ще сюди торбу... А то ще й ти знову загубиш... Ке лиш... *(Бере, розчиняє й нюхає).* Нюхати можна й чуже, скільки вхітно... Ех-ех!.. Ну й пахне смачно... а й довго ж ми ще чекатимем?... *(Чути знову колядки).* Давай хоч заспіваємо!..

Зайчик: Про мене! Я можу чекати хоч і до ранку: я — терпеливий!..

Ведмідь: Та вже ліпше не вихваляйся... Ну, починай... Тільки тихенько, як той казав: »мов хоровика в церкві«...

Зайчик *(заводить, Ведмідь підспіває):*

Два ведмеді, два ведмеді
Горох молотили,
Два зайчики, два зайчики
До млина возили...

Ведмідь: Годі! Заводь щось ліпшого, смачнійшого, а то все — »горох« та »горох«!.. Та дай ще хоч маленького качанчика, бо я так нанюхався тих вареників, що отсе слина котиться!..

Зайчик *(дає качана, їсть і сам, одночасно співають тієї самої колядки, що співали діти).*

Завіса повільно спадає.

ДІЯ ДРУГА.

Така ж прогалина, як і в першій дії. З одного боку кілька пеньків, з другого — в глибині ліса — велика скеля. Перед скелею лежить товста деревина, звалена хуртовиною:

Блідне світло місяця, що потім дуже виясніється.

Ява 1.

(Під час коли звивається завіса, Ведмідь швидко біжить через усю сцену до ліса. Зайчик стрибає, його догоняючи).

Зайчик: Та чекайте бо, дядьку!.. То ж вони!..

Digitized by Google

Ведмідь: Хро-хро!.. Дочекаєшся з тобою лиха!.. *(Ховається в ліс; чути, як хрущать під ним віти).*

(На сцені нема нікого. Чути гомін дітий, що наближаються до скелі).

Ява 2.

Парася, Олесь, Матвійко, Кирилко *(з ліхтариком)* **й Тетянка.**

Парася *(виходючи поперед усіх, веде за руку Тетянку)*: Кажу ж тобі: не бійся!.. Ведмедик такий гарний, пухнатий, а хрокає так: хро-хро!.. Ми з ним дуже поприятелювали!..

Тетянка *(лячно):* Так то ж ти... А мене може він ззість...

Олесь: І-і-і!.. Баби!.. »Ззість«!.. Пхи!.. Та ти ж дивись, кілько нас мужчин!.. Я сам не злякаюсь жадного ведмедя. Нехай тільки спробує боротись, то зараз під ніжку *(покавуе ногою)* й край!..

Кирилко: Але ж їх тут ще нема. А казали, що будуть нас чекати?..

Матвійко: Казали... То ж, певне, то вони почули, що йде такий силак — Олесь, та й поляКались!..

Олесь: А ти не дратуй!.. Як співати, то жуком гудеш, а тепер, бач, чіпляєшся...

(Ходять, заглядуючи в кущі, за скелю).

Тетянка: Ой-ой!... Там щось чорне!..

Парася: Тю!.. Та то ж — тінь!.,

Олесь *(до Матвійка)*: А чи не вигадали ви, братця, тієї нісенітниці?.. Який би ведмідь захотів з вами товаришувати?..

Кирилко: А звісно!.. Пошили нас у дурні, а ми їм і повірили!..

Матвійко: Я ж вам уже заприсягався, що все — чиста правда!..

Парася: А на віщо ж би ми з собою каламарі й пера тягали?.. Не вірите, то йдіть собі, ми й самі напишемо: не велика штука!..

Матвійко: Ось я на них погукаю. *(Гукае):* Гоп-гоп!.. Зайчику-Стрибанчику!.. ДяДьку Потапе!..

Всі: Агов! Агов!.. Се ж ми!..

Зайчик *(в ліса):* Агов, агов, агов!..

Парася *(до всіх)*: А що? — Не я казала?.. *(до Кирилка, передражнюючи)*: А ти: — »пошили нас у дурні«!.. *(Гукае)*: Та йдіть же сюда: писатимем...

Ява 3.

Зайчик *(вистрибуе):* Добривечір, з Меланкою!.. *(Нюхае повітре)*: А псів нема?.. Не можу витримати їх духу!.. Фу!..

Парася й Матвійко: Та нема ж... Ми ж вам обіцяли, що не буде. Не бійтесь!..

Олесь і Кирилко: А справді — зайчик!..

Тетянка: І ушка чорні!..

Зайчик *(до Матвійка)*: Я їх, тих псів не боюсь!.. Ха-ха-ха!.. Чого б же я їх мав боятись, коли я завжди від них можу втекти?.. Тільки мене нудить, бо вони так смердять... Фу!.. Фу!..

Матвійко: А де ж дядько Потап?

Зайчик: Хі-хі-хі... Дядечко, вони той... *(Зміняе голос)*: Та вони там пішли на проходку... (*Гукае*): Дядьку, та виходьте ж, бо се ж — вони!..

Ява 4.

Ведмідь *(помалу вилазить)*: Хро-хро!.. Добривечір!..

Всі: Добривечір!..

Ведмідь (*до Параси*): Знайшла свою торбу?.. Щось там так смачно пахло, аж...

Парася: Дякуємо! Торбу знайшли в стіжку... А були то, мабуть, вареники, а може — ковбаса...

Ведмідь: Ні, то — не ковбаса... То, мабуть, гречані вареники!.. Тільки я не знаю, які вони...

Парася: То ми вам принесемо покоштувати!..

Ведмідь: Та невже?.. А я вам за те в літку меду дам? А що ж там у тебе в торбі?.. Може знову ті вареники?..

Парася: Ні! Се — каламар, перо, папір...

Зайчик: Та годі вже про кат зна що говорити!.. Треба діло робити, бо ж часу мало!.. А ви ж таки — головний уповноваженний!..

Матвійко: То починаймо! Диктуйте!..

Олесь: Ну, давайте причандалле... Що ж будем писати?.. (*Скидае рукавицю, відгортае рукав кожушка*): Я вже зготовився...

Зайчик: Дядьку, проказуйте з початку ви...

Олесь: А де ж писати? На пеньку буде незручно...

Ведмідь: Я нагнусь, а ти пиши у мене на спині.

Діти (*примощують папір, тримають каламар, дехто гладить Ведмедя, Тетянка — Зайчика, Кирилко — присвічуе Олесеви*).

Зайчик: Давайте, я потримаю каламар. (*Бере каламар*).

Парася (*відступае на кілька кроків*): Подивіться!.. Чисто, як у казці!..

Олесь: Та цить!.. Що ж писати?..

Ведмідь: Пиши: »До пана Нового Року«... Написав?..

Олесь: ...»року«...

Ведмідь: »Заява«... Або ні! — »Проханнє« ...Написав?..

Олесь: ...ханнє... Написав!..

Ведмідь: Далі буде так: »Всі ведмеді з Гнилого Байраку жадають, щоб у літку сього року...

Матвійко: Та не поспішайте так...

Ведмідь: Е!.. Я вже з роду такий прудкий... Все звик робити швидко!.. Так, ...щоб в літку сього року...

Олесь: ...»року« ...Є!..

Ведмідь: ...»було по ланах та по лісах багато квіток«...

Тетянка: То ви теж любите квітки!..

Ведмідь (*мовчки махае лапою*).

Кирилко: Мовчи, не перебаранчай!..

Матвійко: А то ще наш писар помилок наробить!..

Олесь: Авже ж!.. У тебе питатимусь!.. »квіток«... Є!.. Далі!..

Ведмідь: ...»Щоби бджоли наносили як найбільш меду«. Написав?

Олесь: ...»меду«...

Ведмідь: Так, так! »Меду«... Тільки, щоб се слово було розбірно!.. »Та щоб осам не вільно було тут жити«. (*До дітий*): Меду не носять, а лише кусаються!.. (*До Олеся*): Написав?

Кирилко (*що увесь час заглядае в папір)*: Написав!

Олесь: Є... далі...

Ведмідь: Власне — все... Решту нема чого прохати... Воно б ще добре було б написати, щоб і бджоли не кусали, ну, так тільки мене на те не уповноважувано...

Зайчик: А тепер — я!

Матвійко (*до Олеся*): Давай мені перо: я писатиму заяче!

Digitized by Google

Олесь: Ні, ти вже не втручайся!.. Мене ж кликано сюди за писаря... Ти ліпше потримай папір, поки висхне. *(Віддає проханне й готовлюється до другого)*. Ну, так що тепер писатимем?

Зайчик: Початок такий, як і там: »До Пана Нового Року«...

Олесь: Написано... Далі як?..

Зайчик: »Яко делєґат Заячої громади з Мокрої Хащі та Гнилого Байраку«...

Олесь: Як то: »де лягать«?

Зайчик: Що — лягать?

Олесь: Та ні! Який був початок?

Зайчик *(роздільно)*: »Яко де-лє-ґат«...

Олесь: А що ж то є?

Зайчик: А ти й не знаєш? Делєґат — тоб то посланець.

Матвійко *(до Кирилка)*: От тобі й писар!.. Осоромився наш учений!.. Казав: дай мені.

Олесь: Тихше ви!.. Так галасуєте, що й не дочуєш чого... Далі.

Зайчик: »...уклінно прошу вас, Пане, щоб у зимі, по кождій віколі«...

Олесь: ...»кождій віколі«...

(Десь недалеко гавкає собака. Зайчик, а за ним і Ведмідь сплигують і біжать у ліс. Олесь падає від несподіванки).

Діти: Що? Що таке?.. В чім річ?..

Парася: А-ха-ха!.. Та то ж пес загавкав, а вони й полякалися!.. Ха-ха-ха!..

Матвійко: Гей!.. Вертайте. Ми його зараз проженемо!...

Кирилко й Матвійко *(біжать до ліса, тюкають на собаку, шпурляють грудками)*.

Ява 5.

(Зайчик, а за ним Ведмідь обережно виходять із ліса).

Зайчик: Я не боюсь, а тільки мені неприємно!.. Фу!..

Матвійко *(вертаючись)*: Та кажемо ж вам: сидіть спокійно, ми вас оборонимо!

Олесь: Ну, умощуйтесь. Треба кінчати, бо руки мерзнуть.

(Умощуються знову, як і попереду).

Зайчик: Так на чому ми там стали?..

Олесь: »Уклінно прошу вас, Пане, щоб у зимі по кождій віколі«...

Ведмідь: Дуже велесловно!.. Отого »уклінно«, — зовсім не треба... То тільки колись, ще за царя так писали...

Зайчик: Я ж, дядечку, мовчав, як ви диктували... Тепер мовчіть ви! *(До Олеся)*: »По кождій віколі, щоб був великий вітер«...

Олесь: Є!

Зайчик: »щоб не було видко слідів, що«...

Ведмідь: Ну, вже!.. Сей надиктує: саме »що« та »щоб«, »що« та »щоб«...

Парася: Та вже мовчіть, дядечку!

Олесь: Ну бо, далі!.. Швидше. *(Хухає в руки)*.

Зайчик: .. »щоб«...

Ведмідь: От я й казав! Знову — »щоб«... Та може хоч »щоби«?..

Зайчик *(не зважаючи)*: ...»щоб не було видко слідів, що зроблять зайці«... Написано?

Олесь: ...»зайці«... Написано.

Зайчик: Тут трохи відступити, а далі дописати: »Делєґат Заячої громади«, а потім я підпишусь.

Ведмідь: І що ти там викручуєш, мов той дяк?!.. В мене вже й спина болить, сидіти от так, зігнувшись.

Олесь: Готово.

Зайчик: Стривайте, я підпишусь. *(Моститься й підписує примовляючи)*: »Зайчик-Стрибанчик«... Так!.. Добре!.

Ведмідь: А тепер — я. *(Підводиться)*. Підстав лишень спину ти, делєґате!

Матвійко: Він малий, буде низько, ліпше я!.. Пишіть...

Ведмідь *(морочиться й сопе)*: Я коротко — »Потап«. Мене кожен знає...

Зайчик: Ну, спасибі ж вам, школярики!.. Сьогодня я не можу вам нічим віддячити. Але ж на Великдень принесемо ми вам усі, вся наша заяча громада, гарнесеньких писанок...

Матвійко *(що заглядав Медведеви через плече)*: Дядьку, на віщо ж ви »твердого знака« поставили?..

Ведмідь: Та невже!?.. Ех, біда та й годі... Місяць кепсько світить, от я й не добачив... Та вже пропало!.. Так я вас, школярі, кличу в літку до мене по мед та по ягоди!..

Діти: Спасибі... Добре!.. Конче прийдемо!..

Олесь: А де ж ви зустрічатимете Новий Рік?

Зайчик: Як — де? Тут!.. Ми ж навмисне сюди й прийшли, бо ж він народився в сьому лісі, в нетрях »Сивої Скелі«..

Матвійко: А як же він зявиться?

Ведмідь: Е! То — красний образ!.. Я вже кілька разів бував на появі Нового Року!

Парася: Дядечку, Ведмедику... Хороший наш!.. Дозвольте і нам подивитись!

Тетянка: І я хочу... Нам те ж цікаво!.. Я не хочу ні писанок, ні меду — тільки подивитись на Новий Рік!..

Хлопці: Дозвольте нам лишитись!..

Ведмідь: Хро-хро!.. Гм... Як ти гадаєш, Стрибанчику?.. Певне ж Старий не буде гніватись?..

Зайчик: А чого ж йому гніватись?!.. Се ж — хороші дітки, добрі школярики. А крім того ж можна й втекти!..

Парася: Дядечку, Зайчику!.. Дозвольте!..

Ведмідь: Та — про мене!.. Не зсідять же вони його!.. Ну, гаразд: лишайтесь! Я вже буду за вас відповідати...

Кирилко *(підстрибує)*: От се так! От се так!..

Парася: Ви — милий дядечку!.. *(Лащиться)* *до Ведмедя)*.

Ведмідь: Хро-хро!.. Еге »милий«!.. А тільки за те й старий на мене розлютиться, та й дома вам що скажуть, що ви так через нас забарились?.

Олесь: Нам дозволили сьогодня ходити до пізна... А крім того, я ж — тут. Зо мною не бояться пускати менших...

Кирилко: А потім нічого ж нам не скажуть, коли дізнаються, чого ми забарились. Всі ж люди сьогодня зустрічають Новий Рік!

Матвійко: А се буде аж о-півночі? Довго ще ждати?

Зайчик: Ні, се вже швидко. Новий Рік народжується за годину перед півночу. А де він зявиться о-півночі, того ніхто не знає... Він тільки тут вийде на поверхню землі, а урядувати почне десь инде...

Ведмідь: Ми побачимо його перші... І се вже буде *(дивиться на місяць)*. Се вже буде дуже швидко... Ми довго писали.

Digitized by Google

Зайчик: Тільки посідаймо от тут на пеньочках гарненько, а щоб не було сумно чекати, тихесенько заспіваємо!

Діти: Добре, добре!.. (*Умощуються*).

Олесь: А що ж будемо співати?..

Ведмідь: Співайте, що знаєте, а ми будемо підтягувати. Я — за баса, а Заяць — тенористом!..

Олесь: Ну, починаймо!.. (*До Парасі*): Тільки ти не заплющуй очий, бо знову заведеш!..

(*Співають*).

(*Раптом тьмариться місяць, гуде короткий грім. Пісня уривається*).

Парася: Ой! Що ж се?

Тетянка: Я боюсь!. Ой, лелечко!..

Ведмідь (*підводючись*): Тихо! Тихо!.. Се вже зараз вийде!

Олесь: А що ж нам робити?

Зайчик: Ставайте всі тут рядком і мовчіть. Тільки як Старий вас запитає, чого ви тут? — кажіть, що прийшли його поздоровити з Новим Роком.

(*Новий гуркіт грому*).

Діти (*туляться до купи. Ведмідь і Зайчик виходять наперед*).

Тетянка: Я боюсь!.. Ой, страшно!..

Олесь: От, біда з сими бабами!.. Мовчи!..

Ведмідь: Тсс!.. Зараз...

(*Третій гуркіт грому. Лежачий стовбур дерева зводиться в гору. Великий камінь відвертається на-бік, за ним видко печери. Відтіль іде червоне ясне світло*).

Ява 6.

(*З печери виходить Старий Рік.— сивий, ледви стоїть на ногах, спираючись на суковату патерицю. Він у кожусі, в шапці з наушниками. Саме в сю мить десь видзвонюють годинники — 11 годину*).

Старий Рік: Ну, веди, Хово!.. Лишилась одна година!.. (*Відступає. Хова стара, гарно одягнена, в роскішній хустці, виводить за ручку дитинчатко у всьому білому*). Ходи, любий, ходи!.. Вже час!..

Новий Рік (*протирає кулачатами очи, хлипає*): Хм, хм... Спати хочу... Спати...

Хова: Не можна вже, золотко! Такий час... На тебе чекає увесь світ.

Новий Рік: Спати... Хм, хм...

Ява 7.

(*В сій хвилині з одного боку лаштунків виходить Сажотрус. Увесь в облипистій чорній одежі, на голові чорний чепець, у руках маленька драбинка й сажотрусницькі причандалля. Обличе чорне. Він великими, повільними кроками, не повертаючи обличча, мовчки переходить усю галявину й зникає в лісі. Всі мовчать, чекаючи, поки він зникне, тільки Зайчик радісно підстрибує*).

Ява VII.

Старий Рік: От се так добре!.. Коли Сажотрус перейшов дорогу, — то сей рік буде щасливий!.. Всім: і людям, і животині, і навіть найменшій комашині — всім принесе він щастє та радість!.. Сповняться всі бажання. (*Бере на руки Новий Рік й цілує його*). Витаю тебе з твоїм народженнєм. Радій, дитино моя... Тебе не будуть лаяти люде та звірі, як лаяли мене.

(*Ведмідь і Зайчик виступають наперед*).

Ведмідь (*до Старого*): Поздоровляю вас, дідусю, з Новим Роком. (*До Хови*): Дякуємо вам, бабусенько, що добре доглянули (*До Нового*): Радій, дитино!..

Зайчик: Я — делєґат усіх тутешніх зайців — витаю Новий Рік!.. Дай Боже, щастя, здоровля та довгого ві... (*уриває*).

Старий: Дякуємо!.. Перекажіть там по лісах, що бачили. Сей буде щасливий... А що там у вас?

Ведмідь: Новорічні прохання.

(*Подають папери*).

Старий (*дивиться*): Добре. Справно написано. Тільки ж ти, опудало, й доси як слід підписатись не вмієш!.. Впер таки того »єра« на кінці! Ех ти »Потап з єром«!..

Ведмідь: Даруйте, дідусю, я вчений по московськи...

Старий: Та знаю... Того лиха не швидко здихаєшся... Ну, та гаразд, На, Хово, передаси там до канцелярії. (*Помічає дітий*): А то ж що таке?

(*Діти виходять наперед*).

Зайчик: То — школярики. Вони нам писали прохання. Лишились привитати Нового.

Діти (*разом*): З Новим Роком, з новим щастєм, дідусю й бабусю!

Старий (*задоволено*): Дякую, дітки. Спасибі!.. Се нас перше вчасно люде привитали!.. Ще одна добра ознака... Перекажіть же там, що Рік буде щасливий... А тепер — на добраніч. Йому лишилось мало часу до початку порядкування, а я ледви тримаюсь на ногах... На добраніч!.. (*Бере на руки Новий Рік і відходить із ним*).

Всі (*низько кланяючись*): Щасти, Боже!.. Виправдайте наші надії!..

(*Потім усі повертаються до глядачів і разом, мов хором, говорять*):

— З Новим Роком!.. З новим щастєм!..

Завіса.

Молоді.

Молодь — се квітка роскішна,
Молодь — се радість життя,
Се пюра, що найбільш успішна
Із людсько-земного буття.

Се троянда живая, пахуча,
Що чарує у кождого зір,
Се надія жива, невміруча,
Се мрія, що лине до зір.

О, молоді, поро незабутна!
Поро повная щастя і мук!
Ти є чар, ти сила є могутна,
Повна віри, надії й розпук.

В. Самчук.

Digitized by Google

Іван Липа.

Життє як казка.

тояла на передмістю хатка, а в ній жила родина робітника. І був там хлопець Павлусь, що саме скінчив народню школу.

Якось у початку літа прийшов батько з роботи, як звичайно над вечір та й каже до Павлуся:

— Сину, візьму тебе вже до роботи, будеш мені помагати, а платитиму по карбованцю за день.

— А що я, тату, робитиму?

— Будемо обидва у ґенерала обклеювати шпалєрами кімнату. Я приладжуватиму в горі, а ти в низу. Робота саме для тебе.

Павлусь щиро зрадів, що він уже пособлятиме батькови, ще й дістане по карбованцю на день.

У його палких мріях сі карбованці перетворялися в чудові книжки з малюнками, що він так їх полюбив.

— Лягай же, синку, вчаснійше спати, бо завтра збуджу тебе досвіта.

Ранесенько Павлусь збудився сам, а мати зодягла його в чистеньке, бо казав тато, що робота буде чиста.

Прийшли. Павлусь побачив великі, порожні кімнати, де й почалася робота. Він був дуже вважливий, одразу пристосувався.

По обіді, саме в спеку, тато й каже:

— Робітникови належиться відпочинок, бо літний день довгий. Лягай, синку, та виспися.

Сам ліг на підлогу й зараз же заснув. Павлусь не звик спати по обіді, тому пробрався в двір, а звідти в сад. Тут побачив дівчинку, меншу від себе, гарно убрану, що грала з панею в кроклі. Стояв із далеку і весь час дивився на прекрасну дівчинку. Дівчинка те ж здивовано й цікаво поглядала на нього. Павлусь догадався, що то панська дитина, що до неї підходити не можна, бо вона йому не рівна. Вона така гарна, така шляхотна, а він простий хлопець. Так думав Павлусь без ніяких заздрощів, навпаки з приємним почуттєм, що він може дивитися на таку гарну панночку.

Батько прокинувся, а Павлуся ще не було. Вийшов у двір і гукнув, аж тоді Павлусь схаменувся й побіг до роботи.

Батько й каже:

— Не можемо, синку, без дозволу ходити в садок. Хоч усі пани й виїхали на дачу, проте залишився тут сам ґенерал із донькою найменшою та з боною. Отже поки вони не поїдуть, сиди в покоях.

Другого дня, коли батько спав по обіді, Павлусь зайшов у сусідню порожню кімнату, знайшов там подерту книжку з малюнками й почав її читати.

Раптом відчинилися протилежні двері й увійшла та сама дівчинка, що її він бачив учора в садку.

Діти здивовано дивилися одно на одного.

Дівчинка перша спитала:

— Що ти тут робиш?

— Книжку читаю, а тато там спить.

— Ти у нас шпалєри клеїш?

— Я — гордовито відповів Павлусь.

— А як тебе зовуть?

— Павлусь.

— А мене Ніна. У тебе є іграшки дома?

— Були... зайчик біленький і дві качечки та вони вже побилися.

— Хочеш, я тобі покажу свої іграшки?

— Хочу.

— Ходім.

Ніна взяла його за руку й потягла в свою кімнату. Тут було багато іграшок, яких Павлусь іще не бачив, а ляльки такі великі, як діти, й усі зодягнені по панському.

— Ти любиш іграшки?

— Люблю... А у мене є книжки з малюнками.

— А що в тих книжках?

— Там усякі казки.

— А які то казки.

— Усякі... про царів, про лицарів, про розбійників...

— Розкажи мені хоч одну казку.

— А хиба ти не читаєш?

— У мене нема книжок з казками.

— А у мене багато... Ще й тато мені вечерами розказує такі, яких нема у книжках.

— Розкажи ж хоч одну, бо мені ніхто не розказує.

Павлусь поглянув на дівчинку.

Вона була для нього прекрасна й чарівна, як царівна в казці. Його дитяче серце переповнилося любовю до неї, а в голові забуяла фантазія. Очи йому засвітилися, як дві зірки.

— Я розкажу тобі казку, тільки як би в садку...

Дівчинка вхопила його за руку й вони опинилися в садку. Забралися в густі кущі й посідали. Павлусь оповідав казку... І чим далі, тим очи його яснійше світили. Він несвідомо творив казку для Ніни, раз-по-раз поглядаючи на неї і набираючися від її цікавости натхнення.

* * *

У одного бідного чоловіка був хлопчик, а в тім царстві жив богатий цар і мав дочку. А звалася вона, як ти, — Ніна. Одного ранку цар каже до Ніни: — Хочу довідатися, як живе мій народ і чи є у моєму царстві бідні люде.

Він переодягся по простому й пішов, узявши з собою й Ніну. Ходив цар із дочкою по селах і містах і бачив, що нарід бідує. От зайшов й до того робітника, що мав хлопця. Питає:

— Чого ви бідуєте?

— Бідуємо, бо в нашому царстві аж два царі й обидва беруть із нас податки.

— Які ж то два царі?

— Перший цар той, що тут же живе в своїх палатах, а другий цар-Змій, що прилітає й хапає нашу худобу, ба й дітий.

Цар засмутився, потім сказав:

— Я й не знав. Я того царя-Змія убю, а народови полекшу податки.

От цар почав лагодитися до війни, а Ніна тимчасом щоденно розносила бідним людям допомогу. Одного разу, коли царівна Ніна поверталася до до-

Digitized by Google

му, її ухопив цар змій і поніс у своє царство. А жиє він на таких високих горах, на які ніхто не міг дійти, ані піший, ані кінний. І там був вхід у його велике підземне царство.

Тепер цар як найхутчійше зібрав військо й пішов на Змія. Коли дійшли до високих гір, то ні один лицар не міг вийти ані на одну гору. Довго тут стояли й нарешті з тугою повернулися до дому.

Коли почув про таке бідний хлопець, зараз же сам пішов ратувати царівну Ніну.

Дійшов і він до високих гір, а туди не міг дістатися, бо гори були круті та стрункі, як величезні стовпи й тільки самі орли могли злітати на них.

Хлопець тяжко зажурився й замислився. Сумує тут він день і другий, а на третій бачить, якась чорна хмара заступила світло сонця й суне до нього. І вже з близу побачив, що то був такий велитенський птах, якого він з роду не бачив. І ніс той птах вола. Під одною горою сів одпочивати, а згодом як стріла злетів із волом у височінь і сховався за горами.

А то був Ґриф.

Хлопець знайшов те місце, де Ґриф одпочивав, там причаївся в кущах, а як Ґриф знову прилетів із волом і сів одпочивати, він непомітно вчіпився за волову ногу і Ґриф поніс його. Злетів Ґриф на гору високу і спустився в своє підземне царство. Там було його гніздо, а в ньому одне ґрифеня. Поклав Ґриф вола в гніздо, а хлопець провалився кудись у низ.

Коли розглянувся, побачив, що гніздо помощене з великих товстих дубів, вирваних із корінням, а він між тими стовбурами лазить як комаха в соломі.

Коли Ґриф одлетів, хлопець виліз на верх. Побачивши його, ґрифеня спершу хотіло битися, далі зрозуміло, що така мала істота не може зробити йому ніякого лиха. Оглянуло хлопця й уподобало його, а як надлетів Ґриф, воно сховало хлопця під себе.

Так вони потоваришували й розповідали одно одному про всячину. Ґрифеня про підземне царство Ґрифів, якого половину загарбав у них цар-Змій, про те, що від того часу Ґрифам живеться гірше, бо треба літати дальше за здобичею, а змій ненажерливий тут же хапає худобу й людиґ.

Хлопець розповів, що він для того тут у підземному царстві, щоби вбити царя-Змія й визволити царівну Ніну, та не знає ще, як те зробити.

Тепер ґрифеня ще пильнійше переховувало хлопця в своїому гнізді, годувало його мясом, що пеклось під його крилами зовсім як у печі й од того хлопець ріс не днями, але годинами і набирався надлюдської сили. Ось він уже й юнак та такий дужий та могутній, що ні один силач у світі не міг би його перемогти.

Уже й ґрифеня виросло й каже:

— Мати моя знає, як можна убити Змія та ще мені того не каже. Сьогодня, як вона прилетить, я її питатиму, а ти слухай.

Прилетіла мати, принесла верблюда. Ґрифеня їсть та питає:

— Мамо! Ось незабаром я вже вилечу з гнізда в світ широкий, а ти й досі не сказала мені, як можна вбити Змія, нашого ворога?

Мати й каже:

— Самі Ґрифи ніяк не можуть його перемогти. Тут потрібна поміч людська. Поміж нашими горами глибока долина, вся вкрита сріблом, золотом, та самоцвітами. Посеред долини могила висока, а на ній скеля. Під тою скелею золота булава в сто пудів. Як би знайшовся такий велитень у світі, що перейшов би гори, спустився в долину, скинув би з могили ту скелю, то дістав би золоту булаву. Нею тільки, і то з нашою допомогою, можна вбити Змія.

Мати полетіла, а ґрифеня й питає:

— Усе чув? Ну, то завтра сховайся у моєму гнізді як найліпше, а я з мамою полечу в світ пробувати сили.

Справді другого дня обидва Ґрифи вилетіли з гнізда й полетіли через гори в далекі світи.

Повернулися аж над вечір.

— Який же чудовий та прекрасний світ білий! — каже ґрифеня. — Який же я радий, що вже маю дужі крила й не сидітиму в гнізді.

На ранок мати відлетіла, а ґрифеня каже:

— Сідай на мене й полетимо в долину. Там візьмемо булаву в сто пудів, а тоді твоє щастє й наше буде повне.

— Ну, моє ще тільки почнеться, — сказав юнак.

Сів юнак на Ґрифа вони полетіли в долину. Спускаючися в низ, Ґриф сказав:

— Он, бачиш — могила вся сяє проти сонця? То блищить золото й самоцвіти. Та т пер нічого не бери, лише булаву.

Спустилися біля самої могили. Юнак підійшов до скелі, великої як добра гора. Поглянув на неї та тільки сказав:

— Для тебе, прекрасна царівно Ніно, зберу всю свою силу, щоби відвернути сю важку скелю.

Підпер скелю плечем, похилив її на бік, потім легко перекинув і вона зі страшним гуркотом покотилася в долину, аж могила загула. Тут побачив велику блискучу булаву у сто пудів, забрав її й повернув до товариша Ґрифа.

— Ну, тепер я бачу, що ти велитень, — сказав Ґриф, — і що зможеш перемогти царя-Змія. Летімо ж до нього в підземне царство, й коли він вилетить на зустріч, одразу ж бий його з усього маху. Почне тебе огнем палити, але то вже буде моє діло.

Загуло від Ґрифових крил підземне царство, неначе вихор у ньому схопився. Змій зараз же догадався, що то налетіли на нього Ґрифи. Та він їх не боявся. Ухопив свою булаву й вилетів на зустріч. Бачить, летить проти нього молодий Ґриф, а на ньому сидить малий чоловік.

— О, каже, сніданок сам прийшов до мене!

Почали вони битися. Коли юнак ударив змія золотою булавою, то весь хвіст і задні ноги аж по коліна увійшли в землю. Змій одразу зрозумів небезпеку. Почав юнака палити огнем, але ж той огонь зараз же гасив Ґриф. Тоді Змій так ударив юнака, що аж булава зігнулася. Та йому то й не чути. Як же юнак у друге вдарив Змія, той аж по пояс увійшов у землю. Знову Змій почав кидати з пащі огонь, а Ґриф гасив. Тут юнак як ударив у третє, Змій увесь увійшов у землю, тільки зверху лежала величезна голова мертва, нерухома й закрівавлена і вже полумя в ній погасло на віки.

(Дальше буде).

Digitized by Google

Ребуси, загадки й шаради.

Ребус ч. 2.

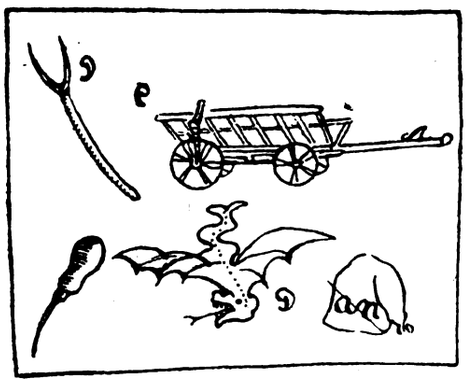

Загадка фіґуральна.

(Уложив Нусьо Думін).

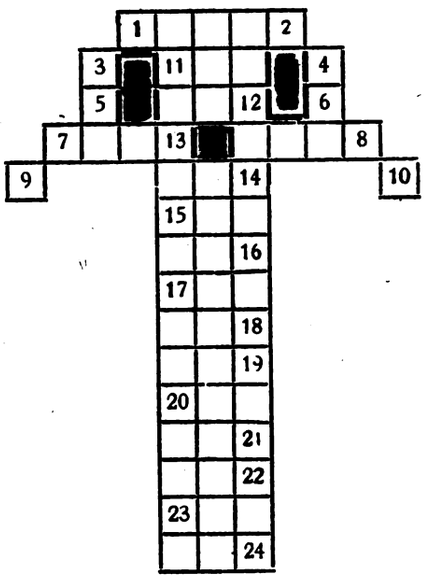

Гірше як добре.
Заклич літру.
Місто на Буковині.
Є богато в дів. інст.
Яка є гарна дорога?
Злучник.
Гризун.
Резкажи пити.
Передержить віки.
Числівник.
Сховок на бульбу.
Домове звіря.
На весну селянин
Має віл.
Є при возі (без в).

Букви по числам дадуть назву двох другів.

Загадка складова.

(Уложили: І. Гарасим і С. Луцик)

А, ас, бет, вер, ка, Пи, я, лип, ді, ко, ро, Ти, ме, зак, тра, ни, ри, Ин.

З порозкиданих складів зложіть 7 слів так, щоби початкові й кінцеві букви, читані з гори в долину, дали назву наших гір.

Значіннє висказів:

1. Український воїн.
2. Часть світа.
3. Прилад до їзди.
4. Мужеське імя.
5. Гарна цвітка.
6. Найбільша височина.
7. Вигибаюче племя в Америці.

Вежа в побільшеній шахівниці.

(Уложив Святослав Харовюк).

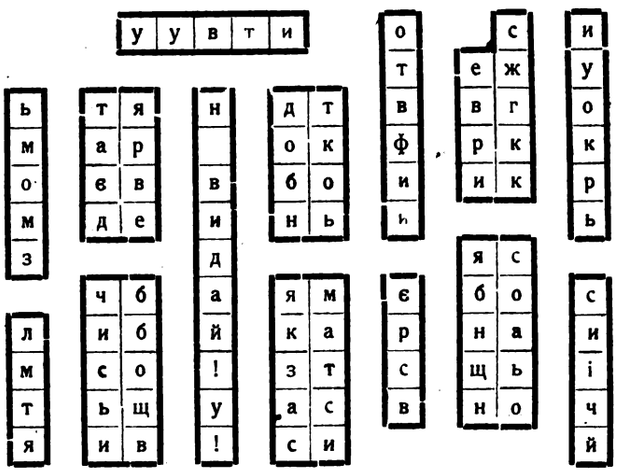

З отсих 14 частин зложити побільшену шахівницю так, щоб кождий її бік мав по 10 (а не по 8) малих квадратиків. Відтак зачати з одного з углів і слідом вежі відчитати гарний заклик нашого славного поета, початкову букву його імени і ціле прізвище. По першій і по другій частині заклику слідує окличник.

Загадка.

(Подав Нусьо Думін).

Загадку легесеньку дуже
Задам, лиш роздумай, друже —
Що се за диво — скажи мені:
Шість ніг, дві руки, а голови дві?

Цікаві питання?

(Подав Михайло Кумка).

1. Як довго істнує наша земля?
2. Кілько людий жиє на всім світі?
3. Кілько є язиків на світі?
4. Котрий є найдовший канал на земли?
5. Вичисліть найбільші морські пристані?
6. Що означають темні плями на місяци?
7. Назвіть усі найзначнійші верхи (гори) на світі?
8. Означіть довжину 10 найбільших рік на світі?
9. Назвіть столиці й головні міста усіх держав на континенті?
10. Назвіть одного чоловіка, який на вашу думку, найславнійший і для чого?

Загадка.

Бачить — не бачить, чути — не чує,
Мовчки говорить, добре мудрує;
Кривду соромить, правди навчає,
Часом жартує, смішки справляє,
Люба розмова. Дай Боже, діти,
З нею до віку знаться — дружити?

Digitized by Google

Урядове донесеннє.

»Низше підписана громада доносить покірно в справі асентерунку коней, що їх нема у нас цілком. В нашім селі є тільки осли.« Під тим слідують підписи війта і всіх радних.

Загадочна візитівка.

(Уложив Нусьо Думін).

Д-р Тит Канцелі.

Чим є сей пан?

Звіти з св. Миколаївських вистав.

Свято-Миколаївський Вечер у Бродах.

В день св. Миколая устроїла Укр. Захоронка в Бродах виставу для дітий, а саме: »Соняшник« і »Св. Миколай в 1920 р.« Обі сценічні картини були дуже гарно підготовлені. Діти вивязалися зі своїх роль надсподівано. Загальну увагу звернула на себе своєю грою Іра Дутчаківна, в ролі Ночи у »Соняшнику«.

Ролю Івася – грала Геня Вербицька, а Сонце — Маруся Рудницька.

Сильно зворушила усіх присутних деклямація »Прилетів біль до наших піль«, яку виголосив Славко Головач. Дуже гарно випав попис усіх дітий із захоронки, які співали і деклямували з таким одушевленнєм, що деякі річи мусіли кілька разів повторчти. Чарівно виглядала декорація сцени в »Соняшнику«.

Повні одушевлення виходили всі із сеї вистави, яка удалася надсподівано гарно.

Присутний.

Свято-Миколаївський Вечер у Збаражі.

Філія *„Українського Краевого Товариства охорони дітий і опіки над молодіжею“* в Збаражі устроїла 18 грудня 1923 р. *„Свято-Миколаївський вечер“* для дітвори. Саля »Українського Дому« була битком набита. *Майже вся* дітвора міста Збаража прийшла на сей Вечір — так дуже була зацікавлена гостиною св. Миколая. Навіть найбіднійшим дітям дано можність брати участь у »Вечері«. Діточій радости не було границь. Св. Миколай обдарував дітий книжечками, Молодою Україною«, »Світом Дитини,« цукорками та иншими ласощами. Святий Миколай справдив усї книжечки Видавництва: »Молодої України« і »Світа Дитини.« Особливо сподобався дітям »Малий Кобзар.«

Сам »Вечер« так виглядав:

1.) В салі гарно прибраній зеленю і килимами, на чільній стіні висів образ св. Миколая. Перед образом *діточий хор* прегарно відспівав три строфи Вільшенкової пісні до св. Миколая за Україну: *„О всі, всі діти враз взиваєм“* під проводом п-і Ірени Гаврилюкової, жінки лікаря, яка й скомпонувала зовсім нову мельодію до сеї пісні.

2.) Прилетів біль. — віддекл.: Стефця Скоробогата.

3.) Рідна Школа. — віддекл.: Ромцьо Ракочий.

4. Українець я малий. – віддекл.: Богданцьо Гевко.

Дуже добре віддеклямували діти всі три наведені деклямації. Особливо найстарша з них — Стефця — заімпонувала декляматорською виробленістю й артистичним виголошеннєм. Се очевидний талант на артистку.

5. Тріяльог з нагоди гостини св. Миколая — запродукували: Миросьо Переверницький, Стефця Козаревич і Геня Григоринська.

6.) »Молода громадо!« — промова з нагоди гостини св. Миколая. Виголосив Дмитрусь Клячківський.

7.) Сценічна картина: *„Гостина св. Миколая в Збаражі.“*

Особи:

1.) Св Миколай – п. Іван Ванкевич.
2.) Ангел I. – Галя Теслюк.
3.) Ангел II. „ – Галя Сава.
4.) Чорт-Антипко Лев Грицай.
5.) Галя – Славця Байтала.

Наведену сценічну картину зладив др. Андрій Гаврилюк на підставі трох книжечок: 1.) Суд св. Миколая — Івана Франка, 2. Гостина св. Миколая — Ярослава Вільшенка. і 3.) Св. Миколай в 1920 р. — Іванни Блажкевич – і надав їй значінне теперішньої хвили. Чорт-Антипко дав між иншими характеристику деяких дітий, що дітворі дуже сподобалося. Взагалі роля Антипка була дуже потішна.

Ось тут треба замітити, що Філія »У. К. Т. охорони дітий і опіки над молодіжею« в Збаражі опікується збаразькою дітворою тільки через два роки, а вже видно значні успіхи:

1.) національне вихованнє,
2.) штука деклямації,
3.) театральне мистецтво,
4.) спів,
5.) промова.

Кождий признає слушність, що національне вихованнє *дітвори* має майже все *тривалий* успіх, бо тут майже все ділається на *почування*, підчас коли на *дорослих* можна впливати освідомлюючо під національним оглядом майже все лишень через *обмежений час* — то раз, а по друге: — і то майже тільки ділаючи *на розум*, а се очевидно богато труднійша справа, як ділати на почування у дітий. »Горбатого і могила не випростує« каже приповідка. За те друга приповідка каже: »Нагинай галузку, поки молода«...

Співу - правда – дітвора учиться в школі, однак патріотичних пісень наші діти в школі не навчаться.

А вже штуки декляматорської, дикції, модуляції голосу, гестикуляції, міміки, ораторства та театрального мистецтва в школі навчитись — зглядно запізнатися дитина зовсім не може, бо там читанне, писанне і наука рахунків абсорбує весь час. А всеж наші аматорські кружки по читальнях далеко висше стояли-б, коли-б ми вже в дітях розбудили любов до театрального мистецтва та подали їм бодай лишень найелементарнійше обізнанне з тою штукою.

А в тім дитина взагалі вже змалку заправляється до публичних артистичних продукцій коли де криється талант, то вже завчасу можна йому вказати відповідний шлях до розвою, замість, щоб він — лишений сам собі — мав марно запропаститися.

От тому — то згадана »охорона дітий і опіка над молодіжею« є дуже доцільна і треба її радісно повитати і таким змаганням Філії »У. К. Т.«... допомогти зі сторони цілого свідомого українського громадянства в Збаражі. —

Діти задумують у Різдвяні Свята піти з вертепом, приготовляються до сього діла на підставі *знаменитої і дуже улюбленої* книжечки Ярослава Вільшенка: *„Вифлеємська Зоря“*. Однак її треба відповідно до сього переробити, бо так, як вона є, надається тільки на сцену, і то на велику сцену.

Мушу замітити, що в 1921 році українські діти в українські Різдвяні Свята — ходячи *самочинно* з вертепом у Збаражі — продуковалися такими річи, як: »Ułan ja sy ułan«... І нічого дивного. У нас нема *свого* вертепу. Треба його отже створити. Діточа душа мусить чимсь занятися в Різдвяні Свята, а як не має чогось *рідного*, — позичає в »сусіда«, яке-б воно там не було...

Батько-очевидець.

Річна передплата для:

Краю 12 Мк. (осн.) — Америки й Канади 2 доляри. — Бразилії 10 мільрейсів. — Аргентини 4 пези. — Франції 25 франків. — Швайцарії і Німеччини 10 швайц. франків. — Румунії 250 леїв. — Чехо-Словаччини 50 корон. — Югославії 150 динарів. — Італії 30 лірів. — Еспанії 10 пезетів. — Англії 8 шилінгів. — Японії 4 єни. — Греції 120 драхм. — Голяндії 5 гульденів. — Данії, Швеції й Норвегії 10 корон. — Болгарії 200 левів.

Основна ціна примірника виносить 50 фенігів.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: **Михайло Таранько.** З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.

Digitized by Google

Зимою.

Сніжини біленькі, химерні хмар діти,
Танок свій зачали... танок без кінця,
Злітають як зорі... метелики... цвіти...
У білім завою левади... поля...

Діброва завмерла... Втомлена борнею
Спочила, заснула сном добрим земля,
Сповита у срібло... у перлах інею,
Ціла в самоцвітах... у сяйвах ціла...

Сніжок розсипає біленькі пилини,
Присипав верхівя і віти сосон,
Сріблистим покровом вкриває долини,
Вкриває як мати дитину на сон...

Вкриває... співає заколисну думу
І казкою світ весь, здається в сю мить...
Сніжок зіроньками злітає без шуму,
Брилянтів іскорками сяє... горить...

Хмар діти-сніжини без шуму злітають,
Злітають і землю вкривають на сон —
Сріблистими пухами ніжно вкривають...
Незмінний... таємний природи закон!...

Спочинь тільки земле... тобі не умерти,
Хотяй сповиває тебе сніг — саван —
Та сонце побідне зідре покрів смерти,
І зеленю свіжою вкриється лан!

Учуємо гомін весняного гимну,
Хоч мре — воскресає, вертає життя
І вславимо співом життя міць нестримну
І в честь заспіваємо воскресного дня!

Уляна Кравченко.

Digitized by Google

Іван Липа.

Життє як казка.

(Дальше).

Перелетіли вони через усе змієве царство, перебили всіх змієвих слуг, знайшли прекрасну царівну Ніну, сумну й заплакану.

Коли ж вона пізнала свого спасителя, то з радощів кинулася йому на шию та цілувала його.

Тоді обоє посідали на Ґрифа і той виніс їх із підземного царства, перелетів гори й спустився саме там, де юнак учепився колись волови за ногу.

Тут Ґриф прощаючися, сказав:

— Спасибі тобі, славний велитню, що вбив Змія. Тепер усе підземне царство знову належатиме самим Ґрифам, як то й було. За таку велику прислугу я тобі буду служити ще три рази. Ось даю тобі три свої пера. Як що тобі буде потрібна колись моя поміч, вийди в степ, спали одно перо і той пах од нього я зараз же почую, деб не був, і поспішу тобі на поміч. Прощай же мій вірний товаришу й побратиме!

Ґриф злетів у верх і сховався за горами, а юнак — його звали Павлусь, добре? — юнак пішов із прекрасною царівною Ніною до столиці. Як же вони сюди прийшли, побачили, що тут усе відмінилося, що в столиці повно чужих воїнів, чужих людий, що весело й гордовито скрізь похожували, а своїх людий не видно, десь поховалися. Тут Павлусь довідався, що заморський цар напав на батька царівни Ніни так раптово, що той не спромігся набіть війська зібрати для оборони свого царства. Заморський цар полонив усе царство, а самого царя завів до свойого заморського й сказав кинути його в підземелле.

Ніна заплакала, та й каже:

— Хочу свого тата бачити. Хочу поратувати його з тюрми!

А Павлусь каже:

— Спершу треба нам чужого царя звоювати та відібрати назад твоє царство, а тоді вже поїдемо визволяти твого тата.

Та Ніна й слухати про таке не хотіла тільки слізно благала:

— Спали перо Ґрифове, нехай зявиться й понесе нас через море, щоб я хоч побачила свого любого татуся.

Уже як Павлусь її не вмоляв, а таки мусів учинити її волю.

Вийшли вони в степ, запалили перо. Пішов від нього пах на цілу округу. Зараз же зявився й Ґриф.

— Щось швидко, — каже, — вам стала потрібна моя поміч. У чім же діло?

Як довідався, чого покликали, сказав:

— Сідайте на мене.

Сіли вони рядочком і як вихор полетіли через степи, через море. Прилетіли в заморське царство й тут довідалися, що старий цар з туги за дочкою та з горя, що на нього впало, помер. Ні з чим повернули назад. Ніна була невтішна, все плакала й говорила:

— Тепер я найбіднійша, найнещаснійша людина в світі. Сирітка. Нема в мене ані мами, ані тата, ані царства мого. Живу в простій хаті з простими людьми й не маю за що купити собі гарного вбраня. Красше б я лишилася на віки в царя Змія... Запали друге перо Ґрифове, нехай перенесе нас через свої гори в долину, де та могила, що вся вкрита сріблом, золотом та самоцвітами. Наберемо там скарбів і ти здобудеш мені палату царську, — може я втішуся.

Павлусь на се казав:

— Дорога подруго душі моєї! Я думаю лише про одно, як би зібрати велике військо та вигнати з твого царства чужого царя. Тоді ти матимеш і срібло й золото і с моцвіти й палату царську і все царство.

Та Ніна була невтішна. Вона все плакала, усе говорила своє.

Мусів Павлусь вийти з нею в степ, запалити друге перо Ґрифове. Ґриф зараз же зявився.

— Щось — каже — швидко знову стала потрібна вам моя поміч. Одначе памятайте: я ще тільки раз один зможу служити вам. У чім же діло?

Павлусь розповів.

— Добре. Сідайте на мене й добудьте все, чого вам треба.

У долині набрали вони багато золота, ще більше самоцвітів.

Павлусь загадав збудувати для Ніни таку палату, якої ще не мав ні один цар у світі.

Коли палата була готова і величалася на весь світ своїм блиском і богацтвами, Павлусь привів у неї багато инших слуг і Ніна зажила там красше, ніж цариця.

Тепер уже Павлусь спокійно приступив до своєї ціли. Тут він згадав, що забув свою золоту булаву в підземнім царстві. Що тепер робити? Без такої булави битися не можна та й люде не бачитимуть, що він такий дужий велитень і не підуть за ним. Так хотілося спалити останнє перо Ґрифове та переміг себе, згадавши, що він тоді ніколи вже не побачить свого любого побратима.

Зібрав ковалів і сказав кувати собі булаву в сто пудів.

Почали кувати. Кували три дні. Народу тут зібралося видимо, невидимо. Кождому хотілося побачити, що з того буде.

Коли булава в сто пудів була вже готова, Павлусь узяв її однією рукою неначе палицю, та як кине в гору!

Залетіла вона геть за хмари.

Тоді й каже до ковалів: — Утомився та й ляжу спати, а ви дивіться в гору: хмара наступатиме, дрібний дощик накрапатиме, паличка летітиме, як грім гремітиме, — тоді мене збудите.

Ось третього дня бачуть люде: хмара наступає, дрібний дощик накрапає, паличка летить, як грім гремить, — тоді вони й збудили Павлуся.

Підставив Павлусь під булаву коліно, вона не зігнулася.

— Отсе буде добра, — каже.

Люди приступили до нього та й питають:

Digitized by Google

— А на що ти, велитню могутній, зробив собі таку булаву?

— На те, що хочу за правду та за народ свій постояти. Хочу звоювати чужого царя, що забрав ваше царство, хочу його вбити, а царство повернути дочці його, царівні Ніні, що живе тут у новій палаті. Хто між вами сміливий, хто хоче волі народови, — нехай іде за мною.

Зараз же пристало до нього багато люду і стало військо. Деб тепер велитневи коня дістати, та ще такого, щоб і булаву в сто пудів міг на собі носити? Почали шукати коня. Приводили найкрасших коний. Та як тільки на котрого велитень покладе руку, він уже й падає на всі чотири ноги.

Що тут робити? Без коня ніяк не можливо військо вести у бій. Хотів уже спалити останнє перо Ґрифове, аж тут підходить старезний дід тай каже:

— По наших горах, що геть укриті лісами, здавна блукає якась мара в образі вороного коня, що яру пшеницю їсть, а полумя пє. Мені самому доводилося бачити його в хащах. Розпалив якось я в лісі огнище в ночі, сиджу, гріюся. Чую, десь кінь заіржав і раптом перед огнищем стає вороний кінь і починає пити жар...

Тут загомоніли й инші люде: і той бачив і другий, як кінь пив жар у лісі.

Павлусь подумав тай каже:

— Зробіть мені з самих струн товсту, як канат, уздечку. Коли справді такий кінь єсть у ваших горах, то я його загнуздаю.

Зібрали люде з усієї столиці струни, зробили уздечку.

Павлусь поглянув на неї, спробував її міць тай каже:

— Добра. Тепер, хто охочий іти за мною в гори-ліси?

З десяток сміливих юнаків обізвалося на його поклик і пішли за ним у гори.

Настала ніч. Розпалили там велике багаттє. Таке було полумя, що освітлювало ліс на цілі гони. Так прочатували до ранку, а кінь не зявився. У день виспалися, а над вечір забралися ще далі й розпалили ще більше огнище. І тепер не бачили коня.

Павлусь і каже:

— Не вже той дідуган збрехав?

— Не може бути, — кажуть товариші, — той дід правдивий і мудрійший за всіх нас.

— Ну, — каже Павлусь, — підемо ще далі в хащі і ще ніч початуємо.

Ось уже в найтемнійших хащах запалили огнище. Сидять навкруги, розповідають про свої пригоди, коли чують, десь далеко заіржав кінь... Павлусь налагодив уздечку... Раптово виринає з пітьми вороний жеребець, летить просто до огнища. Не вважає на людий, жадібно починає пити жар... Тут Павлусь накинув на нього уздечку. Кінь поглянув на нього людськими очима й неначе посміхнувся, а в тім пє собі жар. Коли ж наситився, смиконув головою з такою силою, що струнна уздечка як вихор засвистіла. Жеребець неначе здивувався, а далі почав рватися, бити копитами, ставати на дуба. Та не така рука його держала...

Павлусь легенько стусонув його булавою під бік й жеребець стишився. Уже не сміявся, як людина, але стояв як укопаний і раптом заіржав. Грім розкотився сім раз по горах і в ньому люде всі неначе почули: »Може то й єсть найперший у світі лицар?«

Товариші аж затремтіли зі страху. Павлусь скочив на жеребця, а він так і танцює під ним, дарма, що в лицаря сама булава в сто пудів.

Повернули до столиці.

Насипав Павлусь коневи вівса, — не їсть, насипав ячменю, — не їсть, дав яроі пшениці, — кінь наї ся. Тоді дав води, — не пє, дав жару, — напився з жадобою.

— Тепер, — каже, — я знаю вдачу свого товариша. Будемо ж збират ся як найхутчійше у похід, воювати цара чужинецького, відбирати в нього наше царство.

Військо Павлусеве пошикувалося.

Коли цар побачив, що йде проти нього якесь військо, виступив зі своїм на зустріч. А було в нього людий у стократ більше.

Почалася бійка. Притисло чужинецьке військо Павлуся із трьох боків. Тяженько йому було, але ж махне булавою на право, — уже улиця, махне на ліво, — проулок. Він булавою бє, а кінь копитами кладе. Стомився, аж тут настала ніч і бійка затихла.

Павлусь у ночі зібрав усе своє військо на раду й каже:

— Мале в мене військо, а сам я не здолаю й за цілий місяць перебити чужинецьке. Треба щось гадати...

(Дальше буде).

Зима.

„Ну а тепер прощайте, діти!
Пора мені, пора спочити!
„Добраніч“! — всі скажіть-но чемно
Своїому дідови старому —
Гей, ґей, вже пізно! Зимно! Темно!
Пора, пора мені лягати,
Під піреєм кости вигрівати —
Слава будь Господу святому“!

Старезний дуб, дідусь старезний
Кладеться спати, та прощаєсь —
Ще кашляє, ще люльку курить,
Очима дітям приглядаєсь,
Розважує свій вік довжезний,
І шось його турбує — журить.

„Так! так! пора мені вже спати!
А вам? Що вам? Ви молоденькі,
Палкі, незморені, живенькі!
Чи тепла, чи то зимна хата —
Вам все одно! — Для вас санчата!
Для вас: „гурра! гурра“! кричати.
То грайтесь, грайтесь, любі діти!
Такий закон на сьому світі,
Та... Ну, ніщо?... Чи згадувати?
— Колись і вам прийдесь так спати“!

о. Гавриіл Костельник.

Digitized by Google

В. Королів-Старий.

Підкладень.

Маснична песа-казка на 2 дії.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Тато.
Мама.
Наталя.
Куховарка.
Дюдя.
Ведмідь.
Коробочка сірників.
Дегтяр.
Млинець-Підкладень.

ДІЯ ПЕРША.

(Їдальня в заможній родині. З заду — вікно, по боках — двері. Посеред світлиці — великий, чотирокутний стіл, накритий довгим обрусом. Над столом — лямпа з електричним дзвоником. Велика шафа-буфет, канапа, стільці та инше).

Ява 1.

(*За столом сидять:* **Тато, Мама й Наталя.** *Вечеряють).*

Тато: Добрі млинці!... Знаменити!... Таких ще не було за всю масляну... *(до Мами)*: Чи будуть ще горячі?

Мама: Зараз спитаю. *(Дзвонить).* Здається, се останні.

Ява 2.

Куховарка (*на порозі*): Що зволите?

Мама: Чи нема там, Марянко, ще млинців? Дуже панови сподобались.

Куховарка (*усміхаючись*): На жаль, нема. Але ж, прошу, було їх так багато...

Тато: Я добре знаю, що було багато, але ж незвичайно смачні, що зїв би ще зо два!

Куховарка: Ну, саме два там і лишилося. Тільки один величезний — Підкладень. Коли бажаєте, то я зараз принесу.

Мама: А ви ж вже повечеряли?

Куховарка: О, я більш не можу, наїлась до схочу.

Тато: То принесіть, Марянко, тільки швиденько, щоб не охололи!

Кухов рка (*бере зі стола тарілку й швидко виходить).*

Ява 3.

Мама (*сміється*): Ой, чоловіче!... Не дуже налягай, щоб не завадило, та ще й проти ночі!... Поглянь лиш на оту кізочку, як вона дзьобає носом... Зовсім спить, не хотіла навіть їсти...

Тато: Через те й спить, що не їла. Такі млинці хоч кого розбуркають!...

Ява 4.

Куховарка (*вносить тарілку)* :Прошу! Останні, але ще горячі!

Тато: Дякую!... Ну, Наталю, поділимось по братерськи: я візьму собі маленького на закуску, а тобі от сього! Дивись, який величезний!.. Се — не інакше, як млинячий гетьман! *(Кладе на тарілки).*

Куховарка (*щось бере зі стола й виходить).*

Мама *(поливає Наталиного млинця сметаною).*

Ява 5.

Наталя *(вередливо:* Не хочу я!.. Не хочу... *(Відсуває тарілку)*: Я спати хочу...

Тато: Ну, зїж бо: враз де й сон дінеться...

Мама: А не зїси, то він тобі присниться!...

Наталя (*гніваючись):* Чого ви до мене причепились?... Й не хочу!.. І не хочу, щоб снився...

Тато: А як не присниться, то так за тобою бігатиме!... Дай мені сірнички: он там лежать біля тебе.

Наталя (*сердиться*): І сірників тобі не дам, бо ти — поганий; чіпляєшся до мене зі своїми млинцями!... (*Кидає коробочку за шафу*).

Тато: Вибачайте, милостива пані, що я вас так уразив... Зараз підете спати натще серця!...

Мама (*дзонить*).

Ява 6.

Куховарка (*входить*).

Мама: Можна прибирати, Марянко.

Куховарка: А Наталочка так і не зїла свого млинця?... Хіба ж я напекла поганих млинців?...

Наталя: Погані, погані, погані!... І млинці погані, і ви всі погані.. Не хочу я млинців ніколи в світі... І сього не хочу!... (*Прудко посуває від себе тарілку, вона падає з млинцем до долу*).

Тато: Ну-ну!.. Коли ти сонна, то ти занадто войовнича!... (*до Мами*): Веди оту звірючку спати, бо вона нам увесь хутір зруйнує...

Мама: Ходім, неслухняна й недобра дівчинко! (*Бере її за ручку*).

Наталя: Я ж не можу бути слухняною, коли я хочу спати!..

Мама: Дай чолом татови, скажи Марянці на добраніч, тай підемо...

Наталя: Сьогодня я нічого й нікому не скажу ..

Тато (*хитає головою*): Ну-ну!... (*Виходить до другої кімнати*).

Мама (*бере за руки Наталю й веде її за татом*).

Куховарка (*швидко прибирає зі стола, збирає кусні тарілки, заглядає під стіл*): Бач, як закотився!... Ну, полеж там до завтра: в ранці заберу й тебе; будеш Рябкови на снідання!... (*Бере посуду, гасить лямпу й виходить*).

Ява 7.

(*В кімнаті присмерк, тільки вікном ллється ясне місячне світло. Нема нікого. Через якийсь час починає ворушитися скатертина. Помалу з під стола витикається голова, а потім — і весь* **Підкладень.** *Він круглий, плисковатий, на коротесеньких ніжках. Голова й один бік умазані сметаною).*

Digitized by Google

Підкладень (*оглядає сам себе*): І що за лихий звичай у тих людий!... Насамперед вимажуть тебе зо всіх боків сметаною, вимастять маслом, а потім ще й натокмачать зверху якоюсь смердючою рибою!.. Бррр!... добре ще, що я тільки в самій сметані!... Її бодай можна витерти й вона нічим не пахне... А то на світ соромно було б показатись!... (*Бере зі стола серветку, витирається*). І так не знати, як його йти, ще й з дівчиною!... (*Оглядає всю хату*). Здається, що поведи її в сі двері?!.. Такий довжезний обрус, що й роздивитися не було можна... (*Підходить до дверей*): А що, як не сюди?... Ще збудиш?.. Кого б тут запитатися?... (*Стає перед стільцем, вклоняється йому й говорить*): Скажіть будьте ласкаві, пане фотелю, куди пішла Наталочка?.. Якими дверима?..

(*Мовчанка*).

Мовчить!.. Зрадів, що його увільнили від обовязків і вже спить!.. Сказано — дубина!.. (*Обертається до канапи*): Може ви, пані?.. Е! І ся спить, аж пружини тріщать!.. Хропе! (*Повертається до шафи й помічає шарудіння за шафою*): О! Там хтось ворушиться.. Хто там?

Ява 8.

Коробочка сірників (*вистромлює зза шафи червону головку*): Се — я!.. Я — Коробочка Сірників!.. (*Виходить*).

Підкладень: А-а!.. Дуже приємно... дозвольте познайомитись: я — голова славної млинцевої родини, млинець-Підкладень... Дуже, дуже приємно!..

(*Витаються*).

Коробочка: Я також дуже втішена... Як ся маєте, пане Підкладню?

Підкладень: Дякую!.. Досить добре... Бачите, негарно трохи, що маю щастя спіткати вас в той час, коли не маю відповідного вигляду. Мене вимазали тією — вибачайте — гемонською сметаною, і я ще не досить висох, та певно на мені є й плями..

Коробочка: О, тож — дрібниці!... Та й ви ж тому не винні... Дозвольте, я вас трохи витру: он на голові ще лишилась біла плямка... Та й з боку прилип якийсь папірець від цукорка...

Підкладень (*віддає їй серветку*): Ви — дуже добра й ласкава пані!... Прошу...

Коробочка (*витирає*): Ну, що ви?.. В біді кожен повинен помагати другому... Тепер, уже все чисто.

Підкладень: Ще раз сердечно дякую... Нам, млинцям, утвореним на честь ясного сонця, дуже неприємна всяка вогкість... Ми мусимо бути горячі й блискучі, як само сонце!... Дозвольте ж і я зніму з вас павутинку, та ще ось трохи запорошено... (*Витирає її*)... А вас нічого не болить, що вас так дуже шпурнули?...

Коробочка: Ні, вже перестало. Трохи була побилась от сим ріжком... Але то нічого...

Підкладень: Ай-ай!.. Аж ріжок угнувся!... Присядьте, спочиньте трохи...

Коробочка (*сідає на канапу*): Я вже до всякої біди звикла. Ніхто ніколи мене не покладе обережно, а всякий шпурляє... Ріжка угнула ще в кухні Марянка, а тепер я знову впала саме на нього... Та вже така моя доля...

Підкладень: Ви таки й справді, дуже добра.. А я не можу забути, що мене хотіли ззісти!... Та ще й таким ганебним способом почали мастити перед смертю!...

Коробочка: Що поробите?!.. Такі всі люде!.. Я їм завжди все робила на їх користь, навіть тоді ще, як була в лісі деревиною... Одначе вдячности від них не бачила ніколи... Вони навіть без жадної потреби раднійші нищити... Візьме хтось у руки й почне відломлювати від мене шматочки... На що?.. Для чого?...

Підкладень: Ви говорите про вдячність?... Хіба люде можуть бути вдячні? (*Гірко сміється*).

Коробочка: Коли я була ще молода й повна огню, я дуже обурювалась, як люди виймали з мене один-по-одному мої палючі скарби... Але тепер, коли вже в мені лишилося мало внутрішнього змісту: всього чотири сірнички!... — я скорилася своїй долі.

Підкладень: А я — не такий!... Ні, ні!... Я не скорюсь насильству.

Коробочка: Однак, ми ж маємо обовязки!

Підкладень: Я знаю, що обовязки виконати мушу, — і я їх виконаю справно! Взяти хоча б і сей випадок: коли мене викинула Наталя під стіл, то я мушу ходити за нею. Добре! Се — такий закон, і я його послухаю. Але ж, не дурно я тримав на собі, можна сказати, на своїх плечах усю нашу нещасну, зїдену людьми, родину. Через те я не хочу ходити за дівчиною. Нехай вона ходить за мною!... Власне ж, ласкава пані, коли двоє йдуть у купі, то цілком однаково, хто йде з переду, а хто з заду?! Так я виконаю і свій обовязок, і не принижу своєї гідности!...

Коробочка: Ви — дуже мудрий, пане Підкладню!

Підкладень (*підводиться й кланяється*): Прошу памятати, ласкава пані, що я — Підкладень, тоб то на собі тримав усю нашу величезну родину!...

Коробочка: Звісно, на те треба й сили, й мудрої голови!...

Підкладень: Звісно... Але ж мудрі говорять, що коли швидше хочеш звільнитися від своїх обовязків, треба не гаючися братись за їх виконання!... Ото ж. прошу мені вибачити, я вже мушу йти до Наталі... Я заберу її з собою, й ми підемо геть...

Коробочка: Куди?

Підкладень: Куди?... В широкий світ!.. Де сонце, де щастє, де доля!...

Коробочка: Ах, як я вам заздрю!...

Підкладень: Ласкава пані!... Дозвольте й вас запросити до товариства: підемо в купі, всі троє...

Коробочка: Я б з дорогою душею... Але ж то вам добре так говорити... Ви — юнаки сміливі й завзяті, я знаю. А я, слаба, немічна жінка, до того ж уже майже зовсім вичерпана... Що я можу?... Ні, я боюсь...

Підкладень: Що ви?... Що ви, ласкава пані?!... Ви виглядаєте такою молодою! Навіть боки у вас зовсім не повитирані, й наліпки свіженькі, чисті... А ріжок можна виправити... Ходімте!... Ви ж не будете самі, з вами буде друга жінка, Наталя... Ну, а боятись нема чого: яж вас обох захищу від усякої небезпеки!...

Коробочка: Ах, ви так гарно говорите, що... можете переконати хоч кого... Добре!... Я згодна...

Підкладень: Слава!... В трійку буде веселійше та ж »у гурті й смерть не страшна«, як справедливо говорить людська приказка... То ви може бачили, якими дверима повели Наталю?...

Коробочка: Бачила... Сюдою!...

(Дальше буде).

Digitized by Google

Джемс Г. Колінс.

Як і хто винайшов машину до писання?

Одного липневого дня 1867 р. прийшов якийсь химерний штукар до телєґрафічного бюра у місті Мільвоках і просив позичити йому одного аркуша карбонізованого паперу, або так званої кальки, у того урядника, який займався в тім часі вироблюванням такого паперу.

Карбонізований папір був саме тоді великою новістю у світі і що йно почато його уживати до кількоразового переписування телєґрам для часописів.

Урядник знав свого гостя. То був містер Христофор Лятам Шолєс, чоловік у Мільвоках уже знаний з деяких праць, які виконав. Ріжними часами був він то друкарем, то знов видавцем, накладчиком, членом леґіслятивної комісії у Вісконсіні, комісарем публичних робіт і почтмайстром у Мільвоках. Тепер займався збиранням матеріялів до опису заложення міста і побутового життя в ньому. Був він винахідником, умів гладко оповідати історийки, показувати штучки, складати дотепні вірші, грати в шахи, то що. Ростом був струнький, дрібної будови тіла, волос на голові носив довгий, спадистий, а ясне, чисте його око гляділо в далечінь. Вдачу мав спокійну, лагідну і невибагливу. Хто його близше не знав, міг би подумати, що він не був здібний до боротьби. Та коли ходило про оборону права перед насильством, умів перекинутися у льва і витревало оборонювати правду та справедливість.

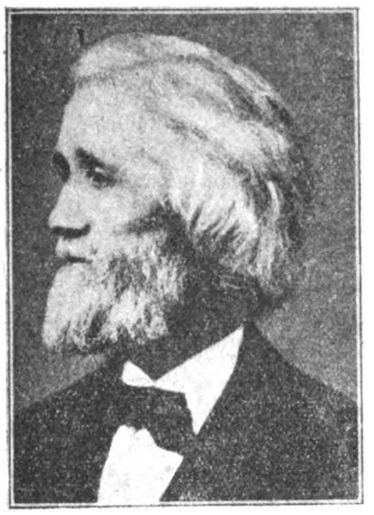

Христофор Лятам Шолєс, винахідник машини до писання.

Нам тому треба пізнати близше того чоловіка зараз на початку нашої історії, бо то він був »батьком машини до писання«. А телєґрафічного урядника рівнож, бо той був свідком, коли перша машина до писання ставляла перші свої кроки. Той знов називався Чарльз Веллєр, походив із простої мужицької родини з західних держав, мало мав шкільної освіти, але богато читав. Працюючи початково у друкарни, став він згодом телєґрафічним післанцем, вивчився телєґрафувати й писати дописи до часописів, а тепер учився стеноґрафії з надією, стати колись державним стеноґрафом.

На щож треба було містерови Шолєсови аркуша карбонізованого паперу? Молодий Веллєр сам був цікавий. Він знав, що Шолєс винайшов уже спосіб печатання імен передплатників на маргінесах часописів і печатку, що витискала на долярових переказах або на сторінках книжок числа від 1 почавши.

»Прийдіть завтра до моєї робітні коло полудня«, — сказав Шолєс відходячи, — »я покажу вам щось інтересного«.

На другий день молодий Веллєр був уже там. Винахідник усе ще видавав ґазету в тій самій кам'яниці, де був телєґрафічний уряд, одним поверхом висше. Веллєр надіявся побачити щось цікаве і не помилився.

З кількох кусників смерекового дерева і старого ключа від телєґрафічного апарату, додавши до того скляну шибу й кілька дрібнійших причандалів, зліпив Шолєс рід механізму і показував його якимсь двом панам. Заложивши визичений у Веллєра аркуш карбонізованого паперу і тонкий аркуш білого на поверхню скляної плити, посував одною рукою папір, а другою притискав телєґрафічний ключ, на якого молотку була витесана буква »W«

Мрією Шолєса було винайти машину до писання. Первістний той апарят писав заєдно тільки: »WWWWWW«. Шолєс вияснював при тім, що при помочи трийцять або сорок таких ключів, з яких кождий буде мати витесану одну букву, він міг би зладити машину, що буде писати всячину.

Плян тої машини був у голові Шолєса дуже ясний і Шолєс описував його Веллєрови докладно зі всякими подробицями, але що Веллєр не богато розумівся на механізмах, усе те видалося йому дуже замотане. Не хотів вірити, щоби з такого злепка, що так незручно пише своє WWW, вийшло щось путнього.

Шолєс не був першим винахідником, що повзяв думку винайти машину до писання. Ще в 1714 році Англичанин Генрі Міль виробив собі патент на машину, про яку писав, що буде витискати букви на папері. Про ту машину н'чого більше не знаємо; так само не знаємо нічого про машину, що мала витискати гористе письмо на папері, яку в р. 1784 винайдено у Франції, ані про машину, звану »типоґрафія«, якої патент виробив собі американець Ворт, а якої акти разом із моделем згоріли під час великого пожару у Вашінґтоні в 1836 р.

Француз Прожен виробив собі патент на »типоґрафічну машину«, або »перо«, в якій азбучні дручки уживалися подібним способом, як у нинішних машинах до писання. Американець Чарльз Дербер зладив машину здатну до роботи ще в 1843 р. та вона писала дуже поволи. Пізнійше додав він до неї інші пожиточні способи, як візок, що придержував папір і посував ним здовж стрічок та спосіб обертання паперу, коли вже стрічка була написана.

Деякі вчаснійші винахідники старалися зладити машину, яка писала би на папери гористим письмом так, щоби сліпі могли пальцями читати письмо. Один із них, Француз Пєр Фуколь, одержав навіть золотий медаль за таку машину 1850 р., та він сам був сліпцем. Симпатія до сліпців, які не мали змоги читати книжок, спонукала його до того винаходу. Альфред Біч, химерний винахідник і механік, памятний з того, що перший став видавати часопис »The scientific Amerikan«, задумав рівнож помогти сліпим і зладив межи 1847—1856 р. кілька машин до писання. Були то прилади головно деревляні і так великі, як скрині, але були в них уже думки, які

Digitized by Google

знаходимо в нинішних машинах. Він займався посередництвом і фірма його виробляла сотки ріжних патентів, а така робота потребувала богато писанини так, що не годен був настарчити писарів у Нью-Йорку. В короткім часі прийшов він до переконання, що найактуальнійшою вимогою машини і потребою часу є прискореннє механічного писання, так потрібного по урядах і канцеляріях до переписування актів.

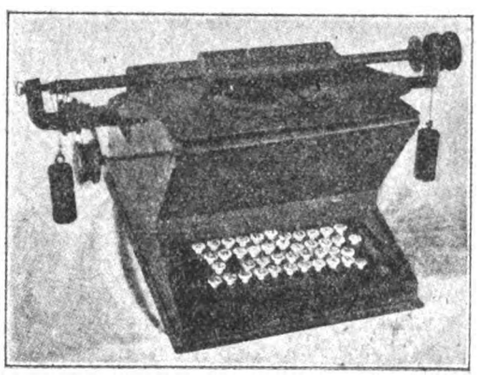

Перша добра машина з клявятурою, подібна до теперішних.

В тім часі і коротко перед тим, як Шолєс виписував своє WWW, відбувалася завзята боротьба межи англійськими й американськими винахідниками, котра країна видасть першого винахідника правдивої машини до писання. Таку, досить вигідну машину, винайшов був 1866 р. в Льондоні Джон Прат, Американець, що проживав там.

Вона мала цілий альфабет на одній площі. Коли натискалося на ключ А, то буква ся підносилася на місци, а молоток ловив її і притискав до паперу та виписував букву. То був найліпший спосіб до того часу і всі богато про те говорили. Дехто предсказував, що надходить час і то дуже недалекий, що писар із машиною до писання списуватиме бесіди так скоро, як їх говориться. Чомуж би ні, коли маємо вже зелізницю, парові кораблі, машину до шиття, елєктричний телєґраф, ротацийну машину до друку й инші чудеса? Але були й такі, що недовірчиво хитали головами і сміялися з тих пророцтв.

В липни 1867 р. помістив Альфред Біч у своїй науковій ґазеті статю, в якій указував на велику вагу практичної машини до писання і предсказував, що незабавки вона мусить появитися. Він виступав тут як винахідник і практик. Ділові справи світа на кождім поли так розширилися, що перо й чорнило не годні всього полагодити і не годні держати крок із поступом часу. Заходить велика потреба винаходу машини до писання, яка зробить у світі такий самий переворот, як винахід друкарської штуки в своїм часі.

Правдива машина до писання, що мала Шолєса за свого батька, мала й декількох вуйків. Один із них називався Карльос Ґляйдон, якому Шолєс звірився був що до своєї ідеї печатки до друкування чисел. Винахід такої печатки зацікавив Ґляйдена, що помагав Шолєсови при її вироблюванню, і се піддало йому нову гадку.

»Коли можна виписувати числа, то чомуж би не можна виписувати всіх букв?«

Але Шолєс якось не дуже здавався розуміти той перехід з одної думки до другої, і тоді Ґляйден показав йому звісну статю у науковім часописі, яку Шолєс прочитав уважно і признав, що така думка дуже можлива до виконання. Лише не машиною Прата, про яку так богато говорено.

»Машина Прата занадто скомплікована«, — закинув, — »і лихо зладжена. Знаю, що я міг би зробити щось ліпшого«.

»Возьмімся до сього разом«, — піддавав Ґляйден і на се згодився Шолєс. Вони прибрали собі ще третього Самуїла Савля, що теж був потрохи винахідником і більше ужиточним яко практичний механік. Він скоро порозумів замисли Шолєса і переводив їх у діло, а часом навіть поправляв. Він дійсно не одну частину, або думку справив і дорадив, як приміром думку, щоби всі молотки били в одно місце, що остало головним прінціпом теперішних машин до писання.

Ґляйден і Савль були як раз ті мужі, яким Шолєс показував свій перший модель, коли Веллєр приходив. Модель той зладжено в тиждень опісля, як Шолєс прочитав статю в часописі Біча. В тім тижні він перестудіював усі дотеперішні машини, вибрав із них, що добре, а відкинув, що непригоже і справив їх похибки. Він так ясно обяснював свій плян будови тром мужам, що вони зараз почали будову нової машини у малім машиновім варстаті у Мільвоках, званім Кляштайбер.

Чарльз Веллєр придався їм знаменито. Він знав, що судові референти мали переписувати судові акти і протоколи сотками сторінок, ручним письмом. Було то велике гарованнє і спричиняло великі кошти процесу, а машина, що виконувала би ту роботу скоро й дешево, видавалася йому великим добродійством людськости. Коли він стане судовим референтом, то мусить мати таку машину. Ту свою потребу висловляв так горячо, що Шолєс обіцяв йому дати першу машину, яку зладить, до випробування. Але робота будовання першої машини поступала поволи, бо

Одна з найдавнійших машин, що була на виставі в 1876 р.

кождий кусок до неї був незвичайний для варстатових робітників. Шолєс не жалував труду і ходив до варстату щоденно пішком, роблячи кілька кільометрів дороги та пильнуючи роботи.

Тоді мав він для свого твору одно лише імя: машина. Якжеж назвати сю машину? »Машина до печатання«, — казав один, алеж вона не печатає, як друкарня. »Машина до писання?« — видалося

Digitized by Google

рівнож невідповідне, бо вона не пише. В кінци пристав Шолєс на імя »Type writer« то є »черенковий писар«. Була то незвичайна і дивна назва, але здавалася йому найбільше відповідною натурі механізму. Ся назва одначе не принялася, бо і в англійській, і в кождій иншій мові сей механізм називається всюди »машиною до писання«.

Свого першого »черенкового писаря« скінчив Шолєс у три або чотири місяці по першій пробі 1867 р. Не виглядала та машина тоді ще так суцільно, як нинішна машина до писання, але вже була дуже подібна до неї. Рухомий візок і піднога до підношення паперу від стрічки до стрічки, молотки, що бють в одно місце, а навіть підлога для букв — робили її подібнійшою до нинішної, як до всіх инших попередно винайдених машин.

Молотки були уставлені подібно як клявіші у фортепяні, двома рядами, висше чорні, низше білі, і мали на верху знаки, або букви виписані на біло. Букви бігли поазбучним порядком від A до Z, і перша їх половина була уставлена на долині, а друга на горі. Машина писала лише великі букви і мала значки від 1 до 9. Буква l була уживана за знак один, а буква O за зеро. Був там уже і протинок, точка, середник, лапки, знак питання, знак доляровий і павза.

Шолєс і Савль достерегли скоро, що машині ще щось хибує. Оба вони були колись друкарями і знали, що черенки у друкарни не уставляються в поазбучнім порядку, лише ті, що частійше приходять, містяться близше, а ті, що рідше, дальше. Отжеж і вони виробили підлогу під молотки, коротшу і ширшу на чотири рядки і поуміщували черенки не поазбучно, лише подібно як то є зі скринками, що містять черенки по друкарнях: ті, що частійше уживаються, стоять близше під рукою, инші подальше. Вже тоді виробили вони молоткову площу подібно, як то нині бачимо.

Веллєрови прислано першу машину до писання в січни 1868 р. до Сан Люї, де він був стенографічним писарем при суді. Правники недовіряли тоді стенографічним запискам. Щож він там пише своїми дивними значками? — думали. Вони того не вміли прочитати. Тож нотували собі уривчасто зізнання свідків і хід розправи на папери звичайним письмом і спускалися на свою память що до решти. Відтак повставали спори що до тих зізнань і судія усталював їх по памяти. Веллєр приступив до одинокої фірми в Сан Люї, що уживала стенографічних судових писарів, а що при суді не було стілько роботи, то стенографи списували виклади, промови і політичні бесіди для часописів. Пару місяців перед тим відбувався великий карний процес і один із товаришів Веллєра зладив з нього стенографічний протокол, але ще не переписав його на звичайне письмо. Саме тоді надійшла до Веллєра його машина до писання і він переписав готовий стенограм машиновим письмом. Пригадуємо, що та перша машина писала лише великі букви. Стрічки не були рівні, а слова часто були попереривані і стрічки не були одна від одної рівно віддалені. Ленти до машини не можна було купити, лише треба було купити звичайну ленту шовкову у моднім магазині, напувати її чорнилом і посушивши через ніч, закладати на машину. А проте той чистопис судової розправи відповів своїм вимогам, бо його ужито як манускрипт до друку.

По зладженню першої машини, ладжено дальші. В тім малім варстаті у Мільвоках почали Шолєс, Ґляйден і Савль тяжку пятьрічну працю над вироблюванням і удосконаленнєм механізму. Виробивши зручнійшу молоткову площу, замінили вони деревляні молотки металевими і дали машині металеві підвалини. Доси спочивав папір на плоскій дощині, а згодом замінили вони дощечку ґумовим вальцем. Будували машину за машиною, а кожда пізнійша була трохи ліпша від попередної. В кінці вже самі не знали, як ліпше робити і Шолєс подумав, що робота скінчена.

»Машина вже викінчена«, — сказав, — »і я мушу для неї здобути тепер більше світа. Здається мені, що життє було би безвартістне і нудне, якби не було що винаходити«.

Але в машині було ще богато до справлювання, як то дальше видіти мемо. Ся машина мала свого батька і двох вуйків, а Чарлєз Вєллєр був для неї щось ґейби шуринець. Ще лише потрібно їй було хрестного батька, і того вишукати як слід, покла ли собі наші винахідники.

Коли перша машина стала писати, повиписував нею Шолєс кільканайцять листів і порозсилав до своїх приятелів та впливових мужів. Можемо собі уявити, яке зацікавленнє викликало се письмо на людях. Один лист попався в руки Джемса Денсмора, добре знаного промисловця, що жив у Мідвілю, Пенсильванія. Він так зацікавився тим, що негайно написав до Шолєса, чи не принято би його за спільника. Шолєс нарадився з Ґляйденом і Савлем і написав Денсморови, що прийме його за спільника до четвертини, наколи він дасть гроші на сплату всіх дотеперішних видатків і довгів підприємства. Денсмор пристав, хоч не знав, кілько тих видатків і довгів наросло і тим чином купив собі спільництво у винаході, якого не бачив на очи. Він дуже вірив у будучність і великий розвиток підприємства і та його віра піддержувала Шолєса на силах та додавала надії через увесь пробний час.

(Дальше буде).

На Шевченківські торжества

замовляйте отсі сценічні картини:

1. Тарас у дяка	0·20 Мк.	5. »Вона«	0·60 Мк.
2. В Шевченкові Роковини	0·30 »	6. Слава Кобзареви	0·60 »
3. Малий артист	0·20 »	7. В тиху ніч	0·20 »
4. Дядько Тарас	0·20 »	8. Сирота	0·10 »

Замовлення пересилати на адресу:

Видавництво »СВІТ ДИТИНИ«, Львів, ул. Зіморовича ч. 3.

Digitized by Google

Микола Чайковський.

Іграшки з числами.

(Дальше).

IV.

Їздець заїхав перед кузню й попросив коваля, щоби прибив його коневи дві нові підкови, по 8 цьвяхів кожда. Коваль підкув коня й зажадав 50 корон заплати; а треба вам знати, що в сі часи се були великі гроші. Їздець вилаяв коваля й казав, що не заплатить, нехай коваль опустить дещо з ціни.

— Ну, добре, — сказав коваль, — для вас поставлю иншу ціну. Заплатіть мені за перший цвях одного сотика, за другий — 2 сотики, за третий — 4 сотики, і т. д., за кождий дальший цвях у двоє стільки, як за попередний.

— Згода! — закликав їздець, сміючися в дусі з дурного коваля, що не вміє цінити своєї праці. — Згода! — повторив, немов боячися, щоби коваль не підніс ціни. — Числіть, пане майстре, кільки вам прийде.

Коваль взяв вуглик до руки й зачав писати на стіні кузні рахунок.. Та поки він його зладив, подумайте, мої любі Читачі, над тим, чи справді наш коваль був такий дурний, як видалося їздцеви.

Мабуть ніхто з вас без окремого числення не вгадає, що за хитрун був майстер і як підійшов скупого їздця, який хотів використати глупоту свого противника...

Тимчасом коваль скінчив свій рахунок, який виглядав так:

За першу підкову:		За другу підкову:	
1 цвях	1 с.	1 цвях	256 с.
2 »	2 »	2 »	512 »
3 »	4 »	3 »	1024 »
4 »	8 »	4 »	2048 »
5 »	16 »	5 »	4096 »
6 »	32 »	6 »	8192 »
7 »	64 »	7 »	16384 »
8 »	128 »	8 »	32768 »
разом	255 с.	разом	65270 с.

Разом: за 1 підкову 255 с.
за 2 » 65280 с.
отже за всю роботу 65535 с. = 655 К. 35 с.

А правда, що ніхто з вас не вгадав би, що се така великанська сума? Може сьогодня, коли ви поволі звикаєте до міліонів, ся сума не буде вам так страшно виглядати; одначе подумайте, що на неї складаються сотик і два сотики й чотири сотики!

V.

У подібний спосіб зажартував собі один збіднілий панок, що хотів продати свою палату за ось яку ціну: до палати вели 32 східці, і він зажадав від купця, щоби на перший східець поклав сотика, на другий — 2 сот., на третий — 4 сот. і т. д., на кожний дальший східець клав у двоє стільки, як на попередний. Арадуваний купець пристав на се, але порядно почіхався в потилицю, як прийшло до заплати.

Ану, почисліть, на кілько се вийшло. Рахунок маєте облегчений на стільки, що сума, яка лежала на перших 16 східцях, така сама, як коваль зажадав за підкуття коня. Таким чином ваш рахунок уже на поло вину зроблений.

VI.

А вже ж найбільшої заплати зажадав один жрець від перського царя за винахід гри в шахи. Цар дозволив йому вибрати собі нагороду, яку сам захоче, й дістав таку відповідь: »Дели, царю, на перше поле шахівниці покласти 1 зернятко пшениці, на друге — два зернятька, на трете — 4 і т. д., на кожде дальше подвійну кількість, як на попереднє«. Цар згодився й казав своїм міністрам почислити, кілько то буде, й видати пшеницю. Та за якийсь час міністри вернулися й кажуть: »Царю, в цілому царстві нема стільки пшениці, як зажадав той дурисвіт!«

І тут уже половину рахунку маєте зроблену; бо 32 поля шахівниці (ціла шахівниця має 64 піль) відповідають 32 східцям палати, про яку ми говорили недавно. Одначе, щоби ви могли провірити, чи добре числили, зраджу вам (у великому секреті) число всіх зернят:

18 446 744 073 709 551 615.

А тепер на вас черга — прочитати те страшне число!

Та з самого прочитання вам мало що прийде; треба ще якось довідатися, кілько то кірців пшениці. На те скажу вам, що згідно з одним староанґлійським законом (1302 р.), 1 стерлін (анґлійський ґріш) мав важити стільки, що 32 добре висушені зерна пшениці. А що 20 стерлінів = 1 унція, а 12 унцій = 1 фунт (т. зв. »трой-паунд«, то б то монетний фунт) = 372¼ ґрама, то на 1 кґ. іде 20576 зернят пшениці. А що досі 1 hl доброї пшениці важить 72¾ kg, то в 1 hl є 1496904 зернят. Отже та вся сума дала би 12 323 264 600 609 hl пшениці.

Прочитайте і се число! Кілько то буде кірців? (1 корець = 100 kg). Уявім собі, що ввесь суходіл (134,836.242 km²) засипано тою пшеницею рівномірно, то се дало би верству на 9,14 mm завгрубшки.

(Дальше буде).

Digitized by Google

Ребуси, загадки й шаради.

Ребус ч. 3.

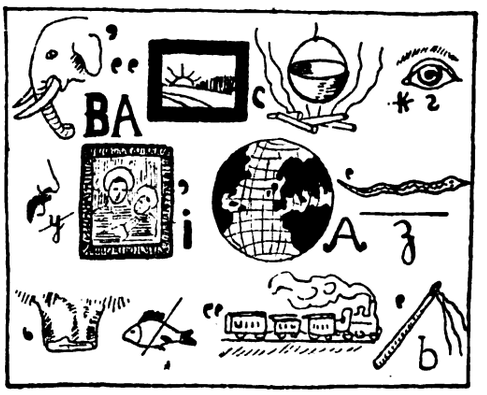

Загадка фігуральна.

(Уложив Богдан Думін).

1						9	Ріка в Африці.
2						10	Герой з під Трої.
	3				11		Потрібні при варенню.
	4				12		Місточко у Сх. Галичин.
		5		13			По німецьки »рама«.
		6		14			Склад трави.
	7				15		Колюча ростина (взад).
	8				16		Є в кождій книгарни.

Аритмоґраф.

(Уложив Святослав Харовюк).

1	2	3	4	5	6	7	8	2	3	6	9	2	10	11	12	6	10	13	1	4
7	11	14	11	15	1	11	8	14	16	9	6	2	8	3	6					

На місце чисел положіть букви, які дістанете по віднайденню понисше поданих слів. Вийде прегарний вислів нашого поета О. Олеся.

1, 11, 14, 11, 8 — инакше палата,
12, 2, 7, 1, 4 — той, що приходить в гостину,
3, 4, 9, 2, 9 — столиця Галичини,
16, 14, 13, 7, 16 — дівоче здрібніле імя,
15, 11, 14, 11, 10 — дерево що має дрібні квас. овочі,
3, 6, 3, 6, 5 — звіря, що літає.

Загадка з »и«.

(Уложив Б. Думін).

		и		
		и		
	и		и	
		и		
		и		

Назва риби
Імя дівчини.
Літаючий ссавець
Звірятко з роду земноводних.
Мамин щебетюх.

Загадка.

(Подав Святослав).

1) Ліс гуде, барак реве,
Кінь по них ходить —
А се їм не шкодить?

2) Обійде з серпом все поле,
А трави не вріже й поволи?

3) Батько наш сміється дуже,
Хоч ще плаче мати;
Дочка тоді починає
Вишивку вбирати?

4) Мягке роблю із твердого,
Тверде із мягкого;
З вітром радо я споюся —
Та води боюся?

5) Трохи землі, трошки води,
Каже не ходи туди!?

Прочитай і запамятай!

(Подав Нусьо Думін).

Нечешхо нехайслу, а нерепевайби!

Шаради.

(Уложила Сл. Я.)

I.

Перше ростина дуже пожиточна,
Із якої одіж виробляють;
Друге гранична ріка, над якою
Вірли-козаки проживають!
Цілість столиця острова одного,
А може навіть і світа цілого!

II.

Цілість відбуваєсь все в перше і друге
В освіченій салі, під звуки орхестри,
Та сюди ніколи в життю не заходять
Друге-третє-четверте-богомільні сестри.

Веселий кутик.

(Подав Нусьо Думін).

На годині релігії.

Катехит: Но Михасю, що ми повинні робити »як до нашої хати прийде жебрак?«

Михась: Предовсім мусимо уважати, щоби він чого не украв!

Катехит: »Як розуміти маємо слова св. Письма:« »В поті чола будеш їсти хліб свій?«

Ученик: »То значить, що чоловік має так довго їсти, доки не зіпріє«.

На годині ґеоґрафії.

Учитель: »Який маємо доказ, що земля округла?«

Ученик: »Ґльобус« — прошу пана учителя!

Учитель: Скажи Івасю, як далеко є до місяця?

Івась: Я-би сказав, але пан і так мені не повірять!

Digitized by Google

Наші читачі.

Павлина Мацібора

учениця »Рідної Школи« ім. св. Володимира і Ольги у Вінніпеґу — в ролі України, зі сценічної картини А. Животка п. з. **»Вона«,** якої виставу давала ся школа в падолисті м. р.

Оповістка.

З причини »звальоризованнѧ« почтової тарифи переписка, висилка друків і инші справи, що тісно вяжуться із кождим видавництвом, мусять тепер ограничатися до найконечнійших потреб. Тому просимо всіх наших читачів і передплатників, щоби передплату посилали від тепер **почтовими переказами,** бо в той спосіб пересилані гроші приходять до нас 3-го дня по наданню, а чеками — по 2 або 3 неділях і ми через се поносимо великі та необчислимі страти.

Просимо при тій нагоді всіх передплатників, які прислали в січни по 1,500.000 Мк, або по 1,800.000 щоби на **доповненнє** прислали ще **3,000.000 Мк.** Нам годі точно установити висоту передплати в марках. Подаємо основну ціну передплати. На жаль не всі передплатники зрозуміли се і кождий дальше посилає по **1,500,000 Мк.** на квартальну передплату тоді, коли нам дійсно належиться тепер 4,500.000 Мк. Найкрасше буде, наколи кождий передплатник пришле як найскорше почтовим переказом відразу більшу квоту пр. 5—10 міліонів Мк. (а хто може висшу квоту), яку Адміністрація **перевалютує** після висоти **книгарського множника** обовязуючого в дни одержання гроший і впише на рахунок передплати, яка на цілий рік виносить 12 Мк. (основна). Просимо о се всіх наших дотеперішних передплатників дуже, бо Видавництво фінансово стоїть дуже лихо. При посилках гроший просимо виразно подавати місце замешкання і почту. За кожду зміну адреси платиться 2,000.000 Мк. на пресовий фонд.

Адміністрація

Тесцік Адамський — Grudziądz na Pomorzu: Ґазетка припізнилася в сім році ізза всякого роду причин. Однак будь певний, що вона від тепер буде вже правильно виходити і кожде число буде на означений час у Твоїх руках. Чи є в тім місці ще хто з Українців?

Передплату на »М. У«. платиться квартально. Висших передплат не приймається по причині дворазової зміни множника в кождім місяци. Кождий, хто прислав у січни **1,500.000 Мк.,** як додаток на квартальну передплату — той мусить доплатити ще **3,000.000 Мк,** щоби мав вирівнану передплату за перший квартал. Чим хто скорше гроші пришле, тим красше для нього — бо впливи на передплату обраховується в дни їх одержання після кождочасного обовязуючого книгарського множника. Гроші найліпше пересилати **переказом** грошевим (а не чеком), бо в той спосіб до 3 день є ті гроші вже в наших руках.

Михайло Іой в Рогатині: »М. У«. ч. 12. з 1923 року зовсім вичерпане. тому надісланих сто тисяч Мк. передаємо на пресовий фонд, бо звертати сю квоту з поворотом не оплатиться з тої причини, що переказ і оплата порта більше винесуть.

Богдан Думін у Стрию: Гроші на передлату надійшли, загадки також. Спізненнє 1 й 2-го числа ґазетки було спричинене ріжного роду технічними перещкодами і недугою редактора. Від тепер буде вже ґазетка виходити правильно. Присилай на дальше загадки — бо Твоя тека в редакції вже зовсім порожна.

Стефан Брилинський в Янові: Ломиголовка добра і буде видрукована. Книжок за посліплатою не посилаємо, бо се дуже великі кошти. У кождому числі є цінник наших книжок, а в часописях усе подається обовязуючий книгарський множник. Отже кождий повинен після сього обчислити собі ціну книжки і прислати гроші **переказом** почтовим (а не чеком). На відтинку належить написати, які книжки бажає мати. Ще красше замовленнє книжок разом із грішми (в 10 міліонових банкнотах) присилати в **рекомандованім** листі добре запечатанім (евент. у подвійній коверті). Треба **думати,** щоби як **найменше** платити за се, що можна оминути.

Digitized by Google

Доля Конюх у Нежухові: Твій любий листик справив »М. У.« велику радість, а пан редактор не знає сам, як має Тобі дякувати за стільки надісланих сердешних бажань. Грошики на передплату дійшли зараз другого дня по передачі. Загадочки добрі і будуть небавом надруковані. Пиши частійше, а всім товаришкам своєї чети передай від »Молодої України« грімке — Скоб.

Іван Петровський в Лубянках: Надіслана квота 1,500.000 — вистарчає на 2 числа і ще на половину третього. Гроші тепер присилай частійше, бо передплата зміняється після зміни книгарського множника. Бракуюче число вислано вже давно. Пишеш нам про свою »біду». Хто її тепер не має? Що до ради, про яку просиш — скажемо таке: Плян Твого батька не злий. Він практичний чоловік і не бажає Тобі зле. Тому послухай його ради і посвятися тому заводови, бо він тепер дуже поплатний. У вільні хвилі зможеш писати і малювати. Ремесло — се тепер велика й цінна річ. Ніхто не повинен його цуратися, а навпаки кождий, хто тільки може (а головно по селах), повинен учитися якогось ремесла, бо промисл і ремесло — се підстави добробуту кождого народа. Чому Жиди такі богаті? В їх руках головно на теренах нашого краю зосередкувалися: торговля, промисл і ремесло.

Навіть дуже славні люди були спершу звичайними ремісниками, от пр.: винахідник громозводу Франклін — друкарем, Шліман — пекарем, Горкій — кравцем, славний співак Шаляпін — кухарем. І много ще великих людий у своїй молодости не були тим, чим вони стали опісля. Тому піддайся покірно конечности і не уставай ані на хвилю в дальшій праці над собою.

Маруся й Іруся Трибалівні в Перемишли: »Світик« довідався, що має у Вас дуже ревних читачок і щирих прихильниць. Тому, щоби близше з Вами познакомитися — сам перший пише отсей листок до Вас і сподіється, що в недовзі Маруся напише до »Світика« маленький листик, на якім також Іруся напише від себе гарненьке — **па!**

М. Зрада у Вербиці: Передплата, яку Ти прислав, вистане тільки на $1^1/_2$ місяця, тому мусиш небавом прислати знов кілька »мельончиків«. Се дуже добре робиш, що читаєш газетку спільно зі своїми товаришами: Івасем і Гринем Охрінами, які не можуть її для себе окремо передплачувати. Так повинен робити в кождім селі хлопець заможних родичів. У сім році газетка буде ще інтереснійша і буде богато гарних оповідань про війни, подорожі та ріжних славних людий. Заки ще вступиш до війська, то наперед мусиш добре вчитися і богато книжок прочитати, а відтак аж сядеш на свого коника і майнеш із ним на Запоріже, де станеш славним козаком

Богдан Ганушевський у Дорі: Листик і гроші на передплату надійшли. »Пінокіо« був тому деревляною лялькою, бо живі хлопчики ніколи не роблять так, як робив саме Пінокіо: був лінюшок; продав книжку, щоби піти до кіна; товаришував зі злими хлопчиками; говорив завсігди неправду; неслухав пересторог мами і т. д. Але він опісля поправився і став за се живою людиною. Які книжечки дістав ти від св. Миколая? Незабаром видасть »Світик« прегарно ілюстрованого »Робінзона Крузо«.

Галя, Роман, Даруся і Пепі Головацькі у Мальмансталю: За Ваші 3 гарні листики пересилає Вам »Світик« гарненьке — **па!** Дуже йому прикро, що Ви тепер самі без Макі. Нехай учить Вас тимчасом Надя. У тогорічній газетці будуть іще красші казочки, як у минувшім році. Дідусь Морозенко їздить тепер по всім краю, а у Львові, гостить дуже »гостро« від своїх іменин. Снігу тут так богато, що »Світик« боїться »носа« виставити з хати. Напишіть, яка була у Вас »ялинка« і що під нею знайшли Ви для себе. Галюся нехай перешле в листі до Макі подяку за надіслану корону і нехай напише, що з нею зробила. В слідуючім листі донесіть »Світикови«, як Ви стрічали Свят-Вечір та як перевели Свята?

Жертви.

На пресовий фонд »Мол. Українн« і »Світа Дитини« (в тисячах).

З краю: Д. Приймак 200, Н. Думін 200, Мих. Горбовий 1.000, Ю. Козубський 1.000, Школярі зі Старих Кут 2.000. З Америки й Канади: Вп. Ігнат Кокура з Едмонтону 3 доляри.

Разом зложено: **4,400.000 Мк. і 3 доляри.**

2) На »Рідну Школу«.

Школярі і Старих Кут 4.000; З коляди в Дубмі на Водиню 5 000. (колядували: Юрко і Наталя Черкавські, Павло і Люба Сороки та Єронім Білявський).

Разом зложено: **9,000.000 Мк.**

3) На воєнні сироти.

Школярі зі Старих Кут 1.000.

4) На »Фонд укр. Інвалідів«.

Школярі зі Старих Кут 2.000.

Комунікат.

Щоби піти на зустріч бажанням поширювання книжок для дітий у як найширших кругах, постановило Видавництво „Світ Дитини" давати передплатникам »Молодої України" усі свої видання на догідні сплати місячними ратами. Отже кождий з передплатників може в дуже легенький спосіб утворити собі маленьку книгозбірню (бібліотеку).

Книжки рахується після поданих у списі основних цін після кождочасного книгарського множника. Кошта пересилки книжок поносить замовляючий. При замовленню належить прислати найменьше $^1/_4$ частину цілої належитости і декларацію на письмі (на $^1/_2$ аркуші паперу) якою підписаний зобовязується в означенім собою речинци затягнений довг (належитість за книжки) вирівнати. Проте користайте всі з нагоди! Блянкет на замовлення книжок залучаємо до сего числа.

Видавництво „Світ Дитини".

Річна передплата для:

Краю 12 Мк. (осн.) — Америки й Канади 2 доляри. — Бразилії 10 мільрейсів. — Аргентини 4 пези. — Франції 25 франків. — Швайцарії і Німеччини 10 швайц. франків. — Румунії 250 леїв. — Чехо-Словаччини 50 корон. — Югославії 150 динарів. — Італії 30 лірів. — Еспанії 10 пезетів. — Англії 8 шилінгів. — Японії 4 єни. — Греції 120 драхм. — Голяндії 5 гульденів. — Данії, Швеції й Норвегії 10 корон.

Основна ціна примірника виносить 50 фенігів.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: **Михайло Тарнько.**

З друкарні ОО. Василіян у Жовкві

Digitized by Google

Мій край.

Крізь віконце в світ широкий
Споглядаю без упину
І душею подивляю
Нашу славну Україну.
Чи се вечір, чи се рано,
Світ залитий блеском сонця
І веселий щебет птахів
Долітає до віконця.
У полудне з комашнею
Думоньками в лісі граю,
В тиху нічку яснозору
Божу мудрість величаю.
Боже, що се за країна,
Хіба Бог сам по ній ходить,
Бо красою і достатком
Всему світу верховодить.
Тільки глянь — весною вчасно
Тане сніг... піднялись трави,
Розцвитають пестрі цвіти
Серед свіжої муравн.
З піль цвіриньканнє несеться
Крізь усміхнені простори,
Вечерами понад річку
Грають жаб крикливі хори.

Соловейко на калині
Пестрі пісоньки виводить —
Боже, що се за країна,
Хіба Бог сам по ній ходить.
Коли літом у садочку
Личка ягід румяніють,
Серед жита на роздолі
Огнем маки червоніють.
Серп чубаті стебла ріже,
Буйні стебла коси крають,
Пахощами пречудними
Скошені цвітки зітхають.
Осінь в овочі богата
Жовтий лист скидає з гилі,
Павутиннєм вповиває
Села згорблені, похилі.
А зимою Морозенко
Скриться, сяє зіроньками,
І красить шибки віконця
Беззапашними квітками.
І надія й тиха втіха
Твому серцю верховодить —
Боже, що се за країна —
Хіба Бог сам по ній ходить.

Роман Завадович.

Digitized by Google

І. Педерцані-Вебер.

Між червоношкірими.

У травні 1875 р. виплив із Гамбурґа корабель і поплив Атлянтійським океаном до Нового Йорку. Між сімдесяти подорожними був і Українець Іван Киянюк, Бойко з під Сколього. Із жінкою тай дітьми кинув він рідну землицю й поплив шукати долі в новому світі. Був він одним з перших із нашої галицької волости, що йшов шукати щастя за морем. У тих роках ще мало було таких сміливців. Що йно в девятьдесятих роках минулого століття масами став наш народ тікати туди перед горем та нуждою в рідній країні. Агент говорив йому, що в Америці в Деляварі є земля дуже врожайна, а ще нічия. Там він і задумував поселитися. На кораблі пізнав його англійський льорд, що їхав до британийських посілостий у північній Америці, де стояв постоєм його полк. Льорд умів добре по російськи, а навіть трохи й по українськи.

Був у Росії в англійському конзуляті й там мав нагоду пізнати обі мови. Льордови припав до вподоби наш Бойко й заки подорож морем скінчилася, завязалися між ними навіть приязні взаємини. Англієць був цікавий джентельмен і от, коли показалася перед ними новойорська пристань, найшли їх взаємини гарний конець в урочистому приреченню.

— Зійдемося по пятнацяти літах — сказав льорд Вінфільд, коли оба прощалися в часі, як корабель причалював. — Кождий із нас дасть слово чести, що 12 червня 1890 р. буде в Новім Йорку в гостинници Контіненталь і один день ждатиме другого. Кому з нас перепинилаб недуга, чи якась инша причина, має вислати туди післанця.

Киянюк згодився й зложив приреченнє. Потім розійшлися.

По пятнацяти літах у червневий день явився в гостинници Контіненталь у Новім Йорку старець, що хоч кривуляв на ногу й тяжко опирався на милиці, був ще доволі бадьористий. Був у цивільнім одязі, та все в нього: постава, хід і спосіб говорення зраджували колишнього вояка.

Се був льорд Вінфільд, що точніськo, як ялося воякови, явився на умовлену стрічу, винаймив кімнатку й у ній, за кількома фляшками доброго вина, ждав на нашого Бойка — Івана Киянюка.

Минала година за годиною, настав уже вечір, та ожиданий гість не являвся.

В кінці, коли вже стемніло, застукав хтось у двері й на клик льорда: »Війдіть!« явився на порозі — Індіянин у повній збруї.

Його лице, руки та шия, що їх шкіра лисніла червіню, були татуовані. На голові, з якої волосє спливало довгими пасмами на рамена, мав він вінець із вірлиних пер, а в руці томагавк, боєвий топір. На ногах мав пестрі шкіряні панчохи й оперезаний був чересом.

Коли бьорд побачив сього несподіваного гостя, зірвався з місця та закляв.

Та Індіянин поклонився по европейськи й промовив англійською мовою:

— Льорде Вінфільде! Будьте вибачні, що так пізно приходжу.

Сей підступив близше, впялив зір в Індіянина й спитав гордо:

— Хто ти? Я не знаю тебе?

— Я ватажок Калькото — відповів червоношкірий... »Колись звався я Іван Киянюк..«

— Киянюк! — закликав Англієць через край зчудований.

— Егеж, сей самий Киянюк, що його ви перед пятнацяти літами вважали приятелем і завізвали до побачення на сьогоднішний день.

Льорд подав йому руку, стиснув і сказав:

— Витайте, хоч в одязі раси, якою я погорджую й від літ змагався винищити її.

Потім засіли оба, коли червоний гість відложив оруже до стола й ватажок став оповідати:

— Відповідно до нашої умови має кожен із нас оповісти свої переживання, що їх довелося йому пережити від опущення корабля аж по сьогодні. Як вам пішло, любий льорде?

— Свої переживання оповім скоро — відповів льорд... Коли мене перекинули до мойого полку, що стояв у Кінґстоні в Західній Канаді, відбував я воєнні виправи одну за другою. А всі ті виправи мали одну ціль: вигубити червоношкірих, що як первісні жильці сеї землі, нападали на всіх чужинців, вирубували в пень і руйнували їх оселі!... Нашими противниками були Чіпевейці, що жили над берегами озер Горішнього та Онтеріо й уходили за найжорстокійших із сих дикунів.

Шість літ провів я в таборі між пралісами й преріями й брав би й ще дальше участь у вигублюванню Індіян... та на одній виправі поцілила мене стріла дикуна в ногу й зробила з мене каліку... Я взяв відправу й вернув у рідну країну... Перед двома місяцями виїхав я з Англії знову, щоби сповнити приреченнє й зійтися з вами в Новім Йорку... А тепер оповіжте мені, які пригоди пережили ви в пятнацяти літах. Найбільше з усього безперечно се, що ви стали червоношкірим і ватажком.

— Ваша правда! — відповів Киянюк. — Усе моє життє, відколи я вступив на американську землю, було сплетом найчуднійших і найнеймовірнійших пригод... Я оповім усе, не замовчу нічого...

Коли я з родиною перед пятнацяти роками прибув до Нового Йорку, купив собі візок, пару конят, оруже, ріжного роду знаряди, хатне знадібє, харчі та насіннє й із тим усім вибрався до держави Делявар, де мало бути ще чимало цілини.

На підгірю Пекону найшов я віддалену долину, де не зайшов іще був ніякий поселенець, і побудував собі тамечки хату.

Моя жінка, дві дорослі дочки й Петрик, семилітний хлопчина, помагали при корчунку пустари, оранню, сівбі та жниві. І протягом двох літ, у пустарі, замкнутій високими верхами, повстала ферма з родючими нивами й стайнями, повними коров та овець.

Фермери, що жили поза долиною на віддаль двох і трьох днів, дивувалися, що ми осіли саме в сій пустарі, та старалися нагнати мені страху: »У верхах, куди ти заходиш, живуть Сіюйці, чер-

Digitized by Google

воношкірі, що заприсягли всім білим загибіль. Вони оскальпують тебе й усю твою родину.

Та се говореннє не залякало мене. Що раз більше привязувався я до своєї посілости, бо крім буйного жнива й чимало худоби, були тут і гарні лови. Сила було тут оленів, кіз, усякої дрібної й грубої дичини. Ми оба з Петриком поробилися пристрасними ловцями, що роскошувалися в ловах.

Із Сіюйцями був я добрим сусідом. Одного разу виратував я цільним стрілом їх ватажка, на якого кинувся був сірий медвідь. Ватажок запросив мене до свойого вігвалу й викурив ізо мною мирову люльку.

Від сеї хвилини був я й моя родина в якнайкрасшій приязни з червоношкірими. Часто приходили їх жінки, а навіть воївники до нашої хати за ліками, або щоб моя жінка перевязала їм рану.

Так жили ми задоволені й щасливі вісім літ у нашій пустарі. Ніхто з нас не бажав уже зміняти місця.

Нараз, мов грім із ясного неба, впало нещастє на нас. Одним ударом знищило не тільки мою ферму, але й забрало мені моїх найближших.

Одного дня поплив я з Петриком, що хоч мав тільки пятнацять літ, силою та зручністю дорівнював мужеви каноєю[1]), долі рікою на лови оленів.

Нараз почули ми поза скелями, що попри них ми плили, шелест кроків, а враз із ним страшний ревіт. Відділ Індіян, що вимахували луками та томагавками,[2]) появилися на березі й загрозили нам.

Тепер пригадав я, що пе ред тижнем був один червоношкірий у хаті й сказав:

— Чіпевейці появилися!

— Се племя не мало так, як Сіюйці, постійних осель, а було на безнастанній мандрівці між рікою Місісіпі над Атлянтійським океаном. Тепер напали вони на державу Делявар і розложили свої вігвами в лісах Пекенської верховини. Вони були з Сіюйцями на воєнній стопі й се заспокоїло мене, коли один із них оповів мені про прихід Чіпевейців.

— Мої приятелі стануть у моїй обороні, коли буде небезпека — сказав я собі — й проженуть напасників із ловецьких просторів!

Та склалося інакше, як я думав. Чіпевейці були сильнійші від Сіюйців і по кількох січах змусили їх до відвороту.

Про се не знав ні я, ні Петрик, коли ми ранком всідали до каної й пустилися на лови на оленів. Інакше булиб ми остали дома.

Дощ стріл сипнув на нас. І чудом видалося мені се, що ні одна стріла не поцілила.

— Як довго останемо в ріці, будемо виставлені на смерть — сказав я Петрикови, — мусимо видістатися на беріг і скритися в гущавині.

Петрик веслував з усею натугою, а я, як тільки який червоношкірець показався на березі й хотів скакати в воду, стріляв до нього з рушниці. Кожда куля влучала й клала ворога трупом.

Що бистрі филі несли каною стрілою, то швидко вже були ми поза дострілом наших ворогів і причалили в місці зарослім гущавиною. В одній хвилині зникли ми в кущах і гнали в напрямі, де лежала наша хата.

Бачили ми вже її верх, що лиснів із між верховіття дерев. Нараз затріщало в гущавині й на леваду, що лежала між нами й фермою, вибіг Індіянин.

Треба було спішитися, бо в короткій хвилині могло вискочити більше ворогів і відтяти нам дорогу...

Заки придумав я якийсь спосіб, що звільнив би нас від сього небезпечного противника, завісив мій син кучму на гиляку й кинувся на землю та зверещав.

Червоношкірець, коли почув крик, замітив зараз шапку й вистрілив із лука, до нібито людини, що була в сій шапці. Стріла застрягла в шапці. У сій хвилині Петрик, що держав рушницю на поготові, вистрілив і дикун повалився в траву. Підступ хлопця вдався й промостив нам дорогу до хати...

Тільки ми тут прибули, затарасував я вікна й двері та набив усі рушниці, щоби могти відпирати всі напади дикунів, поки не прийдуть нам на поміч наші приятелі Сіюйці. А ми сподівалися, що вони прийдуть на другий день рано. Настала ніч і ніде не видко було червоношкірих так, що ми знов лекше відітхнули. Нараз заблис огонь на одному полі і я побачив відділ Чіпевейців, що підсувалися хильцем. Вони запалили тому, що небо було хмарне й було тепло, сухі бадилля й траву, щоб мати світло при своїй страшній роботі.

Наша хата мала вікна тільки з переду й се влекшало мені тай Петрикови оборону. Щоби напад міг удатися, мусілиб нападати тільки звідси.

Жінка й обі дочки набивали рушниці, ми оба мужчини почали правильну стрільбу на червоношкірих. Наші кулі ранили одного за другим, або убивали.

Дикуни люто зверещали й завернули назад.

— Ми прогнали дикунів! — закликав радісно Петрик. — Вони втікають!

— Не обманюй себе, сину! — перервав я йому! Їх утеча се тільки хитрощі, щоб нас тим певнійше погубити!

[1]) Малий човен.

[2]) Топір Індіян, що ним дуже зручно кидають.

Digitized by Google

По якомусь часі, що нам видавався вічністю, показалися червоношкірці знову! Вони несли вязки хворосту й запалювали їх у огні, що лютував на леваді та кидали їх на хату.

Вскорі замиготіли язики поломіни на огорожі та на одвірках. Густий дим запирав нам віддих, а тріскіт і сичіннє, що все більше й більше змагалися, зраджували, що наше житло обхопила пожежа.

Тепер мусіли ми закинути оборону й вибрати одиноке, що нам оставало до ратунку — утечу.

Я закликав до жінки:

— Біжи з дівчатами до ліса, що віддалений тільки на сто кроків. Я з Петриком займу так червоношкірих, що вони не завважають вашої втечі.

Вони так і зробили. Я отворив двері й станув на порозі та стріляв раз за разом, жінка й дочки виповзли вікном.

На їх щастє місце, куди вони вийшли на леваду, лежало в теміни й вони могли незамічені дістатися до ліса.

Та в сій хвилині, як вони вбігали в гущавину, вискочила юрба дикунів, що лежала там у засідці й кинулася на безборонних.

При яркому сяйві горючого дому бачив я, як блискотіли томагавки й спадали на голови моїх дорогих і валили їх до долу...

Образ сеї страшної сцени ніколи не затреться в моїй памяти!

Киянюк урвав нараз, затулив очи долонями й остав довший час у сій поставі. Стони й важкі зітхання зраджували біль його душі.

Льорд Вінфільд ждав спокійно, аж червоний гість не переміг свойого болю й знову не почав оповідати.

— Ми з Петриком, що стояв біля мене й набивав рушниці, здеревіли спершу на сей вид із жаху та люти. А потім вибігли з хати та ловецькими ножами й ударами прикладів пробили собі дорогу крізь ряди червоношкірих і продісталися так на узліссє до трупів наших дорогих.

Ряди наших кровожадних ворогів зростали все більше й не було що й думати про опір.

Не знаю, через що вони не розчерепили нам голов, як і нашим бідним жінкам. Вони відірвали нас від тіл, що до них ми припали, роздягнули нас до гола, звязали руки й затягнули в гущавину.

По важкій мандрівці проміж тернистими кущами, що нас ранили по всему тілі до крови, прийшов відділ до табору Чіпевейців. Жінки й діти прийняли нас диким криком і всяко знущалися над нами безборонними. Ганяли Петрика в коло, а кождий, що засягнув його, бив його. Мене кололи стрілами, що я від упливу крови ледво міг іти.

Один ватажок увільнив нас у кінці від сих мук і замкнув нас у свойому вігвамі. А юрба на дворі запалила костир і танцювала довкруги нього.

Трівало аж до ночи.

Червоношкірі, заки ще дім повалився, зрабували його й забрали зі собою все, що там було. Між иншим була там і бочка горілки.

Нічого з добичі не привитали з більшою радістю жінки й чоловіки, що остали дома, як саме сю бочку.

Кождий тиснувся до неї, наповняв порожну лушпину з кокосового горіха горілкою й пив доти, поки безтямний не впав до долу. Вскорі лежали всі в глибокому сні й тільки два червоношкірі, що сиділи перед вігвамом, який був нашою вязницею, не спали ще.

Так пройшла північ. Ми оба не кидали думки про втечу.

Передовсім мусіли ми розвязати руки. І се вдалося синови.

Він підповз тихісько до місця, де лежав томагавк, узяв його між коліна й притиснув звязані руки так сильно до вістря й тер так довго ремені, аж поки не порвалися.

У сій хвилині встромив один із вартових голову поза дверну заслону.

— Усе пропало! — подумав я — Петрика приловлять на вчинку.

Та він удав, що спить і сим обманув червоношкірого. Він заспокоєний подався назад.

Як тільки син мав вільні руки, розтяв томагавком ремені на моїх руках і ми обнялися мовчки.

Тихісінько підняли ми входову шкіру й хотіли перекрастися попри вартових. В тім один зірвався й заступив мені дорогу.

Томагавк, що його держав Петрик, блиснув у сяєві костра, що все ще тлів і влучив так сильно чоло червоношкірого, який задержав мене, що він повалився на землю.

Його товариш не станув до бою, тільки вибіг на майдан і підняв страшний вереск, щоб розбудити всіх, що спали.

Та ми погнали на поля, що недалеко зеленіли. Укритий з збіжу, глипнув я поза себе й побачив із жахом, що юрба червоношкірих жене за нами.

Ми втекли з піль на прерію та з усіх сил бігли, щоби втекти від наших переслідувачів.

Як далеко оком засягнути, не видно було в цілому степу ні куща, ні деревини, де можна би скритися. Одинокий наш ратунок був у скорости наших ніг.

Крик наших ловців усе слабійшав, витте втихло й я зважився вперше оглянутися поза себе.

Між нами й червоношкірими був простір на сто метрів і тільки один, що в ногах був швидший від других, здоганяв нас.

На його вид, Петрик закликав:

— Ми вратовані.

Заки вспів я ще його спитати, хто виратує нас, сказав він:

— Приречіть мені, тату, що не спинитеся ні на хвилинку, ані не поспішите мені в підмогу... Я благаю, заклинаю вас!

— Сього я не можу й не повинен прирікати — відповів я. — Що ти задумуєш?

— Біжіть, таточку, біжіть і не журіться мною — відповів він.

І обернувся й ждав на червоношкірого. Коли воївник побачив, що Петрик задержався, звільнив біг і підняв рамя, щоби кинути спис.

Тепер здогадався я, що задумав Петрик. Він хотів спинити ворога, щоб я мав час утекти й не завагався для сього пожертвувати власним життєм.

Спис поцілив грудь молодого героя. Та він вирвав спис і останніми силами вбив його Індіянинови, що над ним похилився, в живіт.

Оба лежали в струях крови серед степу й боролися зі смертю.

Я впав навколішки біля Петрика, цілував його в уста та в очи й закликав:

— Ти вратував мені житте! Який я вдячний тобі, мій хоробрий сину!

Промінь щастя перебіг по його виду, що його вкривала вже тінь смерти й його бліді уста прошептали:

Digitized by Google

— Татку, таточку — прощайте! — І зітхнув в останнє тай умер у моїх раменах.

Я клячав довгі години біля синового тіла й у болю не думав уже про втечу.

— Чиж виплатиться жити ще дальше? — питав я себе. — Смерть забрала мені всіх найдорожших, а я остану сам саміський!? Нехай прийдуть червоношкірі й убють мене, як і моїх!

Не знаю, як довго лежав я у розпуці серед степу... Коли настала ніч, задудніли кроки людий, що надбігали й людські крики. Я розглянувся.

Кілька сот Індіян надбігало. Я вже готовився на смерть, аж пізнав, що се не Чіпевейці, а Сіюйці, мої приятелі.

Вони привитали й покріпили мене та оповіли, що в кілька годин по нашій утечі напали на Чіпевейців.

— Більшість їх лежала ще пяна з горівки й ні один не боронився як слід — кликали вони. — Ми всіх, всіх повбивали.

Потім викопали глибоку могилу, в якій я похоронив Петрика й просили, щоб я остав при них. Я так і зробив. Перебрався по індіянськи, почервонив шкіру та дав себе татуювати й жив спокійно між Сіюйцями.

Перед роком вибрали вони мене одноголосно ватажком й назвали мене Калькото, »щаслива рука,« бо я, так як колись моя жінка, лічив недужих...

Коли Киянюк скінчив, підвівся, стиснув руку льорда й хотів відходити.

— Останьте в мене й киньте негідне вас життє!

Та Киянюк сказав:

— Негідне!? О ні! Я тепер иншої думки! Сеж земля Індіян, а ми зі старого світа приходимо й відбираємо їм їх власну землю тай винищуємо їх. Я розумію їх, бо я вийшов теж із поневоленого народу, що не є господарем на власній землі. Се мене з ними поріднило. А в кінці, я дав їм слово, що вернуся до них — і додержу слова їм, братам моїм.

Він попрощався з льордом тай вийшов.

Переповів Антін Лотоцький

В зимовий вечір.

Від гір нічка ясна надходить поволі
І тінь ліліову, повійну кладе
І тихо і сонно в безмежному полі,
В віконцях блимає світелце бліде...

Дівчата на кужелі льон навивають,
Хлопятко в огонь докидає скипок
Малі дитинята матусю прохають
Сказати про мачуху... відьму казок.

Докиньте, докиньте в багаття ще вязку,
Мороз ось малює у цвіти вікно —
Подумаю, скажу не чуту ще казку:
Дівчатко-біднятко до бору ішло...

У борі тім білі і лані і пави...
В палаті із цукру царівна живе —
Там скарби у неї... морожені страви...
Та Дід-Морозенко її стереже...

В палату з кришталів біднятко вбігає,
Та злий Морозенко змінив серце в лід...
— Що далі?! — Цить, діти. Колядка лунає,
Чи чуєш — колядниці біля воріт.

І звуки поплили... і думи за ними
Поплили в давний сей, у добрий сей час,
Коли люди мали і волю і долю...
В печі спопеліло... огню жар погас...

У комині вітер свище, вигравае...
Світелце погасло... Крізь шиби вікон
В хатину ніч місячна срібло кидає...
Під сонячне небо уносить нас сон...

У сні розцвітають веснянії цвіти
І земля скидає свій білий рантух —
Промінням і цвітом левади покриті
І волики сиві тягнуть в полі плуг...

Уляна Кравченко.

На Шевченківські торжества

замовляйте отсі сценічні картини:

1. Тарас у дяка	0·20 Мк.	5. »Вона«	0·30 Мк.
2. В Шевченкові Роковини	0·30 »	6. Слава Кобзареви	0·60 »
3. Малий артист	0·20 »	7. В тиху ніч	0·20 »
4. Дядько Тарас	0·20 »	8. Сирота	0·10 »

Замовлення пересилати на адресу:

Видавництво »СВІТ ДИТИНИ«, Львів, ул. Зіморовича ч. 3.

Digitized by Google

В. Королів-Старий.

Підкладень.

Маснична песа-казка на 2 дії.

(Докінченнє)

Підкладень: Так я йду по неї... А вас прохав би, коли ваша ласка, дещо зложити на дорогу. Ви ж певне чули, як говорять люде, що »запас біди не чинить?!« Коли я був іще пшеницею, я се часто чував!...

Коробочка: Добре, я чогось назбираю.

Підкладень: А я миттю!... (*Виходить*).

Ява 9.

Коробочка (*бере зі стола серветку, збирає туди крихотки зі стола та з підлоги, потім бере з буфету сухарики, яблука, й все увязує до вузлика. Потім оглядається, помічає маленьке веркальце й чепуриться*).

Ява 10.

Підкладень (*відчиняючи двері*): Прошу, панночко!

Наталя (*виходить з іграшкою — ведмедиком — на руках*).

Підкладень: Дозвольте вас зазнайомити! Се — пані Коробочка. Ви її знаєте, бо самі кинули її за шафу, ще й поранили їй ріжок...

Наталя: Вибачайте мені, пані... Я не подумала, що вас може боліти, бо я тоді дуже хотіла спати..

Коробочка: Не шкодить... Я звикла...

Підкладень: То вже запаси зроблено?

Коробочка: Все готове: крихти хліба, яблуко й три сухарі.

Підкладень: А соли не взяли?... Без соли в ніяку подорож не можна пускатися...

Наталя: Я зараз достану! (*Підставляє стільця й лізе до шафи*). А! тут ще є й цукорки!... Можна взяти цукорки?...

Підкладень: Цукорки?... Про мене... Більше — завжди ліпше, як менше!...

Наталя (*з мішечком*): Я понесу сама й сіль і цукорки.

Підкладень: Ні, так не годиться... Дами не повинні носити пакунків, коли з ними є мужчина... Прошу... А вас, дами, прошу розмовляти межи собою!...

Наталя: Але ведмедика я понесу сама.

Підкладень: Як вам буде охітно!.. (*Побачивши ціпок*): А як ви гадаєте, панночко; чи ваш тато на мене не буде гніватися, коли б я взяв отсей ціпок, не попитавшись дозволу?... Він нам дуже придасться в дорозі, і навіть зараз!...

Наталя: Беріть... Я потім попрошу вибачення.

Підкладень (*настромлює на кінець ціпка вузлик і перекидає на плече*): Ну, рушаємо!...

Наталя: Сюдою!... Сими дверима!

Підкладень (*виступаючи наперед*): Ви не беріть того за зле, шановні пані, що я піду наперед: я буду за провідника.

Наталя й Коробочка: Просимо! Просимо!...

Підкладень (*іде й наспівує*):

Тра-та-та!... Тра-та-ти!...
Ми рушаєм у світи!...

(*Завіса*).

ДІЯ ДРУГА.

(*Ліс під снігом. З переду — кущі, під кущем — звалена деревина, кілька пеньків. Місячна ніч. Чутки, як у лісі регочуть сичі*).

Ява 1.

(*Підкладень виходить, труситься від холоду. Біля нього Дюдя, не відступає від нього ані на крок і намагається загорнути його своєю біло-фіялковою киреєю*).

Підкладень (*кволим голосом*): Сюди, ласкаві пані!... Сюди!... Здається, тут нема такого страшного вітру... І чисто, зовсім нема снігу... Але ж дюдя яка!... (*Тре собі уха*).

Ява 2.

Наталя (*виходячи*): Але ж тут щось так страшно сміється!...

Коробочка (*знесилена*): Не бійся, сестричко: се — пугач. Він тільки має негарний голос, але ж шкоди не зробить... Так, тут посідаємо? (*Сідає*): Коли я ще була ялиною, по сусідству зі мною було його гніздо, то ж я його добре знаю... Ох...

Підкладень: Тут трохи пересидимо тай швидше далі... (*Сідає*).

Дюдя (*враз огортає його одним крилом*).

Підкладень: От біда, що й тут нема жадного затишку... Хоча б якась клуня!... Так зимно, так зимно... Як я був пшеницею, то в клуні мені було тепло...

Наталя: Нате вам мою хустку! Мені тепло в кожушку. (*Накидає на нього теплу хустку*).

Дюдя (*відступає на бік*).

Підкладень: Дякую сердечно!... О!... Се — знаменита вигадка... А ще красше, коли б десь натрапити на огонь.

Коробочка: Так огонь же ми зразу можемо зробити!... Я ще маю чотири сірнички. (*Відчиняє передню сторінку, дивиться*): Раз-два-три-чотири.

Наталя: Навіть пять!... Он один приліпився в самому куточку.

Підкладень: Тим красше!

Коробочка: Ні той пятий — то бідний недоросточок. У нього нема голівки!...

Підкладень: А може вам їх шкода?

Коробочка- Ну, що ви?... Се ж — моє призначення в життю, щоб я давала огонь тим, хто його потребує. Тільки з початку треба назбирати хмизу та листя.

Підкладень (*починає збирати*).

Дюдя (*знов наближається до нього*).

Підкладень: Ой, холодно!... (*підстрибує*).

Наталя (*також збирає*): Так не розстуляйте ж хустки.

Коробочка: Несіть усе до одної купки, от сюди.. Тут і розпалимо багаття.

Наталя: А на пеньочках посідаємо й будемо щось їсти.

Digitized by Google

Коробочка (*полагодивши хмиз*): Так прошу вас (*виймаючи сірничка*), потріть хтось об мене, бо мені самій незручно.

Підкладень (*бере й тре їй об спину*): Він не горить!

Наталя (*сміється*): Бо ж не там трете!... Давайте я! (*Черкає сірника, що розсвічується великим червоним полуменем*). Я його заткну в хмиз.

Підкладень (*гріється*): Ах, як гарно!...

Дюдя (*чим дужше розгоряється огонь, тим дальше відходить до ліса*).

Коробочка: Ну, сестричко, тепер можна й підкрепитися. Тільки мені й їсти не хочеться. Бо я завжди, як з мене виняти сірничка, роблюсь така знесилена...

Наталя: А мені дуже хочеться... Може ти, сестричко, ззіси цукорка?

Коробочка: Хіба один... (*Бере*).

(*Всі умощуються. Підкладень — біля самого огню. Розгортають серветку; починають їсти*).

Підкладень: Ох, як славно припікає... Мов сонце!... Я ще й підрумянюсь трошки.

Дюдя (*зовсім ховається в ліс*).

Ява 3.

Ведмідь (*висовує голову зза дерева*): М-гу!... А я собі думаю, що воно тут таке?... Аж бач, які у нас гості!...

Наталя: Ой!... То ж ведмідь!... (*Тікає в кущі*).

Підкладень: Він мене зїсть!.. (*Тікає й собі*).

Дюдя (*знову зараз підходить до нього*).

Ява 4.

Коробочка: Здорові, дядечку!

Ведмідь (*виходить і підпирається в боки*): Овва!.. Який же я тобі »дядечко«?.. Ти ж що за одна?

Коробочка: Я — Коробочка Сірників. А кажу вам — »дядечко«, бо ж добре вас знаю. Ще кілька разів ви підо мною...

Ведмідь: Та постривай ти, цокотухо!.. Говори роздільно, а то запорощала, мов той гряд у лісі... Ти — хто кажеш?

Коробочка: Я — Коробочка Сірників!..

Ведмідь: Коробочка?.. Сірників?... А що ж воно таке?

Коробочка (*розчиняється*): Що? Те, що робить от такий огонь. (*Показує на багаття, що вже иригасає*).

Ведмідь (*відплигує*): Тю-тю, на тебе!... Ти робиш оту палючу квітку? Ой, чи не брешеш ти часом, потворо?... Я ж бо сам бачив, що то робить грім з неба!...

Коробочка (*ображено*): Прошу вас, пане Терешку... Я — зовсім не потвора, і ніколи не брешу... Я — чесна жінка!... І взагалі се дуже нечемно так поводитися з жінкою та ще й вашою знайомою... Аджеж ви — не зовсім дикун якийсь...

Ведмідь: М-гу!.. Та ти не гнівайся... Я, бачиш, не добачаю.. А потім, хто ж тебе пізнає, що ти — пані?... Бачу: якийсь розмальований обрубок на ніжках...

Коробочка (*обурено*): Знаєте, що пане!... Забирайтеся геть, звідки прийшли!... бо я вам покажу такого »обрубка« (*виймає сірничка, штрикає його в огонь, а потім — Ведмедеви*), що на вас і волосини не лишиться!... Сам ви — колода трухлява!...

Ведмідь (*влякано біжить до ліса*).

Ява 5.

Підкладень (*витикаючись із кущів*): Так його... Так його! Дикун невихований!... (*Підстрибує, вириваючись з обіймів Дюді*).

Ведмідь (*з далека*): Чи не штука!.. І відкіля їх таких понаносило?.. Дюдю, скажи мені, може ти знаєш, що то воно за жевжики?... (*До Коробочки*). Та покиньте вже, пані, ту палючу квітку... Я сього не люблю... Я ж до вас по доброму...

Підкладень (*біля багаття*): Гаразд по доброму! Шляхетні подорожні сіли на відпочинок, а тут вилазить не знати чого, от така марюка... Тьфу!..

Ведмідь: Та я кажу, що погано бачу... Ну й не розібрав здалека, що ви — подорожні, та ще й шляхетні!... Ви не гнівайтесь!

Підкладень (*що знов трохи побадьорніщав*): Мусите перепросити наших пань, що так їх налякали!... (*Гукає*): Не бійтесь, Наталочко, виходьте... Я йому покажу!...

Ведмідь (*наближаючись*): Та й перепрошаю... Мені хіба що?.. Дюдю, скажи ж їм, що я не добачаю!..

Дюдя (*тим часом наближається до Підкладня*).

Ява 6.

Наталя (*виходячи*): Як що будете вести себе гарненько, пане Ведмедю, як мій отсей ведмедик, то ми вам нічого не зробимо. Навіть дамо цукорок...

Коробочка: Чому й ні?... Може він і справді мене не впізнав, бо він низькоокий... Се ж мій знайомий ведмідь: Терешко!... Коли я була ще ялинкою, то його лігво було саме біля мене...

Ведмідь: От, чудасія!... Та як же ти... чи то пак — ви... з ялини от так перевернулись?...

Наталя: Сідайте тут, біля нас, то й довідаєтеся... Я читала, як роблять з ялини сірнички... Хочете цукорок? (*Подає пуделко*).

Ведмідь: А що воно? (*Бере один їсть*). Брате мій!... Та се ліпше, як мед!.. Ще!...

Підкладень: Фу!... (*Відбирає у Ведмедя пуделко*). Се ж справді, лісовий дикун!... Ні »спасибі« не скаже, а тільки »ще! ще»! (*Огонь зовсім пригасає*). Ой, як знову холодно!... (*Сичить*): Даруйте, милостиві пані, але ж я не можу... не можу витримати сього холоду. Я просто зсихаюсь від нього!...

Ведмідь: Хоч ти й лаєш мене, а дарма. Я маю добре серце. Йди до мене, я тебе нагрію в своїму кожусі.

Підкладень (*поглядає зкоса*): Так то воно, так... А тількиж мабуть... ліпше від тебе далі...

Коробочка: Не бійтеся, пане Підкладню. Він вам нічого лихого не зробить, бо знає, що в мене є палючі квітки.

Ведмідь: І що ви за такі, прости Господи!... До них із добром, а вони-то лаються, то знов — квіткою лякають... Іди... кажу тобі, буде тепло!... А ви, панночко, коли ваша ласка, дозвольте ще того меду: я не роскоштував до ладу.

Наталя: Дуже прошу: беріть ще!...

Підкладень (*якого майже цілком огорнула Дюдя, пересувається до Ведмедя, а той його обнімає*): Тут теплійше!... Але ж я змерз, так змерз, що мабуть мені й ведмежий кожух уже не поможе... Хочеться спати... (*Куняє*).

Ведмідь (*нюхає його*): М-гу!... А ти добре пахнеш... Мабуть ти смачний...

Підкладень (*сонно*): Де вже там?!... Минулося... Понюхав би ти, який я був горячий!...

Digitized by Google

Ведмідь: М-гу!... Не знаю, який ти був горячий, але й так пахне смачно!... (*Нахиляється неначе хоче вкусити*).

Наталя (*зіскакує*): Ой!... Він його зсість!... Тікайте, пане Підкладню!...

Коробочка: От дикун!... От хижак!.. (*Вихоплює сірничка, але він не запалюється. Тоді вона запалює останнього*). Ну, чекай я останнього віддам, але ж займати такого шляхетного пана не дозволю!... Грубіян ти!... (*Кидається з сірником до Ведмедя*).

Ведмідь (*кидає Підкладня, що не може стати на ноги й тікає*): Тю, тю, тю!... Ну, й народ!... Я ж його тільки полизав!..

Дюдя (*тим часом міцно обнімає Підкладня*):

Підкладень (*здушеним голосом*): Ой, кінець... Кінець мені... Замерзаю... Наталю!... Гину, гину я... О мій славний рід.. Ліпше нехай би мене зсіли горячого, як от так гинути від Дюді!... (*Падає*).

Дюдя (*відступає*):

Наталя: Бідненький!... А, як зморщився...

Коробочка (*вертаючи з ліса, підходить хитаючись*): Прощай, любий приятелю... Ти вмер через своє надмірне завзяття!... Але ж я також умираю... Вже згоріло все моє життя — лишилась тільки нікчемна шкаралупка, нічого не варта, ні на що не здатна... (*Хитається*): Прощай, сестричко... (*Обнімає Наталю*): Я — порожня!... (*Відчиняється й падає*).

Наталя (*схиляється над нею навколюшки, хлипає*).

Ява 7.

Ведмідь (*виходючи з ліса*): От вам і край!... А скільки було галасу!...

Наталя: Бідні, бідні!... А що ж я тепер робитиму?... Я ж не знаю й дороги до дому...

Ведмідь: Не бійся, дівчино... За те, що ти давала мені того твердого меду й любиш свого медведика, я відведу тебе до дому... Тсс!... Хтось іде!.. (*Тікає*).

Ява 8.

Дігтяр (*чорний, закурений, з мазницею в руках. У зубах люлька*).

Дігтяр (*нюхаючи повітря*): Хто ж тут без мене гнав дьоготь? Га?...

Наталя: Дядечку!... Поможіть мені... Я тут сама... Ведмідь... (*Плаче*): Візьміть собі всі цукорки...

Дігтяр: А чия ж ти, дівчинко?... Як ти тут опинилась?...

Наталя: Я — татова й мамина... А привели мене сюди Млинець, Підкладень та Коробочка Сірників. (*Показує на них*). Але ж вони вже повмирали. А тут Ведмідь Терешко... І я боюсь... (*Хлипає*).

Дігтяр: А!.. Так он воно що!... Ти, певне, викинула з тарілки млинця, то він і вчепився до тебе... Так?...

Наталя: Так, дядечку!... І не дала татови чолом на добраніч!...

Дігтяр: То то ж бо й є!... Ото не слід вередувати, сама тепер бачиш!

Наталя: Я більше ніколи не буду, дядечку!..,

Дігтяр (*затоптує жар*): Так то ви тут і багаття запалили?

Наталя: Млинець замерзав, так ми грілись.

Дігтяр: Ач, які капосні!... Ще могли б мені ліс підпалити!... (*Дивиться на Коробочки*): Порожня!... (*Підходить до млинця*): А добре був спечений!... Тільки ж тепер одубів, став, як підошва в черевикови. Нічого: сороки завтра зсідять... Буде й їм масляна!... (*До Наталі*): А ти ж знаєш, де ти живеш?

Наталя: А як же? Там за лісом, на хуторі!...

Дігтяр: Так!... А де ж той хутір: там, чи там?

Наталя: (*показує в один бік*): Там!... А може там! (*Показує в протилежний*).

Дігтяр (*сміється*): Я бачу, що ти свою адресу знаєш добре;... Ну ходім: я твойому татови нераз деготь продавав, то вже якось втрапимо!.. Не плач, тільки вдруге не вередуй та слухай тата й маму, то не доведеться от так труситись!... (*Бере Наталю за руку й веде з ліса*).

Ява 9.

Ведмідь (*виходить*): А!... Пішли наші гості!... То й добре. (*До Підкладня*): Та дарма, що ти холодний: я тебе й холодного зсім, коли ти заблукав до мене!... (*До Коробочки*): А ти будеш моїм дітям на забавку!... (*Побачивши цукорки*): А! й сухий мед лишили!... Слава!... (*Хапає й запихається*).

Завіса.

Технічні вказівки до пєси-казки „Підкладень".

Декорації для пєски дуже нескладні.

В першій дії треба тільки звернути увагу на те, щоб шафа не стояла близько біля стіни, бо за нею мусить ховатися Коробочка. Для другої дії придасться всяке полотно з пейзажем зимового ліса. Що торкається лежачого стовбура, то його можна намалювати, або ж покласти справжній корячкуватий обрубок. Пеньки й кущі — натуральні. Кущі найліпше повстромляти в такі підставки, до яких звичайно заправляють різдвяну ялинку.

Щоб не затягувати антракта, задню стіну декорації другої дії треба ще на початку поставити з заду стіни першого павільона. Тоді, коли в хаті зробити вікно, затягнене марлею чи серпанком, то можна дати ефект саду у вікні під місячним світлом.

Ефект місячного світла можна досягти вельосипедним ацетилєновим ліхтарем, давши скло відповідної барви.

В другій дії листя й хмиз треба заздалегідь покласти купками, щоб не було затримки при збиранні. Багаття розкладати на великому листі бляхи, щоб часом не запалилося що огнем, бо доведеться вживати бенґальського огню. Крім того заздалегідь треба поставити за кущем ліхтарик зі свічкою; три боки його повинні бути засклені червоним склом, а четвертий одчинений. Сей ліхтарик непомітно ставити в середину багаття, від нього ж запалювати бенґальський огонь і »сірнички« з коробочки.

Не уявляє з себе труднощів і *ґардероб акторів.*

Для Підкрадня зробити одежу можна так. Два великі аркуші дебелого картону обрізати поправним колом, з переду міцно зашити й заліпити, прорізати дві дірки для рук, дати виріз для шиї, з заду поміж аркушами картону вшити шматок тканини, але самі стінки картону звязати ґумками, щоб вони по змозі менше розходилися при рухови. Тканина дозволить акторови сісти й на канапу й на пеньки (в 2-гій дії). Руки й ноги — в рожевому трико, чи голі. Трико можна замінити двома парами відповідного кольору панчішок. На голову Підкладня треба дати облипистий, з мягкої рожево-кремової тканини, чепець, щоб видавалось, ніби його голова цілком гола. Уха підрумянити, щоб вони різко відставали. Лице румяне. Коли він вилазить зпід столу,

Digitized by Google

то вимазаний не сметаною, але крейдою, або ж просто посипаний борошком, щоб легко було витерти.

Коробочка — цілковита копія з коробочки найбільш уживаних сірничків, зроблена з дебелого картону. Дірки для рук із тих боків, що витирають сірники. З заду з нижньої половини, красше замість картону зробити пілку з тяжкої тканини (дерюги чи ряднини), на самому низу якої припевнити зі споду деревляну планочку злучену зі стінками коробки гумками. Се на те, щоб Коробочка могла вільно сідати. З переду приробляно дверцята, як звичайна хвірточка, замкнуті на гудзик. Коли їх відчинити, під ними ще одна, біла стінка, на якій нитками припевнене по пять »сірничків«, що повинні мати вигляд справжніх тільки відповідно збільшених. Сірнички на голівках повинні мати вигляд справжніх сірничків, у купі з бенгальським огником, або ще ліпше з тим »холодним«, искристим огником, що його беруть на різдвяні ялинки. Треба зробити кілька проб із витиранням сірничка, щоб не зіпсувати невдачею спектакля. Але ж і при певности, акторка, що гратиме »Коробочку«, повинна мати готову репліку, коли б сірничок, яким вона має розпалити вперше багаття, не залишився. Тоді вона може сказати: *„Певне я від снігу стала воґкою. Треба потерти об пеньок"* і Наталя може запалити сірничка від ліхтарика. Актори не повинні жахатись, як сірник спалахне великим огнем (червоним, зеленим і т. д.

На голові коробочка має також облипистий чепець, що ховає їй ушка і взагалі нагадує своїм виглядом та барвою (червоною або темно-гнідою) звичайний сірничок. Руки й ноги — червоні або зелені.

Дюдя — маленька, згорблена бабуся, з довгим гострим носом. Облича зовсім біле. Зпід намітки — сиве волося (з прядива). На ній довга кирея, дуже широка. З боків від пояса пришито дві палички, щоб Дюдя могла взяти їх у руки, й підвівши фалди киреї в гору, давати враження, що вона має ніби широкі крила. Рук її не видко. Кирея біла, посипана (на клей порошком, тоб то кристаликами саліцилевого натру, або ж борової киселини, щоби блищала мов запорошена снігом. У фалдах можуть бути синьо-фіялкові смуги. Посувається нечутно. Ніхто з акторів її не помічає. Поводження її на сцені таке, щоби глядачі — діти могли враз зрозуміти символізацію мороза. В другій дії акторів можна посипати борошном, ніби їх притрусило в дорозі снігом.

Костюм для Ведмедя — з волохатої, темномуругої тканини. Ліпше, щоб і замість облича була маска з червоною пащекою. Підошви та долоні — підшито рожевим. Взагалі найкрасше було би стилізувати під того ведмедика, що є майже в кождої дитини. Говорить басом, грубо, (»патякає«).

Наталю одягнено по мійському. Маріянку — в українську одежу. Тато й мама — в европейську, по бажанню. Дігтяр — переборщена фіґура. Дуже умазаний, вусатий, »страшний«, з величезною мазницею. Тикає в трупи Коробочки та Підкладня квачем і т. п.

Темпо гри — буфонада.

Джемс Г. Колінс.

Як і хто винайшов машину до писання?

(Дальше).

Проминуло кілька місяців, заки Денсмор пізнав особисто Шолєса. Зобачивши машину, зганив її Денсмор і сказав, що є ні до чого, але саму гадку похвалив і обіцював їй велику будучність. На скілько сама ідея була для нього похвальна, на стілько оказана йому машина була недостаточна і він виказував її блуди та казав робити поправки. Савль виступив зі спілки й лишив Шолєса з Ґлядданом і Денсмором. Машина за машиною будувалася і посилалася до стенографів-репортерів до випробування. Машини ті ломалися зараз при першім уживанню. Щось коло двайцять, або і трийцять таких машин випробовано, а кожда з них була в дечому ліпша від попередної. Вони писали досить добре тиждень, або два, а відтак ломалися або псувалися. Один писар у Вашінґтоні, іменем Клефан, ломав машину за машиною, винаходив блуд за блудом, що вже й такому Шолєсови не стало терпцю і він жалувався: »Той Клефан зруйнує мене і погаратає всю мою роботу«. Але Денсмор відказав: »Нам якраз треба такого, щоби показував, де слаба сторона машини. Коли яка частина трісне, або зломиться у Клефана, то знак, що треба її скріпити, щоб на будуче не ломалася. Спустіться лише на опінію Клефана, а він викаже вам усі слабі сторони нашого моделю«.

Шолєс був чоловіком із дуже гарними рисами характеру. Його обємистий і щирий ум позволяв йому займатися кільканайцятьома справами нараз, а велике його серце приспорило йому багато приятелів. Був так мало самолюбом, що рідко коли думав про гроші й маєток, і дійсно говорив, що не любить робити маєтку, бо се дає багато клопоту. З тої причини мало він прикладав ваги до маєткової сторони свого винаходу. І справді не зробив із нього маєтку, але задоволився тим, що яко тако жив і тішився, як його думка розходиться по цілому світі і як його називають »Батьком машин до писання«. Вже з попереднього можна догадуватися, що Шолєс не любив простої роботи. А тут власне прийшов час на таке пипнанне і гароване коло справлення блудів машини і хто знає, якби не було при ньому витревалого Денсмора, Шолєс був би може ніколи не викінчив як слід свого винаходу і покинув його передчасно.

»Псують і ломлють наші машини?« — питав Денсмор. — »Ми лиш того хочемо і доки не зробимо такої, яка була би для кождого здатна на довгий час до роботи, не повинні ми спочити«. — Він тим заспокоював Шолєса і заставляв його до дальшої роботи. Протягом більше як пяти років давав Денсмор гроші і заохочував до праці. Збудували пятьдесять машин коштом по 250 долярів кожда, в часі межи 1867 і 1873 р. та трохи спомоглися, але не були в силі фабрикувати машин десятками й сотками.

Тепер прийшли вони до переконання, що машині ще багато бракує. Ані Шолєс, ані Денсмор не

Digitized by Google

були машиністами, а ще менше інжинєрами механіками, а машиністи, яких вони наймали до тої роботи, не робили ніколи таких дрібних механізмів, ані не знали прінціпів для таких механізмів.

Хто надіявбися, що ся робота надасться для рушникарів? Коли вже самі не могли нічого порадити, заніс Шолєс механізм до найліпшого знавця і рушникаря у Мільвоках, Йоста, який опісля сам став винахідником машин до писання і фабрикантом.

»Що думаєте про сей механізм?« — спитав Шолєс, — »і якби тут порадити, щоби машина була для всякого здатна до звичайної щоденної роботи?«

Йост давав ріжні ради і висказав, що машина до писання мусить працювати так само точно і скоро, як механізм пальної збруї та радив удатися до рушникарської фабрики Ремінґтона в Новім Йорку.

Коли Шолєс і Денсмор принесли свою машину

Машина славного американського письменника Марка Твена, на якій він писав свою повість »ТОМ СОЄР.«

в 1872 р. до Ремінґтона, станув їм до поради гурт найліпших і вишколених механіків, які тоді були в краю. Шолєс видав усі свої гроші і затягнув довг на ґіпотеку хати, а Денсмор усе був повний віри в успіх ідеї, лише не знав, що машині бракує до досконалости. До сеї пори машина до писання спочивала в руках аматорів, а від тепер перейшла в руки правдивих і учених механіків. Механіки Ремінґтона занялися нею, обговорили, що лихе і що треба переробити й поправити. Вони мали варстат до виконування дрібної і прецизної роботи та могли довершувати свої пляни, а за кілька місяців могли будувати машини, які можна було продавати комунебудь до ужитку. Така машина буде в кождих руках працювати, не ломиться і не псується. Її можна будувати десятками, сотками й тисячками, коли лише суспільність захоче того. Ремінґтонови так подобалася та машина, що він відкупив право до неї у Шолєса і Денсмора. Кажуть, що Шолєс задоволився малою відносно квотою 12.000 долярів, але промисловець Денсмор здобув цілий маєток. Та Шолєс ніколи не нарікав.

»Ціле своє життє старався я уникнути стати міліонером«, — казав він раз із гумором, — »і се мені удалося«.

Повернувши до Мільвоків по продажи свого моделю, взявся Шолєс до майстрования нової машини до писання, разом із двома своїми синами. Вони винайшли нову машину, яка була простійша, мала менше складових частин, давалася лекше розібрати і була »в и д ю ч а«, — то значить, писар на машині міг видіти букву за буквою, яку писав, зараз підчас писання. Ся прикмета стала пізнійше дуже важною і треба зазначити, що Шолєс мав її на меті зараз з початку, коли писав своє WWW на тимчасово зладженім моделю.

Але Шолєс з роду не був здоровим чоловіком і серед утяжливої роботи над столиком і у варстаті, зійшли остатні його девять літ життя більше на лікуванню, як на успішній роботі. А проте навіть підчас слабости на постели не покидав він своєї роботи і заходився коло видосконалення нової найденого моделю. Умер в 1890 і котрімсь році зараз із початком тої десятки, полишивши шість синів і чотири дочки.

Майже кождий чоловік, що зійшовся близше з Шолєсом, захоплювався його ентузіязмом. Його приятель, іменем Крейґ, надіючися, що всі ділові листи від тепер будуть писані машиною, запровадив Шолєса до знаного винахідника Едісона, ще перед тим, заки Шолєс удався до Ремінґтона. Едісон провірив механізм, не жалував часу випробувати його практично. Та Едісон був винахідником, але не знавцем механізмів. Він лише висловив свою думку, що буде дуже тяжко виробити машину, як слід. »Стрічки писаного не лягають одною лінією«, — сказав, — »усе одна буква висше, а друга трохи низше«. Едісон дещо поправив отсю неточність і казав, що таку машину можна буде уживати до автоматичного телєґрафования й виписування депеш. Йост рівнож захопився ентузіязмом Шолєса і винайшов машину, що писала малі букви й звалася »Каліґраф«. 1878 р. Денсмор став фабрикантом машин до писання, випускаючи машини звані його іменем. Франц Ваґнер працював у Ремінґтона, коли Шолєс надійшов зі своєю машиною, і помагав удосконалювати її. Опісля працював із Йостом, а в кінци став сам винахідником машин і фабрикував машини »видючі«, дуже сильні, патентовані в 1894 р. і звані »Ондервуд«. Чарлєй Веллєр не став винахідником, але його віра в машину причинилася багато до обзнакомлення з винаходом ширшого круга людий. Нині скінчив він вісімдесятий рік життя і заходиться коло проєкту виставлення Шолєсови памятника на кладовищи в Мільвоках, якого напис має звучати: »Сей памятник виставили мужі й жінки Америки й инших країв на вічну памятку чоловіка, якого ґеній присвічував праці і причинився до злагодження поправи долі міліонів працівників на цілім світі«.

Шолєс завсіди був тої думки, що його винахід стане у великій підмозі жінкам у їх зарібкованню. Коли він працював над тим своїм винаходом, то робив се не так для зиску, як щоби працю писання зробити лекшою.

(Даяьше буде).

Digitized by Google

Ребуси, загадки й шаради.

Фігуральна загадка.

(Уложив Святослав Харовюк).

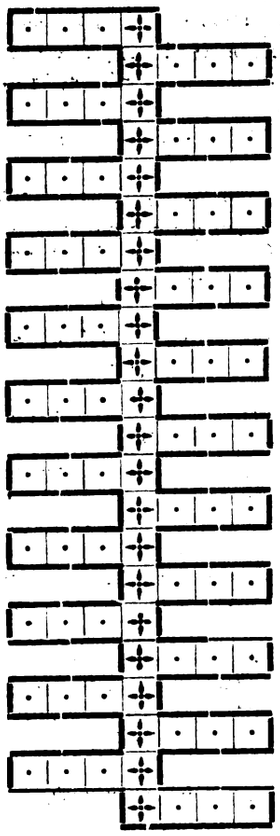

Вписати в сю фігуру слова, що мають по чотири букві і то так, щоб їх кінцеві букви на переміну з початковими буквами дали назву громадянина, що богато заслужився около видавання діточої лєктури.

Значіннє отсих слів таке: 1. Імя українського князя. 2. Герой з під Трої, що дав почин римській державі. 3. Їда в полудне. 4. Свята гора. 5. Член родини. 6. Ріка, що випливає з Карпатів по противній стороні жерел Прута. 7. Напиток. 8. Огородова цвітка. 9. Гориста частина нашої землі. 10. Мужеське імя. 11. Король птиць. 12. Мужеське імя. 13. Чоловік із народу, що живе на півночи Европи. 14. Ріка в галицьких Карпатах. 15. Множина від »край«. 16. Нарід, що живе в середущій Европі. 17. Чоловік з народу, що живе на півдні Европи. 18. Ростина, яку згадується в наших піснях. 19. Вивисшена частина замку. 20. Іменик утворений з дієслова »їхати«. 21. Ростина з острим смаком. 22. Роса зимовою порою

Магічний квадрат.

(Уложили: І. Гарасим і С. Луцик).

К	е	а	л	о
і	р	е	о	л
ш	н	р	е	а
к	о	с	р	е
о	к	ш	з	І

1. Хижа птиця.
2. Збірник води.
3. Доплив Тиси.
4. Жіноче імя.
5. Любимець дітвори.

Дотепні питання?

(Подав Б. М. з Перемишля).

1. Який кінь видить однаково з переду і з заду?
2. Коли маленька рибка найсмачнійша?
3. Котрий чоловік не убирає сорочки?
4. Що робить кождий, доки не встане?
5. Який то **пан** може помішати другому панови розум у голові?
6. Що є для мельника в млині найліпше?
7. Який огонь не пече і не горить?
8. Коли чоловік має **»чорне на білім«**?

Шаховий бігун.

(Уложила Одарка Лакуста).

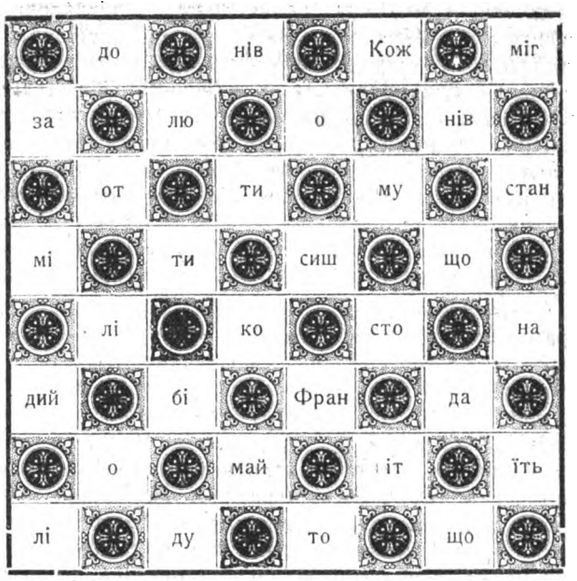

Зачніть від складу »Кож« і слідом бігуна відчитайте гарний заклик нашого визначного поета і його призвище. В котрім числі »Молодої України« (на обгоротці) був надрукований цей заклик?

Аритмоґраф.

(Уложив Святослав Харовюк).

1	2	3	4	5	6	5	7	6	8	3	9	
10	11	9	12	11	8	13	14	9				
1	15	7	13	5	13	16	4	17	6	18	15	16

На місце чисел положіть букви, які дістанете по віднайденню понизше поданих слів. Вийде прегарний зазив нашого поета О. Олеся.

1, 2, 8, 10, 17 — росте в городі, хоч його не сієш.
3, 7, 6, 8, 9 — входимо ними в кімнату.
5, 15, 8, 15, 16 — імя нашого найбільшого поета.
12, 1, 8, 2, 18 — річка, що граничила між Гал. і Росією.
7, 9, 17, 6, 14, 4 — дівчата украшають ним голову.
11, 8, 13, 14, 10 — инакше металь.

Історична загадка.

(Уложив Нусьо Думін).

І — — — С — — — — — — — — — — — й
І — — — Б — — — — — — — — — — — й
І — — — В — — — — — — — — — — й
І — — — Л — — — — — а
І — — — П — — — — — — а
І — — — М — — — — — а
І — — — Н — — — — — — — — о
І — — — С — — — — — — — — ч
І — — — Б — — — — н

Доповніть місця точок буквами, а одержите збір українських гетьманів і казацьких отаманів. Подайте при кождому час його панування.

Digitized by Google

Звіт з 3-ох літної діяльности „Рідної Школи" ім. св. Володимира і Ольги у Вінніпегу.

Школу основав Всч. о. Сов. Михайло Оленьчук дня 1. марта 1921 р. при співучасти учителів. Івана Рудачека, й Михайла Кумки бувшого редактора »Канадийського Українця«. Зараз по проголошенню вписалося до сеї школи на науку української мови 160 дітий. Сі діти правильно по нинішний день учащають до сеї школи. За науку платять діти місячно по 50 центів. Першими учителями сеї школи були висше згадані учителі. По кількох місяцях Іван Рудачек мусів покинути учительську працю, бо був перетяжений редакторською працею. Всю працю в школі переняв на себе Михайло Кумка, який провадить школу сам по нинішний день. Дітий поділено на чотири степені:

Предмети науки є такі: Читанне, писанне, історія, граматика, географія України, (при помочи стінних карт) спів і руханка. До англійських публичних (державних) шкіл ходять всі діти рано і пополудни (від 9. рано до 4. попол.), тому наука в »Рідній Школі« відбувається від 5. до 7[30] вечером. В часі літних вакацій (липень і серпень) ходять діти до »Рідної Школи« рано і з полудня. Се найкращий час, який можна використати для науки рідної мови. На протягу цілого року, кожда субота в тижни є призначена виключно для науки представлень, співу і руханки. І хоть час, обставини і байдужність родичів не дають спромоги вести сю культурну працю як слід, то все таки школа ім. св. Володимира і Ольги за сих три роки зробила великий поступ, бо майже 600 дітий побирало науку рідної мови, якої вони нігде инде не чують, лише в школі. Школа має осібний гурток театральний, а осібний для ведення руханки. Оба сі гуртки зложені зі старіших хлопців і дівчат. В часі від 1. марта 1921. до 15 січня 1924. устроєно 26 **»Дитячих Вечерів«**, в яких програму увійшли:

а) Сценічні картини:

1). »Червона Шапочка« — Я. Вільшенка (виставлено два рази).

2). »Печери« — Василя Софронова.

3). »Вона« — Аркадія Животка.

4). »Сирота« — Юри Шкрумеляка.

5). »Брат і сестричка« — Слави Яремової.

6). »Микольців подарунок« — Миколи Єремієва.

7). »Хлопці й жаби« — Льва Лотоцького.

б) Дві промови.

в) Два наукові виклади учителя М. Кумки, а саме:

1). »Мир і війна у мурашок«.

2). »Конець світа«.

г) Двіста пісень зі співаників: Стеценка, Воробкевича, Гайворонського, »Сурми«, і »Світа Дитини«.

г) Сто патріотичних деклямацій, вибраних зі »Світа Дитини« (річники: 1919—1923.) і »Молодої України« (1923).

д) Танці: Народний козачок в 1 пару.

е) Музика: Скрипки, мандоліни і дуті інструменти.

е) Руханка: Вільноруч, лентами, ручниками, хусточками, булавками, хоругвцями, вінками і тонірцями.

ж) Дві прогульки в ліс: Одна в 1922, друга в 1923. На обох прогульках 60 учениць виконало вправи вільноруч і ручниками.

На обох прогульках (які тут називають »пікніки«) було поверх 3,000 учасників.

Тут треба зазначити, що наука руханки у »Рідній Школі« гарно розвинена, а рухові вправи роблять велике вражінне на глядачів і тому на прогульках і на концертах »Рідної Школи« є завсігди богато гостий.

Концерти і представлення »Рідної Школи« відбуваються в великій сали Інституту »Просвіти« що містить поверх 1000 осіб. Для ведення культурної роботи не малу прислугу для »Рідної Школи« робить видавництво »Молода Україна« і »Світ Дитини«. Всі сценічні картини, які ся школа устроїла, завдячує, власне сему видавництву. Додати ж до сего пісні і деклямації взяті з »Молодої України« і »Світика«, то читач матиме наглядний образ із сього звіту, а також відповідь на питанне: »Чи можлива подібна культурна праця в »Рідній Школі« без такої газетки, як »Молода Україна« і »Світ Дитини«??

В доказ вдячности для сего видавництва »Рідна Школа« ім. св. Володимира і Ольги працює над поширенем газетки і книжечок поміж всіми Українцями у Вінніпегу, а 50 дітий із сеї школи передплачує постійно »Молоду Україну«.

Заінтересований.

Жертви.

На пресовий фонд »Мол. України« і »Світа Дитини«
(в тисячах).

З краю: Мирослав Сасик з Борислава 13,000.

З Америки й Канади: По 1 долярі — Всеч. о. Гр. Хоміцький, Вп. М. Клим і М. Осціславський з Чікаго; Івась, Володимир і Оля Яворські з Чікаго 2 доляри.

По 50 центів: Вп. А. Пастух і Б. Пастух з Вінніпегу, П. Михайлишин з Едмонтону.

По 25 центів: Вп. Бобрик і пані Кродки з Едмонтону.

Разом зложено: **13,000.000 Мк. і 7 долярів.**

2) На »фонд укр. інвалідів«.

Богдан і Наталка Михайлишин з Едмонтону 1 доляр.

Річна передплата для:

Краю 12 Мк. (осн.) — Америки й Канади 2 доляри. — Бразилії 10 мільрейсів. — Аргентини 4 пези. — Франції 25 франків. — Швайцарії і Німеччини 10 швайц. франків. — Румунії 250 леїв. — Чехо-Словаччини 50 корон. — Югославії 150 динарів. — Італії 30 лірів. — Еспанії 10 пезетів. — Англії 8 шилінгів. — Японії 4 єни. — Греції 120 драхм. — Голяндії 5 гульденів. — Данії, Швеції й Норвегії 10 корон.

Основна ціна примірника виносить 50 фенігів.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: **Михайло Таранько.** З друкарні ОО. Василіян у Жовкві

Digitized by Google

Кобзареві Роковини.

Було колись Шевченка Свято
Раз в рік пригадувало нам —
За що терпів Він, як багато
Розбив людству тюремних брам...

Раз в рік у руки книжку брали,
Раз в рік святився наш Кобзар —
І з Ним скалу тверду лупали
Й будився в серцях наших жар...

Раз в рік пригадували звуки
Про Україні вільний храм —
І скільки поступу чудес, принуки
Приніс Кобзар у дарі нам...

Тепер Кобзар у нас без впину
Несе пісні чарівних струн —
Всі полюбили до загину
Козацьку славу, взяту з струн...

Кобзар що дня у нас витає,
Пестить Він всіх нераз у рік —
Безсмертні твори в нас читає
Вже без ріжниці чоловік...

І скільки поступу, чудес, примани
Принесе Віщий Дух тепер —
Рабів небаром в нас не стане,
Дух тьми у грудях наших вмер...

Вже жди спокійно, наша Мати,
Своїх богатих, добрих жнив —
Готова молодь лан вже жати,
Народ Пророка полюбив!

Микола Угрин-Безгрішний.

Digitized by Google

Десята казка дідуся Тараса.

астали морози гострі — та що вони дітям?! Якби не ненечка, то вони не дуже й про теплий одяг дбалиб — а як небудь зодягнені гнали би з саночками на двір. Гей, як то любо гнати саночками з гори по біленькому снігу! Та ба! Ненечка так не пустить!...

— Коли хочете санкуватися, то треба перше тепло зодягнутися — інакше не пущу! — каже неня.

І діти зодягаються тепленько: в теплі шапочки, в кожушки, в шалики — і з гамором вибігають із саночками в руках на двір, на сніг білий! І тупотять ніжки дрібні, котиться срібний сміх дітвори веселої в простори білі, ясні — аж гень на горбок! А відтіля... гей, як то любо гнати саночками з гори по білому снігу!...

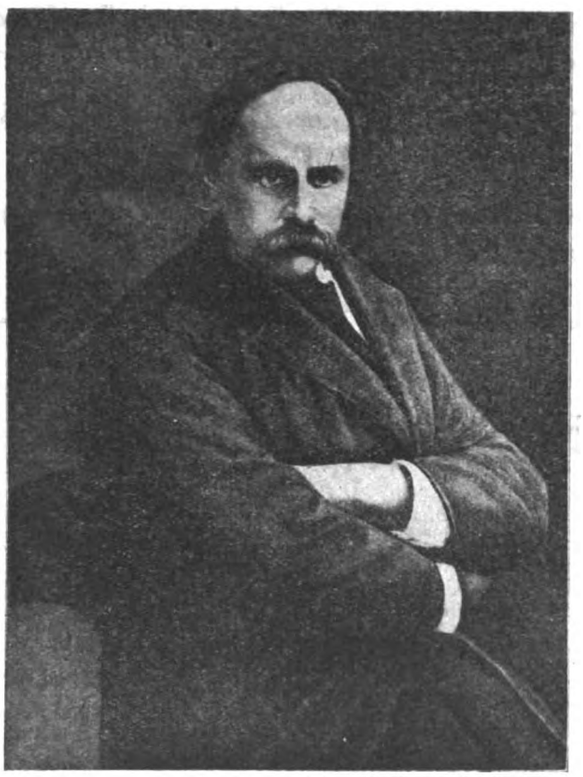

— А всім перед веде Володко зі Славком. Та бо й Галя по заду не зістається. Вона бере малу Богданочку на перед себе й обі з найвисшого місця стрілою гонять у долину. Маруся й Леся вже не такі сміливі. Ромко нераз і насміхається з них, докучає їм. Недобрий — той Ромко!..

А вечером оповідають діти дідусеви Тарасови пригоди свої. А потім, як звичайно, казки просять. Так воно було й сьогодні.

Тільки сонце зарумянило захід неба й сумерк почав стелитися по закутинах, усі діти зарумянені Морозенком, деякі таки добре обсніжені, вбігли жужмом у тиху дідусеву кімнатку й відразу наповнили її веселим гамором та сміхом.

— Дідусю, дідусю, — закликала Галя — як гарно, як весело там на дворі! І чого той вечір так скоро настає?!...

— А чого то ви, Марусю й Лесю, такі обсніжені? — жартує дідусь. — Певно вїхали з саночками в кучугуру снігу?

— Ні, дідусику — відповідає Леся — се нас так той недобрий Ромко обкидав снігом.

— Що?! Ромку, то ти такий нечемний, так неввічливо поводишся з дівчатами? Се не гарно — зганив дідусь. — Такий лицар, як ти, повинен бути для дівчат ввічливий і привітний!..

— Е, дідусю, тепер не ті часи! — відповідає Ромко поважно. — Тепер і жінкам треба бути лицарями. Я з них хочу лицарок поробити, а вони плакси. Навіщо нам плакс!?...

— Воно твоя правда, Ромку, що тепер і дівчата мусять гартуватися до життєвого бою за красшу долю. Та всеж таки, Ромку, ввічливим треба бути. Не дівчата, не жінки самі винні, що богато між ними, як кажеш, плакс. На те зложилося багато причин у нашій минувшині, а може й ми чоловіки тут не без вини? Та то багато говорити й не все ви, діти, як слід і зрозумілиб. От, красше я вам скажу казку:

про лицаря-співця, що йшов на бій за волю й долю жіноцтва.

Було колись, у вбогій хатині ріс собі хлопчина. Гарно було довкола хати! І сад зеленів і калина цвила й потічок журчав і лящав соловейко. Гарно було, весело! І туди між красу отсю вибігав хлопчина зі старенької хатини. Невеселий був. В очах у нього сум гостив. А часто й сльози світилися. І чого то йому, хлопчині сьому, й сумувати? Так чарівно гарно довкруги! Не добре, як така мала дитина душу журбою та сумом поїть! Потім на все життє буде нездібна до боротьби з лихом та горем. Тільки люди сильної волі, залізної витрівалости встояться в життєвій боротьбі. І треба великої душі, щоб у ній найшли місце й біль і завзяття, щоб отой біль не звялив душі, а ще й завзяття скріпив.

А той хлопчина малий іще був, а вже душа в нього була велика — містився вже тоді в ній увесь біль його найблизших і не вялив душі, а завзяття й снагу ростив на бій із лихом.

Чудові сни мав хлопчина той. Бо була в сій хаті Русалка добра, що полюбила вдумливого хлопчика й вона то йому сі чарівні сни малювала. Було проснеться хлопчина й пічне ненечці оповідати свій сон. Аж тут і чує: стукоче хтось у вікно.

— А гей, час уже на панське! — кличе товстий голос ізза вікна...

І ненька кидає хлопчину й збирається. І не пообідавши, як слід, спішить на роботу на чуже поле. Ах, чого сі люде такі недобрі й ненечку забирають йому, навіть снів не дадуть оповісти?! Часом підійде сестричка до нього. Він їй хоче оповідати. Та вона:

— Стрівай, братчику, тепер ніколи! Стілька робота жде мене — сьогодніж не неділя.

Хлопчина скривиться, а вона обійме його:

— Годі, годі! Братчику, не сумуй! Оповіш опісля, коли я впораюся з роботою...

І метнеться до діла. А хлопчина остає сам із думами своїми. А потім утікає з сумної хати в сад,

Digitized by Google

під калину. Сидить у задумі, аж тут ізза калини, чи зі струмка, він не завважить гаразд ізвідкіля, виходить Русалка золотокоса, синьоока. Гладить його по головці й питає голосочком мов журкіт струмка й шум леготу разом:

— Сумний, мій хлопчику?

Хлопя підводить зір і глядить у Русалчині очі! І бачить у них раз очи ненечки, то Катрусині, то найдовше вже кучерявої Оксаночки. І хлопчина оповідає їй і сни свої й горе своє.

А Русалочка слухає, слухає й так лагідно глядить на нього, що хлопець забуває про горе, красою душу поїть.

Пізно в вечір ненька вертає змучена, змордована — спочити по труді конечно. А тут треба й у своїму, хоч убогому, господарстві обладу дати. Упоралася. Тоді оповідає батькови про знущання й побої на панському лані, про кривду людську. А хлопчина ввесь у слух перемінився, кожде словечко ловив, зітхання кожде.

А на другий день знову приказ: мати з Катрею в поле, а батько в ліс із підводою. Остають у хаті тільки діти дрібні. Ні кому доглянути, ні нагодувати! Неволя, робота тяжкая ніколи й помолитись не дають. І бачить хлопчина, як мати плаче, в журбі побивається, а найстарша сестричка теж найкрасші літа на чужих ланах у слезах марнує. А тут іще і все понурий батько часом ні з сього, ні з того на ненечку або на Катрусю накинеться. Хлопчина відчував кривду, що її батько робив ненечці й сестриці й чув жаль до батька. Не знав сердечний, що батька се так само боліло, не знав, що се нужда та горе й кривда людська змушують людину до сього, що вона в безсилі накидається на своїх найдорожших. Хлопчина не знав сього й чув жаль до батька. І тікав із понурої хати під калину до Русалочки й там сповідається їй зі своїх болів. Часом прибіжить туди донечка сусідів, кучерява Оксаночка. Тоді Русалка зникає за калиною, а срібний сміх Оксанчин прогоняє його сум і біль. Їх матері, коли застукають їх обійко при забаві, говорять було: »Колись одружимо їх«.

Кобзареві думи.

Та впало на Тарасика (так звався хлопчик) найбільше горе. Ненечка його вмерла! І не нажилася, молода ще була, та нужда тай праця перед часом звалила її в могилу. Тарасик плакав, побивався, Русалочці під калиною жалівся — так щож, плачем не привернеш життя! А тут і таке прийшло, що ніколи й плакати. Мачуха. Каже приповідка: »Помре батько — дитина пів сироти, помре мати — дитина кругом сирота«. Не було кому пожаліти хлопчини. Мачуха часто й сама набила. Плаче Тарасик під калиною. А тут і батько помер. То ходив Тарасик у школу, а тепер кинув. Найнявся громадські ягнята пасти. Та де йому за ягнятами ганятися — душа тужить до Русалки під калиною, що то в неї погляд раз неньчин, раз Катрусин, а там Оксанчин. Добрий, лагідний. За сими думами темними й село наче почорніло й голубе небо потемніло Лежить Тарас сумний, у сльозах. Аж тут хтось утирає сльози й цілує його. Хто? Русалочка? Ні, Оксанка.. Під ясним її поглядом хлопчина відразу забуває своє лихо молоде, зникло воно мов хмара весняна.

Пройшли літа. Доля понесла Тараса в світ. Та зустрічі із Оксаною в сю хвилину Тарас ніколи не забув. Навіть під старим небом Півночи. І Русалка з під калини (бо вона Тараса ніколи не кидала) являлася все з Оксаниним поглядом.

Летять літа стрілою. Хоч горе, хоч радощі, все йде, все минає. Тарас пустив свої думи в світ між братів та сестер. І полюбили брати й сестри сі думи його. Він славний став. І між своїми й між чужими. Бо й жив на чужині. Та серце тужило до рідної країни, до села рідного. Не видержав — на крилах полинув у рідне село. І першим його питаннєм було дома, коли з братом привитався: »Чи жива ота Оксана кучерява, що з нами гралася колись?« А брат на те йому: »Помандрувала ота Оксаночка в поход за Москалями тай пропала. Вернулась, правда, в рік, та що з того?... Занапастилася, одуріла... А що за дівчина була, так — так що краля!« І защеміло серце в Тараса. »Бідна, бідна Оксаночка!« — промовив. А брат: »Чи то вона одна, брате! І в нас у селі й по всій широкій Україні, кілько то їх пани, паничі, тай московські салдати дурять, підманюють лестними словами, а потім кидають на поругу! Так, брате, нема кому опамятати їх, бо темнота в селі. — І задумався Тарас над долею сільського жіноцтва. Уже з малечку дівчатко на селі не має веселої хвилі, мусить молодших дітий доглядати — як от і його сестра Катерина. А потім, коли лихі люди не зведуть на манівці, мусить, як покійна мати його, важко гарувати на чужому полі. А ще, як повдовіє, важка її доля, увесь тягар господарства спадає на її плечі, лихі люди використовують її. »І чому се так?« — думає Тарас — »чому кривда, неволя на світі? І від них найбільше терпить жінка? От, колиб дати жінкам освіту й волю більшу, то й їм і народови красше булоб жити в світі. Бо жінка мати, се щось найвисше! Вонаж має на дитину найперший і найсильнійший вплив. І вже від першого виховання зале-

Digitized by Google

жить, яка з дитини виросте людина. Коли добра, розумна мати добром наллє серце дитини, то воно в вік не прохолоне. О, слово »мати« велике, найкрасше слово! Коли матері свідомі, то й увесь народ свідомий буде!«

На що мені чорні брови?

Оттаке думав Тарас тай і не стямився, як опинився перед калиною. А з калини Русалочка, як колись, коли він іще дитиною був: »Сумний ти? Не сумуй, сумом нічого не вдієш, тільки ділом!« — »Щож я в силі тут ділом помогти!« — »Співай,« — відповідає Русалка — »про горе жіноче, а вдієш тим більше, як найбільше військо оружем. У тебе є снага! Не лякайся, я буду з тобою!« — І Тарас послухав. Полилися палкі пісні про жіночу недолю, повні обурення на кривдників. І рідна країна заворушилася, розбудився народ увесь, проснулися й жінки. І чоловіки й свідомійші жінки пішли за його закликами й кинулися працювати над освідомленнєм жіноцтва. І багато-багато жінок материй вийшло вже свідомих і виховало кадри завзятих синів і дочок. І коли зірвалася хуртовина, а на східному крайнебі появилася Зоря Волі — то сини й дочки лавою пішли до сеї Зорі. І хоч шлях важкий, тернистий, ідуть дальше. Не спиняє їх і се, що багато їх на шляху впало й паде. Ідуть, бо веде їх віра, що її влили в їх серця матері свідомі! І кажуть, що тоді коли всі матері сього народу будуть такі свідомі й виховають таких завзятих синів і дочок, як сі, що вже пішли — то разом дійдуть до мети: до золотого Сонця Волі. Тому сей народ найбільше дбав про вихованнє жіноцтва — материй майбутніх. А головна заслуга в сьому великого Тараса«...

— А тут дідусевій казці кінець! — закінчила Галя — я знаю про кого се мова. Але сю казку, дідусю, треба було оставити на завтра, бо що йно завтра день уродин Тараса Шевченка.

— Нічого, а ми відсвяткували в навечерє — сказав дідусь.

А Галя: Я знаю вже всі сі поезії й поеми, що відносяться до дівчат і жінок. Найбільші з них се: *Катерина, Наймичка, Неофіти, Марія, Княжна, Титарівна, Утоплена, Тополя, Черниця Маряна, Марина, Калина, Причинна, Сова, Відьма* та инші дрібнійші. У всіх сих поезіях Тарас заступається за жінок, малює їх недолю, терпіння й змагання.

— А яка поезія тобі, Галю, найбільше припала до вподоби, найсильнійше промовляє до душі? — спитав дідусь.

Галя задумалася, а по хвилі сказала:

— Дідусю, вона кожда промовляє до душі, тільки кожда якось інакше. От, хочби *Наймичка* й *Марія:* й тут мати посвячується для добра сина й там Божа Мати йде всюди за сином. І одна й друга в нагороду за свою материнську любов має від світа тільки терпіння, або й знущання. Так само й у поемі *Сова.* А вражіннє з кождої з них инше. У *Наймичці* мати для добра сина затаює, що вона його мати й служить наймичкою у його прибраних батьків. Аж при смерти виявляє синови, хто вона. У *Марії* Божа Мати йде всюди за сином, навіть тоді, коли всі його кинули, вона не кидає його, а по Христовому Вознесенні збирає Його апостолів і вливає в них наново віру. Так само й у *Неофітах* мати з любови до сина йде просити кесаря, щоби помилував його. Коли ж сина таки замучили, вона стає християнкою й іде голосити слово Правди. Найсильнійше вражіннє викликає сама поема *Неофіти.* Уся поема перейнята вірою в перемогу правди над кривдою. Мені чомусь більше подобається тип матері в *Марії* та *Неофітах,* як у *Наймичці.* Чому, не знаю.

— Тому, Галюсю, що мати наймичка вміла тільки терпіти, а сі матері найшли в собі силу й на діло.

— Се правда, дідусю — признала Галя.

А Володко вмішався:

Мати на панщині.

— Шевченко чудово змалював матір у поезії, що зачинається словами:

»На світі красшого не має,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим«.

Digitized by Google

Він там каже:

— Слово »мамо« великеє,
Найкрасшеє слово! —

— Так, так, діти — сказав дідусь Тарас — наш незабутний Кобзар високо цінив матір. Він бажав, щоби матері могли виховувати своїх дітий на справжніх громадян, на щирих синів України. Він бажав, щоби мати Українка могла, вміла та хотіла дбати, як слід про вихованнє молодого покоління. А скажіть іще, діти, яких визначних жінок знаєте, що пішли за закликом Тараса й показали жіноцтву шлях до освіти й визволу з неволі темноти.

Тут знову ж обізвалася Галя:

— Є вже в нас цілий ряд жінок, що працювали й працюють над освідомленнєм українського жіноцтва. Найвизначнійші з них у нас *Ольга Кобилянська* та *Наталія Кобринська*, а на Східній Україні *Олена Пчілка* й її дочка *Леся Українка*.

— Про Ольгу Кобилянську оповідав уже нам дідусь казку — обізвалася Оля.

— А чи всі ті жінки, що ти назвала, Галю, живуть іще? — питав дідусь.

— Ні, — відповіла Галя — Кобринська й Леся Українка вже померли.

— А чи знаєте визначних жінок у нашій історії? — питав дідусь.

Тут знов озвалася Оля:

— Я знаю про княгиню *Ольгу Мудру*, бабку князя Володимира Великого. Вона сама прийняла християнство, а за її впливом і внук її Володимир В.

— Ось бачиш, Олю, вже знаєш дві славні твої іменниці — замітив дідусь. — Маєш кого наслідувати.

А Володко сказав:

— А чому Оля не згадала про *Ярославну*, дочку князя Ярослава Осьмомисла, а жінку князя Ігоря Святославича, або про *жінку князя Романа* Великого, що по смерти чоловіка і серед нещасть уміла дбати про вихованнє й добро своїх дітий — сказав Славко.

Сумна вістка.

— До славних жінок належить іще княгиня *Настася Слуцька*, що молодо повдовіла та не хотіла в друге віддаватися тому, щоби могти дбати про своїх дітий — сказала Галя.

— А ще треба згадати про *Настю Зависну* та *Ведмедівську попівну*, що як героїні життєм пожертвували за рідний край — додав Володко.

— Тай про *Марусю Богуславку* й *Роксоляну з Рогатина* слід згадати. Вони хоч були жінками турецьких султанів, не забули рідної країни й заступалися нераз за своїх земляків.

— Ось, бачите, діти, що наше жіноцтво від найдавнійших часів уміло любити рідну землю й навіть життєм жертвувати за її добро й волю. Навіть у останній світовій війні були жінки, що готові були загинути за рідний край, як ось покійна *Софія Галечко* та *Олена Степанівна*, що вступили були до Укр. Січових Стрільців. І колиб усе наше жіноцтво було свідоме, то певно ясна ждала би доля наш славний народ! Не було би ні зрадників, ні легкодухів, бо свідомі матері виховувалиб своїх дітий в любови до рідної землі й готовили би на сміливих борців за народню справу.

Так сказав дідусь. Тимчасом мати покликала всіх до вечері. А по вечері всі діти радилися, як то завтра бажати будуть дідусеви Тарасови на іменини та як мають відсвяткувати Шевченкове свято...

Антін Потоцький.

Дух у Каневі.

О, Україно, мій рідний краю!
Гей, як тріпочеться серце моє,
Як кров у жилах хвилюється, бє,
Як твою славу давну згадаю!..

О, Україно, сирітко з роду!
Як судорожно щось горло давить,
Як щось кервавно у серці болить,
Коли згадаю горе народу...

Але як любо серце спочине,
Як легка гадка між зорі впірне,
Понад степами огнем спалахне
І на могилу у Канів полине!..

А із могили Дух вилітає,
Райдужним блеском вється у світ,
Сипле садками вишневий цвіт,
Всю Україну пестить-обіймає.

А Україна не спить без уговку
І мов розбурхана филя Дніпра
Жде, коли прийде на неї пора
Волі вінцем вкрасити головку.

Роман Завадович.

Digitized by Google

Під стягом молодости.

Закуті в віри сталь, надією богаті
Зі співом на устах під гомін життєвий
Ідемо ми — борці, войовники завзяті
Бурхливі і палкі мов вихор степовий.

Зі срібноризих мрій ми виткали майбутнє,
Ми влюблені у чар і славу давних літ
І злиті в боротьбі в одно єство могутнє
Мов Фарис без страху несемося у світ.

Наш поклик громовий дрімучих всіх бунтує,
Вкладає в руки стяг братерства і дружби,
Батьків упавших дух завзяттєм нас гартує,
Хоронить нашу грудь в час лютої борби.

За здійсненнє ідей і поривів юнацьких
Цвіт нашого життя даємо смерти в дань,
В ім'я днів свободи і гараздів громадських
Вмиває наша кров скарб наших сподівань.

Гей, світе, глянь на нас! Велика наша віра,
Та не пуста вона — в нас духа стальна міць,
Міцнійша вона в нас, як зрада і зневіра,
Міцнійша від мечів, ґранатів і рушниць.

Роман Завадович.

Модерний поет.

Славний то хлопець був Тарас Пиріжок. Хвалили його і учителі й товариші, родичі на нього не нарікали, ба навіть горді були, що мали такого сина. Ходив він уже до третьої кляси ґімназійної, був першим учеником, хоча далеко менше учився, як інші. Не один завидував йому його голови.

Коли він став учитися про Тараса Шевченка, та коли став читати його твори, був незвичайно гордий, що й він носить таке славне імя.

Хоча його товариші любили і поважали, то таки дали йому призвище таке, що його обиджувало. Тому, що він держався, як казали, маленький-грубенький, прозивали його Тарас Бульба. Коли би одначе він був прочитав книжку про славного козака Тараса Бульбу, то певно ще більше гордився своїм іменем. Та дарма! Він певно прочитав її пізнійше. А поки що лютило його се дуже і кождий, хто його прозвав Бульбою, ставав відразу його ворогом. Тоді він злісно відгрожувався: »Чекай, прийде коза до воза!« І звичайно така коза до воза приходила. Як тільки була яка тяжка задача, вже обступали Пиріжка з просьбами: »Поможи!« Тоді Пиріжок не одного відганяв немилосердно. Такий, що стягнув на себе гнів Пиріжка, скоро каявся і шукав нагоди, щоби його перепросити. А що се діялося в бурсі, то й нагода звичайно лучалася. Пиріжок любив дуже пироги. Тож як хто дістав із дому пакунок, брав зараз кілька печених пирогів і йшов до Пиріжка. А Пиріжок і найбільшого ворога приймав радо, як що він у руці держав пару пирогів. Се була його найслабша сторона, але він зле на тім ніколи не виходив.

Digitized by Google

Отсього то Пиріжка полюбили і старші товариші за його талановитість, підсували йому всякі книжки до читання, а навіть позволяли йому приходити до їх читальні і прислухуватися всяким відчитам.

На однім із таких відчитів довідався він навіть про новий напрям у поезії і хоч не все гаразд зрозумів, став відразу футуристом.

»Отсе правдива поезія! Отсе краса! Таке богацтво нових слів! Така свобода! Коли б Шевченко встав і прислухався!« — Так говорив він сам до себе і з дива не міг вийти, що Шевченко сього не догадався.

І чого то так довго говорити: »Я наївся пирогів« — як можна сказати: »я напирожився!«

Він вернувши до дому став поспішно укладати собі новий словар.

Я їв ковбасу — я ковбасився.
Я їв бульбу — я бульбився.
Я їв капусту — я капустився.
Я начитався книжок — я накнищився.
Я летів як птиця — я птичився.
Я зголоднів як собака — я зісобачився.

Радість його не мала границь. Сеж геніяльний винахід! Ех коби Шевченко був знав! Він не був би писав:

Думи мої, думи мої,
Лихо мені з вами,
На що стали на папері
Сумними рядами?
Чом вас вітер не розвіяв
В степу як пилину,
Чом вас лихо не приспало
Як лиху дитину?

Він став згаданий вірш перелицьовувати по свому:

Чого ви думи так не повеймся
І мені на лихо сумно попаперилися?
Чом вас не розвітрило, не розстепопеланило,
Чом не злихосонило, не злиходитинило?

»От так був би виглядав Тарас Шевченко!« — говорив він до себе. Але не шкодить! Був колис Тарас Шевченко, а тепер буде Тарас Пиріжок! — А який же я буду оригінальний! Таких слів іще ніколи не було в поезії! Я перший! Тілько мушу щось такого видумати, щоби відразу здобути собі славу!

В неділю по обіді в бурсі було весело. Під проводом одного музикального ученика зложився хор, співано веселі пісні, від часу до часу сипалися веселі дотепи, по яких вибухав загальний регіт. Але Пиріжок того не слухав. Він у куточку мучився, аж прів, бо хотів конче добути слави у новій поезії.

Він щось писав, то числив на пальцях, то зчеркував і знов писав, а з того вийшов зовсім удачний вірш.

Накапустився в неділю
У голодній бурсі,
Я спаперю пару вершів
По новому курсі.

Ой не можна у тій бурсі
Так, як дома жити,
Бо нема чим ся свинити
Тай ся пирожити.

Наковбасився десь тато,
Тай собі сміється,
А мені тут від капусти
Ледви серце бється.

Я бим зптичився до дому,
Щоби окриліти,
А ногами за далеко
Тай будуть боліти.

Ой щоби то звороніти,
Або зсорочіти,
Яб не мусів тут в куточку
Гірко капустіти.

Я найгіршим вороженькам
Сердечно бажаю,
Щоб їм в хаті побурсіло
До самого краю.

Дальше не дали йому писати. Збиточники закралися і вирвали йому з рук його твір і не зважаючи на його протест стали голосно читати. Ох і сміха було! Декотрі реготалися, аж за живіт трималися, а декотрим і сльози капали від сміху. — Наука старших товаришів не пішла в ліс.

Слава Тараса Пиріжка розійшлася по цілій гімназії, а його словар виучилися всі дуже скоро.

А я у велику річницю нашого незабутнього Кобзаря Тараса Шевченка пригадав собі і Тараса Пиріжка, що хотів Шевченка загнати в кут. Що з ним сталося, не знаю. Кажуть, що скінчивши гімназію, поїхав за море шукати пригод, звідки і не вернув. Дикуни зловили його і зробили собі з нього смачний обід. Хто знає? Може й правда?

А шкода було би!

М. Магир.

Testament de Chevtchenko.

Enterrez-moi, quand je mourrai,
Sur la colline de l'Ukraine,
Au milieu d'une vaste plaine;
Là, vraiment, je reposerai.

Que ma tombe garnie de croix
Puisse entendre chanter le Dnepre,
Sa mistique messe et son vêpre,
En harmonie de mille voix.

M'ayant enterré, leves-vous,
Brisez les chaînes seculaires,
Et tous les jougs heraditaires
Noyés dans leur propre courroux.

Lorsque le sang des ennemis
Arrosera notre patrie;
Si je ne la vois plus flétrie,
Ce jour á Dieu je suis soumis:

Tout je quitterai, tout; ce jour
Au ciel je porte mes louanges,
En les mettant aux pieds des anges;
A l'Ukraine mon saint amour.

Frères, ce jour pensez à moi;
Tous en libre et grands famille
Dont la flamme sacrée scintille,
Demeurez dignes de ma foi.

Adapté par Th. Jakémtchouk.

Digitized by Google

Джемс Г. Колінс.

Як і хто винайшов машину до писання?

(Докінченнє).

»Батьку Шолєс, що за чудесну річ ви винайшли для світа!« — сказала до нього його синова, коли лежав на смертельній постели.

»Що до світа, то не знаю добре, але се знаю досконало, що сим винаходом зробив я багато для женщин, які мусять тяжко заробляти на прожиток. Тепер се поможе їм і улекшить гарованнє«.

Заки винайдено машину до писання, дуже мало жінок було занятих по бюрах. Нині тисячі жінок працюють по бюрах при роботі, яка для них давнійше була незнана, заки машина зявилася. Писарки на машині по всяких бюрах уже нині так розповсюднені, що ми їм і не дивуємося і не застановляємося над їх числом і силою. Скілько, думаєте, таке підприємство елєктричного світла або телєфону, мусіло би видавати, якби всі його записки й акти, білєти й картки, мусіли бути писані звичайним письмом? Сама ся писанина коштувала би стілько, як елєктрика, або елєктричний ток. Користаннє з тих сил було би занадто дороге і його могли би доступити самі найбогатші. Подумаймо собі, якби так одного дня хтось забрав із усіх бюр, канцелярій і урядів усі машини до писання, то хто знає, чи декотрі з них не мусіли би застановити цілком свою діяльність, але то певне, що всі вони стратили би багато на силі розвитку й поступу і їх діяльність не могла би вже бути так велика. Бо власне на тій дешевости переписування і скорости оголошень та порозуміння полягає цілий модерний розвиток життєвих ділянок. Без тої сили не може нинішне модерне життє обійтися так, як корабель без компасу, карти і якора.

Коли Ремінґтон купив у Шолєса модель машини до писання, він вимовив собі, що та перша машина буде називатися його іменем. Тим чином сталося, що перша випущена в світ машина носила імя »Ремінґтон«, а не Шолєс, який пять цілих літ працював над її винаходом і видосконаленнєм. Дальших вісім літ треба було, щоби людий навчити писати на машині.

»Перші заходи около розпродажі машин«, — каже містер Оден, — »ішли дуже пиняво. Право »розпродажі передано з початку купцям, що про»давали елєктричні прилади, або міри й ваги. Аж »1882 року, то є два роки потім, як я вступив до »фірми яко помічник, утворилася фірма Wyckoff, »Seemans & Benedict, що виключно продавала ма»шини до писання. Вікоф був судовим референтом »в Ітаці, Новий Йорк. Сіманс був посередником до »продажі машин у одної дотеперішньої фірми, а Бе»недікт був занятий у фабриці пальної збруї Ре»мінґтона. Всі дивилися на машину до писання, якби »на якусь роскіш або аматорство. Марк Твайн »купив одну з перших машин 1875 р. і переписав »на ній свої »Пригоди Тома Соєра«, правдоподібно »першу копію манускрипту до друку. Але він про»сив нас нікому не казати, що у нього є машина »до писання, бо кому лише написав на ній лист, »усі прибігали до нього і випитували, що то за діло »ся машина і як він на ній пише. Олівер Оптік, »славнозвісний письменник для молодіжи, висло»вявся про машину до писання більше заохочуючо »і казав, що він може два рази так скоро писати »на машині, як звичайним письмом, що при тім »робота лекша і що він надіється, що машина буде »мати поводженнє в практичному життю«.

Аж 1882 р., коли Ремінґтон вложив у фабрикацію машин великі трощі, почалися ліпші часи для збуту. Повстали нові фірми до розпродажі, а кожда продаж стягала нових покупнів. Коли інтерес став розростатися, можна було виробляти ліпші машини. В 1886 році відділено інтерес машин від решти підприємства Ремінґтона і зроблено з нього окремий фах.

Перші машини писали лише великими буквами, а покупні вимагали малих, бо великі букви тяжко читати. Та потреба допровадила до машин о подвійній молотковій площі, яка мала в собі окремий молоток для кождої букви, отже сімдесять девять молотків разом, то значить два рази стілько, як нинішні машини. Незабаром усі машини до писання писали самими малими буквами, бо ніхто не хотів писати самими великими. Аж тепер винайдено підойму, звану по анґлійськи »Snift«. Місто окремого молотка для кождої букви, зроблено один молоток для двох букв нараз, великої і малої, і машина пише звичайно малими буквами, а коли хочемо написати велику, треба лише потиснути підойму. Згодом настали машини о одній підоймі і о »двох підоймах«, яких дручки мали по три букви разом так, що всього трийцятьма дручками черенковими можна писати трояким письмом.

Перша машина до писання була »сліпа«, то значить: ви не могли видіти того, що пишете, аж поки не піднесли візок до гори при помочи окремої підойми. Се опізняє роботу, а час — то гроші. Франц Вагнер запобіг тому лихови і винайшов першу машину »видючу«, яку вчасно розпродав. Не треба забувати, що вже Шолєс пізнав користи видючої машини. Але його машина була передчасна. Світ уже вживав машини до писання з десять літ, заки винахід Вагнера був патентований і зреалізований. Джон Ендервуд, що був занятий в інтересі машиновім, зрозумів, що видюча машина має більшу будучність. Він купив той винахід, надав йому своє імя і зладив кілька машин у рукодільні і малім варстаті у Новім Йорку протягом 1894—5. Пять літ опісля фабрикував їх тисячками. Инші фабриканти машин сліпих занепокоїлися, бо було ясне, що машина видюча побє сліпу на ринку. Та щоби змінити сліпу машину на видючу, треба зробити нову машинерію і на нов'о пристосувати всі засоби фабрикования. Отжеж 1908 р. попереробляно всі сліпі машини на видючі.

Далі став світ вимагати машини, яку можна би возити, або носити з собою, і винайдено таку, що її можна носити в торбині. Нині маємо такі машини, що складаються в малий клубочок, ваги шість до вісім фунтів і коштують половину великої.

Але світ, як той ненажирливий смок, вимагає все більше. А все, чого забагне, мусить хтось переболіти. Перші винахідники думали, що машина до

Digitized by Google

писання заступить і скасує перо та що всі закинуть перо, а будуть писати машиновим письмом. Але люди скоро дійшли, що на машині можна писати кілька разів одно і те саме письмо при помочи карбонізованого паперу і таким способом зладити кілька відписів або копій. Ся обставина промовила до всіх і вони привикли до того способу. Чим тонший папір уживається, тим більше копій можна зладити. Тут Едісон винайшов »Мімеограф«. Він полягає на тім, що треба зладити машиновим письмом так званий шабльон, або патрон на воскованім папери, а з сього патрону можна тисячі копій відбивати при помочи посмарованого друкарським чорнилом валка. Сим перепудилися дуже друкарі, бо коли дівчина може робити тисячні відбитки оголошення, то відбере хліб усім друкарським складачам. Але незабаром переконалися, що коли в якій точці друкарі поносять утрату, то життє дає їм роботу в инших ділянках.

Перша машиністка, одна з дочок Шолеса, при машині старого типу.

Деякі люди вимагали, щоби машина писала кількома азбуками нараз. І до того застосувалися винахідники та винайшли машину, з якої можна легко виняти черенки латинські і вложити українські, або ще инші, меншої або більшої форми. До того треба лише хвильку часу.

Купці вимагали, щоби машиною до писання можна провадити купецькі книги, списувати колюмни чисел, додавати, відіймати суми і т.п. Що йно дійшла ся вимога до уха винахідників, а вже знайшлася така машина готова. Замість оправних книжок уживається летючих листків паперу, на яких можна виписувати всякі рахунки, а коли додати до машини до писання машину додавання і відіймання, то рівночасно з писаннєм виходять готові суми або ріжниці і все те може робити мала дівчина і без блуду.

Та нам треба машин, щоби ними можна писати справжні книжки! — жадає хтось.

Згода, і се будете мати! — відказали винахідники і почали вже появлятися машини до писання книг, звані »супермашини«. Ними пишеться не тільки на сторінках великих книг, але вони виписують і відтискають ріжні фігури і малюнки в кількох кольорах нараз, роблять заразом дуплікати і т. и. Шкода, що Альфред Біч уже не жиє, бо якби він утішився, коли побачив би ті правдиві пяніна до писання, по яких мала дівчинка потрібує лиш пальцями перебирати і робить за кілька хвиль роботу, до якої випрактикованому книговодцеви потрібно багато часу. Коли книговодець помилиться, то потрібує з годину часу, заки знайде свій блуд і його виправить, тоді коли дівчина майже ніколи не робить блудів, а коли щось блудного зайде, то сама машина перестає працювати і тим робить дівчину уважну на заходячий блуд, який можна в одній хвили виправити.

Коли машинове письмо не було ще всім знане, кождий оказував якусь неохоту до нього, а тепер якраз навпаки: всі оказують неохоту до ручного письма і волять читати машинове. Така то вже людська дивна натура! За те не так радо читається письмо зладжене на мімеографі, як письмо на машині писане, бо кождий думає собі, що се було зладжене до нього самого, а тамто до всяких инших людий.

Нарешті винайдено автоматичну машину до писання. Автоматичною машиною можна писати листи, які висилається до тисячів, або і до міліонів сторін. Місто букв, писаних на машині, ви маєте рольку перферованого паперу, а робота ся виглядає, якби хтось грав на фортепяні. Папір заходить другим боком на машину до писання і ви пишете на ній приміром: Високоповажний Пане!, обертаєте підойму і з тою хвилею починає мотор ділати, ролька посувається і виписує буквy за буквою, кілько схочете так, якби ви самі на машині писали.

Писаннє на машині і стенографія ідуть разом, тож і винахідники вже від давна передумували над тим, щоби збудувати машини, які писали би стенографічні значки. Вже є кілька типів таких машин. Вони пишуть на вузеньких паперових лентах, мають лише кільканайцять молотків і ними може стенограф виписувати все, що говориться з тою самою скорістю, як говориться. Розуміється, що значки ті треба опісля переписувати на звичайне письмо.

Є рівнож декілька типів машин для сліпих. Вони виписують гористе письмо на папери окремими значками, уживаними для сліпців, і ті читають се письмо пальцями.

Машини до писання відограли велику ролю в остатній світовій війні і показали, що світова війна не була би могла обійтися без них. Сей виключно американський винахід, розповсюднений тепер по цілих Сполучених Державах північної Америки. Одні Німці задумали перед війною заложити у себе фабрики машин до п сання, але з дуже малим успіхом. Корабельні тонни, амуніція і збруя та збираннє запасів поживи були для них і инших держав важнійшою річею від машин до писання. Та коли великі армії увійшли в рух і треба було поконувати велитенські потреби переписки й оголошень, приказів, перепусток, свідоцтв і посвідок, забрано всякі машини до писання, де які у кого були і настав великий машиновий голод. На вступі до війни три чверти усіх машин куповано до самих Сполучених Держав північної Америки. Статистика

Digitized by Google

виказує, що в 1919 році на світі сфабриковано 875.000 машин до писання, з того 775.000 були зроблені в Америці. Тепер звичайно продається кожда друга машина до писання за границю.

На удосконаленню машини до писання так, як вона сьогодня виглядає, не може світ поперестати. Вже тепер можна чути голоси: Чомуж маємо пишучи на машині уживати наших мускулів, коли знаємо стілько сил, які можуть нас у тім виручити? Знавці і винахідці не знають, як се зробити, але вже тепер відповідають, що машиновий писар повинен дати себе наелєктризувати, або стати сам елєктричним і лише дотикати молотків, а окремий мотор буде витискати букви. Цікаву елєктричну машину до писання збудовано в перших роках сього століття, але вона не найшла застосування. Була занадто скомплікована і за коштовна. Така машина мусить мати приступну ціну. Правда, що був би вже час їй надійти, щоби зберегти силу чоловіка і піднести скорість писання. Се причинилобися до зросту фабрикації карбонізованого паперу, бо елєктрична машина могла би нараз робити двайцять і трийцять копій писаного тексту. Щоби се осягнути, мусіли би молотки бити до плоскої дощечки, а не до ґумового валка, а се знов вимагає відмінної будови цілої машини. Все те лише здогади, більше або менше влучні, а найблизша майбутність покаже нам, куди справа машини до писання розвинеться.

Наприкінци приходиться ще сказати слово, або два, про скорість і справність писання на машині. Від двайцяти літ уряджують фабриканти машин перегони в писанню на машині, щоби доказати, чия машина пише найскорше. Переможці почали від сімох слів на мінуту, збільшаючи з часом число, аж дійшли до 143 слів на мінуту, тоб то скорійше, як хтонебудь може голосно читати. Щоби писати скоро, треба мати сильну і добре збудовану машину, а знавці обчислили, що писар, який виписує 143 слів на мінуту через цілу годину, дотикається молотка двайцять разів на секунду.

Чи снилося батькови Шолєсови про такі успіхи його винаходу?

По всіх майже українських інституціях, редакціях, банках можна бачити ріжні машини до писання. Найбільше одначе уживають у нас машин до писання марки »Mercedes«, які є німецьким фабрикатом, зроблені після системи »Underwood«, з тою додатною ріжницею, що мають рухомі вклади, на ріжного рода азбуки.

З англійського перевела Софія Куликівна.

Наш Пророк!

Так, як Христос, Спаситель світа
І він, сердечний наш Тарас,
Прийшов між люд наш в хлопській свиті
І сонцем станув серед нас.
Хто знав і хто міг відгадати
Тоді, як хлопцем ще малим
Він пас на вигоні ягнята,
Що він нам стане, мов святим?
Що кине клич, живуче слово,
Яким від Сяну по Кавказ
Він обійме нас всіх любовю
І всіх зі сну пробудить нас.

О, все і всюди; скрізь, дитино,
Гордися нашим Тарасом,
Тим сонцем нашої Вкраїни,
Її найкрасшим жемчугом.
Мов євангеліє в свобідній хвилі
Святі слова його читай,
Щоб ти в життю знав, де безсилле
І де неволі нашій край.
Він примір твій! Все йди слідами
Його науки, та тих слів,
Якими він перед літами
Нам шлях до волі прояснив.

Та вже найбільше ним гордися
Ти... ти, дитя, зпід хлопських стріх!
Гордися ним, працюй і вчися,
Щоб не погас твій рай, твій сміх!
Застановися! Іскра Божа
Не все злітає до палат.
Хто-ж знає з нас, що ти ще можеш
Своїй батьківщині віддать?
Одно лиш певне. Як з любовю
Підеш слідами Тараса,
Так кинеш цеглу під будову
Вкраїни красшого життя!

Володимир Хронович.

Суботів.

Стоїть в селі Суботові
На горі високій
Домовина України
Широка, глибока.
Ото церква Богданова;
Там-то він молився,
Щоб Москаль добром і лихом
З козаком ділився.
Та сміються-ж з України
Сторонні люди...
Не смійтеся, чужі люди!
Церква — домовина
Розвалиться, а з-під неї
Встане Україна
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить,
І помоляться на волі,
Невольничі діти!

Т. Шевченко.

Digitized by Google

Загадки й шаради.

Шаховий бігун.

(Уложила Одарка Лакуста).

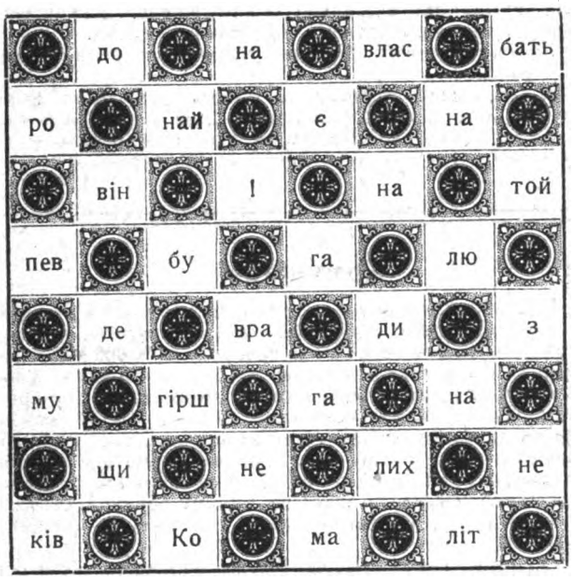

Зачніть від складу »Ко« і слідом шахового бігуна закінчіть знаком оклику, а відчитаєте гарні слова пісні одного зі славянських народів в українському перекладі. В котрому числі »Молодої України (на обгортці) були надруковані сі слова?

Ґеоґрафічна загадка.

(Уложив Святослав Харовюк).

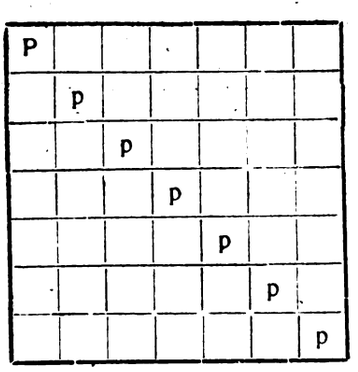

Поодинокі кліточки квадрату виповнити ґеоґрафічними назвами з української території так, щоб назви мали в назначених місцях букву »р«.

Назви ті означають:

1. Місто в Галичині.
2. Місцевість на південний схід від Старокостантинова.
3. Місцевість коло Проскурова.
4. Місто в південній Бесарабії.
5. Давня столиця ґетьмана.
6. Місто в Бесарабії над Дністром.
7. Місто на захід від Київа.

Загадки.

1. Баран в хліві, а роги на дворі?
2. Вав, марвав, він дітий годував, а як умер — то і пси не хотіли його їсти?
3. Голова огняна, серце клочане, а тіло зі всього світа?
4. Два стоять, два ідуть, два шкоду роблять, а один розказує?
5. Є дірка, в тій дірці ягідка, а ти возьми, оближи і назад на місце положи?
6. Жорна і не жорна, а муку меле?
7. За лісом, за пралісом золоті телята мекають?
8. Іде лісом — не трісне, іде водою — не плюсне?
9. Кінь лоскоту наробив, по всій землі кров розлив?
10. Летіли пташки понад золоті дашки і кажуть: Тут наше тіло погоріло?

Шаховий коник.

(В. Стахів і С. Кутовий).

нає	ли	дин	зав	дени	є	ро	гур
ла	дав	тиж	ку	ми	нуть	ня	Рим
лєй	ми	ми	Зе	са	зей	та	же
за	ве	бі	ле	ми	ний	пе	І
ю	пли	во	ве	ред	в	Колі	Ке
се	Зе	су	хри	у	сар	ку	Рим
при	зуть	бе	ши	лє	ра	ян	по
в	сам	ра	ве	сті	стри	ґа	ми

Ідучи слідом шахового коника від складу »І« зложіть уривок поеми Т. Шевченка.

Назвіть її!

Шаради.

(Уложила Сл. Я.).

I.

В третім карнавал. Молодіж французька
Баль величавий справляє.
Минула північ. До цілости жваво
Аранжер гостий взиває.
Та що се? Чути мявкіт неприємний,
Щось там дереться і боре...
Аранжер станув. В салі суматоха...
Ах, та се перше і вторе!

II.

Не в першім — а ген, далеко, на півдни
В ніч ясну, любу, зоряну
Виплила перша й друга — а в ній
Віз хлопець свою кохану.

Digitized by Google

Сміялись зорі. На небосклоні
Золотий місяць сіяє...
Молодець гребе і на весь голос
Цілість чарівну співає.
Ах, неодному третє-четверте
Хлопця сього до вподоби
Та дармо ковтає слину — мовою
Йому щиренько — без злоби!

Як святкувала дітвора села Д. Кобзареве свято ділом.

Село Д. було до війни богатим і гарним подільським селом. Положене терасовато, вкрите плеканими садками, виглядало неначе зелений гайок, над яким синіла церковна баня. Кожде національне свято обходили його мешканці дуже величаво при участи місцевого хору і орхестри на дутих інструментах, знаних зі своїх виступів у цілій Галичині. Попри Д. пливе ріка Стрипа, куди йшли завзяті бої всесвітньої і українсько-польської війни, що полишили по собі страшне спустошеннє.

„Десятьлітне лихолітте зруйнувало нам село,
„Весь культурний наш дорібок до нащаду замело.
„Ні Читальні, ні „Сокола", ні сліду, де була школа...
„Спопеліли наші хати -- остались лиш „штахельдрати".
„Стрілецькі рови довкола, а з господарств площа гола..

Ось як описує воєнна пісня недолю села Д., яке сповив чорний смуток руїни.

Ціле поколіннє дітий пропадало в темноті без школи. Не стало просторої читальні, місця сходин читальників, завмерло просвітне життє.

Аж в р. 1921 завитав до села „Світ Дитини" і всі його посестри книжечки.

Малі Івани і Мирослави завзято їх читали. Нетерплячо очікували приходу кождого нового числа діточої газетки. Книжечки „Світа Дитини" йшли з рук до рук, з хати до хати і вертали до свого правного власника дуже „вичитані".

Зі слезами оглядав малий Мирон пожовклі, замазані листки книжечок, яких новеньким виглядом радів так недавно. Але мама потішала його, що замазаний вигляд книжок є знаком, яку широку освітну працю сповнили вони в селі.

В недовзі оказалися наслідки сеї праці. Одинокий досі примірник „Світа Дитини" прибував до села в товаристві кількох чисел, а громадка його читачів зростала щораз більше.

Зимою 1923 р. малі Мирослави, Олі і Влодки (се улюблені імена села Д.) готовилися до Шевченківського свята по вказівкам „Світа Дитини".

Співи, деклямації, рухові вправи, відчит про „Дідуся Тараса", а накінець двоактівка „Тарас у дяка" виповнили програму. Дня 26 марта о год. 3 поп. около 3 сотки дітвори зібралося в просторій стодолі на приходстві. Як „маком сій" заховувалися малі видці через цілий час свята. Жадібно ловили кожде слово, кождий рух своїх товаришів на сцені. З великим захопленнєм оплескували кожду точку програми.

А з прибраного зеленю погруддя радісно гляділи на молоду громадку добрі очи Кобзаря, а Дух його запалював молоденькі серця горячою любовю до Рідного Краю.

„Обніміте, брати мої, молодшого брата,
„Нехай мати усміхнеться, заплакана мати"!

кликав поет устами малого декляматора. А дітвора зрозуміла слова народнього пророка і рішила ділом відповісти на сей його поклик.

Родичі радо прихилилися до пляну своїх діточок і в слід за тим пішло запрошеннє до Сирітського Захисту у Львові, щоби 30 сиріток приїхало до Д. на вакації.

В перших днях липня наспіла зі Львова вістка про приїзд дітий. Радо приняла ті дітвора села Д. Однак на жаль приїхало лише 27 діточок. Тож три Мирослави з жалем пішли домів без очікуваних товаришів зі Львова.

Загуло село новим життєм. Неначе співом соловіїв зраділо. Діти гості стали любимцями села. Їх пісня будила приспані уми, кріпила сили.

Приїхали в село чужими, а відїздили неначе від рідних батьків. Громадою відведено їх на двірець, відживлених, зодягнених та заосмотрених у клуночки з харчами.

Засвистав поїзд. Відїхали львівські гості з вдякою у серденьках.

А Олі, Івани, Мирослави і Влодки вертали з двірця у село радіючи цілим серцем, що в ділі перевели поклик Дідуся Тараса і по своїм силам не лише піснею-словом, але й ділом зведичали роковини Великого Кобзаря

І. Б.

Комунікат.

Вже збижається конець І кварталу, а доси всього дуже мало передплатників доповнило належну передплату за І квартал. Доповненнє передплати виносить 3,000.000 Мк. і тому просимо усіх тих передплатників, які ще не сповнили свого обовязку, о надісланнє переказом грошевим сеї квоти Гроші можна прислати також порученим листом Нехай кождий має на увазі се, що Видавництво наше опирається виключно на передплатниках і тому кождий повинен памятати про обовязок плачення без ніяких пригадок ні прошень. Заразом може кождий присилати зачет на дальшу передплату (на II-III-IV квартал) у відповідній квоті, не меньше однак як 5,000.000 Мк.

Одержані квоти грошеві будуть переміжені після обовязуючого книгарського множника на основі ціни передплати і зістануть вписані на конто кождому передплатникови. В часі теперішної фінансової кризи повинні всі передплатники прийти з видатною помічю видавництву, яке працює не для особистих цілий або амбіцій, але сповняє важку й відвічальну працю для загального добра.

Кому газетка видається »за дорога« нехай повідомить нас карткою, що з тим а тим днем перестає передплачувати газетку (вирівнавши перед тим залеглий довг). Деякі „передплатники" думали, що квота 1,500.000 Мк. яку прислали з початком року вистане на цілий рік(!). А тепер довідалися (з 3-го числа „М. У." стр. 35), що треба ще до І кварталу доплатити 3,000.000 Мк. пожаліли такої »грубої« квоти тай завертають газетку з дописком: »adresat nie przyjmuje«, або »nieznany«. Деякі знов пишуть, що не мають вже малих дітий в дома, а старші в місті у школах — тай тому не будуть дальше передплачувати. Дивним се виглядає, що хтось замовляє не знати на що газету, а опісля її відмовляє. Тому надіємося, що всі наші „старі" передплатники сповнять точно свій обовязок так, як його сповняють від 1919 року.

Адміністрація.

Жертви.

На пресовий фонд »Мол. Україні« і »Світа Дитини«
(в тисячах).

М. Козловська 1.000; М. Л. і Т. Прокопівні 3000; Д. Конюх 700; Б. Думін 1.000; І. Канадюк 65 .

Разом зложено: 3,650.000 Мк.

Річна передплата для:

Краю 12 Мк. (осн.) — Америки й Канади 2 доляри. — Бразилії 10 мільрейсів. — Аргентини 4 пези. — Франції 25 франків. — Швайцарії і Німеччини 10 швайц. франків. — Румунії 250 леїв. — Чехо-Словаччини 50 корон. — Югославії 150 динарів. — Італії 30 лірів. — Еспанії 10 пезетів. — Англії 8 шилінгів. — Японії 4 єни. — Греції 120 драхм. — Голяндії 5 гульденів. — Данії, Швеції й Норвегії 10 корон

Основна ціна примірника виносить 50 фенігів.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: **Михайло Таранько.** З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.

Digitized by Google

Весняний ранок.

Захід не скинув ще темної шати
Ніч там панує і ночі гроза,
Але на сході почало світати,
Геть подалася, розвіялась тьма.

Зіронька кане одна за одною,
Кане неначе у моря безкрай...
З темного небо зміняєсь в блакитне,
Імла відкриває з ослон своїх гай...

Тіни щезають і місяць блідніє
І ясная смуга край неба красить, -
Хмари у блеску сріблятся, жевріють...
Заграва огнем запалала... горить!

Повінь світляна на небі кріпшає,
Чаром жемчужним перлиться роса,
Світло каскадами ллється... спливає,
Вповні являється Сонце-краса!

Сонце-Прасило! О, Сонце святе!
Світлом осяй нам наші шляхи,
В серці до волі любов розпали,
Сили додай нам дійти до мети!

Сонце промінне! О, Сонце святе!
Ти жерело є, ти радість життя!
Погляд ласкавий і на нас зверни,
В теплі хай спіють нам наші лани.

Ти, що в простори, у безмежний світ
Міць животворну промінням несеш
І Україну з тіний нам двигни,
Творчу міць Світла подай Їй, зішли!..

Уляна Кравченко.

Digitized by Google

І. Педерцані-Вебер.

До неньки.

Будь чемний і слухай пана учителя, що як батько дбатиме про тебе.

Так сказала одного зимового вечера 1920 року вдовиця Ганна Семанючка до дванацятилітного сина Івася й поцілувала його сердечно.

Не легко прийшлося їй опанувати себе та успокоїтися. Серце в неї переливалося важким горем.

Сьогодні мала вона вперше розлучитися з сином одинаком і на довше перейти в чужі сторони. О, як нещасливою чулася вона! Та так мусіло бути!

Перед літами поселився Микита Семанюк, що походив із Покуття, в подільському місточку К., де отворив крамничку. Крамниця давала стілько прибутку, що міг із жінкою жити доволі вигідно.

Обоє чулися щасливі, та ще щасливійші почулися, коли прийшов на світ малий Івась. Хлопець ріс їм на втіху, гарний вдався на тілі й на душі.

Трівало так довгі літа. Аж упало велике нещастє. Прийшов 1914 р. Вибухла світова війна. Воєнна сурма покликала й Микиту. Кинув жінку й шестилітнього сина і пішов боротися за чужу державу, за Австрію в рядах 19 п. краєвої оборони. У війську чув, що дехто старається дістатися до »Українських Січових Стрільців«. Старався й він. Вніс поданнє о перенесеннє. Та не пустили. Казали, що то все одно. »Ми тут також маємо легіони« — відповів йому ляйтнант (австрійський четар)) Зайонц.

Так відбув щасливо всю кампанію аж до весни 1918 р. Тоді був ранений у груди й пішов із поля до шпиталю. Пролежав кілька місяців і вернув до дому супровітований. Тимчасом прийшла осінь. Австрія розлетілася. Та війна скінчилася. Рідна вже сурма покликала юнаків до бою. Не видержав Микита!

— То я перше за чужу державу проливав кров, а тепер як бються за волю рідного народу, я мав би спокійно приглядатися! Ніколи! Бувай здорова, Ганю, прощай, Івасю! Як верну з війни, то дасть Біг, заживемо щасливо в рідній державі, а згину, то не тужіть, тямте, що я згинув у чесному бою за святу справу.

Та не згинув. Вернув. Спершу попався в полон. Зиму перебув у ворожих бараках. Під осінь 1920 р. вернув із таборів до дому. Та не довго побув. Війна та холод і голод у таборах так підкосили його здоровлє, що він прийшов до дому тільки на те, щоби покластися у постіль. Грудна недуга звалила його. Ганна з останнього стягалася на лікарів і на ліки. Та все дарма. На Михайла 1919 р. перенісся бідний Микита туди, відкіля вже нема повороту.

Уже в часі недуги чоловіка торг у крамниці не йшов. Ганна ввесь вільний час проводила біля недужого й не була в силі обслуговувати покупців так, як треба було. Як звісно, по війні совість у людий завмерла. Бідну жінку оциганювали нераз і ті купці, що вона в них купувала товари до крамниці, і покупці. А тут ще треба було спромогтися й на похорон. Та бо ще й біда з тою валютою. Польська марка летить на долину стрілою, а товари в гору тай у гору. Що купить трохи яких товарів, випродасть їх і за зароблений гріш навіть половини проданого товару не купить.

— Бачу, — сказала собі, — що нема иншої ради, тільки продати крамницю тай де в Тернополі служби шукати.

Щож було їй иншого діяти, яку иншу раду могла найти? Мала, правда, чимало знакомих, але приятелів скорих до помочи не було.

— А що зробимо з Івасем? — спитав учитель Левицький, одинокий із приятелів її чоловіка, що ще їй сприяли.

– Івась піде зі мною до Тернополя, — відповіла Семанючка без надуми. Їй здавалося неможливим розстаннє з сином.

Та учитель представив їй як на долоні, що дитина все ще потребує піклування й догляду, у великому чужому місті буде їй тільки тягарем у вишукуванню заробітку тай у самій праці.

— Вашою одинокою метою, Микитихо, в Тернополі мусить бути праця. Коли візьмете хлопця з собою, то будете мусіти віддати його чужим людям в опіку. Раджу оставити його тут. Я прирікаю вам, на память вашого чоловіка, що був моїм найкрасшим приятелем, що як батько займуся вашим сином.

Ся мова пересвідчила бідну вдовицю й вона рішилася на розлуку з сином.

Продала крамницю, приготовила собі все до дороги й привела хлопця до учителя Левицького.

Івась заховувався мов не той, коли почув про відїзд неньки й ніяк не дався потішити.

— Тільки найду заробіток, я приїду й заберу тебе з собою — пробувала вона потішити його. — Тільки короткий час потерпи. Ми знову побачимося, а тоді вже на все останемо разом.

Так прийшов день, що в ньому Івась остався сам у містечку К. й мусів піддатися найтяжшому: жити без неньки.

Він нераз сидів годинами, коли вернув зі школи й пописав задачі в кутику, або кружляв близько дому, де жив перше з ненькою й тоді безнастанно думав про неньку.

Вона була його першою думкою, коли він рано проснувся й останнім словом, коли прочитав вечірню молитву, що з ним він засипляв: »Нене, люба нене!«

Її вид товаришив йому всюди. Він найрадше вишукував тих людий, що радо говорили про його неньку. Учитель Левицький пробував зразу всякими приязними словами розвеселити його й зєднати собі його привязаннє. Та коли йому се не вдалося й Івась оставав усе замкнений у собі та рідко коли був веселий, се дратувало учителя.

— Хлопець не любить мене й не має привязання до мене, — нарікав він частенько — а дитина, що ніколи не весела й не сміється, не до вподоби мені.

Чим довше оставав хлопець у домі учителя, тим більше чужий ставав один другому. Хлопець відчув швидко, що він був тягарем, а учителя сердила невдячність хлопця.

— Я дбаю про нього, як рідний батько — кликав він розярений — а Івась виявляє видом і всею істотою, що він нерадо живе в мене.

Digitized by Google

Одинокою розрадою й утіхою одинокою були для бідняги листи, що їх писала йому мати з Тернополя.

— Я щаджу кождий гріш, щоби могти як найскорше забрати тебе до себе! — писала вона в кождому листі. — Я здорова й задоволена з мойого положення. Як продавниця у великій торговлі заробляю стілько гроша, що можу жити безжурно.

Івась витав кождий лист від неньки радісними окликами й перечитував його по кілька разів. Сі листи становили його скарб, що його беріг він мов власного ока.

Так минув рік, а він лічив уже тижні до неньчиного повороту.

— У жовтні приїду до К. — писала вона в останньому листі — тай заберу тебе з собою.

Прийшов жовтень, та неньки не було. Пройшов місяць, а від неї не було ні вісточки.

Івась журився й ставав іще мовчазнійший. День і ніч мучило його питаннє: »Що приключилося неньці, що вона не пише? Вона певно тяжко занедужала!«

Ся думка, що так нечайно виринула, поділала як удар пястуком, що несподівано спаде.

— Ненька напевно хора. Вона вмре тай я остану сам саміський у світі!

Як крайно нещасливим почувся він, коли вимовляв отсі слова!

Тепер більше привязався він до учителя та розмовляв із ним. Та сей гнівався все ще на нього й нетерпеливився, коли хлопчина більше ні про що не говорив, а все тільки: »Що робить ненька? Чого вона не пише? Вона певно недужа!«

Острими словами наказав він йому мовчати й виявляв у свойому поведенню, як шкодував тепер, що взяв Івася до себе.

Семанючка справді занедужала. А що жила в місті одинока й не мала там нікого, то віддали її до лічниці. Там упала в нервову горячку, а коли знов прийшла до себе, мучила її туга за сином. І се терпіннє більше давалося в знаки її тілу, як недуга. В кінці прохала одну з жінок, що лежали враз із нею в кімнаті, написати Івасеви листа. Вона й написала: »Твоя мати недужа, молися за її здоровлє«.

Сей лист налякав бідного хлопчину сильно. Від сеї хвилини він не думав ні про що, тільки: »Хто мене заведе до моєї недужої ненечки?«

В кінці набрав відваги й пішов до учителя: »Позвольте мені піти до Тернополя!« — благав він. — Я вмру з туги та трівоги!«

— Мати лежить у шпиталю — відповів учитель шорстко — й не потребує твоєї опіки. Щож ти там у великому місті робитимеш, бо в шпиталю не будеш міг остати? Кинь сю дурну думку. Твоя мати виздоровіє й без твоїх відвідин, а найбільше буде тішитися, коли я з тебе буду задоволений. Доси не давав ти мені нагоди до задоволення. Поправся, будь веселий, а не понурий, мов старець.

Івась вийшов із кімнати з опущеною головою, гірко розчарований і роздумував над тим, до кого звернутися йому з просьбою, помогти йому в подорожі. Говорив то з одним, то з другим, та ніхто не притакував йому, ані не спішився помогти йому, кождий відраджував. Багато висмівало його й називало дураком.

— Нема нікого, хто сприяв би мені! — сказав він у кінці сумно до себе.

Від сеї хвилі не згадував уже ні словечком про задуману подорож і учитель тішився, що його вихованець, »набрав розуму«, — як він говорив із сміхом.

Та Івась думав про се більше як перше, бо в душі він прирік собі: »Я мушу відвідати мою недужу ненечку!«

Одного ранку, ледво на світ поблагословилося, викрався він із клуночком у руці, в якому було все його майно, з дому й побіг, що сили стало, пустими ще улицями містечка. Потім пішов манівцями до битого шляху в напрямі на схід, де як знав із школи лежав Тернопіль.

Ішов безлистими лісами й голими пустими безкраїми полями. Кого тільки зустрінув, питав: »Куди до Тернополя?«

Хто тільки почув се питаннє, глядів із зачудованнєм на хлопця та питав і собі:

— Чого тобі туди?

— Іду до моєї неньки, що лежить там недужа! — відповідав Івась.

Більшість людий сі слова зворушували до сліз і вони давали йому по кількасот марок.

Із словами: »Нехай тебе Господь береже!« або »Щасливої дороги!« розставалися вони з ним і гляділи часто зі спочуттєм у слід за хлопцем.

Кудою тільки Івась не переходив через села, чи попри хутори, скрізь знаходив милосердних людий, що давали йому нічліг, харч і гроший на дорогу. Коли чув умученнє, коли боліли його ноги, думав: »Мусиш спішитися, щоб як найскорше дійти до Тернополя. Може мати вже вмирає?«

І він зривався із під придорожного стовпа, що під ним спочивав і спішив дальше, поки знову змученнє не змусило його до спочинку.

Пустився в дорогу в грудні. Нараз узялася зима, сніговиця й морози і покрила все довкруги сніговою габою. Сніг був такий глибокий, що подорожні й вози тільки з трудом пробивалися.

Digitized by Google

Та Івась спішив усе дальше й дальше. Не зважав ні на бурю, ні на сніг, що важкими платками спадав із неба. Одного вечера наближився до міста, що його світла блистіли вже з далека.

В тім обхопило бідного, відважного хлопця умученнє, що знесилило його й він мусів усісти в снігу. Він сплющив очи й заснув із окликом: »Хочу до міста, до недужої ненечки!«

— — — — — — — — — — — — — — — —

Коли так хлопець балував снігами в сніговицю до неньки, вона лежала в шпитали та думала про свойого Івася.

Одного ранку приніс листар листа з її родинного міста.

— Вістка від мойого хлопця! — закликала вона й розпечатала коверту. Та тільки прочитала лист, із скриком упала на подушки. Учитель Левицький писав: »Бідна жінко! Ваш Івась утік потайки. Ніхто не знає куди«.

Ся вістка поділала так небезпечно, що лиха горячка повернула, вона наново занедужала важко. Мучили її дикі привиди, втратила тямку, чахла, була близька смерти.

Тимчасом надійшов Святий Вечір. В одній світлиці шпиталю, що в ньому лежала Семанючка, уставили ялинку. На її зеленому пахучому віттю горіли свічки.

Тільки в кімнатці, де лежала тяжко недужа жінка, було тихо й темно, бо лікар сказав: »Там горі в великій салі засвітите свічки на ялинці, а тут гасне світло життя.

Тіни смерти слалися вже по лиці недужої, її руки хватали покривало. Вона кликала разураз: »Івасю, синочку, де ти?«

Аж тут отворилися двері. В товаристві сестри-жалібниці ввійшов хлопчина й поспішив до ліжка смертельно недужої.

Вона розплющила ще раз змучені очи й глянула в його лице. Ясна усмішка мов соняшний промінь пробігла по її недвижному лиці.

А хлопець обняв її раменами й кликав радісно: »Нене, ненечко моя!«

Се був Івась, що щасливо найшов неньку.

Зараз потім приступив лікар до ліжка, узяв руку недужої й сказав, коли розізнав живчик і віддих: »Жінка вратована. Хлопець приніс їй нову силу життя«.

А сестра додала: »Любов перемогла смерть!«

Та як дістався Івась, що на битому шляху замерзав уже, до шпиталю й до недужої неньки?

Коли хлопець недалеко тернопільського залізничого двірця впав у сніг, і заснув. Так найшов його залізничний урядник. Покликали лікаря, який натираннєм теплими рушниками привернув його до життя.

Коли Івась прийшов до себе, оповів свої пригоди. Простим, щирим оповіданнєм зворушив усіх до сліз. Усі, чим могли, обдаровували хлопця, а один пан забрав його з собою до міста, до шпиталю.

Як радів Івась, коли побачив у кінци неньку! Він стояв навколішках, а вона шептала йому: »Я виздоровію й не покину вже тебе!«

А зі світлиці, де сіяла у яркому світлі свічок ялинка, лунала коляда:

»Бог предвічний, народився,
Прийшов днесь із небес,
Щоби взрів люд свій весь
І утішився«.

Переповів А. Лотоцький.

Під весну.

Срібноберіжний цвіт вишень
Покрив безлисті віти,
Дзвіночки дзвонять: дзень-дзень-дзень
О, світе ясний, світе!

Мінлива пісня гаївок
Сміється поміж села,
Весна заводить чар-танок
Розкохана, весела.

На трав шовкові серпанки
Кладе уста перлисті,
Цілунком родить квітоньки
І мотилі барвисті.

Яснозелену гущу кос
Вкрашає фіялками,
Вмиває личко в сріблі рос,
А румянить зірками.

І серце будиться, горить
Розсміяним привітом
І свої думи сипле в світ
Срібноберіжним цвітом.

Роман Завадович.

Digitized by Google

Венямин Френклін.

Fulgura frango. Ці слова славного дзвона в Шафгавзен (які дали німецькому поетови Шілєрови тему до написання »Пісні про дзвін«) слід би виписати на надгробнику Венямина Френкліна. Бо були часи, коли все було виставлене на згубу наслідком лискавки. Що ми сьогодні зовсім безпечні при громовици — се заслуга Венямина Френкліна.

Венямин Френклін зріс серед дуже скромного окруження. Родився як шеста дитина вбогого маляря в Бостоні 17 січня 1709 р. Батько післав його до латинської школи, хотів щоби син вивчився на священника. Але вбожество стояло сьому на перешкоді. Тому що Венямин змалку любив книжки, віддав тепер його батько на науку до друкарні його брата Джемса. Тепер не потребував батько платити за науку сина. 1721 р. брат Венямина почав видавати часопис другий в Америці. До часопису дописувало кілька визначних людий. Малий Венямин чув часто, як вони нараджувалися з його братом у справі часописних статий. І Венямин також забажав написати дещо до часопису. Бажанне се не давало йому спокою. Від брата не мав що сподіватися. То був шорсткий, гострий чоловік. Тому Венямин написав статю зміненим почерком. Вечером підсунув її під двері друкарні. Статю видруковано. Редактори говорили, що статя дуже добра. Се був перший успіх Венямина Френкліна.

Брат так недобре обходився з Венямином, що мусіли розлучитися. Але щоби не втратити робітника, Джемс обійшов усі друкарні і постарався, що ні один друкар не хотів прийняти Венямина. Тоді Венямин попродав свої нові книжки й на малому човні в місяці жовтні 1723 утік до Ню Йорку. В чужому, великому місті найшовся 17-літний Венямин без поручаючого листа, без готівки. Його земляк Уілієм Бредферд не міг йому дати заняття. Тому післав його до Філядельфії, сто миль дальше. Після робінзонської подорожі прибув туди в кінці. Френклін сам пише про се ось що: »Я прибув до Філядельфії в робітничому вбранні. Моє найліпше убраннє мало що йно надійти морем. Я весь був обваляний брудом. Кишені запакував я сорочками й панчохами. Ні одної душі не знав я в місті. Не знав, де найду пристановище, змучений подорожю, веслуваннєм і недоспаними ночами, до того ще страшно голодний. Всеї готівки було в мене: один голяндський таляр. Ще мав я около один шілінґ мідяків — та їх дав я морякам за перевіз. У пекарській крамниці купив собі три бохонці хліба. Під кождою пахою ніс один бохонець, а третий заїдав. Так ступав улицями. З одного дому із за дверий визирнула молода дівчина. Мусіла сміятися, коли побачила, як він заїдав хліб. Ся дівчина — се пізнійша його жінка. Друкар Кайшер приняв його на службу. Завдяки пильности Венямина підноситься підупала друкарня. Також ґубернатор міста, Уілієм Кейт, не міг нахвалитися молодого Френкліна. Радив йому оснувати власну друкарню, а всі урядові друки буде друкувати у нього. Френклін із порученнями ґубернатора поїхав до Льондона, щоби закупити машини. Але ще перед тим заручився з сією дівчиною, що то так з нього сміялася, міс Рід.

Повний віри в щасливу будуччину приїхав Френклін до Льондона на Святий Вечір 1724. Поручення ґубернатора не мали ніякої вартости. Ошукався. Він 19-літний хлопець найшовся знову в холодну зиму в зовсім чужому місті, без помочі, без гроший, багато соток миль від батьківщини.

Після довгої біганини найшов нарешті працю в одній друкарні. Почався час нового іспиту. Одною з найважнійших рис характеру Френкліна є його незломне почуттє права. А тоді в Льондоні був звичай, що робітник, який вступив до нової праці, мусів старшим заплатити малу суму, яку пропивали. Френклін не хотів. Уважав се несправедливим. Цілі тижні, як лише могли, мстилися його товариші за се на ньому. Мішали йому черенки в каші, нищили його наскладані стрічки, шкодили йому, де лише могли.

1726 року вернув Френклін до Америки. У Філядельфії хотів заснувати крамницю. Вступив до склепу богатого спільника. На батьківщині дізнався, що його наречена вийшла за иншого. Опісля вмер його спільник. Знову станув Френклін перед нічим. Ще добре, що прийняв його давний роботодавець Каймер.

З пяницею Мерідітом оснував тепер Френклін, власне підприємство. Вірив лише своїм власним силам. Бо все частійше приносили до дому спільника пяного до безтями. При грошевій допомозі добрих людий Френклін відлучився від Мерідіта. Тепер його підприємство підносилося скоро. Його чесний характер, його пильність зєднали Френклінови серця горожан. 1730 року одружився Френклін із своєю колишньою судженою, бо її перший чоловік покинув її і помер. Френклін чувся найщасливійшим чолові-

Digitized by Google

ком у світі. При друкарні оснував книгарню і торговлю паперу. Великий дохід приніс йому »Альманах убогого Ріхарда«. Малим хлопцем Френклін пишучи оповідання стрічав великі труднощі, щоби написати щось гарно й ясно. Тепер зібрав за те нагороду.

Як Френклін оженився, було йому що йно двацятьтри роки. Одначе дім його опирався вже на добрих і певних основах. Дотеперішнє, таке ріжноманітне життє зробило з Френкліна досвідченого чоловіка, наче людину, що прожила вже людський вік. Він уложив собі програму на письмі. У програмі сій кожда година мала присвячене окреме завданнє. Жиє по приписам сієї програми. О четвертій годині вранці йде до праці. Коли инші промисловці в полуденішних годинах сплять, у денному порядку Френкліна сказано: »Читай свої купецькі книги«! Визначив собі дванацять чеснот і в них постановив усе більше конче досконалити себе. Між ними є поради, які кождий, що стремить до чогось, повинен би виписати собі золотими буквами. »Кожда річ нехай має своє місце, а кожда частина твого діла свій час! Виконуй непомильно те, що собі постановив! Не трать часу! Памятай! не приймай обид так глибоко, як вони — на твою думку — заслугують«.

Рік 1736 є зворотною точкою в життю Френкліна. Досі був він лише свідомим ціли промисловцем. Тепер виступає на вершини політичної діяльности. Того року, завдяки довірю співгорожан, іменовано Френкліна секретарем Головних Зборів. Рік опісля він управителем почти, 1753 ґенеральним управителем почт усіх британських кольоній в Америці. В роках сих повстає більше добродійних заведень. А всі вони вийшли від добродія людськости Френкліна. Та він був добродієм не лише своїх любих Американців. Його наклін до розсліджування і помочі велів йому зробити той винахід, який звязаний на віки з іменем Френкліна. Винахід сей, то громозвід.

У свобідних від зайнятя хвилях учиться французької, італійської, еспанської і латинської мови. Студіює також фізику, передовсім елєктричність. В 1749 р. приходить до пересвідчення, що лискавка се ніщо инше, лише елєктрична іскра. Спорудив змія з шовкової матерії і пустив його підчас бурі у воздух. Довгий крючок кістяка був закований на кінці залізом, а до кінця сього прикріплена нитка, яку Френклін держав у руці. А щоби між змієм і тілом Френкліна не було доброго провідника, привязав Френклін іще до нитки шовковий шнурок, а на його кінці ще ключ. Тому що сухий шовк не є добрим провідником елєктричности, мусіла елєктричність нагромадитися в ключі. Як почали бити громи, вийшов Френклін спішно з своїм синком, щоби переконатися, чи буде так у дійсности, як він думав. Змій піднявся у гору. Понад ним пливе громова хмара. Волокна шнурка напружилися. Френклін дотикається чиколотком ключа — зараз вискакує іскра. Дощ паде все більший, іскри також усе більші. Бо мокрий шнур се ліпший провідник.

Так винайдено громозвід. Френклінови пощастило вже 1761 р. вратувати один дім при помочі свого приладу. Університети в Оксфорді й Едінбурзі іменували його доктором, Royal Society (Рояль Сошейти-Королівське Товариство) в Льондоні своїм членом. Він також перший покликав до життя обезпечення від огню.

З вибухом північно-американської війни за свободу Френклін виступає на арену світової історії. Ніколи не мала Америка відважнійшого оборонця своєї свободи. Вже 1766 року заступав Френклін у Льондоні справи американських кольоній так щиро й отверто, що обвинуватили його перед королем на довірочній нараді. Йому відібрано уряд ґенерального управителя почт. Був би уязнений, але ратувався поворотом до Філядельфії (1778). Вже у війні з Індіянами іменовано Френкліна полководцем і поручено будову важних кріпостий. Тепер вибрали його до континентального конґресу. Дня 4 червня 1776 кольонії проґолосили свою незалежність і на сьому памятному документі є також підпис Френкліна.

70-літньому Френклінови поручено важне завданнє: позискати Францію за союзника у змінливій війні. Ніколи не бачив Париж такого простого, звичайного посла. В звичайній горожанській блюзі, без перуки, але з довгим, білим, як сніг, волосєм, що спливало на плечі, без ордерів відвідує він пішки князів і міністрів. Здавалося, начеб мрії Русса про природу й волю воплотилися в поважній постаті свіжого, молодечого старця. Французькі учені, передовсім фізики, почитали його вже від давна, як товариша-борця. А нарід мусів дуже любити того чоловіка, який як видно було, зовсім належав до народу. Тому дипльоматична праця Френкліна увінчалася великими успіхами. В лютім 1778 р. завдяки його заходам заключено оборонний і зачіпний союз між Францією й Північною Америкою. Своїм землякам не міг Френклін зробити більшу прислугу: вони одним махом здобули поважну фльоту, гроші і помічні війська. А як опісля Вашінґтон побив гнобителів біля Йорктавну, то Френклін підписав мировий договір із Анґлійцями 2 січня 1782. Договір сей відділив Америку від Анґлії на віки вічні. Працював він невпинно для батьківщини і опісля. Заключив торговельні договори з Швецією й Прусією. Завдяки сим договорам молоді Зєдинені Держави скоро зростали на силах.

Окритий славою вернув Френклін 1785 р. до батьківщини. Витали його гарматніми вистрілами й одушевленими окликами. Як президент стейту Пенсилвенії неустрашимо боровся за знесенне невільництва. Ще на смертній постелі, серед тяжких болів, написав статю для парляменту, в якій як найрішучійше домагався знесення невільництва.

Сумом укрилася Америка 17 квітня 1790 р. Того дня перестало бите благородне серце Френкліна, те серце, що кождого сина свого народу любило братньою любовю. Сумувала вся Америка, наче по страті рідного батька. Ніколи народ не пролив за одним чоловіком стільки сльоз, що за ним. Усі дзвони дзвонили, вся Філядельфія супроводила його на вічний спочинок. У Парижі на внесенне Мірабо Народні Збори проголосили жалобу.

Значіннє Венямина Френкліна можна найліпше означити славним віршом Д'Алємберта: Eripuit coalo fulmen sceptrumque tyrannis«. Як тиранам скиптр так він небесам вирвав лискавку.

Digitized by Google

Чотири пори року.

Сценічна картина в IV частях.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Весна, у голубій сукні, прибрана цвітами.
Літо, в рожевій сукні, на голові вінець із блаватів, маків і колося. В руках тримає серп.
Осінь, у жовтій сукні, прибрана осінними цвітами. В руках тримає кіш з овочами.
Зима, в білій сукні, у віночку зі смереки, на якій білі платки вати творять наче платки снігу.
Ластівка, в білій сукні з чорними крилами — на грудях припнята ластівка.
Воробчик.
Дівчинка.
1 Дитина.
2 Дитина.
Сирітка.

Кілька дівчаток у народних строях, із житним вінцем. Хор дітий.

ЧАСТЬ І.

Ластівка (*стукає до вікна*).
Дівчинка: Цить! Хтось запукав до мого віконця!
Ластівка:
То я, ластівка, посланець від сонця!
Вертаю зза моря, змучила крильцята,
Ступила на хвилю, де тепленька хата,
Вістку вам приношу, що вмерла зима...
Хор (*говорить*): Іде весна! Іде весна! Іде весна!
Весна (*входить поволи з цвітами в руках*):
Дивіть, кілько цвітів несу я з собою,
Приберу я ними ліси і дуброви,
Зацвитуть долини, птички защебечуть,
Бо вже наближився день Сонця-Обнови!
Малі і великі зрадіють весною
Та вийдуть у поле, у ліс погуляти,
Усіх звеселю я, усіх приголублю,
Бо для всіх я щира, наче рідна мати.
Ах, воскресне з мертвих вкраїнська земля...
Хор: Іде весна! Іде весна! Іде весна!
Хор (*співає*):
Радіймо, радіймо всі враз,
Що вже минув недолі час,
Що весна-любка надійшла,
Сонце і радість принесла!
Вже довкола цвіти-май,
Тож спішім у луг, у гай
Весну любу привитати,
Пісню волі заспівати!
(*Весна і ластівка відходять у бік*).

ЧАСТЬ ІІ.

Дівчинка:
Чуєте, як хтось там весело говорить,
То громада женців із поля надходить,
А як співають гарно, розмаїто...
Хор (*говорить*):
То іде літо! То іде літо! То іде літо!
(*Входить Літо*).
Літо: Золоте збіже ниви вкриває,
Весела пісня полем лунає,
Бо хоч у жнива важка робота,
То в душі радість, щира охота!
Бо хто у літі праці пильнує,
Той в зимі певно біди не чує!
Ось пильні женці жнив докінчили,
Вінок пахучий з жита зробили,
Сплели віночок добрі дівчата,
Несуть в те місце, де ясна хата,
Де на порозі ґазда чекає,
Срібні дукати в руках тримає.
(*Від слів „Ось пильні женці" ва сценою чути* **хор дівчаток** *із вінцем; спів що раз кріпшає. При останніх словах Літа входять усі на сцену, співаючи голосно*):
Хор дівчаток:
Ґаздо, господине, двері відчиняйте,
Золотий віночок у хату приймайте.
На широкім поли збіже вже достигло,
Буйне колосисте, аж глянути мило!
Ми його дожали, повязали в снопи,
Поскладали рівно в золотисті копи,
А найкрасший колос в дарі вам приносим
І о подарунок господарів просим!
(*Хор на сцені повторяє пісню. Можна співати якунебудь народню обжинкову пісню*).
(Дівчата з вінцем і Літо усуваються).

ЧАСТЬ ІІІ.

Дівчинка (*показує на вязанку осінного листя*):
Гляньте, як листки пожовкли,
Що так в літі зеленіли,
Де лиш глянеш, всюди тихо,
Бо вже птички відлетіли!
По горах-долах смуток вже бродить...
Хор: Осінь надходить! Осінь надходить! Осінь надходить!
(*Осінь стає перед дітворою*).
Осінь:
Хоч опустіли ниви безкраї,
Хоча затихли зелені гаї,
Хоч умирають весняні цвіти,
Та не сумуйте, кохані діти!
Бо хоч день мрачний, вогкий, короткий,
Та в огороді овоч солодкий,
Повна комора і повний тік,
Буде достаток на цілий рік!
Хор: Не щебече соловейко
В гаю зелененькім,
Він покинув кубелечко
В кущику маленькім.
Вже й не кує зазуленька
В лузі над водою,
Полишила рідну землю
Кругом сиротою.
З ними й инші пташенята
В вирей полетіли,
Осталися сумні гаї
Й ліси заніміли!

Digitized by Google

З дерев листє поспадало,
Тепла вже не має,
Холод землю опустілу
Інеєм вкриває.
Лиш здалека гайвороннє
Крачучи сумує
Та на рідний край наш любий
Вже зиму віщує!
(Диви »Школа нар« часть IV).

(*Осінь відходить на бік*).

ЧАСТЬ IV.

Дівчинка: Снігом біленьким вкриваєсь земля...
Хор: Іде зима! Іде зима! Іде зима!

(*Зима стає перед дітворою*).

Хор: Прийшла до нас тихо зима білокрила,
Студеним килимом всю землю покрила,
Сумно доокола — птичка не співає,
Лиш вітер холодний по поли гуляє!

Воробчик (*підстрибуючи по сцені*):
Я малий воробчик
Ніде не втікаю,
Цілу зиму люту
По дворі гуляю.
Часом цілу днину
Не їм, не напюся,
Та зими-мачухи
Зовсім не боюся!

1 Дитина:
Летять з неба на хатину
Сніжнобілі цвіти,
Не бояться тебе зимо
Навіть малі діти!
Бо мамуся теплесенький
Плащик нам ушила,
А раненько у кімнаті
Добре напалила!

Сирітка:
У мене нема мамуні,
Плащик діравенький,
А сирітський кусень хліба
Твердий і гіренький.
Та і я зими не дуже
Боюся — жахаю,
Бо щоденно в захоронку
Жваво прибігаю.
І ся люба захоронка
Се моя мамуся,
Тут мя люблять приголублять,
Тут бавлюсь — учуся!

(*Чути гомін дзвінка*).

1 Дитина:
Чуєте дзвіночок?
Заждіть лиш хвилинку —
То зима ласкава несе нам ялинку!

Зима:
Хоч холодна я зима,
Діти веселяться,
На совганку, на санки
Щоденно спішаться.
Мчать санки з гори на діл,
Інші діти жваво
Совгаються по ставі
То в ліво, то в право!

2 Дитина (*тягне саночки*):
Там за містом, при дорозі
Біленький горбочок,
Ожидає він щоденно
Веселих діточок.
Летять з гори на долину
Малі гренджолята
А у них кричать, пустують
Хлопці і дівчата.
Ба — й святий Миколай
В зимі прийде з неба,
Тож на зиму нарікати
Нам ніяк не треба!

Хор: Кожда пора року, се дарунок неба,
Кождою радіти чемним дітям треба,
Бо всі пори року користь нам приносять
І усі про велич Бога заєдно голосять!

(*Завіса спадає. За хвилю підноситься. На сцені являється живий образ*).

Конець.

З чужого мотиву перелицювала **Сл. Я.**

Споглянь туди...

(Присвята О. С.).

Споглянь туди, моя кохана:
В степ широкий, рідний край,
Де пливе-журчить ручай,
Де цвитуть луги й гай —
Там то серцю любий рай!

Споглянь туди, моя кохана:
Де чорніються могили,
Де шляхи тернєм зацвили,
Де в кайдани люд забили —
Там то рідний край мій милий!

Споглянь туди, моя кохана:
В даль простору, мов те море,
Де ліси, зелені бори,
А над ними сяють зорі —
Там мої Карпати-гори!

Туди я, моя кохана,
Тужу все і споглядаю!
Із любови я до краю
На чужині мру-всихаю —
Що так ніжно я кохаю!...

Додай мені сил, кохана,
У тяжкому, злому горю,
Серце грій моє любовю,
Та зі мною, мила, молю:
Люби Народ і його долю!

Джерзі-Сіти (Америка).

Петро Ковальчик.

Digitized by Google

Іван Липа.

Життє як казка.

(Дальше).

Ось приступає до нього той самий мудрий дід і каже:

— Треба перемогти чужинецьке військо хитрощами. Ще завтра, синку, покріпися, а тоді цар вишле проти тебе все своє військо. Тоді я тобі пораджу, а тепер скажу лиш: Коли чужинецьке військо буде тебе тиснути, то відходи зі своїм поволі до он тієї найвисшої гори, що поросла високими столітними смереками. Над вечер з усім військом станеш біля тої широкої просіки, що веде аж на верховину.

Ще день бився Павлусь із чужинецьким військом і поволеньки відходив до просіки. Тут став і саме запала ніч.

Підходить тоді до Павлуся мудрий дід і про щось довго вони тільки обидва гомоніли. Нарешті Павлусь каже:

— Чудово, дідусю. Робіть же ви своє, а я своє.

У ранці третього дня цар поставив проти Павлуся усе своє військо. Почало воно його тиснути й він одбиваючися поволі відходив просікою на верховину. А ліс був віковічний, такий густий, що з просіки ні одна душа не могла збочити. Цар те знав і вже заздалегідь радів із того, як він на верховині полонить усе Павлусеве військо.

Ось уже Павлусь і на верховині, а чужинецьке військо все зайшло в просіку і розтяглося від низу й аж до верховиви. Павлусь пошикував своє військо на верховині й дожидає...

Нараз тут счинився такий страшний тріск і шум, що аж люде поглухли і в туж хвилю Павлусеве військо бачить, що ліс валиться на військо чужинецьке від самої верховини, низше й низше аж до самої долини...

Так може з годину дерева тріщали, шуміли й падали в саму просіку, на чужинецьке військо. І ніхто не знав, що то сталося, ніхто з чужинців не міг виратуватися. Коли ж усе стихло, військо Павлусеве побачило, що вся просіка завалена столітними смереками, що поховали під собою чужинецьке військо. Тепер тут була висока зелена могила зі столітніх смерек, може найбільша в світі, а по обох її боках одкривалися дві нові просіки. От-таке зробив мудрий дід. А як саме? Він наказав людям попідпилювати під корінь смереки подовж цілої просіки від низу й до верховини, але так, щоби вони ще держалися. Коли чужинецьке військо вступило в просіку, то люде почали валити з верховини дерева, а ті падаючи, валили низші і так аж до самого низу.

Тепер Павлусеве військо спускається з верховини обома новими просіками, сам він весело помахує булавою й простує в столицю, як непереможений побідник. На зустріч виступає йому весь народ із хлібом і сілю, дівчата кидають під ноги коневи квітки, а всі разом гукають: »Слава! Слава!«

Гордий та пишний поглядає він, чи вийде й Ніна на зустріч, чи привитає його? Але ж її ніде не видко. Тоді він повертає сам до її палати, щоб передати їй усе її царство. Та й у палаті її не знайшов. А лиш довідався, що цар у час війни велів забрати до себе Ніну з усіма її скарбами.

Тепер Павлусь розлючений летить у царську палату, щоби вбити царя чужинецького, але тут усі зустрічають його як царя.

Царські покої були порожні і слуги сказали:

— Як цар почув, що все військо його загинуло в горах-лісах, так злякався, що наказав зараз же дати собі воздушний корабель, навантажити його скарбами, полонив царівну Ніну і полетів через море в своє царство.

Павлусь був невтішний, а люди навкруг нього гукали:

— Нехай живе наш цар Павлусь! Нехай царює до віку! Усіх нас виратував од чужинців і чужого царя. Слава! Слава!

Вже принесли йому корону, та Павлусь сказав до народу:

— Дякую щиро за вашу любов та не мені належить ваше царство, але прекрасній царівні Ніні. Я зараз їду за море, убю там царя й привезу вашу царівну.

Виїхав він сам у степ. Кінь під ним грає, аж вистрибує, та все поглядає на свого їздця, неначе все розуміє, ніби щось хоче сказати.

Заїхав далеко в степ, спинив коня. Вийняв останнє перо Грифове, щоби спалити:

Тоді кінь жалібно заіржав, а потім і каже до нього зовсім людським голосом:

— Не спалюй пера, а перше вислухай, що казатиму. Не єсть я прирожденний кінь, а такий же лицар, як і ти, бо мені так пороблено.

Побивав я й сам колись не мало лихих царів, сам володів великим царством, помагав у всьому своєму народови, визволяв чужі народи з неволі й рабства, був усім добрим батьком. І слава про мої добрі вчинки летіла геть далеко по світу.

Одного разу в царство моє зайшов горбатий та кривий дід і вступив просто до мене в палату, бо до мене було вільно кождому приходити. Я спитав, чого він од мене потрібує?

Каже:

— Бачиш, царю, я весь заказюб і посинів од лютого морозу. Знаю твою добрість, про неї скрізь говорять і ось прошу тебе: Обігрій мене, нагодуй мене, дай мені на дорогу найкрасшого коня.

Я обігрів його, посадив із собою й нагодував і казав сідлати найкрасшого коня. Сам підвів йому коня.

Горбань тоді й каже:

— Доброта твоя перевисшує моє розуміннє й єсть для мене великим злом. Тому за твоє для мене зло, заплачу тобі злом: Увесь мороз, що лютує тепер на дворі, нехай увійде в твою утробу і сам ти станеш тим найкрасшим конем, чорним, як ся ніч, що повезе мене до дому... А що б ти мав надію на визволеннє з моїх чарів, скажу тобі: Як що найбільший у світі лицар загнуздає тебе, а ти повезеш його в царство царя-Смока і коли той лицар переможе царя-Смока та замкне тебе на ніч у розпалену до біла залізну піч, де Смок пече свою страву, аж тоді мороз вийде з тебе й ти знову станеш лицарем. Не позбавляю тебе людської мови, а тільки можеш говорити тричі. Як і в четвертий

Digitized by Google

щось скажеш, то вже всяка надія в тебе на повернення людського образу загине.

Сказав і так злісно засміявся, що мені аж мороз пішов поза шкірою, хоч я ніколи не був боязким. Не встиг я по сьому й слова вимовити, як став конем. Він скочив на мене, погнав що сили, заїхав у непроглядні хащі й там мене покинув.

Слухай же, найбільший у світі лицарю! Послужив я тобі вірно, а тепер поратуй ти мене. За один день я тебе примчу до царя-Смока. По дорозі покажу, як треба здобути його меч двосічний, бо тільки ним і можна вбити Смока. А як я повернуся в лицаря, полечу з тобою за море, там я тобі стану в великій пригоді. Сам же ти не переможеш заморського царя, бо він характерник.

Кінь замовк.

Довго думав Павлусь. З одного боку жаль йому часу гаяти, бо Ніна прекрасна нудиться в полоні, мабуть сльози проливає, його виглядає, а з другого боку жаль і коня, що вірно послужив йому.

— Якось то вже буде, а християнську душу треба поратувати, конем вернути образ людський.

Сів на жеребця й полетіли стрілою в царство Царя-Смока. Над вечір кінь примчав Павлуся до якоїсь палати. Ударив копитом у замкнену браму, брама відчинилася. Вїхали на ганок. Тут двері в палату. Ударив знову кінь копитом, двері відчинилися. Вїхали вони в великі покої. Тут усі стіни декоровані чорним оксамітом, з безлічу ріжних загорток: вікна чорні, меблі чорні, все чорне і ніде нікого не видко. Проїхав Павлусь іще далі в зовсім круглий чорний покій. Тут кінь став і каже:

— Се замок чорних духів Царя-Смока. Тут стережуть вони його меч двосічний. У день сплять непробудно в загортках чорного оксаміту. А кождої півночи збираються з усіх покоїв сюди. Тут підіймають у підлозі отсю залізну плиту, що покриває великий льох, де захований меч двосічний. Тоді роблять із ним великі урочисті церемонії, знову кладуть у льох і зараз же посилають гінців до Смока з повідомленнєм.

До Смока найкрасшим конем треба летіти три дні. Тому так далеко від себе ховає він меч і тому що ночи тут така церемонія, що якби хто хотів украсти меч, то тої ж ночи духи його доженуть і віднімуть. Ну, а я тебе за пів дня примчу до Смока, коли духи ще спати муть непробудним сном. Ти прийдеш до його покою, як він буде ще в ліжку і тут же розсічеш його навхрест.

Задля того, щоб здобути тобі меч двосічний, треба сховатися тут у сьому круглому покої. Бачиш отсю залізну плиту? Її звідси ніхто крім духів підняти не годен, бо нема за що вчіпитися, а вони всі разом чіпляються своїми гострими кігтями й так піднімають. І ось, коли вони плиту підіймуть, візьмуть із льоху меч і понесуть його урочисто по всіх покоях, оттоді ти спускайся в льох і там сиди до ранка. Коли я ржатиму, се значить настав ранок, і духи зникли й уже спатимуть аж до ночі. Тоді ти підійми плечем плиту, а я вже тобі поможу. Візьмеш меч двосічний і справа наша виграна. Тепер скинь з мене уздечку струнну, я майну в степ. Не забудь, що я казав, бо вже більше не говоритиму, аж дістану образ людський.

Скинув Павлусь із коня уздечку, кінь вискочив у двері, двері за ним зачинилися, вискочив у браму, брама зачинилася.

Тепер Павлусь зостався там, оглянув усе навкруги й почав міркувати, як би йому так сховатися, щоб духи його не помітили. Став проміж стіною кімнати й чорним оксамитом, продер в оксаміті дірку, щоб було видко, що робитиметься. Так ждав.

Серед півночи засвітилося світло по всіх покоях і з гамором та з гуком із усіх далеких кутків палати почали злітатися духи в круглу кімнату. Які ж вони були страшні. Кожен хотів мати людську подобу, а виходило, що один мав голову пташину, другий ослячу, третий був зовсім без голови, у инших замість голови був гарбуз, або макітра, чи ковало... А ноги, — у одного котячі, у другого кінські, козлячі, навіть пташині. І ні один чорний дух не був схожий на другого.

Поставали навкруги зелізної плити й заревіли на ріжні голоси. Далі вчіпилися всі разом кігтями в залізну плиту, поволі почали її підіймати. Тоді кілька пострибали в льох, витягли звідти меч двосічний на чорних марах. Тут заревіли так на всі голоси, що у Павлуся аж в ухах лящало і так із співами понесли меч по всіх покоях, кувиркаючися, перевертаючися, танцюючи й плигаючи. Коли всі вийшли з круглої кімнати, Павлусь спустився в льох і там сховався в найдальший куток. Довго чорні духи біснувалися, нарешті повернули до круглого покою й почали спускати меч назад у льох. Коли поклали його на чорно-мармуровому столі і тут ураз все світло погасло, счинився страшний шум і вереск, а далі відразу стало тихо.

Далі чує Павлусь, кінь ірже.

Тоді виліз на чорно-мармуровий стіл, що стояв як-раз проти залізної плити і взяв меч; підпер з усієї сили плечем зелізну плиту, вона тільки-тільки піднялася. Тоді кінь, що вже стояв над нею, підхватив її зубами й відкинув. Тепер кінь ніс Павлуся, як вихор до Царя-Смока. Так в обідню пору Павлусь увірвався просто в покої до Смока, коли він іще спав після нічної гулянки. Махнув мечем, — розрубав Смока в подовж, перекинув меч, — розрубав у поперек. Смок і не поворухнувся. Тоді повів коня до розпаленої печі, де вже слуги лагодилися готувати Смокови вечерю. До печі не можна було і приступити й Павлусь завагався. Кінь почав бити копитами. Коли ж Павлусь відчинив піч, кінь ускочив туди. Тоді зачинив його там аж до ранку. Піч, що була від жару аж біла, почала по трохи прохолоджуватися. Ранком Павлусь прийшов до печі, а вона зовсім холодна. Коли ж її відчинив, звідти вийшов такий гарний та могутній юнак, що Павлусь дивувався.

Каже юнак:

— Здоров був на віки, найбільший лицарю в світі! Ти вигнав увесь мороз із моєї утроби й повернув мені людський образ. Вік служити му тобі як вірний побратим. Тепер слухай: той горбач-лиходій, що повернув мене в коня, був ніхто инший як сей Цар-Смок, що його ти вбив, а його царство — то царство моє. Насамперед я хочу прибрати до рук усіх його чорних духів і відібрати назад своє царство.

— Постривай, — каже Павлусь, — тепер нема часу з тим заходжуватися. Хиба ти забув, що царівна Ніна в полону у заморського царя і що насамперед треба її визволити? Ось я зараз спалю останнє перо Грифове й полетимо за море.

(Докінченнє буде).

Digitized by Google

Загадки й шаради.

Загадка в орнаменті.
(Уложив Святослав Харовюк).

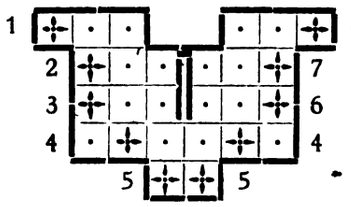

Вписати в сю фіґуру 8 слів так, щоби букви в квадратиках, зазначених хрестиками, дали прізвище й імя визначного борця за самостійність України.

Слова сі мають означати: 1. Огородова рослина, що має гарний цвіт. 2. Инакше документ. 3. Один зі змислів. 4. Мешканець Арабії. 5. Діточий привіт. 6. Цар звірів. 7. Инакше доба. 8. Ріка, що є західною границею галицької України.

Загадка історична.
(Уложив В. Стахів).

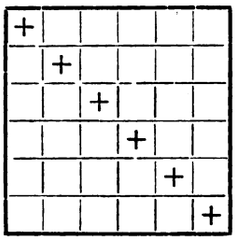

1. Імя козацького гетьмана.
2. Основатель Риму.
3. Автор повісти »Тарас Бульба«.
4. Фалшивий брат Камбіза.
5. Тебанський ліричний поет.
6. Атенський мудрець.

Букви на місци хрестиків дадуть мужеське імя.

Загадочка візитівка.
(Уложили: І. Гарасим і С. Луцик).

Хто се є?

Складова загадка.
(Уложив С. Кутовий).

Ко, по, ле, Ві, на, гів, ва, Ли, ду, ни, со, єт, кінд, О, ко, ве, Чер, та, ин, рі, По, дик.

Порозкидані склади зложити так, щоб початкові букви висказів, читані з гори в долину, дали назвиско літописця Хмельниччини.

Значіннє висказів:

1. Князь Саксонців за Карла Великого.
2. Вулькан в Европі.
3. Правобічна притока Дунаю.
4. Домашня птиця.
5. Місто на Україні.
6. Там зістали Серби розбиті Мурадом.
7. Ріка в південній Америці.

Ґеоґрафічна загадка.
(Уложив В. Стахів).

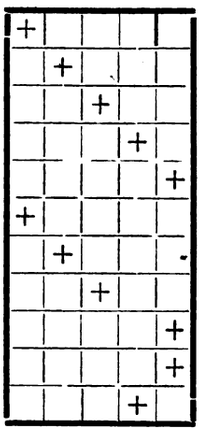

Ріка в Чехах.
Столиця Франції.
Гора в Греції.
Ріка, над якою розгромлено Татар.
Ріка в Африці.
Озеро у Швеції.
Ріка у Франції.
Місто в Італії.
Гранична ріка Европи.
Місто у Франції.
Святе місто Музулманів.

Букви на місци хрестиків дадуть імя й назвиско української письменниці.

Шаради.
(Уложила Сл. Я.).

I.

Перше — каже мама все,
Як дитя занадто плаче,
Другі — треті дає, як
Необачно гонить — скаче!
Треба другі — треті мами
Все слухняно виповняти,
Бо тоді дитина зможе
Скоро цілість розвязати.

II.

Перше сивий дідусь,
Що усіх жахає,
Друге — третє кипяче
З землі вибухає.
Цілість — безумовно
Кождий чобіт має.

Загадки.

1. Має уха а не чує?
2. На дворі лежить стерво, а шкірка до води побігла?
3. На калині, на билині ясна рожа висить?
4. Очи має, а не видить?
5. Полем іде хлоп, а все штурк, а все гоп?
6. Руки в гору здоймив, зі збіжа порох зробив?
7. Сидить панна на припічку тай говорить по німецьки?
8. Тато дітий нагодував, а сам на припічку до гори ногами став?
9. У село приїхали комісарі, наловили господарів, а хата вікном утекла?
10. Що росте без коріня, що цвите без насіня, а що плаче без сліз?

Digitized by Google

Переписка Редакції

Василь Олексюк у Бібрці: Премії за розвязки будуть вислані всім тим, що прислали найменьше 16 розвязок (з 16 чисел), але доперва з початком місяця цвітня, а то з причини завалення Адміністрації всякими залеглими роботами. Поміщуваннє імен передплатників булоби недоцільне, бо много передплачувалоби тоді газетку лише для того, щоби »фігурувати« у списі А наша ціль є зовсім инша.

Ми бажаємо мати пильних читачів, які в будучности переведуть наші поучення й думки в діло. Нам »фігурантів« не потреба зовсім. Маємо їх у нашій суспільности доволі, так що можна ними плоти городити. У нас саме великий брак таких людей, які творилиби нове життє, нову роботу але без гомону, там в низах, під землею, а лише час від часу показувалиб світови чорний від труду кулак, що бувби грізним memento для всяких галапасів, кровопійців та неробів.

Василь Дзьоба у Бучачи: Ти прислав 26 жовтня 1923 квоту, 150.000 Мк.: а 17 падолиста 1923. квоту 230.000 Мк. отже разом 380.000 Мк. на річник з 1922 року. З причини, що тоді вже за сей річник ціна була значно висша тому не вислано Тобі сего річника. Не одержавши від Тебе ніякої відповіди вписала Адміністрація сю квоту 380.000, на рахунок передплати за рік 1924. у висоті: 3 Марок основних, т. зн. що маєш заплачену передплату за 1 квартал.

Ольга Каблак у Липици долишній: Се справді зайшла ошибка в рахунку посліплати. Надвижку в квоті 1,000 000 (у вартости з 19. XII.) вставлено на рахунок передплати на 1924 р. у висоті 2 Мк. основної ціни т. зн що маєш заплачену передплату за січень і лютий. Тепер пришли ще 4 Мк. (основні) т. зн. около 6,000.000 Мк., а будеш мати вирівнану передплату на пів року!

Евген Караваев у Крилові: Загадочки подібні до тих, які Ти прислав — маємо. Пришли які инші. Чи книжечки одержав? Передплату маєш заплачену до кінця червня с. р.

Мирослав Колодрубець у Дрогобичи: Шарада добре подумана, тільки верш дуже слабонький — тому не надається до надрукування. Впрочім улягласи вона конфіскаті.

Любка Білинська у Карлові: На листах і розвязках треба все підписуватися і подавати завсігди місцевість і почту. Ти порозвязувала загадочки дуже гарно без помочи Марусі Старайся завсігди виконувати всякі праці без нічієї помочі, бо в той спосіб привикнеш до самостійности і даш собі раду у найтяжших обставинах, які можуть Тебе у будучому життю стрінути

Гіяцинт Лукіянович у Голоску: „Світик“ радіє незмірно, що Ти ве забув про нього і надіється, що відтепер уже частійше будеш до нього навідуватися

Володимир Швак у Товстім: Надіслані верші, загадки й ребуси — зовсім для нас непридатні. Ребуси нарисовано неудачно, а їх уклад невмілий. Верші знова дуже слабонькі та нема в них ні одного лута поезії, не говорячи вже про красу. З причини, що не залучено почтового значка на зворот — пішли надіслані „праці“ до... редакційного коша. Не знаємо з котрого року мають бути сі два числа (1 і 3) „Світа Дитини“? Передплата заплачена до 15 марта с. р.

Йосиф Луків у Турівці: Ваші праці стрінула така сама доля, як висше згадано. Пішли вони в ціл сти до коша, бо зовсім для „М. У.“ непридатні. Книжечка, про яку питаєте, є у нас на складі. Вона має заголовок: „Найкрасші байки і казки“ і коштує основних 9 фен. с. зн. 1,35 .0 0 Мк. На пересилку долучіть 50..0 Мк.

Петро Озерів у Володимирі: З причини довшої недуги редактора, газетка припізнилася зі своїм виходом і тому так довго Ти не одержував її. Чи маєш уже всі числа і чи одержав Ти посилку бракуючих чисел з 1923 року?

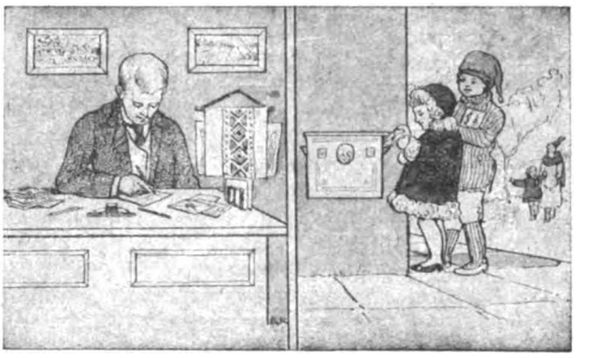

Листи від читачів.

Манчестер (Америка) 18 грудня, 1923.

Люба „Молода Україно“!

Я, молода Українка з Манчестру, прочитала твій лист на сторінках „Свободи“ і посилаю гроші на книжки, яких спис залучаю. На газетку вишлю гроші за кілька днів, бо хочу зібрати ще від своїх товаришок також передплату на 1924 рік. Як одержу замовлені книжечки то покажу їх всім товаришкам, а вони певно для себе замовлять також. Тому жду на сю посилку дуже нетерпеливо.

Настуня Баран.

Канора 26 січня, 1924.

Дорогий Світику!

Я маю десять літ і ходжу до народної школи, яка називається »Дністер«. Я тепер є в шестій клясі анґлійської школи, а в третій української школи. В школі маємо українського учителя, якого дуже любимо. Від девятої години рано до четвертої по обіді, ми всі учимося анґлійської мови, а по четвертій годині учитель учить нас нашої рідної мови і географії та історії Я мешкаю на фармі з родичами. Маємо тут гарний садок, де ростуть яблока, сливки, малини, орішки та инші овочі.

Я дуже люблю читати українські книжки і у нас дома є вже велика гарна бібліотека.

Колиб хто з читачів „Молодої України“ хотів писати до мене, то я дуже радо буду відписувати на всі листи і прошу всіх моїх ровесників з дорогої мому серцю України написати дещо до мене.

Здоровлю всіх читачів сердечно

Гриць Данильчук.

Моя ядреса:

Canada
Canora, Sask.
Harry Danylchuk.

Річна передплата для:

Краю 12 Мк. (осн.) — Америки й Канади 2 доляри. — Бразилії 10 мільрейсів. — Аргентини 4 пези. — Франції 25 франків. — Швайцарії і Німеччини 10 швайц. франків. — Румунії 250 леїв. — Чехо-Словаччини 50 корон. — Югославії 150 динарів. — Італії 30 лірів. — Еспанії 10 пезетів. — Анґлії 8 шилінґів. — Японії 4 єни. — Греції 120 драхм. — Голяндії 5 ґульденів. — Данії, Швеції й Норвеґії 10 корон.

Основна ціна примірника виносить 50 фенігів.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: **Михайло Таранько.** З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.

Digitized by Google

Благовіщеннє.

Над розбудженою землею,
На провесні — лунає дзвін,
Щось скрите в тьмі ще перед нею...
Вона так жде... так прагне змін!

І як Марії без порока
Із неба Ангел вість подав,
З левади щезла тінь глубока,
Заграви блеск на світ упав.

І як Марії без порока
Із неба Ангел вість приніс,
Зашелестіла і осока
І зашумів у сяйві ліс...

Пишається, радіє нива
В красі зелених, юних рун,
Дрібних комах юрба шумлива
Танок зачала в блеску лун...

Метелики звергли кокони,
Спивають мід по довгім сні,
Цвитуть в осонню анемони
І ті первінчики дрібні...

Вітки знімає осокор,
Кріпшає розговір ялин,
В цілій природі знявся хор:
„Гряде, гряде сам Божий Син!"

Сповнилися слова Пророка,
Сповнилися слова Сибіль,
Розвіялася тьма глубока,
Минеться і неволя... біль...

Лине до світла все, що Ева
У темінь трутила, у гріх...
Гряде та ясність опалева
І царство Боже... рай для всіх!

Уляна Кравченко.

До Редакції часопису »Світ Дитини« у Львові. Рч. 286/24. В Імени Річипосполитої Польської! Суд окружний карний, яко Трибунал пресовий у Львові рішив на внесок державної Прокуратотії, що зміст часописи »Світ Дитини« ч 6 з дня 15 марта 1924 в артикулі під заголовком: »Не забуду« в уступі зворотка остання містить в собі єство злочину з § 65 а) з. к. узнав доконану в дни 15 марта 1924 конфіскату за оправдану і зарядив знищення цілого накладу і видав по думці § 193 з. к. заборону дальшого розширювання того друкованого письма. Заразом видав наказ відвічальному редакторови тої часописи щоби се рішеннє помістив безплатно в найблизшому числі і то на першій стороні. Невиконаннє того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак. друк. з 17. XII. 1862. Д. л. д. Ч. 6. ех. 1863. а именно засудження за переступство на гривну до 4,000.000 Мп. Львів, дня 18 марта 1924. (Підпис нечиткий).

Digitized by Google

І. Педерцані-Вебер.

Боротьба з вовком.

Страшне нещастє впало було на село Г. на Закарпатській Україні. Холєра лютувала страшно. Що дня виносили на холєрний цвинтар по кількох мерців.

Лютувала кілька тижнів. На кінці устала. Сумно було в селі. Майже що друга хата понесла втрату в людях.

Під самим двором була вбога хатина вдовиці Микитихи. Жила вона там із двоєчком дітий, десятилітнім Степанком та семилітньою Марійкою. Та як прийшла ота холєра, то забрала вдовицю Микитиху, а щоб їй біднязі на тім світі не сумно було, то взяла разом із нею й донечку Марійку.

Остався малий Степанко сиротою, сам саміський.

Село Г. належало до угорського маґната ґрафа Белі Лоная. Дідичі Мадяри не дбали зовсім про населеннє, вважали його не людьми, але чимось гіршим — часом навіть менше вартним від коня, чи расової собаки. В порівнанню з иншими дідичами, ґраф Лонай був іще добрий. Люди бачили сю ріжницю й відносилися до нього красше, а передовсім поважали його жінку, що нераз помагала бідним селянам.

А покійна Микитиха, поки була здорова, часто робила в дворі. Вона брала з собою туди й дітий. Пані сподобався цікавий Степанко й вона ніколи не відпускала його до дому без дарунків.

І от раз зговорилися в дворі про се, кілько то в селі людий вимерло на холєру. Згадав хтось і вдовицю Микитиху тай про те, що в хаті остався одним один Степанко.

— Бідний сирітка, — сказала пані — треба буде взяти його до двора.

— Нова примха — сказав пан Лонай — ти тут поназводилаб усіх замурзанців із села.

Пані нічого не відповіла, але на другий день ранком пішла до Микитишиної хатини й забрала Степанка зі собою.

Так то Степанко дістався до двора до помочи службі. Служба вживала його до посилок або до робіт у чималому саді, що окружав замок із відусіль. На бажаннє ґрафині ходив він і до школи. Важко йому там приходилося, бо школа була мадярська, а він по мадярськи майже нічого не розбирав. Та всеж таки радів, коли йшов до школи, тягнуло його не до науки, а до товаришів.

Коди хлопцеви скінчилося дванацять літ, сказала ґрафиня:

— Тепер я беру тебе до своєї служби! — Хлопчина зрадів, бо привязався був щиро до своєї добродійки.

Переодягли його в червону куртку з золотими шнурами, в чорнооксамітні штани та в білі камаші. Такий однострій носила вся служба ґрафа Лоная.

Був він, як кождий Українець на чужій службі, смирний, тихий і трудящий. Він не відступав від своєї пані, ждав на кождий її знак, щоби в одній хвилі виповнити приказ.

Тож ґрафиня була з нього задоволена і найрадше послугувалася ним. Та се викликало зависть инших слуг. Вони шукали нагоди, щоби йому пошкодити й позбавити його ласки ґрафині. Такі звичайно бувають рабські душі.

Найбільше ненавидів його парубок від коний Янош. Сей придумував днями й ночами, що вистроїти би бідному хлопчині.

Ґрафиня виїздила часто з Шарольтою, тринацятилітньою дочкою. Янош зануздував коні і приводив їх, помагав паням при всіданню та товаришив їм у їзді лісом і полями.

Колиж Степанко став обслугувати ґрафиню, то й ся служба припала йому, бо й умів він красше ходити біля коний; освоїв їх був так, що вони були лагідні мов овечки. Янош сим не міг почванитися. Він, як кождий Мадяр, був до праці лінивий і непевний. Тому то стратив ласку в ґрафині.

Від сеї хвилі Янош мов та тінь слідкував за Степанком і шукав нагоди, щоби пошкодити Степанкови так, щоб його прогнали зі служби.

І найшов нагоду. Одного разу випровадив Степанко пару гарних, баских коний під альтану в саді, де ґрафиня з дочкою ждали в строях до кінної їзди. Коли Степанко держав кріпко поводи обох коний, щоб пані могли досісти їх, підійшов Янош крадькома до білого як молоко Шарольтиного коня й гладив його підозріло.

Тільки Степанко обернувся, він відскочив на бік і вдавав, начеб байдуже приглядався.

У сій хвилині, як ґрафівна встромила ногу в стремено, кінь станув дуба й кидався дико на всі боки.

Степанко, що ніяк не міг вияснити собі сеї наглої дикости спокійного звичайно коня, стягнув сильно поводи й успокоїв його так, що він знов стояв тихо.

Шарольта скочила на сідло, та ледви сіла, кінь знов станув дуба й старався скинути їздкиню.

Дівчина втратила рівновагу, захиталася й упала на землю. В тім прискочив Янош, що не опустив ні одного руху коня, підхопив дівчину й увільнив її ногу зі стремена.

Тупіт коня й крик служби привабив і ґрафа. Він одним поглядом пізнав небезпеку, в якій була його дочка. Увесь свій гнів вилив він на Степанка.

— Я тебе прожену зі служби! — закликав він. — Ти винен, що звичайно спокійний кінь попав у дикість. Тут напевно винне твоє лихе обходженнє з кіньми.

Степанко стояв зразу мовчки, та потім отямився, упав ґрафови до ніг і благав:

— Покарайте мене, ласкавий пане, як хочете гостро, тільки не проганяйте мене зі служби. Се булаб моя смерть.

А ґраф сказав:

— Признайся, що ти зробив коневи, що він так нагло здичів.

— Я не знаю, як се сталося — закликав Степанко, що все ще стояв на вколішках. — Я тут нічогісінько не винен.

— Брешеш, руснацький накорінку! Геть мені з очий! Я тебе проганяю зі служби!

Він копнув хлопчину, що обіймав його коліна геть від себе й підійшов до коня, що все ще ки-

Digitized by Google

дався дико на всі боки й із трудом вдалося його вдержати.

Янош, що з лискучими очима та з укритим задоволенням приглядався сьому, підійшов тепер також до коня й гладив його голову. Не звертали на нього уваги ні ґраф, ні ніхто инший. А він скорим рухом витягнув із уха коневи жевріючу губку, що її встромив був у хвилі, як Степанко привів коні, і кинув її на землю.

Ніхто не замітив сього. І Янош міг радіти, що йому повелося, бо він вернув на місце, що його тепер утратив Степанко.

А сталося се так.

Як тільки кінь не чув уже в усі жевріючої губки, відразу вспокоївся і дав себе спокійно вести.

Та нагла зміна викликала зчудованнє графа і він повірив, що се Янош такий вправний.

— Бачу, що ти красше вмієш поводитися з кіньми, як той Руснак! Станеш на його місце — сказав ґраф до Яноша.

Степанко мусів скинути однострій ґрафського слуги й за кару післали його в мадярську пусту стерегти коний і товару.

Сумний подався Степанко в пусту й оставав там аж до зими. Під зиму вернув він знову до села Г. й був занятий у стайнях.

Від того нещасного дня стався Степанко тихим тай совісно виповнював усі роботи. Ніколи не провинився і за те, як і за його тиху вдачу, всі любили його. Тільки Янош усе ще ненавидів його та переходив біля нього гордо, коли зустрінулися.

Таємна журба мучила серце бідного хлопчини. Се, що його несправедливо посуджували про недбаліть, не давало йому спокою. Коби бодай був свідомий, що ґрафиня та дочка думають інакше про нього! Він часто потайки підходив до рундука палати, щоби побачити ґрафиню та висказати їй усе, що його мучило. Однак коли ґрафиня побачила його, то все гляділа на нього таким поглядом, що він не зважувався й словечка промовити. І він, бувало, мовчки поклониться та з нічим відходить.

Одного дня в лютім були ґраф, ґрафиня та їх гості в городовій салі. По довгих морозних зимових днях, у яких сніг сипав без перестанку та вкривав білою габою гори й долини, — засяло в кінці любе сонечко.

Ґраф Лонай вернув саме з панами з ловів і залізна брама замкового подвіря, коли вже гості переїхали, стояла отворена.

Собаки, люті британи, що для охорони перед волокитами та вовками бігали свобідно по саду, тепер їзза гостий, лежали на привязі. Панове опо-

відали собі всякі ловецькі пригоди. Оповіданням прислухувалася й ґрафиня. Шарольта зійшла камінними сходами на долину до саду й проходжувалася стежками та гляділа на гори, що їх шпилі лисніли в соняшному сяйві.

По тому боці мурів, що оперізували кругом замок, тягалися голодні вовки та вили страшно. Голод видно загнав їх близько людських осель, бо інакше сі звірюки тікають від людий, бояться їх.

Нараз роздався з уст пані дому крик, що його може видати тільки стрівожене материнське серце. Вона вказувала судорожно піднятою рукою місце, де проходжувалася Шарольта. Велитенський вовк, що ввігнався небереженими воротьми до саду, тихісько підікрався близько до дівчини. Ось-ось і кинеться на неї та розірве її...

Ґраф Лонай, пристрасний ловець на медведів, і його гості вибігли на ґанок. Ґраф став кидатися на всі боки.

— Мою рушницю, мою рушницю! — кликав розпучливо.

Великан силач без рушниці наче й відваги не мав...

Тут вискочив Степанко, що був недалеко й станув між ґрафівною й вовк м.

Він стиснув обома руками горло хижака і сильним розмахом кинув його до землі тай держав його кріпко, придавлюючи вовка своїм тілом. Та вовк був сильнійший від хлопця. Він вирвався з його рук та скажено шматував його рамена й груди...

В тім роздався вистріл із рушниці ґрафа, що найшов її, а з нею враз і тяму.

Вовк смертельно ранений упав у сніг...

Степанко підняв іще раз зір і побачив ґрафиню, що з горячою ніжністю пригортала донечку.

Потім попав в обморок і облитий кровю впав у сніг.

Ґрафиня казала занести хлопця до замку. Прикликаний лікар перевязав йому рани. Ґрафиня сама доглядала його мов ненька. Часто заходила до недужого й Шарольта. У горячці говорив він часто, що він не винен, що кінь сполошився, він не знає, що сьому за причина. Він усе обходився з конем лагідно. Се пересвідчило й ґрафиню й Шарольту, що погляд ґрафа, начеб Степанко був брехуном, неправдивий.

Коли Степанко вже прийшов трохи до себе, горячка утихла, зажадала ґрафиня в нього, щоби сказав щиру правду, що він зробив сполошеному коневи.

Степанко, як і перше, запевняв, що він нічого не винен. Він усе обходився лагідно зі сивим.

Ґрафиня дальше не питала, бо тепер уже була пересвідчена, що хлопець невинний.

Digitized by Google

Із дня на день хлопець щораз більше приходив до сил і міг уже вскорі кинути ліжко. Та заки вернув до свойого заняття, виявилася його невинність. Одного разу Янош, що любив часто заглядати до чарки, випив через край і по пяному говорив усе, що йому сплило на язик.

Що в тверезого на умі, то в пяного на язиці. — каже приповідка. Таке було й із Яношом. По пяному оповів він цілу пригоду своїм товаришам: »Се я вложив був жевріючу губку в ухо графівниного коня, щоб він збісився, — вибовтав він чванливо й сміявся при сьому на все горло.

Коли се дійшло до графа, прогнав він зараз Яноша зі служби. Графови було дуже неприємно, що так скривдив хлопчину й у першій хвилі обіцяв йому віддячитися. Із часом, правда, забув про обіцянку. Та Степанко й не думав про неї. Говорив бувало:

— Що я зробив, зробив для ратування ближнього з небезпеки, а не для нагороди.

Переповів А. Лотоцький.

До Сонця.

Сонце на обрії! Сонце святе!
Сестри, стрічаймо його!
Сонце витаймо на рідних ланах,
З ним завитає до нас і добро!
Сонце, що цвіти життям наряжає,
Наші окрилить душі.
Думками линьмо у світла круги,
Вірмо, загине недоля і зло!
Сонце ласкаве на обрії стало,
Осміхом сльози осушить землі.
В мить сю зміняться і люди,
Щезне, розтає лід в груди,
Згине, пропаде, розвієсь
Темна ненависть і цвіль...
В соняшнім блеску
Знов заясніє затрачена ціль!..
Всі поєднані хвалу співаймо,
Хвалу співаймо новому життю!
В ясних убраннях, в свіжих вінках,
Сонце витаймо на рідних ланах!

Уляна Кравченко.

Любов до рідного краю.

(Зі щоденника).

Вчера розказував вам учитель на науці історії України про життє, працю і геройську смерть нашого міністра війни Дмитра Вітовського. Се оповіданнє зворушило твоє серце і ти, сину, сьогодня ранком легко виробив шкільну задачу: »За що любимо Україну?« За що її любимо? Чи не прийшло тобі зараз на думку 100 всяких відповідий?

Люблю Україну, бо моя мати Українка, бо кров, що пливе моїми жилами, є українська. Бо українська ся земля, де поховані на вічний спочинок ті всі, що їх оплакує моя мати, а шанує мій батько. Бо се село, чи місто, де я вродився, мова, що нею говорю, книжки, що на них виховався, українські; бо мій брат, моя сестра, мої приятелі і великий сей народ, що серед нього живу, та красна природа, що мене окружає, все, що бачу, що люблю, за чим тужу, що подивляю — се все українське!

О ти, сину, ще того всього так не відчуваєш вповні! Почуєш се, як будеш мужем. І вертаючись по довгім часі з далекої дороги, як подивишся одного ранку через поруче корабля, побачиш на овиді синяві береги рідного краю. Тоді ти се відчуєш у тім ніжнім переняттю, що наповнить тобі очи слізми, а з серця викличе оклик радости. Відчуєш се в якімсь далекім, великім місті, в тім стукотінню душі, коли тебе між незнаною юрбою нераз щось потягне до незнайомого робітника, бо від нього ти почуєш, переходячи мимо, одно слово своєї рідної мови!

Відчуєш се в болючім гніві, що вразить твою національну гордість, як кров тобі ударить у голову, коли почуєш зневагу твоєї Вітчини з уст чужинця! Відчуєш се сильнійше і більш піднесено, коли погрози ворогів витворять бурю над твоєю Вітчиною, а почуєш брязкіт зброї з усіх сторін, увидиш молодців, що збігаються в полки, а батьки цілують своїх синів із словами: »Будьте хоробрі!« А матері, прощаючись із своїми синами: »Вертайтеся побідниками!«

Ти відчуєш, як божеську радість, коли будеш мати те щастє — бачити вертаючі прорідлі полки до твого міста, стомлені, з блеском побіди в очах і з прапорами, подірявленими кулями; а за ними безконечні ряди героїв що підносять у гору завязані голови та свої пострілянні руки, радісно вигукуючи між народом, що засипуватиме їх квітками, похвалами й подяками. Тоді зрозумієш любов до Вітчини, відчуєш, що се рідний край, Василько! Се щось велике і святе!

Коли одного разу я побачив би тебе, як вертаєшся з битви, веденої за Україну, здоровий, хоч ти тіло і дух мій, а я знав би, що ти заховав життє через те, що втік із побоєвища від своїх і так уникнув смерти — тоді я, твій батько, котрий тебе витає радісно, як вернешся зі школи, — стрінув би тебе з болючим зітханнєм і не міг би тебе вже ніколи любити, лише з тим горем у серці і вмер би...

Твій батько

За Амічісом переповів Богданко.

Digitized by Google

Роман Завадович.

Серед Ангелів.

Сценічна картина в піснях.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Дамян, пастушок.
Проць, **Стець**, **Гриць** } сільські збиточники.
Назар, **Леся** } діти рубача.
Маруся, **Катруся**, **Гануся** } дівчатка з села.
Чортик-Антипко.
Ангель-Хоронитель.
Хор Ангелів.

Річ діється в лісі літною порою.

(До вистави потрібна музика. Перед кождою новою піснею грає музика першу строфку, а опісля супроводить дієвій особі).

ВІДСЛОНА.

(*Лісова поляна.* **Дамян** *стоїть опертий на костур. Чути здалека дзвіночки овець*).

Ява 1.

Дамян (*На голос пісні*: **„Ой звідси гора, ззідси другая...“**):

Ой час, вівці, час, час нам у село,
Бо високо вже на небі сонце підійшло.

Там для вас сінця повний жолубок,
А мене зове до школи голосний дзвінок.

В школі при книжках швидко час біжить,
Неодного корисного вчитель нас навчить.

В школі при книжках мило час пливе,
Час до дому, мої вівці, бо дзвінок зове!

(*Музика грає тихо:* **„І шумить і гудить..“**):

Голос (*ізза сцени*):

Кину в кут я книжки,
Нехай вчиться з них міль,
Піду красше з Грицьком, Стецьком
Погуляти серед піль.

Надоїли книжки,
І наука важка,
Піду красше з Грицьком, Стецьком
По поляні гопака.

(*Входить Проць*).

Ява 2.

Дамян і Проць.

Проць (*не помічує* **Дамяна,** *що оперся об дерево*):

Школа наче тюрма,
В ній розради нема,
Ні забави, ні утіхи —
Тільки книжка німа.

Там числи, там читай,
Жартувати не дають.
Ні! Не піду я до школи,
Нехай красше мене вбють!

(*Музика грає сама одну строфку тієї самої пісоньки*).

Ах, Дамян! — Я й не знав,
Що ти в лісі пасеш...

Ходи з нами погуляти —
Добрий хлопець будеш.

Незабаром Грицько
І Стецько тут прийдуть,
Їм навкучилась наука
І до школи не ідуть.

От ми в чвірку у ліс
Мов той вихор майнем,
Над ручаєм погуляєм,
Гнізд чимало найдем.

Там і пасіка єсть,
У ній овочів гук,
Старий Улас не пильнує,
Бо зовсім вже оглух.

Грицько міх кірцевий
Із комори в батька взяв,
Стецько хліба, масла, соли
Притащити обіцяв.

Та й подбав я також,
Щоб смачний був обід:
Взяв з комори спору фляшку,
А у ній солодкий мід.

(*Показує фляшку і весело притупцює*).

Дамян (*На голос пісні*: **„Козак пана не знав з віка“**).

Ой не добре робиш, друже,
Бо і знаєш, що се гріх;
Пожалієш колись дуже
Тих негарних діл своїх.

Школа не є дітям ворог
І учитись красше в ній,
Як збивати дармо порох
Й збиткувати день цілий.

До полудня кождий в школі
Вчиться, що потрібне є,
А потому ще доволі
На гру часу остає.

А родичів обкрадати
Теж великий дуже гріх —

(*Грозить пальцем*).

Ей, пожалуєш ще, брате,
Тих негарних діл своїх.

(*Входить Стець і Гриць із клуночками*).

Digitized by Google

Ява 3.

Попередні, Стець і Гриць.

Гриць (*бадьоро, на голос пісні*: **„Ой піду я до млина, до млина..."**)

Ой підемо до гаю, до гаю,
Там хорошо, весело мов в раю.
Забудем науку, нашу тяжку муку,
Заспіваєм на весь ліс... Всій науці нехай біс!
(*Плеще*).

Стець:

Я коморі пошукав, що треба,
В. в і масла і сира і хліба;
Як лиш тільки мати пішла платтє прати,
Я у вузлик все звязав *(сміється)* і до »своїх« почвалав.

Гриць:

Є в нас много і хліба і меду,
Не стає лиш печеного леду.
(Затирає долоні).
От ми собі в лісі мов червак в орісі
Запануєм, заживем!.. Щоб так плив нам день за днем!

Проць *(вказує на Дамяна)*:

Та от бачте — не знаю, не знаю,
Що на се я відповісти маю:
Дамян мені каже, що се діло враже,
Вперід книжка жде на нас, а потім і на гру час

Дамян:

Справді, хлопці, кажу я вам щиро,
Що негарне дуже ваше діло;
Школу забувати, батька обкрадати —
Бй, Господь Бог видить все, а час кару принесе.

Гриць *(іронічно)*:

А ось бачте, найшли ще одного,
Що думає, що вже вміє много:
Щось в школі послухав і книжку понюхав
І хоч неук ще кругом, думає, що Соломон.

Стець *(до Дамяна)*:

Се ми чули вже разів немало,
А проте ми вірим тобі мало —
Школа се лиш мука, а нудьга — наука,
В школі тільки що кричать, а нічого не навчать.

Гриць:

Як не віриш ти слову мойому,
То чим скорше забирайсь до дому!
(Підходить до Дамяна).
А то ще в завдаток штурханців з десяток
В свою школу понесеш, поки від нас відійдеш.

(Дамян уступається. Входять Катруся, Маруся і Гануся з вязками цвітів і збаночками ягід. Гриць присувається до Стеця і оба увесь час перешіптуються та іронічно підсміхаються).

Ява 4.

Попередні, Катруся, Маруся й Гануся.

Дівчата (*на голос пісні*: **„Там на горі крута вежа.."**)

Як лиш сонечко збудилось,
Ми у гай густий пішли,
Пестрих цвітів назбирали,
Ягідок смачних найшли.

(Проць зайшов із заду і вибирає дівчатам зі збаночків ягоди).

Гануся: Заспівали, де що знали,
Аж гаями голос йшов
І здавалось, відгукнулась
Сотня звуків із дібров

Маруся: У потічку ми купались,
Пили воду з жерелця,
Чули пісні соловія,
Мов чарівного співця.

Катруся: Так що днини, мої сестри,
По науці підем в ліс,
Бо наука дасть розраду
І обітре каплі сліз. *(Чути дзвінок).*

Дівчата: Сонце вже високо знялось,
Час вертати до села,
Дзвінок кличе нас до школи,
Ах, до школи вже пора!

(*Збираються відійти. Надходять Назар і Леся. Леся плаче*).

Ява 5.

Попередні, Назар і Леся.

Назар (*На голос пісні*: **„Пропала надія.."**):

Ох, горе велике на дім наш упало:
Матусю недуга вялить,
На любого батька дуб вчора звалився,
Безсилий сердега лежить.

Леся: Нема в нас що їсти, нема що зварити,
А голод дається в знаки,
В село ми пустились прохати підмоги
Неначе тії жебраки.

Разом: Ах, змилуйтесь любі, ах, змилуйтесь, просим,
І дайте, як єсть що у вас!
Вам світ не забуде, полюблять вас люди,
А Бог вам у троє віддасть.

(Гриць і Стець ховають за себе свої клунки).

Катруся *(На голос пісні: „Журо моя журо..."*):

Ой знаю, вас знаю,
Рубачеві діти,
Батько занедужав,
Нема з чого жити.

Ой знаю вас, знаю,
Горе ваше знаю,
І муки і хліба
В мами попрохаю.

(Гладить Лесю по головці).

(До решти): І ви також знайте,
Родичів прохайте,
Нехай не жаліють,
Що дати уміють.

А тепер їм даймо
Те, що днесь взбирали,
Щоби бідні діти
Не голодували.

Красше вбогим дати,
Як нам самим зїсти;
Ми й так не голодні —
Вони хочуть їсти.

Гануся: Мудра в тебе рада,
Ми її приймаєм!
Даймо тим біднятам
Все, що тільки маєм.

Катруся: В мене трохи хліба,
Кусень паляниці,
Ягідок дві жмені
Та ще й три квасниці.

Маруся: А я пиріг маю,
Що спекла матуся.
Ягід не жалію —
Усім поділюся!
(Дають се й те дітям).

Digitized by Google

Катруся *(До хлопців, на голос пісні:* **„Пугом іду, коня веду, розвивайся лужеі..“**).

І ви, хлопці, пошукайте, може що найдете,
Перед Богом, перед світом добрими будете.
Милостиня нагороду стократну приносить,
Милостиня в Всевишнього ласк і дарів просить.
Не знаємо, що нас може в світі зустрінути,
Може по хліб доведеться руку простягнути.
А хто бідним пожаліє, того світ забуде,
Того Господь цурається і всі добрі люди.

(До дівчат).

Та пора нам вже до школи, щоб не опізнитись,
Ходім усі громадою, будемо учитись.

(Відходять, Дамян із ними).

Ява 6.

Гриць, Стець, Проць, Назар і Леся.

Назар *(На голос пісні:* **„Їхав стрілець на війноньку...“**):
Хто не терпів, той не знає,
Як то серденько страждає,
Як мати хора, дітвора гола,
А голод в очи глядить.

Гриць: Раді ми дати, що можем,
Та в нічім вам не поможем,
Літом тут голод, зимою холод,
Ніхто не дбає про нас.
Йдіть у село, а там може
Хто з богачів вас споможе;
Самі ми вбогі, а допомоги
Ніхто і крихти не дасть.

(Назар і Леся відходять).

Ява 7.

Гриць, Стець, Проць.

Гриць: Ах, як чудово на волі!..
Вже нам науки доволі!
Книжка се мука, нудьга — наука,
Красше на волі святій!

(Плеще в долоні і підтанцьовує).

Стецько *(розвязує клунок і співає на голос:* **„Тече річка невеличка...“**)

Тече річка невеличка з зеленого гаю,
Подивіться, товариші, що я в клунку маю!

Всі: Гей-гей, гей-гей, гей-гей, гей-гей —
Подивімось, товариші, що він в клунку має.

(Стецько виймає хліб, масло, сіль. Усі сідають на траву).

Гриць: Добре, добре, що позбулись прошаків ледачих,
Їсти-мемо хлібець з маслом, а з медом колачик.

Всі: Гей-гей і т. д.
Їсти-мемо хлібець з маслом, а з медом колачик.

Гриць: За безжурне погулянне, за мінутку в полі
Дарував би тижнів десять науки у школі.

Всі: Гей-гей і т. д.
Дарували-б тижнів десять науки у школі.

Стець: Нумо, хлопці, не жалійте ні зубів, ні рота,
Їжте, скільки в кого змоги і в кого охота.

Всі: Гей-гей і т. д.
Їжмо, скільки в кого змоги і в кого охота.

(Їдять).

Гриць *(На голос:* **“Пугом іду, коня веду...“**):
Щасте нам само сприяє, Бог допомагає:
Батько мій на торг поїхав, нічого не знає.

Стець: Моя мати пішла прати, сестри отіпати,
Можу сміло до вечера у полі блукати.

Проць: А мій батько в ліс поїхав, взяв брата з собою
Та до дому вернуть певно пізною порою.

Всі: Тож нічого нам журитись і не сумувати,
Забудемо труди-муки, підемо гуляти.

Гриць *(На голос пісні:* **„Над Прутом у лузі...“**)
Та поки підемо далеко у ліс,
Я ляжу на хвильку на травах мягких...

(Сонно)

Як любо спочити в відлюднім гаю
Далеко від школи і всіх її лих!..

Проць *(кладеться оподалік):*
Як любо згадати, що книжка німа
Не мучить наукою твого ума,
А ти тут на волі спокійно заснеш,
Де сонце панує і світить весна.

Стець: Спокійно думками свій ум обснуєш,
Глядиш, як хмарини по небу пливуть —
І мати не лає, в школу не жене,
І стусанів сестри тобі не дають.

Всі *(сонно):* І стусанів сестри тобі не дають.

(Музика грає якусь колискову мельодію. Сцену заливає ріжнобарвне світло. В глубині сцени являється **Ангел-Хоронитель** *з мечем. З далека чути хоральний спів на голос пісні:* **(„Де згода в семействі...“**):

Ява 8.

Попередні і Ангел-Хоронитель.

Хор: У сонцю сповита, залита блеском зір,
Мальована блакитом, загорнена в простір
Чудова єсть країна,
У ній одна хвилина,
Єсть гідна пів життя.
Ручаї там з меду, а ріки там з вина,
Там цвіти ясніють, там без кінця весна,
Там сонце все сіяє,
Пітьми ніхто не знає,
Бо там сам Бог живе.
Там музика, співи, ангельський хор гремить,
Невинність і правда там власть свою держить,
Там кождого витають,
Мов брата принимають,
Хто правди стяг держить.

(Надбігає Чортик з куском волової шкіри та з вилами).

Ява 9.

Попередні і Чортик.

Чортик *(Незвичайно втішений. На голос пісні:* **„І шумить і гудить, дрібний дощик іде...“**):

Пудь-пу-людь! Чорнобрудь! Не пропащий мій труд!..
Трох грішників-шибеників в своїх кігтях маю тут.
Коли зимно їм тут на пустій сій землі,
Загрію їх по свойому у пекольному огні.
Як голодні вони, то й се швидко мине:
Нагодую їх смолою, скільки кождий проковтне.

Ангел-Хоронитель *(підносить меч і співає на голос:* **„Козак пана не знав з віка...“**).

Не посмій їх і діткнуться,
Їм чужий, незнаний гріх!..
Вони нашими зовуться
І Господь кохає їх.

Digitized by Google

Чортик (*показує волову шкуру*):
Ось поглянь на шкуру тую —
Нагрішили більше всіх,
Просто місця вже бракує,
Щоб списати гріхи їх.
Вони всі у моїй силі
І ніхто не видре їх;
Заберу їх трох ще нині
До підземних царств своїх.

(*Вимахує вилами і танцює довкола сплячих хлопців. У глубині сцени являється Хор ангелів*).

Ява 10.

Попередні і Ангели.

Хор (*На голос пісні*: **„Де згода в семействі."**)
Хто право і чесно шляхом життя іде,
Такого заслуга до неба заведе;
Всевишній його любить,
Ангелів збір голубить,
І він щаслив буде.
А хто лихо творить і кривдить ближніх всіх,
Хто правість покинув і легковажить гріх,
Такого Бог цурається,
До раю не приймає
І шле до вічних мук.

Чортик (*На голос*: **„А я люблю Петруся..."** *Показує на хлопців*):
А я люблю отаких
І великих і малих.
(*Пританцьовує*).
Гей, гоп! Гопака!
Щоб всім доля така!
Візьму я їх на ланцюх
Та молотом в плечі: бух!
Лопатою в спину: трас!
А щоб тямив по всяк час!
Чи він вбогий, чи він пан,
Кину його у казан,
Най кипить, най кричить,
Хочби й чув се цілий світ.

(*Тимчасом Ангели творять колесо, Ангел-Хоронитель у середині. Хоровід*).

Ангел-хоронитель (*на голос пісні*: **„Ми в луг підем всі з косами..."**)
Ми ангели, божі діти,
Наша хата: рай,
Наші сестри: пестрі цвіти,
А небо — наш край.

Хор: Любов наша світ цілий,
Хоч він грішний і сумний.

Ангел-хоронитель:
А за що вас всіх до раю
Всевишний приймив?

1 Ангел: З любови до свого краю
Я смерть потерпів.

Хор: Хто загине за свій край
Тому Бог дарує рай!

2 Ангел: Я маленький був ще дуже,
А в школу ходив,
На ігри глядів байдуже,
А прегарно вчився.

Хор: За усякий чесний труд
Нагорода жде нас тут.

3 Ангел: Я сиріткою був змалку,
В наймах вік прожив;
Хоч терпів я безустанку,
Проте не грішив.

Хор: Хто невинно потерпить,
Буде в Бога вічно жить.

4 Ангел: Я навертав грішних друзів
І добра всіх вчив,
Хоч в їх насмішках, нарузі
Много сліз пролив.

Хор: Тому, хто добра учить,
Рай отвертий все стоїть.

5 Ангел: Я убогим милостиню
Кождий раз давав,
А сиріткі у торбину
Вкладав все, що мав.

Хор: Хто поможе бідним всім,
Тому Бог шле щастє в дім.

Ангел-Хоронитель:
Кожде слово, кожде діло
На вагу іде,
Праведні ідуть в рай сміло,
Грішних кара жде.

Хор: Слава тобі, Боже наш,
Честь і слава по всяк час!

(*Ангели звільна виходять. Чортик потрясає весело вилами*).

Ява 11.

Гриць, Стець, Проць і Чортик.

Чортик (*На голос пісні*: **„Ой звідси гора, звідси другая..."**):
Звідси гріхів тьма, звідси другая,
Межи тими грішечками лиш (*показує на хлопців*) вони і я.
Я собі гадав, що се ніч зайшла —
Се на моїх шибеників вже черга прийшла.
Вже черга прийшла, прийшов слушний час,
Не втечете, шибеники, бо я вже при вас!
Бо я вже при вас, вила у руках,
Піднімайтесь, поїдемо у далекий шлях!

(*Схиляється над хлопцями. Хлопці будяться і скрикують. Чортик западається. Музика втихає*).

Ява 12.

Гриць, Стець і Проць.

Гриць (*зривається і протирає очи*):
Ах, сон! Ах, сон! Який страшний!
(*Музика грає пісню*: **„Ой не ходи, Грицю..."**):

Стець (*На той сам голос*):
І мені приснилось щось погане дуже.

Проць: І мені не красше, мій коханий друже!

Стець: Я бачив чорта з вилами, з ріжками —
Тішився він дуже і скакав над нами.

Гриць: А на поляні ангели співали,
Їх дзвінкі пісні по полях лунали,
Будили в серці якийсь чар забутий...
Ах, як-то гарно ангеликом бути.

Проць: Ах, як то гарно по раю ходити!..
Вкруг сонце, трави, пахощі і цвіти;
Бігме, я дав би все, що лише маю,
Щоби могти лиш дістатись до раю.

Digitized by Google

Стець: Я чув в їх піснях пречудових, друже,
Що в рай дістатись не так важко дуже;
Треба лиш в світі лиха уникати,
До праці і правди змалку привикати.
Треба пошану всім старшим давати,
Про сиріт, убогих усе памятати,
Ходити в школу, учитись пильненько,
Любити батька і кохати неньку.
Хто отцю й неньці не віддасть пошани,
Вложить на душу йому чорт кайдани.
Хто сиріт, вбогих не підпомагає,
Нехай про щастє в раю не думає!

Проць: Тому не диво, що чортик з ріжками
Так веселенько танцював над нами,
Мабуть втішався, що вже хвиля близька,
Що в його кіхті попадуть хлопчиська.

Стець: Тому й не диво, що святі ангели
Танок чудовий оподалік вели.
До нас зблизитись охоти не мали
І перед чортом нас не вбороняли.

Гриць: Вишньому слава за той сон пророчий,
Він відчинив нам на все лихо очи.
Хлопці! Я чесно жити обіцяю
І вас до того щиро закликаю.

Всі: Така і в наших серцях постанова
Най свята правда і життя обнова
Між божі слуги, між святі ангели
Наш шлях до щастя предвічного стеле.

(*Беруться за руки. По обох їх сторонах стають Ангели. Чортик является позаду і проявляє жестами невдоволенне*).

Ява 13.

Попередні, Ангели і Чортик.

Хор-Ангелів (*На голос*: **„Взяв би я бандуру...“**):
По шовкових травах, по пестрих квітках,
У красках веселки, в пахучих вінках
Заспіваєм пісню, заведем танок
І спочити ляжем на серцях квіток.

Бо за наші труди Бог заплату дав:
У свій рай прекрасний наші душі взяв.
Золотить нас сонцем, місяцем сріблить,
Поїть своїм блеском, славою кормить.

(*До хлопців*):

Так й вас Бог полюбить, як дітий своїх
І колись покличе до райських утіх,
Лиш у праці-труді куйте шлях собі,
Бо до добра-щастя шлях веде в борбі.

(*Гра світла*).

Заслона.

Сильвестер Калинець.

Лис і когут.

(Байка).

Лис, що хитрий звір собі,
Ніщо й говорити,
З роду кождого вже знав
Штучкою зловити.
Раз голодний в білий день
Він селом манджає,
Аж тут бачить — на стіжку,
Півень випіває.
— Хто ти є? — питає лис;
— Хто? Я дяк з Криниці!
— А я — каже йому лис
Чернець з Зарваниці.
Пізнаю я що ти дяк,
Бо гарненько пієш,
Лиш спитаю, чи ти вже
Глас девятий вмієш?
— Таж лиш вісім є гласів!
Півень одвічає.
— Було вісім, а тепер
Вже й девятий маєм!
Ото Рим мене післав
Лис почав брехати,
Щоб учив я всіх дяків
Глас новий, девятий!
— Ану, черче, заспівай!
Півень став прохати.
— Та що з того, звідтіль тут
Не почуєш, брате!
Бо зі співу, що всіх вчу,
Так захрип я дуже,
Що ти так не переймеш.
Ліпше злізь, мій друже!
Тут як слід тебе навчу
Після Ірмолоя,
І за хвильку переймеш,
Ут, ре, мі, фа, со, ля!
Півень вчув такі слова
І став говорити:
— Чи не є ти хитрий лис
З родини Микити?
Бо отець мені казав
Давними часами,
Що якийсь Микита лис
Жив поміж звірами
А такий він хитрий був,
Що і пошукати,
Бо він навіть Льва-царя
Знав на бас узяти.
Тож і мені наказав
Мій батько старенький,
Щоб я віри не давав
На слова масненькі!
О проснися, друже мій,
Деж так мож казати?
Гріх невинного мене
Хитрим називати.
Правду мовиш, що я лис,
Лиш тепер монахом,
Піст твердий держу день в день,
Правду глаголахом!
Мяса вже во віки вік
Їсти я не смію,
Лиш пшеницю і овес
Або щось з олію!
Тільки вимовив се лис,
Низко поклонився,
Наче митар уклякнув
І у груди бився.
Бачить півень, подумав:
— Справді він монахом!
Тай крилами злопотів:
Фур до нього птахом.
Не зближився добре ще,
Як лис з тої втіхи,
Притьмом скаче, а когут
Прохрипів лиш: „іхи!“
Держить в лабах когута:
Се наука, враже,
Щоб ти віру кріпку мав
В те, що батько каже!

Вже появилася в розпродажі прегарна повість А. Лотоцького з 30 образками п. з.

ПРИГОДИ ЛИСА МИКИТИ

Основна ціна 1·50 Мк.

Замовлення і гроші слати на адресу:

Видавництво »СВІТ ДИТИНИ«, Львів, ул. Зіморовича ч. 3.

Digitized by Google

Іван Липа.

Життє як казка.

(Докінченнє).

— Того не роби. Заховай перо для прекрасної Ніни, а я в момент опаную всіма чорними духами царя-Смока й вони нас перенесуть через море. Та насамперед треба на попіл спалити Смока й той попіл глибоко закопати в землю, щоб він не розпорошився по світови й не приніс людям злих думок..

* * *

Тут казка Павлусева раптово увірвалася, бо знадвору почувся жіночий оклик:

— Ніно! Ніно! Де ти?

— Зараз іду — відгукнулася вона.

Обоє повискакували з місця і стояли одно проти другого червоні, схвильовані.

— Чим же скінчилося? — хапаючися, спитала Ніна.

— Та до кінця ще далеко...

— Чи ж він виратував свою Ніну?

— Виратував і оженився з нею та став царем у її царстві.

Ніна раптово підскочила до Павлуся, міцно обхопила його шию рученятами й поцілувала його в губи.

— Отсе тобі за казку!

Сказала й як пташка полетіла з саду на поклик бони.

Павлусь довго стояв на місци, як зачарований.

* * *

Від того часу проминуло чверть віку. Ніколи й ніде більше Павлусь не бачив Ніни, хоч і весь час про неї думав. Добра доля судила бідному хлопцеви бурливе життє, повне боротьби то за своє власне істнуваннє, за змогу дістати висшу науку, а далі за життє поневоленого народу. Боровся за народню волю й народні права усією силою свого розуму і врешті став відомим своєму народови як його заступник. Довго потиху шумувало народнє море, нарешті стався вибух і на чолі народнього повстання проти чужого царя й чужого народу опинився Павло.

Повстаннє, як лісова пожежа, раптово захопило цілу пригноблену націю. Люде святкували перемогу та довго не вдержалися. Цар чужий залив країну кровю, а Павла, як першого ватажка, вхопили живцем і в тюрмі він ждав жорстокої кари.

Та несподівано вибухло нове повстаннє. Тепер чужий цар був зметений з трону, чуже військо було вигнане з країни, всі тюрми відчинилися, розкувався поневолений народ і почав творити свою власну народню державу.

Волею свого народа Павло був покликаний на самий верх державного будівництва і став першим чоловіком у ново-народженій державі... Одного разу перший у державі чоловік приймав ріжних державних мужів, що приїхали до столиці шукати його поради. По чергових записях увійшла до нього гарна, струнка панна, вклонилася й каже:

— У справі організації нової єдиної школи...

І розповіла панна докладно, чого саме потребує.

Перший у державі чоловік слухав невважливо, чогось нервувався, нарешті каже до панни:

— Простіть мені, будьте ласкаві, що я про дещо запитаю вас: Чи не чули ви колись у дитинстві від одного простого хлопчика казку про царівну Ніну?

Панна вся спалахнула як жар, спустила очи до долу й тихо промовила:

— Чула... і все життє своє памятала ту недосказану казку.

— І ви більше ніколи не бачили того, хто розповідав вам казку?

— Не бачила... до сьогоднішного дня.

— То ви мене не пізнали? Ви про мене забули?

— Я з гордощами й побожністю читала про ваші великі діла по газетах, про ваше героїчне життє й сміливу боротьбу... Я сама була членом вашої визвольної організації й вийшла з тюрми, коли сталося друге повстаннє...

Він дивився на неї з захопленнєм і зачарованнєм... Мовчали. Потім вона задумливо додала:

— Мені самій иноді трошки не віриться, що ми живемо дійсним життєм... Усе здається, що се якась чарівна казка...

— Ніно, і ви вірили в казку життя? То значить і ваші мрії, так само як і мої, повернулися у дійсність? Скажіть, чи ви не каєтеся, що колись так подякували мені за мою казку?

Ніна знову спалахнула й тихо промовила:

— Ні... Та казка освітлювала мені усе моє життє, світить вона мені й тепер...

— Так, так... — казав він — для дітського розуму казки - забавки, для мудрого — загадка...

Тоді він підійшов до неї, взяв її за руку і сказав:

— І ваш образ, образ прекрасної царівни Ніни, усе життє стояв перед моїми очима й поривав мене до найсміливійших учинків. Тепер я держу вашу руку в своїй і був би щасливим, як би дозволили мені се й на далі.

Ніна мовчки стисла йому руку.

— Ніно! моя маленька царівно! Будьтеж мені вірним другом на все життє. Я ще нікого не кохав крім вас.

— І я... сказала Ніна тихо — тільки ж усе се знову подібне до казки...

— Так, се закінченнє колись недосказаної казки. І поки буде на світі казка, поти не вмре життє, поти варто й жити. Учора була мрія, казка, а сьогодня дійсність. Живе життє живе, як казка.

— Правда, правда... Я вірю в казку, бо ж і ваше життє то чудова казка.

— Тепер же разом будемо творити нову казку, — казку вільного життя народу нашого.

Digitized by Google

Загадки й шаради.

Географічна звізда.
(Уложила Одарка Лакуста).

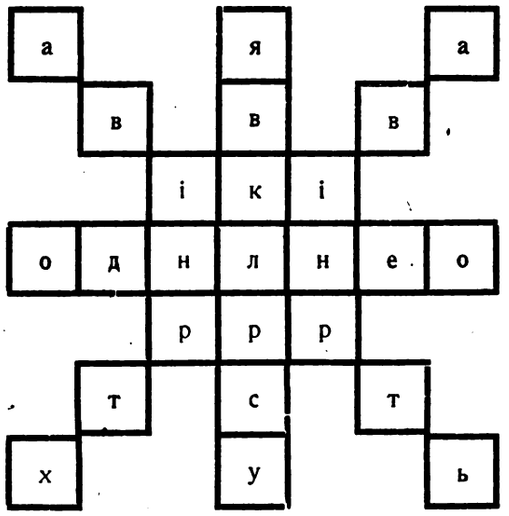

Переставити букви в отсих квадратиках так, щоби можна було прочитати отсі географічні назви:

1. Ріка, що над нею лежить город Галич. 2. Місто, знане з життя Семена Палія, 3. Місто в Галичині на захід від Сяну. 4. Місто, що коло нього розбив Хмельницький польські війська.

Аритметична загадка.
(Уложив Святослав Харовюк).

382	382	382	382	382
384	384	384	384	384
385	385	385	385	385
386	386	386	386	386
387	387	387	387	387

Числа в отсьому квадраті розложити так, щоб суми всіх поземих і прямових рядів, а також суми на вхрест по лініях, що сполучають протилежні вершки, були одні і ті самі. Що се за число вийде?

Історична загадка.
(Уложив Стефан Кутовий).

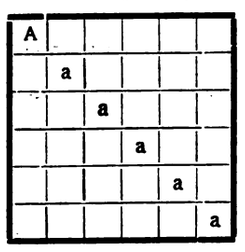

1. Найславнійший грецький маляр.
2. Латинське племя.
3. Місце побіди Кльодвика над Аляриком II.
4. Вождь Карла Великого в боротьбі на Піренейськім півострові.
5. Осідок грецької культури в Малій Азії.
6. Святиня Індів.

Шахова вежа.
(Уложила Ок. Сілецька).

ли	і	а	на	ні	мо	са	ся
пер	кош	бо	не	тов	ні	у	кі
в	сві	ше	ніж	то	і	сіх	най
що	ті	тій	га	ті	час	ку	кра
пер	ли	вать	бо	ють	бід	пу	на
єсть	що	гу	ва	ма	ти	з	од
ле	на	тор	ю	час	її	а	у
Ба	чив	її	мож	не	цві	ти	я

Ідучи слідом шахової вежі від складу **»Ба«** відчитай дві перші стрічки гарної поезії, написаної поетом, який тепер проживає в Снятині. Назви поета і поезію.

Загадка з доповненнями.
(Уложив Нусьо Думін).

┼ — — а Показує дорогу.
┼ — — а Яйця риб.
┼ — — а Є в усі.
┼ — — а Має чоловік.
┼ — — а Рід корабля.
┼ — — а Є в кождій хаті.
┼ — — а Не виметеш хати, буде сміттє.
┼ — — а Ріка, що вливається в Балтик.
┼ — — а Звіря.
┼ — — а Імя жінки.

Початкові букви на місци хрестиків, читані з гори в долину, вкажуть, про що всі повинні тепер дбати і старатися.

Загадка.
(Уложив Д-о).

В Календарі »Просвіти« знайшов я слово **»Оксана«**. Пробуйте, так як я, із сього слова утворити кілька слів: 7 в 1 відмінку, а 4 в инших відмінках.

Шаради.
(Уложила Сл. Я).

I.

Сю шараду важко зложити як слід!
В першім душі ждали много-много літ,
Поки сповнилася жертва пресвята
І їм відчинились райські ворота.

Digitized by Google

Писати про третє то направду мука,
Бо ся людина се просто звірюка —
Убиває радо без злости, без боїв
Часом злочинців, а часом героїв.
Цілість щоденно заходить у суд,
Де вже зійшовся обвинених люд,
Усі закони він на память знає,
Одних боронить, других обвиняє.

Переписка Редакції

Лесь Боднаренко у Мшанци: Надісланий вершик не надається для „М. У". З причини, що не залучено значків на зворот, — зложено його до редакційного архіва... в коши.

Вп. Олександер Трильовський у Ніску: Передплата заплачена до 15 липня с. р. т. зн. 6 Мк. 50 ф. (1) 2,000.000= 2·50 Мк.. 2) 6,000.000 = 4 Мк. До кінця року прийде нам ще 5 Мк. 50 ф. (осн.) після книгарського множника, в дни одержання гроший

Василь Швак у Товстім: Уже в попереднім числі зазначили ми, що загадки Вашого укладу є для „М У." непридатні, бо не дадуться подані фігури зложити, а лише треба робити в тій ціли клішу. Весняні вершики дуже слабонькі.

Володимир і Ярослав Возьні у Недзіци: За українськими марками напишіть карточку до найбільшого у Львові складу з марками під фірмою »Філялєтія« Львів, ул Костюшка ч 1. дім „Народної Гостинниці", а відтам пішлють Вам за посліплатою цілу серію українських марок. Книжечки висилаємо, а сих 5 міліонів зараховуємо на передплату газетки. За книжки пришліть належитість залученим чеком. Бажану адресу київської книгарні подамо пізнійше.

Михайло Васюта у Ярославі: Чи доходить до Тебе газетка правильно? На Твої умови у плаченню передплати годимося в повні. Чи даєш читати „М. У." своїм товаришам у гімназії?

Володимир Стахів і Стефан Кутовий у Иосифові (Чехи): Лист від Вас і прегарні світлини ми одержали. „М. У." у 3 примірниках іде постійно на адресу „Культурно-просвітного Гуртка". Тому дивує нас чимало, що Ви не одержуєте газетки! Яких чисел Вам бракує?

Гроші, які Ви переслали через Банк на пресовий фонд, дійшли до нас і дякуємо Вам за память

На будуче не посилайте ніколи гроший для нас через який небудь банк, лише складайте їх на наше конто (під ч. 79 475) до Почтової Щадниці у Празі. Блянкет чековий одержите в кождім почтовім уряді. Ми волілиб були мати сих 35 Кор. ніж 7,336·000 Мк. які виплачено нам через банк. На провізії, стемплі, порторії, оборотовий податок та на всякі инші „оброти" стягнено нам 2,514.000 к. Надіслані світлини пішли до редакційного альбому. Клішів з них не робимо, бо робота одної кліші коштує тепер 30,000.000 Мк. Загадки будуть поміщені.

Звіти з дитячих вистав.

Вінніпеґ (Канада).

Українська дітвора „Рідної Школи", при Тов. ім Т. Шевченка устроїла, під проводом своєї учительки п. Угринівної, в дни 23 грудня 1923 р. „Дитячий Вечер". Програма складалася з 2 частий. Першу часть вечера — виповнив концерт, в якім взяли участь усі діти висше згаданої школи. Співи, патріотичні деклямації та рухові вправи викликали у видцях незвичайне одушевленнє. Дітвора вивязалася з ролі у всіх точках несподівано гарно Пречудово деклямувала Маруся Вербовецька — „Рідну Пісню," Геня Свистун — „Марусю", а Михась Чорненький „Молоду Україну"

Другу частину вечера виповнила сценічна вистава картини Я. Вільшенка п з. »Гостина св. Миколая«. Всі виконавці вивязались із своїх роль знаменито, а особливу увагу усіх присутних звернув на себе Никольцьо Чорненький, що грав ролю Влодка. При кінци слідувала роздача дарунків усім дітям сеї школи. Зі слідами глубокого зворушення та у піднеслому настрою опускали присутні по скінченій програмі величаву галю, де відбувся сей „Дитячий Вечер" у тім переконанню, що „Рідна Школа" становить годинокий осередок національного виховання молодого покоління на чужині.

Присутний.

Комунікат.

Повідомляємо отсим усіх передплатників з Америки й Канзди, що приобіцяних премій книжкових на рік 1924. Видавництво не може дати, а то з тої причини: що в наслідок вальоризації польської валюти від 1 січня 1924. вартість доляра обнизилася о 50%. Видавництво пускаючи в місяци грудни м. р. оголошенне про премії для передплатників з Америки - не сподівалося такої зміни і тому тенер відкликує дане приреченнє.

Річна передплата в краю виносить тепер 18.000,000 Мк. а ся квота рівнається 2 амер. долярам. Притім треба мати на увазі, що пересилка 1 числа газетки в краю коштує 12,000 Мк., а до Америки 120,000 Мк. Наколиб отже Видавництво дало ще до сего премію в книжках, то в такім случаю передплата для Америки булаби о 50% дешевша чим була в минулому році.

Адміністрація.

Жертви.

На пресовий фонд »Мол. Україні« і »Світа Дитини«

(в тисячах).

З краю: Н. Трешиевська 2.000, Оксана Сілецька й Іруся Левицька 8.630 (збірка від Українців із Снятина), Г. Головацька 270, Оля й Іра Потерейківні 5.000, В. Стахів і Ст Кутовий з Йосифова 7.330. (збірка з коляди), СС. Василіянки із Пряшова 6 Корон чеських

З Америки й Канади: Вп. о М. Кінаш з Філядельфії 10 долярів. О. Смолик 25 центів.

Разом зложено: **23,286.000 Мк., 6 кор ч. і 10 долярів.**

2) **На »фонд укр. Інвалідів«.**

Вп. З. Угринівна 50 центів. Діти „Рідної Школи" при Тов. ім. Т. Шевченка у Вінніпегу 2 дол. 50. центів Т. Волохатюк і доляр.

Разом зложено: **4 доляри.**

Річна передплата для:

Краю 12 Мк. (осн.) — Америки й Канади 2 доляри. — Бразилії 10 мільрейсів. — Аргентини 4 пези. — Франції 50 франків. — Швайцарії і Німеччини 10 швайц. франків. — Румунії 250 леїв. — Чехо-Словаччини 60 корон. — Югославії 150 динарів. — Італії 30 лірів. — Еспанії 10 пезетів. — Англії 8 шилінґів. — Японії 4 єни. — Греції 120 драхм. — Голяндії 5 ґульденів. — Данії, Швеції й Норвегії 10 корон.

Основна ціна примірника виносить 50 фенігів

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видав і за редакцію відповідає: **Михайло Таранько.** З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

Цвіти край шляху.

Як буря осіння
Ішла верх нивок,
На крила насіння
Узяла цвіток.

Й несла понад поля
Й несла по гаях
Й кидала, як доля,
Насіннє й на шлях.

Вонож при дорозі
Діждалось зими,
Не згибло в морозі,
Бо скрили сніги.

Весняне промінне
Прогнало зиму
І цвітів насіннє
Збудило зі сну.

І повні надії
Зелені росли,
Розцвили, мов мрії,
Барвисті цвітки.

Та там край дороги
Марніли без сил,
Топтали їх ноги,
Вкривав їх і пил.

І тратили цвіти
Вже віру у світ,
Аж бігом йдуть діти,
Принадив їх цвіт.

І пчілка злетіла
До бідних цвіток,
Злетіла тай сіла
І пила медок.

І пчілка і діти
Надію нову
Влили в бідні цвіти
При битім шляху.

Я. Вільшенко.

До Редакції часопису »Молода Україна« у Львові. Рч. 333/24. В Імени Річипосполитої Польської! Суд окружний карний, яко Трибунал пресовий у Львові рішив на внесок державної Прокураторії, що зміст часописи »Молода Україна« число 7. з дня 1 квітня 1924 в артикулі під заголовком: 1) »Любов до рідного краю« а) два перші уступи і б) між словами: з битви а здоровий — містить в соб єство злочину з § 65 а) з. к узнав доконану в дни 29 марта 1924 конфіскату за оправдану і зарядив знищення цілого накладу і видав по думці § 493 з. к. заборону дальшого розширювання того друкованого письма. Заразом видав наказ відвічальному редакторови тої часописи щоби се рішення помістив безплатно в найблизшому числі і то на першій стороні. Невиконаннє того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак. друк. з 17. XII. 1862. Д. л. д. Ч. 6. ex. 1863. а іменно засудження за переступство на гривну до 4,000.000 Мп. Львів, дня 31 марта 1924.

(Підпис нечиткий).

Digitized by Google

На Оливній горі.

На Оливній горі в передранній порі
Блудять тіни пустими стежками,
Над горою горить золотий блеск зорі
І блідими трясе мережками.

Ніч сповита у тінь серед тихих тремтінь
Пригорнула сонливу природу,
Лиш за шпилями гір в блесках перших зорінь
День змітає пітьму з небозводу.

На Оливній горі в передранній порі
Якась постать клячить серед віття,
Її очи палкі сяють блеском зорі,
Одяг росить роси перлоцвіття.

І шепочуть уста, а молитва свята
Прошиває бездонні блакити:
»На Твій, Отче, приказ надійшла хвиля та,
Що я кров свою маю пролити.

Моя кров змиє гріх людий грішних усіх,
Моя смерть їх життє уратує,
Замість сліз і нещасть дам їм радість і сміх,
Що по світу усім запанує.

Хоч мене до хреста чернь жорстока, пуста
Прибє з серцем холодним, мов в ката,
Підніму я над світом всепрощення стяг
І любити навчу супостата«.

Роман Завадович.

Digitized by Google

Із низин на вершини сили та слави.

До учителя народньої школи в сільци Предапіо прийшов коваль Мусоліні. Привитав учителя, як ялося, тай каже:

— Я прийшов довідатися, пане учителю, як там учиться й поводиться мій Беніто?

— Ваш Беніто? Чиста морока з ним. Йому більше в голові сваволя, як наука — відповів учитель.

— Чиж він таки зовсім не надається до школи? — питав зажурений батько.

— Я сього не кажу! Навпаки, він дуже талановитий. Тілько страшно непосидющий, його все треба мати на оці. Ось що йно вчера! Входжу я до кляси, а два хлопці поклали голови на лавки тай у голос заводять. »Чого плачете, питаю«? Та не міг нічого довідатися від розплаканих хлопців. Аж інші діти сказали мені, що Беніто побив їх. Тоді я до Беніта: »Чого ти бив товаришів»? »Вони самі собі винні, що набрали!« — відповів він мені зухвало. — Нехай не насміхаються з бідної Юльці, тому, що вона в старій суконці. Думають, що як вони богачики, то їм вільно вже з усіх насміхатися«! — Я йому на се: »Се не гарно, що вони насміхаються з біднійших! Але й ти не маєш права бити їх! Було мені сказати, я був би напімнув їх«. — Їм, пане учителю, напімненнє нічого не поможе, їх треба провчити!« — він мені все своє. — »Хлопче, кажу, ти не маєш права бити товаришів!« — »Я мусів обстати за Юлькою, бо вона не мала би спокою від них!« — відповів він мені знову. — Правду сказати, то мені подобається, що він сміло й отверто виявляє свою думку, але скажіть самі, що то було би, колиб так усі діти в школі стали самі собі справу робити.

Батько нічого не відповів. Попрощався з учителем і відійшов. Але по дорозі думав: »Яблоко не далеко відкотиться від яблінки. Уже в XV століттю один Мусоліні був народнім провідником. І я, колиб наш рід не зубожів був, хто знає, чи замість кувати залізо, як тепер, не кував би був долі рідного народу. Та хто знає, чи мойому Бенітови се не суджене«?

Так думав коваль Мусоліні йдучи від учителя до дому. Та коли Беніто вернув зі школи, батько довго напоминав його. Беніто вислухав усе, а потім кинув книжки тай побіг на улицю до товаришів. Бо непослушний і збиточник був малий Беніто. Ганявся всюди, бився з хлопцями, лазив по деревах, шукав за птичими гніздами. А пристрасть мав до нічних птиць, до сов і пугачів.

І тепер тільки вибіг на улицю, кликнув до хлопців:

— Хлопці, там у дзвінниці на горі гніздяться сови; ану ходім до їх гнізд! І перший видістався на гору, аж під дах високої дзвінниці. Лови повелися, добичею було троє молодих совенят. На другий день хлопці понесли їх до школи й у часі науки пустили їх на клясу. Совенята, що вже вміли літати, стали битися об стіни, шукали захисту. Та діточий крик і гамір бентежив їх.

Учитель ледво вспів успокоїти дітий, а потім казав випустити совенят на волю.

— Гріх знущатися над немічними птицями, А сова ще й пожиточна птиця, бо винищує миши.

Беніта й його товаришів учитель гостро покарав.

Непослушний і збиточник був малий Беніто.

Аж одного разу сказала мати Бенітови:

— Мушу їхати до Равени!

Тоді Беніто став просити:

— Нене, ненечко, я поїду з вами!

Мати любила сина й сказала:

— Проси батька, щоби позволив тобі їхати, то й поїдеш.

Батько згодився.

Гей, що то за радість була! А було тоді Бенітови дванацять літ. Тай було чого радіти! Бути в Равені й оглядати всі чуда краси, що ними богате се місто — чиж се не радість? А треба вам знати, що Равена се одно з найстарших міст Італії. Від р. 404 по Хр. було воно осідком західно-римських цісарів, а потім остроґотських королів і візантійських ексархів, а потім належало до папи римського, до ріжних боярських родів, до Венеції, а далі зновуж до папи аж до року 1860. Тепер Равена є столицею італійської провінції Равени й має понад 64.000 мешканців. І багато там величавих памяток із давної давнини, давної слави міста. Беніто чув уже про все, тож не диво, що з такою радістю вибирався тепер до Равени.

Гей, як він там у славній Равені очи видивляв і дивом дивувався! Та бож і було на що дивитися, було чому дивуватися. Церкви, що маючи за собою пятнацять віків, як ось церква св. Івана Богослова, базиліка св. Аполінарія Нового, каплиця в архієпископській палаті, собор і хрестильна каплиця в ньому, каплиця з гробницею цісаревої Ґаллі Пляцідії, останки палати й гробниця Теодорика, всі вони тямлять пяте або шесте століттє по Христі.

— О, давна та слава наша, старий ми народ і стара культура наша! — думав хлопчина, коли сьому всьому приглядався.

Тут міг він бачити на пізнійших памятниках, як його рідна культура росла й розцвитала. Пишні мозаїкові ікони аж за очи хапали. Та найбільше вражіннє зробила на хлопця гробниця безсмертного всесвітної слави співака Італії, Аліґієрія Дантого. Про нього чув він уже чимало. Старий учитель читав ученикам виривки з його »Божественної Комедії«, а в шкільних читанках були уступи, де оповідалося про події з його життя.

— То він тут спочиває, сей, що вславив імя Італії на вічні віки, що дав почин італійському письменству? — думав хлопчина в захопленню й майже несвідомо став навколішки в ногах гробниці.

А ненька дивувалася, що се з її Бенітом нараз сталося.

А з ним справді »щось сталося«...

Він був свавільний, непосидюший, а тепер став спокійний, увесь віддався читанню книжок. Головно розчитувався він у історичних творах.

— Мушу пізнати основно минувшину мойого народу — сказав собі. Крім сього читав історичні повісти та заголовки поезії Джозуї Кардучія.

Тихе Предапіо стало йому вже за тісне. Дух юнака гнав його в ширший світ, де красше можна

Digitized by Google

віддатися пізнаванню минувшини, світогляд поширити.

Радаб душа до раю, так гріхи не пускають. Так і тут. Дома не богацтвом блищало. Із тяжкою бідою спромігся батько на се, що вислав сина до учительської семінарії в Форлімпополі. А був там директором Вальфредо Кардучі, брат улюбленого Мусолінім поета. Вже задля сього Беніто любив і поважав його, та всеж таки вистроїв йому неодну несподіванку. Уже в крови його була аґітаторська жилка. Нераз він іще до дзвінка, або на перерві ставав за катедрою й виголошував палкі промови. Говорив про нерівність, про кривду робітників, про конечність революції. Він говорив, а товариші слухали, кричали: »Славно!« плескали в долоні. І нераз хтось із учителів, заваблений криком, заходив у клясу. Молодь зайнята промовою Беніта не завважувала його й Беніто говорив дальше свою палку, революційну промову. І бувало так, що учитель був рад для почестий прислужитися своїй владі. Тоді біг до директора й сповіщав його про те, що чув. Та розумний директор відразу обливав розгоряченого донощика ведром холодної води:

— Пане товаришу, — говорив він — не беріть собі так дуже сього до серця. Він юнак, мусить вишуміти. Воно й дуже сумно буґоб із нами, як би наша молодь заховувалася як зрілі мужі, або й по старечому. Не бійтеся, в сьому нічого небезпечного для держави нема. Навпаки, колиб ми його вигнали зі школи, став би він небезпечний, бо за кривду старався би мстити. Тим ми самі трутимо його в ряди невдоволених. І скажу вам, ми малиб тоді не якогобудь противника. Саміж ви бачили, як він уміє пірвати товаришів за собою. Оставте се мені, я сам наладнаю справу.

І закликав Беніта до своєї канцелярії:

— Слухай Беніто! — говорив йому. — Будь обережнійший у своїх бесідницьких виступах. Почує хтось непокликаний твої слова й зробить із сього велику справу, зажадає, щоб тебе видалити зі школи і що тоді?

— Пане директор, я правди не вмію, не можу й не хочу скривати. А виженуть мене зі школи — світ широкий — маю здорові руки, тай голову, на життє зароблю. А хоч би й бідувати прийшлося, я з кривдою не перестану боротися — закінчив Беніто палко й несвідомо стиснув кулаки.

Подобався сей огонь у юнака мудрому директорови.

Беніто Мусоліні.

— Таких запальних завзятців коби нам як найбільше! — подумав він. — Іди й бережися — сказав Бенітови. — Кривди тобі не дам зробити, будь певний.

Мудрий був той директор Вальфредо Кардучі. Під його опікою скінчив непосидющий, палкий Беніто семінарію. Любив його директор, хоч не одну ще немилу несподіванку вистроїв Беніто, заки покінчив семінарію.

Зложив іспит і дістав місце учителя недалеко Ґвасталі. І щиро та пильно взявся до праці над молодю. Студіював педаґоґічні твори, старався прикладати найновійші методи, та не міг ладнати з інспектором. Як дух самостійний, свідомий своєї умової перев ги, не хотів іти сліпо за вказівками, що часто були суперечні з основними правилами педаґоґіки (науки про виховання). Свої думки про вартість сих запоряджень висказував він інспекторови отверто й сміло. Се вразило інспектора, що привик до вдач мягких, які хиляться на його кивок, куди він захоче. І він на кождому кроці старався дошкулити Мусоліньому. І се не так і те зле. А зробив часом Мусоліні так, як інспектор хотів, то й тоді було зле — інспектор се інакше думав, а Мусол ні не зрозумів його.

— Пане інспектор, не можуж я знати ваших думок — так ви казали й так я ваше слово зрозумів.

— Учитель повинен уміти читати думки — повинен уміти читати в душі...

— Дитини — докінчив Мусоліні. Так, у чистих діточих душах можна читати, але не в заболочених душах старших — відрубав він інспекторови.

Лютий відїхав інспектор, а Мусоліні попрощав його словами:

— Пане інспектор, нам не по дорозі. Наші погляди ніколи не згодяться. Я кидаю службу учителя.

І по році перестав учителювати.

Веселий, мов на ново на світ народився, пустився він у країну свободи, в Швайцарію, щоби пізнати більше світа й людий та основнійше запізнатися з соціяльними науками.

Було се в липні 1902 р. Жадний пригод девятнацятилітний юнак кинув батьківську хату й пустився в незнаний собі світ.

— Гей, очайдушний юначе, чи знаєш ти, що жде тебе на чужій чужині, яких перепон прийдеться тобі зазнати, з якими противенствами змагатися, тобі, вбогій самітній людині — чи не страшно тобі — говорив йому буйний вихор, що віяв напроти нього в часі мандрівки довгими шляхами.

Digitized by Google

— Ні, не злякаєш мене! Я видержу боротьбу! Є в мене дві дужі руки й голова ясна тай думка орлина. Не злякаєш!

Сміло й відважно п'шов він на вперейми Долі...

Та ба, широке поле, де вловити її. А жити треба, їсти хочеться! Байдуже! В найгіршому разі є дві дужі руки. Хоч би й найтяжшої роботи не злякаються. Чесна праця не сором. Та буває й таке, що найтяжшої праці не найдеш! Питаєш якої небудь праці й найменшого заробітку, а відповідь: Нема тай нема! Ой нераз приходилося, що таки треба було просити шматка хліба, щоби з голоду не впасти. А важко воно, дуже важко мати дві здорові руки й хліба мусіти просити! А кілько разів приходилося й у придорожному рові ночувати! Який щасливий був Беніто, коли найшов роботу. Ріжна була вона! Працював як поденний робітник по господарствах, як муляр і як двигар. От так пізнав він важке життє робітника, пізнав недомагання суспільного устрою, побував у Нердоні та в Льозанні й вернув до рідного міста, до матері уже дозрілим аґітатором. Полилося палке його слово, сміло й отверто виступив він проти старого ладу, проти назадництва уряду. І відразу зєднав собі прихильність трудового народу. Злякався уряд. А там і рішився його арештувати й обвинуватити за протидержавну діяльність.

Треба було зновуж шукати захисту в Швайцарії. По безупинній блуканині по ріжних місцевостях Швайцарії, задержався він у кінці в Женевському кантоні. А там йому й друг нагодився, таких пересвідчень, що й він — Донатіні звався. Ось і задумали вони заснувати там міжнародний соціялістичний часопис. У березні 1904 р. перейшов він до Женеви, щоби на тамошньому університеті продовжати студії. Та женевська поліція звернула на його палкі промови увагу. А тоді скрізь і там виступали власти проти анархістів, себто партії, яка не признає ніякої влади. (Анархія слово грецьке значить: безвластє). Із страху переслідувала влада тоді всяку свобіднійшу думку й усякий незгідний із законами виступ уважала анархізмом. І хоч Мусоліні виразно заявляв, що він не анархіст, але соціяліст — швайцарська влада боялася його. Кілька разів вязнили його, а в кінці таки прогнали. От так не найшов він захисту навіть у свободолюбній Швайцарії.

Подався в австрійсько-угорську монархію. У Трієнті став редактором соціялістичного часопису »Popolo« (Народ).

Та палкий і рішучий був Беніто Мусоліні. Явно й отверто виявляв думки свої. Хоч соціяліст не перестав він бути й італійським патріотом. І в статях своїх і в промовах прилюдних заявляв він: »Італія не кінчиться в Алі[1]). Де масою живе італійський народ, там Італія«. Такі думки не в смак були австрійському правительству. І 1911 р. видалили його з Австрії. І він вернув у рідну країну й у Форлі став видавати тижневник »La Lotta di Classe«. Своїми статями й прилюдними виступами вибився скоро на провідника. Його покликали до Риму й віддали йому редакцію головного соціялістичного щоденника Avanti (Вперед). Сталося се 1912 р Та вже зразу були непорозуміння між ним та иншими провідниками соціялістів. Він уже тоді на першому місці ставив добро рідної держави, а що йно потім сповненнє робітничих домагань.

А тимчасом вибухла світова війна. Мусоліні зразу кликав: »Не вмішуватися в війну!« та вскорі змінив свій погляд: »Моє бажаннє — жахливе слово: війна!« — кликав він. У війні проти Австрії бачив він добро рідного народу. І сам пішов у стрілецькі рови. Із боєвища слав до своєї часописи запальні статі з закликами: Видержати мимо невдач у війні.

А війна кінчилася. Німеччина програла, Австрія розлетілася. Та хоч Італія була на боці побідників, важко відчула війну. Голод і нужда заглядали до хат. А вони лихі дорадники. Почалися неспокої. Прийшли вибори до парляменту. Соціялісти здобули найбільше число послів. Нове правительство мусіло йти їм на руку. А тимчасом скрізь у краю шуміло. Станули фабрики, робота станула.

»Тим не зменшимо нужди, але збільшило її«!

І тоді дав він приказ своїм фашистам:

— Зробити лад із тими, що спинюють працю.

І вилилися на улиці лави карних відділів у чорних сорочках, пронеслася бадьора пісня:

»Giovinezza, giovinezza
Primavera di belezza.
Nel fascizmo è la salvezza
De la nostra liberta!«

(»Молодости, молодости,
Весно красна від радости,
Нас фашизм спасе, промостить
До свободи певний шлях«!)

Хтож се були сі фашисти? Се діло Мусолінього і він Мусоліні їх володар! На його кивок готові були вони йти хочби й на певну смерть. Початок їх був невеличкий. У грудні 1914 р. було всього триста членів у Медіоляні в орґанізації: Fas: cio Interventista. Та як лявіна, що скотиться з верхів малою грудкою снігу, росте скоро в снігову рухому гору, так і тут! Уже в січни 1915 було пять тисяч членів по ріжних містах, а в лютім 9000 у 105 гуртках. А орґанізовані були вони на лад римських леґіонів. Весною 1915 був сей рух уже могутньою рікою, яка поривала за собою. Робітник, купець, ремісник, інтеліґент усе горнулося в фашитівські ряди.

А як по війні настали неспокої, Мусоліні відкликався до них: »Зробіть лад у державі«.

Почалися бої з соціялістами, з поліцією, з військом. Пішли фашисти й на Рим, на парлямент.

Король подався перед силою.

Він покликав Мусолінього на президента міністрів.

А було се 30 жовтня 1922 р.

І він до нинішного дня сей уряд справує з великими для своєї держави успіхами.

Беніто Мусоліні, коваленко з малої місцевости Предапіо, що лежить недалеко міста Форлі в горішній Італії, якого рідна влада колись переслідувала — став тепер керманичем італійської держави.

Керманичем держави й кумиром народу.

Батько кував залізо, а син кує долю рідного краю.

Антін Потоцький.

[1]) Аля — місто в південному Тиролі; до війни граничне місто між Австрією та Італією.

Digitized by Google

А. Чоглок.

Серед рідної природи.

1. Ховрах.[1]

Тут місце заняте! Ондечки далі вільне, там і можете розташуватися, — сказав я якомусь молодому чоловікови.

Став, став! — не звертаючи уваги на мої слова, наказував він свому носильникови й сміливо відсунув мої річи.

Я ж вам кажу, щоб ви тут не садовилися! Не будьте ж таким нахабою!

Засовуй, засовуй!

Та се просто катзна що! Лишається тільки покликати сюди кондуктора! — підводячися з лави промовив я.

Ну, коли вже справа дійшла до кондуктора, то будемо миритися!

Умістивши нарешті останню річ, молодий чоловік озвався:

Сашку, Сашку! Невже ж ти не пізнав свого Тишка??!

Тишко?! — здивувався я. — Бути не може!

Він, він самий.

І ми кинулися в обійми один одному.

Стривай лишень. Щось не віриться! Чи се ти, чи не ти?! — говорив я увільняючися з його обіймів.

Та я ж, друже! Той самий босоногий, обшарпаний Тишко! Твій щирий приятель дитинства. Що, брате, не віриш такій зміні?

Щеб-то! Я ніколи й не пізнав би тебе! І в голову б не впало, що се ти. А як же ти мене пізнав? І на віщо утяв сю кумедію?

— Я б тебе теж не пізнав, але мені показав тебе наш спільний знайомий, з котрим ти сидів на двірци і я поспішив за тобою до вагона. Але ж ти так ввічливо мене стрів, що я навіть боюся лишатися тут! — регочучись говорив Тишко.

Щож мені робити було з таким нахабою? Але залишім се. Скажи мені красше наперед, хто ти й що ти тепер за птиця.

Приват-доцент зоольогії при Н-ському університеті, — з жартовливою пихою уклонився Тишко.

Ого! А ти часом не брешеш?!

Тихенько можу тобі сказати, що здається, скоро й професором буду.

Ну, брате, усього сподівався, але не сього! — розвів я руками.

Але щоб читач зрозумів моє здивуваннє, я розкажу про дитинство Тишка й про моє знайомство з ним.

Народилися ми обидва в Кримських степах і жили неподалеко один від другого. Я в будинку дідича, а він у чабанському куріні. На великий жаль не можу вам докладно довести, при яких обставинах та хто саме нас познайомив. Протягом часу ся важна подія вислизнула з нашої памяти, але ж певно, що се все було ще тоді, коли ми з Тишком не обтяжували себе европейськими звичайностями та бігали в одних льолях.

В той же час, коли ми поставали вже Европейцями та почали носити штанята з одним гузиком, ми були вже щирими приятелями.

Щасливий час! Тілько 3—4 зимові місяці ми сиділи по хатах, решту ж днів з ранку й до вечера проводили в степу. По провесні, як тільки з загород випускали на пасовиско овець, ми теж зявлялися в степу й ходили за отарою Тишкового батька Семена. Разом із його вівчарками ми зганяли вівці, що відбігли від череди, розшукували кубла, ходили війною на тарантухів та стоног, але ж головною нашою розвагою були ховрахи.

Ми винимали їх із норок, тримали у себе, годували й найбільше бавило нас те, що їдять вони зовсім як люде: сідають на задні лапки, а передними тримають колосок. Робили ми для них загони — хотіли цілі отари розвести... Часто ми сміялися дивлячись, як який небудь ховрах, назбиравши собі зерен за щоки, носить їх крадькома до нори. Можна було гадати, що він неборак нездужає на зуби, так йому порозпухають щоки. А ми зараз за ним... Ага, злодюга, накрав пшениці«!

Просте безтурботне життє серед деяких тварин так нам подобалося, що ми тільки й мріяли про те, як би то зробитися чабанами, як батько Тишка. Часто, вийшовши на яку небудь могилу та нагріваючись під промінем південного сонця, ми розвязували важне питаннє: Як би то зробитися чабанами. Заважала нам тільки відсутність одежі. Коли б ми мали кожужок із баранячої шкіри та такі ж штани, вовною в середину, великий ніж та гирлигу, то вже напевно б могли бути чабанами. Але ж звідки все те придбати? Се питаннє цвяхом засіло нам у голову й ми довго не знаходили ради, хоча кождий висловив богато гарних уваг.

От, наприклад, Тишко раз подав геніяльну думку, що він просто візьме у батька його кожушок та штани й більш нічого. Питаннє задля Тишка розвязувалося, як бачите, дуже просто і я почав заздрити його щастю, алеж потім запитав: Ну, а як же Семен залишиться без кожушка та штанів? Виявилось, що як раз про те Тишко й не подумав! Мусіли покинути й сю геніяльну вигадку.

Нарешті стали на тому, що замість баранячої шкіри ми зробимо собі одяг із ховрахових шкірок, а для того будемо на них полювати. Хоча ховрах трошки більший аніж щур, але тягар завдання нас не зупиняв і не відволікаючи справи на довго, ми зачали пильно промишляти, тим більше, що поки ми розвязували се тяжке питаннє, стало й літо минати.

Польованнє наше було дуже невдале й штовхнуло нас у ваганнє. На весні вже пів ведра води було досить, щоби примусити ховраха швидко вилізти з нори — тепер же ми виливали тоді 4—5 ведер, а ховрах не вилазив. Дуже прикра була нам

[1] Ховрах, по московськи — суслик, латинська його назва (Spermophilus guttatus) — мале звірятко з родини гризунів, споріднене із нашою білкою, лише трохи менший від неї. Має шерсть сіро-жовтої барви з білими цятками, коротенький хвостик і маленькі ушка, сховані у шерсти на голові. Жиє у степах на Україні й Поділю. Зиму просипляє в норі. Множиться дуже численно і є великим шкідником для рільника, бо нищить збіже.

Digitized by Google

така невдача, приходилося відложити справу на весну. А тим часом зявилася і ще одна гризота, яка одірвала мене від Тишка та вільного стану. До нас приїхала учителька, яка мала навчити мене усіх наук. Хоча я досить рішучо повідомив про свою постанову — бути безвідклично чабаном, задля чого не треба ніякого вчення, але ж на се не звернули уваги й посадили мене за тяжку науку грамоти.

Щасливий Тишко! У нього не було учительки, яка примушувалаб учитися, він не учився якихсь там дурних слів... І як раз у той час, коли я під строгим доглядом висиджував по кільканацять годин у кімнаті, Тишко, вільний син степів, похожав собі по безкраїй рівнині, або простягнувшись у траві, слухав дзвінких жайворонків, вдивлювався в орла, що плавав у височині, і слідкував, як той, побачивши ховраха, раптом стрімголов падав на них, щоб спіймати необережну звіринку.

Богато було у нас із Тишком змов, щоб увільнити мене од того остогидлого навчання, але всі вони не мали успіху і я не буду й згадувати тепер про них. Скажу тільки, що потім мене одвезли до міста й чабаном мені не пощастило зробитися, але наша спільна мрія що до Тишка здійснилася і коли я приїхав на вакації, то він уже допомагав своему батькови пасти отару. Бідний Тишко! Виявилось, що пасти вівці зовсім не така приємна річ, як нам перше здавалося й мойому приятелеви иноді зле бувало в велику негоду або в холодні осінні ночи в чистому степу.

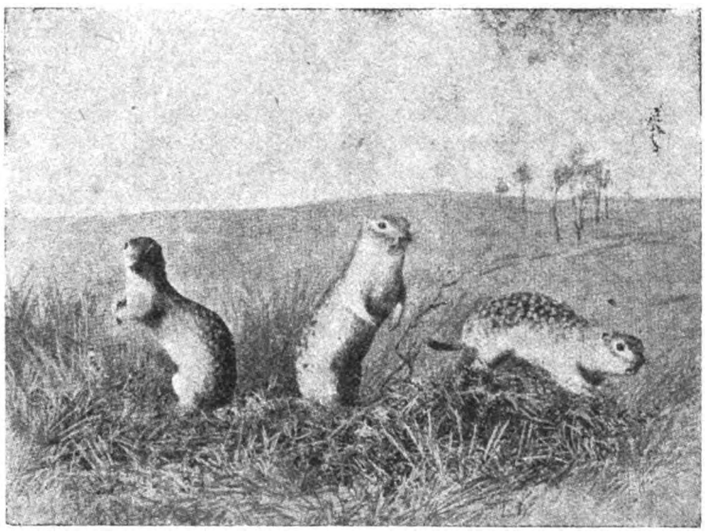

Громадка ховрахів на степі.

Се були мої останні вакації, які я провів із Тишком серед вільного рідного степу. Ще перед їх кінцем ми виїхали далеко на північ, і від того часу я не бачив та навіть нічого й не чув про мого одиного друга дитинства.

Тепер читач зрозуміє моє здивуваннє, коли я почув, що той самий Тишко перевернувся із чабана на учену людину.

— Але ж ні таки, Тишку, для мене се якась чудасія?

— Скорше випадок, який легко пояснити. І знаєш хто мені допоміг у моїй освіті? О той самий ховрах, із якого шкіри ми хотіли з тобою шити собі одіж.

— Чим далі, тим менше для мене зрозуміло! Ти просто якісь загадки загадуєш! — вимовив я.

— Яка ж тут загадка, коли я тобі кажу, що ховрах дав мені гроші.

— Ат, базікаєш!... Коли б тобі допомогла якась заможна рідня або ще щось таке... Але щоб ховрахи давали гроші чемним юнакам — се подобає на казку — відповів я з усміхом.

— Гаразд, — щоб тебе не дразнити, я розкажу тобі про сей дивовижний випадок, але при умові, щоб і ти теж розказав про себе. Згода?

— Ну щеб! Про се й питати нічого! Гаразд!

і Тишко почав своє оповіданнє.

— Незабаром після вашого відїзду помер мій батько і я залишився один із матірю. Не буду говорити про те, як тяжко нам жилося. Я знов пас вівці і зразу мені було дуже мерзенно. Давнійше ми всеж хоч із тобою бачилися що дня, або з батьком, бувало, побалакаємо. А як умер батько, то ходжу й ходжу по степу і ні одної живої душі не побачу; тільки тоді й слово з людьми заговорю, як піду в економію за харчами. А візьму — і знов зо два тижні мовчу. Нарешті вже, памятаю, я став від нудьги говорити до псів та овець. Одна втіха була у мене: се панькатися з пташенятами та звіринками. Ходячи за отарою, я дізнався про їх життє та звичаї, умів знаходити кубла орлів, дудаків та хохітв... Добре знав, скільки у нас на степу місць, та де вони виводяться. Гарно познайомився з життєм ховрахів — сих веселих, але дуже шкідливих тварин.

На велике диво я пересвідчився, що ті ховрахи не тілько шкодили збіжу, але й не від того були, щоб поласувати яєчками, або й пташенятами, з окрема ж молодими жайворонятами. Частенько таки мені приходилося милуватися їх веселими забавами, коли яка небудь статечна матуся виведе з нори з осьмеро молодих, сяде собі поважно на горбку коло нори на задні ніжки й любується, як її безтурботна малеча у веселих підскоках уганяється одно за другим. Раз бачив я, як серед найбільшого розгону таких іграшок, на матусю наскочила лисиця. А що діти з переляку кинулися до неї ховатися, то розбишака ще й зо троє діток задушив. Траплялося мені бачити, як ковтав молодих ховрашків жовтобрюх, та як ганяв їх найзавзятійший їх ворог — тхір. Від сього кровопивця вже й нора не хоронила їх.

Так отже любив я дивитися на ті сіренькі звірятка й тішитися їх приємним свистом. Якось раз виліз я на татарську могилу, памятаєш біля солоного озера — така пустільна місцевість — тай розлягся на її вершку. Був південь, сонце палило страшенно, вівці відпочивали, пташки та звірі поховалися від спеки в траву й нори, навкруги пусто, в повітрі ані руху. Аж ось бачу у підніжа могили риє ховрах. Ти, звичайно, знаєш, що вони викопують собі на час зимової сплячки комори й сліпу нору. Памятаєш, як ми почали затоплювати ховрахів в осени та дуже дивувалися, чому вони не вилазять так швидко, як на весні! Виявляється, що в осени вони викопують із гнізда новий хід, який трохи не доходить до поверхні землі. На зиму стару нору вони засипають та таким чином зашпунтовують себе від дощів та морозів.

Зрозуміло, що коли ми лили воду в старий хід, ховрахи залазили в новий та й пересиджували там, поки не вийде вода.

Digitized by Google

Так отже хоч я й не перший раз бачив, як ховрах копає нору, але дивитися ні на що було більше. Тому лежу я тай милуюся його роботою. Коли ж бачу, виплигнуло якесь покотильце, потім друге, третє... Цікаво мені стало, що, гадаю, за покотильця такі вистрибують? І звідки вони взялися?

Розгріб я ту купу, взяв покотильця... Тверді вони, але ж не камінь.

Поскромадив я одно покотильце ножем — зробилося воно жовтим, гарним таким, з якимись узорами. Не втямлю, що воно за штука?! Гадаю, покажу я матері. Але й мати знала не більше від мене. Вона так сильно витерла їх цеглою, що всякі взори постиралися, але ж за те покотильця горіли як жар... Мабуть золото! — сказала мати. — Ось піду під свято до міста — тамечки допитаюсь!

Ну й пішла та звернулася до тямущої людини — до поліцая, а той, звичайно, потяг її до буцигарні. Там почали питати, де взяла, чи не вкрала?

На той час у місті жив археольог Н. — Справник розповів йому про ту знахідку та показав покотильця. В жах кинуло вчену людину від такого дикунства. І зрозуміло, бо після того докладного чищення він нічого не побачив, окрім золотих коржиків.

Не довго роздумуючи, взяв він із собою матір та й приїхав до нас.

Розповів я йому, як знайшов ті золоті покотильця, а потім і самого повів на ту могилу, де знайшов їх, і він винаняв робітників та почав її розкопувати.

Поки розкопували ту могилу, я майже увесь час був з археольогом, розповідав йому про наш степ, про його звірів та птиць, а він розповідав, хто давнійше жив у сих степах, які народи, на що вони насипали ті могили, та які в сих народів були звичаї.

Коли найшли в могилі казанок із золотом (в якому ховрахови впало на думку уладити собі комору), та силу золотих прикрас, археольог звернувся до мене:

— Ну, Тишку, я видобуду тобі твою частку й у тебе будуть гроші. Бажаєш, їдь зі мною вчитися? Я гадаю — з тебе люде будуть.

Його оповідання надали мені такий настрій, що я не вагаючись, залишив степ та переїхав до великого міста.

Богато праці й клопоту дістав мій виховник! Майже пятнацятилітному мені випало починати від азбуки. Але ж я добре спізнався з працею та злиднями — навчаннє вже не здавалося мені тяжким. У кілька років мені пощастило вступити до університету й тут я присвятив себе вивченню того, що допомогло мені зробитися освіченою людиною. Таким чином я став зоольогом!

Ну тепер, твоя черга, починай! — звернувся до мене Тишко.

Але що зі мною не трапилося нічого надзвичайного та щоб не надоїдати читачам, я розкажу про моє життє лише одному Тишкови, а писати про нього ось тут тепер не буду.

Переклав із російської мови Микола Пирогов.

Сильвестер Калинець.

Воробець.

(Байка).

Стрінувся раз воробець,
З щигликом маленьким,
І захотів стати враз
Як щигол гарненьким.
І до лиха роздобув,
Чи украв десь з хати
Фарбки синої й давай,
Пірє малювати.
За хвилину його хвіст
Й крила засиніли,
Ноги намастив вапном,
Щоби побіліли.
І коли уже скінчив
Себе малювати,
Поміж щигли полетів
І став вихвалятись:
— Дарма, щигли, що так ви
Гордитесь красою,
А одначе ви в красі
Не рівня зі мною!
І вліпили очи всі
Щигли на се диво,
Думаючи, що се він
Гарний так правдиво.
Але тут, як на біду,
Дрібний дощ пустився
І наш хитрий воробець
В дурака пошився.
Фарбка вся враз із дощем
Лиш по пірю сплила,
Ноги стерпли, бо спекла
Їх вапянна сила.
Щигли в сміх, а воробець
Дуже застидався,
Розпняв крила, і фур, фур —
В коноплі сховався.
Так то нині не одні
Воробців малпують,
Та не гарнеє лице
Фарбою малюють.
Як світ світом воробець
Щигликом не буде,
Так не гарне вже лице,
Краси не здобуде!

Digitized by Google

Ф. Дж. Ґавльд.

Сила волі.[1]

Гелєн Келєр, американська дівчина, родилася 1880 року. До девятнацятого місяця життя вона бачила соняшне світло, красу цвіток і зелену краску трав і лице матері й батька та приятелів. Потім вона занедужала. І від тої хвилі по сьогоднішний день Гелєн є сліпа, глуха й німа.

Німа? Ні, не так. Вона мала учителів, які навчили її творити слова, що їх можуть чути інші, хоча вона сама не в силі чути їх. Сьогодні вона може читати при помочи письма Брейля[2]), або піднесених черенок. Може ви коли бачили, як сліпі читають із таких черенок. Вона вміє говорити »мовою пальців,« а навіть, як я вже сказав, устами. Вміє писати найгарнійшою англійською мовою. Як ви прочитали би її »Історію мого життя,« очарувала би вас краса її оповідання. Марк Твайн[3]) й інші славні Американці, горді були з того, що можуть зачислити Гелєн Келєр до своїх приятелів. Се жінка задоволена і сильна. Вона не все була сильна, але бажала сили. Навіть як була маленькою дитиною, бажала бути сильною. Вона бажала чимсь бути, оставити якийсь слід і творити діла, які відчували би й розуміли інші люде й оцінили їх.

Добре. А тепер почуєте, як вона старалася виявити свою силу. А памятайте — зазначу тут на початку — що добре бути сильним і добре бажати сили.

Міс Солівен прийшла до дому панства Келєрів учити маленьку Гелєн. Коли лише вона сіла до обіду з родиною, побачила, як Гелєн виявляла свою силу. Маленька міс Гелєн Келєр хапала за страву инших геть кругом стола.

Міс Солівен почала бій волі проти волі — своєї волі проти волі Гелєн. Усунула рученята Гелєн від своєї тарілки. Гелєн енергічно кинулася й почала погано кричати. Почалася війна. Вся родина вийшла з кімнати, рада, що оставляє учительку саму у сій битві.

Міс Солівен замкнула двері й стала їсти свій сніданок. Гелєн лежала на долівці, тупала ноженятами й верещала, та намагалася витягнути крісло з під своєї учительки. Після пів години сих вправ, вона підвелася й почала довкруги мацати. Хотіла переконатися, що робить міс Солівен. Засягнула рукою в тарілку учительки. Коли ся усунула її, вона вщипнула учительку. Колиж учителька вщипнула її, вона пустилася довкруги стола, щоби переконатися, що роблять інші. І, розуміється, переконалася, що всі інші забралися. Вернула до стола й почала їсти пальчиками. Міс Солівен дала їй ложку. Гелєн кинула ложку на долівку. Міс Солівен присилувала її злізти на долівку й піднести ложку. Потім посадила маленьку леді назад на її крісло й приневолила її їсти ложкою. Покінчила Гелєн свій сніданок. Тоді міс Солівен дала знак, що серветку на столі треба зложити. Ні — так! Ні — так! Так ішла суперечка. Гелєн кинула серветку на долівку, метнулася до дверий. Коли переконалася, що двері зачинені, стала тупати й верещати! Після довгої хвилини Гелєн зложила серветку. Тоді учителька позволила їй вийти на сонце, до спокійного огороду. Битва покінчилася. Міс Солівен пішла на гору до своєї кімнати й плакала. Бо вона звела сю боротьбу не у злости, або у злій волі; ся боротьба коштувала багато сльоз і побідника і побідженого.

Але дитина вийшла також побідно. Вона думала, що сильна та людина, що инших перевертає, сердить, докучає їм і безпокоїть. Рік за роком вона навчилася читати, писати, робити домашню роботу. Рік за роком вона навчилася ще благороднійшого.

Пізнала, що се таке сила. Була сильна, щоби помагати собі самій і другим. І вона знала й знає сьогодні, що її силу подивляють. Геть по всьому світу згадують люде з приємністю імя Гелєн Келєр. Не тої Гелєн, що не давала людям приступити до себе, але тої, що дає гарний примір витревалости, буденної праці, приязни, веселої бесіди. Криклива дитина була слабосила. Спокійна жінка є сильна.

Раз, коли міс Келєр жила якийсь час у Ред Фарм (Червоний Хутір) на селі, вона любила два дерева. Одно — се був столітний дуб. Ріс на скалі і ставив опір вітрам, з якої сторони вони не завівала би. І стояв він непорушно цілі століття посеред бур. Вона любила той сильний дуб, що давав людям пристановище, і дав би їм, колиб потрібно, своє сильне і благородне дерево.

Друге дерево, се була липа. Знімалася високо при вході до Червоного Хутора. Зимою розпростирала своє наге гилля понад дверми, а літом маяла своєю листастою занавісою й кидала приємну тінь. Одного пополудня зірвалася в околиці буря. І хоч Гелєн не могла бачити блискавки, відчувала потрясеннє дому, а навіть землі. Коли се страшне потрясеннє переминуло, серце Гелєн забилося на думку:

»Липа впала!«

Вийшла Гелєн з родиною, як устав дощ, розпростерла рамена й наткнулася на поваленого героя. Для неї та липа була немов герой, що глядів у лице тисячі небезпекам вітрів і бурі.

»Вразило моє серце,« — каже сліпа Гелєн у своїй книжці, коли я побачила простягнене се дерево, що так величаво боролося, а тепер так величаво впало!

Сильне дерево! сильний чоловік! сильна жінка! Поздоровляємо вас із поважаннєм. Глибоко ваше корінне і повні сили ваші захистні рамена і ви сильні тою силою, яка вщасливлює инших і жиє для иншях.

З англійського переклав Михайло Лотоцький.

---

[1]) Із збірки Фр. Джемса Ґавльда: »Оповідання для молодих сердець і умів«. (Stories for joung hearts and minds).

[2]) Письмо Брейля — письмо для сліпих, назване так від імени Француза Людвіка Брейля (Braille) (1809—1852). Він утратив зір на третьому році. Уліпшив значно письмо для сліпих. Иого лекше читати сліпим тому, бо черенки дещо визначаються в гору так, що сліпі при помочи змислу дотику відчитують їх.

[3]) Марк Твайн — правдиве його імя Клєменс Самійло Ленґгорн (1835—1910), американський гуморист. Із творів його перекладено дещо й на українську мову, як »Начерки« та повісти для молодіжи: »Князь і жебрак«, »Пригоди Тома Соєра« і »Пригоди Гука«. Дві послідні повісти можна купити у Видавництві »Світ Дитини«, (гляди цінник на 2 стр. обгортки).

Digitized by Google

Микола Чайковський.

Іграшки з числами.

(Дальше)

VII.

У попередньому числі намагався я виказати, які безсильні люде при вгадуванню більших чисел. Сила нашої уяви занадто слаба, щоби ми могли в одну мить орієнтуватися там, де маємо діло з великими числами, щоби зараз могли сказати, чи та або инша кількість — багато, чи мало. Сьогодня хочу вам показати ще кілька инших іграшок із великими числами. Не від річи буде сказати, що такі іграшки нераз бували предметом глибоких студій і роздумувань, особливо для старинних математиків (грецьких та індуських).

Один дотепний Німець поставив таке питанне: »До якої висоти виріс би 1 феніг, який у році народження Христа було би віддано до банку на складані відсотки на 4% аж до нинішнього дня?«

Щоби на нього ми могли відповісти, треба нам деякого підготовлення. Перш за все пояснимо, що таке »складані відсотки«. Коли ви складаєте якусь суму до банку на щадницю, то банк при кінці кождого року виплачує вам умовлені відсотки; н. пр. по 4 від кождої сотні гроша, то б то 4%. Коли ж ви по упливі року не відберете собі тих відсотків, то банк дописує вам їх до вашої вкладки, і тоді на протязі другого року будуть вам іти відсотки також від тих відсотків. Таким чином другий рік принесе вам 4 від кождої сотні вложеного гроша, а крім того 4% від тих 4 одиниць за попередний рік, т. зн. 0,16, разом 4, 16, — отже на прикінці другого року матимете в касі від кождої вкладаної сотні — 108,16.

Числіть так далі, а знайдете, що за кожду сотню гроша дістанете

на прикінці року	1.	2.	3.	4.	5.
суму	104	108,15	112,29	116,99	121,67 і т. д.

Дальший рахунок показав би вам, що по 18 роках ваша вкладка більше ніж подвоїться, бо матимете вже за сотню 202,58, по 29 роках більше ніж, потроїться, бо кожда сотня дасть 311,87, по 50 роках матимете 710,67, а по 100 роках — 5005,49. отже вартість вашої вкладки зросте в $50^1/_2$ разів, Уже з того бачите, як сильно ростуть гроші на складаних відсотках, як що їх власник має час і змогу лишати їх так довго в банку.

Тепер уже можемо приступити до відсотків на питанне нашого Німця. Він вичислив, що до 1875-го року (бо тоді він робив свій рахунок) 1 феніг на 4% дорасте до висоти:

865 986 626 476 236 508 270 157 786 680 марок 24 фен.

Отсе число трудно вам буде певно навіть прочитати; допоможу вам до того такою короткою пригадкою, що числа йдуть що 6 місць такими групами:

місця 1—6 — одиниці;
місця 7—12 — міліони;
місця 13—18 — біліони;
місця 19—24 — тріліони;
місця 25—30 — квадріліони;
місця 31—36 — квінтіліони; і т. д.

Та після самого прочитання того числа будете такі самі мудрі, як і перед тим; тому треба вам іще влити якийсь зміст у той пустий звук слів. Нагадаймо собі, що земля — куля, промір якої є 8370 кільометрів, а обвід — тоб то рівник 40000 кільометрів. Поверхня такої кулі виносить 509950000 квадратових кільометрів, а зміст (обєм — 1083 міліярдів*) кубічних кільометрів. Отже як би покрити цілу земську кулю золотими двацятимарківками (їх іде близько 2281 на квадратовий метер), то на се треба би $1^1/_6$ тріліона штук. Щоби розмістити сю всю великанську суму в золотих двацятимарківках, тісно одна побіч другої, — то треба би 192931 таких куль, як наша земля!

Що більше: промінь соняшної кулі рівний $109^1/_2$ промінням землі; її поверхня — близько 12000 поверхний землі, а зміст — $1^1/_3$ міліона змістів землі. Отже треба вам знати, що одна соняшна куля не помістила б тієї суми; треба би мати 1776 таких куль.

Як би зробити із того золота, що міститься в сій кулі одну велику кулю, то вона була би 37317 разів більша від землі.

Ще страшнійші цифри дістанемо, коли відсоткову стопу підвисшимо з 4% на 5%; тоді сотня гроша по одному році дасть 105, по двох роках — 110,25, по трьох — 115,76 і т. д. і по несповна 15 роках сума подвоїться, по майже 23 роках — потроїться. Після 50 років матимемо з 1 сотні 1146,75, а після 100 років 13150! На протязі 1875 років 1 феніг на 5% дасть великанську суму, а саме: 695 236 076 014 489 752 466 593 034 515 469 398 марок 23 феніги.

Вона після розміну на золоті 10-марківки, покрила би $6^3/_4$ міліярда таких куль, як земля, або $53^2/_3$ міліонів таких куль, як сонце. Золота куля тої вартости була би 23 міліярдів разів більша, як земля, а $17^1/_1$ тисяч разів більша, як сонце!

Одначе сих усіх сум не треба лякатися; в дальшій статейці розповім вам дещо з історії великих чисел.

Дальше буде.

*) Міліярди стоять між міліонами й біліонами; 1 міліярд = 1.000,000.000.

Digitized by Google

Загадки й шаради.

Фіґуральна загадка.
(Уложив Мирослав Харовюк).

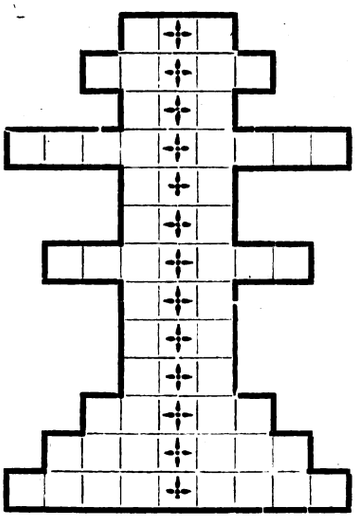

Всі квадратики в хресті виповнити дібраними словами в той спосіб, щоб букви на місци хрестиків дали Великодний привіт, а слова щоб означали:

1. Знаряд слуху. 2. Те, що находиться над рікою або потоком. 3. Малий гризун. 4. Місто в Херзонщині. 5. Велика хиба деяких дітий. 6. Інакше »уста«. 7. Назва одного твору Турґенєва. 8. Знаряд до писання. 9. Дерево згл. корч, що цвите в маю. 10. Комаха з острим жалом. 11. Знаряд зору. 12. Хлопяче імя. 13. Те, чим покриває о голову. 14. Інакше »переляк«.

Загадка з сірників.
(Уложила Одарка Лакуста).

Розложіть 24 сірники так, шоби з них повстало 9 квадратів, як то представлено на фіґурі:

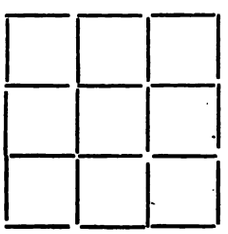

Відтак заберіть 8 сірників так, щоб осталося тільки 2 довільні квадрати, ограничені иншими 16 сірниками.

Аритметична загадка.
(Уложив Мирослав Харовюк).

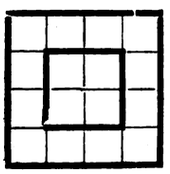

Вписати числа від 1 до 16 в квадрати так,щоб поземі і прямовісні ряди давали суму 34, діяґоналі (ряди навхрест по лініях, що сполучають протилежні вершки), щоб давали суму 18, а чотири середні квадрати також 18.

Загадка.
(Уложив Богдан Думін).

✚ · · ·	Знаряд столярський.
· · · ✚	Ворог птиць.
✚ · · ·	Імя жінки.
· · · ✚	Носять дівчата.
✚ · · ·	Пють блідолиці.
· · · ✚	Божок війни.
✚ · · ·	Малий купець носить зі собою.
· · · ✚	Має кождий ученик.
✚ · · ·	Заглядає бідному в очи.

Букви на місци хрестиків дадуть два слова, котрі повинні знати всі молодці по укінченню 12 літ.

Аритмоґраф в коверті.
(Уложив Мирослав Харовюк)

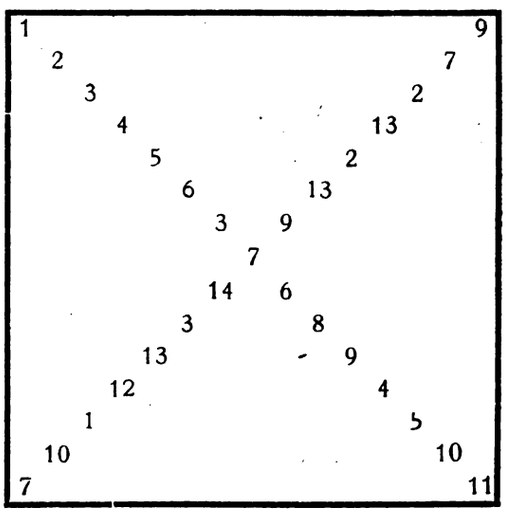

Місто чисел підставте букви, що їх дістанете по віднайденню понизше поданих слів.

Відтак зачніть розвязувати аритмоґраф з лівого кута в горі і йдіть по перекутні до правого кута в долині. Потім заверніть до лівого кута в долині та йдіть по перекутні до правого кута в горі.

Цілість дасть вам продовженнє моєї фіґуральної загадки, поміщеної у сім числі.

6 7 6 11 13 10 — Твір Івана Котляревського.
14 1 2 5 12 1 — Місточко у сх. Галичині, що в нім є укр. прив. ґімназія.
2 13 10 5 4 10 — Дівоче імя.
8 2 5 13 10 7 — Зимове свято (але не Різдво).
14 5 9 3 14 — Дівоче здрібніле імя.

Дотепні питання.
(Подав Богданчик Мандюк).

1. Хто говорить усіма мовами?
2. В яку бочку не можна налити води?
3. Що має кожде сотвореннє і кожда річ?
4. Котре звіря найсильнійше?
5. Чому се є нещастєм, коли заяць перебіґне дорогу.

Digitized by Google

6. Яка мода треває найдовше?
7. Яка подібність є між кравцем і розбійником?
8. Яку вагу має кождий, щоб не перевернутися?
9. Чому млинарі носять білі шапочки?
10. Яка кара здобить людину?

Шарада.

(Уложила Сл. Яремова).

Перша четверта дерево вкриває,
Перше і пяте в хатах проживає,
Третє й четверте усі птахи мають,
Четверту пяту довжники складають.
Четверта-шеста руська називаєсь,
Друге і перше в спанню замикаєсь,
Друге-третє-четверте у театрі грають,
Цілість в розумних селах закладають!

Переписка Редакції

Ліда, Мирося і Тарасик Прокопові у Тужилові: Дійсно, що вже дуже давно не мав „Світик" вісток від Вас. Одначе останній листок вказує на се, що Ви не забули за нього. Гроші на передплату наспіли, а жертва на пресовий фонд виказана у 5 числі ґазетки. Тарасик, видно не читав іще „Чванківського«, коли каже, що дасть собі зі всім сам раду. А чому він сам особисто не підписався на листі? Га?!

Омелян Юхнович в Опірци: Передплата заплачена по конець цвітня с. р. В справі надсилання передплати треба примінюватися до комунікатів Адміністрації оголошених у 3 і 5 числі „М. У."

Гануся Чорненька у Чорнокінцях: Маєш заплачену передплату на сім і пів місяця т. зн. до 15 серпня с. р.

Богдан Думін у Стрию: Всі грошеві посилки від Тебе дійшли правильно до нас. Чому не описав сеї пластової прогульки до ліса? Прогулька в зимі, а ще до ліса — се дуже інтересна річ. Тому завсігди записуй свої враження з таких прогульок до дневничка, який певно мусиш провадити!

Як живеться тепер Генчикови самому Літині?
Що діється у його „курячо-качачій републиці"?

Влодьво Губчак у Тернополи: Надісланий вершик „З весною" не придатний для „Світика", бо маємо подібний — і тому передаємо його до Редакції „Нашого Приятеля" у Жовкві.

Володимир Стахів у Йосифові (Чехи): Гроші одержали, відповідь надруковано у 7 числі „М. У.", а жертву подано у виказі в 7 числі ґазетки. До Богданка Мандюка напиши окремо листик, а він дуже охотно дасть тобі відповідь. Чисел „Світа Дитини", які бажаєш прислати — не потребуємо, бо маємо їх досить, а знов тих чисел, які Ти бажаєш: 18, 20, 2, 23 і 24 не маємо зовсім, бо вони вже вичерпані. Напиши до котрогось зі своїх Товаришів у Перемишли, а він певно десь між товаришами в ґімназії вистарається для Тебе про сі числа, які Тобі бракують до комплєту. Наколи нам удасться десь виміняти ті числа -- то вишлемо їх Тобі. Які журнали чеські приходять до Вашої школи в таборі?

Роман Ричак у Ришнятім: Сих 5 міліонів, які Ти прислав, замінено на 3·30 Мк. осн. ціни передплати. Сих отже 0·30 Мк, передано на доповнення коштів подорожі „Юрчика", а 3 Мк. остали як належитість на передплату за І. квартал. На сей квартал пришли знов таку саму квоту. Книжечки висилаємо. Даруй, що так пізно — але се не з нашої вини. Зі Славцею не дуже „правуйся", — бо програєш справу у всіх „інстанціях". Козак повинен бути „галянтний" супроти жінок.

Богдан Мандюк у Перемишли: Стан Твого конта виносить: 5 Мк. 60 ф. (осн.). Отже до кінця червня с. р. маєш доплатити 0·40 ф. т. зн. після нинішного множника квоту 600.000 Мк. Незабавом вийде з друку дуже гарна книжка п. з. »*Молодість славних людий*« яку обовязково вишлемо кождому передплатникови.

Вп. Ілько Іванюх у Новосілках Руських (Волинь): Гроші на передплату прийшли. Чи бракують Вам які числа ґазетки? Коли так, то просимо їх зареклямувати через почту в Горохові. По одержанню реклямації вишлемо бракуючі числа в друге.

Евген Караваїв у Крилові: Подібні загадки до тих, які Ти уложив, маємо в теці і тому не друкуємо їх.

Міра і Богдан Пастівничі у Славятині: Чи одержуєте правильно ґазетку? Дуже врадувала нас Ваша обіцянка. „Світик" жде отже нетерпеливо на приобіцяну фотографію.

Галюся Головацька у Мальмансталю: Новчий лист напиши вже в більшій части по німецьки, бо „Світик" хоче пізнати Твої поступи в науці сеї мови. А своєму учителеви Влодкови передай від „Молодої України" привіт і поздоровленнє.

Комунікат.

З огляду на се, що від 1 мая с. р. старі (подвійні) чекові блянкети П. К. О. зістають уневажнені і більше таких уряди почтові не будуть принимати — залучаємо до сього числа послідний запас таких блянкетів, які ще у нас полишилися і просимо усіх тих передплатників, що їх одержуть із сим числом, щоби прислали нам сами блянкетами передплату за II, або й III квартал с. р. у квоті 5,000.000 Мп. Просимо про се дуже, бо потребуємо гроша на закупно паперу, який з дня на день постійно дорожіє.

Адміністрація.

Заява.

З причин від Видавництва **незалежних,** була Редакція журнала приневолена, почавши від сього числа, змінити **дотеперішню** (сьогорічну) заголовну вінєту »Молода Україна«, а заступити її иншою.

Михайло Таранько
відвічальний редактор.

Річна передплата для:

Краю 12 Мк. (осн.) — Америки й Канади 2 доляри. — Бразилії 10 мільрейсів. — Аргентини 4 пези. — Франції 50 франків. — Швайцарії і Німеччини 10 швайц. франків. — Румунії 250 леїв. — Чехо-Словаччини 60 корон. — Югославії 150 динарів. — Італії 30 лірів. — Еспанії 10 пезетів. — Анґлії 8 шилінґів. — Японії 4 єни. — Греції 120 драхм. — Голяндії 5 ґульденів. — Данії, Швеції й Норвеґії 10 корон.

Основна ціна примірника виносить 50 фенігів.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видав і за редакцію відповідає: **Михайло Таранько.** З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.

Digitized by Google

Львів 1922 р.

МОЛОДА УКРАЇНА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

У Страстний Четвер.

Зібралися в Каяфи
Судді й жидівський люд
Судити Сина Бога,
Творити грішний суд.

Зібралися і радять,
Ладу й кінця нема,
Не може погодити
Ненависть їх сама.

— »На хрест Його розпяти!
Най Богом не буде!«
Рудий надутий книжник
На голос весь гуде.

— »Подай Йому отруї,
Най випє повну вщерть!«
Старенький хусит радить,
Щоб лекша була смерть.

— »Він нас з святого храма
Нераз гонив на сміх,
Спалім його на попіл
В печі за тілький гріх!«

Хотять перекричати
Левіти збір весь сей,
Та понад них гукає
Грубенький фарисей:

— »Його вкаменувати —
Се вам найкрасший суд
За ламанне Завіта
Й ображений талмуд!«

А там ревуть знов инші
Кінця й ладу нема,
Не може погодити
Ненависть їх сама.

А на дворі земля вся,
З густих, кровавих хмар,
Тряслася і дрожала
А з нею всяка твар

Крилата, волосата
Весь воздух голосним
Квиліннєм наповняла
Понурим і грізним.

— »Розбійника Вараву
Від кар й вини звільняй!
Ісуса Назарея
На шибеницю дай!«

Реве товпа і глушить
Проклятий суд суддів —
А на стільци кровавім
Ісус тоді сидів.

У багрянім жупані
В руках лозу держав,
Вінець терновий мозок
На голові вражав.

І кров з лиця спливала
І груди біль давив,
А Він, Ісус, молився
І муки сі хвалив.

І небо із землею
Примилював тоді,
Коли товпа ревіла
Й сварилися судді...

Василь Левицький.

Digitized by Google

Роман Завадович.

Гончарка.

(Великодне оповіданнє).

Матінко Божа! А що ми робитимемо? Що?... Адже в нас ні пучечки муки нема, з чого паску спечемо? Вчера останній кусок хліба накришила сестричці до молока. А свята вже за плечима!.. — бідкалася Орися, задивлена у жовте схороване лице матери.

— Орисю, я хочу їсти! — Я хочу!.. — закликала мала Оленка з припічка і зсунувшись на глиняну долівку, припала до зажуреної сестрички та вдивилася в неї такими сльозавими очима, що Орися не видержала і з тиха заплакала, пригортаючи Оленку до себе.

— Чого ти плачеш? чого? — розпитувалася дівчинка. — А, я знаю! В нас нема хліба! Я знаю! Та ти не плач!... І нам Бозя дасть — адже Бозя дбає про всі добрі і чемні сирітки... Коли татусьо ще того дня, коли мав поїхати в ту далеку-далеку дорогу, закликав мене до себе, поцілував у чоло і сказав: »Будь чемна, Оленко, люби і шануй маму, а Бозя про тебе не забуде і я її все молитиму... за маму, за Орисю і за тебе. Він молиться за нас і тому ти не журися, не плач! Бозя його вислухає!..

Чуючи ті слова Орися ще більше заносилася від плачу, але плакала тихо-тихесенько, щоби не збудити мами, яка наче спала довгим-предовгим сном і тільки короткий уривний віддих свідчив, що живе. І лилися струмочками горячі сирітські сльози по дрібнім личку і блистіли мов роса на привялих пелюстках цвітки, що валиться до долу під студено-пекучими цілунками морозу. Довго хлипала Орися не зважаючи на приговорюваннє сестрички, поки весь жаль не вилився з її голубих оченят і поки на дні душі не остало вже нічого крім кріавної муки, що налягла її каменем і заціпла мов кусень остудженого олова. Тоді Орися обтерла заплакані очи і цілуючи сестричку, сказала:

— Почекай хвильку, я зараз зварю тобі юшечки.

І почала теребити останні бараболі. За хвилину палахкотів уже під грубкою огник, а маленька господиня докидала до нього ріща, яке принесла вчера з недалекого ліса. Поломінні язички вилися довкруги сухого пруття мов вюни, прискакували до нього, то відскакували, переливалися красками, все завзятійше присікалися до своєї жертви і пожирали її розпеченими зубами, лишаючи лише попіл і тліючу грань.

Орися впялила очи в огонь і на хвилинку мов забулася. Її огорнув солодкий півсон, щось мов дух забуття зачіпив її своїм крилом і переніс її кудись в инший світ, де не знають ні голоду, ні холоду, ні душевної муки.

Та змучене злиднями молодесеньке серденько шукало відпочинку. Воно несло її на невидимих крилах туди, де йому було призначено бути, колиб не нещаслива доля і її невідступні товариші-діти злидні.

Перед Орисею мерехтів огонь червоним корчем, мовби вітер розвівав його буйне листєчко, мінився сяйвом, клацав золотими зубами і реготався дико над своїм жиром, але Орися не бачила того. Крізь розжарену плахту поломіни продирався її погляд в якусь зачаровану сторону, де богато дівчаток у чистих вишиваних сорочках і хлопці у святочному одінню, де повно сміху й гамору і де так любо сонце світить, мовби то не сонце а рідна матінка, похилена над колискою своєї першої дитини. До Орисиних ух долітала весела пісня гаївок, розсміяна і розбавлена мов та вечірна зіронька, яка тільки покажеться на усміхненім небі, а вже всі очи до себе притягає. Дівчинка впивалася очима в ті мережані крашанки, в румяні пасочки і в ріжнокольорові стяжки, якими обдаровували себе діти і мов у чарівну музику, вслухувалася в їх солодкі здоровкання: Христос воскрес!

Нараз огонь спалахнув живійше, сипнув жменею іскор, затріщав і закрив собою привид, а з постелі понісся слабий голос хорої жінки:

— Орисю, чи приїздив хто за горщиками?

Се мати прокинулася на хвилину з довгого горячкового сну.

— Ні, матусю! — відповіла Орися і схопившись поквапно припала до постелі. — Лекше вам, лекше? Може чого вам треба? Скажіть, а на край світа полечу і принесу.

— Нічого не хочу, зазуленько, нічого! — понісся тихий зболілий голос матери, а її рука пестливо поклалася на головку донечки, перебираючи в її темних косах.

І стало тихо в хаті, тільки огонь деколи затріщав, або муха забреніла під сволоком. Мати знов спала німа і байдужа на все, мовби не належала до сього світа.

— Ніхто нас не поратує, ніхто! — думала Орися похнюпивши голову. — Всі забули про нас. Іде таке свято, така урочистість, а у нас нема ні клаптика хліба... Всі втішаються недалеким празником, усі радіють, тільки у нас одних горе та сум. Хочби хто прийшов по горщики тай привіз дрібку муки або жменю круп...

Перекинула очима по рядах глечиків, мисок та макітер, що спочивали на довгих дошках під стелею, пригадала собі покійного батька, як він бувало співаючи ліпив глечики і така огорнула її туга, що припала до деревляного круга, на якім виробляють усяку глиняну посуду і цілуючи його пристрастно шептала всею зболілою душею:

— Батьку ти наш, кормителю наш, що ми тепер робитимемо?

А німий незарадний гончарський круг віддавав їй зимні поцілунки.

Вийшла на подвірєчко прибита і притолочена гіркими думками. Від ліса подував весняний вітрець, а від піль неслося проти вітру роздзвонене щебетаннє жайворонків. Земля дишіла випарами і з бючим серцем скидала з себе сіру покаянну рясу, щоб облектися в пишновітне пахуче одіннє, дар чародійки-весни. По обривах глинища зеленілася вже чуприна трави і блудив вогкий випар розмерзлої глини.

Digitized by Google

В низу біліла церква в вінку сірих хат, обвіяна гамором людий і ревом товару. За селом виводили дівчата »кривий танець«, а вітер голубив пісоньку і провадив її в розбуджений ліс, огортаючи її мягкими раменами. Хлопці вганяли хмарою по вогких оболонях, вививаючи довгими хворостинами.

Все те відбивалося мов у зеркалі в душі опущеної дитини і розливалося жовчею гіркого пересвідчення.

— Така я молоденька, така молоденька, а така бідна! — жалілося болючо її серденько.

І впилася благальним поглядом у небо, мовби сягнула ним до золотокованого престола і припала душею до святих стіп Того, який був перед віками і вічно остане без зміни. Усі свої палкі молитви зложила перед престолом горячим бажаннєм і зацвило те бажаннє пахучим цвітом лелії, задивленої у Його святе лице. Так як молиться дитина, не зуміє молитися ніхто. Так моляться лише поломінні маки, похилені в літну теплу ніч на чубаті голови колосків, так лише моляться в опівніч зірки, розсипані золотим піском по гранатовій скатерті неба. Тільки вітер легонько пестував Орисині коси.

Орися вернула в хату з якоюсь постановою. Докинула ріща до пригасаючого огню, закотила рукави і стала розробляти глину, що лежала в куті хати великою купою. Розроблені кульки глини клала рядочком на лаві, а відтак одну з них положила на круг, пустила його ногою в рух і пробувала виробити маленький глечик. Стільки разів приглядалася роботі батька або матери, то чому не зуміла би? Але робота не йшла так легко. Кілька разів тонісенька стінка вироблюваної руками посуди прорівалася, коли лише дівчинка натиснула на неї необережно пальцем. Можна було вже й десять разів »Вірую« відмовити, а коло Орисі не видно було ще ні одної посудинки, х ча піт виступив їй на чоло, личко почервоніло, а нога, якою вправляла в рух круг, допоминалася відпочинку. Але дівчинка не піддавалася знеохоті і по годинці повелося їй виробити маленький горщик. Відрізала його ниткою від круглої підставки і легесенько поставила на лаві, а її очи блиснули задоволеннєм.

Зацікавлена Оленка кинула свої ляльки і присунулася до сестри.

— Ти вмієш? Ти вмієш? — питала здивована.

— Адже бачиш!.. Чому не вміти!? — відповіла Орися і прикладалася до роботи так запопадливо, що небаром другий горщик, такий сам, як перший, опинився коло свого товариша. Орися зліпила їх куском глини, доробила по середині ушко і Оленка аж сплеснула руками, побачивши гарнесенькі близнятка.

— А тепер що найважнійше! — шепнула Орися і стала виліплювати з глини якусь фігурку. Довго ліпила її, ставила на лаву, обзирала і поправляла, поки фігурка не стала пригадувати на вид манюсенького баранчика, що то трівожно підносить кучеряву головку і розглядається за мамою.

Адже такого самого баранчика бачила Орися в місті за великою та грубою шибою, тільки богато красшого, з порцеляни, ще й з хоругвкою, на якій стояло написано: Христос воскрес.

Пригорнула сестричку, заглянула до хорої матери і взялася за дальшу роботу.

Колиб кого привела була цікавість зайти тої ночи зі села під ліс на руде глинище до того гончарського пустаря, був би бачив трохи не цілу ніч світло в малому віконци. Орися працювала...

Ранком, загорнена в хустку, в великих мамиших чоботах почалапала вона в село з великим решетом, в якому було повно близняток із кучерявими баранчиками, що такі були схожі на живих, що лише глянь — а заворушаться і стануть блеяти.

Поки сонце вспіло видрапатися на сам вершок неба, бігла вона вже зі села з випаленими в горні близнятками та з кватиркою молока для мами. Зварила швидко полуденок, нагодувала маму і сестричку, зложила в узлик свою посуду і пішла в сусідний присілок.

Присілок лежав за лісом над невеличким ставком, що роївся стадами крикливих гусий і качок. В густих лозах, покритих мягесенькими шовковими базьками мишкували хлопці і тріпаючися прутиками по плечах, повторяли заєдно: »Лоза бє, не забє«... Дехто таки туго потягав товариша, тож чути було плач і зойк, а декуди вже прискакували до себе і чубилися мов когути.

Орися підійшла до перших воріт, але не могла їх відчинити. Собаки зняли такий гавкіт, що чим швидше віддалилася залякана і вже не знала, чи підходити до дальших воріт, чи ні. Та треба було іти, бо на те сюди прийшла, щоби продати свій крам, або проміняти за харчі.

Орися пішла дальше, поки не опиниласа перед широким подвіреєм із новою огорожею. На приспі коло хати сиділа купочка діточок, мов куряток, вдивлених у старого дідуся, що щось цікавого оповідав, ще й рукою вимахував, а діти аж тремтіли заслухані в його оповіданнє.

»І пішли вони в старезний ліс, а в тім лісі стояла хатка чарівниці...« — долетів до Орисі старечий голос дідуся. — Гурток дітий так припав їй до вподоби, вона була така рада послухати з ними дідусевої казки, що несвідомо оперлася о стовп і так стояла нерухомо.

— »Не біймося нічого!« — сказала до Івасика Маруся. — »Чарівниця не вдіє нам нічого лихого, бо ми добрі діти, а добрими дітьми Господь Бог опікується! — говорив дідусь.

Нараз його погляд упав на Орисю і він озвався:

— А он якась сиріткa! Може милостині просить...

— Даймо їй що, даймо! — загомоніли діти.

— А позволять мама? — озвалася дівчинка з підбитим оком.

— Так, мачуха не дасть нічого! — сказав дід стиха.

— Я маю близнятка з баранчиками, може проміняєте? — закликала Орися від воріт.

— З баранчиками? — загомоніли діти. — А що воно таке? А ну-мо погляньмо!

І мов громада воробців посипалися на улицю, а за ними потягся старий, штигулькаючи та покашлюючи.

Орися стала виймати з клунка свій крам.

— Ах, яке то гарне! Яке то маленьке! — захоплювалася дітвора. — Діду, ми хочемо баранчиків! Хочем!... Купіть нам! Адже то мов живе, ще й з коругвкою...

— Маму просіть, дітоньки, маму! — відповів дід, розкладаючи безрадно руки та придивляючись баранчикам. — Воно справді штудерно вдане! Хто се таке виробляє?

— Я — відповіла стиха Орися.

Digitized by Google

Діти знов загомоніли: баранчиків хочемо!... Баранчиків!

І підняли благально оченята на діда.

— До матери! До матери! — відповів дід мов засоромлений, хоч в очах горіла така любов до них, що здавалося серце вирвав би з груди і дав би їм на забавку.

— Ми не підемо до мами! — озвалася дівчинка з підбитим оком; мабуть добре памятала мачушині штурханці. В мить усі похнюпили голови, навіть дід, що так дуже любив їх.

Орися дарувала їм одні близнятка з баранчиком і відійшла, відпроваджувана гомоном дітий і добрячим покашлюванням старого.

На середині присілку визирнула зза плота русява дівчина і глянувши цікаво на великі Орисині чоботи, обліплені болотом, запитала:

— Куди ідеш, дівчино?

Орися оповіла, хто вона і що несе. Виняла навіть із клунка близнятка і поставила дівчинці перед очи. Випадок хотів, що ціла громадка дітий вибігла з вишневого садка і окружила Орисю.

Що там було охань і ахань з подиву і захоплення! Близнятка з баранчиком і хоругвкою переходили з рук до рук і стрічалися з великим признанням. Усі забажали мати таку штудерну посудину, тож провадили Орисю до материй і міняли, за що хто міг. А коли яка милосердна молодиця зачула про хору Орисину матір і маленьку сестру, вкладала їй в клунок у двоє стілько, кілько була вартна посуда.

— А прийди ще до нас, памятай! — наказували діти, коли відходила повна радости. — Принеси нам іще коників і песиків...

— — — — — — — — — — — — — —

На Великдень сиділа Орися на приспі своєї хатчини і гладила ніжно голову сестрички, що заїдаючи паску, щось їй щебетала. В її очах світилася ясна зіронька тихого щастя і вдовілля.

Там в хаті на скрині стояла паска і мясо і крашанки — і все, що видавалося їй чимсь недосяжним, що лише в сні могло їй явитися. Не забули про них добрі люди і принесли їм сього й того, прохаючи лише зробити гарні глечики з баранчиками для їх діточок. Матуся вже вертала до здоровля.

І чогож Орисі тепер сумувати? Чиж не все гарно складається? Матуся знов робитиме ріжну глиняну посуду і зароблятиме на хліб, а Орися ліпитиме з глини ріжні звірятка, на які є вже стільки покупців.

І вдивлена розмріяними очима в усміхнене небо маленька гончарочка упоювалася солодкою піснею далеких гагілок без журби, навіть без думки, подібна до небесного ангела, що злетів на землю звістити людям радість і воскресеннє.

Василь Левицький.

Великий Тиждень.

(За народньою піснею).

Великий Тиждень Паски,
Зближався вже на світ,
Велики чудо ласки
Вістив Новий Завіт.

А Мати Благодійна
Прощала Сина знов,
Питала неспокійна;
Куди Він йти готов...

— „Ах, Сине мій, гряділю,
Куди — куди грядеш?
Ах, де Ти й як в неділю
Гостити Сину меш?“...

— „В неділю я — о Мати,
Як князь буду в шані,
Народ осаннувати
Весь час буде мені.

Як віду на ослиці
За города поріг,
Квітки і багряниці
Стелитиме до ніг.“

— „Ах, Сине — хочу знати,
Куди Ти все грядеш?
Де як — Ти празнивати
В понеділок будеш?“

— В понеділок — о Нене,
Зі мною самота,
Забудуть всі на мене.
Без хати й без кута.

„Ах Сине — хочу знати,
Куди Ти все грядеш?
Де як — Ти празнувати
У вторник сей будеш?

„У вторник я навчати
Добра буду людий,
До неба отвирати
Шлях красний і святий!“

„Ах, Сине — хочу знати,
Куди Ти все грядеш?
Де — як Ти празнувати
У середу будеш?“

„У середу предивен
Маленький Син Твій тут,
Його за трийцять гривен
Зрадять і продадуть!“

„Ах, Сине — хочу знати
Куди Ти все грядеш?
Де як Ти празнувати
В четвер святий будеш?“

— „В четвер замкнуться двері,
Як хоче наш Отець,
На тайній на вечері
Жертвенний я агнець!“

Ах, Сине — хочу знати,
Куди Ти все грядеш?
Де — як Ти празнувати
У пятницю будеш?

— „У пятницю Матуся
Заплакана буде,
Сказати я боюся,
Що в день мене сей жде.

Волівби я закрити
Тобі всіх страстий часть,
Та волі відмінити
Отець наш вже не дасть.

На хрест буду розпнятий,
Тай між злодіїв два,
З ран на землю спливати
Вся кров буде жива!“

„Ах, Сине мій, мій Сине,
Куди Ти все грядів?
Де — як Ти, Господине,
В суботу ще будеш?“

„В суботу ще не верну,
Хоч біль минеться з ран,
Буду як збіжа зерно
Посіяне на лан.“

Ах, Сине мій, мій Сине,
Куди Ти все грядеш?
Де як — Ти, Господине,
В сам Пасхи день будеш?“

„Воскресну з мертвих в славі,
Житте всім людям дам.
Всі душі тихоправі,
До неба возьму сам

В сей день великий, Мати,
Возрадуйся свята!
З хрестом Твій Син сіяти
На вічні ме літа!“

Digitized by Google

Михайло Біркенгібль.

Ганс Хрістіян Андерсен.

Кому не знана казка про вбогу дівчинку з сірниками, про різдвяну ялинку, сніжну королеву і багато-багато инших?

Але мабуть не багато читачів знає дивне життє Ганса Хрістіяна Андерсена, що написав усі сі чудові казки.

Тому слухайте пильно! Оповім вам. Слухайте всі. І ті, що вже щонебудь чули про Андерсена і сі, що ще нічого про нього не знають.

Убога кімнатка. В ній шевська робітня. Повно тут подертих чобіт, черевиків. Низенький шевський столик, на ньому кусні шкіри, шила, молотки, ігли, смола и закривлені ножі. В куті кімнатки стояло величезне ліжко.

Та не таке, як ваше, ясне й гладеньке, а оббите чорним сукном. Бо поправді се була підстава для домовини одного небіщика — графа.

А деж була ся кімнатка і де дивовижне ліжко? Кімнатка була в старинному місточку Одензе, що лежить на фінському острові Фінен.

Дня 2 квітня 1805 року, у сьому чудернацькому ліжку прийшов на світ маленький хлопчик Ганс Хрістіян Андерсен.

Що вечера, як стемнілося, боявся він так дуже, що й кроку не вийшов був би поза дім. А після сього позволяли йому батько й ненька класти ся у велике ліжко-катафалько.

Заслонювали довгі цвітисті занавіси. В світличці блимало слабе світло свічки. Батько все ще вдаряв по підошвах чобіт. Чужі люди приходили, балакали.

А хлопчина не спав. Лежав з отвореними очима й мріяв. Мріяв про величезне мотовило, що його обертали невільники, недавно, як його родичі були в домі поправи на святі у дверника. В сього дверника мусіли вязнені подавати страви. Мріяв про чужого еспанського вояка, якого розстріляно за те, що він убив Француза. Мріяв про божевільних із шпиталя, що так дивно співали і перелякали його раз на смерть. Мріяв про свого дідуся, що також збожеволів і вирізблював чудернацьких людий з головами звірят і дивовижні крилаті звірята, яких ніде нема.

Мати Андерсена, як була ще дитиною, мусіла ходити за прошеним хлібом. Так само вбогим був і батько. Бо як би не нужда, то певне не робив би був для себе й матері ліжка з графського катафалька.

А що був такий дуже вбогий, тому теж був усе сумний. Бо лише дуже нерадо був шевцем. Тужив дуже за наукою, хотів би бути вченим. Та про се не могло бути й мови.

Від инших хлопців і їх голосних забав держався мрійник-хлопчина оподалік. Найрадше сидів дома, при якійсь забавці, що йому сам батько зробив. Також дуже радо шив убранячка для ляльок, або сидів у шатрі, що збудував собі його з неньчиної запаски і дручка від мітли. З хатинки зазирав бувало між листє агресту й глядів, як ті листочки все більшали.

Аж ось загостив до місточка театер! Усі думки маленького Андерсена держалися лише театру. Що вечера сидіти в театрі — Боже, яке се щастє мусіло бути!

Одинокий лише раз пощастило воно хлопчині. А щоби бодай в уяві переживати представлення, впав на дивний помисл. Сам зголосився з власної волі що дня розносити театральні програмки по домах. Як скінчив розносити програмки, вертав до батьківської хати. Тут сідав собі у куточку, перечитував театральну програму і з сього, що стояло на картці написане, видумував собі цілу театральну пєсу.

Се були перші поезії великого Андерсена.

Що осени, як люде позвозили збіже з поля, виходила його мати на стерниска й визбирувала колоски. При тім помагав їй хлопець, як ялося добрій дитині. Одного дня збирали вони колоски на полях дідича. Його управитель був дуже недобрий чоловік. Нечайно надійшов він із величезним батогом. Розігнався страшно розлючений на них.

Мати й инші люди повтікали мерщій. Але маленький Ганс не міг так скоренько бігти. Він був у величезних деревляних черевиках, а як зняв їх, то остра стерня колола болюче у ніжні ноженята. З кождою хвилиною знімав його все більший жах перед недобрим управителем. Коли управитель уже був зовсім близько нього і вже замахнувся батогом, глянуло хлопя поважно у його злющі очи й мовило: »Як ти смієш бити мене, коли се Бог бачить?« Слова ті вразили недоброго чоловіка наче грім. Він збентежився зовсім, лице злагідніло й подобріло. Погладив дитину по личку і навіть подарував грош.

Як помер батько, мати вийшла вдруге замуж. Вітчим був також шевцем. Але він ні трохи не журився сином. Хлопчині остали лише для розради його вертеп і оптична скринька.

Та Ганс підріс був уже на досить великого хлопця. Мати розуміла, що годі синови дальше сидіти дома. Тож післала його до дому вбогих до школи.

Кождий грейцар, який лише одержав у дарунку, щадив. Небаром переконався, що має 29 корон. Боже, який він богач! Мати хотіла дати його на науку до кравця, а він каже, що хоче до Копенгаги, до театру.

— Але щож там буде з тебе? — питала трівожно мати.

— Я хочу бути славний, — відповів хлопець і очи заблестіли йому. І розповів їй усе, що читав про славних людий, котрі, як і він, народилися вбогими.

Мати не хотіла, щоби її одинока дитина, так на вмання пішла в світ. Ганс Хрістіян плакав і просив так довго, що в кінці мати згодилася.

Недавно тому були в Одензе артисти королівського театру з Копенгаги. Вони давали представлення, співали так гарно, що всі люди щасливійшими чулися. Також Ганс виступав кілька разів як чура або пастушок. Ба, навіть говорив на сцені кілька слів!

Кілька богатих сусідів їздило до театру в Копенгазі. Від них довідався хлопець, що танеч-

Digitized by Google

ниця, пані Шаль, така гарна, якої ще не бачили ніде в театрі.

Наш Ганс уявив собі її зараз не інакшою, як доброю русалкою з казок, що опікується вбогими дітьми і їх веде до щастя.

Друкар із Одензе, до котрого частенько заходили актори, мусів Андерсенови написати поручаючий лист. І написав сей добрий чоловік, хоч ніколи не бачив ні відважного Ганса, ані тієї артистки.

Мати спакувала йому клуночок з убраннєм і потрібними харчами. Соняшне пополудне було, як мати передала почтиліонови свого синка і клуночок, щоби повіз їх »за простибіг« до Копенгаґи.

Можете собі уявити, як дуже плакала добра мати, як прийшлося їй провожати її одиноку дитину до почтового воза. А бідненька старенька бабуся нетерпляче, з неспокійним серцем вижидала обоїх на дверях. Раз за разом обнімала свого любимця, цілувала й плакала, ковтаючи сльози, що ціле тіло її стрясалося. Прочувала, що вже більше не побачить свого сонічка-внука. І так сталося. Небаром опісля понесли її на кладовище вбогих.

Ганс Хрістіян Андерсен.

А Ганс свіжий і веселий виїхав у світ. Гей! як то весело: все вириналі нові села, нові міста, нові ліси, нові люде! А як у перве показалося безкрає синє море і Ганс мав перейти зі суші свого рідного острова на великий корабель, то йому зробилося тяжко на серци. Почувався страшно самітним і опущеним посеред чужих людий. Тепер уже не маєш нікого, що дбав би про тебе, лише одного Бога в небі — подумав собі малий Андерсен.

Коли висів знову на сушу на острові Зелянд, припав за шопою на березі до землі. Молився з глибини свого діточого серця до Бога, щоби не опустив його, а супроводив на всій його життєвій мандрівці, щоби стеріг його своєю рукою.

В Копенгазі найняв собі у малій гостинниці кімнатку. Зараз на другий день пішов до своєї русалки танечниці.

Та заки потягнув за дзвінок біля дверий, кляк на сходах і благав Бога щиросердечно, щоби позволив йому в сьому домі найти поміч й опіку.

Впровадили його до світлиці артистки. Вона здивовано змірила його зором від ніг до голови. А він так гарно приодівся! Довгий конфірмаційний плащ (в якім уже колись ходив його батько), чоботи з високими холявами, нехай знають, що й він Ганс Хрістіян Андерсен має справжні чоботи! До сього капелюх такий великий, що спадав йому аж на очи.

Артистка приглянулася йому доволі. Тепер сказав він їй, Ганс, як то вельми радо ходив до театру та що хотів би їй відтанцювати один танок із пєси, яку актори давали в його родинному місті.

Зняв свій великий капелюх, вдаряв у нього, наче у тамбурін (решето), танцював і співав, як лише знав. При сьому робив такі чудернацькі скоки, наче цап і такі дивні рухи, що артистка боялася, чи не божевільний він. Тому веліла йому мерщій забиратися геть.

Прикро розчарувало се чужу дитину. Але Андерсен не тратив надії. Пішов до одного знатного скарбового урядника, що мав нагляд над театром. Перед ним виявив свої бажання. Сей відправив Андерсена шорстко й сказав йому, що він за худий для сцени.

Коли тепер Андерсен знову ступав на діл сходами, було йому так сумно, так дуже сумно. Не було людини, що подала би йому потіху й розраду. Бажав умерти, відійти до милосердного Бога. Плакав, як може плакати лише дитина. Але потім сказав сам собі: Коли біда найбільша, тоді поміч Божа найпевнійша. Яж усе читав таке у книжках і зі мною буде напевно так само.

І знову набрав великої відваги. Рішився вступити на науку до ремісника. Там же ж матиме й їсти й пити.

І дійсно прийняв його столяр за челядника. Другого дня прийшов уже о шестій годині ранком. Узявся до праці. Але товариші вели такі погані розмови. Він почувся дуже враженим у своєму невинному серці. Втік.

І знову найшовся самітний і покинутий на улиці. Та ось нечайно пригадав собі, що раз в Одензе питав про Італійця Сібонія, директора королівської консерваторії в Копенгазі.

Досі всі хвалили Ганса за його гарний голос. Його голос напевно подобається також сьому Італійцеви. І опісля займеться він Андерсеном.

Не гаючись побіг до Італійця. Італієць прийняв його прихильно. Казав Андерсенови співати в присутности дуже багато гостий, що саме були при обіді. Серед гостий був також один композитор. Звався Вайсе. Андерсен співав, деклямував. А як прийшлося йому деклямувати один сумний віршик, то напевно мусіла йому прийти на гадку його сумна доля, бо сльози наче горох покотилися з очий.

Всі думали, що його зворушила так ся деклямація. Одушевлено оплескували хлопчину.

Композитор Вайсе зараз же зібрав для Ганса 150 корон. »Що за богацтво!« радів Андерсен, коли

Digitized by Google

довідався про се. Який щасливий був, коли Сібоні сказав, що вчитиме його й постарається, щоби його прийняли до театру.

Додержав слова. Вчив Андерсена співу й давав йому харч.

Тривало се чверть року. Нараз утратив Ганс свій гарний голос. Він був тоді у літах, коли у хлопців зміняється голос. До сього всю зиму ходив у подертих чоботах, із замоченими ногами. Се знищило голос зовсім.

Коли його учитель запримітив сумну зміну, порадив Андерсенови поїхати назад до дому до Одензе і там учитися ремесла. А що скажуть люде, коли він верне до дому ще біднійший, як виїхав із родинного села?

Роздумував, як би то таки остатися в столиці. Тут знову став йому один чоловік у пригоді. Був се поет Гуляберг. Його брат був полковником у Одензе. Він уже нераз помагав малому Андерсенови. До сього поета написав Андерсен листа. Опісля сам пішов до нього.

Посеред багато довгих і коротких люльок, паперів, книжок, зшитків застав Андерсен поета. Сей дав Андерсенови гроші. Також інші люде дали, які давнійше також були вбогими. Так знову вратувався Андерсен.

У найбруднійшій улиці Копенгаґи, де жили найгірші люде, мешкав Андерсен у одної вдови. Вона говорила йому, що інші люде у місті дуже недобрі, лихі. Тому Андерсен дуже боявся і носився з думкою перенесення деінде на мешканнє. Але вдова просила, щоби таки остав у неї.

Так, він повинен остатися, говорила вона, але лише тоді, коли платитиме їй за мешканнє двацять талярів місячно. Нова біда! Бо всіх гроший, що їх у місяць діставав від добрих людий — було лише шіснацять талярів.

Вдова пішла до міста на купно. Бідний Ганс остався сам у хаті. Сидів, а чорні думки не кидали його. Поглядав крізь вікно. Падав дощ. А він, Андерсен, мусить знову йти в світ, до чужих, недобрих людий. Густі сльози полилися йому по личку.

Нараз кинув оком на портрет чоловіка сієї твердої жінки. Висів над софою. Ганс виліз на софу й намазав очи небіщика своїми сльозами.

Тепер небіщик напевно відчує, як сумно мені, — подумав малий Андерсен — матиме вплив на серце своєї жінки, що вона таки позволить мені мешкати в неї за шіснацять талярів.

І ось! як вона вернулася, дійсно сказала, що може мешкати в неї за шіснацять талярів. А саме вона переконалася, що з бідного хлопчини не витисне більше гроша.

І врадувався Ганс, що таки має кімнатку. хоча по правді була се лише порожна спіжарка без вікна. Видно було в ній лише тоді, коли двері були відчинені і з кухні падало світло.

В той час заопікувався хлопцем танцюрист Далєн із королівського театру. Вечером підчас представлення міг Андерсен іти за куліси і відси дивитися на сцену. Сам танцюрист Далєн написав пєсу »Арміда«. У ній Андерсен виступав як кобольд у страшній масці. Тоді у перве появилося друком його імя! Боже, який щасливий був хлопчина! На афішах стояло надруковане виразними буквами: Ганс Хрістіян Андерсен!

Він уже більше як рік у Копенгазі. Та ще не осягнув нічого. Тяжкі, гіркі дні проживав у своїй кімнатці. В полудне сидів у двірському огороді, їв кусник хліба Чоботи вже зовсім подерлися. А що в Данії падають дощі більше як у нас, то йому приходилося більше бідувати, як се я вам можу розповісти.

Вже дитиною в Одензе вірив Ганс сильно у те, що як день Нового Року промине для чоловіка, такий буде для нього весь рік. Ви вже знаєте, як Андерсен дуже тужив за театром, як він дуже хотів стати славним артистом.

Тож як прийшов день Нового Року, не бажав він нічого більше, лише якраз сього дня бути на сцені. Подумав собі, тоді мусить він увесь рік виступати на сцені. І ще мусітимуть платити йому за се.

Коли він так повен рожевих надій у день Нового Року пустився до театру, побачив, що театр сього дня був зачинений. Але двері були відчинені. У дверях сидів старий, сліпий дверник. Андерсен тихо-тихесенько перекрався наче злодій попри нього. Поміж кулісами і занавісами щасливо передістався на сцену.

На салі не було нікого. Було темно, самітно. Та Ганс Хрістіян усе таки радів, що може деклямувати на сцені, скільки забажає. Одначе був такий дуже зворушений, що не пригадував собі нічого з театральних штук, які знав. А він чейже мусить сьогодні голосно говорити на сцені, коли хоче опісля весь рік виступати тут.

Укляк на холодній сцені й урочисто відмовив »Отченаш«. Потім урадуваний пішов до дому. Вірив кріпко, що приймуть його до театру як артиста.

Але минає тиждень за тижнем, а ніхто не хоче мати за актора хлопчину в лахміттю.

Бідний хлопець з дня на день терпів усе більшу нужду. Але таки написав траґедію і післав її до Королівського Театру. За гроші, які сподівався дістати за траґедію, хотів учитися.

Але горе! Пєси театр не прийняв! Ще й до сього написали Андерсенови в листі, щоби не позволяв собі на будуче чогось такого невченого посилати до театру.

Можете уявити собі, як сей удар мусів розвіяти надії хлопчини. Та не так легко було звести його з раз обраного шляху. Сів писати другу траґедію. Знову післав її до театру.

Знову минали тижні у нужді. Серце його билося у страху і сподіваннях.

Аж ось одного дня дійсно призвали Андерсена до дирекції театру. Як билося його серце на саму гадку, що його пєсу можуть прийняти! Та ні! Театральний урядник віддав йому знову його траґедію. Зовсім була непридатна для театру.

А таки з сього мало зачатися щастє Андерсена. Директор театру, тайний радник Йонас Колін, який опісля дбав за Андерсена наче рідний батько, переконався, що в усій тій писанині, себто траґедії Андерсена, є подекуди просто чудові гадки. Тож поговорив у короля в справі молодого поета. І виєднав, що Андерсен міг учитися на кошт короля.

Гарний осінний день. Сонце весело освічує червонаве листє, лискуче, розгойдане море. Ганс Хрістіян Андерсен сів у почтовий віз і поїхав до містечка Слягельзе, досить далеко від Копенгаґи. Тут мав дальше вчитися.

Ну, се була вже зовсім инша подорож, як із Одензе їхав на непевне.

Digitized by Google

Як пізно вечером приїхав до Сляґельзе, зараз спитався у гостинниці, що цікавого є у місті. »О, — сказала господиня — маємо дві дуже цікаві річи у нашому місті, а саме нову сикавку і бібліотеку пастора«.

Мусіло се бути чудове місто. Хоч Ганс, як на свої літа, був уже досить великий, то мусів сидіти посеред найменших хлопчиків, бо учителі думали, що він нічогісінько не знає.

Коли вчишся за гроші короля, то й мусиш йому честь віддавати — думав Андерсен і тому був найпильнійший з усіх. Вечером, коли зі сну вже йому очи клеїлися, мив собі голову зимною водою, або бігав по темному огороді, поки знову не відсвіжився і міг дальше вчитися.

А таки обходилися з ним дуже строго й немилосердно. Ректор школи був понурий, недобрий чоловік. Своїх школярів не любив ні трохи, усе з них насміхався і мучив, де лише міг. »Був се найчорнійший, найнещасливійший час у мойому життю«, — говорив пізнійше Андерсен.

Що ночи, як лежав у постелі і з плачем роздумував над усім сим злом, якого зазнав за весь день, благав Бога з усього серця, щоби позволив йому вмерти і так спасти від усіх тих терпінь.

А коли ще ректор довідався, що Андерсен раз на вечерницях у богатих людий у Копенгазі деклямував власний вірш »Умираюча дитина« і що його дуже хвалили, то так доскулював Андерсенови, що годі вже було видержати.

Один учитель, що був ліпший від ректора, поїхав до Копенгаґи й оповів Коллінови терпіння малого Андерсена.

Забрали негайно Андерсена з неприв'ітного дому до Копенгаґи. З проклонами відпустив ректор Андерсена і сказав, що з нього ніколи не буде поет. Радше скінчить життє марно в домі для божевільних.

В столиці найняв собі Ганс кімнатку на піддашу. Вчив його приватний учитель. 1828-го року зложив Андерсен іспит зрілости. Міг записатися на університет.

Небаром появилася його перша книжка. Був се фантастичний опис подорожі пішком по Данії. Кошти друку мусів заплатити сам. Ніхто не хотів друкувати. Але ціле місто читало книжку цікаво.

Був се перший успіх на шляху, яким мав ступати все життє. Небаром опісля привитали з одушевленєм у театрі його пєсу. »Я ледви міг видержати моє щастє«, каже Андерсен. »Вибіг я з театру на улицю, до дому Колліна. Там застав я лише його подругу. Майже непритомний упав я на крісло й розплакався судорожно. Добра жінка Коллінa не зрозуміла мене й почала мене успокоювати. Говорила: »Не беріть собі сього так дуже до серця. Елєншляґерата (найбільший поет Данії) і багатьох славних поетів висвистували!« »Алеж ніхто зовсім не свистав, — озвався я з плачем, — оплескува ли і кричали: »Славно!«

Тепер по всіх домах хотіли бачити у себе молодого поета. Він був щасливий, такий щасливий!

Коли з добрим успіхом поздавав іспити, появилася також його перша збірка поезій. Збірку сю прийняли дуже прихильно.

Другого року почав довгу подорож по Німеччині, Франції й Італії. Все гарне й цікаве із соняшної Італії, що кріпило його душу, списав у повісти »Імпровізатор«. Ся повість у перве укріпила його славу справжнього поета.

Два роки опісля (1837) вийшов з друку славний роман »Лише скрипак«. У ньому змальовує Андерсен тяжку боротьбу, яку сам мусів вести проти всіх тих ударів, яких йому не щадила лиха доля.

Так отже таки став Андерсен славним письменником. Та ще не взявся був за діло, яке мав сповнити для людства. Бо йому суджено було бути найбільшим байкарем-поетом Европи.

Коли 1835-го року появилися перші »Казки« Андерсена, часописи писали дуже неприхильно про них. Усі радили йому не писати більше казок. Він зовсім не має таланту до сього — говорили — тай се сором для мужчини писати таке дітвацтво.

Але Андерсен усе більше бажав писати такі казки. Мусів слухати голосу свого серця. І добре. Бо завдяки сим казкам стався він любимцем багато добрих людий і засіяв неодно добре зерно в серцях дітий.

Нікотрого поета в Европі не запрошували князі й королі так часто до себе, як Андерсена. Ніодин не одержав так багато заграничних ордерів і відзначень, як Андерсен.

Коли 4 серпня 1875-го року помер у Копенгазі після пережитих журб, праці, радощів і успіхів, поховали його як славного чоловіка вітчини. Король і його сини, всі міністри і чужі посли, всі артисти, актори, вчені, державні мужі і студенти провожали його в довгому поході на місце вічного спочинку.

Щож се таке сього сина вбогого шевця з маленького місточка на острові вивело на таке визначне становище, що він жиє у вічній памяти людий? Була се попри нестружену працю сильна віра у власні сили і в щасливу будуччину.

З німецького переклав М. Л.

Гофман фон Фаллерслєбен.

Прощанє зими.

Зимо, прощай!
Іде розмай —
Весняний подих чути,
Весілля повна грудь.
Зимо, прощай!
Іде розмай. —

Зимо, прощай!
Іде розмай. —
Застане тут тебе,
Сміятись лиш буде.
Зимо, прощай!
Іде розмай. —

Digitized by Google

А. Чоглок.

Серед рідної природи.

2. Нещасна пташка.

кільки задоволення та розваги дає мені наш сад! І в радощах, і в розпуці, а навіть без усяких радощів та розпуки я йду під його гилясті дерева й завжди час проходить добре.

Наш сад відомий на ввесь округ. Він займає цілих пятнацять десятин. У середині ростуть овочеві дерева, по боках дикі. В кінці ж саду біля озера простягається густий, густий терновик.

Не смійтесь наді мною, коли я вам скажу, що мені найбільше подобається в саду той терновик.

Вже не кажучи про те, що він був найсильнійшим захистом від сякого лиха та напасти, що частенько таки валилися на мою бідну та як то кажуть, завзяту головоньку, але ж я люблю його за те, що в ньому моститься безліч ріжних пташок.

Треба мати богато мужности та терпцю, щоби продертися крізь його густі віти та вже звичайно не звертати уваги на колючки, що без усякого жалю драпають руки та рвуть одіж. Але ж за те й скілько є цікавого в тих чагарях!

Недавно я надибав малюсеньке гніздечко на диво гарно звите. Богато гнізд конопликів, чорноголовок та инших садових пташок знаходив я в саду, але ні одно з них не подобалося мені так, як се! Зовні воно здавалося довгим мішечком, звитим із сухої трави та якогось пуху між нею, — здається з верби, чи з осики, а середина його була наче виточена на варстаті і викладена пірєм та кінським волосєм.

Дядько пояснив мені, що то гніздо садових пойчиків і я швидко побачив і самих власників, — малесеньких жовтавих пташок із чорненькими оченятами.

Пташки дуже хвилювалися, коли я підходив до гнізда. В ньому лежало тоді вже два яєчка — не більші кедринових горішків, трошки рожевих із темно-червоними плямками.

Згодом кількість їх стала побільшуватися. Часто я бігав до гнізда та все рахував яєчка. Сьогодні їх було два, а далі три, чотири, пять... Раптом замість сподіваних шести, я знаходжу... сім! Не моглаж самичка в один день знести два яйця! До того семе яйце ще й відріжняється від инших! Воно більше від инших — відай воробяче, тільки трохи блакитне і з темними плямами.

Я ніяк не міг зрозуміти, яким чином у гнізді зявилося се яйце? Зараз же побіг у хату до дядька, з запалом став розповідати про надзвичайний випадок і тяг його до терновика. Дядько не хотів туди йти, а просто зауважив, що мабуть то яйце зазулі.

Ся відповідь не тілько не розчарувала мене, але навпаки, ще більше викликала у мене цікавости. Так он яке яйце зазулі?... Сама завбільшки голуба, а яйце як у маленької пташки?!

Не даремнож вона так часто літає по нашому саду! Давнійше я часто мішав зазулю з яструбом; такий же довгий хвіст, теж ряботінне й тойже лет. Тойже галас маленьких пташок, коли вони побачать зазулю. По всяк час від самого ранку й до пізного вечера зазулі перелітають із дерева на дерево, инюді ганяються одна за другою й завжди не вгаваючи лунає їх одноманітний погук.

Я знав, що зазулі підкидають свої яйця до чужих гнізд, але ж гадав, що вони кладуть їх у гнізда великих птиць, а не таких малесеньких, як пойчик.

Невжеж ся малеча зможе викормити зазулю? Нема чого казати, здогадалася кому покласти! Аджеж у пойчиків і своїх дітий буде аж шестеро! І як тільки та зазуля уміститься в такому маленькому гніздочку? По просту я гадав, що зазуля перейде на гільку, а пойчики зістануться в гнізді. Всі сі питання так мене турбували, що я з великою нетерплячкою чекав, коли ж нарешті пойчики виведуть дітий.

Минуло два тижні. Я обережно підкрався до гнізда. Пойчики счинили страшенний галас, підлітали майже до самісінького мого носа, падали в траву, начеб то хорі, але я всеж таки заглянув у гніздо й побачив малесеньких голих пташенят. А серед них стирчала здоровенна голова зазулі. Не знаю, через що мені від разу було не до вподоби се бридке пташеня, а потім я став майже ненавидіти його.

Я часто приходив до гнізда дивитися, як пойчики годують діток та зазуленятко. Пойчики по черзі підлітали до гнізда та упхнувши в який небудь жовтий дзюб хробачка або комашку, похапцем летіли за новою поживою.

Як мені жаль було бідолашних пташок, що мусіли годувати шестеро власних дітий та ще й ненажерливого підкидька. А підкидок пищав цілісенький день та силувався усе захопити в свою широченну пащу.

На два дні мені випало виїхати з дому до міста і цілі три дні я не бачив гнізда. Повернувши я зараз же пішов до саду відвідати своїх пойчиків. Але ж лишенько! В гнізді сиділа тільки одна гидка зазуля. Я гадав, що при такій тісноті в гнізді, пойчики як небудь випали з нього й почав шукати в траві маленьких пташенят.

Тут же, майже під самим гніздом, я найшов двоє пташенят, а третє висіло на колючці і вже було неживе. Обережно я вложив їх назад у гніздечко, відсунувши трохи зазулю, що займала собою уже все гніздо. Тій се, видко, було не до вподоби й вона зараз же почала вертітися так, що пташенята попереду опинилися між її крилами, а потім і на ній... Шпурх — і бідна малеча полетіла на землю. Я так обурився сим вчинком, що мало не викинув із гнізда сього мерзенного птаха. Знов я підняв пташенят і поклав їх у гніздо, знов зазуля заворушилася і знов пташенята мало не впали на землю. Тепер мені було ясно, де поділася решта. Напевно тхір, або ще хто небудь встигли вже ними поснідати. Залишати в гнізді сих двоє пташенят не було ніякої рації, а викидати зазулю мені не хотілося; я став на тому, щоби взяти їх із собою й спробувати вигодувати їх самому.

Digitized by Google

На великий жаль, на другий же таки день пташенята погинули мабуть через те, що побилися, коли випали з гнізда. А тимчасом зазуля швидко більшала та вже ледви містилася у гнізді. Бідні пташки! Не дивлячись на втрату всіх своїх діток, як і перед тим вони запопадливо носили ненажері хробачків і смішно було дивитися, як сей здоровенний бридкий птах розчиняв свій дзюб та тріпав крильцями, а малесенькі пташечки, яких головки зовсім ховалися у його дзюбі, дбайливо годували його.

Любі, гарні пташки! Вони по батьківськи піклувалися про вбивця їх власних дітий і таки вигодували сього здоровенного, ненажерливого птаха, може бути й задля того, щоб на другий рік сяж сама зазуля, користуючись їх добрістю, знов підкинула до них у гніздо своє яйце.

От що, дядьку, я тепер завзятий ворог зазулі. По моїй думці, се незвичайно поганий птах!

Давнійше ти не так суворо говорив про них, — відказав мені дядько.

Так, але давнійше, коли я не знав їх! А хиба се не обурює, що вони підкидають иншим пташкам свої яйця? Тай діти їх, — мало того, що попали до чужого гнізда, вони ще й викидають дітий господарів! Тиж сам казав, що вони завжди так виробляють!

Зазуля підкидає яйце у гніздо зяблиці.

Але ж розміркуй, чи мали б змогу пойчики вигодувати зазулю разом зі своїми дітьми?

Значить, через те їх власні діти мають гинути? Хиба се добре? Усі птиці вють собі гнізда, — чому ж зазулі не хотять того робити?!

Колись я теж обурювався й не любив зазуль за те, що вони не піклуються про своїх дітий. Але якось у літку по обіді я пішов на сіножать. Косарі ще спали і я дивлячись на них і собі розтягся під вербою.

Небо було ясне, соняшний промінь сліпив очи, коники голосно дзиготіли в траві, але пташки поховались у холодку і не оживляли природи своїми співами. Жаровище розслабляло і все спочивало. У мене теж почали потрохи злипатися очи.

Ку-ку, ку-ку! Залунало недалеко куваннє зазулі, а потім почулась і її гарна трель, неначе регіт. Зазуля сіла над моєю головою й почала кувати. З початку я розгнівався... От обридлива птиця і жар тебе не бере! Щоби прилетіти на хвилину пізнійше! А тепер чого доброго й не заснеш! Лети собі геть, мерзенний птаху, я не хочу тебе бачити й чути твого одноманітного кування! Потім, розміркувавши, мені стало жаль зазулі... І таки правда, хиба її не жаль?

Ніхто не любить зазулі, ніхто не відає, як тяжко їй... Усі лають її, гонять. А хиба сей одноманітний журливий стогін на надсажує душу? І мені у півсні видалося, ніби то птиця заговорила сама:

»Чому ти не пожалуєш мене? Аджеж мене занадто жорстоко покарано за мій легковажний вчинок. Я все розкажу тобі, щоб ти не думав про мене так, як инші«.

Давно, давно то було. — Птиці збиралися на нараду до Зевса судити ріжні непорозуміння. І ось під час сієї наради мені впала в голову божевільна думка причепуритися перами яструба та налякати пташок.

Убраннє яструба перепелятника як найкрасше мені підходило. Я скинула своє роскішне пірє, убралася в рябеньке пірєчко яструба та полинула понад кущами. Лет мій нагадує яструбочий і через те переполох між птицями счинився страшенний. Ніхто не сподівався небезпеки підчас наради і багато птиць із переляку побило свої яєчка. Звичайно, вони швидко дізналися, чиї се штуки; в той час як я повернула, мене спіймали та й повели в тому ж убранню на суд до Зевса. Позивальників зявилося досить. Зевес попереду позбавив мене мого роскішного убрання, а потім оповістив, що я буду носити як раз те убраннє, в яке я сама убралася.

Але пойчикам, чорноголовкам, понічкам та пліскам видавалася кара дуже малою, бо й самі вони носять простеньке убраннє. Отже почали просити Зевса, щоб він вигадав мені острійшу кару.

Їх злоба дійшла до того, що бажали моєї смерти. Та сього не можна було зробити тому, що тільки ми, зазулі, їмо волохату гусінь на деревах та тим обороняємо ліси та гаї від шкоди. Тоді для мене вигадали страшну кару.

Коли вже ми через зазулю порозбивали свої яєчка, попсували свої гнізда, — говорили вони, — нехай же у неї ніколи не буде гнізда!

І конець кінцем Зевес мусів зробити по їх бажанню. Він сказав мені:

— Від сього часу ти не будеш вити гнізда та висиджувати яйця. Твої діти не будуть знати ані батька, ані матери. Але ж і жорстокість ображених тобою птичок теж мусить мати свою нагороду і увесь тягар виховання твоїх дітий ляже на них.

Тяжко, боляче було мені слухати про таку страшну кару, але увесь тягар, усе горе ще було в майбутньому. По звичаю я спробувала весною звити гніздочко та покласти яєчко, але ж нестися що дня, як усі птиці, я вже не могла. Друге яйце я знесла аж за шість днів, коли перше вже було насиджене.

Digitized by Google

Від того часу я стала нестися що пять—вісім день. Кара здійснилася! З болем серця я взяла в дзюб одно яєчко та підкинула його потайки в гніздо плиски, а друге в гніздо очеретянки. Чи може бути щось тяжше для матери, як утрата своїх дітий?! Як боліло мене серце за будуччину моїх діток! Чи будуть же про них піклуватися? Чи зможуть оті маленькі пташки нагодувати до схочу таке велике пташеня? Тихо, тихо, як нічний злодій я підлітала до гніздочок, куди поклала свої яєчка, але суворі власники їх кождого разу спостерігали мене і з лютістю починали гонити!.. Ні одного разу не вдалося мені попестити моїх нещасних сиріток. Навіть коли вже мої пташенята почали вилітати із гнізда і тоді строгі виховники гонили мене від моїх власних дітий! З якою нетерплячкою чекала я на ту хвилину, коли моє перше пташеня почне літати одне! О, тоді то я все зясую йому, все... і хоча пізно, але воно пізнає і пестощі й кохання рідної матусі! Я відшукала дерево з товстою волохатою гусінею, щоби почастувати нею моє нещасне пташенятко.

Бажаний день настав... Серце в мене тьохкало, коли я підлетіла до свого сина. Але на горе, — замість ласкавих слів привіту із моєї горлянки вирвалося лише дурне: ку-ку! Сей оклик так налякав пташеня, що воно метнулося від мене на бік. Я полетіла за ним, хотіла зупинити, зясувати... але з горла вилітало тільки ку-ку, ку-ку.

Сей день для мене був далеко тяжший, ніж день кари. З розпуки заховалась я під кущем та гірко проплакала цілий день. Вже й так усі птиці ненавидять мене, та з лютістю гонять звідусіль, а тепер ось і власні діти!.. Діти, діти!.. Через мою легкодушність ви теж мусите вести таке ж самітне, беззахистне життє!

І всі вас гнати муть та нападати муть! У вас не буде гнізда, ви не пізнаєте ані материнських клопотів, ані радощів, ви знатимете одне тільки горе!

Кождій пташці кожда весна приносить радість, усі починають вити собі гніздочка, нести яєчка, виводити діток... Скільки турбот, клопоту, але ж за те скільки радости приносять батькам діти! Лише ми, зазулі, позбавлені сього, і за се ж нас усі ненавидять!

— Петре Петровичу, Петре Петровичу! Чи нам тепереньки Ільків лужок косити? — почув я крізь сон голос наставника.

А з далеких верб тихо лунало журливе: ку-ку, ку ку.

Ось що я бачив у сні, — скінчив дядько своє оповіданнє.

Нехай же читач сам зробить висновки про зазулю.

Переклав із російської мови Микола Пирогів.

Загадки й шаради.

Ґеоґрафічне віконце.

(Уложили Н. й Н. Олексюки).

	4			5			6
1	а	а	а	е	і	і	и
	к			к			л
	н			н			н
2	н	о	о	о	о	о	р
	р			р			р
	с			т			т
3	т	т	т	т	т	н	ь

Упорядкувати і вписати в назначені кліточки букви так, щоб дали: 1. Пролив на Адрійськім мори. 2. Село в Рогатинськім повіті. 3. Озеро в Америці. 4. Місто у східній Галичині. 5. Союз великих держав. 6. Ріка в Америці.

Пластова загадка.

(Уложив пластун Степан Лукань).

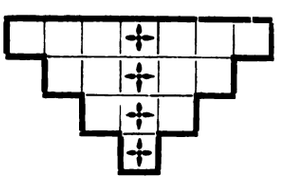

1. Той, хто прямує за кличем »Скоб«.
2. Ріка в Переяславщині.
3. Ріка на Україні.
4. Губна шелестівка.

Букви на місци хрестиків дадуть назву пластового поздоровлення-клича.

Аритмоґраф.

(Уложив Мирослав Харовюк).

1	2	3	4	5	6	7	8	9								
3	4	10	11	12	8	3	4	5	6	13	2	14	2	10	15	
1	2	12	14	16	7	6	5	3	12	17	13	11	18	1	6	!

Замість чисел підставте букви, що їх дістанете по віднайденню понизше поданих слів. Цілість подасть висказ Бориса Грінченка, в котрім подана ціль нашого життя.

1 4 5 9 10 16	Дівоче здрібніле імя.
10 4 13 17 4	Те, що в комині.
8 4 7 9 3	Инакше череда коний.
11 6 14 2 3 15	Губернія закордонної України, розділена тепер між Польщу і Росію.
3 18 13 12 14 16	День у тижні.

Перехрестна загадка.

(Уложив В. Швак).

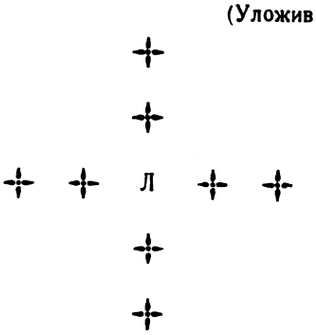

На місци хрестиків поставити такі букви, що творили би імя, читане у всіх напрямах однаково.

Digitized by Google

Що се таке?

Хто з вас угадає,
Що таке се є?
Мов птах він літає,
А птахом не є...
Ввесь день спочиває
І солодко спить —
В вечір вилітає
Хрущиків ловить...
Й за ними вганяє
До білого дня...
От-же хто з вас знає,
Що се за звіря?

Листи до Редакції.

Хвальна Редакціе!

В залученню посилаємо 20,000.000 Мк., які просимо прияти на пресовий фонд „Молодої України". Волею Всевишнього відійшов від нас у країну вічности наш дорогий синок Богданко. На тревалий спомин нашої найкрасшої дитинки — обовязуємося що місячно вплачувати на сей фонд квоту: 10,000.000 Мк. Він так любив маленький „Світик". Нехай отже ся жертва буде живим вінчиком на його маленькій могилі, на спомин сього, що так тихо і несподівано відійшов він у царство Ангелів — полишаючи нас у безмежному болю і тяжкій журбі.

Теофіль і Катерина Гурки.

Яблінка Вижна, дня 1 цвітня 1924.

Переписка Редакції

Маруся Кисілевська в Коломиї: Передплату маєш заплачену до 1 мая включно, с. зн. до 9 числа.

Мирослава Лазоришак у Головецьку: До кінця року маєш іще доплатити 9 Мк. основних с. зн. після теперішнього множника (1,500.000) — квоту: 13,500.000 Мк.

Роман Михайлів у Товмачику: Числа: 13—14 з 1922 зовсім вичерпані.

Павлина Ольшанська в Мокротині: Передплата вирівнана до кінця 1924 року, а решта, яка оставала з останньої посилки передано на пресовий фонд.

Богдан і Міра Пастівничі у Славятині: До кінця року прийде нам іще 8 Мк. осн. с. зн. 12,000.000 Мк.

Адольф Турко в Люблинци: Пепедплата заплачена до 15 цвітня с. р. На дальшу передплату просимо прислати 9,500.000 Мк, яка вистане на 6 місяців.

Омелян Юхнович в Опірци: На передплату вплачено доси 7 Мк. осн. До кінця року належиться ще 5 Мк. осн. с. зн. 7,500.000 Мк.

Евген Караваїв у Крилові: Маєш заплачену передплату до кінця року 1924.

Мирослав Колодрубець у Дрогобичи: Гроші на передплату одержано. Маєш заплачених 5 Мк. 50 фен. основних. Отже до кінця року прийшло би нам іще 6 Мк 50 фен. осн. евентуально (від 1 мая) 6 зол. польських і 50 грошів.

Оленка і Мінуся Тимяківні в Новосілці: Чи одержуєте ґазетку і як вона подобається Вам? Гроші надійшли. Маєте заплачену передплату до кінця червня с. р.

Мирослав Гурко у Яблінці Вижній: Дуже засмутила нас вістка про смерть Твого любого братчика Богданка. Старайся, Миросю, своїм щебетом розвеселяти Татка і Матусю, щоби не плакали і не сумували. Нехай радіють Тобою.

Посмертна згадка.

Дня 6 марта с. р. упокоївся у вічному сні один із найменших приятелів „Світика" — Богданко Гурко, найдорожший синок Теофіля і Катерини Гурків з Яблінки Вижної.

Опечаленим родичам пересилаємо отсим слова глубокого спочування у їх важкому горю, а тіням незабутнього Богданка передаємо останнє прощанне.

Вічная память!

Лист до Вуйка Влодка.

Дорогенький Вуйку Влодку!
Прошу я Тебе солодко,
Закури по собі файку
І розкажи гарну байку!
Деж той Юрчик Кучерявий?
Любий, милий хлопчик жвавий?
Вже два роки проминуло,
Від Тебе казки не було!
Чи може той пан Ай-Ає
Тебе, Вуйку, зачіпає?
Прошу Тебе дуже-дуже,
Відізвись до дітий, друже!
Коли лист сей прочитаєш,
А читачів памятаєш,
То усміхнися любенько,
Закури файку скоренько,
І знов розкинь гадок вязку,
Та розкажи гарну казку.
Ось тут конець листа мого,
Не можна писати много.
Бувай, Вуйку, здоровенький!

Ґенчик Думін — Малюсенький.

Жертви.

На пресовий фонд »Мол. Україии« і »Світа Дитини«

(в тисячах).

Вп. Теофіль Гурко, упр. школи з Яблінки Вижної 20.000; Богдан і Генчик Думіни 3,000 і кличуть: Ірену Кравцівну й Славцю Монцібович; Вп. Павлина Ольшанська 1.500; Владко Островський 1 000.

Разом зложено: 25,500.000 Мк.

На фонд »Учітеся«.

Василь Кашуба 5,000.000.

Річна передплата для:

Краю 12 Мк. (осн.) — Америки й Канади 2 доляри. — Бразилії 10 мільрейсів. — Аргентини 4 пези. — Франції 50 франків. — Швайцарії і Німеччини 10 швайц. франків. — Румунії 250 леїв. — Чехо-Словаччини 60 корон. — Югославії 150 динарів. — Італії 30 лірів. — Еспанії 10 пезетів. — Анґлії 8 шилінгів. — Японії 4 єни. — Греції 120 драхм. — Голяндії 5 ґульденів. — Данії, Швеції й Норвеґії 10 корон.

Основна ціна примірника виносить 50 фенігів.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: **Михайло Таранько.** З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

Львів 1922 р.

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

На згадку панщини.

Було колись — за хмарами густими
Мужицьке сонце оченька ховало,
І наче Блуд степами препустими
Мужицька доля плакала-блукала.
А бич свистів над стріхами сільськими.

Було колись — неначе віл в роботі
Хиляв мужик чоло своє порите
І працював в кровавім власнім поті,
Щоби нахабність панську вдовольнити.
І краю він не знав важкій турботі.

Було колись — у власній рідній хаті
Невольником-слугою був чужому,
Мов Прометей богами в вік проклятий
Прикований... до панського хорому.
І зрісся з ним той смуток необнятий.

І зрісся з ним той гарт душі живої,
Та стальна міць невкореного духа,
Що крізь тягар кайданів і побої
Із діда враз переходив на внука,
Неначе іскорка надії золотої...

Мов відблиски надій золототканих,
Мов тінь туги за втраченим колишним,
Що вбогих тих похилених підданих
З панами враз зрівнала перед Вишним.
І дав Він їм світ днів так довго жданих.

В дрібні куски розсипалися скали
І Прометей підняв свобідні руки
І пісню Волі грімко заспівали
Дідів закутих визволені внуки,
Що дух вільний з вільним чолом зєднали.

Як вас гнітить недолі заверуха,
Як супостат на ваші барки стане,
Ви від дідів учіться гарту духа —
Бо дух один ламає всі кайдани.
Він — сонця світ і стальна міць обуха.

Роман Завадович.

Digitized by Google

І. Педерцані-Вебер.

Андрусь Шпекбахер.

Геть Французів із нашої країни! — так лунало весною 1809 р. улицями міста Галю в Тиролі. Із найдальших долин прибули мужі й юнаки й перлися на торговиці, де повівав краєвий прапор, що мав червоного орла на білому полі.

Усі були в привабних одягах Альпейців: куртка з широко виложеними кляпами, що відслонювали білу сорочку, короткі до колін штани з козячої шкіри, зелені або червонобілі панчохи, що не накривали колін, ширококрисий повстяний капелюх із перами півня або зі шерстю сайги й тяжкі окуті залізом черевики. Оперезані були ременем, на якому ріжнобарвним шовком вишите було імя власника. Кождий мав у руці кріс.

Серед окликів і співів зібралися вони на торговиці. Нараз виступив муж, що всіх перевисшав поставою.

— Осип Шпекбахер є тут! Тепер може починатися! — пішов голос рядами стрільців. Усі звернули зір на »мужа з Ріну«, як звали його.

Він дав знак рукою й дикий гамір затих.

— Витайте, Тирольці! — почав він голосом, що ніссся далеко.

— Витай, Осипе! — залунало стома голосами.

— Ви знаєте, що Шпекбахер не любить багато говорити: Андрій Гофер із Пасайської долини буде нашим отаманом і прожене Французів із краю. Кождий Тиролець піде на заклик і присягне, що пожертвує кров і майно для вітчини.

Сі слова розпалювали мов головні. Тирольці кликали вимахуючи рушницями:

— Кров і майно за рідний край!

— День, у якому пічнеться, скажу вам пізнійше, — говорив Шпекбахер дальше. — Ходіть зі мною до церкви, де наш полевий священник поблагословить оруже й заприсягне вас.

Стрільці подалися рядами до прихідської церкви, де ждав на них при вівтарі о. Рудобородько. Був се чернець Йоаким Гаспінґер. Стояв у покутницькій рясі з грубого бурого сукна, підперезаний білим шнуром. Замість чобіт мав на ногах сандали, що були прикріплені ремінцями. Його лице, вихудніле й бліде від постів і неспання в ночи, окружала червона як огонь борода, що сягала до пояса. У руці держав він хрест. Його проповідь лунала сильнійше, як Шпекбахерова промова і ввела всіх мужів, що тиснулися в церкві в крайне одушевленнє.

По богослуженню розсипалися стрільці на всі сторони. Осип Шпекбахер подався до Інсбрука, що був обсаджений Французами й Баварцями, яких короля Французи настановили володарем Тиролю. Заки увійшов до міста, оставив рушницю в домі знайомого, що стояв перед міськими ворітьми, й тинявся по місті як невинний подорожний.

Та в дійсности йшов він на розвіди й зірким оком розглядався всюди. Так довідався швидко про силу залоги, що стояла в Інсбруці, кілько мала вона гармат і багато иншого, що здавалося йому важним для негайного нападу.

Коли вже досить находився, зайшов у шинок, де пили міщани та кілька людий із долини Іну Усі радісно повитали його, бо імя Шпекбахер було славне в цілому Тиролі. Знали всі його як второпну людину та як найкрасшого стрільця в краю.

Коли гості випорожнювали вино склянку за склянкою й забавлялися жартами та задирливими співанками, розмовляв Шпекбахер поважно з кількома старшими мужами.

Говорили вони шепотом і заки вимовили яке слово, роззиралися на всі боки, чи нема близько якого підслухача. Невподалік сиділо кілька французьких офіцирів, що гордо та з погордою споглядали на Тирольців.

— Здається мені, що сі Французики мають охоту зайти з нами в бійку? — сказав властитель шинку — Штравб.

— Тоді й зі своїми шпадами не вийшлиб сухо — сказав його сусід зі сміхом.

— Із нашим Шпекбахером не зважився б ставати ніхто! Він найсильнійший в долині Іну.

Він не докінчив, бо до їх стола підійшов молодий Француз, що як видно було з посоловілих очий, зачервонілих лиць і з непевної ходи, випив над міру вина.

Тут сидять зрадники! — закликав він і вказав на Тирольців. — Вас усіх треба вивішати.

— Відклич своє слово, пане офіцир! — закликав Шпекбахер, що зірвався з місця.

— Ми не зрадники! Ми вірні сини своєї землі.

— Зрадники ви, — белькотів Француз — вивішати вас треба!

Шпекбахер ухопив його за груди, підніс у гору й одним махом кинув до його товаришів.

Ті попали в лють, добули шпад, а один сотник закликав:

— Образа, що ви нанесли мойому товаришеви, вимагає крівавої пімсти. Я визиваю вас на двобій!

— Я готов, коли се конечне! — відповів Шпекбахер. — Двобій може таки зараз тут відбутися.

— У вас нема шпади! — перебив Француз.

— Мені вона не потрібна — сказав гордо Тиролець.

— Якеж оруже вибираєте? — спитав Француз.

— Добувай шпаду та зачинай — відповів Шпекбахер спокійно. — Я найду собі.

Гості й Французи уставилися кругом борців, що станули напроти себе.

Офіцир добув шпаду й розмахнувся, щоби вбити її в груди противника. Шпекбахер хопив правою рукою свій повстяний капелюх і заслонявся ним мов щитом.

Кінець шпади вбився глибоко в капелюх. У сій хвилині хопив її Шпекбахер у кулак і сильним стиском поломив на кусні. Тоді прискочив Шпекбахер до Француза, обхопив його, підняв високо в гору й кинув ним так сильно до стіни, що він упав із розбитим черепом на землю.

Французи задріжали в душі перед сим незвичайним силачем і ніхто з них не важився більше станути проти нього. Прибиті опустили вони щинок,

Digitized by Google

а в салі залунали радісні оклики — всі величали Шпекбахера як переможця.

Та він сказав:

— Час мені до дому. В маю побачимося на горі Ізель. Оставайте здорові!

По сих словах вийшов і подався до села Рін, де був осів.

У кілька тижнів пізнійше застукав післанець до його дверий. Шпекбахер отворив і попросив його в хату. »Піскар передає заклик! — сказав він, коли вже оба звиталися. — На 25 мая маєш привести стрільців із Галю та сусідних долин на гору Ізель.

— Зголоси Андрієви Гоферови, що нікого не буде хибувати!

Коли Осип Шпекбахер лаштував оруже, підійшов до нього його десятилітний синок Андрусь і сказав:

— Візьміть мене зі собою, тату!

Батько розсміявся в голос:

— Тиж іще не в силі двигати рушницю, оловяні кулі не цукорки, а нюхати порох не кождий ніс може.

— Візьміть мене зі собою, тату! — повторив хлопець.

— Тихо! — скричав батько гостро й відвернувся.

А як прощався з жінкою й із сином, сказав до Андруся:

— Будь чемний і не смути матері! Коли Французи втечуть із Тиролю, побачимося знову.

Андрусь засміявся в дусі й сказав тихо так, що тільки сам міг чути:

— Ми, таточку, побачимося скорше.

У два дні по відході стрільців мандрував відважний хлопчина з села Рін верхами а вкінци завернув на стежку, що вела на гору Ізель біля Інсбрука.

Саме, коли прибув над пропасть, що в її глибині шумів ручай, залунав оклик: »Стій, хто ти!«

Він глянув у гору й два Французи, що стерегли плаю, наставили до нього кріси з настромленими баґнетами.

Один із них умів по німецьки й спитав:

— Га, хлопче, чи твій батько пішов також із повстанцями, чи сидить дома?

— Поглянь сам, коли цікавий! — відрубав хлопець коротко.

— Я знаю вже, — говорив вояк дальше — ви всі прихильники Австрії.

— Хто інакший, сей лотер! — закликав хлопець.

— Ти зухвалий гільтаю, — перебив йому Француз. — І ти вже хочеш бунтуватися? Стрівай тільки! — Він обхопив його в поясі, підніс над пропастю й сказав:

— Говори: »Ніколи не буду за Австрією«. Бо інакше кину тебе в пропасть!

Хлопець кидався в повітрі й боронився з усіх сил, та се йому ніщо не помагало.

— Говори, або кину тебе в долину! — повторяв вояк.

Андрусь Шпекбахер, бо він був сей хлопець, глянув сміливо Французови в очи й сказав гордо:

— Я остану вірний вітчині!

— То йди в пропасть! — закликав вояк. Та в сій хвилині, коли він хотів кинути хлопця, сей учепився його довгих вусів і держався сильно.

Вояк зойкав із болю й бив його.

Тут торкнувся другий вояк рамени товариша й сказав:

— Се відважний хлопець, заслугує на те, щоб його пустити.

— Твоя правда — відповів перший і пустив Андруся.

А він засміявся в голос, скочив вивіркою за кущ і закликав:

— Наш цісар Франц нехай живе!

І зник між скелями.

Із далі тріскотіли крісові стріли. Андрусь подався в напрямі, відкіля вони доходили й вийшов нараз на отверте поле. У його ніг лежало тогобіч ріки Іну місто Інсбрук, а по сьому боці йшли Французи на гору Ізель. На її верху й у кущах його збочий засілися Тирольці, а серед них Андрій Гофер. Був він в одязі пасайських селян, а його рішуче лице окалювала довга, чорна борода, що сягала до пояса.

Французи, що були в перевазі, здобували збочі. Аж тут затріскотіло звідусіль напроти них. А кулі, що летіли з тирольських крісів, не хибляли своєї цілі.

На переді відділу стрільців боровся Осип Шпекбахер. Для нього тривала стрілянина за довго. Він хотів зміритися з Французами в рукопашному бою.

Де бій був найзавзятійший, біг туди проповідник о. Рудобородько. То нахилявся над раненим і потішав його, то знову вів стрільців у бій та заґрівав їх палким словом до боротьби.

Сам він не мав оружа. Держав тільки довгу палицю, що на її вершку був святець. Нараз закликав один із стрільців:

— У нас нема вже куль!

Сі слова почув Андрусь, що саме вийшов із лісової гущавини. Без надуми скочив він на долину й повз без уваги на перехрестний огонь, в який попав, сюди й туди. Із гори стріляли Тирольці, а з долини долітали кулі Французів. Та він не журився тим, порпав, де врилася оловяна куля в мягку землю й збирав кулі в капелюх.

Digitized by Google

Коли мав уже повний, побіг під гору й поклав перед Осипом Шпекбахером.

— Здорові були, таточку, — сказав він сердечно з ясним поглядом. — »Тут є доволі куль! Коли їх вистріляєте, я знов піду збирати.

Шпекбахер глянув з гордістю на хлопця й закликав:

Андрусю, ти справжня тирольська дитина!

Стрільці окружили хлопця, стискали йому руку, а о. Рудобородько сказав із сміхом:

— Яке дерево — такий клин, який батько, такий син! Проси чого хочеш, Андрусю.

А він:

— Подбайте, ласкавий панотче, щоби батько оставив мене при собі. Я хочу піти з ним проти Французів.

Здайся на мене, хлопче, — перебив Андрій Гофер, що саме надійшов.

А хлопець говорив до батька:

Хоч я ще не можу носити кріса, то все таки здамся на щось! Чи не так; тату?

Шпекбахер обтер слези з очий і сказав:

— Оставай, Андрусю! Разом будемо боротися, або й згинемо разом за рідний Тироль.

У сій хвилі пронеслося звідусіль:

— Перемога, перемога! Французи тікають!

І так було. Тирольці гналися за ними аж до Інсбрука й не спочили, поки край знов не був вільний.

Та Андрусь не кинув уже батька. Аж 16 жовтня 1809 в битві під Мелєком у Сольногороді їх насильно розділили. Шпекбахер ратувався втечею до Австрії, а Андруся полонили Баварці й повели до Монахова. Там прийняв його король, що чув про його геройства, дуже ласкаво, хотів його вчити своїм коштом і на все оставити в Баварії. Та він затужив за рідною країною й горював так довго, аж лікарі заявили, що помре, коли ще довше буде далеко від верховини. Тому король пустив його й хоробрий хлопець вернув до самітної матери до Тиролю.

Переклав А. Лотоцький.

Сильвестер Калинець.

Заяць.

(Байка).

Сидить заяць на горбочку,
Неначе дрімає,
А він свою нещасливу
Долю проклинає.
— Чому инший звір свобідно,
Проживає в гаю,
Лиш я сотворіннє бідне
Скритись де не маю?
Попід корчі скриваюся
Від чужої злости,
Або даю ногам знати
Ратуючи кости.
Кожда звірина хвостата,
А я як пів джуса,
Стидно й сором показатись! —
Аж сплюнув на вуса.
— І жінки у инших звірів
Гарні як зірниці,
А моя така не гарна,
Ні вовк, ні лисиця.
Куца, сіра, клапоуха,
Очи як цибуля,
Що і сам не знаю: що се,
Ні крук, ні зазуля.
Тут в корчах зашелестіло,
Вовк, чи лис, — не знати,
А вже заяць налякався
І хотів тікати.
І хоча шерсть дубом стала,
Піднялися уха;
— Треба тут відважним бути,
Вдати з себе зуха!
Приглядається бідняга,
Хижаку страшному,
А то його старий батько
З коршми йде до дому.
Добрий вечір, мій Яцуню! —
Привитав чемненько;
Та чого ти так сумуєш? —
І прийшов близенько.
— Я твій батько, тож скажи, що
Тобі долягає,
Чи не люба тобі жінка,
Чи діток не маєш?
Ось капусти повно всюди,
Конюшина низько,
Роздобути можна всього,
В зимі щепи близько!..
Одобруханий синочок
Більш не міг мовчати,
Та старому про біду всю
Став оповідати.
— Ох татуню! все те лихо,
Втягне і до гробу —
Що я куций, не хвостатий.
Хто вчинив сю злобу?
Щоб ти, сину мій, не думав,
Що я тому винен,
Наш старий дід гільтайом був
І всмішив родину;
Раз в городець королівський,
Закравсь до салати,
Лев зловив його на вчинку,
І казав хвіст втяти!
Так за татову провину,
Терплять часто діти,
Відпокутував своє він,
Не треба гордіти.
Хоча наш кожух сіренький,
Уха як лопата,
Та за те, що нам рідненьке,
Не треба стидатись.
І хоч хвостичок куценький,
Знають про те люди,
Котрий заяцем вродився,
Ним до смерти буде!
Ох татуню! — каже заяць:
Мав я плян поганий,
Та не хочу виглядати,
Як лис перебраний!

Родичі! Учителі!

На дарунки для дітий надається дуже гарна повість К. Кольодія п. з.:

„ПРИГОДИ ПІНОКІЯ“

архитвір італійської дитячої літератури.

Книжку прикрашує 116 інтересних образків.

Ціна 1 примірника брош. 4 зл. в опр. 5 зл.

Замовлення слати на адресу:

Видавництво „Світ Дитини“, Львів, ул. Зіморовича, ч. 3.

Digitized by Google

Бедржіх (Фридрих) Сметана.

(З нагоди століття його уродин.)

Року Божого 1824, місяця марта 2 дня, над Літомишлем, невеличким містечком у східній Чехії, засяла зірка слави для міста й усього чеського народу. В родині пиваря Сметани народилася дитинка — хлопчик.

А саме тоді понад чеською землею пролітала Русалка з китичкою в руці ясножовтих ключиків, що отвирають ворота цариці Весні. А на голівці в Русалоньки віночок із первоцвітів та з сонзілля. А поперед Русалочкою линув сіренький жайворонок.

— Чи не час би вже отвирати ворота? — питає Русалочка в товариша сіренького свойого, в жайворонка. — Земля вже випочила й нетерпляче жде приходу ца риці нового життя...

— Ой ще, Русалочко, лютий Мороз, ще Зима не думає уступатися.

— Без боротьби нема життя, жайворончику! Отворю ворота й Весна переможе Зиму. У неї сильне військо, соняшне Проміне.

Жайворонок у відповідь Русалці на згадку Сонця, Проміння соняшного розспівався, начеб Весна вже справді була.

А линули саме понад хатою Сметанів.

Хлопчик плакав на руках неньки. І нараз усміх заграв на дитячому личку. Витягнуло рученята й неземська радість била з оченят. Радісний спів жайворонка запав у ніжну душу дитини.

І ріс хлопчик. Цікавий був. А як почув звуки музики, ввесь у слух перемінявся. Роскіш благородна й радість малювалася на його личку така, як сеї днини, коли жайворонок із Русалочкою пролітали над хатою Сметанів.

А вона Русалонька не кидала його все життя:

— Весна йде, весна твойого поневоленого народу. І тобі Доля судила бути труженником на ца рині слави народу рідного. Твоє імя, твоя слава рознесе славу народу твойого по всему світови.

— Не знаю, чи буде снага в мене на таке велике діло. Тай для себе не жадний я слави! Люблю музику й тому їй посвячуся.

Полюбив Бедржішек музику над усе, всею душею. Батько найняв йому учителя музики. Учив його гри на роялі.

Бедржіх Сметана.
(портрет з р. 1858, роботи Й. П. Седермарка).

І пішла слава по місті про малого музика. Спершу то знайомі батьків сходилися слухати гри малого Беджішка в дома.

І сказали всі:

— Малий міг би безпечно виступати на прилюдному концерті.

А учитель музики каже:

— Я не боюсь за нього!

І виступив. Малі рученятка вдарили по клявішах. Розлилися чарівні струї музики по салі й усі серця полонили.

Тай малий музик нікого не бачить, увесь потонув у тонах.

Ллються та ллються чарівні, божеські струї ніжно, любо вливаються в серця слухачів. А малого музика й не видно зза рояля. Гості стають на вшпиньках, щоби побачити малого чародія.

Глипнув хлопчина зза рояля, а його батечко та ненечка аж сяють від радощів, палають несказаним щастєм.

І щастєм і гордістю. І те щастє переливається в душу дитини...

Бедржішек грає не пальцями, але душею...

Усе слухає, дух у собі заперає...

Останні акорди розпливаються й німіють у глибині салі.

Буря оплесків.

— Хочемо бачити, хочемо бачити музика! — роздалися оклики.

А тоді графський секретар підняв маленького концертанта в гору.

Нова буря оплесків.

— Славно, славно! — чути оклики.

Сеї хвилини Бедржіх Сметана до смерти не забув. Були в нього потім дні слави й величі та радіснійшої хвилини не було.

Потім пішов до висших шкіл у Іглаву (Iglau). Був іще учеником та слава про його талант уже була голосна. Він став учеником славного тоді угорського пяніста — Фр. Ліста. І радо запрошували його на домашні забави патриційські ради. Молодий студент був уже свідомий свойого мистецького післанництва. На одній такій забаві зміж гурту дівчат упала йому в око одна. Була се Катруся Коляржівна.

Сів до рояля. Грав Ліста. Грав і все очима слав за Катрусею. Так начеб тільки для неї була його

Digitized by Google

гра. Та бо й вона наче нікого не бачить крім Бедржіха. І зором і слухом упилася в його бік.

Скінчив грати. Гості кричать славно й дякують йому. Підійшла й Катруся до нього тай в подяку простягла йому руку.

— Ви своєю грою в мене половину душі взяли — сказала з принадною усмішкою.

— Коли так, панно Катрусю, то мусите викупити собі в мене сю половину — сказав Бедржіх.

— Як саме? — спитала.

— Мусите для мене заграти на роялі.

— Я вам не рівня, але коли раді слухати, дуже радо гратиму.

Сіла. Грала з таким чуттєм, як ніколи досі. Він дякував їй:

— Тепер ви в мене всю мою душу забрали — сказав.

Катруся розсміялася:

— Бідні ви, ви остали тільки з половиною моєї.

— Нехай буде, я з сею половиною не менше богатий.

І розговорилися. Перейшли на музику. Від сеї стрічі стали щирими другами. Катруся була теж небуденна пяністка й мала глибоке зрозуміннє для Сметанових мистецьких плянів, із якими звірявся їй юнак віртуоз. А він звірявся їй із найтайнійшими своїми мріями.

Раз говорив їй про квартет, що його заложив із товаришами. Як уже переграли всі ноти, що мали, тужили за чимось новим. Та на ноти не було гроший. Тоді Сметана ходив на військові концерти на Жофін і що там підслухав, переливав дома на ноти для свойого квартету.

Перша дружина Сметани.
(портрет роботи Й. П. Седермарка. Катруся Коляржівна).

І він і Катруся любили танці й радо танцювали разом.

— Люблю танці — сказала вона раз, — тільки не мило мені, що танцюємо під німецьку музику.

Сметана не відповів на се нічого. Та на другій забаві виступив із »Polcink-ою«. Се була чеська полька для Катрусі зложена. Писав і инші дрібні твори. А Катруся заохочувала його.

Зжилися з собою обоє й пібралися. Дві однакові мистецькі душі зєдналися.

Коли пізнійше по літах переглядав свої папери, попав на сі перші свої твори, хотів їх спалити. Та Катруся виратувала їх перед загибілю. Пізнійше був вдячний їй за се, бо пізнав, що за гостро осудив був їх.

Жили обоє щасливо та вбогенько. Прага тоді ще мало мала зрозуміння для чеської музики. Із трудом дістав місце в музичній школі й від ранку до вечера вчив дітий, що були часто без музичного хисту.

Важкий се був труд тай невдячний і заробіток марний. Нераз і на життє не виставало й у хату двоїх молодих мрійників заглядала нужда.

— Коханий, ти видав би свої фортепянові композиції — вони варті сього! — каже жінка.

— Боюся, Катрусю! Може вони нічого не варті? Може тільки тобі вони подобаються тому, що мої. Та знаєш що? Пішлю їх Лістови, нехай він осудить. Скаже, що варті що, тоді: з Богом у світ!

Післав.

Не довго ждали, прийшов лист від Ліста.

— Ви талант, великий талант! Ваші твори не буденні! Хочете, дам вам накладника. Кляра Шуман одушевлена вашими композиціями. Хоче взяти їх у свій репертуар, розуміється за вашою згодою.

Зрадів Сметана, а ще більше Катруся.

Відписав:

— Згода на все! Сердечна подяка вам від мене, добродію мій.

Аж одного дня принесла почта письмо з Ґетеборґа в Швеції від »Музичного Союза.« Запрошували його, як відомого вже мистця, до Ґетеборґа. Було се дуже приманливе. У Ґетеборґу не мусітиме мучитися в школі, але вправлятиме зі співаками й музикантами великі твори мистців музики.

А всеж як сумно жити в чужині навіть тоді, коли тебе там радо витають. Та поїхав туди з Катрусею. Було се 1856 р. Бідна Катруся не побачила вже рідної землиці. Вогке підсоннє Ґетеборґа пошкодило їй.

По півтретя року вертав із недужою жінкою, та не довіз її до рідного краю. Померла в Дрезні. Вернувся удівцем.

У тузі та жалю ввесь потонув у музиці. Пропадав, аж знову найшлася душа, що зрозуміла його тугу й змагання його — друга Катруся вдачею й розмилуваннєму музиці. Його землячка Варвара Фернанді. Пібралися. І знов поїхав до Ґетеборґа.

Добре йому там було. Та тужно, дуже тужно було за рідною країною. Кождий допис із Чехії, кожде число часопису було неначе новою ниткою, що омотувала мистця й притягала його до Праги, Хочуть там отворити чеський театер. Уже їм за мало одна чеська вистава в тижні, в неділю пополудні в чужому будинку. Хочуть мати свій театер, де лунатиме тільки чеське слово й чеська пісня. Побудували. Росла, виростала радість і гордість народня в серці мистця. — Іде буйна весна наша. Почув Сметана, що годі тратити снагу на чужині. Мусить вертати до Праги. Сильний внутрішний голос звав його туди.

— І чого тепер мені тратити силу й снагу на чужині, для чужинців? Рідний край потребує робітни-

Digitized by Google

ків, щоб силу й славу його ростили. Вертаємо. Чи згідна ти на се, Бетіно?

— Згідна, дорогий, я вже давно тужу до рідної землі. Тільки тебе не хотіла вразити й тому не говорила нічого.

Вернув. Пізнався з славним актором і письменником І. І. Коляром. Виявив йому свою мрію.

— Хочу написати оперу, чеську оперу! Щось із славної минувшини нашої, що влилаб Чехам гордість на своє імя і віру в силу народню. Ви поет, можеб написали лібрето до моєї опери.

— Добре! Постараюся! —

Обіцяв йому. Та ніщо з сього не вийшло. Аж зазнайомився з письменником Сабіною. Сей написав лібрето до опери п. н. »Бранденбуржці в Чехії.« Історія часів Вячеслава II, коли Бранденбуржці нищили Чехію й чеський нарід зірвався й прогнав наїздників. Сметана взявся з запалом до опери. І вже 5 січня 1866 р. виставили її вперше.

Опера зробила великанське вражіннє. А коли зі сцени пронеслася пісня »K pomste zdvihni se, lve český«. (До пімсти зірвися, чеський льве!«) — всі захопилися. Драмаматична сила Сметанової музики станула вповні перед чеським громадянством. Хоч критики докоряли йому, що музика за мало народня. Та небаром задоволив їх. В 1869 р. дістала чеська суспільність славну »Продану суджену,« в якій по мистецьки використав Сметана народні мотиви. »Продана суджена« захопила вже всіх. Їй і завдячував Сметана місце капельника при тимчасовому театрі. Тоді виготовив нову оперу »Далібор.« Були зависники, що докоряли йому, буцім то він тут наслідував Ваґнера. Він не зражувався. І небаром виготовив »Либушу.« Та побачив її на сцені що йно в девять літ по викінченню, при отворенню »Narodniho Divadla« дня 11 червня 1881. а »Либушею« пішла комічна оперета »Дві вдовиці.« Тоді вже всі цінили його. Величали. Та тут упало на нього велике нещастє. В 1874 р. оглух зовсім. Чиж може бути щось страшнійшого, лютійшого для мистця тонів?!... Уся краса музики, що її дав своїому народови, минула для нього безповоротно. Та ще не замовк. Мистець творив дальше. Музика жила в його душі. Писав твори (симфонічні поеми) на орхестру. Цілість називається »Má vlast.« (»Мій Рідний Край«) А за тим пішов смичковий квартет »Z meho života« (Із мойого життя). Останні його твори се опери: »Hubička« (»Поцілуй«,) »Тайна,« і »Чортова стіна.«

При тому дожив нового терпкого заводу. Театер виставив »Чортову стіну« так убого, що викликала сміх, а на виставі в користь мистця було обмаль глядачів.

— Так, я вже за старий, уже не маю що писати, вже від мене нічого не хочуть — жалівся мистець.

Хвилі його життя вже були почислені. Не знав уже нічого про те, що Прага святкує його 60 уродини. У два місяці по святі не стало його. Святий Вишеград прийняв його останки в чарівний маєвий вечір 1884 року. А над його могилою грали фанфари з »Либуші.«

А як люди розійшлися й чарівний маєвий вечір розпростер свої пишні, мерехливими зірками й струями срібного місяцевого сяєва ткані шати — тоді в густолистих кущах розщебеталися соловейки. Викликали вони Русалоньку:

— Помер, помер мистець, мистець!

І злинула Русалонька над могилу його й сказала:

— Ти помер для очий сього світа, та в серцях вдячних народу Твойого житимеш по вічні віки! Бо Ти не змарнував таланту свойого для марної слави на чужині, а віддав увесь свій талант на славу й добро народу свойого.

І зложила на його могилі невидимий вінець слави, що ніколи не вяне.

І полинула вістка світами:

— Не стало в живих великого мистця!

І сумно схилив голову великий Ліст, приятель і добродій помершого та сказав:

— Сметана був геній! —

Антін Лотоцький.

Срібноризий май зацвив...

Срібноризий май зацвив
На чолі Зими зірками,
Вишні цвіттєм застелив,
А шибки мої квітками,
Щоби з над сніжистих нив
Йшла весна пахуча бзами.

Лине легіт теплих днів,
Радість йде на легких крилах,
Соловія чути спів,
Вже травиця луг покрила —
Ні, не Бог її створив,
Лиш уяви творча сила.

Крізь цвіток прозору ткань
Бачу іней на зарінку
І зиму мов паню пань
В заверушному обслінку
І зимі складаю в дань
Пісню сонця і барвінку.

Роман Завадович.

Digitized by Google

Роман Завадович.

Рицар Лесь.

Сценічна картина для дітий з піснями.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Король Сплюх.
Королева Гнівуля.
Королівна Білошийка.
Міністер Держитрон.
Міністер Недотепко.
Князь Брехайло.
Лесь, син дворянина.
Русалка.
Два ангели.
Двірські дами, рицарі, служба.

Річ діється на дворі короля Сплюха.

До вистави бажана мала орхестра.

ВІДСЛОНА.

(Сцена представляє салю в царській палаті. В глибині трон для короля і стільці для королевої і королівни. Міністри і двірня).

Ява 1.

Хор *(на арію хорала: „Як славен наш Господь в Сіоні").*

По днях туги і сліз-недолі
Підняв вільне чоло наш люд
І урочисте свято Волі
Ввінчало наші муки й труд.
По днях недолі і терпіння
Засяло сонце Воскресіння.
Зі звуком цитр гаями лине
Сердець розкованих привіт
І оповившись в небо сине
Голосить людям на весь світ:
Горячі шлемо вам привіти
Ми, Волі молоденькі діти.

Міністер Держитрон:

Велике свято по всій країні
Радісно нарід святкує нині:
Смока, що ганяв по всіх повітах,
Хоробрий рицар зігнав зі світа.
Ах, як жорстоко смок на нас мстився,
Скільки безкарно крови напився!
Та і як мало було в нас духа —
Бо на відважних у нас... посуха.
А хто посмів лиш його діткнути,
Смок бухав жаром неначе з гути
І смертоносні випікав рани.

Міністер Недотепко:

Таж на те рада є — »фаєрмани!«
Ті могли легко його убити,
Тільки пащеку щоб покропити.

(Загальний сміх).

Мін. Держитрон:

Не так се легко зробити, брате,
Як в кождій справі раду подати.
Але будь ласкав нам пояснити,
Чом не піднявся ти смока вбити,
Як рад у тебе мудрих немало?

Мін. Недотепко:

Хотів я дуже — часу не стало...

(Всі сміються).

Смока не важко мені стоптати,
Тільки щоб пащу йому звязати.
Мою хоробрість вже й так всі знають,
Бо все бю смоків, що... не кусають.

(*Сміх*).

Дворянин: Ти втяв би справді велику штуку!
Дворянка: А де герой той, що вбив тварюку?
Мін. Держитрон:

Рицар, що з бою вийшов побідно,
Мов камінь в морю пропав безслідно,
Не хоче дати себе пізнати.

Мін. Недотепко:

Треба в газети вістку подати.

Мін. Держитрон:

Цить бо! Думаю — велика шкода,
Що рицар скрився серед народа.
Усім вам знаний є указ царський:
Як муж найдеться такий рицарський,
Що у двобою смока прободе,
Цар по заслузі його нагородить:
Його прийметься в царське подружа
І Білошийці дасться за мужа.
Давно, здається, було б се свято,
Коли б король наш не спав богато —
Та ось іде він — з лиця пізнати,
Що йому дуже хочеться спати.
Нумо, дворяни, часу не гайте
На привіт пісню всі заспівайте!

(Входить король, що без устанку позіває, королева, королівна і їх почет).

Ява 2.

Хор (*на голос пісні: „Тече річка невеличка"*).

Спи, королю, наш ти пане
І ми скоро ляжем,
А як білий день настане,
Знов »добраніч« скажем.

Дворянки: Гей, гей,
Дворяни: Гей, гей, } 2 рази.

Хор: А як білий день настане,
Знов »добраніч« скажем.

(*Балет при співі і музиці до кінця пісні).*

Хор: Ранним ранком в теплій хаті
Пречудово спиться,
Пирожища череваті
І ковбаса сниться.

Дворянки: Гей, гей,
Дворяни: Гей, гей, } 2 рази.

Хор: Пирожища череваті
І ковбаса сниться.

(При дальшій строфці приплескують до такту долонями).

Хор: Спи наш пане, спи здоровий
І ми скоро ляжем,

Digitized by Google

Як обід буде готовий,
То ми тобі скажем.
Дворянки: Гей, гей,
Дворяни: Гей, гей, } 2 рази.
Хор: Як обід буде готовий,
То ми тобі скажем.
(Король починає дрімати).
Хор: Від обіду до вечері
Спиться теж не лихо,
У перині мов в печері
І тепло і тихо.
Дворянки: Гей, гей,
Дворяни: Гей, гей, } 2 рази.
Хор: У перині мов в печері
І тепло і тихо.
Королева: Здорові були!
Всі: Слава королевій!
(Оплески).

Королева:
Ти знаєш добре, люде коханий
І ви бояри і ви піддані,
Яка подія вчера в нас сталась,
Й чому до себе я вас призвала:
Побідник смока, рицар завзятий,
Має царівну за жінку взяти.
(До короля).
Тож скажи, мужу, королю Сплюху,
Чи ти є згідний донечки руку
Рицарю тому на все віддати?
Король (*голосно позівае):*
Не питай красше — я хочу спати!
Королева:
А ти, мій раю, донечко рідна,
Чи йому ручку віддати згідна?
Королівна *(простягае обі руки):*
Я згідна дати і обі руки
З власної волі і без принуки.
Всі: Слава королівній! Слава!
Король: Прошу вас трохи тихше кричати,
Бо в такім крику не можу спати.
(Позівае).
Королева:
Хто убив смока, того не знаю,
Тому тут нині знов закликаю:
Хто славу того героя носить,
Най перед троном себе зголосить!
(З дружини виступае князь Брехайло).
Князь Брехайло (*гордо):*
Я є той рицар!
(*Загальне здивованнє*).
Я без трівоги
Лютого смока звалив під ноги.
Королева:
Здоров був, славний рицарю нині,
Що приніс почесть усій країні.
(До короля).
Королю! Бачиш рицаря того,
Що вбив в двобою смока страшного,
Що має в собі стільки завзяття,
Що гідний навіть королем стати?
Король *(сонно):*
Ох, моє лихо! — Я хочу спати!

Королева:
Ти, Білошийко, кохана доню,
У його руку вложи долоню
І тішся щастєм своїм й народу.
Королівна:
Ні, я не можу! Красше б я з роду
Була жебрачка!.. Так мені сумно,
Мовби мене вже клали у трумно...
Ні, красше б в гробі мене сховали,
Як за нелюба віддати мали...
(Плаче. На салі гамір).
Королева *(суворо):*
Що ти говориш, ти малодушна?
Ти смієш бути нам непослушна?
Скажи, королю, їй своє слово!
Король (*сонно):*
Мені, зазулько, все однаково.
Королева (*до Білошийки):*
Доволі того, ти упертюху!
Рицарю сьому дай зараз руку!
(Королівна подае плачучи руку князеви Брехайлови і обоє відходять; за ними йдуть король і королева, а в кінці увесь почот. Ідучи співають).
Хор *(на голос пісні: „Коли Україна війну розпочала").*
На край наш велике нещастє упало,
Бо смок плюндрував наші села,
Тепер, коли смока на світі не стало,
Най пісня лунає весела.
Жий нам во віки, герою,
Свідку народнього болю,
Що сміло життє наразив на погубу
В страшнім невмолимім двобою.
(*В міру віддалення пісня тихшае. На сцені остають лише два міністри).*

Ява 3.

Мін. Недотепко:
У очах твоїх невіра блудить...
Мін. Держитрон:
Бо рицар віри в мене не будить.
Мені здається — Цить! Хтось надходить!
(*Входить Лесь*).
Що тебе в царський терем приводить?
Лесь (*скромно*):
Дійшла до мене вістка з палати,
Що той, що смока міг подолати
І прислужився тим для народу,
Щоб зголосився по нагороду.
Я убив смока темної ночи
Заткнувши спису помежи очи.
Мін. Недотепко (*сміється):*
Алеж обманець справді, як рідко!..
Лесь: Клянуся Богом, що мені свідком!
Брехні й облуди зовсім не знаю...
Мін. Недотепко:
Алеж дурний ти також без краю!
Таж ми могли се давно вже знати,
Що кождий годен таке сказати.
Мін. Держитрон:
За смоковбийця брехун подався
І дар за труди йому дістався.
Мін. Недотепко:
Ще справ богато на нас чекає,
Ходімо швидше, бо час втікає.
(*Оба виходять*).

(Докінченнє буде).

Digitized by Google

Вистава картини »В чужім пірю« учениками й ученицями »Рідної Школи« при церкві св. Володимира і Ольги у Вінніпеґу.

Театральні вистави по укр. школах у Канаді.

Дуже цінним засобом виховання являється безперечно театр. Живе слово, виголошене у відповідно устроєному середовищу — ділає на ум і на серце богато сильнійше, ніж те саме слово надруковане у книжці чи газеті. Вагу живого слова знають уже добре всякі проповідники, місіонарі, аґітатори. Зрозуміли вагу живого слова модерні педагоґи і живе слово стало сонцем научання, яке розвіяло мраку схолястицизму і мертвоту бездушних формул книжкових. Через живе слово повстала Модерна Школа — школа індивідуальної праці — т. зв. в педагоґіці »трудова школа«.

Нехай нікому не здається, що висказ »трудова школа« означає школу, де лише гиблюють, або шиють, або взагалі виконують якусь »тяжку« роботу. Ні! Школа праці або трудова школа — се школа, яка не держиться невільничо приписаних державою підручників, ані спеціяльних програм научання. Для сеї школи підручниками є все, що дитину окружає, що дитина в округ себе бачить і знає. У такій школі діти (вихованки) самі доходять до пізнання правди дорогою дедукції, при чому особа учителя являється активним індуктором.

Частиною трудової школи являється театр, а властиво сценічні дитячі вистави, які дають дитині можність виявлення на зверх усіх здібностий тіла (рух — танок — міміка) та ума (психольоґія відтворюваних дитиною лиць, характерів у даній виставі). Тому американські школи присвячують дитячим шкільним виставам дуже важну ролю у вихованню.

Українські школи за Океаном ідуть отже за »духом часу« — і в програмі кождої »Рідної Школи« в Канаді чи Америці — на першому пляні стоять дитячі концерти, вистави та рухові вправи. Се власне модерні засоби виховання й научання.

З усіх укр. шкіл у Канаді вибивається на перший плян »Рідна Школа« при церкві св. Володимира і Ольги у Вінніпеґу, яка на протягу шкільного року устроює кілька ріжних (і завсігди нових) дитячих сценічних вистав. Світлина, яку маєте перед собою, представляє виконавців сценічної картини в 3 діях п. з. »В чужім пірю«, яку написала Марійка Підгірянка. Вистава сеї картини відбулася 24 лютого с. р. в великій салі Інститута »Просвіти« у Вінніпеґу. Саля була виповнена по береги і вистава випала надсподівано. Малі артисти виконували свої ролі так граціозно та з таким чуттєм: вговорювали, благали, а опісля витали **»блудну** синичку«, яка устроїлася в »чуже« пірє і покинула »рідний садок« — що видно було велике захопленнє й зворушеннє у видців (головно при кінци 3 дії). Не одному батькови й матери станули в тій хвилині власні діти перед очима, які в »чужій школі« упіряться так, як синичка і забудуть за власне гніздочко — забудуть батька, матір, забудуть свою мову і виречуться свого народу...

Натовп на сю виставу був такий, що понад 400 осіб вернуло домів, бо забракло вже місця для поміщення такого здвигу людий.

Виставу підготовив по мистецьки п. Михайло Кумка, учитель сеї школи і наш співробітник.

Обсада ролі була така:

Синичка I.	—	Магдалина Шиманська.
Синичка II.	—	Ангелина Слободзян.
Сверщик	—	Йосиф Лакомий (Павла).
Рожа	—	Анна Бойчук.

Digitized by Google

Лелія	—	Броня Протасевич.
Дзвіночок	—	Володимир Мазепа.
Фіялка	—	Петронеля Дідух.
Братчик	—	Михайло Протасевич.
Вітер	—	Йосиф Лакомий (Михайла).
Ніч	—	Емілія Жидик.

Відгомін за кулісами виконував ученик V кляси Михайло Лещій.

Виставу попередив концерт шкільної дітвори, зложений з 14 точок: співи сольові і хори, деклямації, музичне сольо і рухові вправи дівчат.

Орхестрою підчас вистави проводив п. Іван Гаєвський. Світлину виконано по скінченім представленню. Світлили п. п. Павлюк і Дубчак. Як зачуваємо виставу сеї картини приготовляють українські школи в: Брендоні, Вест Форт Віліямі, Вайті, Едмондтоні та ще кількох місцевостях. Бажане було би, щоби сю виставу дала обовязково в тім році кожда українська школа в Америці й Канаді.

Зусилля канадийських учителів у справі ведення освідомляючої національної діяльности серед шкільної дітвори, нараженої на винародовленнє, треба радісно повитати.

Загадки й шаради.

Загадка.

(Уложив Богдан Думін).

— — ○ — —	Рід мухи.
— — — ○ — — —	Апостол.
— — ○ — —	Риба.
— — — ○ — — —	З родини вужів.
— — ○ — —	Смачне і солодке.
— — — ○ — — —	Колюча часопись.
— — ○ — —	Любий родичам.
— — — ○ — — —	Уживає військо.
— — ○ — —	Рід дерева.
— — — ○ — — —	Збіже.
— — ○ — —	Злучник.
— — — ○ — — —	Покривають землю.

Букви на місци колісцят дадуть те, чого нам не дали.

Загадка.

(Уложила Оксана Сілецька).

+ — — — — —	Місто на давній Литві.
+ — — — — —	Один син у батьків.
+ — — — — — —	Український музик.
+ — — — — — — —	Інакше послідний.
+ — — —	Місточко на Гуцульщині.
+ — — — —	Статуя божка.
+ — — — —	Імя мущини.
+ — — — —	Рід домашної птиці.
+ — — — — —	Висший урядник.
+ — — — — — —	Головне місто в державі.
+ — —	По гуцульськи глянь.
+ — — — —	По французьки — пані.
+ — — —	Часто бачимо зимою на деревах.
+ — — — — —	Свято в зимі.
+ — —	Хитрий звір.
+ — — — —	Твір українського письменника.
+ — — — —	Псевдонім укр. письм.-повістяра.
+ — — — —	Інакше байка.
+ — — —	Ріка в Німеччині.

Таємничий напис.

(Уложив М. Кумка).

ІМ УАН БІЛ ХІМУ КИІН ДОЛОГ.

Фіґуральна загадка.

(Уложив Мирослав Харовюк).

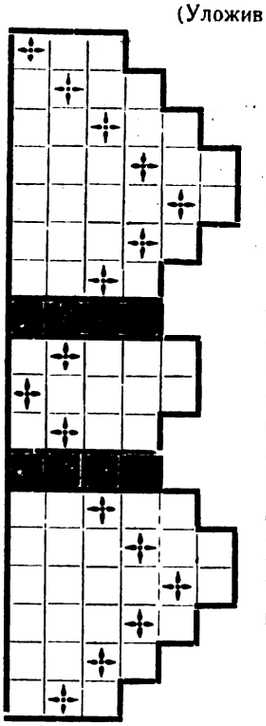

Букви на місци хрестиків дадуть імя і назвиско визначної письменниці буковинської України.

Значіннє слів:

1. Знаряд зору; 2. Те, що їмо що дня. 3. Перша буква грецької азбуки. 4. Іменик утворений від »стогнати«. 5. Мужеське імя. 6. Рід човна. 7. Повстає, коли ступаємо. 8. Інакше »виднокруг«. 9. Часть плуга. 10. Інакше »тин«. 11. Назва наших давних володарів. 12. Інакше »погонич«. 13. Здрібніле дівоче імя. 14. Твердиня на Волині. 15. Часть людського тіла. 16. Те, що прикриває хату.

Рахункова загадка.

(Уложив М. Кумка).

6724	20	597	1829
425	2872	405	906
97	3009	1610	147

Додай числа наперед рядками, а опісля обчисли суму всіх частинних сум! Потім додай числа колюмнами (з гори на долину або навідворот) і означи суму нових частинних сум! До яких вислідів дійдеш? (Чому)?

Шарада.

(Уложила Сл. Я.).

Сторож безпеченства злочинця зловив,
А прокуратор акт скарги зладив,
Присяглі зібрались справу розслідити,
Його оправдати, або засудити.

Digitized by Google

Третє — четверте — пяте, суд розбирає,
Прокуратор контра докази збирає,
Оборонець третє і пяте голосить,
Ласки для злочинця у присяглих просить.

Та годі! Винного важко засудили,
У поїзд за крати залізні всадили —
І цілість повезла його до столиці
Відсидіти кару у строгій темниці.

Переписка Редакції

Славко Луцейко в Футорах: Квоту 10 міліонів Мк. одержано. Передплату маєш заплачену до 1 серпня с. р.

Ромчик Цурковський в Дідушицях Малих: Твій сердечний листик був милою несподіванкою для „Світика". Фотографія дуже гарна — тільки Твоє лице чогось затерте. Отже в альбомі має „Світик" уже 2 Твої світлини.

Фотографій у сім році не містить „Світик", бо зроблення кліші цинкової для друкарні коштує 15 злотих, отже більше як одна цілорічна передплата. З тої причини, що робота клішів так богато коштує, зменшено в газетці скількість образків. Порівнай пр. газетку з 1920 року із теперішньою, а переконаєшся про се наглядно.

Наколиб лише 5000 українських родин у Галичині, що мають таких Ромчиків як Ти, або такі дівчатка, як Віруся і Надійка — не пожаліли видатку 12 злотих на рік на передплату газетки для них — то „Світик" і його старша сестричка „Молода Україна" приходили би до всіх що тижня, а в кождому числі було би по кілька образочків на одній сторінці. А досі на жаль найшлося у нас усього 800 таких родин, що передплачують „Світик". Тому зрозумієш, чому він тепер такий мізерненький і так мало має образочків.

Гроші на передплату надійшли. Маєш заплачену передплату до кінця липня с. р. До кінця року буде ще належатися нам 5 злотих. Листики до „Світика" пробуй писати сам, бо він має такі „чудесні окуляри", як Чорнокнижник з Чорногори і видить через них на 7 миль далеко, а прочитає навіть найбільше замазаний листик, наколи є „власноручно" написаний!

Богданко і Генчик Думіни в Стрию і в Літині: За Ваші сердечні бажання „Світик" не має слів подяки. Листик до Вуйка Влодка надруковано — і скажу Вам (але тільки Вам) на ушко велику тайну: Вуйко Влодко щось нового написав! Так! Го, го! Щось дуже гарного! Але я не зраджу сього. Незабаром самі переконаєтеся про се. Вуйко Влодко пічне розказувати сю казочку аж у вакаційних числах, бо тепер він дуже занятий і тому не має часу, а ще на біду десь загубив свою файку.

Приїзду Генчика до Львова очікує „Світик" з дня на день. Кого займенує Генусь своїм заступником у царстві Міртусі й Муркотинського?

Н. й Н. Олексюки в Черниці: Ваші розвязки зовсім влучні. Розвязок не подаємо тепер, аж дамо їх у 12 числі, за 1/2 року відразу. Тоді зможе кождий провірити, чи добре розвязав усі загадки. Деякі з Ваших загадок будуть надруковані. Гроші надійшли і розділено їх по припорученню.

Дануся Лотоцька в Новосіляці: Передплата вирівнана по конець року 1924.

Від Адміністрації.

У звязи із заведенням нової валюти, мусить наступити також і зміна передплати на »Молоду Україну«. На рік 1924 означено цілорічну передплату на сю газетку у висоті 12 основних одиниць. Від дня 1 мая с. р. квоту сих 12 одиниць основних переміняється на: **12 злотих** польських. Ціна одного числа виносить отже **50 грошів.** Усі передплатники мусять тепер при висиланню передплат чеками або переказами, посилати найменше квартальну передплату у висоті 3 злотих. Хто до 30 цвітня с. р. вплатив яку небудь квоту на передплату — тому ся квота зістала почислена ще в реляції по 1,500.000 Мк. за 1 одиницю, а від 1 мая — по 1,800.000 за 1 одиницю основної ціни передплати.

Від 10 числа почавши — будемо залучати до наших передплатників (в азбучному порядку) **виповнені чеки** на передплату »М. У.« **по конець року** 1924. Із сим числом одержуть такі виповнені чеки усі передплатники, яких назвиска зачинаються буквами: **А, Б, В, Г, Ґ, Д, Е, Ж,** і **З.** Просимо дуже всіх тих, які одержуть такі чеки, щоби надіслали нам безпроволочно се **доповненнє** на цілорічну передплату. Видавництво бажає увести певні зміни та побільшити ілюстраційну сторону журнала. А на такі зміни є потрібні гроші. Тому просимо всіх наших передплатників о ласкаве підпертє в сій справі. Числимо на се підпертє зовсім певно і сподіємося, що наше прошення найде у наших прихильників живий відгук, тимбільше, що висилаючи тепер передплату по конець року — кождий збудеться одного видатку у свому домашньому буджеті.

Жертви.

На пресовий фонд »Мол. України« і »Світа Дитини«

(в злотих польських).

Вп. Теофіль і Катерина Гурки 5. (на „живий вінчик") Культурно-Просвітний Кружок у Йосифові (Чехи) 10; Галя Гела 0·50 (за зміну адреси); Рідна Школа „Зоря" у Вест. Форт Віліям 3 доляри.

Разом зложено: 15 злотих 50 грошів і 3 доляри.

2) На »Рідну Школу«.

Р. Цурковський 1·10; Шкільна дітвора в Плавю 9·90 (чистий дохід з вистави „Тарас-дитина").

Разом зложено: 11 злотих.

Річна передплата для:

Краю 12 злотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 60 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 грошів.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько. **З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.**

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

Львів 1922 р.

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

Червона калина.

(Українським Пластунам).

Вже до гаю, до розмаю
Веснонька злетіла,
Червоная калинонька
Цвітом забіліла.

Червоная калинонька
На тихій могилі,
Що сховала Усусуса
В крівавії хвилі.

Червоная калинонька
Забіліла цвітом,
Щоби рясно ягідками
Червоніти літом.

Так і Скоби України
Рвуться до науки,
Щоб добром налити серця,
А силою руки.

Вони знають, де є сила,
Там буде і воля,
А де розум, добро в серці,
Там буде і доля.

Рідна наша Україно,
Країнонько муки,
То для Тебе їх серденька,
Для Тебе їх руки!

Прийде днина і година,
Стануть Скоби в лави,
Щоб Тобі добути волі,
А для себе слави.

Ой, тоді то заквітчані
В червону калину,
Весну волі повитають
В велику годину.

І згадають Усусуса
У тихій могилі,
Що життя дав молодеє
В крівавії хвилі.

Я. Вільшенко.

Digitized by Google

І. Педерцані-Вебер.

На розбишацькому кораблі.

У березні 1857 р. причалив у новойорській пристані американський двощогловець »Лінкольн«. На його покладі були три розбитки. Нещасних прийняв гостинно у своїому домі власник корабля Нюмен. При доброму догляді й спокою прийшли вони до себе по невигодах морської подорожі. Тоді провідник розбитків Джон Скот оповів пригоди, що їх довелося їм зазнати між морськими розбишаками.

Він, моряк Патрік Фавлєр, Ірляндець і корабельний хлопець Джемс Ровд, були одинокими з усеї залоги анґлійського вітрильника »Трітона«, що виратувалися. Його недоломок зустрів »Лінкольн« у Карибському морі.

»Пізним літом 1855 р. кинув »Трітон«, – так почав підкерманич Джон Скот — пристань Фольмат, на побережі ґрафства Корнвел, щоби поплисти до західних Індій. Переплили ми щасливо Атлянтик і наблизилися до островів малих Антилів, що лежать під вітром. Там занедужали чотири моряки з залоги, що складалася з пятнацяти людий, на пропасницю. Капітан, досвідний моряк, знав, як небезпечна й заразлива ся недуга, поки корабель плив проміж зворотниками, й тому приказав негайно спустити на море човен, що мав відвезти недужих моряків на недалекий остров Домініку. Заки човен відплив, сказав він до корабельного підстаршини, що сидів при кермі:

— Коли в пристані найдеш кількох добрих моряків, то згоди їх!

Вечером вернув човен назад із острова й привіз трох Еспанців, що зголосилися до корабельної служби.

Їх зверхній вигляд і захованнє не дуже казали їм довіряти. Навпаки, в їх непевних поглядах і поквапних рухах було щось підозріле. У душі порівнював я їх із тиґрами, що лежать на чатах і ось-ось скочать на свою жертву.

Та свою роботу робили вони добре й у всьому були слухняні так, що ми небаром привикли до їх понурих лиць і заприязнилися з ними.

Одного пополудня сидів я на чердаку й глядів на розхвильоване, лазурове море, як капітан підступив бистро до мене й сказав:

— Вітрильник появився. Не можу пізнати, що се за корабель. Вилізьте на щогловий кіш! Може будете щасливійші від мене.

Я взяв далековид і поліз на щоглу.

— Щож се за корабель? — питав капітан із долини.

— Двощогловець, що пливе скорше від »Трітона« — відповів я. — Хоч замітив нас, не вивісив прапора.

— В якім напрямі пливе?

— В сьому ж, що й ми.

Капітан приказав плисти повільнійше, бо хотів підіждати двощогловця, що плив за нами, щоби пізнати докладно рід і вигляд його.

На моє здивованнє й чуже судно звільнило біг, хоч не зміняло напряму.

— Я певен, що се розбишацький корабель! — сказав капітан тихо до мене.

— Розбишацький корабель?! — перервав я йому наляканий.

— Егеж! Знаєте, чому я так думаю? Він стежить за нами, як ловець за звіриною. Не користає з попутнього вітру, що віє від години. Мусимо напняти всі вітрила, щоби втекти йому. Все наше оружє — се дві старі гармати й дванацятка крісів! Колиж припустимо розбишак близько, то пропадемо. Тож красше нам пігнати наперед та вратувати наш цінний набір.

Так і зробили ми. Хоча чужий корабель був швидкий, але не вдалося йому дігнати нас. Спершу, правда, підплив був уже так близько, що я вже боявся: »Тепер закинуть гак!« Та капітан зоружив усіх моряків і велів їм разураз ходити сюди й туди покладом так, що розбишаки вважали, що моряків в троє більше, як було в дійсности й вони закинули задуманий напад. Вони нагло зменшили скорість свойого корабля, завернули й зникли в мраках ночі, що поволи знялися. Ми зраділи. По нашому обчисленню лежав остров Курасао, куди ми прямували, так близенько, що ми могли дістатися до нього ще перед досвітком. Ніхто з нас не сумнівався, що ми щасливо вислизнулися розбишакам. Коло півночи, бо до сеї години мав я службу, кинув я поклад і подався в свою каюту. У повітрі неслися важкі хмари й царила глуха темрява.

Я поклався зараз у постіль і заснув. Нараз збудили мене крик і стукіт. Я зірвався й наслухав. Хода людий, що ганялися сюди й туди по покладі, скажені крики, кликання помочи й стони доходили до моїх ух. Я отворив двері каюти й подався в присінок, на якого кінці вели сходи на гору. На горішньому ступні показався чоловік, що кликав голосно:

— Джоне Скот, Джоне Скот! Заки я міг іще щось відповісти й вийти на сходи, упав сей чоловік із гори на долину неживий до моїх ніг.

Се був наш капітан.

Без оружа й без одягу побіг я на поклад, щоби побачити, що там сталося. В тім засягнув мене удар ножем і зранив мене сильно в голову.

Я простягнув обі руки, щоби схопити того, що кинувся на мене. Коли моя права рука стискала його горло, він закляв по еспанськи й із сього пізнав я, що напасником був один із недавно найнятих моряків. Удар пястуком, що впав на його чоло, ошоломив його так, що він не міг уже в друге ранити мене ножем. Я думав уже, що я його поборов. Та він прийшов знов до сил, трутив мене сильним копненнєм у глиб і завернув назад на поклад. Мабуть уважав мене неживим. Я з трудом заволікся в каюту, перевязав рану на голові, зодягнувся та взувся й узяв револьвер.

Коли я, готов до боротьби, ждав, що буде дальше й рішений був боронитися до останнього віддиху, почув, як закинули гаки в стіни покладу й богато людий скочило на поклад. Я виповз знов на сходи й зорив, піднімаючи обережно голову, на всі боки. У сій хвилині засвітили смолоскип, що ярким, копітним заревом освітив увесь поклад. Мені представився страшний вид.

Digitized by Google

Із нашої залоги більшість лежала із поперерізуваними горлами й порозбиваними черепами без руху. А инших люде, що тепер увійшли на поклад, повязали й покидали на задню часть покладу. Тільки три Еспанці із нашої залоги ходили свобідно. Кождий із них мав у руці скрівавлений ніж. Вони витали пришельців, як добрі други.

Я саме хотів вернути під поклад і шукати там криївки. Та побачив мене один із Еспанців і дав своїм товаришам знак. В одній хвилині звалили мене на землю, звязали мотузєм і затягнули на поклад, де вже були мої товариші. Від них довідався я, що склалося в ночи.

Три Еспанці, що найнялися на моряків до »Тритона«, були в змові з морськими розбишаками. Коли останні, обманені великим числом зоружених, що їх наш капітан уставив на покладі, закинули були напад і ніби взяли инший напрям, їх поплечники старалися несподіваним нападом на залогу передати »Трітон« у руки розбишак.

Ночею, коли часть наших спала безпечно в завішених матах, вони кинулися на капітана, керманича та моряків, що мали службу й усіх повбивали. Різня на покладі вдалася лотрам тільки тому, що царила чорна темрява й нападані бачили вбивців, що підкрадалися, як уже вони задавали їм смертельні рани. Коли инші моряки, збуджені стонами та слабими кликами товаришів о поміч, поспішили на поклад, зазнали такої самої долі. Тільки три мужі і корабельний хлопець Джемс Ровд остали при життю. А завдячували се припадкови, що вийшли на поклад але в хвилі як розбишацький корабель прибивва чердаком до чердака »Трітона«.

Зміна напряму, що наказав капітан розбишацького двощогловця під вечір, була тільки хитрістю, щоби нас обманути, щоби ми чулися безпечні, бо зараз узяв їх корабель зновуж сей напрям, що й »Трітон« і опівночи наздігнав його.

Як почало сіріти й перші проміні сонця заблисли, розвязали нас. Ми мусіли вбитих товаришів поскидати в море й очистити поклад із крови. А розбишаки збирали все, що тільки найшли цінного в каютах, складах і підпокладі й складали біля задної щогли.

Зараз за Трітоном їхав розбишацький корабель і наблизився до нього в хвилі, коли показалося побереже невеличкого острова. Спустили човни, в які ввійшли розбишаки й ми бранці, наново повязані. Ми плили до острова. Він був незаселений і служив розбишакам як криївка. Тут вони крилися, коли який воєнний корабель кружляв по Карибському морі. Тут вони складали в безпечні місця й свою добичу.

Високі береги творили скелі та кручі, а між ними були печери. Сі печери були нам тепер захистом.

Розбишаки розложили великий огонь, пекли мясо й цідили вино з бочок. Нас знов розвязали з кайдан і ми могли свобідно ходити по острові. Два наші зараз подалися до човнів, бо їх одиноким змаганнєм була втеча. Коли вони говорили мені, бо все вважали мене своїм наставником, про свій намір, сказав я їм: »Вважайте, що сі два човни, які стоять там на якорі, добре стережені. І хоч би вам навіть удалося дістати крадьком до них та виплисти на отверте море, то є там і корабель розбишак і »Трітон«, яких залога поженеться за вами. Закиньте свій намір, останьте з нами й ждіть, поки Господь, якого про се благатимемо, не дасть нам догіднійшої хвилі до втечі«.

Та оба вони не далися відмовити й розпрощалися з нами. Я стежив за ними й бачив, що вони, скоро тільки дійшли недалеко човнів, скрилися за скелю. Я відразу вгадав їх плян. Вони ждали, аж розбишаки, що вартували при човнах, почують голод та спрагу, подадуться до огню й оставлять судна нестережені.

Коли ми розійшлися з сими двома моряками тинялися ми по побережі то тут, то там та входили до печер. У кождій було повно бочок, скринь і міхів. Коли я відкрив одну з малих бочівок, заблищало перед нами срібло та золото. У скринях найшли ми шпади, шаблі, з золотими й срібними рукоятями, висаджені самоцвітами кинжали й инше оруже всіх народів, одяги, які носять тільки найвизначнійші мужі Сходу й Европи та все, що тільки потрібне для ловців і моряків.

У мішках були харчеві припаси ріжного роду, мясо в бляшаних коробках, сухарі, чай кава й цукор у великій скількости, а величезні бочки були повні вина.

— Тут такі запаси, що ними моглиб сотки людий довгі літа харчуватися, пити й зодягатися. — сказав я до товаришів.

Ми переглядали все й при кождій свіжій знахідці золота, дорогоцінностий і богацтв оружа та одягів наново чудувалися, бо кожда скриня перерисшала другу цінністю й достатком змісту.

— Коли нам удасться повбивати розбишак, що сидять довкруги огню й швидко попються до нестями, то станемо панами справжньої країни золота! — закликав Ірляндець Патрік Фавлєр. — Я маю плян, що нам до сього поможе.

— Скажиж нам, що ти придумав? — відповів я.

Digitized by Google

— Розбишаки не зважають на нас і так заняті халасуванням, що легко можемо їх заскочити — відповів моряк. — Я потайки закочу бочку, що наповнена порохом до огню й заки вона попаде між жар і іскри, що прискають довкола, я відібю денце й тільки легко приложу. О що заложитеся, що в одній хвилі вся банда полетить у гору.

І не ждав навіть на мою відповідь. Узяв одну бочівку, повну пороху, що лежала між оружем, на плече й подався повагом до печери, де сиділи розбишаки.

Я з корабельним хлопцем Джемсом Ровдом не спускав його з очий і ми ждали в горячковому напруженню, що буде дальше.

Патрік Фавлер дійшов аж до входу печери й хотів саме війти до середини, та тут заступив йому дорогу один із розбишак. Він не завважаний нами стояв на варті. Сей спитав:

— Чого тобі тут?

Ірляндець мав доволі притомности ума, щоб не втратити рівноваги й відповів спокійно:

— приніс бочівку вина, щоб ви мали що пити!

Вартовий подався в глиб і ми тішилися вже, що нашому товаришеви вдалася штука. Аж тут розбишака дав йому такий сильний удар у лице, що він захитався й упав на землю.

— Дураку! — кричав він люто. — Чиж не бачиш чорного хреста на денці? Се значить, що твоє вино — се бочівка з порохом.

Ірляндець зірвався, як тільки прийшов до себе й побіг із печери, а розбишака закотив бочівку в скельну скалубину, залиту морською водою.

— Розбишаки хитрійші від нас, — сказав Патрик Фавлер — коли знов був біля нас... — і не дадуть себе заскочити. Славити Господа, що вартовий уважав мене за дурнійшого, як я є в дійсности. Удар, хоч який він болючий, я йому прощаю.

У сій хвилині загреміло кілька вистрілів від моря. І ми, а також розбишаки, що пили, вибігли на берег.

Моє серце билося, як я глядів у напрямі, де стояли на якорах »Трітон« та розбишацький корабель, бо між ними й островом веслували оба моряки з усіх сил, щоб виплисти на отверте море.

На їх нещастє водна дорога між скелями була така вузка, що вони остали в дострілі кораблів і не могли з нього видістатися.

Се було їх загибілю. Розбишаки, що були на чердаку »Трітона«, набрали підозріння аж тоді, коли човен замість приставати до корабля стрілою гнав попри корабель.

В одній хвилині залунали стріли з крісів вартових моряків на втікачів і на жаль не схибили, бо я бачив, як один упав стрімголов у море, а другий по кількох слабих ударах веслом упав на ознак і остав у човні.

Ми не мали часу жаліти над смертю товаришів, бо тепер обскочили нас усіх трох розбишаки, звязали наново та заволікли в печеру, а перед її входом вартував один із них день і ніч.

Годі мені й описати сі страшні терпіння, що ми їх зазнавали в сій понурій печері, де вода стікала зі стін, вужі й ропухи виповзали з закутин і ледяна студінь проймала до костий.

Ми не могли розложити огню й мерзли так, що не описати, бо не мали ні плащів, ні накривал. Дійшло до того, що члени ціпеніли й на руках і ногах творилися боляки. Нашу поживу творили сухарі, що їх ми розмочували в брудній воді, що стікала зі стін. На невпинні просьби подарував нам один розбишака, що в противенстві до своїх безсердечних товаришів виявив більше милосердє, збанок вина. Ми пили за кождий раз тільки по кілька ковтків, щоби запас вистав на довше й так розгрівали вином кров у жилах. Зразу числили ми дні тай години нашої вязниці, тай потім і се закинули, бож смерть була певна. Одиноким промінем була в сій чорній недолі — молитва. Як часто знімали ми руки й кликали з псаломником:

— Господи, Боже мій! На тебе надіявся я! Виратуй мене від переслідувачів і вирви мене з сеї западні, що в неї мій ворог замкнув мене.

Потім знову попадали ми обезсилені голодом холодом і душевним терпіннєм на тверді ложа та годинами лежали, на все глухі й тупі.

Тягнулося се багато тижнів. Ми приготовляяися вже на смерть.

Мені найбільше жаль було хлопця Джемса Ровда. Трясла його страшна пропасниця. У горячці маячив він і смерть видимо наближалася вже.

Одного дня задріжала земля острова, рев гармат доходив до наших ух. Розбишака, що вартував перед нашою печерою, побіг на беріг, а я використав сю нагоду, щоб виповзти на світ.

Якжеж я зрадів, коли знов побачив світло сонця й свіжий подих овіяв мене. Я вдихав його жадно, як спрагнений воду.

З місця, де я стояв, бачив залив перед островом і часть моря.

Розбишацький корабель попав у бій із трищогловцем, що на його задній щоглі лопотів стяг Зєдинених Держав Північної Америки.

Я не сумнівався ні хвилини, що американський корабель вийде побідником і подався назад у печеру, щоби звістити товаришів про надію що значила для нас: спасеннє. Коли Ірляндець держався ще бадьоро в ході, мусів я Джемса підтримувати, бо пропасниця й недостачі довгої неволі так виснажили його сили, що він тільки з трудом міг рухатися.

Коли ми в трійку гляділи на море, сталося щось нечуване, що зновуж дало свідоцтво про хитрощі та воєнну зручність розбишак.

Скоро капітан їх корабля побачив, що його противник переважує їх і числом залоги й гармат, напняв усі вітрила й виплив на отверте море.

Американський кружляк подався зараз за ним і вскорі оба судна зникли нам із очий.

Тепер підняли розбишаки, що остали на острові оклики радости. І мали чого радіти, бо через наглу втечу їх корабля, що звався »Лискавка«, вивабили зі заливу трищогловця.

Залив був знов вільний і кривка морських розбишак безпечна перед відкриттєм і нападом.

»Лискавка« се бистроплав, що йому нема рівні! — закликав один із них. — »Коли він уже на отвертому морі, то певно вимкнеться тяжкому братови Йонатанови. Тимчасом успіємо заладуватися на »Трітоні« та поплисти до Західних Індій«.

Так і сталося. По якій пів години сіли ми знову на поклад »Трітона«. Увесь його ладунок розбишаки вже перед тим перенесли на остров. Наша надія на ратунок пропала. Розпука хопила нас.

По короткій їзді, в часі якої ми мусіли сидіти в нутрі корабля, повстала метушня серед залоги, що вправила нас у дрож.

Digitized by Google

Я видістався, бо ми були самі, на бальок, підповз до діри в покладі й глядів на море.

В далі виринув знову американський кружляк і підїздив до »Трітона«.

Тупіт ходи, що голосно відбивалася в підпокладі, змусив мене оставити бальок і в хвилі, як я знов сидів біля товаришів, увійшли три розбишаки. Вони кулаками загнали нас у задну часть, де було кілька палів і попривязували нас мотузєм сильно до них.

Я спитав їх із обуреннєм:

— Чиж нема в вас у серці іскорки любови до людини? Чого боїтеся нас виснажених голодом і холодом, що скорше подібні до вмерлих, як до живих?

— Не обманиш нас зойкливими словами — відповів один Еспанець із глумливим сміхом. — Ще в вас доволі сили та хитрощів, щоби нам пошкодити. І тому мусите, як довго тріватиме бій із триклятими Американцями, остати привязані. Коли б ми оставили вас неповязаними, ви могли би напасти нас із заду й помогти нашим ворогам.

По сих словах, в яких містилася грізна судьба наша, подалися вони знов на поклад.

— Ми мусимо приготовитися на певну смерть, чи розбишаки переможуть, чи ні! — сказав я до товаришів недолі.

— Колиб перше склалося, то вони знов викинуть нас на самітний остров, або так довго держатимуть у заперті на кораблі, поки не погинемо. А коли переможуть Американці, то жде нас страшнійший кінець, бо кождий розбишака присягнув, ніколи не піддатися.

У хвилині, коли наш корабель загакують, вони вкинуть головню в комору з порохом і ми всі вилетимо в повітрє.

Палі, що до них привязали нас, стояли недалеко від отвору на покладі, яким могли ми бачити кружляк, як повними вітрилами гнався на »Трітона«. Із високих стін його виглядали дула гармат і всюди на покладі стояли моряки уоружені крісами та короткими ножами, щоби кинутися на розбишак, коли оба кораблі лежатимуть чердак при чердаку.

Замигтіла лискавка, заревів гарматній стріл, а потім стріляли гармати одна за одною.

В тім хлопець Джемс Ровд скричав голосно й звернув викривлене жахом лице в означеному напрямі. Я й Ірляндець глянув теж туди й теж скричали розпучливо.

Дуло гармати, що до неї саме приступив моряк із горіючим льонтом, щоб вистрілити її набій, лежав саме напроти отвору в покладовій стіні, що за нею лежали ми повязані. Стріл мусів нас поцілити й рознести на шматки. Сильні посторонки, що ними були обмотані наші ноги й руки, опиралися всім зусиллям, не давалися розірвати й так мусіли ми піддатися долі.

Мої очи впилися в чорний отвір гармати, дрож проймала мене всього й холодний піт трівоги спливав по чолі й лицях.

Віддих спинився й горло стиснуло так, що я тільки з трудом і гикаючи вимовляв слова:

— Боже, будь милостивий.. Господи Ісусе Христе, спаси нас від смерти й від гріха.

Радісний оклик хлопця Джемса змусив мене піднести зір у гору.

Він перегриз своїми острими й сильними зубами посторонок, що ним був примоцований до паля. Тоді хопив сокиру, що лежала недалеко, кількома ударами розсік паль, що до нього ми були привязані й освободив нас.

Ледво стало нам часу відскочити на бік, як заблисла над нами лискавка й жевріюча куля влетіла отвором та розторощила його й частину стіни. Дим і тисненнє повітря відібрали нам віддих і свідомість. Ми попадали на землю.

Коли ми прийшли до себе й знову стояли на ногах, я обняв сердечно моторного корабельного хлопця Джемса й закликав:

— Ти виратував мене від смерти, я тобі сього ніколи не забуду.

Ясні огники, що заблисли в його великих чорних очах, зрадили мені, як гордим і щасливим зробили його мої слова.

Я подався до сходів, що вели на поклад й укритий стежив довкола.

Кулі американського кружляка завдали »Трітонови« важкі втрати, а стріли залоги прорідили ряди розбишак.

Я знав, що ждало нас. За пів години будуть наші кати нездатні до бою й тоді полетить запальна іскра в комору з порохом — сказав я до товаришів, що подалися за мною.

— Чиж нема способу, щоби оминути сього нещастя? — спитав Джемс.

— Є один — відповів я.

— Скажіть, який! — закликав він скоро.

— Комора з порохом мусить піти під воду.

— Добре, дуже добре — промимрив він і відійшов від нас бистро.

Вкоротці почув я з місця, що було між підпокладом і каютою капітана розбишак, удари сокири, та ледви чи чули їх розбишаки, що всі були в бою.

А що я знав, що за каютою є комора з порохом, то впало мені страшне прочуттє.

— Чи малиб розбишаки ще перед загакуваннєм висадити корабель? Та чейже тільки один або два могли вслизнутися в порохівню. При сій думці рішився я напасти на них і повбивати.

Я виявив сю думку Ірляндцеви й закінчив:

— Будемо входу до порохівні боронити до останньої іскри життя, коли туди дістанемося.

Патрік Фавлєр згодився зі мною й ми подалися до місця, де була каюта.

Та як я зчудувався, коли побачив, що вона вся залита водою. Я пішов наперед і найшов Джемса, що сокирою й сверлом робив діру за дірою в помості корабля.

Митю вгадав я, що він задумав.

— Поможу тобі — сказав я, — бо твої сили, як бачу, вичерпалися.

Воно так і було. Хоробрий хлопець не міг із знесилля вже й на ногах вдержатися й працював важко дихаючи та з закровавленими руками, витягнений на землі.

Дикий крик, що більше подобав на рев хижаків і сильний удар об корабель, зрадив нам, що Американці побідили й загаковують корабель. Швидко побачили ми дванацятку моряків, як із піднятими рушницями та з ножами вскакували на »Трітона«.

У сій хвилині вдалося мені видовбати так велику діру в помості присінка, що сильний вал води влився й поплив у комору з порохом, якої двері ми виважили.

Небаром усі бочки, що там були, стояли в воді, яка все висше й висше підносилася.

Digitized by Google

Із каюти вискочив тепер капітан розбишак і кинув палаючий смолоскип на запаси пороху.

Шипіт, прискіт, спалахненнє, що розбишака привитав проклоном і замість полумени, що його він сподівався, вдарила струя води, що загасила смолоскип.

Я поскакав через бочки й міхи до місця, де стояв ватажок розбишак тай ударом сокири розпанахав йому череп.

Кілька хвиль опісля стояв я на покладі й бачив, як американські моряки вбивали останніх розбишак по завзятій обороні.

Година нашого спасення прийшла і ми перейшли на поклад кружляка »Лінкольна«, бо »Трітон« все більше й більше наповнявся водою. Капітан »Лінкольна« приняв нас і доглядав як добрих друзів.

Так прибули ми до пристані Нового Йорку — закінчив підкерманич Джон Скот оповіданнє своїх пригод — і до сього дому, якого гостинний власник нехай живе »многая літа«.

При сих словах підніс він у гору склянку з вином.

Та добродій Нюмен перервав йому словами:

— Перша склянка належиться корабельному хлопцеви Джемсови Ровдови, що поводився як старий моряк.

Усі гості вихилили чарки й закликали враз:

— Нехай живе Джемс Ровд, хоробрий корабельний хлопець!

Переклав А. Лотоцький.

Дуб і гриб.

(Байка).

Маєвий гриб показався
З дубового моху,
Молоденький, здоровенький
І високий троха.
В білу шапочку прибрався,
Кругом споглядає,
Бачить дуба над собою
І його питає:
— А чи довго, мій ти дубе,
Тутки виростаєш?
Чи ростеш іще, чи ні вже,
Кілько років маєш?
— О, мій грибику коханий,
Дуб відповідає:
Як я тутки виростаю,
Сотка літ минає!
— Ой помало, страх помало,
Ти ростеш дубочку;
Подивися — я за добу
На якім пеньочку,
А за рік, за два, чотири,
То побачиш, дубе,
Що із мене так великий
Як ти в троє буде!
Дуб нічого — зашумів лиш,
Гилля розгинає,
Прикро стало, що безсильний
Його висміває.
В півдні сонічко пригріло,
І жарити стало,
Начинає гриб чорніти
І вяне помало.
А дуб грибові і каже:
— Щось ти упадаєш
І чорнієш, чи рости вже
Висшим не гадаєш?
— Пане дубе! — гриб озвався:
Ти рости, небоже,
Я вже при земли зістану,
Бо дальш вже не можу!

Сильвестер Калинець.

Всячина.

Говоряча фільма.

Недавно тому трох німецьких інжінєрів (Ганс Вогт, Йосиф Массолє і др. Й. Енґль) винайшли фільму, котра крім представлень подає також голоси, співи, музику і т. п. у властивих тонах. Вже перед тим много винахідників занималося сею справою, одначе їх досліди не увінчалися великим успіхом. Щойно висше згаданим Німцям удалося винайти говорячу фільму прозвану ними »Трі-Ерґон«. Їх апарат видає голос дуже чистий, острий та вільний від усяких шелестів. Мова сього апарату є так ясна, що слухаючи її здається начеб бу а правдива.

До описання повстання говорячої фільми требаби цілої книжки, але тут подаємо в коротці опис частий сього апарату. Коли хтось говорить, або співає, його голос у виді воздушних филь дістається до катодофону, особливішого роду елєктричного мікрофону. Тут ті филі перемінюються у зов ім точно їм відповідаючі струєві филі. Ті филі при перепущенню їх через т. зв. тліючу (елєктричну) лямпу витворюють відповідні світляні филі, котрі знову через вузенький просмик падуть на півцентиметровий пояс у звичайній фільмі та тут висвітлюються. В сей спосіб є вже голос, неначе яка річ, висвітлений на фільмі. Його світлина виглядає так: на півцентиметровім пояску, котрий є одноцільний з фільмою, знаходяться раз ширші, раз вузші листівочки. Рівнож вони є то яснійші, то темнійші. Се залежить від скорости та висоти голосу. Разом із голосом висвітлюються, одначе вже звичайним способом, і його властителі, себто дієві особи.

При висвітлюванню фільми на екран, голос треба віддати до ух публики. Тому його світлину треба перемінити у світляні филі ті в струєві, а останні довести до наших ух. В тій цілі світлину голосу пересвітлюється дуже рівномірно, палаючою лямпою луковою. Филі її світла змінюються в той спосіб рівночасно зі світлиною голосу. Вони то скорше блимають, то повільнійше, раз стають яснійші, то знову темнійші, відвідно до місць світлини, яку пересвітлюють. Відтак падуть вони на фотоксову комірчину, котра на них реаґує та дуже точно перетворює їх у струєві филі. Ті знову у відповідно збудованім »голоснику«, подібнім до телєфонічної туби, замінюються на голосові филі, котрі зовсім відповідають попередним филям і ділають на ухо так, начеб се був правдивий голос.

Digitized by Google

Анатоль Корчаківський.

Старчик Сковорода.

(Біоґрафічний нарис).

Двісті літ минуло, як у широких просторах України народилася, і 130 літ минає, як там же померла, — людина, що майже пів віку купчила круг себе думку українського загалу. Не лише інтеліґентне коло України, — селянська маса, кріпаки захоплювалися особою тієї людини.

Під пальтом темної ночи, що від часів Хмельницького й Мазепи розпорошила синів України в окремих обивателів „малоросійських“ ґуберній, — засвітилася зірка: то помандрував по селах України Старчик Сковорода...

Сковорода у другій половині XVIII століття зєднав круг своєї особи всіх людий України. Величезна заслуга його перед народом, що він після розвалу нашої батьківщини став першим світочем, який — через Котляревського, Шевченка та инших ґеніїв рідного слова — знову позбирав „малоросійських“ обивателів — у націю українську...

В роковини народження й смерти світлої людини — помянути її добрим словом — є скромним завданнєм автора.

Григорій Савич Сковорода народився на весні 1722 року, в місточку Чорнухах, Лохвицького повіту на Полтавщині. Його родичі були прості козаки-хліборобы. То були люди, як каже перший біоґраф Сковороди, „середно заможні“ та визначалися „чесністю, правдивістю, гостинністю, богоязливістю та миролюбивим сусідством“. Як і всі селяне, завжди заняті своїми ділами, вони мало звертали уваги на вихованнє сина та цілком віддали його собі самому. Хлопчик ріс під безпосередним впливом природи, й першими учителями його були „зелений гай, пісня жайворонка та річка Многа, що вється коло Чорнух“.

Уже в дитинстві виявив Сковорода головнійші риси свого характеру, а саме: релиґійність, мрійність, хист до музики та співів, любов до природи. Не будучи від кого-небудь залежним, часто-густо бігав він із другими дітьми в ліс і там, зіставшися один, співав або грав на сопілці; а не то — поринав у спостереження природи. Особливо подобався йому вірш Івана Дамаскина „Образу златому на поли Деирѣ служиму, тріє твои отроцы небрегоша безбожнаго велѣнія“, який він через те завжди й повторяв.

У 6—7 році од роду — почав Сковорода учитися в дячка „псалтирі та часослова“, китів тодішньої початкової науки, й дуже хутко поборов її. При тому виявив він надзвичайний хист до науки та величезну охоту до читання книжок. Вельми хутко в особі свого ученика дячок мав неабиякого помічника, що разом із ним почав читати й співати на крилосі... Безумовно, Сковорода богато набув од свого першого учителя. Дячок був перший, та напевно й єдиний, хто хоч сяк-так міг задовольнити розбуджений розум молодого хлопця та порадити родичам Григорія — віддати талановитого хлопця в науку до київської Академії. На 17—18 році житя Сковорода був уже студентом академії.

У шкільній науці того часу панувала схоластика. Простий спис предметів, які студіювалися тоді в академії, впевняє, що була то не наука в нашому значінню сього слова, але якась мертвеччина. Вся наука полягала в засвоюванню відомих правил і приписів. Була у всьому, від мов і до фільософії включно, якась своєрідна ґраматика. Школа 18 віку взагалі не турбувалася про те, щоби дати своїм вихованцям якісь певні відомости та навчити їх самостійно розбиратися в річах і обставинах. Навпаки, вона навіть намагалася вбити в них натяк на самостійність у думках і оригінальність їх. Індивідуальність і самостійність думок рішучо заборонялися тоді. От чому й вихованнє в київській Академії (як і скрізь по школах 18 століття) не було відповідне вимогам життя. Тут царювала різка, буцегарня та система наговорювань. І керманичі школи більше дбали про те, аби покарати бурсака, що мав недолю порушити яке-будь правило шкільного статута, ніж навчити його чого небудь певного.

Нам невідомо докладно, яке враженнє зробила на молодого Сковороду академія, як вона йому взагалі подобалася. Але з великою дозою певности — можна сказати, що атмосфера шкільного життя, а особливо після вільного життя під батьківським дахом, — була йому не до вподоби, що фільософ мусів її зненавидіти. Про се бодай свідчить і увесь склад натури Сковороди, його характер, а також — по части — його майбутні погляди на вихованнє та школу. Сковорода безумовно був великим протестантом проти порядків, що тоді панували у київській академії, тому похвали, про які згадує Ковалінський, що їх у великій кількости одержував фільософ од шкільного начальства, не були зовсім заслугою Григорія. То було просте непорозуміннє. Академічна адміністрація не зрозуміла, з ким має діло в особі молодого студента.

Сковорода вчився ліпше від усіх. Самійло Мисловський, відомий у 18 столітю архієрей, що вчився деякий час разом із фільософом у київській академії, — у всьому стояв низше Григорія та не користувався такою популярністю серед товаришів і учителів, як Сковорода. Але тим часом фільософ не міг одержати великих знань від своїх професорів. Останні — у більшости — були люди маленькі та не знали самі часто-густо й того, чого вчили других. Тому Сковорода намагався поширити свою освіту читанням книжок, до чого мав велику охоту, як ми бачили вже, — ще з дому. Київська академія у 18 столітю посідала досить велику книгозбірню і фільософ мав на чому зупинити свою увагу.

У 1741 році засіла на престолі російської імперії цариця Єлисавета Петрівна. Познайомившись із Україною в особі її сина Олексія Розумовського ще княжною, — вона тепер почала виявляти свою надзвичайну симпатію й увагу до сього краю. І се виявилося між иншим у тому, що цариця звеліла набрати до свого хору співаків головним робом із

Digitized by Google

України. Попав у число таких щасливців і Сковорода. Маючи 20 літ од роду, він мав залишити київську Академію з її наукою та податися до Петербурга на посаду придворного співака.

Як провів він час у Петербурзі, чим займався, опріч своїх звичайних обовязків, що виніс із дворічного перебування при царському дворі, — не відомо. Проте мабуть не вподобалося йому Петербурське придворне життє. Коли в два роки, у вересні 1744 року, Сковорода прибув із двором Єлисавети Петрівни до Київа і дістав тут звільненнє від посади з чином „придворного уставщика", він не схотів використати свого титулу задля доброї карієри, але вступив знов до київської Академії простим студентом.

З часу перебування фільософа в Академії — істнує дуже цікава й характеристична для нього леґенда. Оповідають, що Сковороду почали вмовляти прийняти чин священника. Фільософ з початку відмовлявся. Але нарешті коли стало не в моготу, він прикинувся придуркуватим і почав заікуватися. За се його вигнано із академічної бурси.

Фільософ не скінчив курсу Академії. В ній він зіставався рівно стільки, скільки уважав для себе потрібним. Узявши від Академії те, що вона могла йому дати, Сковорода мабуть з початком осені 1749 року залишив її.

Сковорода залишив Академію, але — на превеликий жаль — Академія не залишила Сковороди. Підбір книжок книгозбірні академічної, з якої користав фільософ, будучи студентом, та взагалі ідеї, що царювали тоді в головах панотців схоластиків, що вчили його, дають певне право робити висновок, що джерело науки українського фільософа полягає в київській Академії. Академія зупинила увагу фільософа майже виключно на стародавн-клясичній літературі та творах отців церкви, і та ж Академія нарешті зробила зі Сковороди лише еклєктика та „любителя святия біблії".

Покинувши Академію, Сковорода почав мріяти про Західну Европу, про знання, які б міг там здобути, про широкі обрії, що там би йому відчинилися. Фільософ починав міркувати, якби туди попасти. — І доля усміхнулася до мрійливого юнака. — За границю, по давно заведеному звичаю, їхав полковник Вишневський задля закупна до російського царського двора — вина. Їхав він із цілим штабом слуг та урядовців і підшукував дяка до православної церкви на Угорщині, де мав залишитися при закуплених виноградниках на довший час. Вишневському порекомендував хтось (мабуть в Академії) Сковороду, як чоловіка, що добре знає чужі мови, володіє не абияким голосом, та до того ще має чин „придворного уставщика". Вишневський запросив Сковороду і фільософ в осени того ж року поїхав за границю, про що лише почав думати.

Мандруючи поза границею, Сковорода побував у Відни, Буда-Пешті, Прешбурзі та в инших містах Австрії й Угорщини, а також Польщі. Скрізь він намагався завести знайомство з ученими людьми, в чому йому допомагало знаннє німецької, латинської й грецької мови. Але хто саме були ті вчені, з якими стрінувся Сковорода за границею, нам не відомо. За те ми добре знаємо, що із свого коло трирічного перебування на чужині Сковорода нічого користного для себе не виніс. Ідей заходу він не перейняв, хоч із ними по части познайомився. За границею не побачив нічого такого, чого б не бачив дома. Він лише упевнився, „що не в нас тільки, а і скрізь — богатому кланяються, а бідного зневажають; дурного ставлять висше розумного; неуку дають нагороду, а вислуга годується жебрацтвом; розпуста пеститься на мягких перинах, а невинність томиться за кратами; одним словом, — бачив усе те, що можна бачити що дня на нашій земній кулі". До сього треба додати, що Сковорода мандрував у більшости пішки, а повернувся із за границі з паличкою в руках та торбою за плечима.

Григорій Савич Сковорода.

Дома (в Чорнухах) фільософ не застав у живих нікого із своєї рідні, окрім одного брата, що не відомо куди виїхав. Господарство було покинуте без догляду. Сковороді припадало таким робом узятися за господарку, бо жадних засобів до життя у нього не було. Та душа його була не для того. „Мінерва" (так фільософ звав свій ґеній) підказувала йому, що не тут його хист, що не господарювати він повинен, але робити щось инше, потрібнійше та кориснійше. — А тим часом, поки Сковорода міркував, куди обернутися, на що присвятити своє життє, — він проживав у своїх старих знайомих і друзів.

Уже в той час ходила про нього слава, як про людину надзвичайну та дуже розумну. Йому запропоновано посаду учителя поезії у переяславській семинарії, хоч Сковорода перший про те не просив та й не мав, як уже нам відомо, повної академічної освіти. Він згодився.

Ставши учителем (ішов 1753 рік), фільософ почав одразу ж викладати свій предмет по новому. Для того він написав свій перший літературний твір: „Руководство о поезії", в якому критикував силя-

Digitized by Google

бічний спосіб складання віршів та захищав теорію Ломоносова й Третяковського. Іванови Козловичу, архиєрею, що кермував у той час переяславською семинарією, прийшла не до вподоби новина Сковороди, і він наказав, аби Сковорода викладав науку по старому. Фільософ не згодився. Тоді архиєрей зажадав від нього пояснень на письмі із приводу такого свавілля, що допустився він. Сковорода відписав, що вважає себе правим, бо нова теорія раціональнійша, на чому погоджується з ним багато учених людий, і що він все одно не буде викладати інакше. Своє поясненнє фільософ закінчив латинською приказкою: „Allia res est sceptrum, allia res est plectrum", чи то: одне діло паличка архиєрея, друге діло — сопілка пастуха. Архиєрееви не вподобалася така розмова із ним підлеглої людини і він написав на поясненню Сковороди резолюцію: „Не живяше посредѣ дому моего творяй гордыню", кажучи просто, — він звільняв фільософа з посади.

Залишившись знов без заробітку, Сковорода оселився в одного із своїх переяславських приятелів. Він терпів у сей час строгі недостатки у всьому. Цілком справедливо міг би він сказати у ту пору про себе, що „omnia mea mecum porto", бо все його майно було на ньому. І проте фільософ не жалувався на свою долю, вона йому не дошкулювала. Всі неприємности життя зносив терпеливо.

Сталося, що в той саме час (1754 рік) богатий дідич Степан Тамара, що жив недадеко Переяславля, шукав учителя до свого сина. Йому запропонували знайомі Сковороду й останній переїхав у село Коврай, маєток Тамари.

Тамора був чоловік гордий. „Він із презирством дивився на кождого, хто не був одягнутий в герби та розписаний родословним", каже про нього Ковалівський. Не зважаючи на те, що Тамора був людиною і досить освіченою для свого часу, він держався проте звичаїв прошлого. Не бажаючи упасти в опах опінії, він навіть ніколи не заговорював до Сковороди. А тим часом останньому частогусто доводилося залишитися з господарем разом. Ясно, що фільософу не подобалося таке відношенне до себе з боку гордовитого пана. Та він терпеливо зносив таку зневагу, бо вважав, що необхідно додержати слова. З Тамарою він умовився на рік і не хотів нарушити умови.

Не так, як батько, ставився до фільософа його ученик. Він дуже скоро привязався до учителя й полюбив його. Сковорода не намагався завалити молодий розум хлопця якими-будь книжними знаннями, але більше йшов до нього, щоби зробити із Василя Тамари — чесну, порядну людину. Як привязав до себе молодого Тамару, можна вивести з листа останнього до Сковороди, що писав він до фільософа по трицяти літах, будучи вже дорослою людиною. У тому листі Василь Тамара зве Сковороду „своїм дорогим учителем" і кличе до себе жити.

Але перше, ніж пройшов рік, який припадало Сковороді прожити, згідно з умовою в Тамари, сталася подія, що звов викинула фільософа на улицю.

Одного разу, під час науки зі своїм учеником Сковорода запитав про щось останнього. Ученик, не бажаючи думати, відповів лайкою. На те фільософ не побоявся замітити титулованому дворянинови, що він мислить, як „свиняча голова". Свідками сієї розмови були слуги, які донесли зараз же пані про інцідент. Пані розсердилася і насілася на чоловіка, аби нечемного учителя негайно видалив із хати. І старий Тамара, сам — як здається — не звернувши уваги на згадане непорозумінне, лише піддаючись вимогам дружини, — виповів Сковороді місце. Одпускаючи його, він у перше заговорив до фільософа: „Прости, государь мій! Мені шкода тебе", — промовив прощаючись із Сковородою.

Від Тамари Сковорода знов переїхав до Переяславля і тут оселився у свого приятеля-сотника. Тут стрінувся Сковорода з відомим у XVIII століттю проповідником Калітрадом, який їхав саме до школи Тройце-Сергієвої Лаври, куди його призначено предентом і учителем богословія. Фільософ подумав, що й йому варт поїхати до Москви тим більше — що був тепер без жадного діла, а тут трафляється нагода їхати разом із Калітрадом. За який місяць (ішов все ще 1754 рік) Сковорода був уже в Тройце-Сергієвій Лаврі.

(Дальше буде).

Роман Завадович.

Рицар Лесь.

Сценічна картина для дітий з піснями.

(Докінченнє).

Лесь: Боже! Злочинець підлим обманом
Став у державі великим паном,
А я, що чесність одну лиш знаю,
На слова правди віри не маю.
(*Співає на голос пісні*: **„Ой, не гаразд Запорожці"**...).
Ой як болить мене серце
Правдо, над тобою;
Притоптали тебе люди
До землі ногою.
Цураютъся тебе люди
І ні за що мають,
А неправду і облуду
У серцях ховають.
(*Паде на вколішки*).

О, Русалко-Опікунко
Зійди з свого трону
Візьми бідних, покривджених,
В свою оборону!
Русалко, щиро тебе я молю,
Зглянься ласкаво на мою долю!
Як любиш правду і Бога в небі,
Поможи, прошу, менї в потребі!
(*Встає зажурений з похнюпленою головою*).
Мовчить! Забула менє! — О, Боже!
Хто мені в мому горю поможе?
Мабуть така вже пора настала,
Що святу правду лож подолала.

Digitized by Google

А я далеко, на кінці світа
Свої нещасні проведу літа.

(*Хоче відійти. В дверях показується король, ведений Держитроном, королева, королівна, князь Брехайло, міністер Недотепко і двірня).*

Ява 4.

Мін. Держитрон (*вказує на Леся):*
Глянь сам, королю, на того зуха,
Що поклав — каже — смока без духа!
Хто з двох мужів тих
(*вказує на Леся і Брехайла*)
правду нам каже?

Король: Досить вже того! Се діло враже!
(*Годинник бе годину*).
Годинник вдарив сему годину
(*протягає руки*)
Час вже найвисший йти під перину.
(*Сідає на престіл, королева також*).

Королева: Отся подія справді цікава.

Князь Брехайло (*на Леся):*
Що він обманець, се ясна справа!
Що над тим довго нам розправляти?
Замкнути в вежу, голову втяти!

Королівна:
Правда з його очий споглядає,
На лиці в нього добрість сіяє...
Ні, він не міг би обманцем стати!..

Князь Брехайло:
Кажу коротко: замкнути — стяти!

Королева *(до Леся):*
Як ти невинний мов сльоза з ока,
То дай нам доказ, що ти вбив смока!

Лесь: Чи ж моє слово не вистарчає?

Князь Брехайло:
Який дасть доказ, коли не має?!
Що над тим довго нам розмовляти?
Замкнути в вежу, голову втяти!
Слуги, не тратьте ані хвилини!
Скути в кайдани і... гільотина!
(*Слуги кидаються на Леся і держать його*).

Лесь (*до князя Брехайла):*
В людському тілі гидка почваро!
Чекай, постигне і тебе кара!
(*Зза сцени долітає голос Русалки).*

Голос: Не бійся злого, чесний герою,
Всі проти тебе — а я з тобою!

(Входить Русалка з двома ангелами, які держать у руках по скриночці. Слуги пускають Леся. Присутні крім королівської родини і Брехайла падуть на коліна, а встають аж по хвилі).

Ява 5.

Русалка: Приходжу правду обороняти,
Брехню і злобу людську скарати.
Повеліває Вишнього сила,
Щоби я справу вам розсудила.

Князь Брехайло (*люто*):
Геть з сього місця! Мовчи! Ні слова!
Люди! У неї облудна мова!
Що над тим довго нам розмовляти?
Кажу коротко: замкнути—втяти!

Русалка: Скорше усохнуть у тебе руки,
Ніж мене схопиш на смерть та муки.

Королева:
Русалка правду в кождий час каже,
Вонс справу певно розвяже.

Русалка *(вказує на скринки):*
Отсі дві скринки справу розвяжуть,
У кого правда, певно нам скажуть.
Один і другий най вибирають
По своїй волі, яку бажають.

Лесь: Слухаю радо твоїх приказів.

Князь Брехайло:
Але ж дворяни! Таж се образа!
На мене закид паде неслушний!

Королева:
Як любиш правду, то будь послушний!
(*Князь Брехайло і Лесь вибирають по скриночці*).

Русалка (*до Леся):*
Глянь, що у тебе в скринці міститься!

Лесь *(радісно):* Боже! Се правда, чи мені сниться?
(*Виймає королівський вінець*).

Князь Брехайло (*що відчинив свою скриночку):*
Горе! Зі стиду стою без духа!
Мені дістались ослячі уха!
(*Загальний сміх*).
Русалко з мудрим серцем пророка!
Мушу признатись — я не вбив смока!
(*Русалка кладе на Леся корону, а князя Брехайла вбирає в шапку з ослячими ухами*).
Якжеж я піду тепер між люди?

Мін. Недотепко:
Яж знав відразу, що то так буде!

Русалка: Княже Брехайле геть з того дому!
Не будеш знаний більше нікому,
По краях світа будеш блукати,
Щоб иншим щастя не відбирати.
(Брехайло вибігає).
У кого серце лихе мов в ката,
Того чекає лиха заплата,
А хто лиш правді жертви складає,
Той перешкоди все побіджає.
Правда — се скарби найбільші в світі
Красші як перли і самоцвіти.
(Приводить Леся до престола).
А ти, герою, жий довго в щастю
Мудро і право орудуй властю.
Ти, королівно, не будь байдужа:
Скажи, чи хочеш його за мужа?

Королівна:
Лицаря того я так кохаю,
Що і сказати сього не знаю.
(*Русалка веде її до Леся й обоє кланяються перед королевою).*

Королева:
Тож я вам щастя й долі бажаю
І щирим серцем благословляю.

Мін. Держитрон:
Жий гарна паро, довго, щасливо
І люби люд свій, чесно правдиво,
Царюй над нами до кінця світа,
Многая літа!

Всі: Многая літа!

Королева *(до короля):*
Пригорни, батьку, щиро до груди
Мужа, що сповнив найбільші труди
І за заслуги з божого трону
У нагороду дістав корону.
І здобув славу по всій країні —
Лихо!.. Король спить наче в перині.
(*Король голосно хропе*).

Digitized by Google

Русалка: Іду до свого я обовязку,
А вам лишаю я бажань вязку.
(Звільна виходить, тимчасом хор співає. Балет перед престолом).

Хор (*на голос пісні*: **„Дівча в сінех стояло“.**):
Вже скінчився час грізний,
Смок убитий огняний,
Щезла брехня й обман,
Тож ходімо у тан,
Бо грізний час минув для нас. } 2 рази.

(*Приплескують до такту легко в долоні*).

Не пора нам на журбу,
Ми скінчили боротьбу,
Тож втішаймося всі,
І старі і малі
Бо грізний час минув для нас. } 2 рази.

(Гра світла).

Занавіса.

Загадки й шаради.

Аритмоґрф.
(Уложили Н. й Н. Олексюки).

кість	го	і	лу	но	є	вю
ніт	ска	ка	мо	кро	світ	де
сти	ма	ро	ве	**Ро**	вла	ру
мо	бра	зі	ми	І	прий	наш
сни	нець	ф	здро	жи	зму	сно
мо	бє	за	і	твер	у	ми
і	вла	би	тя	на	ю	дий

Ідучи слідом шахового коника від складу **Ро,** зложіть гарний фраґмент нашого визначного поета і його ініціяли. Сей гарний фраґмент був надрукований в котромусь числі »Молодої України«.

Вписати — поступаючи після повисшого тексту — в поодинокі поля, цифри від 1 — 40, то дадуть в обох прямокутних рядах, як і в середнім поземім і прямовіснім ряді однакові суми; окрім сих в обох перекутнях так поземім і прямовіснім ряді стоячі на проти себе два числа дадуть суму 50 (в кождім квадраті).

Ґеоґрафічна загадка.
(Уложив Стефан Лукань).

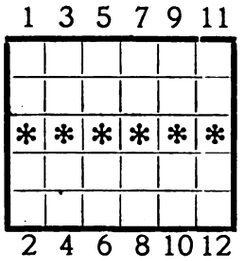

1-2. Місто, де мирився Виговський з Москалями.
3-4. Гора на Україні.
5-6. Місто в Африці.
7-8. Озеро в Польщі.
9-10. Ріка у Сх. Галичині.
11-12. Місто у Сх. Галичині.

Букви на місци звіздок дадуть назву ріки на Україні.

Ломиголовка.
(Уложив М. Кумка).

Г	а	д	м	р	о	а
й	к	и	л	е	в	и
к	і	ч	о	в	о	л

Почавши від букви »Г« зложіть із порозкиданих букв три слова, з яких повстане гарна пословиця нашого народа.

Фіґуральна загадка.
(Уложив Стефан Лукань).

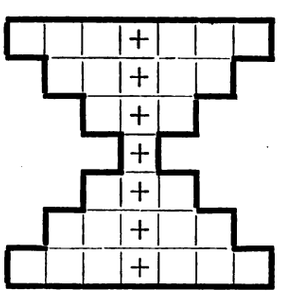

1. Спаситель світа.
2. Мужеське імя.
3. Інакше: невільник.
4. Зубна шелестівка.
5. Часть кола.
6. Народ у давних часах.
7. Рід хороби.

Букви на місці хрестиків дадуть назву села на укр. Підкарпаттю, де в жовтни 1907 р. в копальни земного воску знайдено мамута, що жив на землі вже тому 2 міл. літ, знаходиться у музеї Дідушицьких у Львові.

Історична загадка.
(Уложив М. Кумка).

Са.
Сод.
Си.
Сан.
Сті.
Сел.

Доповніть недостаючі букви у сих 6 словах, а одержите імя першого українського короля.

Скороговірка.
(Д-о).

Казала Прокопиха до Прокопа: Поможи, Прокопе, нарвати кропу до окропу! Прийшов Прокіп, скік через окіп, урвав кріп і кинув в окріп. Добре, що не ішов Прокіп на тік так як торік і не попік собі лівий бік!

Digitized by Google

Розвязки загадок.

Число 1.

Ребус ч. 1.

Козак пана не знав з віка,
Він родився на степах —
Стався орлом з чоловіка,
Бо зріс в кінських стременах.

Шахова вежа.

Лічу в неволі дні і ночі —
І лік забуваю!
О, Господи! Як то тяжко
Тії дні минають!
А літа пливуть за нами,
Пливуть собі з тиха...
(Т. Шевченко).

Загадки.

1. Хміль. 2. Волосє, чоло, брови, очи, ніс, рот і язик. 3. Книжка. 4. Скрипка. 5. Корабель. 6. Ключ.

Магічні букви.

Христос. Восток. Вифлеєм. Пастир.
Цілість: *Христос раждається.*

Магічний квадрат: Число 65.

Загадка святочна:

Ревак Лен Сонце Оля. Слива. Ухо. Сихів. Ляк. Карпати.

Цілість: *Веселих Свят!*

Різдвяна шарада: Ялинка.

Шарада: Помідори.

Загадочна візитівка.

Гетьман запорожський.

Число 2.

Ребус ч. 2.

Вилізло шило з мішка.

Загадка фігуральна.

Мірно. Літро. Дорна. Українок. Рівна. Але. Миш. Пий. Мур. Три. Яма. Кіт. Оле. Лій. Ісь.
Цілість: *»Молода Україна« — »Наш Приятель«.*

Загадка складова:

Козак. Америка. Ровер. Пилип. Астра. Тибет. Индіяни.

Цілість: *Карпати.*

Вежа в шахівниці.

Учись, щоб був ти сильним мужем,
Як засвитає день новий!
Учись, щоб в ряд ти став готовим,
Як клич роздасться боєвий!
(Іван Франко).

Загадки: 1. Їздець на кони. 2. Книжка.

Загадочна візитівка.

Лікар — дентист.

Число 3.

Ребус ч. 3

Слова раз сказаного всі коні світа назад не притягнуть.

Загадка фігуральна.

Луг — Батько, Січ — Мати.

Аритмограф.

Терем. Гість. Львів. Яруся. Дерен. Лилик
Цілість: *Тільки сміливі не гинуть серед темряви і мли.*
(О. Олесь).

Загадка з »И«.

Лин. Ірина. Лилик. Ириця. Син.

Загадки.

1. Скрипка. 2. Місяць. 3. Веселка. 4. Огонь. 5. Багно.

Шаради.

1. Льондон. — 2. Вечерниці.

Поука:

Не хочеш — не слухай, а не перебивай.

Від Адміністрації.

До сього числа залучаємо виповнені чеки на вирівнанє передплати по конець року 1924. до решти передплатників. Просимо конечно, найдальше до 10 липня с. р., о надісланє сего доповнення передплати. Хто не вирівнає залеглої передплати за I і II квартал — тому з **13 числом** (1 липня) здержиться дальша висилка газетки. В половині червня с. р. розішлемо за посліплатою на адреси всіх наших передплатників дуже інтересну повість для молодіжи п. з. **»Молодість славних людий«**, твір французького писателя для молоді Евгена Мілєра і маємо надію, що кождий передплатник радо викупить сю посилку.

Річна передплата для:

Краю 12 злотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 60 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 грошів.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько. **З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.**

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

Нова книга.

Ми не в школі вже, не в школі —
Ми у полі
серед нив,
Час науки вже проплив,
ми на волі.

Нас пестує дух дубров,
Чар розмов
зірок вечірних,
Тонкий пах квіток покірних
І зазулин милий зов.

Нас манять блакитні води,
Блеск погоди,
сонцецвіт,
Нас дивує пестрий світ,
світ природи.

Він мов батенько для нас!
В кождий час
нас научає,
Книгу правди розгортає
І шепоче раз у раз:

„Із тієї книги, діти,
Цвисти, жити
вчіться, вчіть,
Щоб могти пізнати світ,
зрозуміти.

В книзі тій життє — листки,
А цвітки —
слова дрібнії,
Їм даруйте ваші мрії,
Молодечії гадки".

Ми не в школі вже, не в школі,
Ми у полі
раз у раз,
А науки в кождий час
в нас доволі.

Тож читаймо, діточки,
Ті листки
пильно, завзято.
Певно нас навчить богато
І дуброва і цвітки.

Роман Завадович.

Digitized by Google

Анатоль Корчаківський.

Старчик Сковорода.

(Біографічний нарис).

(Продовженне).

Намісником Лаври у той час був учений Кирило Ляшевецький. Він уже давно, по чуткам, знав Сковороду й його ученість. Розуміючи, яку користь могла б мати доручена йому школа від праці в ній фільософа, Ляшевецький почав намовляти його залишитися назавжди в Лаврі. Та Сковороді була вельми дорога його „тітка", як він звав Україну, що залишив її задля Лаври — і одмовився. Він лише згодився перебути в Лаврі час, потрібний задля перекладу якоїсь книжки Плютарха, що просили його зробити для Лаврської школи. Закінчивши переклад, Сковорода з палицею в руках, торбою за плечима та сопілкою за поясом — пішов назад у Переяслав, залишивши про себе в Троїцько-Сергієвій Лаврі вражіннє вельми ученої людини, та велику приязнь до себе з боку намісника Кирила.

Тимчасом Тамара, зрозумівши, що не знайти йому учителя, подібного до Сковороди, — жалкував за фільософом. Він тепер шукав побачення з ним, аби знов запросити його до себе за учителя до сина. Про те ж він просив і своїх знайомих. І не встиг іще Сковорода повернутися до Переяслава, як йому почали переказувати запрошеннє Тамари — повернутися знов до нього. Фільософ не згожувався. Досить обрид йому чванько-пан за перший раз, щоби піти до нього на житє у друге; не хотів існову фільософ попасти до пана на становище льокая. Але вийшла пригода — несподівана для Сковороди. Один приятель Тамари, здається — використавши задля своєї ціли нетверезий стан фільософа, привіз його в Камрай до Тамари — спячим... Тамара тепер був інакший. Він дуже ввічливо прийняв на сей раз фільософа, добре з ним поводився і просив бути виховником його сина. Сковорода послухав і залишився,

Прожив тепер фільософ у Тамари коло чотирьох років... Завжди у вільні од науки години — ходив він у ліс або поле — і там сам один слухав пісню жайворонка, шепотіннє ліса, делікатні звуки сопілки. Природу Сковорода любив над усе. Він розумів її, як може зрозуміти лише той, хто — по словам Барятинського — одною душею з нею жив. Часто-густо природа приводила фільософа в екстазу і в сі хвилини він виливав свою душу у віршах.

Любов до природи найхарактеристичнійша риса душі фільософа. Природа давала йому натхненнє і всі твори Сковороди написані де-небудь у глухому лісі, на пасіці, під акомпанімент гудіння пчіл. Сковорода писав виключно літом. „Зимою я лише руки грію", — жартував він.

Сковороді під час його перебування у Тамари було поверх трицять літ. І тепер ми його у перше бачимо цілком скристалізованим, як чоловіка й яко фільософа. Тут цілком зложилися в нього ті погляди на житє й світ божий, що нам відомі нині під назвою ученія Сковороди; тут він нам видний вже з тими рисами характеру, що залишаються в нього на завжди. У віршах, написаних у Камраї, виявляє він думки, що звемо фільософією Сковороди; у поступках виявляє себе так, що увага людий все більше й більше починає зупинятися на ньому.

Перебуваючи в Камраї, фільософ студіював біблію та старо-єврейську мову. Знаннє останньої було йому потрібне задля того, аби міг читати біблію в оригіналі.

Наступив 1759 рік. Сковорода, на запросини Білгородського архиєрея Йоасафа Миткевича, зайняв посаду учителя поезії в Харківській колегії. Василь Тамара до сього часу виріс і поїхав до Петербурга, — через що фільософ існову деякий час був без діла та, по звичаю, проживав у своїх близьких... У Харкові Сковорода почав вести житє, що одразу звернуло на нього увагу — всіх мешканців міста. Що-дня він уставав ще до сходу сонця та як-що дозволяла погода, ходив далеко за город зустрічати схід сонця. Спав дуже мало: не більше чотирьох годин на добу; одягався скромно; їв один раз на день — по заході сонця. Не вживав мяса й риби, а жив виключно овочами, городиною та молоком. Був „завжди веселий, сильний, рухливий, усім задоволений, до всіх добрий, скромний, усім готовий послужити". Поважав і любив добрих людий без ріжниці їх стану, навідувався до хорих, розважав печальних, ділився останнім із тим, хто нічого не мав".

Скінчився шкільний рік, і літом 1760 року Сковорода приїхав у Білгород у гості до Йоасафа.

Білгородський архиєрей поважав фільософа й знав йому ціну, тому — бажаючи його на завжди залишити при Харківській колегії, — почав вмовляти його постригтися в монахи. При тому обіцяв йому велику карієру та гарне становище серед громадянства. Схвильований сим Сковорода — відповів архиєрейському дорученому, монахови Гервасію: „На що я піду в монахи? Збільшувати кількість лицемірів? Ні! Ви, коли хочете, їжте масно, пийте солодко, одягайтесь мягко та й монашествуйте, а я бачу справжнє монашество не в рясі, але в житю безкористному, задоволенню малим, помірности, у відмовленню від усіх прихотий і любови до себе, в шуканню слави Божої, а не людської"... А в кілька день після сього, коли побачив, що Гервасій, бувший його приятель, образився, він заявив, що покидає Харківську посаду і пішов в околиці Білгорода, в ліси, де цілком оддався своїм думам про світ, Бога та людий.

Йоасаф Миткевич не хотів проте, аби Сковорода залишив підлеглу йому школу. Він бачив у фільософі одного з найкрасших учителів колегії. І тому почав він знову запрошувати Сковороду до Харківської школи. А для більшого успіху подав право фільософу вибрати науку, яку він хотів би викладати... Сталося також, що в сей саме час Сковорода познайомився зі своїм першим біографом і учеником Ковалинським, який лише вступав до Харківської колегії. Ковалинський дуже до вподоби прийшовся фільософу і бажаючи бути виховником доброго юнака, про що просив Сковороду дядько Ковалинського, він згодився на пропозицію Йоасафа

Digitized by Google

і в осени 1762 року знов був призначений до Харківської колеґії учителем.

У сей раз Сковорода взявся викладати грецьку мову та вести синтаксичну клясу.

Вельми цікавий фільософ як учитель і вихователь. Тут він ішов один проти всіх. — З сього боку ось як його малює Ковалинський.

Всі вихователі й учителі намагалися впевнити учеників, начеб щастє полягає у тому, аби мати багато грошей, смачно їсти, солодко пити, жити не працюючи та забавлятися; — Сковорода ж і словом і ділом доводив, що все се задля справжнього щастя зовсім не потрібне. Навпаки, треба зменшувати свої потреби, уникати всього непотрібного, відмовлятися від усяких прихотей, бути трудящим та добре виконувати діло, за яке взявся.

Всі учителі казали, що великі мудреці старого часу, хоч і жили згідно з найкрасшими правилами людської етики, все таки, як поганці, не могли знати правди і в своїй науці помилялися; — Сковорода один намагався довести слухачам думку, що устами тих мудреців говорила сама правда, що вони, як і святі Христової церкви, теж говорили від Духа Святого.

Семинарія вчила своїх вихованців — бачити істоту Христової віри в обрядах, — Сковорода один доводив їм, що вона — у справді добродійному життю та любови до ближнього.

Школа й життє впевняли юнаків, що ріжне соціяльне становище людий санкціоноване самим Богом; що чим чоловік богатший, тим він, значиться, достойнійший в очах божих — і навпаки; що найбільш угодні Богови монахи, священники, царі, богачі; що кріпаки також і в очах божих не більші звичайної худоби. Сковорода лише їм говорив, що Бог не дивиться на лиця, що всяка робота однаково потрібна й жадної праці не треба соромитися.

Старчик Сковорода на мандрівці.

Вельми цікавий також факт, що показує, як фільософ перемагав забобони.

Ковалинський, наслухавшись ріжних балачок про те, начеб-то на кладовищи в ночи лякає нечиста сила, начеб-то встають із могил мерці й т. и., — боявся один ходити в ночи повз кладовище. Тоді Сковорода, аби в кінець знищити в свому вихованци сей страх, почав водити його ночами на кладовище. При тому, під приводом, начеб здалегін ліпше чутно гру його флейти, — кидав Ковалинського одного. І такі прохідки на могилки Сковорода повторяв зі своїм учеником до того часу, поки не впевнився, що останній перестав боятися могил і хрестів.

Діяльність Сковороди в Харківській колеґії багатьом була не до вподоби. Перш усього до неї неґативно ставилися деякі із шкільних товаришів фільософа, яких авторітет багато тратив в очах учеників од лекцій фільософа. Не сподобався він і Порфірію Крайському, новому білградському архиєрейови, що змінив Йоасафа Миткевича. У Сковороди тому зявилося у загалі багато ворогів, що намагалися йому пошкодити. І від часу до часу пускали вони про фільософа вигадки — одна від другої дурнійші. Так, наприклад, довідавшися, що Сковорода не вживає зовсім риби й мяса та що радив комусь другому теж саме робити, — почали обвинувачувати його у розповсюджуванню маніхійської єресі. Побачивши, що фільософ любить зоставатися один і стороніться од загалу, — почали казати, що він мізантроп та ворог Завіту Божого про любов до ближнього. Почувши, що про гроші говорив комусь, як про зло, — почали обвинувачувати його в безбожности, „бо“, — казали: „золото — дар божий, а Сковорода прозиває його злом“. Довідавшись, що Сковорода листується із Ковалинським, забороняли йому се робити, загрожуючи — звільнити Ковалинського із колеґії. — Але все тее Сковорода терпеливо зносив; можна мовити, — стоїчно зносив. Лише в окремих випадках, коли ставало особливо болюче за неправдиві поговори, — він починав боронитися. Так одного разу, коли Сковорода занадто багато наслухався про своє маніхейство, — він зявився на якесь зібранне і там — у присутности багатьох виголосив промову, в якій жалувався на тих, що „малюють його сіючим пороки та єреси і тим забороняють людям вести з ним знайомство, мати зустрічі й розмови“.

У серпні 1764 року Ковалинський зібрався до Київа. Поїхав з ним туди й Сковорода. Йому хотілося подивитися на місця, де він провів свої молоді роки, а також побачитися зі своїми родичами та друзями. Останні, у більшости, були його шкільні товариші. Тепер се були архиєреї, священники. І останні почали вмовляти його постритися в монахи. „Годі, Григоріє, блукати по світі!“ — доводили фільософу отці духовні: „Пора й пристати до пристані; нам відомі твої таланти; свята

Digitized by Google

Лавра прийме тебе, як своє чадо, ти будеш стовпом церкви й прикрасою обителі". — „Ах, преподобні!" — з серцем промовив Сковорода: „Я стовпотворення множити собою не хочу, досить і вас стовпів необтесаних у божому храмі".

Пробувши два місяці у Київі, фільософ повернувся до Харкова.

В році 1766, з наказу імператорки Катерини II, уведено в курс харківської колегії „добронравіє". Викладати се „добронравіє" найшли найздатнійшим Григорія Сковороду, через що останній був призначений на посаду учителя нового предмету. І Сковорода з великою охотою взявся за викладанне добронравія, бо се більш усього приходилося йому по душі. Він навіть одмовився від покладеної платні, кажучи, що задоволенне, яке йому дає нове діло, багато дорожше для нього ніж гроші. — Та недовго проте довелося тішитися фільософови викладанием добронравія. „Добронравіє не грецька синтакса", і вже перша лекція Сковороди з предмету, що давав змогу розвернутися великому розумови й серцю, — викликала багато балачок. Коли ж фільософ написав підручник: „Начальную дверь к христіанскому добронравію для молодого шляхетства Харковской губерніи", се вже дало останній привід обвинувачувати його в ліберализмі", кажучи мовою нашого часу, — і Сковороду, як і в Переяславі, потягнено до відповідальности. Але йому не хотілося виправдуватися не знати в чому й він знов покинув посаду, та на сей раз — уже на завжди. Правда, Сковорода прийняв участь у призначеній — з приводу його книжки — диспуті, але ж останнє було — з боку фільософа — звичайною ввічливостю людини, що вважає нечемністю мовчати, коли її питають.

Із часу перебування Сковороди в Харкові передають таке оповіданне. Якось фільософ сидів коло гостинного двору на панелі та грав на флейті. Повз нього проїздив харківський губернатор Євдоким Щербинін. Пізнавши фільософа, він звелів зупинитися та послав свого адютанта попросити фільософа до себе в екіпаж.

Докінченнє буде.

Душевна весна.

Чому як лиш на цвітку я погляну,
Якась надія в серце уступає,
Й душу прибиту, жалощами пяну
Крилом розради ніжно обіймає?

Невжеж й мені весна зас'яти має,
Листочки плянів розівє у груди,
Невжеж у серці звучно заспіває
І сил додасть на нові тяжкі труди?

Благословенна ти, весно душевна,
Світи мені стотисячним промінням!
З усіх утіх і радостий непевних,
Лиш ти одна зженеш душі терпіннє.

Роман Завадович.

В. Коропів-Старий.

Лісове свято.

Купальська пєса-казка для дітий.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Дідусь.	**Даня, 9 років.**	**Лісовик.**	**Перелети.**
Тато.	**Галя, 7 років.**	**Дві мавки.**	**Хухи.**
Андрій 14 років.	**Водяник.**	**Дрімовиця.**	
Марина 13 років.	**Дві Русалки.**	**Потороча.**	

Діється в ночи під Івана Купала.

Замість штучної сцени може бути відповідне місце в природі.

Беріг річки або ставка, порослий кущами та вербами. Далі ліс, левада чи садок. На передньому пляні, де відбуватиметься головна дія, невисокий кущик, квітки посеред низької, зеленої трави. Так би мовити на авансцені лежать дві купи сухого хмизу, а ще на переді, на рампі стоять дві-три деревини.

Сонце зайшло. Ось-ось зовсім смеркне.

Ява 1.

З ліса виходять: Даня з кошиком у руці та Галя з китичкою квіток. Оглядаючись та розмовляючи, повільно наближаються до куща на передку сцени).

Галя *(майже з плачем)*: Даню, я боюсь!

Даня: Не треба, Галочко!.. Все ж одно, тим нічого не поможеш... Подивимось ще тут, може знайдемо шлях...

Галя: Вже зовсім темно... Я нічого не бачу... Тільки трава...

Digitized by Google

Даня: А ми будемо схилятися, тоді ліпше видно.

(Схиляються над травою).

Галя: Ой, тут щось горить!

Даня: Та то ж купавка, або »кітче очко«, світлячок. Візьми його на ручку: він тобі буде за ліхтарик.

Галя: Я не хочу! Він мене вкусить!...

Даня: Що ти? Вони ніколи не кусають. Дивись!.. *(Бере купавочку).* Та ще дивись, який величезний!.. На тобі! *(Віддає).*

Галя: Ой! Воно ворушиться!.. Він тільки блищить, а не пече!... Але ж світить він тільки на руку... Я нічого не бачу довкола... А он — річка!...

Даня: І справді!... Куди ж се ми зайшли?

Галя: Тепер ми загинемо!... Відтіль на нас вискочить Водяник, або змій!...

Даня: Не говори, не говори так... Водяник... він добрий... А зміїв тепер нема... Або вернімось ліпше в ліс...

Галя: Ні, ні!... В ліс я ні за що не піду!.. Там Хухи, Мавки... Там нас може ззісти вовк.. як »Червону шапочку«... Я боюсь... *(Хлипає).*

Даня: Не плач, Галочко... Вовків тепер також нема вже... А Мавки та вони ніколи не займають малих дітий... Ми ж тільки зблудили...

Галя *(хлипає ще дужше)*: Так, зблудили... А ти ж казав, що знайдемо дорогу...

Даня: І знайшли б, коли б не було так темно... Ходім от так понад берегом.

Галя: Мене ніжки болять... Я вже далі не можу...

Даня: Ну, то знаєш що? Посідаймо тут, під кущиком, трохи відпочинемо...

(Сідають, туляться одно до одного).

Галя *(заглядає в кошик):* Там уже нема й суниць... А їсти хочеться... Дуже-дуже!...

Даня *(дивиться й собі):* Ні, тут під листками ще трохи лишилось. На...

Галя: Так їж і ти...

Даня: Я не хочу... Я витерплю, бо я ж старший... і я — мущина!...

Галя: На хоч одну... Отсю велику.

(Кладе йому в рот).

Ява 2.

Дрімовиця показується за кущем. Вона вся в сірому, нагадує стару черничку, малесенька, як дівчинка. Обличя зовсім біле).

Галя: Ти чув?... Щось неначе шелестить...

Даня: Ні, то вітер у лісі... Або ж може филя хлюпається в річці...

Галя: А може то розбійники?... Ой, страшно!...

Даня: Не говори, мовчи... Ти таке розказуєш, що й всякий инший би злякався! Не треба говорити... Тут нема розбійників, ні вовків, ні зміїв... *(Оглядається)*.. І я зовсім нічого не боюсь... Тільки не треба згадувати...

(Туляться одно до одного щільнійше).

Дрімовиця *(простягає над дітками руки, в яких тримає сіру хустку, й говорить протяжно):*

Швидко стелиться ланами
Тепла нічка...
Сходить тихий сон над вами,
Затуляє вічка...

Даня: Ти нічого не чуєш, Галочко?

Галя: Ні, а що?.. Мені так хочеться спати...

Дрімовиця:

Спіть спокійно, ви маленькі,
Не журіться....
Заколише вас гарненько
Дрімовиця...

Даня: Галю, поклади мені голову на коліна й трошки подрімай... Я тебе стерегтиму... А потім підемо далі...

Галя *(сонно):* Куди підемо, мамо?... *(Умощується).*

Дрімовиця *(накриває її сірим шалем).*

Даня: Зручно тобі, Галю?

Галя: Зручно. Так тепло, мнягко... *(Засипляє).*

(З річки чути жабяче кумкання, з ліса озивається пугач — »К-ю-ї! К-ю-ї«)...

Даня *(підводиться, оглядається)*: Що ж нам робити... Боже, Ангеле Хранителю!.. Пожалій нас... і скажи татови, або Андрійкови, або хоч дідусеви, що ми зблудили й сидимо біля річки... І зроби так, щоб мені не було страшно... *(Бере великий дрючок і сідає біля Галі. Якийсь час оглядається, а потім починає хилити голову до землі).*

Дрімовиця *(зводить над ним руки):*

Спи спокійно, милий Даню:
Дрімовиця вас догляне!...

Даня *прислухається, а потім умощується біля Галі. Дрімовиця й його вкриває шалем, а потім одним рухом зводить над дітьми курінь, сама ж сідає на пеньочку.*

Ява 3.

На узлісі зявляється кілька ліхтариків. Їх несуть Хухи. Вони маленькі, пухнаті, зеленкуватого та фіялкового кольору. Біжать дрібнесенько, мов котяться, розбігаючись, то знову збігаючись до купи, немов розглядають місцевість.

Перша Хуха: Ой! Ху-ху! Ху-ху! Ху-ху!...
Потягніть ви в себе духу!...

Всі Хухи *(спиняються й нюхають повітря):*

Друга Хуха: Тут напевне близько люди...
Що ж се з нашим святом буде?...

Всі Хухи *(разом):*

Тут десь люди лягли спати...
Як же свято нам справляти?..

(Підбігають до куріня):

Дрімовиця: Тихо, Хушки, тихо!...
Сі не роблять лиха!...

Всі Хухи *(разом)*:

Нас послали Мавки
Розпалить огники...
Сю ніч свято літнє буде,
Не повинні тут буть люди!...

Дрімовиця: То й робіть ви своє діло,
Розсвітіть, щоб скрізь горіло.
Я ж сама дітий догляну —
Будуть спати аж до рана!..

Ява 4.

Хухи протягають поміж передніми деревами дротики, навішують там ліхтарики, біжать знову до ліса, виносять нові, збирають у траві світлячків, та розглядають їх по лінії рампи. Тимчасом з ліса виходить перша Мавка. Се — красна дівчина, в довгій світло-зеленій одежі, на голові вінок із красолі. Хухи підбігають до неї.

Мавка: Чи все приправлено до свята?
А де ж огні на бережках?...

Digitized by Google

Перша Хуха: Зараз прийдуть Потерчата,
Принесуть вони в квітках...
Мавка: Добрий вечір Дрімовице!...
Хто ж то в тебе там лежить?

Мавка підходить до Дрімовиці й тихо розмовляє з нею.

Явл 5.

З ліса виходить Лісовик із другою Мавкою, одягненою в рожеве, у вінку з волошок. Лісовик у темно-гнідій кереї, з великою суковатою патерицею. Обоє з ліхтариками.

Лісовик *(до другої Мавки):*
Треба всюди подивиться:
Може хтось в кущах сидить?
Друга Мавка *(до Хух):*
Ви дивились під кущами?
Чи не стежить хто за нами?
Лісовик *(нюхає повітря):*
Ніби чую людський дух...
(До Хух). Заглядать під всяк лопух!...
(До Дрімовиці): Що то в тебе, Дрімовице?
Дрімовиця: Дуже прошу не гнівиться...
Тут дітки... В лісі зблудились,
Сплять. Сердечні потомились...
Лісовик *(заглядає в курінь):*
А! То се ж оті дітки,
Що в день збирали ягідки!...
Сі не будуть заважати
Свято нам своє справляти!...

Ява 6.

Зза кущів, понад берегом біжать Перелети[1]*. Вони голенькі, одягнені тільки в коротенькі, як у балєрін, ріжнокольорові спіднички. Чубики у них стирчать у гору, звязані великими кокардами з широких стяжок. У кождої в руках по два каганчики, що вони й розставляють понад бережком.*

Тим часом зза кущів випливає човен, прикрашений ліхтариками. В човні Водяник у блакитній зі сріблом кереї. Дві Русалки, в білих шатах та жовто-блакитних вінках. На веслах Перелети.

Лісовик: Он вже їде князь води!...
Сходьтесь близше всі сюди...
(Всі підходять до берега).
Лісовик *(гукає):* Витаємо вас, рідні братя!...
(До Хух): А чом не горить багаття?
(Дві Хухи біжать до хмизу й запалюють бенгальські огні, а також хмиз).
(Всі, що на березі, вклоняються Водяникови).
Теплої ночи, Владико!
Водяник *(виступаючи на берег).*
З святом витаю великим!...
(Водяник і Лісовик сідають на траві, біля Водяника — на бережку дві Русалки, біля Лісовика — на траві дві Мавки).
Водяник: Тисячі років в ночи на Купала
Родом великим ми свято справляли...
Тільки ж тепер лишилось нас мало...
Через тісноту все геть повтікало!...
Навіть і ті, що й тут зостались,
Й сьогодня до купи всі не зійшлися...

[1]) Перелета (також Потерча) — се дитя, що вмерло нехрещене. Воно літає до сімох літ і кричить »хресту«. Коли хто здогадається і охрестить його, воно стає ангеликом, колиж ні, воно по сімох літах літання стає злим духом.

Лісовик: Так, так... Мій сусіде й земляче!...
Не згадуй вже ліпше. А то ще й заплачу...
Ліси мої темні тепер поріділи,
Скрізь по них люди шляхи поробили...
Утік Перелестник, упився і Дідько,
Покажеться Куций, тай то дуже рідко...
Немає і Відьми — моєї зовиці...
Не тільки що духи — тікають і птиці!...
Бо тісно стає нам жити у хащі...
Так, брате! Раніш куди було красше!...
Водяник: Та ти ж кажеш, брате,
Що гріх сумувати.
А — скажу я не в обиду
Сам заводиш панахиду!...
І Мавки, навіть Русалки
Похнюпились, немов галки...
Красше ви нам заспівайте...
(До Хух) Огню більше підкладайте!...
(Русалки й Мавки співають, інші підхоплюють):
»Тихо, тихо Дунай воду несе,
А ще тихше дівка косу чеше«...
Водяник *(після співу гукає):*
Стій, співці! А де ж музики?!
В танок, діткі! Черевики
Хай зазнають також свята!...
Починайте, Потерчата!
(Чути музіки, Перелети й Хухи беруться за руки і складають два окремі кола, танцюють навколо багаття й співають).
Перелети: Огонь горить, потріскує,
Над ним комар попискує...
Рибка плеще у водичці...
Гарно, весело на річці!
Хухи: А в траві дерчить деркачик,
Він дратує диких качок,
Жаби й цвіркуни сміються,
Заглушити його пнуться!...
Перелети й Хухи *(сходяться в одно коло разом).*
І у лісі, на травичці,
І на річці, у водичці,
І в горах, і на долині,
Гарно скрізь на Україні!...
(За лісом вививаєтся в гору ракета).
Перша Русалка: Літавиця он упала!...
(Вилітає друга ракета).
Перша Мавка: Он друга летить зза хмар!...
Лісовик *(до Перелет і Хух):*
Ну, дітки, на честь Купала
Пострибайте через жар!
(Перелети співають, Хухи стрибають).
Перелети: Ой купався Іван
Та й у воду упав!
А Марійка рятувала,
З води його витягала...
(Починають стрибати).
Хухи *(співають далі):*
Де купався Іван,
Повиростав бурян...
Де ж Марійка купалася,
Там травичка послалася...
(Одні співають, інші стрибають).
На Йвана Купала
Крізь огонь стрибали,
Уперед та назад...
Нехай сичить, наче гад!...
Лісовик *(до Мавок та Русалок, що плетуть вінки та кидають у воду):*

Digitized by Google

Ех! Дівчатка чарівнії,
От шкода, що я старію!...
(до Водяника): Але ж слухай, пане-брате,
Тра й нам молодість згадати!...
Гей, музики! Скрипки з басом!
Вдарте добре ви смиком,
Підуть в танець з викрутасом
Лісовик з Водяником!...

(Музики грають гопака, Водяник із Лісовиком танцюють):

Водяник: Та ж хіба я не козак, не козак?!
Ой ударю гопака я, мов юнак!
Лісовик: Гей тікайте всі гриби та жуки,
Тут танцюють гопака козаки!...

Ява 7.

Потороча виходить із ліса на високих дибках у довгій білій одежині.

Потороча *басистим голосом):*
Добри-ночі, братя милі!
Лісовик *(танцюючи):*
Добри-ночі, Потороча!
Ти ж до танців теж охоча!
Потороча: Хоч пройшла я сто дві милі,
Й крутить у ногах гостець,
А пущуся у танець:
Маю ж душу не з лопуцька,
Хоче того, чого й людська!

(Тримаючись за костур, підстрибує в такт).

Водяник: Фу!... Вже кришка!... Більш не можу!...
(Він заточується, Русалки й Мавки його підтримують та помагають сісти).
Водяник: Се не встану тиждень з ложа!...
Лісовик *(також перестає танцювати):*
З мене також піт потік
Мокрий я, як Водяник!...

(Сідає).

Потороча: От шкода, що я спізнилась;
Саме тільки розпалилась,
Не втомилася б й до ранку
Веселитися у танку!...

(Помітивши дітий).

Гей ви, Хухи й Потерчата!
Десь тут ділись дитинчата?
Їх по лісі скрізь шукають,
Всяким голосом гукають!..
Лісовик: Ти спіткала?.. Ходять люде?
Потороча: Так, аж четверо їх блуде!..,
Лісовик: Треба їм вказати шлях
Ще побються десь в ярах..
Скочте митю зо дві Хухи...
Митю ж!... Скільки старчить духу...

(Дві Хухи швидко біжать до ліса).

(Чути з далеку півневий спів).

Водяник *(підводиться):*
Ну, родина наша славна!
Ніч свята на прикінці...
Позбирайте, Потерчата,
Всі блискучі каганці.
Час бо нам уже й до хати..,
Лісовик: На добра-ніч, пане-брате!...
Русалки *(до Мавок):*
На добра-ніч, сестри милі!...
А як зійде місяць білий,
Ви приходьте: будем гратись,
В сяйві місячнім купатись!...
Мавки: Ми зійдемось на могилі...
Русалки: Погойдаємось на филі!...

(Починають розходитись).

Потороча *(прикладає палець до чола, гукає):*
Тссс! Мені на думку зпало,
Щоб на згадку про Купала
Отим дітонькам хорошим
Положити щось у коши...
Всі: Славно! Славно! Щось на згадку...
Дрімовиця *(до Водяника):*
Що даруєш, любий батьку?
Водяник: Я?... Перо, щоб ним писати!

(Дає очеретинку).

Лісовик: Я ліхтарик! З ним читати!

(Дає каганчик).

Русалки: Мушлі хай на каламарчик...

(Кладуть дві мушлі).

Мавки: Із кори дамо пеньальчик!..

(Кладуть дві шабатурочки).

Дрімовиця: А я їм дам чудові сни,
По втомі як заснуть вони.
Потороча: Я з євшану ясну квітку
Подарую милим діткам.
Хто її з собою має,
Вірно той свій край кохає...

(Півень співає в другє).

Водяник *(сідаючи з Русалками та Перелетами в човен):*
Прощайте!... Час вже спати!...

(Відпливають)

Лісовик *(з Мавками та Хухами, відходячи до ліса):*
На добра-ніч!.. Й ми до хати...

(Відходять).

Потороча: Дякую я всім за ласку.
(До Дрімовиці): Забирай свою запаску,
Чи то шаль, чи то намітку...
Дрімовиця: Ще померзнуть бідні дітки...
Ні, вже красше почекати,
Поки прийде їхній тато...
Потороча *(кланяється й відходить).*

Ява 8.

Дві Хухи *(з ліхтариками показуються на узлісі, потім зникають. З ліса чути вигуки:*

Даню!... Данилко! Галочко... Ге-ей!... Ганнусю!...

З ліса вибігає песик, а за ним показуються: **Тато, Дідусь, Андрійко, Маринка.**

Маринка: От і до річки вже ми дійшли, а ніде тобі ані слідочка!

Андрій: Та песик чує ж слід! Дивись, як він веде нас усе вперед та вперед.

Дідусь: Та він таки слід чує, але ж одно мене непокоїть; що тягне він до води!

Андрійко: Ні, дідусю, не турбуйтесь — Даня розумний хлопчина!...

Дідусь: Розумний то розумний, а тільки ж не через що, як через його великий розум ото ми ночею по лісах сновигаємо, як неприкаяні!... Даниле! Галю!

Тато: Ану, сюди! Он там якесь багаття!.. Може там кого розпитаємось?...

Digitized by Google

(*Всі наміряються до куріня*).

Дрімовиця (*швидко опускає курінь, забирає намітку й щезає в кущах. Натомість над дітьми розцвитає огненна, чудова квітка*).

Тато (*стає здивований*): О! Що за чудо!.. Мені здавалося, що там стоїть курінь — тепер його нема!

Дідусь: Свят-свят!... Та то ж папороть цвите!... Сьогодня ж ніч на Івана Купала!... Там певне скарб!...

Маринка: А так, дідусю, скарб, якого ми шукаємо!... То ж наші діти! (*Підбігає*). Галюсю, Даню!.. (*Цілує їх*).

Інші (*також підбігають*).

Галя: Таточку!... Маринко!...

Даня: Дідусю Андрійку!...

Маринка: Чи ж не змокли ви від роси?

Тато: Чи не померзли, діти?...

Дідусь: Голодні мабуть ви, сердечні!..!

Андрій: Їх налякали чари...

Галя: Ні, ні! Нам так було добре... Тепло, затишно... І ягоди смачні... Се моя квітка!...

Дідусь: Не руш її, то квітка чарівна... То папороть цвите!...

Даня: Е ні, дідусю. То квітка євшан-зілля... То нам дала тут Потороча.

Тато: Що ти говориш, Даню?...

Маринка: Болить тебе голівка...

Даня: Ні, нам було дуже добре... Нас доглядала Дрімовиця, а тут справляли свято Лісовик, Водяник, і Хухи і Перелети...

Галя: Отут були Русалки, тут Перелети через огонь стрибали...

Тато: Ні, бачу я, що й справді ви хорі... Ходім швидше до дому... Нехай вас мама там малиною напоїть, до ліжка покладе... (*Бере на руки Галю*).

Даня: Не хорі ми... Усе те правда... Аж ось, дивіться ви, які ми маємо подарунки. (*Виймає з кошика*). Аж ось перо, щоб ним писати... Аж ось лічтарик — з ним читати...

Галя: А он чудовий каламарчик, з кори мені й йому пенальчик... А квітка то моя!... Я нікому її не віддам і завжди любитиму рідний свій край...

Всі (*розглядають подарунки*).

Дідусь: Не дурно ж кажуть старі люди, що в ніч на Івана Купала в лісах творяться ріжні чари... Тільки мало хто їх бачить...

Тато: Ну, добре ж, що все так щасливо для них скінчилося... Забирайте ж, дітки, свої подарунки... Потім розповідатимете все докладно, а тепер не будемо баритись, бо дома там побивається за вами ненька...

Дідусь: Добре, що все добре... А тільки ж, дітки, в друге не ходіть так далеко самі... Як би ви знали, як ми всі за вас натурбувались!...

Даня й Галя: Вибачте нам... Ми зблудили... Ніколи більше вже не будемо...

(*Відходять*).

Даня: Мій милий песику, чого ж ти не пішов з нами, як я тебе кликав? Може б ми не заблудили тоді...

Галя: А може б і тобі тітка Потороча дала якийсь подарунок?....

(*Ховаються в лісі*).

Кінець.

Технічні вказівки до вистави пєси »Лісове свято«.

Головне завдання упорядників вистави — вибрати відповідну місцевість для виконання. До того, що відносно місця дії вказано на початку тексту, тут треба ще додати, що кущі можна зробити штучно, позастромлювавши в землю свіжо зрубані віти (»клечання«). Так само можна поробити й тимчасові дерева на авансцені, між якими на дротиках Хухи мають розвішувати ліхтарики. Се конче необхідно, бо призначення сих ліхтарів не тільки в прикрашенні місця дії, а також і в тому, щоб разом із »купавками« давати трохи світла на сцену, де до запалення багаття буде надто темно. До річи, »купавки« можна зробити з тих малесеньких мисочок, що їх продають гончарі на ярмарках у купі зі свистунами. Туди налити оливи й повставляти ґнотики, як у лямпах, чи каганцях. Перед виставою, коли вже на репетиціях буде відомо, скільки часу триватиме дія, треба пересвідчитися, чи сі каганчики не погаснуть швидше, як кінчиться дія.

З огляду на незвичайну площину сцени і далекість »лаштунків« від глядачів, треба, щоб виконавці мали ролі »на кінці язика«, бо надія на поміч підказувача (суфлєра) дуже мала. Одначе все ж таки за переднім кущем (біля Дрімовиці) повинен сидіти суфлєр, який по части мусить виконувати обовязки й сценаріюса. А саме: він дає знак, коли грати, коли переставати музикам, що сховані за дальшими кущами, потім також сиґналізує тому, хто має випустити ракети. Коло суфлєра повинна бути та огненна квітка, що виростає над дітьми на прикінці пєси. Вона служить суфлєрови для сиґналізації, а також освітлює йому текст.

Виконавці повинні памятати, що грати в умовах природної обстанови треба повним голосом, а відходячи в глибінь сцени (до ліса наприклад), повинні чим дужше усилювати голос і говорити повільнійше, бо в противному разі ніхто їх реплік не почує, або не дочує. Сі акустичні умови сцени конче треба перевірити на репетиції.

В тексті вже зазначено в загальних рисах, як повинні виглядати »духи«. Тут же коротко скажемо, як на нашу думку зробити для них ґардеробу власними силами й дешевим коштом.

Для **Русалок** та **Мавок** придадуться звичайні жіночі сорочки, довгі, з мережками. Мавкам попришивати навколо ковніра довгі галузочки берези з листочками, щоб вони звисали аж до долу. Русалкам попришивати також стеблини кручених паничів або берізки (з квітками). При можливости, тим і другим поверх сорочок та зелені й квіток надягти широкі туніки з кольорового серпанку. Мавкам — зелені, русалкам — блакитні. Добре було б поробити також відповідної барви сандали (з церати »клейонки«), а — коли ні — то кольорові черевички.

Для убрання **Лісовика** придалась би довга попівська ряса (рукави на живу нитку звузити). Для **Водяника** треба робити плащ блакитного кольору, а по ньому наліпити зірок, повирізуваних зі срібного паперу. На головах у них вінки з білих квіток, а у Водяника ще й срібна (з картону обклеєного срібним папером) коронка. Під час танців обидва скидають свої кереї, а лишаються в барвних запорізьких штанах, вишиваних сорочках, кольорових чоботах і т. д., як »козаки«. Ґрім — дідів. Перуки — з прядива.

Digitized by Google

Потороча — на високих дибках (»ходулях«), що припевнені їй поясом до стану. Рівновагу підтримує міцною патерицею. Довге біле запинало (з двох простирал) аж до землі. Голову також запнуто так, що вся її постать нагадує малюнки постави Данта (див. ілюстрації до »Божественної комедії). Чола не видко, видко лише довгий ніс, довге підборіддя жовтого кольору. Під носом можуть бути вусики, як у старих баб, кілька бородавок із кущиками волося.

Хухам можна зробити одіж так. Грубі сорочки, широкі, накрохмалені, щоб вони робили їх фіґури опуклими. Сорочки обшиті побарвленими переважно в ріжні одтінки зеленого кольору стружками (так звано »деревляна бавовна«, що її вживають на пакування скляних річий). На голівках — такі ж шоломчики, що спадають аж на плечі. Обережність при танцях біля огню, а тим більше при стрибанні!... Тим то ліпше стрибати через негорючий хмиз, між яким поставлено червоні ліхтарики. Перелети повинні мати на голівках тісні рожеві чепці, що роблять їх ніби голеними. В чепцях в осередку круглий виріз, куди простягнено пучечком все волосячко. Уха розчепірено (проріз у чепцях).

На тім місці, де кущ на авансцені, лежить замаскований травою триніг із трьох кілочків. Нижні кінці кілочків припевнено до землі (мотузочками), а верхні всі звязано до купи. Дітьи (Галя й Даня) лягають у середині того тринога, не насідаючи на кілочки. Дрімовиця, покриваючи дітий, так кладе свій шаль, щоб потім можна було одним рухом, взявши за верхній край звязаних у купі кілочків, враз підвести над дітьми курінь (триніг покритий шалем).

Також Дрімовиця на прикінці дії його складає, а потім зводить шаль, щоб основи куріня глядачі не бачили. Коли Дрімовиця зложить курінь, за ним обявиться суфлєрів ліхтар, вложений у велику рожеву папірову квітку, яку варто зробити так, щоб її тичка висовувалася в гору ніби виростала. (Се зробить суфлєр).

Глядачам найкрасше сидіти просто на траві.

Песика навмисне в пєсі не названо, щоб його можна було кликати справжнім іменем. Він повинен належати тому, хто гратиме ролю Дані. В день вистави мусить бути голодний. Від того місця, де його пустять, по траві треба провести слід до куріня масною ковбасою чи салом, щоб песик пішов вперед певною стежкою до ціли.

Три лілеї.

(Казка).

Було колись три царівні, молоді, гарні й добрі. Проте заміж вони довго не виходили, чи тому, що були бідні, — дарма, що царівні, — чи тому, що дали обіцянку, яка звязала їх на все життє.

Обіцянку ту проголосили вони урочисто над могилою своєї матери. Їх мати була Цариця Лілей та через ріжні лихі пригоди занапастила вона все своє царство, колись богате й славне. Розуміється само собою, що царство Цариці Лілей може бути тільки царством цвітів, а цвіти живуть звичайно недовго, як узагалі краса й молодість.

Царство Цариці Лілей творило безкрає лілейове поле й міста, повні лілей. А що цариця була лілея, то й її доньки були лілеї; так само й її радники, ґенерали та військо.

Усе в тім царстві було — самі лілеї. І ви легко уявите собі, як вони могли боронитися проти стільких ворогів, що проти безневинних лілей націлили »цвіти« своїх рушниць та гармат.

Прийшов день, коли Цариця Лілей також потрібувала б гармат. Було се тоді, коли її вороги, що заздрили її нечуваному богацтву, яке Цариця надбала з продажі запашних есенцій для цілого світа, напали на неї, щоб заволодіти землею, яка постачала таку силу есенцій та перфум.

Та Цариця Лілей не мала гармат і мусіла разом з усіма своїми лілеями покинути свою державу та йти на цвинтар, лишивши три дочки самі без жадної опори.

Поле було спустошене, лілеї позламувані й однесені в чужі землі, — землі побідників, що хотіли дати їм розцвисти, а потім видушити з них запашні соки й розбогатіти, як колись Цариця Лілей, що була так само добра, як нещасна.

Але все те багато не помогло катам Цариці Лілей. Бо коли вони поприносили до дому собі всі лілеї, загарбані насильством, і посадили їх у землю, на полі й по садах, то хоч як дбали про них, аби тільки добитися, щоб вони росли й цвили, та милі цвіти не давали проте жадних пахощів.

Коли Цариця Лілей умирала й дочки її, плачучи, зійшлись коло її ліжка, Цариця, схлипуючи й цілуючи їх, сказала їм:

— Доні мої, памятайте собі ось що: Ви повинні знову заложити Царство Лілей. Наших людий, що так любили свій край завсігди, вирвано з рідного ґрунту й рознесено по далеких землях. Ви мусите знову зібрати всіх їх у моїм нещаснім царстві, яке знов буде тоді вільним та цвитучим. А сього інакше не зможете зробити, як не додержите такої обітниці: що всі три одружитеся з трома князевичами, які будуть володарями ваших лілей, та що поберетеся всі в один день, у ту саму годину й ту саму хвилину.

І вона відчинила скриньку, яку пильно аж досі ховала в себе під подушкою, вийняла з неї три лілеї, свіжі, запашні, наче тільки зірвані з стеблини й дала кождій королівні по одній.

Перша, чудова біла лілея, припала Біляні, найстаршій з її дочок.

— Візьми, мила Біляно. Се твій наречений; будь йому завсігди вірна й гляди, щоб не втратити його. Будь завсігди готова життє за нього віддати. І завсігди май собі в думці:

Лілеє біла, як свитанне раннє,
Пахощі твої солодкі моє серце ранять.

Digitized by Google

І Біляна, плачучи, взяла білу квітку й поцілувала руку, що дала її їй. А думкою подумала:

»Бідні мама говорять у непамятстві. Хочуть, щоб я одружилася з лілеєю. Але що ж таки може робити з лілеєю царівна на відданні?«

Проте подякувала, а того нічого не сказала. Тимчасом стара Цариця вийняла другу цвітку зі скриньки й почала говорити до Рожеви, другої своєї дочки, подаючи їй лілею червоної барви:

— Візьми, Рожево моя. Се твій наречений, що я тобі знайшла. Будь йому завсігди вірна й стережися, щоб ти його не втратила. Завсігди будь готова життє віддати за нього. І завсігди держи собі в думці:

Лілеє прекрасна, як ранок рожевий,
З тобою на віки сплелися вже ми.

Рожева так само, плачучи, взяла цвітку й також поцілувала руку, що її подала. А тим часом подумала:

»Моїй бідній мамі справді зле, коли починають уже говорити в непамяті. Бо сеж таки чудно: дати мені червону лілею й сказати: »Се твій наречений«. Для чого ж бо може бути червона лілея королівні на віддані?«

Подякувала проте й не сказала нічого, та навіть і не могла, бо стара цариця вже з новою чорною квіткою лілейовою говорила Чорнявці, наймолодшій своїй дочці:

— Візьми, мила Чорнявко. Се твій наречений. Будь йому завсігди вірна; гляди, щоб ніколи його не втратила. Будь завше готова віддати за нього життє. І завсігди собі думай:

Лілеє чорна, як нічка снива,
В тобі тепер уся моя сила!

І вона теж гірко ридаючи, думала собі те саме, що думали й сестри. Бо ж вона знала, що людина, яка лілею за чоловіка вважає, довго вже не виживе. Та що лілея царівні на відданню ні до чого. Та нараз вона побачила, що мати її нагло засипляє, що вона впала навзнак на подушку, й почула, як вона говорила вже через силу й так, що вже важко було розібрати:

— А тепер... коли... всі три маєте... своїх чоловіків, що будуть вам... підпорою... на все життє... я можу... спокійно вмерти. Біляно, Рожево, Чорнявко! Прощайте... на віки! Памятайте ж... що ви повинні... зібрати всі наші лілеї в сім моїм царстві... яке... знову тоді буде... вільним та цвитучим...

Се були останні її слова, бо зараз вона умерла, й міцні лілейові пахощі були ознакою, що душа її здіймається до неба.

І в той же час усі цвіти, що їх розсіяли бу и по своїх землях переможці над Царицею Лілей, знову стали пишні, еге ж, тільки без пахощів, і всі зникли звідти, а там лишилися самі голі стебелинки, і земля була суха й гола.

Вороги подумали, що се якийсь чарівник заподіяв так, аби пімститися за Царицю Лілей. Вони взяли скорше найшвидші коні й разом із сильно узброєним військом подалися до царства Цариці Лілей, щоб зробити слідство.

Вони побачили, що стара цариця вмерла, а три її дочки: Біляна, Рожева й Чорнявка гірко плакали й просили у них помочі й оборони.

А всі лілеї з їх землі творили трохи не цілу гору й на тій горі спочивала Цариця Лілей, як ніякий цар ніколи не спочивав.

Бідолахи ті думали, як би їм пімститися і почали радитися.

— Що чинити? — питався один.

— Помстімося, — сказав другий. — Порубаємо тіло, спалимо, а попіл розвіємо з вітром.

— Нарешті... мертва заплатила за свою упертість життєм, — мудрував третій.

— Ну, то як же?

Знялися суперечки. Той хотів одне, другий — друге.

Увагу притягли до себе троє княжат, котрі уперлися на тому, що мертвому не можна відмовляти в останній пошані й що три царівни гідні найбільшого співчуття.

Нарешті договорилися, що поїдуть мирно назад і власне тим скорше, що царство по смерти Цариці Лілей не мало вже ніякої ціни. Про небіжку сказали, що відмовлять їй в останній пошані й на похорон не підуть. І як прийшли, так і пішли.

Та не всі. Оті три добрі князевичі, що виявляли жаль до мертвої Цариці, не хотіли йти, поки не відбудеться похорон.

І який же то був похорон! Похорон, що в ньому брали участь цвіти й пахощі, і проміні місяця та зір. Чогось подібного не було ніколи. Три князевичі, коли заспокоїли Біляну, Рожеву й Чорнявку, самі викопали могилу й поклали туди бідну Царицю Лілей — а в могилу зараз почали кидати лілеї, самі лиш лілеї, і на труну царицину в могили, і зробили їй ложе з цвітів, а потім над гробом, ба навіть цілу могилу насипали з самісеньких цвітів, свіжих та запашних.

Царівни не втручалися: Нехай, мовляв, роблять, що хочуть. Вони ввесь час плакали й дякували, а потім узявши скриньку, що досі лежала на ліжку цариціному, дали її трьом княжатам.

— Ми бідні. Не маємо нічого, що могли би вам дати. Одну річ на трох. Прийміть її на згадку про нас. Тягніть жеребки, робіть із нею, що хочете. Тільки візьміть її. Спасибі! Прощайте! Ми лишимося тут оплакувати бідну матір.

— Назавше?

— Назавше!

— Бодай хоч одне нам обіцяйте!

— Кажіть.

— Обіцяйте нам, що підете від сієї могили, скоро тільки лілеї повянуть.

— Обіцяємо вам, бо сі лілеї ніколи не повянуть. Прощайте!

— До побачення!

Пішли. Тягли жеребки і скринька припала тому, чиє князівство було найдальше від царства нещасної Цариці Лілей.

»Сі лілеї ніколи не повянуть«, — сказали царівни князевичам, аби ті відчепилися.

Проте вони зівяли і скоро, бо така вже доля всіх річий, що мусять загинути; так і найтяжша журба, так само й чарівні лілеї, принесені й ті, що самі прийшли, на могилу мертвої цариці.

А мабуть напевне се добре, що річи в життю мають таку долю. Зрештою лілеї вчинили справжнє диво, бо ж вони лишилися свіжі й запашні цілий місяць. І цілий місяць три царівни зіставалися на могилі, плачучи й молячись, а коли були голодні, то їли ті мясисті лілеї, ними ж вони заспокоювали собі й спрагу, бо лілеї в глибокі, довгі ночі пили багато роси.

Та нарешті й лілеї напилися, скільки могли і не могли вже пити більше тай почали вянути.

Страшний то був день для царівен, як пригадали вони собі дану обітницю. А як згадали — зараз

Digitized by Google

так і зробили. Скоро тільки зівяла остання лілея, глянули три царівни одна другій в очи, витерли сльози й підвелися, щоб іти. Але перше зняли руки над могилою й заприсягли:

— Ми зберемо всі лілеї в царстві нашої небіжки матері й рідний край знову буде вільний та цвитучий. Так веліла нам наша бідна мати, й так воно буде! Присягаємо, що ніколи не покинемо одна другої, поки не виконаємо обіцянки, що дали Цариці Лілей!

Царська палата скоро стала пусткою. Бо що ж могли робити три самітні дівчинки в тих порожніх світлицях, де навіть меблів не було?

Вони взяли, що найшлося й що вважали за найпотрібнійше в дорозі. Не забули й лілей, що їм мати подарувала перед смертю, й пішли всі три разом невідомою дорогою, дуже засмучені. Та все ж таки на дні серця ховали вони останню надію. Та надія їх підсилювала: надія й тверде переконаннє, що присягу свою вони виконають.

Мандрували Бо'г-зна як довго; їли тільки лілеї, воду пили з джерел, ночували під синім небом...

Одного вечера стріли їздця. Вони зійшли на край шляху, щоб дати йому проїхати. Та їздець скочив з коня, щиро привитався, й підійшов до Біляни, низенько вклонився їй і заговорив:

— Красна дівчино, я цар слави й хожу світом, шукаючи нареченої. Ти мені подобаєшся, чи хочеш бути мені дружиною?

— Спасибі, Царю Слави, — не можу.

— А чом не можеш? Скажи красше, що не хочеш!

— Не можу й не хочу; перш за все, що ми три сестри й повинні одружитися всі три в один день, у ту саму годину й ту саму хвилину. А де ж останні женихи?

— Як будеш моєю нареченою, знайдемо їх легко. Я знаю стільки царів, стільки князів, що були б щасливі, коли б могли пібратися з сестрами Цариці Слави.

— Спасибі. Та сього не досить. Йдіть, шукайте, вертайтеся з рештою женихів.

— Шкода. Так мало треба було, щоб бути моєю нареченою.

— Що ж я повинна була зробити?

— Насамперед: покинути сю білу лілею, бо лілея не квітка слави. Квітка слави — лавр.

— Лишіть собі свій лавр, а я лишу собі свою лілею.

— Така дорога ся квітка?

— Така дорога, що не віддам її ніколи нікому.

— Навіть мені, що має таку силу?

— Ані вам, що маєте таку силу!

— Се упертість, я тебе покараю.

— Спробуйте, як що маєте відвагу. Але щоб добути квітку, мусите мене вбити.

— Та я дістану її й убивати тебе не буду.

І він простяг руку, щоб забрати собі квітку. Почалася боротьба між лицарем і дівчиною, котра в останню хвилину згадала материну раду й гукнула:

Лілеє біла, як свитаннє раннє,
Пахощі твої солодкі моє серце ранять.

І зараз лілея пустила такі міцні пахощі, що лицар упав, наче вчадів...

Царівни пішли далі.

Йшли кілька місяців, ночуючи під синім небом, годуючись лілеями, що знаходили по дорозі, або прохаючи милостині, коли лілей не було.

Біляна була в білій одежі, Рожева — в рожевій, Чорнявка — в чорній. Йдучи, вони завше трималися за руки й ніколи не забували за лілеї від матери.

Люди, що здибувались із ними, дивилися на них, дивуючись і завсігди обдаровували їх словами.

— Які здорові дівчата! Наче які царівни!

Одної гарної місячної ночи, білої, наче з срібла, зустріли три царівни роскішну карету, всю з золота й дорогого каменя, а в кареті сидів пан, також у золото, діяманти та инші роскоші вбраний. І ті перли сіяли йому в місячному промінні так, наче найбогатші скарби світа.

Сестри відійшли на край шляху, щоб карета проїхала.

— Куди йдете, красні дівчата? Як се ви мандруєте в такий час по сих шляхах? — спитав він у Рожеви, а та йому відповіла:

— Куди йдемо, не знаємо. Йдемо в ночі, бо в день дуже горячо.

— Хто ви?

— Ми три сестри. А ви хто?

— Я Цар Богацтва. Мандрую, шукаючи нареченої, що булаб мені гарна. Ти мені подобаєшся, ти мені гарна, чи хочеш бути мені за жінку? Як хочеш, то сідай з своїми сестрами у карету і я присягаюся вам, що земля ще ніколи не бачила трох дівчат таких богатих, як ви.

— Спасибі, Царю Богацтва. Ми народилися в богацтві та зубожіли й уже звикли до того. Я не можу бути твоєю нареченою.

— А чому? Скажи красше, що не хочеш.

— Не можу й не хочу, а се тому, що ми три сестри й повинні одружитися всі разом, в один день, в одну годину, в одну хвилину. Де ж іще два женихи?

— Як будеш моя, найдемо їх легко. Знаю стілько царів і князів, і вони булиб раді бути своїками Царя Богацтва. За богацтво все можна купити, і женихів.

— Женихів так, але не серце. Спасибі, але богацтва не досить... Ідіть, шукайте й вертайтеся з тими двома женихами.

— Шкода. А треба так мало, щоб була Царицею Богацтва.

— А що ж би я повинна зробити?

— Перш за все покинути ту червону лілею, бо цвітка богацтва — золота лілея.

— Лишіть собі свою золоту лілею, а я лишу собі червону.

— Така дорога ся квітка?

— Така дорога, що не віддам її нікому ні за що.

— Навіть мені, що має таке богацтво?

— Навіть вам ні!

— Ніхто ніколи так мені не говорив. Се упертість, і я тебе покараю тим, що вирву в тебе твою лілею.

— Спробуйте, коли маєте відвагу. Але щоб її дістати, мусіли б наперед мене вбити.

— Дістану й убивати тебе не буду. Ухоплю тебе, посажу в карету, нажену коня й матиму тебе й твою червону лілею. А як будеш упиратися, — убю тебе.

Рожева боронилася, скільки було сили. А коли цар хотів уже підняти її й кинути до карети, вона згадала як-раз материні слова й закричала:

Лілеє прекрасна, як ранок рожевий,
З тобою на віки сплелися уже ми!

Докінченнє буде.

Digitized by Google

Розвязки загадок.

Число 4.

Фігуральна загадка. 1 Ігор. 2 Еней. 3 Обід. 4 Атос. 5 Внук. 6 Тиса. 7 Пиво. 8 Рожа. 9 Крим. 10 Осип. 11 Орел. 12 Олег. 13 Швед. 14 Опір. 15 Краї. 16 Угри. 17 Грек. 18 Рута. 19 Вежа. 20 Їзда. 21 Хрін. 22 Иней.

Цілість: *Редактор »Молодої України«*,

Магічний квадрат. Сокіл. Озеро. Кереш. Ірена. Лошак.

Дотепні питання. 1. Сліпий кінь. 2 Коли нема великої. 3. Той, що її не має. 4. Лежить або сидить. 5. Шампан. с. Те, що міхи не уміють говорити. 7. Намальований на образку. 8. Як вилле чорнило на сорочку.

Шаховий бігун.

Кому власна батьківщина
З малих літ не дорога,
Той непевна є людина,
Най він буде гірш врага!
(Болгарська пісня).
(гляди „М. У.“ ч. 6. з 1923 р.)

Аритмограф. Бурян. Двері. Тарас. Збруч. Вінець. Криця.

Цілість: *Будьте тверді як із криці, бавитись не час!*
О. Олесь.

Історична загадка. Іван Скоропадський. Іван Бруховецький. Іван Виговський. Іван Лобода. Іван Підкова. Іван Мазепа. Іван Наливайко. Іван Самійлович. Іван Богун.

Число 5.

Географічна загадка. Рогатин. Орлинці. Городок. Акерман. Батурин. Бендери. Житомір.

Загадки: 1. Сволок у стели. 2. Глиняний горнець. 3. Воскова свічка. 4. Небо і земля, день і ніч, огонь і вода в ріках і Бог. 5. Кушка і брусок. 6. Млинок до кави. 7. Труби. 8. Світло місяця. 9. Дощ. 10. Пчоли, що літали понад церквою, де горіли воскові свічки.

Шаховий коник.

І в Рим галєра приплила.
Минає тиждень. Пяний Кесар,
Постригши, сам себе в Зевеса,
Завдав евесу юбілей.
Ликує Рим. Перед кумира
Везуть возами ливан, миро,
Женуть гуртами християн
У Колізей... (»Неофіти XII).«

Шаради.

1. Котиліон — 2. Баркароля.

Влучні розвязки надіслали: Б. Думін. Н. Н. Олексюки, Ж. Караваєв, Б. Мандюк, М. Солтисівна Д. Налуковий, І. Левчанівська, І. Сабат і Ст. Лукань.

Звіти з дитячих вистав.

Ремизівці к. Золочева.

Шкільна дітвора в Ремизівцях, золочівського повіта, яка недавно познакомилася з „Молодою Україною“ і „Світом Дитини“, приняли обі газетки і книжочки видавництва з великим захопленнєм. Школярики і школярки заохочені звітами з діточих театральник вистав, що відбуваються по цілому краю, принялися радо за діло урядити виставу і в своїй школі, хоч не знали, що се є театр і як виглядає сцена. Хоч початок у кождому ділі трудний, удалося дітям перемогти всі труднощі і дня 13. квітня с. р. уладжено виставу штуки **»Рицар Лесь«,«** підготовану самим автором. Виконавці роль вивязалися зі своїх завдань досить добре і шкільна дітвора, для якої вистава була виключно призначена, бачучи досі щось собі незнаного приняла виставу з великим одушевленнєм. Заохочений успіхом гурток артистів почав після Великодня підготованнє штуки **В чужім пірю«,** яку виставлено дня 11, мая с. р. Завдяки відповідному уладженню можна було подбати про які-такі сценічні ефекти. В II-гій дії заливало сцену місячне світло, імітоване ручними електричними лямпочками. На початку III-ої дії мали видці змогу обсервувати свитянок, як звільна усував пітьму, що залягала сцену, а перші його блески падаючи нп ріжнобарвні одяги сплячих квіток викликували дуже гарне оптичне вражінне. В грі дітий, в порівнанню до попередної вистави помітний великий поступ. Загальне признанне здобув собі найліпший артист ремизівської діточої сцени **Федь Курпіта** (Бітер), який має гарний голос і в будуччині нераз ще буде захоплювати видців. Заслужені оплески зібрала **Ганя Шкоруда** (Ніч), а також звернула на себе увагу найліпша співачка **Евгенія Попадюк** (Рожа) і **Галя Чепак** (Лелія). Фіялкою була **Тацька Гарасимишин,** Дзвіночком — **Володимир Боднар,** Братчиком — **Петро Ципа,** Синичкою I. — **Марія Бойко,** Синичкою II. — **Софія Курпіта,** Сверщиком — **Василь Гевко.** Тепер драматичний гурток збільшається і при кінці шкільного року дасть казку-пєсу Вільшенка *„Червона Шапочка“*, яку разом зі штучкою *„В чужім пірю“* повторить відтак для старших. По причині великого заінтересования виставами драматичней гурток поклав собі метою виставити на сцені в часі вакаційних ферій всі красші драматичні твори, які вийшли заходом видавництва „Світ Дитини“.

Присутний.

Жертви.

На пресовий фонд »Мол. України« і »Світа Дитини«
(в злотих польських).

Вп. К. і Т. Гурки з Яблінки Вижної 5 (на **»Живий Вінчик«** за місяць червень). Вп. З. Калужняцька 3, Вс. о. Дм. Кубаєвич 2.

Олюсь і Юрчик Стецюки з Чікаго 2 доляри.

Річна передплата для:

Краю 12 злотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 60 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 сотиків

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько. **З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.**

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

Ранок.

В сірім півсвітлі... в вільнім просторі
Бої ведуться ночі із днем,
Світ наступає побідно і скоро,
Гаснуть і кануть у глуб темну зорі,
Князь місяченько з трівоги поблід.
Понад гір склони ясна заграва
Близький віщує нам день!..

Ясна заграва сонним ланам
Теплий шле привіт.
Тихо до цвітів зближається промінь,
Наче збудити лякається їх...

Мла подалася... у світлі весь луг,
Цвіти збудились, закрасувалися... зацвили.
Цвіти в годині світання зацвилі
Запахом своїм пянять і чарують
І у просонню молитву шепочуть:
Світло ясне! Світло тихе!
О, витай ти, наша втіхо!
Глянь, навколо роси-сльози,
Дай життє, дай радість нам!

Згинули тіни... ніч відійшла...
Лугом росистим проходить життя
З віткою ясного цвіту в долоні.
Діти й метелики сонцем радіють,
Все оживає і все хоче жити.
В житі сріблистім коник стрибунчик
Тихо сюрчить...

Заметушилась, бренить комашня,
З цвіту метелик злітає на цвіт,
Вються, кружляють під небом орли,
Сокіл розправив бистрії крила,
Рветься до соняшних ясних доріг.
Сонцю на зустріч линуть пташата,
Пісню про сонце співають...
Голубів туркіт в гаю лунає,
Дуб простягає до світла галуззє,
Ніжна повійка тягнеться в гору...
В сонце звернулю все очи,
Сонцю співає осанни... і гимни...

Уляна Кравченко.

Digitized by Google

Анатоль Корчаківський.

Старчик Сковорода.

(Біографічний нарис).

(Докінченне).

Їх ексцелєнція просять вас потрудитися до них, — сказав адютант.

— Яка ексцелєнція? — запитав Сковорода; — скажіть їй, що я її не знаю.

Здивований адютант не відав, що й як йому відповідати начальникови. Але всеж передав після деякого вагання слова Сковороди.

— Тоді скажіть, що просить його Євдоким Олексієвич Щербинін, — проказав ґубернатор.

Адютант передав слова ґенерала.

— А, сього знаю, — одповів Сковорода; — кажуть, добрий чоловік і неаби-який музика.

І зараз же підійшов до повоза.

Зовсім покинувши урядову службу, Сковорода разом із тим попрощався вже з життєм горожанина. Він починає тепер вести життє мандрівного дячка, „старця", як каже наш нарід. До самої своєї смерти, на протязі майже тридяти літ, Сковорода мандрує з одного місця України на друге. Ми бачимо його то у Гужвинському в Земборських, то в Гусенці у Сошальських, то в Бабаях у Щербиніна, то в Бурлаках у Захаржевських. Він зустрічається нам то у Вороніжчині, то в Курщині, то в Орловщині, то Полтавщині, то в Харківщині. Кінці в сто-двіста верст і більше — для нього не страшні. Де не жити — йому все одно. Він живе у дорозі. Для Сковороди тепер зовсім не зрозуміла психольоґія горожанина, якому здається, що житє — то хата власна та родина, а шлях — щось инше, якась кара божа. Фільософ однаково почуває себе, і ночуючи в степу під осінним дощем, і в хатині селянина, і в хліві, і в палаті богатого дідича.

З ціпком-журавлем у руці, у смушевій шапці, селянській свитці, з торбою за спиною, де лежать єврейська біблія та флейта, — він помаленьку переходив із одного кінця України в другий, скрізь наставляючи людий на добро, набуваючи собі великої слави та імя „мандрівного університета" й „ходячої академії". Для нього тепер не потрібні ні кляса, ні катедра. Авдиторією для нього є — весь широкий простір України. Він учить по ярмарках, сільських зборах, на цвинтарях, у поли, в хаті, куди зайшов переночувати, на улици. Скрізь він мав слухачів, спочуйливих на його слово. Селяне скрізь із радістю приймають у себе Сковороду. У них твориться повірє, що того Бог любить, до кого заходить старчик Сковорода. Вони, один наперед другого запрошують його до себе в хату і частують усім найліпшим, що в них є. Селяне ладять йому чоботи, свиту, сорочку; шиють нові, як старі подерлись. Вони засвоюють його пісні та вірші, переймають „Сковородинські" мотиви, зберегаючи їх у своїй памяти й до нашого часу. Слава про Сковороду розноситься по всіх усюдах України, і кождий — селянин, кріпак, чи пан — намагаються почути його слова.

Було б великою помилкою гадати, що коли Сковорода мав багато друзів і знайомих поміж панами-дідичами, коли у них часто-густо бував і проводив час, — що він тоді піддавався загальному тонови панського життя, підпадав під вплив порядків і понять, що царювали там. Навпаки, Сковорода примушував усіх — своєю особою знижатися до себе, а від природи поганий чоловік не міг попасти йому в друзі й побачити його у себе в хаті. Переказували навіть, начеб пани переставали бити своїх кріпаків, зачувши, що в околиці зявився старчик-Сковорода. І безумовно не бувало диких екзекуцій там, де перебував фільософ. Взагалі ж, треба було бути простим чоловіком, не гордувати зза своєї знатности або богатства та не зловживати своїм становищем дідича, аби попасти в коло знайомих Сковороди. І звичайно, коли фільософ заходив до якого будь дідича, він не жив у панських покоях. Притулком йому була сторожка в пасіці, кухня, або стайня, яку він, між иншим, любив більш усього. Він не потрібував і жадних услуг, а все, що йому потрібне було, робив сам.

Сковорода любив зоставатися один, але також не належав до людий, що цілком уникають загалу. Він любив бути один, але й любив час-одчасу зобачитися з друзями, побалакати з ними про висші питання життя, а можливо, що й випити чарку. Не уникав навіть бенкетів, як-що на них не було людий, які прийшли з одною метою — побачити популярну особу фільософа. Він у всьому був чоловіком поміркованим і уникав лише того, що вважав для себе непотрібним.

У 1770 році Сковорода — разом із дідичем Сошальським, у якого в той час перебував, — зібрався до Київа. Ся мандрівка закінчилася подією в житю фільософа, що сильно вплинула на нього та в кінець настроїла його на лад містичний. Сковорода завжди був переконаний, що у ньому живе Дух Божий, і завжди — тому — намагався робити так, як підказувала його „мінерва". Але подія, що скоїлася з ним тепер, сильно відбилася на його психіці.

Уже три місяці жив Сковорода в Київі і мав намір лишатися там далі, коли нагло почув у собі наказ „мінерви" — покинути місто. Він почав просити родича свого Юстина, в якого мав притулок, одправити його до Харкова. Останній не згожувався на те одразу і вмовляв фільософа залишитися в нього ще деякий час. Сковорода завагався й начеб-то згодився. Але на другий день після розмови з Юстином — пішов на Подол і там, стоячи над Дніпром, почув сильний запах мертвечини. Се цілком упевнило Сковороду в його попередньому рішенню виїхати із Київа, й він на другий же день залишив місто. В два тижні приїхав Сковорода до Ахтирки та зупинився в настоятеля ахтирського монастиря — Венедикта одпочити від довгої подорожі. І ось нагло одержується звістка в Ахтирці, що в Київі чума, і місто оточено карантаною... Ось як оповідав згодом сам фільософ про його вражіннє, що зробила на нього ся звістка. „Мгновенно изліяніе нѣкое сладчайшее наполнило душу мою, отъ котораго вся внутренняя моя возгорѣлась огнемъ и казалось, что въ жилахъ моихъ пламенное теченіе кругообращалось

Digitized by Google

Я началъ не ходить, а бѣгать, аки бы носимъ нѣкіимъ восхищеніемъ, не чувствуя въ себѣ ни рукъ, ни ногъ, но будто бы я весь состоялъ изъ огненного состава, носимаго въ пространствѣ кругообращенія. Весь міръ исчезъ передо мною; одно чувство любви, благонадежности, спокойствія, вѣчности оживляло существованіе мое. Слезы полились изъ очей моихъ ручьями и разлили нѣкую умиленную гармонію во весь составъ мой. Я проникъ въ себя, ощутилъ аки сыновнее любви увѣреніе, и съ того часа посвятилъ себя на сыновнее повиновеніе Духу Божію".

Останні двацять літ життя фільософа мають пропуск у біографії його. У той час Ковалинський, що зоставив нам „Житіє Сковороди", жив у Петербурзі та за границею, через що не міг знати добре, що діялося з його другом. Сам же Сковорода не любив займати своєю особою увагу других, хоч і не відмовлявся взагалі од оповідань про те, що бачив під час своїх безконечних мандрівок по світі. Тому його друзі не могли переказати про Сковороду фактів із останніх років його життя, що повинні б були заняти місце у біографії фільософа. За те із сієї епохи зосталося багато цікавих легенд, що може й не цілком певні з боку передаваних ними фактів, за те дуже характеристичні для постати українського мудреця. Ось найголовніші із них:

1) Катерина II, наслухавшись багато ріжних оповідань про Сковороду, просила Потьомкіна, що їхав на Україну, побачитися з фільософом і запросити його до Петербурга. Посланець Потьомкіна застав Сковороду в поли. Він сидів коло дороги на камені та грав на скрипці. Оддалік паслася одна овечка господаря, у котрого Сковорода мав під той час — притулок.

— Вас просить до себе в Петербург імператорка, — заявив посланець фільософу.

— Скажіть матушці-цариці, що мені моя скрипка й овечка дорожші від царського вінця, — відповів фільософ.

2) — Чому ви, Григоріє Савичу, нігди не ходите до церкви? — поспитав якось Сковороду острогожський архиєрей Тихон.

— А вам, ваше преосвященство, дуже хочеться, аби я пішов до церкви?.. Добре, я буду.

І у перший же святий день Сковорода стояв на найвиднійшому місці в церкві, де правив Тихон, та набожно хрестився.

3) Фільософ був якось в одного дідича. Сиділи за столом і розмовляли, як звичайно в присутности Сковороди, про великі питання життя. Аж увіходить до хати знайомий господаря, що недавно повернув із Петербурга та зявився сюди лише для того, аби мати змогу потім говорити про себе, що я — мовляв — знайомий особисто зі Сковородою.

— А, ви будете Григорій Савич?! Той самий, про якого я стільки чув і котрого стрінути та послухати так бажав, — почав розвязний Петербуржанин. — Позвольте,.. — і він протягнув руку фільософови.

— Позвольте й мені, позвольте, позвольте,.. перебив його Сковорода, відступаючи до дверий: позвольте, позвольте... і зник за дверима.

4) Оповідали, що Сковорода — якось було — вирішив одружитися з дочкою небогатого дідича, алеж сильна любов фільософа до волі — примусила його утікти майже із-під вінця, залишивши молоду в смішно-трагічному становищи.

5) Переказували, що фільософ одного разу на слова священника: „Со страхом Божіїм і вірою приступіте!" — підійшов до амвона з розкритим ротом і приняв св. Причастє, перед тим не висповідавшись; і що коли його священник після того поспитав, чи не боїться він за свій вчинок гніву божого, — відповів, що в його вчинкови нема жадного гріха.

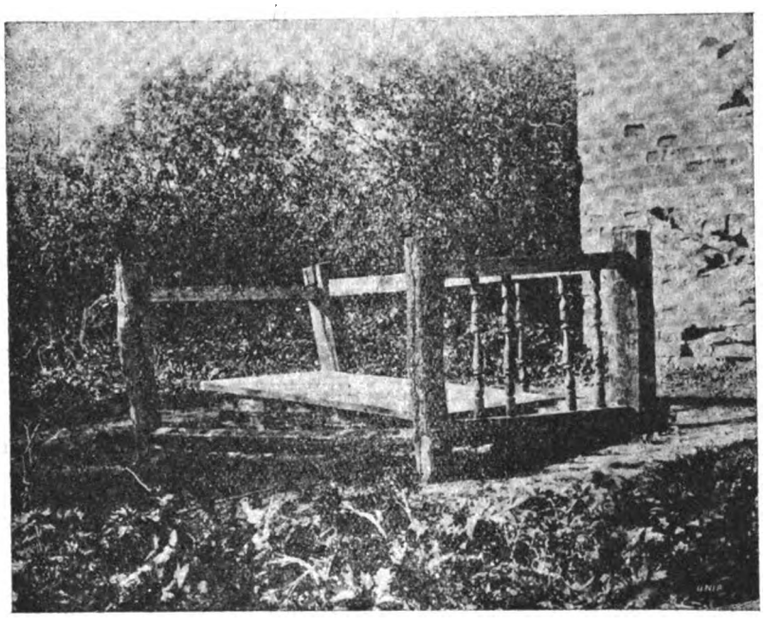

Могила Сковороди.
(В селі Пан-Іванівці на Харківщині).

6) Запевняли, що Сковорода, коли його літом у полі настигав дощ і не було де сховатися, роздягався до голого тіла та ховав увесь свій туалєт у торбину, лишаючись під дощем в убранню нашого праотця.

7) Нарешті переказували й таке, начеб-то цариця Катерина, яка завжди намагалася побачитися зі Сковородою, стрінулася таки з фільософом в одну із своїх подорожий по імперії.

— Чого ти чорний такий? — було питанє перше з боку цариці.

— Того, що Сковорода я, — відповів коротко Григорій Савич.

Наступив рік смерти Сковороди. Фільософ жив у той час у дідича Ковалевського, в 35 верствах на північ од Харкова, у селі Пан-Іванівці. Він увесь час недомагав і кашляв. Йому було вже 72 роки з чубком, — і старість брала своє. Але не вважаючи ні на те, ні що стояла кепська погода — йшли сильні дощі, — Сковорода в липні 1794 року вибрався в подорож у село Хотетово, Орловської губернії. Він поїхав до Ковалинського, котрий після девятнацяти років життя в Петербурзі та поза кордоном, тільки-що повернувся на село до свого маєтку, зрозумівши, що нема щастя й долі

Digitized by Google

в орденах і чинах. Фільософ, здається, мав на меті доручити у певні руки рукописи своїх творів, з яких ні одного не надруковано за життя, а також побачитися й побалакати після довгої розлуки з тим, кого він визнав „способнѣйшимъ принять истину и любить ее".

Пробувши у Ковалинського три тижні, на протязі яких читав і пояснив своєму другові власні твори, він, з волі все тої ж „Мінерви", помандрував ізнов на Україну. „Там хочу вмерти" — казав другові, що вговорював його провести кінець життя свого в Хотєтові. Але ж Сковорода слухав голосу „Мінерви", і ні дощі, ні збільшений кашель, ні явна хорість, ні поради друга переждати який час — не змогли схилити фільософа залишитися на далі в Орловщині.

— „Мінерва" велить мені їхати, — проказував слабий старчик, і вибрався знов у дорогу.

Ковалинський давав йому на дорогу гроший.

— Візьміть, — казав він — може дорогою слабість збільшиться, знадобляться.

— Ах, друже мій! — з докором одповідав Сковорода. — Невжеж я ще не придбав у Бога його ласки, аби не вірити, що промисел його вірно дбає про нас і дає все необхідне нам, коли того треба.

Сильні дощі примусили проте хорого старця зупинитися на який час у Курську. І тут він переміняв свій перший намір їхати в Гусенку. „Мінерва" підказала йому повернутися в Пан-Іванівку до Ковалевського.

У Пан-Іванівці Сковорода ще прожив коло півтора місяця. Ввесь сей час він ходив, хоч і почував себе хорим. Часто-густо при тому він з усмішкою на обличу казав: „Дух бодр, плоть же немощна".

Перед смертею, на пропозицію Ковалевського, фільософ виконав належний релігійний обряд: сповідався й причащався. Але зробив се з того ж самого мотиву, який примусив св. апостола Павла виконати обряд обрізання, коли того вимагали Юдеї: небажанне турбувати маловірних.

Істнує таке оповіданне про останній день життя фільософа.

До Ковалевського приїхали гості. Сковорода був веселий і більшу частину дня пробув поміж гістьми. Він жартував та розважав гостий оповіданнями із свойого довгого та цікавого життя. Але після обіду, під вечер — він вийшов у сад. Був теплий осінній день. Сковорода проходжувався по саду та роздавав селянській дітворі, що посідала на пліт, овочі. Нарешті узяв заступ і на горбку коло ставка, під старою, гілястою липою почав копати яму... Тим часом занепокоєний довгою відсутністю Сковороди — господар почав шукати його і найшов за сією чудною роботою.

— Що се ти, друже? Чим отсе ти занявся? — спитав Ковалевський, підходячи до нього.

— Час, друже, кончити странствіе. Час упокоїтися.

— Та що се ти, брате, годі! пусте ти говориш. Не жартуй. Ходімо до хати.

— Іду, тільки вислухай моє останнєє до тебе прохання. Нехай тут буде мій вічний спочинок.

Прийшли до хати. Але фільософ не довго зоставався між гістьми та пішов до себе в кімнату. Тут він вимився, передягнув білизну, поклав під голову свою свитку, біблію та флейту; ліг, схрестивши на грудях руки, — і помер.

Сковорода помер ранком 29 жовтня 1794 р. та був похований на тому самому місці, де він часто-густо з флейтом або скрипкою в руках любив зустрічати ранішню зорю. На його могилі зроблено напис, що він сам написав задля себе:

„Світ ловив мене, але не спіймав".

Року 1814, невідомо ким і з якої причини, останки фільософа перенесено в сад священика та поховано рядом із дідичами села Пан-Іванівки.

У сотні роковини смерти Сковороди (1894 р.) Харківське Фільольогічне Товариство впорядкувало могилу фільософа, та видало один том його творів.

Перед початком всесвітньої війни — вийшли у друге твори Сковороди під редакцією Бонч-Бруєвича.

Та ні в одне із сих видань не увійшла вся літературна спадщина українського фільософа. Чи не пора б се зробити нарешті? І чи не слід би було перекласти його твори на живу українську мову? Писані ж бо вони чудернацьким язичієм урядової Росії XVIII століття.

Кулиджеві сини.

Сини президента Кулиджа такі, як і богато инших американських хлопців. Називаються вони Джон і Кальвін Кулидж. Живуть у Білому Домі в Вашінґтоні. А стежка до Білого Дому отворена для кождого американського хлопця - уродженця. І неодин із них, певне, в глубині серця леліє надію, що як виросте, ввійде там. Дівчатка і хлопці в Новому і Старому краю певно радо послухають, які то і як живуть сі сини американського президента.

Вони взірцево виховані. Тому й дивляться на життє здорово. Визначаються богато добрими і гарними прикметами, вони вельми приятельські, невимушені. Все веселі, лагідні й добрі з товаришами. В сусідстві мали більше добрих хлопців-ровесників. З ними працювали і гралися, як лише почали ходити до школи. Та ще й перед тим.

Джон Кулидж двома літами старший від свого брата Кальвіна. Родився 7 вересня 1906-го року в Нортгемптені (Мессечусетс). То невеличке містечко в Новій Анґлії. Там жила родина за молодих літ хлопців. На пятому році пішов Джон до школи в Нортгемптені. Він і Кальвін ходили там до народньої школи аж до кінця 1921 р. Тоді вступили до Мерсерберґської Академії в Мерсерберґу (Пенсильвенія).

Вакації проводили в Нортгемптені (Мессечусетс) або в Пліметі (Вермонт). Не жили таборовим життєм (пластів). Що йно сього року вступив Джон до »Ситізенс Мілітери Кемп« у Кемп Девенс, Еє (Мессечусетс). Є то місто недалеко Нортгемптена. На сьому таборі він здобув першенство (рекорд).

Коли хлопці є далеко від дому, пишуть довгі, приятельські листи до батька й неньки. Бо вони все жили з родичами у великій приязни.

Заки президент Кулидж зістав ґубернатором

Digitized by Google

Мессечусетс, пані Кулиджева присвячувала дуже бобато часу поза шкільними годинами хлопцям. »Мама« була їх товаришем.

Джон не дуже то любується в читанні книжок. Любить зайняття на свободі, працю. Ще молодшим хлопцем дома він усе щось робив. Звичайно візок, що більше або менше подобав на автомобіль. Має невеличку барилочку замість покриття і мале колесо до кермування. Стежка перед домом Кулиджів ішла трохи в діл, то була знаменита для автомобіля домашнього виробу. Оба хлопці залюбки плавають, а Джон грає в ситківку (теніса).

Кальвін Кулидж родився 13 квітня 1908 року в Нортгемптені. На пятому році життя вступив до народньої школи. Та вже в першій клясі занедужав тяжко. Втратив шість тижнів, але все таки перейшов до висшої кляси в осени. Кальвін усе любив богато читати, прим. оповідання про Робіна Гуда, про короля Артура і лицарів округлого стола, головнож любувався в поезіях Вальтера Скота. Сього літа читав повість Діма »Три мускетери«, коли лише мав вільну хвилю. Бо мусів помагати дідусеви на фармі в Плімет (Вермонт). Фарма ся належить до рідні Кулиджів уже від богато поколінь. В домі Кулиджів бібліотека невелика, тому позичає книжки з публичної бібліотеки.

Минулого року Кальвін провів місяць серпень на тютюневих полях у Гетфилді (місто сусідне з Нортгемптеном)

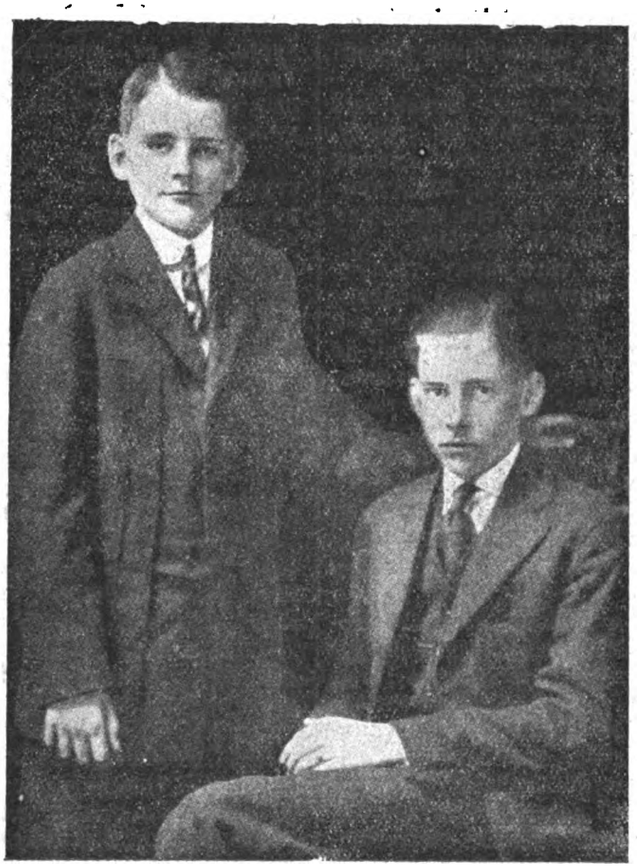

Джон і Кальвін Кулиджі.
(Сини президента Злучених Держав.

В холодну пору рідня Кулиджів сидить звичайно біля огнища і пражить збіже (кокошки). Найбільше любить се Кальвін. Коли президент і президентова жили в Уілерді (Вашінґтон), а хлопці приїхали на Різдво або Великдень, пражили збіже на невеличкій елєктричній печі.

Оба сини люблять дуже домашні звірята. Та не могли їх держати, бо рідня жила все в малому мешканні. А домашні звірята — каже пані Кулиджева — потребують вигоди, простору.

Три роки тому один приятель подарував Кулиджовим синам альзатського вівчарського пса. Але псови не жилося весело, бо не мав куди повертатися. І пес »Джоді« згинув на превеликий смуток цілої рідні.

Раз на лавці в сінях сусідки-приятельки найшла президентова кіточку мальтанської раси. Вона там переночувала. Бідне сотворіннє сумно виглядало. Пані Кулиджева забрала занедбану кіточку. Викупала її, не зважала на її протести. На другий день повторила купіль. Кітка вже й припросилася до мисчини з молоком. Але в господині дому, де жила рідня Кулиджів, була вже инша кітка від богато літ. І вона не злюбила соперництва в свойому царстві. Тому президентова старалася найти пристановище для своєї любої кіточки. І найшла таки зараз через улицю при родині (яка вже перепровадилася на бостонське передмістє). Кіточку назвали »Джінґлес« і вона все носила на шиї малесенький дзвіночок. Що дня (як жила через улицю) приходила кітка в ранці в гості до пані Кулиджевої. Ще й тепер дістає часом вістку від »Джінґлеса«.

У Мерсерберґу виходить ґазета »Ді Мерсерберґ Нюз«. Минулого року просила редакція ріжних славних людий, щоби написали невеличкі статейки або відозви про головні цілі, які кожен американський хлопець повинен мати в школах. Президент Кулидж подав свою думку:

»Працювати пильно і добре поводитися«

Можна вірити, що Кулиджеві сини жиють згідно з повисшим поглядом свого батька. А й українські хлопці й дівчата повинні взяти собі за примір і ціль життя сю думку, висказану президентом Єдинених Держав, щоби вирости на добрих горожан свободолюбної Америки й добрих синів України.

Осел, Малпа і Кертиця.

Один Ослик нарікав,
Що без рогів він родився,
І що Бог на нім помстився,
Бо волови роги дав.
Тай і малпа крик підняла
Й нуж на долю нарікати,
Що вона не добра мати,
Бо хвоста їй не додала.
А тут Крот: „А я сліпий!..
Тому, братця, розум майте,
На мою біду згадайте
І зносіть ви клопіт свій.

З байок Ґавля перелицював **Роман Завадович.**

Digitized by Google

Боротьба о життє.

(З французького).

Маєвого ранку скитався я по лісі. Із стрільбою в руці ходив тихо і мягко, щоби видіти, що діють мої любі птахи і як живуть у своїх сховках. Алєями і стежками дійшов я на закрут, де великий, столітний оріх закривав небозвід своєю короною. Мав сильне, здорове галуззє. Чоловік міг би зависнути руками на них і навіть не погнулибся. Декотрі розрослися наче вила; в однім такім розщіпленню звила собі гніздо пара шпаків.

Ходив я до шпачків кождого дня. Знали вже мене, вірили мені й щебетали при мені без страху. У гнізді мали пятеро молодих. Для них шукали їсти. Один по другім безупинно вилітали, щоби принести в дзюбі все якісь ласощі. При тім щебетали і пестилися з дітьми, як се роблять ластівки.

Коли я до них приблизився того ранку, та придивлявся гніздови, не увидів кругом нічого надзвичайного. Задержався і тихо проглянув кріслатий оріх. Враз бачу, як щось порушилося на гиляці, де було гніздо. Почав я роздивлятися за старими шпаками. Як скаменілі стояли за гніздом один побіч другого. Задивилися під себе на галузку там, де щось ворушилося. Не відривали очий від того. І я заглянув туди пильно і знайшов причину: се була вивірка (білиця). Тихо прийшла, обережно видрапалася на дерево і сховалася. Коли тільки я намірився на неї і хотів потягнути за курок, зараз притаїлася за пнем.

Нараз скочила аж коло гнізда. Не було можливо стрілити там у неї. Загинули би при тім усі пташки, родичі й діти. Я ждав. Не трівало і три мінути, як вивірка кинулася до гнізда і вже хотіла засягнути молодих. Та обоє старі остро обернулися до неї. Розюшено наставили дзьоби проти вивірки і намірялися їй в очи. Розігрався пристрастний і геройський бій. Вивірці розходилося про добичу, пташатам про життє. Яка се відвага тих безборонних пташок проти міцних челюстий і пазурів сильнійшого ворога! Чия буде перемога, хто виграє?

Закинете мені, що до сполошення розбишаки булоб вистало, щоби я був лиш показався, та що я міг при тім її вбити, якби був хотів. Се правда, та щож, думайте собі, що хочете. Я з цікавости аж горів, а такий був схвильований невиданим боєм, що стояв на місци як прикований. А змагання продовжувалися: дзьоби против зубів і пазурів. Як се скінчиться? Хто вийде побідником? Тяжко пророкувати, бо щастє схилялося раз сюди, раз туди, а зброя не була така нерівна, як я се думав з початку.

Нараз вивірка зробила рух назад, начеб відступала. Оба шпаки враз поступилися за нею і безупинно нападали своїми дзьобами. Вивірка скорчилася, але не піднесла на свою оборону ні голови, ні кігтів. Здавалося, що радше завислаб на галузці та втікла, ніж приготовляла новий напад. А нараз я з дивом увидів, що їй не вдається рух, який підготовляла. Сховзлася і стрімголов падала з галузи на галузку — і не зависла. На землю впала навзнак, хоч се ніколи не діється у живої вивірки. Що їй сталося?

Не розумів я нічого з тої невисвітленої пригоди. Держачи стрільбу на поготівлю, присунувся я без віддиху аж до вивірки. І не ворухнулася. Сягнув я обережно, мигом вхопив її за шию і стиснув. Затріпала собою з усеї сили. Тут я увидів те, чого не міг добачити передше: була закровавлена. Кров капала з обох очий, а вони були — виколені!

Змагання шпаків були відважнійші і безнадійнійші, як засідка вивірки. Ставили на вагу життє своє і своїх молодят. Але виграли битву і вповні були того свідомі. Я стояв ледви на крок перед ними. То одначе їм не перешкоджувало в радости, що вирвалися з небезпеки смерти. Шпачиха з любовю розпростерла крила над своїми дітьми. Старий шпак стояв на галузі з піднесеною головою і гордо співав свою побідну пісню.

Подав Богданко.

З історії почтових марок.

Ми знаємо, що богато наших читачів цікавляться почтовими марками, складають збірки почтових марок. Для них подаємо деякі подробиці про історію почтової марки та про українські марки.

В 1653 році в Парижі видано »billet de port payé«, почтову марку у вартости одного су. Марку сю наліплювали на лист. Почтових печаток тоді ще не прибивали на сю марку, лише переписували через неї дату. Ся марка безпечно є першим почтовим значком. Заховався до наших часів лише один примірник, має її Француз Феє де Конш. Цікаво, що винахідницею сієї марки була двірська дама на дворі французького короля Людвика XIV, мадам Де Льонгвіль. Вона також перша почала вживати почтового ляку для запечатування листів. Одначе сієї марки можна було вживати лише в самім місті Парижі. В ріжних місцях міста уставлено було скриньки для оплачених листів. Сій марці не судилось довго вдержатися. Її давно позабуто. В Сардинії вийшли оплачені коверти. Збірка таких почтових значків із рр. 1818 до 1837 є в державному почтовому музею в Берліні. Перші коверти (видані 1818 року), то чвертка аркуша грубого паперу біло-сірої краски з водяним знаком: орел із савійським хрестом. У долині лівобіч Аморець на коні, блідо-синього друку. При оплаті 15 чентезімів ся марка округла, при оплаті 25 чентезімів поперечно-овальна, а при 50 чентезімах осмикутна. Сих листових обгорток уживали до року 1837. Тоді то в Англії Чарлз Найт (Charkel Knight) піддав думку уживати оплачуваних обгорток для часописних посилок. Посилки сі посилано почтою. Реформатор англійських почт Ровленд Гіл (Rowland

Digitized by Google

Hill) покористувався сією системою при оплачуванню листів. Сталося се 1840 року. Завдяки сьому здобув славу винахідника новітної почтової марки.

Ровленд Гіл був сином учителя. І сам з початку був учителем. Та пізнійше присвятився зовсім випрацюванню проєктів. Він перший вказав, що щоби почта у будуччині розвивалася, треба обнизити почтову оплату. Оплата за достави листа вагою аж до пів унції в цілій Анґлії мала виносити одного пенні. Відповідно до більшої ваги листа підвисшувано оплату. Помало мали впроваджувати загальний примус почтової оплати. Для сієї ціли видано коверти з маркою на адресовій стороні. На марці тій було зображено алєґорично звеличаннє британської світової торговлі, малюнка Мілриді. Сподівалися, що сі коверти війдуть загально в уживаннє. Та сталося інакше: насміхалися з них. Почтова управа мусіла знищити цілий наклад. Одначе винахідчива голова Ровленда Гіла не журилася тим. Він порадив видати значки у формі марок, себто невеличкі білєти, якраз такі великі, щоби на них змістилася печатка. На оборотній стороні мали бути потягнені клеєм. Надавець листа може їх звогчувати і наліплювати на адресований лист«. Думка ся сподобалася всім і 1840-го року видано перші почтові марки по одному пенні і по два пенси з портретом королевої Вікторії. Видруковані сі марки чорним і синім друком. Гіл був з початку секретарем, опісля ґенеральним секретарем ґенерального постмайстра, а в кінці першим секретарем почт. Дістав національну винагороду 20 тисяч фунтів стерлінґів. По смерти похоронили його в уестминстерському соборі. У сьому соборі спочивають найславнійші люде Анґлії.

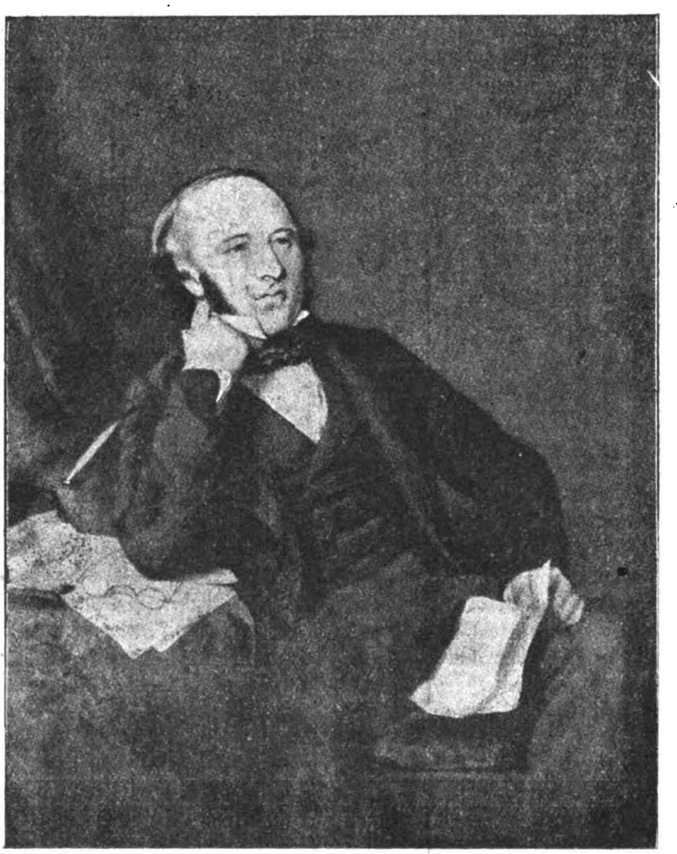

Ровленд Гіл.

За приміром Анґлії пішли інші держави. Отже впровадили у себе почтові значки: Бразилія, Швайцарія (Женева, Ціріх, Базилєя), Фінляндія, Зєдинені Держави Півн. Америки, Мавріція й Росія. Що йно опісля Франція, Бельґія, Баварія. Ще 1849 повидавали марки й инші німецькі держави, як: Прусія, Саксонія, Шлєзвіг-Гольштайн, Австрія. Так почтові марки завоювали собі цілий світ.

* * *

Як инші національні держави австрійської монархії, так теж і Народня Західно-Українська Республіка (Східна Галичина) поручила віденській друкарні 1918-го року видрукувати почтові марки. Заки сі нові українські марки виготовила згадана друкарня, послугувалися в Сх. Галичині передрукованими австрійськими і боснійськими марками та польовими марками »Фельдпост«. Довго не могли рішитися що до взірця нових українських марок, а також повстало богато технічних труднощів. І сі почтові марки виготовила друкарня що йно тоді, як Західно-Українська Народня Республика не мала вже своєї власної території. Правительство перенеслося до Відня і там вело дальше свої аґенди. Тоді теж видала віденська державна друкарня замовлені українські почтові марки. Було їх 20 великих скринь. Марок сих не пущено вже в обіг. Вони оставали у Відні аж до рішення Ради амбасадорів із 14. березня 1923 року. Тоді то правительство Західно-Української Народньої Республики зліквідувало свою віденську експозитуру. Ліквідації підпав і згаданий запас почтових марок, 20 скринь. Рішено знищити їх. Лише дуже невеличка скількість дісталася до рук людий, що брали участь у ліквідації. Тому то сі українські марки мають дуже велику вартість.

Були то серії марок пять ріжних вартостий друковані двоколіровим друком. А саме: 10 сот. (синя і зелена), 20 сот. (червона і синя), 50 сот. (фіолєтна і рожева), 1 корона (брунатна і фіолєтна) і 10 корон (синьозелена і рожева). Сотикові марки є краяні, коронові зубчасті. Малюнок на марках (25 × 30 мм) усюди однаковий. Представляє архангела з мечем у одній руці, а в другій щит із українським гербом (Сх. Галичини): Львом. Понад сим гербом Київа (архангелом) є всеукраїнський герб: тризуб. Напис: »Укр̀аїнська Народня Республика. Західня Область«. На долині по обох углах відповідна цифра, по середині слово »сотиків« згл. К.

Годиться ще тут згадати й українські польові марки. Розпорядком Української Народньої Республики з 1 серпня 1920 р. стягнено з обігу всі почтові марки, які були на терені републики. Були то: 1) російські почтові марки (від 1 копійки до 10 рублів), передруковані українським тризубом; 2) українські марки з 1918 року (10 — 50 шагів), незубчасті і марки з 1919 р. (зубчасті) по 20 гривень. На місце всіх сих стягнених із обігу марок, видано (на терені що ще оставав під приказами ґенерала Омеляновича-Павленка) — українські марки (з 1918 — 1919 р.) з чорним передруком »Курєрсько-Польова Пошта«. Потім іще розпорядком з 6 серпня 1920 р. передруковано українські марки з 1918 року (10 — 50 шагів) і з 1920 р. (20 гривень) чорним друком для польової почти. Їм надано нову вартість у гривнях. Оплата коштувала: урядова 10 гривень, приватна кореспонденція 20 гривень, рекомандовані по-

Digitized by Google

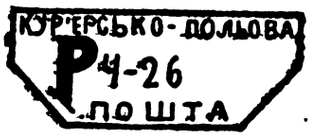

силки 40 гривень. Для рекомандованих посилок був теж стемпель: »Курєрсько-польова пошта Р. ч.« Передруковано тоді весь засіб марок українського міністерства почт і телєграфів, який врятовано перед большевицькою офензивою (13 015 штук почтових марок). Менше більше в половині липня 1920 р. мусіла українська армія і правительство під напором большевиків уступати з Наддніпрянської України. Схоронилися до Галичини. Найбільше таких польових марок уживали власти, тому в руках філятелістів є їх дуже мало. Вони дуже дорогі. Марки ці мають почтові печатки міст: Кам'янець-Подільський, Городок, Могилів-Подільський, Проскурів і ин., які були освободжені від большевиків. Для передруковування марок послугувалися двома великими, аніліново-синіми стемплями, а пізнійше (вересень — падолист 1920 р.) звичайними почтовими печатками згаданих у горі міст. Сі округлі написи були такі: на горі: »Курєрсько-польова пошта«, по середині: тризуб і дата, на долині »Цент. Уст.« (установа). Се була печатка польової курєрської почти головного уряду. Печатки курєрсько-польової почти, полева стація, мали напис на горі »Курєрсько-польова пошта« по середині тризуб і дата, а на долі слово »Ставка« (себто: полева стація). *М. Л.*

Три лілеї.

(Казка).

(Докінченне).

І зараз небо почервоніло, як від північного сяйва. Нараз щось блиснуло, наче зайнялася пожежа. Повідчинялися всі двері й вікна й усі дзвони дзвонили, а люди повибігали на дорогу, щоб побачити, де горить. Цареви Богацтва не лишалося нічого більше, як тільки скочити мерщій до карети, хльоснути по конях та відїхати собі геть.

І три царівни могли йти спокійно далі.

Одного разу опівдні, в безкраїй рівнині, випаленій і спустошеній так, що на ній не було ані стебла трави, три голодні царівни, щоб не вмерти з голоду, хотіли вже зайсти свої лілеї, що дістали від матері, коли нараз побачили чоловіка, що виліз на зустріч їм із гущавини, зажеканий, увесь у поросі, попечений, спалений сонцем.

Чоловік той удався до Чорнявки з словами:

— Куди йдете, красні дівчата, в таку пору, в таку спеку, по сій порожній випаленій країні?

— Куди йдемо, не знаємо. Йдемо по такій спеці, бо голодні й маємо надію, що знайдемо яку добру душу, котра дасть нам поміч.

— Дам поміч вам я, як що будете добрі.

— Ви? Нам здається, що ви самі потрібували б її від нас.

— Хто ви такі?

— Ми три сестри, а ви?

— Я цар Лісів.

— Коли ви цар Лісів, то чом не скажете, щоб вони вас проводили, щоб ви не мусіли йти по такій спеці?

Маю свої причини. Мандрую потаємці, щоб знайти собі наречену. Ти здаєшся мені гарною, хочеш бути моєю дружиною? Як скажеш — хочу, візьму тебе й твоїх сестер до себе в ліси, що тут недалеко й присягаю вам, що ви ніколи не їли красшого мяса, ані смачнійших риб, ані солодших овочів, як ті, що дають мої ліси, проколожувані чистими потоками з найсвіжійшою водою.

— Спасибі, царю Лісів. Не можу бути тобі жінкою.

— Чому? Скажи, що не хочеш.

— Не можу й не хочу; головне тому, що ми три сестри й повинні одружитися всі в один день, в одну годину й хвилину. А де у вас останні два женихи?

— Як будеш моєю жінкою, легко їх найдемо, бо так багато царів і княжат були б щасливі, якби могли бути свояками царя Лісів.

— Спасибі, не можна. Йдіть і найдіть перше ще двох женихів.

— Шкода. Треба так мало, щоб ти була царицею Лісів.

— Що я повинна вробити?

— Перш за все закинь ту страшну чорну лілею, бо цариця Лісів має за ознаку гилку дубову, букову й смерекову.

— Дуб, бук і смерека не мають ціни моєї чорної лілеї.

— Така дорога твоя квітка?

— Така дорога, що не віддам її нікому ніколи.

— Ані цареви Лісів?

— Ані цареви Лісів!

— Ніхто ще зо мною так не говорив. Ні в одному з моїх лісів немає чорної лілеї. Ти мусиш мені її віддати.

— Ні за що в світі!

— Се упертість, ось я тобі — будеш каятися!

— Ану спробуйте, коли маєте відвагу. Щоб дістати її, мусіли б мене вбити.

— То й убю, як треба буде.

Й кинувся на Чорнявку, що в ту мить згадала матір і заговорила:

Лілеє чорна, як нічка сива,
В тобі тепер уся моя сила.

І враз настала ніч; небо почорніло, як вуголь, три царівни втікли й пішли далі своєю дорогою.

Digitized by Google

Але Чорнявку взяла непевність — оповідала своїм сестрам:

— Дивна річ! Під зморщками того чоловіка я пізнала одного з тих трьох княжат, що помагали нам ховати нашу матір.

— Ми сього не запримітили.

— Ну, то я помилилася.

І вже не говорили про те.

Цар Лісів, покинутий у темряві, вже не давав про себе знати.

Три царівни йшли далі своєю дорогою й через довгий час прийшли на гарне поле білих лілей на широкій поляні. За полем стояла велика палата, біла, як лілеї. До неї вела тільки одна дорога, власне стежка, вючися тисячою ріжних закрутів лілейовим полем.

Царівни були голодні та хотіли пити і так потомилися, що далі вже не могли йти. Але думка про палату, що виглядала, наче царський замок, де вони сподівалися знайти відпочинок і освіжитися, додала їм сили.

На хвилину вони спинилися. Радилися, що робити.

— Я пішла б туди. Пройду лілейовим полем. Піду вперед. Певно ж нас не зїдять?

Се казала Чорнявка.

— Мені сором. Почуваю, що почервоніла б, як огонь, якби мала йти до палати. Хто знає, хто там є? Ще трапиться яке нещастє. Ходім далі! Спочинемо завтра.

Так говорила Рожева.

— Лілеє біла, гукни лілеї білій, — сказала Біляна, що не могла вже далі. Коли мої бідні мама дали мені сю білу лілею, то напевне вже мали на те причину. Ну ж, сміливійше вперед, на лілейове поле! Чи не чуєте, як ті пахощі, що воно з усіх боків до вас висилає, ніби кличуть вас далі.

Увійшли. Перша Біляна, за нею Чорнявка, остання Рожева. Ледви ступили ногою на поле, воно захвилювалося все, наче пшеничний лан, коли вітер повіє. Всі лілеї тремтіли й схилялися.

— Бачите, як лілеї витають нас? — говорила Біляна.

Та лілеї їх не витали, тільки нахилялися, щоб позакривати стежечки, так наче хотіли не дати царівнам пройти. Видно то були лілеї-сторожа, що як вояки мали наказ нікого не пропускати.

Але три царівни повинні були пройти.

Був ранок — вони йшли цілу ніч і так потомилися, що не могли далі. Хто міг би їх прогнати?

— Тепер моя черга, сказала Біляна сестрам. А тоді затукала:

Лілеє біла, як світанне ранне,
Пахощі твої солодкі моє серце ранять!

І враз усі лілеї підвелися, дали дорогу, наче по наказу; а вузка стежечка ширшала й ширшала, аж стала, як шлях, і вела просто до палати. А з палати сходив по широких білих мармурових сходах сам князь, за ним увесь його двір, і йшли на зустріч нашим царівнам, що не знали, куди їм і подітися, так їм було ніяково.

Біляна йшла вперед з своєю білою лілеєю, яку держала до гори, наче прапор, і всі перед нею схилялися, музика грала, а вояки стали їм на пошану. Князь, підійшовши до царівен, став перед Біляною на коліна, кажучи:

— Нарешті приходиш!

— Ждав мене?

— А вжеж, бо царицині лілеї напевно повяли.

— Еге, вже давно. І ми прийшли. Мабуть ми блукали, бо вже багато місяців мандруємо.

— Ну, нарешті ти тут. Хочеш спочити, моя царице? Маєш мій царський замок.

— Спасибі, не можу!

— Не можеш?

— Ні, бо не можу покинути своїх сестер.

— Знаю, знаю, що ти хочеш сказати. Твої сестри застануться з тобою. Завтра підемо всі разом. Ти задоволена?

— Еге ж. Спасибі!

— Зостанешся?

— Зостанемося.

— Спасибі, Царице Білих Лілей! Князь Білих Лілей дякує тобі й бере тебе собі за жінку. Хочеш?

— Хочу, але не сьогодні, потім.

— Знаю, не сьогодні, потім. Памятаєш царя Слави, що ви зустріли на дорозі?

— Памятаю й знаю, що се ти.

— Відкіля ти се знаєш?

— Вже тоді мені се видалося, а тепер я того певна.

— Ну, слава Богу!

Три царівни лишилися в палаті князя Білих Лілей ночувати і спали чудово.

На другий день удосвіта залунали сурми й увесь двір був на ногах. Перші зібралися три царівни.

— Князю, наречений мій, ми мусимо йти. Де ми зустрінемося?

— Де ти хочеш.

— Ні, ти знаєш де.

— Хочеш мої коні, карети, челядь, вояків?

— Не хочу. Підемо пішки, як ми прийшли. Серце говорить мені, що ми повинні так зробити.

— Роби, як тобі серце радить. До скорого побачення!

— До скорого побачення!

Вона не могла не дати, щоб князь поцілував їй руку; потім вона пішла з сестрами; знову перейшли поле лілей, що витаючи їх, схилялися аж до землі.

Йшли, йшли, аж за кілька днів прийшли на гарне поле червоних лілей. Так само й тут була стежка, та тільки стерегли її не самі лілеї, але й змії та инші гади: вони сичали й плазували, й стріляли своїми довгими язиками, як отруйними бритвами.

— Тепер на тебе черга, Рожево, казала Біляна. Коли переможеш сих змій і гадів, то знайдеш свого жениха.

Рожева з хвилину вагалася, тоді вийшла вперед; коли побачила, як гади наміряються на її червону лілею, вона закричала голосно так, щоб ціле поле лілей те почуло:

Лілеє прекрасна, як ранок рожевий,
З тобою на віки сплелися вже ми!

І сміливо пішла вперед, а слідом за нею сестри.

І всі змії й гади зникли перед нею, а стежечка розширилася так, що була наче шлях, і вела просто до роскішної палати. На величезних сходах із червоного мармору, посеред тисячі рожевих водограїв, що виблискували на сонці, зявився князь із своїм двором і всі вклонялися Рожевій. Раптом побачила вона, що сам князь припадає перед нею на коліна.

— Нарешті прийшла.

Digitized by Google

— Чекав на мене?

— Еге, чекав на тебе, бо царицині лілеї давно вже повялі.

— Так, уже давно вялі. І ми прийшли. Ми блукали. Йдемо вже багато місяців.

— Та вже ти тут! А красше пізно, ніж ніколи. Хочеш спочити, моя царице? Увійди, моя палата — твоя.

— Спасибі, не можу.

— Знаю, знаю, що хочеш казати. Але тут є місце й для твоїх сестер. Завтра поїдемо всі гуртом. А вже ж, царівна Білява знайде тут когось знайомого.

І справді, в сю хвилину обявився князь Білих Лілей.

— Ти задоволена?

— Еге, спасибі.

— Зостанешся?

— Зостанемося.

— Спасибі, Царице Червоних Лілей. Хочеш бути нареченою Князя Червоних Лілей?

— Хочу, тільки нехай потім.

— Добре, отже потім. А памятаєш царя Богацтва?

— Памятаю й знаю, що то був ти.

— Відколи ти се знаєш?

— Від тої хвилі. Але тоді ти був дуже поганий.

— Я повинен був тебе випробувати. Доля так хотіла.

Тим часом Біляна розважалася з своїм князем.

— Як се ти зробив, що ти тут швидше ніж ми?

— Ви йшли шляхом, а я навпростець-стежечками.

Царівни переночували в замку Князя Червоних Лілей дуже добре.

Рано вдосвіта залунали сурми; вояки, коні, повози заметушилися, увесь двір був на ногах. Та раньше від усіх прокинулися три царівни.

— А чого се ви так рано встаєте? — питалися три царівни.

— А щоб вирядити нашу дорогу наречену, — відповіли обидва князі.

— Але ми повинні йти самі в надії, що здибаємо Князя Чорних Лілей.

— А чого самі?

— Так повинно бути.

— Хочеш мої коні, повози, челядь, вояків?

— Спасибі, не хочу. Самі прийшли, самі й підемо. Серце говорить мені, що так треба.

— Роби, як тобі серце радить. До побачення!

— До побачення.

І коли Князь Червоних Лілей припав на коліно й поцілував Рожеву в руку, вона почервоніла. Потім вона з сестрами пішла й коли проходили лілейовим полем, лілеї їй привітно вклонялися. При тім вони шепнули Рожевій: »Як що не прийдете до рана на Поле Чорних Лілей, то втратите назавше своїх женихів, бо саме завтра мине рік і день, на коли доля присудила вам, що маєте одружитися.

Можете уявите собі бідну Чорнявку! Цілий день увесь час підгонила вона сестер: »Поспішаймо! Поспішаймо! Біжім!«

— Чого так поспішати?

— Я знаю чого.

— На що так поспішати? Ще послабнемо і а груди!

— Але ми мусимо бігти, щоб до півночи бути в палаті Чорних Лілей.

І вони бігли, бігли, терпіли голод, згагу, час швидко минав, але Поля Чорних Лілей не бачили. Настала ніч. Чорнявка думала:

— Хто побачить Поле Чорних Лілей по ночі?

І з одчаю вона гірко заплакала.

— Чого ти так плачеш, Чорнявко? — питалися сестри.

— Ой плачу більше за вас, ніж за себе, милі сестри.

— Ми маємо своїх женихів, а твого найдемо завтра. На що поспішати в ночи, коли ми вже так потомилися, що далі не можемо.

— Напружте всі сили, хоч годинку ще! — шепотіла Чорнявка. Інакше ми пропали. — І вона знову гірко заплакала,

Нарешті шлях завертав: Чорнявка почула міцні пахощі лілей.

— Се тут. Може прийдемо все ж таки в пору. Тільки годину ще.

Й вона скочила через рів при дорозі; сестри за нею. І хоч добре замочилися, але на те не зважали й бігли далі. Пахощів увесь час було більше, й були вони чим раз міцнійші й солодші.

— Диви, стежка! — гукнула Чорнявка й одною ногою була вже на ній, але в туж мить вона голосно скрикнула, бо щось холодне таке, як лід, пролізло їй по обличю, наче тіло гада.

— Що з тобою?

— Та нічого. Се лиш тінь ночі.

Тінь ночі! Двоє огнених очий палали перед ними на дорозі, а в темряві вигиналося чорне тіло величезного гада. Він глядів поля чорних лілей. Гад сичав, гучав, свистів і вищав. А коло стежки повно було блискучих очий.

В ту мить Чорнявка згадала слова матері й сказала:

Лілеє чорна, як нічка снива,
В тобі тепер уся моя сила!

Й зняла в гору свою чорну лілею, що світила наче блискавка.

І враз усі чорні лілеї, що їх досі й не видно було, запалали, наче безліч електричних огників, а в кінці стежки засяяла чудова палата уся залита світлом, а перед нею вибухали тисячі штучних огнів і летіли аж до хмар.

З широких сходів, подібних до блискучого металю, сходив цілий хоровід і в тім хороводі йшли князі Білих Лілей, Червоних Лілей та Чорних Лілей.

Вони йшли на зустріч царівнам і князь Чорних Лілей припав перед Чорнявкою на коліно й подав їй скриньку, і царівни одразу пізнали, що то була скринька їх покійної матері. Чорнявка відчинила її й знайшла в ній лист. Вона розкрила його й прочитала:

»Як що Біляна, Рожева й Чорнявка до року й одного дня одружаться з трьома добрими князями, що братимуть участь у моїм похороні, то будуть щасливі ціле життє і знов відновиться царство Лілей«.

Зараз покликали трох попів й ті поблагословили три щасливі пари молодих. І ледве се зроблено, як почала бити північ.

Князь Чорних Лілей обняв Чорнявку й сказав:

— Коли б хоч на хвилину забарилися, все пропало б!

Потім було велике свято.

Три князі добули й знов утворили колишнє царство лілей, котре наново розцвило й розбогатіло, як за часів Цариці Лілей.

Отак справдилося, що згода й любов робить чуда. Єднанне творить силу...

Переказав Евген Вировий.

Digitized by Google

Ігор і Лідка їдуть у гори.

В хаті метушня. Серед кімнати стоїть великий відчинений кіш, а довкола більші й менші куферки, валізки, пуделка. На столі, кріслах і канапі повно одягів, біля й подушок. Серед того порається мама, а Ігор та Лідка бігають кругом, та счиняють багато крику.

»Ти, мамусю, не журися, ми тобі поможем і усе буде раз-два спаковане« — впевняє Ігор, що якраз виліз на купу подушок на канапі, та в ту хвилю злітає коміть головою разом із подушками на землю.

Мама скрикує з переляку, та зараз заспокоюється. З під гори подушок видобуваються руки, ноги, а відтак голова Ігора; він непевно дивиться на маму. Та в мами нема вже сили гніватися. Супроти того Ігор набирає відваги. »Бачиш« — каже — »тобі тяжко було би двигати подушки з канапи, а так вони вже тут«.

»Ах, діти« — каже втомлена мама — »не хочу я вашої помочи, лиш не перешкоджуйте мені«.

»А я так працюю від рана« — говорить із докором Лідка. — »Майже половина моїх річий готова до дороги«. — Перед Лідкою стоїть ціла гора забавок.

Мама аж сплескує руками. То се все має з нами їхати!«

»Адже-ж се лиш самі найпотрібнійші річи« — вспокоює маму Лідка. — Ляльки їдуть усі, не можна між дітьми робити ріжниці, одних брати, а других лишати, се ти сама все кажеш. А їдуть ляльки, мусить їхати кухонка, щоби їм варити, балійка, щоби прати і зелізко до прасовання і тарілки і горнятка і ванночка для Катрусі, в якої все болить животик і треба їй горячих купелів та фляшка з пипкою для Бебі і бубон для паяцика і стільки ще инших річий, без яких годі обійтися«.

Мама безсильна супроти тих аргументів, та все таки завважує: »Таж твої ляльки майже всі каліки: без рук, без ніг, та деякі й без голов, по що таке дрантє везти?«

Лідка почувається ображена: »Так, вони всі трошки нездужають, та наш лікар каже, що гірський воздух такий цілющий. Надіюся, що він сцілить моїх ляльок«.

Мама вже годиться брати забавки Лідки, та лише стільки, скільки їх поміститься в пуделку. Бодай половина мусить остати в хаті. І Лідка сидить зажурена, бо не знає, що брати, а що лишити. Тож уже десятий раз кладе й виймає річи з пуделка.

Ігор вважає, що красше не питати мами, що можна брати. Він користується тим, що мама занята коло валізки і тихо порається коло коша.

За хвилю мама заглядає в кіш. »А се що такого? — »кличе. Білє зложене, як було, та кіш якось дивно виповнився. Мама підносить білє і витягає за лапу величезного медведя.

»Мамусю« — плаче Ігор — »медвідь мусить їхати; як жеж: ліс без медведя, се ж не ліс. Побачиш, як медведик буде тішитися, коли знайдеться в лісі«.

За медведем вилітають з коша: великий деревляний кінь на трох ногах, візок, повний каміньчиків, тачка, кілька батогів і пуделко клецків. Ніщо з того не поїде в коші, лиш в окремім пудлі, а що до медведя й коня мама невблагана; вони взагалі не поїдуть, бо за великі. Супроти сього Ігор рішається везти їх у руках. І медвідь і кінь дістають на шию шалики, щоби в дорозі не перестудилися і так завинені сидять готові кождої хвилі до дороги. А камінчики з воза мусить Ігор з болем серця викинути, та він не вірить, щоби міг знайти де небудь так гарні, тож камінчики поїдуть у кишенях.

Небаром до медведя й коня долучаються деякі ляльки Лідки і ще инші забавки, які діти постановляють везти в руках.

»Мабуть у наших дітий по шість рук« — бурмоче нянька, прочуваючи, що прийдеться їй багато з того нести.

»Спішімся« — каже мама — »до вечірного поїзду лиш три години часу, а тут іще стільки до роботи!« і біжить до кухні пакувати начиннє.

Лідка й Ігор остають самі в кімнаті. Їм жаль мами, що так мучиться — треба їй конечно помогти. Одна валізка вже спакована, лиш її замкнути. З розмахом підносять діти одну половину валізки і всі річи вилітають на землю. Ні, та робота їм не йде. От красше складати харчі на дорогу. При тій нагоді Ігор хоче покушати, що є у фляшці, перехиляє її занадто і ось по підлозі пливе річка з кави. Треба ратувати медведя й ляльки, щоби не потопилися. Коли з тим упоралися, кушають іще тісточок, запакованих на дорогу. Та Ігор щось нагадує собі, шукає за чимось між харчами і перекидає усе в кошику до гори дном. Відтак стрілою біжить до мами.

»Мамусю, не спішися, ми ніяким світом не можемо днесь їхати. Ми ж що найважнійше забули«.

»Що таке?« — питає мама.

»Ми забули купити цукорки, багато-багато цукорків, як тамтого року. Як же ж, на проході, чи на прогульці, пити хочеться страшенно, а тут нема ні мятівок, що то так холодять, ні квасничок. Ні, мамусю, ти кажи, що хочеш, а без цукорків не поїдемо; ти ж сама так радо заїдаєш цукорки«.

Мама не перечить; справді на вакаціях у гірському селі, де нічого не купиш, годі обійтися без солодощів.

»Їдемо аж ранішним поїздом! — рішає мама, а перед тим купимо цукорків«.

»Та лише з нашої »Фортуни«, бо инших ані я, ані мій медвідь не їмо«, — додає Ігор.

»Дурнику, коханий«, — каже мама — не потребуєш мені сього казати, бо і для мене вони найліпші«.

»Хиба Українець може купувати инші цукорки як не зі своєї української фабрики »Фортуна«! — додає обурено Лідка.

Після того рішення в хаті устає поволи метушня. Діти кладуться спати, за ними йде небаром мама. Усе спить тихим сном, лиш медвідь, кінь та лялька сидять задумані і сторожать. Місяць викочується з поза хмари і освічує кімнату, що виглядає немов побоєвище.

О. К.

Digitized by Google

Загадки й шаради.

Загадка із сірників.

(Подала Одарка Лакуста).

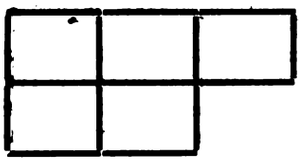

Із 15 сірників маємо 5 квадратів. Забрати 3 сірники так, щоб остало 3 квадрати.

Фігуральна загадка.

(Уложила Н. й Н. Олексюки).

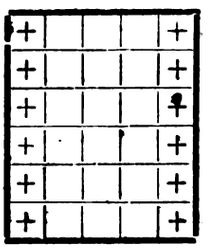

Букви, на місці хрестиків, дадуть назву укр. поета і назву його твору.

Значіннє слів: 1. Доля. 2. Здрібніле імя хлопця. 3. Гори в Азії. 4. Титул абісинського короля. 5. Село в золочівському або снятинському пов. 6. Грецький співак.

Загадка в орнаменті.

(Ул. Степан Лукань).

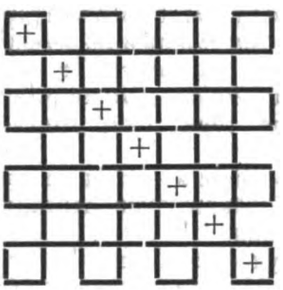

1. Ознака шляхти.
2. Народ в Азії.
3. Держава в Европі.
4. Столиця Чехії.
5. Укр. громадянин, що помер в березні 1922.
6. Народ в Европі.
7. Імя дівчини.

Букви, на місці хрестиків, дадуть назву історичної поеми Тараса Шевченка.

Загадки:

1) Без голосу сварка, без цибуха файка?
2) Висить гість, та ніч їсть?
3) Гремить — а не грім тай ще горохом сипле?
4) Дерево та дріт — кричать на весь світ?
5) Є круглий млинець, а в нім повно колісець; він меле все як ніч, так день, але муки ні тентелень?
6) Звязаний панок, розвів по хаті танок?
7) Як іде в ліс — то глядить у село, а як вертає до села — то споглядає в ліс?
8) Кричить, воркотить тай берега ріки ся держить?
9) Маленьке — простеньке, всім потрібненьке?
10) На дірявім мості танцювали гості?

Шаради.

(Уложила Сл. Я)

I.

Наші сусіди так, як другі-треті
На нас напали — клюють, роздирають,
А отсе перше, се ганьба, якою
Своє імя по вік окривають!
Цілість на весну має білі квітки,
А потім червоні, солодкі ягідки!

II.

Перше і друге, се другий відмінок
Того, що накриває коробки і скрині,
Третє ніколи не треба копати
На сухій, зеленій, гірській полонині!
Друге і третє у равському повіті
Село, що біля Угнова самого,
Цілість — домівка, де мешкає стало
Духовний помічник понотця старого.

Географічно-літературна звізда

(Уложив Мирослав Харовюк).

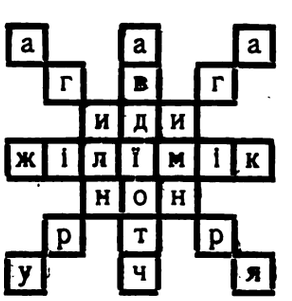

Переставити букви в отсих квадратиках так, щоби можна було прочитати три географічні назви і одну назву літературного твору:

1) Наш рідний край.
2) Місто в Східн. Галич.
3) Місто в Східн. Галич.
4) Історична поема Т. Шевченка.

Річна передплата для:

Краю 12 золотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 60 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 сотиків.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Тарнавський. З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

Жнива.

Лан хвилює, золотиться,
Мак жевріє у житах,
Гей, час жнив! Гей, веселіться,
І збирайтесь по полях!...

Нива кличе, зве вас, люде,
Веселіться, жниво буде!
Низько клоняться блавати,
Жниво, жниво час заплати!

Лан хвилює... лан' шепоче:
В кого серце є охоче,
Срібний серп бери у руки,
Йди у поле без принуки.

Кличуть ниви золоті:
Серп до рук, сини рілі!
Спіє золоте зерно
І пора, кінчіть діло!

Лан хвилює як Дунай:
Що посіяв — те збирай!
На рілі тій піт і кров,
Труд твій весь — і вся любов!

Власники, сини рілі,
Слюби вяжуть нас святі!
Праця ваша — і ріля
Світу всьому хліб дає!

Власники, сини рілі,
Слюби вяжуть нас святі!
Ви — й ріля — немов одно,
Сій — і знов збирай зерно!

Лан хвилює як Дунай:
Гей роби, не спочивай!
Буде хліба на весь край,
Хліб буде — і коровай!!!

Уляна Кравченко.

Digitized by Google

Королівський ланцух.

маленькій робітні золотника Темряви сидів молодець та пильно рисував щось на великім білім папері. Часом підносив голову та вдивлявся у вузке закратоване вікно, що виходило на львівський ринок, не бачив однак тих ріжнобарвних постатий, що метушилися за вікном, його уява загналася в далекі краї, в давні часи, образи, що творив собі, переносив сквапно на папір, щоки його пашіли, а напів примкнені очи не запримітили, що в кімнатку ввійшов майстер-добродій Темрява. »Пора Самійле на обід, уже всі порозходились, але що ти там нового придумуєш«?

»Ах, я й забув, яка се пора, зараз іду, — сказав молодець немов пробуджений зі сну та нерішучо складав свою працю. Але пане майстре, добродію мій, як що не спішно вам на обід, то я вам зараз відкрию свій плян, над яким працюю, ще ніхто про нього не знає«. — »Я цікавий, що там знов морочить твою кучеряву голову, сказав майстер, лагідно підсміхаючися та сідаючи на стілець«. — »Бачили ви, як останній раз переїздив містом король, на ньому був золотий ланцух«... — »Італійських майстрів се робота, — перебив йому золотник, — у нас таких нема; правда, що тепер у XVI столітті наша золотницька штука скрізь гарно розвинулася, але італійським майстрам ледви хто дорівнає«. — Чому не дорівнає, хіба ж у них красші голови й руки, як у нас? От я придумав плян на королівський ланцух та він, як мені вдасться зробити таким, як бачу його в уяві, буде куди красший, як той від італійського майстра. Ось гляньте на мій нарис.

Старий уважно і з подивом роздивляв рисунок. Гм, дуже смілива і високо артистична робота вийшлаб на основі твого нарису; такого ланцуха я ще не оглядав; як тобі удасться викінчити його таким, як тут бачу, то перед тобою не абияка будучність і слава, а вже ж щось на мою робітню крихітку твого сяєва впаде. — Майстер Темрява, перший і найстарший золотник у Львові, несміливо глянув на свого ученика, якому й 20 літ не було, немов бачив уже перед собою того славного артиста, якому рівного не знав. Самійло слухав його похвал розсіяно, немов що инше думав. Майстер мимо пізної пори не спішився на обід та не відривав очий від нарису.

»Малою дитиною прийшов ти до моєї робітні, а відразу пізнав я в тобі славного рисівника та робітника і скоро з ремісника став ти артистом. Уже не одна прегарна річ вийшла з твоїх рук. Я не сумніваюся, що ти і сей задуманий ланцух виконаєш. Одно тільки поясни мені, що ті поодинокі сцени означають на кождому колісцяти; спершу думав я, що се події з святого письма. Бачу однак, що ні. »Се події з хрестоносних походів, більше ніж 400 років минуло від того часу, як християнські володарі Европи збирали тисячі воїнів та виправлялися добувати святу землю від Турків. Богато я зимою отих оповідань начитався тай дуже вони мене закоплювали. Король зараз пізнав би, що се за події. Оттут старий пустинник Петро з Амієну, що піхотою ходив до святої землі, накликує нарід, щоб освободив сю землю від невірних Турків, що її зобиджають. Тут хрестоносці вже на мори, зривається буря, вони потапають, а над собою бачать Христа з ангелами, який каже їм, що Єрусалим буде освободжений. Тут друга виправа, святий князь Готфрід з Бульону здобуває Єрусалим; воїни побачили над собою отворене небо, попадали ниць, а тут приносять Готфрідови корону, щоб панував в Єрусалимі. Він відмовляється сеї почести, не хоче носити корони золотої там, де Христос, Пан цілого світа, носив терновий вінець«. Довго ще пояснював Самійло свому майстрови подробиці нарису, тай оба не запримітили, як минула обідня пора, а в робітню повертали другі ученики. Майстер роздав їм роботу, а сам узяв Самійла під руку та попровадив зі собою на гору, де жінка і дочка Темряви від двох годин очікували їх. Се тільки його, Самійла, круглого сироту, брав майстер до себе на обід.

У горячці і одушевленню працював Самійло над своїм твором, мало їв, не міг спати, опанований думкою, як змога найкрасше вирізьбити ланцух для короля і дійсно, кожде колісцятко як найточнійше представляло подію з хрестоносних виправ, а разом усе складалося на чудову цілість. Отсе вже останне колісце тай ланцюх готовий. Пан Темрява ходить мов зачарований, цілий час із тремтіннем стежить за твором Самійла тай сам не знає, звідкіля йому таке щастє; прийняв малого хлопця, круглого сироту, щоб робітню і склеп замітав, бо за науку нікому було за нього платити, та хлопець став рисувати дуже гарні нариси на чаші, хрестики, перстені ітд. пізнався на нім майстер та даром став учити сироту золотництва, тай за се йому тепер така нагорода.

Ланцух уже скінчений, старий Темрява пестить-перебирає кожде звено, Самійло сидить турботно задуманий. »Ну Самійле, я на твоїм місци трохи інакше виглядав би; чи можеш мати ще які сумніви, таж се архитвір! Я зі своєї сторони тільки скромно можу тебе нагородити тай не нагорода се, а таки проханнє моє до тебе. Знаєш, я старий, а сина в мене нема, є тільки дочка; от поблагословлю вас тай ти ставай на моє місце«. — Не надіявся Самійло такої мови. Те, що тільки в мріях міг бачити, тепер дає йому майстер тай ще просить, щоб не відкинув. Став по руках цілувати Самійло свого добродія, а на думці тільки панна Ганна Темрявівна, така гарна і добра, мов анґел. Старий пригортає його до груди мов рідного сина та на радощах хоче провадити до дочки. »Ні, батьку, ще одного, саме найважнійшого я вам не сказав. Чи думаєте для пустої слави творив я отсей ланцух для короля? Зовсім ні, инше завданнє має він сповнити та найбільша моя жура, чи сповнить він його. Я, бачите, малою шестилітною дитиною стратив одного дня батька, матір, сестер і братів. Се Татари напали на наш хутір, спалили, розграбили всьо, моїх рідних повбивали на смерть, тільки я чудом спасся тай тинявся між людьми, аж до вас, батьку, добрі люди спровадили. Та сей страшний день мені вічно в памяти. Малим хлопцем бажав я жорстоко пімститися на Татарах. Мріяв як найскорше вивчитися воєнного ремесла,

Digitized by Google

а відтак з бісурменами погуляти. Та не так воно склалось, поталанила мені доля у вас та вояком уже я не буду, але думка про месть мене не покидає. Та не тої хлопячої мести хочу я, де бажав стрінути тих Татар, що повбивали моїх рідних та задавати їм смертельні муки. Ні, я знаю, що вони не тільки мене скривдили, а нищать і вбивають до тепер скрізь по цілій Україні. На них треба цілковитої заглади. Самі Січовики не можуть собі з ними дати ради, а от якби король зібрав військо та разом із Січовиками вдарили на поганців, тоді булаб Україна вратована. Тож задумав я принести королеви в дарі сей ланцух та на вколішках просити його, щоб як той святий князь Готфрід спас Єрусалим від Турків, і він зібрав військо та разом із Січовими козаками розбив бісурменську силу, а здобуде собі невмирущу славу та дяку цілої України«. Старий задумано дивився на хлопця. »Добра твоя думка, хлопче. Хто зна, може якраз потрапиш зворушити королівське серце. Боже тобі помагай«!

Був теплий червневий день 1578 року. Самійло сидів у своїй кімнатці, перед ним у чудовім ящику пишався королівський ланцух. Хлопець глибоко задумався, укладав мову, яка мала зворушити його милість короля Стефана Баторія та спонукати до великого діла. В тім поглянув у вікно та завважав на ринку товпу народа, що все більшала й більшала. Що се таке. Я тепер за своїми мріями не знаю, що на світі діється. Вибіг на браму та побачив сильний кордон війська. Товпа все напливала. Зблизився до гуртка козаків, що протискалися між народом, лиця їх були сумні-похмурі. »Скажіть, дядьку, що се буде? — запитав поважного козака. — Той здивовано глянув на Самійла та з пересердя крикнув: »А ти що, з неба впав, чи що таке? Тиж не знаєш, що зараз має кат із королівського наказу прилюдно стяти голову нашому отаманови Іванови Підкові«. — »А сеж за що йому така кара«? — »Кара бач за те, що він один з найславнійших християнських лицарів, дався в знаки Татарам та Туркам. Ми помогли йому здобути собі молдавський престол в Яссах, бо він йому належався, та не по нутру було султанови мати під боком такого ворога тай ще силача. Змовився з польським королем, щоб відкликав Івана Підкову в Польщу буцім то для спільної злуки проти бісурмен. Той сердега повірив у слова християнського короля, станув перед ним у Варшаві а король таки зараз казав його закувати та кинути в вязницю, і тепер на бажаннє султана велить йому зрубати голову тут на львівськім ринку«. — Самійло думав спершу, що Запорожець глузує з нього, з його мрій. В тім глухий бубон перервав тишину. На ринок привели статного, гордого козака, що сміливо розглядався довкруги. Бачив Самійло, як отаман прощався з його знакомим Запорожцем та иншими козаками, як покотилася буйна голова Івана Підкови від удару катівського топора. Чув довкруги нарікання народа на християнського короля, що тримає з Турком тай неповинну кров лицарську розливає. Так, не було сумніву, такий ось той король, на якого Самійло покладав усю свою надію. Та на хвилю і про свою мрію забув! він протиснувся аж до закровавленого, місця. Там козаки укладали свого отамана в домовину. Самійло поміг козакам закровавлену домовину занести до церкви, та як зложили мученика в затишному підземеллі, здавалося Самійлови, неначеб то він сам закінчив вже своє життє. Отупілий вертав з козаками. Всі мовчали.

»А я хотів благати короля, щоби враз із козаками ратував Україну від Татар і Турків«! — глухо мов сам до себе сказав Самійло. Козаки глянули на нього, як на божевільного, а старий Явтух глумливо підсміхнувся: »От задумала вівця кликати вовка, щоб боронив її від собак, таке й ти задумав сину. Те одно собі затям, що ніякий король нам не поможе, павпаки всі отсі володарі хитрі, кровожадні мов лиси, свого добра тільки пильнують, а ми самі як своїми грудьми оборонимо рідну землю, будемо її мати, а ні так пропадемо«. — Від палкої бесіди старого козака пробудився Самійло із свого отупіння. »Так, тільки самі оборонимося від ворогів, на нікого чужого не покладати нам надії, правду кажете, дядьку. Та скажіть, чи я навчуся ще воєнного ремесла«? — »Гб, го, хлопче, а ти думаєш, ми породилися козаками? Я мав 35 літ з роду, як утік від лютого пана на Січ, а тепер дивися, який з мене козак! Та я вже бачу, що ти наш. Січ-мати тягне тебе, як свою дитину. Славно, завтра з нами в дорогу!« — »Аж завтра, я думав таки зараз їхати«. — »Ні вже бач пізно, тай брами міста сегодня цілий день зачинені. Боялися панки, щоб козаки не наїхали тай ворохобні не зчинили. От ми ледви в перебранню ще вчера перекралися в місто, щоб в останне послужити отаманови. Вратувати його, хоч як продумували, не могли. тільки пімсту заприсягли ми на панах там, на тім кровавім місци. — Тепер ходи з нами до господи, там заночуємо, саме маємо зайвого коня, буде добрий для тебе«. — Вже входили до коршми, як Самійло нагло завернув та здалека вже гукнув здивованим козакам: »Я за часок поверну до вас«! Задиханий впав до своєї кімнатки, хопив сокиру та з цілої сили вдарив у дорогоцінний ящик, що скривав його архитвір. Товк так довго, аж побачив розсипані, безформні кусники золота. Тоді вибіг на подвіре, глянув у гору, де були вікна його добродіїв. »Прощай, Ганно, прощайте родичі, хоч не рідні«!

В ранці їхав із козаками на Січ.

М. Б.

Мов чудовий самоцвіт...

Мов чудовий самоцвіт
Повний блеску і принади
Горить згадка давних літ,
Днів надії і розради.

Хто сю згадку збереже,
Як осінно в серці буде,
Скарб найбільший встереже,
Який можуть мати люде.

Р. З.

Digitized by Google

А. Чоглок.

Серед рідної природи.

3. Мій їжак.

ього літа зі мною сталася пригода, якої героєм був їжак. Про сього то їжака я й хочу розказати.

Літні вакації провожу я завжди у своїх родичів на селі. На сей раз першого зараз дня, як я приїхав до них, пощастило мені піймати їжака. А було се так.

Перецілувавшись зо всіма та покріпившись трохи з дороги, я зараз же побіг оглядати нашу садибу. По перше я побіг на двір, зазирнув до хліва, до стайні, привитався з робітниками і побачивши свого приятеля пса Пірата, — кинувся до нього.

Що за чудовий же той Пірат! Як він любить мене! Не дивлячись на те, що цілих девять місяців був я в місті, він одразу пізнав мене і радощам його не було кінця.

Граючись із ним, непомітно опинились ми в саду, з саду вибігли на поле, а далі, недовго думаючи, і в ліс! Після брудного та галасливого міста ліс здавався мені раєм. Ніжна зелень дерев та співи лісових птичок начебто вабили до себе. День був соняшний і пташки в кущах та на деревах голосно та весело співали. Я поволі заслухався в голосах сих маленьких мистців.

Але ж мого товариша Пірата співи мало цікавили і він, не звертаючи на них ніякої уваги, старанно нишпорив помежи кущами.

Я знав уже, що нічим не зможу спинити свого приятеля і тому сів на пеньок, щоби почекати, поки Пірат набігається та сам повернеться до мене.

Але сподівання мої не здійснилися. Раптом почув я його голосне гавкання і схопивши дручок, кинувся до собаки. Першою думкою моєю було, що Пірат побачив »чужого«. Але я зараз же пересвідчився, що поблизу нікого нема, а Пірат стоїть коло одного з кущів та без перестанку бреше.

»Ото дурний же! Чого він бреше?« — подумав я, підійшов до нього і хотів відтягнути від куща. Але Пірат був упертий, знову кинувся до тогож таки самого куща і став сердито гавкати та скребти землю передними лапами. Така настирливість примусила мене нарешті подивитися, що в тому кущі так дратує собаку? Я підійшов до куща, розхилив віти і побачив якийсь клубок, увесь у колючках, що лежав у кублі з сухої трави та листя. Побачивши колючки, я відразу пізнав їжака і страшенно зрадів із сеї знахідки. Тепер мені стала зрозуміла злість Пірата до маленького звірятка, якому він не дивлячись на свою силу, не міг нічого вдіяти.

Заспокоївши трохи собаку, я почав розглядати їжака, але як я не повертав його — я бачив тільки ігли, що стирчали на всі боки і не міг зауважити найменших обявів життя. Я викотив їжака паличкою з кубла; він покотився трохи в бік, але все ж таки залишився тією ж нерухомою, здавалось, неживою кулею. Куди ж ділась його голова та ноги? Як він міг їх так спритно сховати? Нарешті чи живий він?

Такі питання ще більше роздратували мою цікавість і я постановив забрати їжака до дому. Але як його донести до дому? Взяти в руки, буде боляче; котити його по землі через рівчики та ями — можна покалічити.

Довго міркував я над сим, поки щасливий випадок не показав мені, як ся справа може просто вирішитися.

Міркуючи про те, як би то мені забрати з собою їжака, я розворушив його кубло паличкою. Від сухого листя та трави піднялася курява так, що я мусів кілька разів чхнути, поліз до кишені за хусточкою — і знайшов розвязаннє своєї задачі. Я розстелив на траві хусточку, поклав на неї їжака, завязав кінці хусточки в узол і урочисто поніс його до дому.

З гордощами думав я, як то усі наші будуть здивовані тим, що я знайшов, та не звертаючи вже уваги ні на що, швидко йшов до дому. Дорогою ще не один раз зазирнув я в свою хусточку: їжак лежав там дуже смирно і не розвивався. Мені здавалося, що йому не добре так довго лежати згорненому і що він може так і задушитися. Один раз я навіть розвязав хусточку і спробував розвинути їжака, але все було даремно. Їжаку ж се не сподобалося і він почав страшенно сопіти, гадаючи мабуть, що налякає мене.

Дома ж мене замість здивования, якого я сподівався, чекало повне розчарованнє. Тільки що я розвязав хусточку та поклав їжака на підлогу, як нянька забурчала: »Сам іще в хату не війшов, а вже всяку погань тягне«.

Мати теж ні за що не хотіла залишати в домі мого їжака. Тоді ніхто не міг передбачати, що се непомітне звірятко може зробити мені велику послугу.

Всі розійшлися і в кімнаті залишився один я. Все стихло. Тоді куля почала потрохи розгортуватися. З початку зявилися лапки, потім висунувся маленький, чорненький писочок із пятачковим рильцем. Носик рухався на всі боки та старанно нюхав повітрє. Потім заблищали два чорненькі очка з білими плямочками і нарешті зявилася цікава свиняча пицюрка з круглими коротенькими ушками. Підскакуючи та швидко перебираючи ніжками їжак так смішно побіг, що я не втримався та голосно зареготався.

На великий мій жаль їжак заліз під шафу і не хотів сам вилазити звідти. Я кілька разів витягував його, давав йому мяса, молока, — але він при мені лежав завше згорнений, а потім біг, не дивлячись на молоко та мясо, в який небудь темний куток.

Потім уже батько вияснив мені, що їжак — нічна тварина і порадив ставити йому їжу на ніч. Їжак доказав, що се дійсно так і в першу ж ніч наробив галасу на цілий дім. Я забув зачинити двері в кімнаті, де був їжак і він почав у ночи гуляти по всіх кімнатах, зайшов і до кімнати няньки, що

Digitized by Google

спала на долівці. Їжак підійшов до неї та своїми колючками подрапав їй руку. Бідна нянька зі сну штовхнула його рукою, покололася ще більше і з переляку наробила галасу на весь дім.

Всі думали, що трапилось якесь нещастє та позбігалися до няньки, а коли зясувалося, чого вона перелякалася, почали з неї ж сміятися. Мало нянька не викинула тоді їжака геть з дому. Довго гнівалася вона на мене та на мого їжака. А тому що зробиш: згорнувся собі кулею, не можна й приступити. Ну, а я не їжак і мені мати за нього трохи накивала.

Від сеї ночи їжак почав жити в моїй кімнаті. Він дуже скоро призвичаївся до мене і зробився зовсім свійським. Я навчився брати його на руки; для сього треба було тільки провести по голках з переду назад. Голки тоді складалися і їжака можна було взяти до рук. Коли ж його хотів узяти хтось инший, хто не знав сієї таємниці, той колов невмілі руки.

Їжак став смілійшим, уже не так часто згортувався в кулю і я міг добре розглянути і живіт і лапи і маленький, майже зовсім непомітний хвостик. Я брав його до себе на коліна, давав йому жуків, часав живіт і він мене зовсім не боявся. Перед вечерою я приносив його до їдальні, давав шматочки мяса, сира, булки з молоком.

Одного разу мій їжак посварився з кіткою. Я поставив йому на підлогу мисочку з молоком, але не встиг їжак почати свою вечерю, як кітка підбігла до мисочки і ні за що не хотіла з ним поділитися. Їжак, грізно сопучи, став підходити до свого ворога і хоч кітка й давала йому ляпасів, але він сміливо продовжував наступ, поки кітка, пересвідчившися, що її ляпаси болять тільки її ж саму, та втікла, задерши хвіст.

Особливо було мені приємно, що їжак визнавав одного мене. Другим він часто виявляв своє незадоволеннє і починав сопіти. Цікаво було, як їжак прохав їсти. Під час вечері він підходив до моїх ніг, драпав по них передними лапами, ставав на задні, витягував пицюрку і з поважним виразом обертався на всі боки своїм чорним пятачком. В таких випадках я брав його до себе на коліна та давав що небудь.

Їжак брав участь і в моїх гулянках і тут я побачив, що не дивлячись на свою незграбність та вайлуватість, він чудово ловив полеві миши. Тут, як і у всьому, головну ролю грав його чудовий нюх. Часто я знаходив мишачі нори, а їжак своїм нюхом уже чув, чи є в них миши, чи нема. Він швидко розкопував не глубоку нору і писк миши разом з задоволеним сопіннєм їжака показували, що полюваннє вдалося. Він иноді їв і жаб та ропух, але не з таким задоволеннєм, як миший.

Їв він завжди з зажерливістю і під час їжі голосно чмакав та сопів. Його маленький рот не міг умістити великих шматків і через те він їв дуже помалу. Найбільшими ласощами для нього були курячі яйця, які він старанно вилизував своїм товстим язиком. Всі їжаки страшенно люблять яйця і коли знаходять їх у птичім гнізді, то з насолодою поїдають. Се, здається, єдине лихо від них і коли порівняти з сим лихом ту користь, яку приносять вони нищеннєм ріжних жуків, їх червів, а також миший, тоді їжаків можна уважати одною з найкориснійших тварин наших лісів та піль.

Цікаво бачити, як їжаки вміють користуватися своїми голками, коли вони будують своє кубло. В тому місці, де богато сухого листя, їжак починає качатися по землі, листє наколюється на його голки і в такому смішному убранню їжак йде до своєї домівки. Так само він переносить на своїх голках і овочі, які опадають на землю.

Але головне призначеннє його колючої шкіри се захищати їжака від ворогів. Крім сього їжаки не мають жадного засобу захистити себе: бігають вони дуже помалу, бачать теж не дуже добре, тай слух, здається, у них не дуже то добрий так, що колиб не було сієї колючої шкіри і здібности ховати під нею усі незахищені частини тіла, їжаків мабуть давно вжеб не було на світі. Тепер у них мало ворогів: пугач та орел иноді їдять їх, бо для їх довгих пазурів короткі голки їжака не є перепоною. Люди ж добре знають користність їжака і не переслідують його, хиба що діти иноді принесуть їжака до дому для забави. Із звірів тільки одна лисиця вміє подолати їжака. Вона знає, що їжак боїться води і котить звинутого їжака до якої небудь калюжі, або джерела та штовхає його в воду. Тоді їжак одразу розгортається, а лисиця швидко хватає його за голівку і від їжака залишається тільки одна колюча шкірка Частійше буває, що лисиця терпляче чекає, поки їжак сам висуне пицюрку і тоді хватає його.

У їжака буває від 4 до 8 діток, які родяться сліпими, але вже з голками, хоч і білої барви. По двох або трох місяцях голки темніють, твердніють і молодий їжак уже здатний сам собі здобувати поживу.

Коли починається зимно, їжаки залазять поміж корінне дерев, роблять там собі кубла та й засипляють на цілу зиму. Зима — се найпоганійший час для них і підчас великих морозів богато їжаків гине. Сплять вони завше згорнувшись у кульку.

Їжаки дуже швидко звикають до людий і легко перетерплюють неволю.

Всі їжаки мають окремий неприємний дух, через який я мало не був примушений розлучитися з своїм другом. Одного разу до моєї кімнати завитала мати, понюхала тай зауважила: »Пхе, яке важке повітрє, я тобі не дозволяю на далі тримати їжака в кімнаті«.

Ніщо не могло змінити материної постанови, від сієї пори почалося переслідуваннє моєї бідної тварини.

Посажу я його в одну кімнату, тато гнівається, що їжак вештається та не дає спати; а перенесу до иншої, знов кому небудь не подобається і чим далі, тим усе більше та більше. Нарешті прийшлося залишати його в пекарні і тілько тут він сподобався куховарці тим, що їв тарганів та швидко знищив їх зовсім. Крім того в пекарні виявилася ще одна його здібність: він надзвичайно спритно ловив миши! Як він міг ловити — я до сього часу не знаю. Гадаю, що він чатував коло норок і хапав їх, коли вони вилазили. Не дивлячись на моє бажаннє, мені не пощастило побачити таке полюваннє.

Я дуже сумував, коли мого їжака виселили до пекарні, але на моє щастє се заслання продовжувалося недовго і їжак знову почав ночувати в моїй кімнаті. А трапилося се таким чином.

Одного разу уся наша родина поїхала до сусіднього ліса пити чай. Там дорослі почали господарити, а ми з їжаком пішли на полюваннє за жу-

Digitized by Google

ками та мишами. Полюванне наше було нещасливе, мене швидко покликали пити чай і їжакови майже нічого не вдалося попоїсти. Коли я підійшов до наших, усі вже сиділи і коло само ара мені не зали шилося місця. Отже я взяв плащ, розіслав його на траві, поклав коло себе їжака, почав одною рукою мішати чай, а другою чухав черевце свого друга. Але їжак щось хвилювався, він підіймав писочок, нюхав повітрє і видимо страшенно злостився.

Я не звертав на се уваґи і хотів почати пити чай. В сю мить з під плаща вилізла гадюка й широко розкриваючи пащу, засичала на мене. Я перший раз бачив гадюку, давнійше я тільки чув страшні оповідання про їх отруту. Тепер, побачивши на пів аршина від свого облича сю гадину, я так перелякався, що не міг ні ворухнутися, ні крикнути. З жахом дивився я на ту пащу і не мав сили відвести від неї своїх очий.

Але се продовжувалося тільки одну мить; з надзвичайною швидкістю, якої навіть не можна було сподіватися від їжака, кинувся він на гадюку і її отруйливі зуби вїлися в ухо мого бідного друга! Наші все се бачили і також перелякалися так, що в першу хвилину майже остовпіли.

Їжак тим часом крутьнув головою, скинув гадюку і між ними почалася завзята боротьба. Гадюка кидалася на їжака, бажаючи вкусити його за пику, широко роззявила свою пащу, поколену голками та повну крови, і злістно сичала. А їжак не звертаючи жадної уваги на її укуси, не відступав ані на крок і нарешті якось ухопив гадюку за голову. Гадюка хотіла визволитися, почала бити хвостом, а їжак робив своє і нарешті спокійненько почав їсти гадючу голову.

Я був в одчаю! Мати стільки укусів від гадюки та ще й до того зїсти її голову разом із отруйливими зубами — та се ж вірна смерть! Мій друг, мій оборонець мусів віддати своє життє за свій шляхотний вчинок! Я хотів відняти хоч труп гадюки. Але мене хтось заспокоїв, що їжакови гадюча отрута не шкодить зовсім та що взагалі вони їдять гадюк. І дійсно, на ранках мого їжака не було видко жадного опуху і він почував себе так само добре, як і перед тим.

Не треба й казати, що після сього випадку мій їжак зробився загальним улюбленцем і повернувся на життє до мене в кімнату.

Від загальних пестощів він зробився ще більше освоєним і начеб то починав знати своє імя.

Швидко проходять щасливі дні; надходила осінь і мені треба було їхати до міста. Богато міркував я над тим, як мені влаштувати їжака на зиму і нарешті став на тому, що як би йому не було добре у нас, але на волі все ж таки буде красше.

Ото ж відніс я мого їжака в ліс на те саме місце, де в початку літа знайшов його, тай випустив на волю.

Переклав з російської мови Микола Пирогов.

Дігнало сонечко обрій...

Дігнало сонечко обрій —
На небі взрів я зірку:
Вводила у посестер рій
Безмовну розговірку.

Та раптом листєм сад потряс
І став демон в просторі,
Загрюкав перун раз-у раз,
У хмарах скрились зорі.

І налягла на борів грудь
Завивна фуфелиця;
Вогнями сіє хижу лють,
А громами сміється.

Перегуділа, проревла
І мряками розплилась —
І тричі краща, як була
Зірниця промінилась.

Так й з нами лихо до часу
Устроює забаву,
Щоб нас навчить кохать красу,
Обнову і поправу.

Роман Завадович.

Наш шкільний товариш.

Олекса Лукашук — великий пустун ще й лінюх трохи. Такої бодай думки були про нього учителі. В дійсности ж воно не так.

Олекса був обдарований природою не аби якими здібностями до науки та дотепністю. Природа немов би виділює його з гурту, з поміж нас усіх. Але бути проводиром, тоб то ватажком — се суперечило його натурі-вдачі.

На лекції аритметики трапиться часом досить трудна задача, або як за звичай ми називали — задача з заковикою.

— Хто з вас зробив задачу? — запитує нарешті учитель, споглядаючи на лави, де всі ученики, попригинавшись над зшитками, аж потіють над тією задачею. На запитання учителя ніхто не зголошується.

В кождого з нас — одна думка: як би скорійше впоратися з задачею. Над тим єдине всі ми зосереджуємо свою увагу.

Digitized by Google

Лиш один Олекса вільний. Він, повернувшись у бік свого сусіда, щось товкмачить йому. Заздрів се учитель та й питає Олексу:

— Ану, Лукашук, як у тебе задача?

Підвівся за партою Олекса й мовчить, озираючись навкруги.

— Ай-яй... Такий здібний хлопець і не зробив... Сідай, пустуне, та вже хоч другому не заважай. — Так мовить учитель.

Нарешті щось два з нас підносять поквапно якось руки до гори.

— Ану, говори, — до котрогось звертається учитель.

— Не так, не так!.. Як же ти її робив? Виясни...

Слухає учитель, як той товариш наш зясовує хід задачі. Та не в такий спосіб її рішати! Не аби як нервується тут Олекса, намагаючись того, що сам зголосився відповідати, на правдиву стежку направити.

Помітив се учитель. Одначе він удає, що нічого того не бачить і не чує. Опершись за учительським столом на лікті, повернувши в другий бік голову, — він якось недбало ніби вислухує ученика.

За допомогою Олекси — товариш, що виткнувся відповідати, виїхав на властиву дорогу. На приостанку вже цілком свідомо виясняє, так, як і треба її робити, тую задачу.

— Ось ти, Лукашук, так влучно підсказував Семенюкови... Виправив помилку його. Скажи ж мені, пустуне, чого ти мовчав, як тебе самого питав я про задачу?.. Га?..

— Я... я... не хотів показати, що всі вони гірші — винувато якось відказує Олекса.

— Ну й дивак з тебе, Олексо... — лагідно мовить учитель, здвигаючи раменами.

* * *

Лекція релігії. Один із нас відповідає, як Юда розсипав перед старшиною єрусалимською срібняки, що отримав за Ісуса. Бачить наш панотець, як два нас там на задній лаві вовтузяться.

— Чи, виданно заводити бійку на лекції... Вже красше покажи нам, чи вивчив ти задане... Ну відповідай, Семенюк, далі... Як він закінчив своє життя?

Озирається тут хлопчисько навкруги. Адже він не знає, про чиє життє тут мова йде. Та ось із передніх лав хтось виткнувши обережно книжку, показує на відомий усім малюнок, як Іляя їде колясою на небо.

— Він узятий живим на небо, на тій огненій колесниці, — ляпнув Семенюк.

Панотець розсміявся. Школяри й собі в регіт.

— А признайся, Семенюк, хто то тобі таке підшепнув?..

Але Семенюк мовчить. Він знає звичай, що бути донощиком не гаразд. В думці ж одначе — з тим, що так накпив із нього, прирік розправитися поза школою.

— Що ж, не хочеш признатися, воля твоя... Одначе поставлю тобі кілочок, аби знав, що не всякій чутці можна йняти віри, — каже панотець.

— Се Кузьменко підвів його, вказавши йому малюнок з книжки... А Семенюк гадав, що й справді річ іде про Іллю, — мовить Лукашук.

— За се й Кузьменко дістане одиницю... Нехай не вводить товариша в біду...

— Панотче, — провадить далі Олекса, — поставте тоді й мені...

— А ти тут чим завинив?

— Тим, що допустив, щоби з мого сусіда так накпили, — з тиха каже Олекса.

Споглянув тут панотець Лукашукови в очи, й зрозумів, що велика боротьба відбувалася в Олексовій душі, заки він для порятунку свого товариша відважився на подібне. Деж пак: виказати чиюсь провину вважалось за ганебне!

— В такому разі хиба вже нікого не карати. Переправлю одиниці й тим обом. При тім, дітки, остерегаю вас від подібного. Адже спровокувати когось на біду-нещастє чи не найбільший буде злочин у світі.

М. Денисенко.

Сильвестер Калинець.

Медвідь у хаті гаєвого.

(Байка).

Мирно, тихо на дворі,
Сонце погасає,
Д бровою йде медвідь,
Добич шукає.
Аж тут мід йому запах,
Став він розглядатись
І за запахом зайшов
До лісного хати.
А лісного не було
В хаті ще від рана;
Не вернувся як пішов
Був з ділом до пана,
Лиш стояла при печи,
Його молодиця,
Бідкаючи, що нема
Так до пізна Гриця.
Думала вона що Гриць
До коршми запхався —
І як раз в той час медвідь
У хату закрався,
Ще й бурчати став в дверах,
А вона думала,
Що се може пяний Гриць
І у злість упала.
— А пянюго, ти куди,
Драбе один ходиш,
Та до дому аж тепер
Так пізно приходиш?
І ухопила горнець
Тай геп в головище;
І тут тільки застогнав
З болю медведище.
Бо дістав бідак в чоло,
Аж горнець розбився,
Тай дав з хати драпака,
Аж в гаю спинився.
Жінка вибігла за ним
І спізнала живо,
Що не Гриць у хаті був,
Лиш медвідь Бурмило.
Гриць сміявсь, як почув,
Про медведя того,
Медвідь довго памятав
Жінку гаєвого.

Digitized by Google

Роман Завадович.

Князь Марципан.

Комедійка для дітий.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Князь Марципан. | **Пекар Випікайло.**
Міністер Ласолиз. | **Панна Паляничка, його донька.**
Грицько, хлопець у науці.

ВІДСЛОНА.

(Пекарня майстра Випікайла. Просто видців пікна піч, коло неї стіл. Праворуч довгий стіл, заставлений печивом, ліворуч на табуреті діжа. Грицько стоїть опертий о діжу і посвистує. У нього драний фартух, рукави закочені висше ліктів, волосе розкудовчене).

Ява 1.

(Грицько, потім пекар Випікайло).

Грицько: Не хочу більше я науки,
Не хочу, ні! — Нехай їй хрін!
Майстер без крику і принуки
Не проживе і пять хвилин.
Як треш в макітрі мід з жовтками,
То й полизати не велить,
А крухий бублик з ягідками
Тільки понюхай — вже кричить.
Зі злющим норовом поганим
Він перебрав у всьому край,
Як тільки рано з ліжка встане,
За чуба тягає: вставай!
Рубай дрова, таскай у хату,
А він гукає все: спішись!
Міси розчину сю грокляту,
Будь тут і там — хоч роздерись.
Роби все складно мах за махом,
Немов ти машина яка,
З місця на місце літай птахом —
Тай ручечка його важка!
Бувало, як за чуба вхопить,
То й світ померкне у очах,
А як пятнайцять буків вкропить,
То — навіть і згадати страх.

(В дверах являється майстер Випікайло в білому фартуху, з грубим животом. У руці тримає качалку, непомічений Грицьком підходить до нього з заду).

Вже надоїли мені буки
І крик старого дурака;
Щоб скоротити всі ті муки,
Я дам з пекарні драпака.

(Дивиться у вікно).

Там так гарнесенько в садочку,
Квітки пахучії цвитуть,
Дівчата й хлопці на горбочку
Співаючи танок ведуть.
Там ясне сонечко сіяє,
Ручай журливо гомонить,
Хмарка метеликів літає,
По цвітах рій пчілок бренить.
Та ж справді я Грицьком не був би,
А лиш якийсь бездушний пень,
Коли нагоду оминув би
Втекти в такий чудовий день.
Тай до ровесників втечу я,
Як кажуть, не у порожні,
Гостинцем всіх їх наділю я,
Щоб знали... —

(В часі останних слів наповняє кишені бубликами, відтак хоче вибігти, але пекар Випікайло хватає його за ухо).

Випікайло *(Через зуби).* Не втечеш, о ні!
Ах! гольтіпако, пройдисвіте,
То я на те тебе навчав,
Щоб ти мене судив по світі
Та ще й бублики викрадав?
А бач, який проворний вдався,
Немов всі розуми поїв,
Та в мене вже терпець урвався —
Дістанеш те, що заслужив.

(Перекидає Грицька на коліно, бе, і числить).

Раз, два...
Грицько: О-йой!
Випікайло: Три...
Грицько: Йой!
Випікайло: Чотири!..
Ну, гайдамако! Що? Болить?
Затям собі: кий вчитель щирий,
Хоч дошкуляє, але вчить.
А тепер зараз до роботи
Мені берися ти, як стій,

(Дає йому коліном в спину „стільчика" і попихає на перед).

А як нема в тебе охоти,
То збудить в мить її мій кий.
Ох, хлопче, ти мені справуйся,
Бунти і лінощі закинь,
А то до тебе як візьмуся,
Будеш смирненький мов та тінь.
Вже досить бексати! Швиденько
Місити тісто починай;
Тісто вже виросло гарненько,
Ось переллється поза край.
У печі треба затопити,
Розтерти мак, зробити книш,
На завтра тісто розчинити,
Принести дров — чого стоїш?
Грицько: Я вже беруся до роботи.
(Тихше). Ах, як тут тяжко, Боже мій!
Випікайло: Як що нема в тебе охоти,
То збудить в мить її мій кий.

(Випікайло йде до стола і числить голосно бублики. Грицько покривляється йому від діжі, грозить пястуком, а коли Випікайло від часу до часу оглянеться, Грицько митю береться до роботи).

Грицько: *(В сторону Випікайла).*
Колиб я міг його чуприну

Digitized by Google

Змісити, як от тісто те!...
Випікайло: Що ти говориш, песький сину?
Грицько: Говорю, що тісто густе.
Випікайло: Долий води.
Грицько: Красше помиї,
Потім створіннє се гидке
Кинути в них по саму шию,
Щоб знало...
Випікайло: *(Не оглядаючись).* Що?
Грицько: Тісто рідке.
Випікайло: Досип муки!
Грицько: Красше болота,
Поцукрувати все як слід
І як лиш жрати ме охоту,
Йому подати на обід.
Випікайло: Що ти сказав?
Грицько: Нічого, пане!
Випікайло: Та ж я тут голос якийсь чув.
Грицько: То пес ласий на марципани
Тут десь під лавою заснув.
Випікайло: Готов всі бублики пожрати.
Ану, жени його!..
Грицько: *(Хапає за кийок, бе ним по долівці і вимахує довкруги себе).*
Гайда!
Геть, дармоїде, зараз з хати,
А то буде тобі біда,
Як я тебе...

(Бе пекаря Випікайла по ногах).

Випікайло: *(Хапається за ноги).* Ой ноги, ноги!
Грицько: Таж я пса вдарити хотів,
А вам я не завдав трівоги.
Випікайло: А щоб ти, враже, вічно прів,
А щоб ти чхав сім літ без впину,
А щоб ти висох мов той дріт,
(Схоплюється). Але навчу я в мить личину,
Що шанувати майстра слід.

(Хапає одною рукою Грицька за чуб і тягне довкола сцени, а другою бе в шию. Після кождого удару Грицько скрикує ріжними голосами „Ой" і „Ай" на переміну).

Міси мені в ту мить, драбуго,
Подбай, щоб вже огонь горів,
Бо як тебе спережу туго,
То зляжеш певно на сім днів.
Як робиш що, застановися,
На те »маківку« Господь дав,
З людьми все чемно обходися...
Грицько: Щось так, як ви...
Випікайло: Що ти сказав?
Грицько: Сказав, що ради всі приймаю.
Випікайло: То й добре! Я тепер іду,
З дочкою гарно поснідаю.
І знов за хвилю тут буду.

(Виходить).

Ява 2.

(Грицько сам).

Грицько: *(Місить).* Тай відплатився я гарненько
За штурханці його, що ах!
Гі-гі! Як потягнув щиренько
По грубих тих, товстих ногах,
Старому в туж саму хвилину
Мов сілю хвостик посолив;
Кричить: »Ой, ноги мої, гину!«
А я: »Таж я вас не хотів«!
Але ти скорше зїш Івася,
Ніж я у тебе буду тут;
Тобі і бубликам всім трясця!
Піде на дармо весь твій труд.
Як я завзявся дати драла,
То виконати мушу се,
Бо постоянність, воля стала
Все гарний успіх принесе.

(Наслухує).

Та чую кроки я в городі,
Мабуть іде хтось знов в наш дім.
Сховаюсь — щоб в новій пригоді
Не втратив чуба я зовсім.

(Ховається під стіл, з під якого в 3-ій яві часто заглядає. Входить міністер Ласолиз із підвязаним хусткою лицем і стогне з болю зубів, та на вид бубликів проявляє велике задоволенне. Обертається до дверий і говорить).

Ява 3.

(Грицько, Ласолиз, по хвилі Марципан).

Ласолиз: Ваша Величносте! Ввійдіте,
Най вам тут слинка потече!
Бублейник тут живе, що в світі
Найкрасші бублики пече.

(Князь Марципан, з грубим животом, поволи вкочується до пекарні. Князеви не можна сміятися).

Ось гляньте лиш на сю виставу,
Що він так вміло уложив
Людям на смак, собі на славу.
Ех, я б смачненько попоїв —
Так щож, як клеваки без впину,
Болять-скимлять вже вісім днів.
Коли б не те, я б за хвилину
Усі сі ласощі поїв.

(Підходить до стола).

Марципан (*Сідає*). Ех, ненажеро ти погана,
Який бо лакомий ти став.
Тиб все від вечера до рана
В бубликах мов в перині спав.
Ласолиз: Ваше Величество сказали
Щиреньку правдоньку — лишень
В бубликах спати ще за мало —
Я їв би їх і ніч і день,
Бо ті чудові смаколики
Я так горячо полюбив,
Що сам хочби на вічні віки
Бубликом стати захотів.
Марципан: Но-но! Бажаннє за велике
У твоїм серденьку сидить,
Чей знаєш, що величність наша
Теж ласощами не гордить.
І щож тобі прийшло би з того,
Колиб я смак увесь зібрав
І бублика собі такого
Одної днинонъки зіжрав?

(Ласолив закрадається до стола).

А ти чого там вже шукаєш?
А бач, як бублики манять!
Про зуби ти не памятаєш?
Ласолиз: Та вже неначе не болять.
Марципан: А бач!
Ласолиз: Бігме! Так легко стало,
Що аж вступив у мене дух.
Марципан: Як перестали — ще за мало.
Треба, щоб рот тобі не пух.
А то ти справді виглядаєш

Digitized by Google

Немов у просі страхопуд...
Потерпи — лиха не зазнаєш,
Бо терпеливість, чесний труд.
Тай мені в світі не щаститься,
Сміятися не можу я,
Зачарувала чарівниця
І під прокляттєм ходжу я.
В усякого есть своє горе,
Та ти, міністре, певний будь,
Що не журба його поборе,
А тільки витревалий труд.

(Велить жестом подати собі паляничку і починає їсти).

Не пуста, бачу, в тебе мова,
Похвал на вітер ти не дав,
Бо паляничка ся чудова.

(Простягає її до Ласолиза, а коли той хоче її взяти, ховав назад).

Цілком мене причарував
Пекар той штукою своєю.
Коли би я лиш змогу мав,
По смерти враз би я із него
Себе в могилі поховав.

(Ласолиз знов підходить до стола).

А ти чого там знов шукаєш?

Ласолиз: Я лиш понюхати хотів.

Марципан: Кого?

Ласолиз: Та бублики.

Марципан: Ти ж знаєш,
Що я тобі заборонив...

Ласолиз: Твої шануючи прикази,
Бубликів пальцем не діткну,
А як понюхаю два рази,
То чиж пошкодить се кому?

(Нюхає і гладить свій животик і деколи користаючи з неуваги князя Марципана ховає бублики в кишеню). (Докінченнє буде).

Вдячні любимці дітий.

Добре, що зима вже минає. Але ж бо люта була, люта! Здавбися був кожух не одному. А що вже казати про школярів? Кілько їх не ходило до школи, бо не мали теплої одежі?

Але пожди, зимо! На другий рік не будеш ти така страшна. Ми літом придбаємо собі кожушки, а тоді безпечно будемо ждати вуйка Морозенка. Вже він не буде нас лякати. Подумає хто, що ми певно плянуємо ловецьку виправу в сибірські ліси, а що найменше десь у карпатські бори.

Ні, зовсім ні! Ми таки в себе розведемо звіринець. Так, як у байці: запросимо до себе в гості королика з жінкою. У них такі приємні, тепленькі кожушки.

Примістимо наших гостей в пачках високих 5—6 dm, а 1 m^2 підлоги. І доглядатимемо королівську пару ціле літо, удержуючи в їх палатці взірцеву чистоту — сказано: як у королів.

Злякається може хто, що і королівських страв вони забажають? Ні, тепер часи демократичні, тож наша королівська пара задоволиться кухонними відпадками, хабазєм, листєм, і галузками з дерев, особливо верби, хоч не погордить і кусками хліба.

Одначе, хто старанно і точно походить коло королівської пари, доховається за літо до 30 короленят. Зимою скинуть короленята свою шубу, щедро заплатять нею за обхід та поживу. В додатку заставлять стіл смачними мясними стравами як: росіл, сіканці, печеня, студенець, а в кого охота, може і паштет із них, мати.

У королів є ріжні династії. Найдостойнійша — се династія Фляндрійських великанів, які 68 — 72 цм довгі доходять ваги 8 kg. З ними однак порадно заходитися, придбавши перше досвіду з менше достойними кролями.

У кождого народу є свої королі. Французи мають свого барана, Бельгійці свого великана, в Англійців є теж свій довгоухий баран, Росія, хоч большевицька, та все таки має білого королика з чорним хвостиком, у Поляків є білий король із червоними очима. Ми заки виплекаємо українську королівську династію, візмімся хиба до годівлі сріблистого королика, який готов і на дворі зимувати.

Сріблистий королик є спершу чорний, як аксаміт. Аж у третім місяци життя прибирає шерсть барви старого срібла. Доходить він до $4^1/_2$ kg ваги. Його шуба дуже цінена і тревала. За сріблисті зимові шкірки платять по $^1/_2$ доляра. Велику вартість мають теж шкірки цілком білі, чорні і одностайно сиві.

Шуби з короликів служать до імітаций дорогих футер, як соболі, сельскіни, бобри і т. п., до виробу рукавиць і черевиків.

Тканини з вовни королика ангорського (який має шерсть до 25 cm довгу, так що її можна від часу до часу вискубувати і прясти) є незвичайно дорогі (1 пара рукавиць 12 доляр.).

Плеканнє короликів по инших краях спочиває переважно в руках дітвори.

Попробуймо й ми повести годівлю сього любого звірятка в чисто удержаних клітках, а переконаємося про його хосенність.

Крім теплого кожушка і смачного мяса, поможе королик не одному читачеви »Молодої України« заплатити передплату, та придбати книжечок до свойого книгозбору. Стараймося отже найперше за клітки, а відтак оглядаймося за парою короликів!

Як що годі дістати расові осібняки, берім до хову, які є під рукою, лише щоби по змозі були одної масти.

Точні вказівки про годівлю королика і виправу шкірок, находиться в книжечці »Про годівлю кріликів«, яку видасть в коротці накладня Михайла Таранька.

Іванна Блажкевич.

Digitized by Google

Фредерік Джеймс Ґуд.

Світло.

Небо темне. Воздух понурий. Дерева чорні. Самітна стежина.

Чути кроки. Хто йде нічю? Тай як може він найти собі дорогу в такій глибокій темряві?

Світло! Проблиск світла! Китаєць ступає сією дорогою. Несе паперову ліхтарню. З неї свічка кидає своє радісне проміннє.

Свічка лоєва, але обложена білим воском. То сей білий віск додав ясности полуміни. Відкіля сей віск? »Позичте мені свої уха« й послухайте, як сей віск приходить на світ, росте.

Гладке листє, рід жимолоди[1]), росте все зелене в долині Чієнчанґ у китайській верховині. Цвите сніжно-біло в маю і червні, а як відцвите, визирає пурпуровий овоч. Учені називають його »Ligustrum lucidum«. Але я й ви називатимемо його: світлодавець. У місяци марті галузки випускають бурі кульочки. Сі бурі кульочки отвираються помаленьки, а в щілинках видно маленькі, білі хробочки. Сі хробачки виростуть на шестиніжні сотворіння (комахи), а самчики витворюватимуть із свого таки тіла — білий віск.

Одначе не тут. Не в долині Чієнчанґ. Не в верховинському воздусі. Бистроумний Китаєць відкрив, що віск сей можна видобувати, коли сі комахи находяться 200 миль далеко, в місті Кіятінґ. Але хробачки скоро перемінилибися в комах, а коли Китайці потребують білого воску, мусять нести сі хробачки як мога скоро до міста Кіятінґ. І сі мягенькі, похожі на хробачків сотворінячка, ростимуть, як їх переноситимуть.

Спішіться, спішіться! ви, що потребуєте світла.

Назбирали хробачків і позапаковували в пакетах по 16 унцій[2]), у листю водяного оливного дерева. Таких шіснацять зелених скриньок несе один чоловік. А тепер гайда до міста Кіянтінґ. Але уважайте! Не за дня, не в полуднішну спеку можуть виростати білі хробачки. Бо не за скоро перемінювати холодний воздух їх рідної долини. Тому носильники мусять подорожувати нічю. Мусять скоро мандрувати. Мусять бігти — бігти 200 миль.

Ідіть носильники! Рівними дорогами попри береги ріки, здовж берегів каналів, стежинами під гору, високими проваллями через гори, терпеливі Китайці верстають витревало свою дорогу у нічній пітьмі.

Слухайте, як вони біжуть. Біжуть у пітьмі, щоби світ мав світло. Куди вони йдуть лише, брами міст стоять отвором, щоби носильники не спізнювалися відчинюваннєм, замиканнєм і говореннєм із воротарями. Коли горожане в постелях, здовж спокійними улицями ступають носильники. І знову в сторону села; лісами, горами; через мости, журкотючим бродом. Носильники відпочивають у денну спеку. Вечірній холод надходить, поважна, певна біганина зачинається наново, а місяць і зорі світять на довгий хоровід носильників.

Дійшли до міста Кіятінґ. Кожен зелений пакет завісили перевеслом на гилю ясіня. Цікаве життє в зеленій скринці — життє, що розвивається, пучнявіє, веде до світла. Хробачки виростають у комах, а слабонькі, маленькі комахи протинають собі дорогу через листє, в яке вони загорнуті. І вилазять по соломі й повзуть на ясень. Після тринацяти днів виділюють подушечки білого воску, грубі на чверть цаля. Працьовиті руки мерщій збирають віск і кидають його у залізні горшки з кипятком. Віск топиться, підноситься до вершка, його збирають. Зібрали скарб. Чієнчанґська долина дала коштовний дар, завдяки терпеливим ногам скорих людий, завдяки поворотним рукам робітників Кіятінґа. Віск уживають для воскування паперу й шовкових виробів, віск сей надає блеску шовкови; поліруют ним меблі; обкладають свічки, щоби світло світило в темноті.

Витреваліть.

Праця.

Світло.

Не лише в Китаю, але геть по всьому світу витреваліть і праця дають цінну прислугу.

З кождим сходом сонця руки жінок плекають дітий і господарять у хаті й готовлять на день. З кождим сходом сонця чоловіки йдуть до праці. І вони працюють до заходу сонця й вечірньої зорі. Честь, іще раз честь витревалости і праці що дають світло.

З англійського переклав Михайло Лотоцький.

Загадки й шаради.

Загадки:

1. Що має своє серце в голові?
2. Без вікна, без дверий — повна хата людий?
3. Не жиє, ні не розмовляє, а великі чудеса ділає?
4. Ні стоять, ні сидять, ні лежать, ні біжать — а все кричать?
5. Що се за вівці, що день і ніч пасуть, а молока не дають?
6. Без ніг, а ходить?
7. Біла ріля — чорне насіннє, а лиш той посіє, хто розуміє?
8. Є в бочці така вода, що творить чудеса?
9. Що стає довше, як утнеться оба його кінці?
10. Бери — кричить, клади — пищить, лиши — мовчить?

Шарада:

(Я. Вільщенко).

Всього є один лиш склад,
Та читай вперед і взад!

[1]) Жимолодь-жостір, вовча ягода. — [2]) 1 унція = 28 ґрамів; 16 унцій = 1 фунт.

Digitized by Google

Як вперед читатимеш,
Птицю степову назвеш:
Сила в крилах, бистрий зір,
Царство птиці — весь простір.
А що цінить таких світ,
То за взір і за привіт,
Птицю молодь узяла,
Що шле зір до зір Добра.
А будеш читати взад,
Чуже слово скаже склад.
Сили треба тут також,
Та без зручности не мож
Й силою ніщо зробить,
Бо тут треба вміти бить.
Хоч се слово і чуже,
Та бій знаний в нас уже:
Билися навкулачки
Й наші славні козаки.

Аритмоґраф.

(Уложив Святослав Харовюк).

1 2 3 4 5 6 1 7 8 9 7 10 1 7 8 11 6 8 12 13 10 1 14,
15 1 7 16 7 17 7 18 10 14 19 13 8 7 20 7!

Замість чисел підставте букви, що їх дістанете по віднайденню понизше поданих слів. По розвязанню дістанете гарний висказ Бориса Грінченка.

1 7 5 13 17	Ремісник.
3 4 18 2 18	Столиця Галичини.
6 11 9 6 5	Домашня птиця.
10 1 17 6 8	Місто в Галичині над Опором.
15 18 6 3 14	Инакше — »мінута«.
16 13 19 14 17	Инакше »ринок« або площа, де продають.
12 6 20 7 3	Пташка, що живе у нас і співає доволі гарно.

Загадка в орнаменті.

(Уложив Степан Лукань).

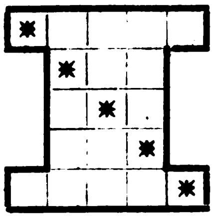

1. Столиця Франції.
2. Галицько-український вожд, що володів у Львові.
3. Буває літом.
4. Гарний чорний птах.
5. Лівобічна притока Дністра у Сх. Галичині.

Букви на місці звіздок дадуть назву інтернаціональної (міжнародньої) орґанізації, де орґанізується головно шк. молодь.

Всеч. о. Дмитро Кубаевич у Делятині: Передплата вирівнана по конець року. З висилкою чеків зайшла похибка. Книжку вислано. Дякуємо за щирі слова заохоти до праці та за матеріяльну піддержку.

Вп. Іван Рачок у Заліщиках: Адресу змінено. Чи се буде вже постійна адреса, чи лише через вакації? З хвилею реактивовання Товариства »Взаїм. Поміч учительська« — справи звязані в видавництвом »Учителя« переняла Дирекція сеї орґанізації і тому в справах »Учителя« належить звертатися не до Михайла Таранька — лише на адресу:
Редакція »Учительського Слова« Львів, ул. Оссолінських, ч. 8, II поверх.

Ярослав Курпяк у Коломиї: Адресу змінено. На вирівнанне передплати по конець року належиться 8 золотих і 30 сотиків.

Вп. Олекса Мушій у Копичинцях: Річники »Світа Дитини« з 1921, 1922, і 1923 є на складі і можемо їх вислати на бажанне.

Вп. Іван Бобко в Каплинцях: На вирівнанне передплати пождемо відповідно до Вашого бажання. Книжку »Молодість славних людий« вислано за післяплатою до всіх передплатників, отже й Ви мусіли її одержати.

Жертви.

На пресовий фонд »Мол. України« і »Світа Дитини«

Вп. О. Пікула 3 зол. Збірка Всч. о. Дмитра Кубаєвича Катехита від дітий 6-клясової Школи в Делятині 6 зол. (На се зложили: Сузанна і Микола Ґродзіцкі по 1 золотім; Оля, Стефа і Дора Монастирські, Петро і Сузанна Пітюки і Никола Ґродзіцкий — по 20 сотиків; Іван і Магдалина Романюки — по 25 сотиків, о. Дм. Кубаєвич 2 зол. 30 сотиків). Є се вже друга з ряду збірка із сеї школи.

Мирося Чапельська з Джонстовн (Америка) 1 доляр.

Разом зложено: 11 зол. 75 сот. і 1 дол.

На »Рідну Школу«.

Збірка із села Лючі (на руки Вп. М. Ґеника) 22 зол. Юрій Григорчук з Етельберта в Канаді 6 долярів (збірка).

Річна передплата для:
Краю 12 золотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 60 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 сотиків

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько **З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.**

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

Львів 1922 р.

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

Літо.

О хто се, о хто се царинами йде,
Вінки і ґірлянди в наручах несе?!
О хто се сповитий і блеском і чаром,
Красніє, палає ягід спілих жаром?!

На свиті, на срібній, зелено підшитій,
Гафтовані яскри і блавати сині,
Немов у княгині...
А маків палаючих цвіти червоні
Китицями впяті на грудях... на лоні...
А горде чоло в діядемі,
Чоло оповите діядемом рож!
І цвіти і цвіти сипле із долонь:
Де гляне, обильність і чар і огонь!
Аж серцем стрясає упоєна дрож.

О хто се? Се літо царинами йде,
З собою і роскіш і щастє несе.
Се літо, горячий се час,
Обильности, жнива се час!..

Життє скрізь, мов чаша вина, що перлиться,
Вкрай чаша налита кипить,
Палає, красується наче в Едемі,
Життє мов в Едемі у днях сотворіння,
Так повне і цвітів, пісень і проміння...
Хвилює колосє, іскриться росою...
Світ золотом сяє, чарує красою...
Не сон се... не мрія, а сяєво сонця,
Світ сам наче сонце, весь світ наче сонце!!

Уляна Кравченко.

Digitized by Google

І. Педерцані-Вебер.

Нічна праця.

Над містом Штендалем і його околицею зірвалась буря. Лискавка за лискавкою спалахкувала на небі, покритому блідавожовтими й чорними як ніч хмарами. Грім гудів і вдаряв, а луна неслася повільно. Дощ лився важкими каплями. Вкоротці поля й улиці були під водою, а велика рівнина, що простягалася на захід, подабала на озеро. Землисті хвилі сього озера то підносилися то спадали й несли на собі пні, гиляки та кусні мурави.

Все скрилося під дах, люде й звірята Злява, сильний вихор і нечайна темрява, що змінила вечір у темну ніч, внеможливили побут на дворі. На доріжці залізничої стації ждала дванацятка подорожних на поспішну валку, що мала надійти за кілька хвиль. Що зза вітру годі було розпинати парасолі, старалися подорожні скритися під дахом дому, та все таки промокли від дощу.

У далі заблисли світла, що все близше й близше підходили. Роздався, сиґнал всідати й подорожні побігли до возів залізничної валки, що бистро підїздила й нагально спинилася. Кондуктори отвирали двері возів скорше, як звичайно.

Керманич залізничної валки, що звичайно висідав і з залізничної доріжки давав знак до відїзду, остав у своїому пересіку й із нього кликнув начальникови стації кілька слів. У шумі вихру можна було з них зрозуміти »страшне веремя« й »лиха їзда«.

Начальник стації підійшов до паровика й сказав машиністови:

— Хмаролом коло Клядену мав залити залізничу греблю. — Нехай вас Бог береже від якого нещастя.

Машиніст Вільгельм Лєнцман глянув на годинник і відповів:

— Коли не зголосять зірвання шин, мушу їхати. Так мені приказує службовий правильник. Уже час.

Пронизливий свист і валка поїхала повагом, а потім що раз скорше на рівнину. Начальник стації вернув до бюра й сказав до свойого помічника:

— Подорожні можуть бути вдячні провидінню, що Лєнцман веде поїзд. Він найбільш обовязковий і найрозважнійший службовик.

Хоч вили страшні вихри й буря скаженіла та темрява царила безпросвітня, що її тільки час до часу продирала ярка лискавка, валка йшла наперед із приписаною скорістю.

Лєнцман і його товариш паляч промокли аж до шкіри. Вихор наганяв на них дощ із обох не захоронених стіною боків. Лєнцман стояв біля підойми машини та не спускав очий із шин, що їх освічували дві ліхтарні на чолі паровика.

Чим дальше запускалася валка на рівнину, тим лютійше скаженіла негода.

Буря перемінилася в справжній гураґан. Здавалося, що він обох їх повалить і скине з паровика. Мусіли з усієї сили держатися поруча, щоби не втратити рівноваги.

Лівобіч і правобіч збігали синявосвіті лискавки до землі, а дощ прискав їм на лиця. Мусіли витирати каплі з очий, щоби щонебудь побачити.

Таке трівало десять до пятнайцять хвиль. Хмари, що закривали овид неначе чорними серпанками, все густійшали, а струї води, що лили з неба, скидалися на гірські ручаї. Уся валка хиталася й подавалася під ударами вихру.

— Насип вугля! — закликав Лєнцман до свойого помічника. — Нам треба більше пари.

Сей встромив залізну лопату в купу вугля, що лежала за ним і повну всунув у піч, що її дверцята отворив, скорим рухом.

У сій хвилині загудів сильний вихор, ударив у жар, розніс його й кинув кілька жаріючих вуглів на місце, де стояли люде.

Паляч, як тільки замітив небезпеку, що може спекти ноги, відскочив на бік, та на мокрому від дощу й ховзкому помості посовгнувся, втратив рівновагу й через баляси льокомотиви впав на залізничий насип.

Валка перейшла по ньому, а Лєнцман не важився навіть глянути за нещасним, бо не смів відвернути очий від тих, що були перед ним...

При світлі ліхтарень побачив нараз широку прірву, що розпалася в середині залізничого шляху. Відразу здогадався, що сталося...

Повінь підмила насип, прорвала його й забрала і насип і шини.

Та в мить зрозумів він, що є одинокий спосіб виратувати валку перед упадком у яму.

Тричі залунав пронизливий звук парової свиставки і дав обслузі приказ: »Гальмуй, гальмуй!« Потім із усіх сил крутив корбою, щоби спинити валку.

А обхопив її так судорожно, що здавалося, що в нього руки й рамена тріснуть.

Нараз почув у правій нозі біль, що пронимав аж до шпіку. Коли глипнув у долину, побачив іскри й мале полумя на ногах. Від жару, що лежав довкола, зайнялася його одежа. Вскорі полумя розгорілося й поволи пекло його ногу.

Він терпів страшні муки.

Та не вважаючи на те не відняв рук від корби, щоб загасити огонь, ані не відступився на бік, бо колиб так схотів був ратуватися перед спаленнєм, то валка пропала би.

Так пропала би! Колиб він і виратувався з небезпеки скоком у бік, подорожні мусілиб усі згинути!

— Красше нехай я живцем згорю — подумав — ніж маю віддати на певну смерть сотки подорожних, що поручені моїй опіці.

І остав мов прикований на свойому місці...

Чад, що нісся з його спаленого тіла, майже відбирав йому віддих, а біль віднимав йому сили й притомність...

Чув, що в найблизших хвилинах упаде без тями.

Digitized by Google

Аж валка спинилася на кілька метрів перед прірвою — його ратунок повівся.

— Слава Богу! — простогнав Лєнцман, пустив корбу й упав без тями на поміст.

Коли по довшому часі прийшов до себе, лежав у пакунковому возі, а кругом нього тиснулися кондуктори й подорожні, що зі слезами в очах дякували йому й подивляли його геройське діло. Всі зразу відгадали цілу подію, як побачили його простягненого перед машиною зі звугленою ногою.

Про упадок паляча довідалися, що йно від нього й пізнійше найшли його з розторощеними членами неживого між шинами.

Лєнцмана перевезли до Штендалю до лічниці, де лікарі відтяли йому ногу й на її місце дали милицю.

Став калікою на все життє, до залізничої служби нездібний, одержав малу вислуженину та річне відшкодуваннє як немічник. Із сеї скупенької платні мусів удержувати себе й родину, що складалася з жінки й пятнацятилітнього синка Ерика.

Хлопець був його любимцем і виявляв таку пильність і гарний хист, що він післав його до гімназії, а потім хотів посилати на університет.

Як довго мав платню керманича паровозу, то ще міг давати на науку Ерика, та тепер, коли се місце втратив, приходилося се йому так тяжко, що мусів розглянутися за бічним заробітком.

»В кого на нозі милиця, сей нікому не знадобиться«. Про се пересвідчився й він, бо хоч тижнями ходив від підприємства до підприємства, ніде не прийняли його. Що за молоду ходив тільки до низших шкіл, то замкнені були для нього заняття, які вимагають знання, відомостий і гарного почерку, а де каліцтво не є перепоною.

У журбі пригадав він собі власника фабрики, що жив у Дрезні, куди й він переселився по звільненню з залізничої служби. Сього фабриканта знали всі як богатиря й людину доброго серця. Сей був теж між виратуваними подорожними й подав йому, коли всі дякували, своє імя й улицю зі словами:

— Як що коли потребуватимете приятеля в потребі, подумайте про мене.

Пан Гартвіг, так він звався, мав велику фабрику роскішного паперу, в якій виконувано взірці до витинання й образкові аркуші. В н прийняв Лєнцмана як найсердечнійше. Виповнив зараз не тільки його просьбу про заняття, але й погодився на його умову, щоб він, як колишній урядник, не мусів працювати між робітниками.

По короткій пересправі поніс він до дому жмут взірців для кроїв на одяги й аркуші з образками, які мав колірувати. Був дуже задоволений із сього предложення, що за пядесять при помочі шабльону помальованих образків приносило йому пятнайцять марок.

Робота справляла йому, що від літ не мав ні руки вправленої в писанню й рисуванню, ані не привик сидіти годиннами зігнений, муку й клопіт. Що з початку деякі взірці не вдалися, був би без помочі Ерика й не викінчив їх.

Сей жертвував кожду вільну хвилину, що оставала йому по школі та по викінченню домашніх завдань і не відходив від батька, поки не була готова денна пайка: два тузини чисто кольорованих образків. А при тому мучила його таємна журба, що всі муки й клопоти тільки зза нього.

Від сього часу батько втратив веселий настрій і був строгійший супроти нього.

– Бачиш, кілько я маю журби й труду — говорив він нераз. Тяжко приходиться мені заробляти гроші на твою науку. Будь бодай вдячний за се й учися пильно. Я жадаю в тебе найкрасших нот.

Ерик робив, що в його силі було й учився пильнійше, як перше. Та думка дорогого батька, що ввесь день, а часто й до пізного вечера, сидів мов прикований до стола, мов вічне терне ранила серце хлопчини.

Одного дня, коли батько знову змучений і невеселий працював у бічній кімнатці, впала Ерикови думка в голову, яку перевів він уже найблизшої ночи.

Коли родичі поклалися на спочинок і загасили світло, ждав він у кімнатці, в якій спав, аж поки віддих не зрадив, що батько й мати заснули. Тоді він тихісенько встав із постелі, закрався до кімнатки, де батько працював, засвітив лямпу й почав колірувати.

Робота йшла скоро, бо від часу, як він помагав батькови, набрав уже вправи, а крім того мав і хист до таких робіт.

Так сидів він у пильній праці, аж почало світати, аж поки не оживилася улиця й камениця та не надійшла рання година, в якій звичайно вставала мати.

Тоді скоро загасив світло, виповз тихенько до своєї кімнатки. Мати, що ввійшла чверть години пізнійше, застала його в ліжку.

Спав тілько кілька годин. Коли встав, був увесь мов у горячці зі зворушення, чи відкриють його хитрощі, за які він узявся з любови?

На превелику його втіху закликав батько, що на короткий час увійшов був у свою кімнатку:

Digitized by Google

— Учора працював я пильно... двічи стілько викінчив я образів, як звичайно доси.

Та мати закаламутила його тиху втіху заміткою:

— Дивно, дивно! Пригадую собі докладно, що я в вечер налила нафти в лямпу й сьогодні вона — порожна.

Ерик затямив сі слова, які вважав осторогою до обережности й купив за заощаджені гроші дванацятку стеаринових свічок, щоби світити ними замість лямпою. Сей підступ удався йому. Нічні його праці за батька не відкрили родичі, не знали нічого про його неспаннє.

Так удавалося йому кілька тижнів. Та наслідки неспаних ночий далися скоро пізнати. Він чувся рано й увесь день виснажений, ослаблений і без охоти до науки, втратив свіжість ума, став забудькуватий й тяжко задержував у тямці вивчене.

Він упав на тілі, краска шкіри зблідна й увесь його вигляд робив враженнє, що він недужий або виснажений напругою сил тіла.

Мати перша замітила зміну, що зайшла з ним і жалілася перед батьком:

— Ерик занадто напружується при науці. Він на очах чахне. Накажи йому, щоби щадив себе!

Та батько, якому думка, що Ерик ізза тілесної немочі занедбається в науці була немила, відповів із обуреннєм:

— Хлопець став ліниви!! Я навідаюся до його вчителів і спитаю про його поступи. Горе йому, коли почую некорисний осуд!

Потім покликав Ерика, що саме вернув зі школи й картав його:

— Невдячний хлопче! Чи се нагорода за мою любов. Я твій окалічілий батько працюю ввесь день, а ти лінюхуєш. Се зажене мене перед часом у могилу.

Ученик, якому кожде слово вбилося в серце ножем, готов уже був признатися до всього, та батько говорив дальше:

»Минулого тижня я подвоїв свою пильність і заробляю вдвоє стільки, як перше.

Сі слова висказані зі сьвятими очима та з усміхом задоволення, замкнули хлопчині уста й він змовчав.

Не було иншого виходу, як закинути нічну роботу й довшим сном відзискати давнійшу свіжість ума й цвитучий вигляд.

Сеї ночи в останнє не спатиму й колірувати — подумав він. — »Тішить мене, що батько й мати нічого не довідалися про се«.

Та батько вибрався з дому й навідався до Ерикового господаря кляси. Сей, як тільки почув імя відвідувача, почав нарікати:

— Що за гарний ученик був перше ваш Ерик. Один із наших найкрасших! Які надії міг я покладати на нього. Я часто подавав його як примір иншим ученикам... Та на жаль в останніх часах прийшло инше. Ерик робить сьогодні враженнє розсіяного, лінивого хлопця...

На мій превеликий жаль не помогли вже й напімнення, яких я не щаджу. Його письменні вироби написані побіжно, його відповіди зраджують малу пильність, лихе вивченнє на память... Коротко — Ерик для мене загадкою. Ви, пане Лєнцман, як батько, найкрасше зможете викрити причину такої наглої зміни. Чи він недужий, чи може попався в лихе товариство? Його злий вигляд приводить мене до здогадів.

Лєнцмана сильно зворушили сі відомости. Він відійшов від господаря кляси з наміром, узяти Ерика на основне переслуханнє. Гнів, що візбрав у його нутрі, виявлявся на його лиці й на всій поставі.

Проти звички спішився він до дому, хоч ішов на милиці.

»Вирідний син« робив його через край нещасним. Коли ввійшов у сіни дому, в якому жив, зустрів його дверник і сказав йому про відкриттє, що його зробив в останніх ночах.

Сі в таємничому тоні висказані слова, збільшили ще лихий настрій бідного Лєнцмана. Він зараз подумав про Ерика: »Чого не приходиться мені зазнати через сього хлопця! — подумав він.

А потім завдав кілька питань дверникови, а сей відповів йому: У комірці, де пан Лєнцман працює цілий день, появляється зараз як вибє опівнічна година, світло, що гасне що йно тоді, як зачне свитати.

Ся вістка зайняла так дуже Лєнцмана, як він ішов сходами, що його обуреннє на Ерика ущухло й що він замість гостро поговорити з сином, говорив про се тільки з матірю.

Ся заклинала його, не робити нічого в першому зворушенню, тільки передумати через ніч справу, що їм обоїм справляла стільки журби. На другий день він спокійнійше осуджуватиме й лекше як сьогодні найде відповідний спосіб, як вплинути на поправу хлопця.

Лєнцман послухав жінчиної просьби й не говорив із Ериком. Та його »добра ніч«, коли син перед спанням цілував його руку, була така холодна, що й син і мати засмутилися.

По півночи Ерик знову встав із постелі, на шпиньках пройшов у комірку, засвітив свічку й почав колірувати.

Гуркіт воза, що переїздив улицею, не дав йому почути тихого скрипу дверий й кроків, що наближалися до його стола.

Нараз дійшов до його оклик:

— Ерику, Ерику мій!

Він підвів зір, пізнав голос відразу й глянув у лице батька, що нахилився над ним.

Слези плили з батькових очий, коли з горячою ніжністю взяв хлопця в обійми.

— Я знаю все! — закликав він, на силу скриваючи радість і зворушенне й говорив дальше:

— Яку кривду робив я тобі, мій сину... Я називав тебе невдячним і лінивим, а ти жертвував для мене сон і здоровлє.

Потім узяв Ерика за руку й повів до неньчиного ліжка, що за шелестом увіходячих збудилася.

— Благослови нашу дитину, їй Бог дав золоте серце!

По сих словах мусів Ерик оповісти все докладно, та робив він се з острахом і тому, що батько напирав на нього.

Мати, коли він скінчив, поклала йому руки на голову й голосно повторила слова святого Письма:

»Хто Бога боїться, служить родичам своїм!«

А до себе сказала на згадку геройства батька, як керманича льокомотиви:

— Який батько, такий син!

Переклав А. Лотоцький.

Digitized by Google

Роман Завадович.

Князь Марципан.

Комедійка для дітий.

(Докінченнє).

Марципан: Чудові бублики!
Ласолиз: Прекрасні!
Марципан: Красших я в світі не видав.
Ласолиз (*На боці*): І тому їсть неначе власні.
Марципан: Я в них цілком засмакував.
І того, що пече прекрасно
Усіх тих ласощів гору,
Я нині ще в пекарню власну
Силою власти заберу.
Він заживе немов у небі;
У сріблі-злоті спатиме,
А журби, смутку і потреби
Ніколи він не знатиме.
Грицько (*Вихиляє голову з під стола*). То я...
Марципан: Се хто?
Грицько (*Вилазить*). То я, мій пане
Завірте чесним ви словам!
День в день печу ті марципани,
Що так засмакували вам.
Марципан: Ну, гарно, хлопче! Ти від нині
Будеш надворний мій пекар,
Про тебе по цілій країні
Знатиме і найменша твар.
На доказ, що ти в службі панській,
А не в якого дурака,
За превеликий хист пекарський
Дістанеш ордер — з бурака.
(*До Ласолиза*). А ти врочисто і як треба
Фартух пекарський прикраси!
Грицько: В кінці мені засяли з неба
Щасливі соняшні часи.
(*Ласолиз причіпляє йому ордер*).
Стократна вам за ордер дяка!
Тепер покличу пекаря,
Щоб подивився розбишака,
Що паном вже зробився я.
Що він тепер значить для мене?
Ге, майстре, швидко сюди йдіть!
А тільки зараз — не баріться,
Та ще й дочку свою візьміть!
(*Входить майстер Випікайло*).

Ява 4.

(*Попередні і Випікайло*).

Випікайло: (*Не бачучи Марципана і Ласолиза*).
Які тут верески та крики,
Мов розбишаків полк напав?
Грицько: Го! Розбишаки тут великі!
Якби ти, бідний майстре, знав,
Кого гостиш у своїй хаті!
Се є сам князь наш Марципан,
Се Ласолиз, міністер княжий,
А се (*вказує на себе*) також великий пан.
Випікайло: Поклін низенький я складаю
Вашим величностям до ніг,
Покірно прощення благаю,
Як вас чим образити міг.
В мене і гадоньки не було,
Щоби зовсім нечайно так
Щастє таке мене стрінуло,
Що вас побачу на очах.
Ласолиз: Простив тобі усю провину
Князь милостивий Марципан,
А поступив в твою хатину,
Бо любить всіх своїх краян.
У нього. бач, своє є горе
І ріже серце сум важкий,
Та сам його він не поборе,
Лиш з помічю чужих людий.
В столиці дух лихий явився,
І нам князя зачарував
І знаєш як на нім пімстився? —
Сміх йому з виду відібрав.
Ось близько р к уже минає,
Як понехавши всяку власть,
Наш князь поміж людьми блукає,
Може ратунок хто подасть.
Випікайло: Чиж дасть на кляті чари раду
Наш сват (хоч може би й хотів),
Як не уміє він до ладу
Зложити пять розумних слів?
Ласолиз: Ні брат, ні сват тут не поможе,
Нещастя того не зніме,
Та може лихо се негоже
Хтось инший в нього відніме.
Випікайло: Гм! Хто такий се міг би бути?
Ласолиз: Дівчинка гарна, молода
Моглаби сміх йому вернути —
Тільки яка? — От вся біда!
Тож по краю з хати до хати
Ходимо пильно день за днем,
Хоч важко нам її шукати,
Та всеж в кінці таки найдем.
Випікайло: Невжеж думали ви застати
Її в моїм отім дімку?
Ласолиз: Про се не слід нам тепер знати.
Ми чули — ти маєш доньку.
Випікайло: Є, є! Кругленька мов та сливка,
Мов бублики її ніжки,
Чорноволоса, чорнобривка,
А очи мов ті шпильочки.
Як засміється — великодні
Дзвони так гарно не бренять...
Ви і подумати не годні,
Які чесноти в ній сидять.
Краса, покора — і так далі...
Се вичислити тяжко все.
Ласолиз: Може і наші всі печалі
В одну хвилину рознесе?
Марципан: З нею хотів би я стрінутись.
(*Входить панна Паляничка з паперовою торбочкою, в якій є мука*).

Digitized by Google

Ява 5.

(*Попередні і Паляничка*).

Паляничка (*До Грицька*). А що у тебе так блистить?

Грицько: Не смій рукою й доторкнутись
Глянь красше, хто ось тут стоїть.
(*Показує на себе*).

Паляничка: Та наш Грицуньо дурноватий.

Грицько: Ах, то справдешняя Язя.
Як ти посмієш обиджати
Перших урядників князя?

Паляничка: Мабуть зовсім ти з глузду збився;
Недавно тісто розчиняв,
А вже й урядником зробився!
Ні! Він мабуть дурний вже став.

Грицько: Кажу тобі я — на припоні
Тримай поганий свій язик,
Що мов гусак той на вигоні
Всю днину ґеґати привик.
Якраз за те, що так уміло
В діжі я тісто розчиняв,
Як слід сповняв пекарське діло,
Надворним пекарем я став.
Мене князь оцінив, як треба
І між достойників підніс,
Тобі ж я »дулю« замість хліба
Тицьну під твій кирпатий ніс.

(*Тиче Паляничці „дулю" під ніс. Паляничка бе його по руці*).

Ласолиз: Бублики справді тут прекрасні,
Ніде так добре не печуть.

Випікайло: То й чом, як вони мої власні,
Мене похвали не стрінуть?

Ласолиз (*Показує на Грицька*).
Таж той сказав нам тут в очи,
Що тільки він їх випікав.

Паляничка: Брехня!

Грицько: Сховай язик жіночий,
Щоб я тобі не обірвав.

Паляничка: Не вірте ви йому, панове!
Бублики батько випікав,
А Гриць печене вже, готове
В кошах із печі лиш таскав.

Грицько: Як смієш ти таке казати?

Паляничка: А ти брехати як посмів
І нам всю славу відбирати?

Грицько: Мовчи, небого! Ні пять слів!
А то... (*підносить пястук*).

Паляничка: Ти хочеш мене бити?
Спробуй лише!

Грицько: А-ну!

Паляничка: Ану!

Грицько: Конечно розуму навчити
Мушу сю кляту сатану.
(*Плює в долоні і підкочує ще висше рукави*).

Ласолиз: Воєнним тут вже пахне духом!
Хе-хе! Цікавий епізод.
Побачимо, хто вийде зухом:
Бабський чи мужеський народ.

Грицько: (*До Палянички*).
Ось глянь! Отими пястуками
Тебе на троє роздеру.
То поки ти жива між нами,
В мить піддавайсь! Руки в гору!

Паляничка: О, не діждати тобі того!
Ну, бий! Кінчай те, що почав!

(**Грицько:** *Підходить до Палянички*).
То ж вже »капут« тобі, небого!

(*Паляничка висипає йому на голову муку*).

Ой, бубликом зовсім я став...

(*Всі беруться за животи і довго сміються. Грицько обтріпує голову і комічно підскакує. Марципан і Ласолиз серед сміху падуть собі в обняття і аж присідають*).

Ласолиз: Велике сталося тут чудо,
Велике диво при нас всіх:
Наш князь без клопоту і труду
Відзискав свій колишній сміх.

Випікайло: За жарт простіть доньці, панове
І не винуйте її в тім.
У неї є свої норови,
Вона ж дурненька ще зовсім.

Марципан: Дурненька? Ні, мій милий друже!
Вона зовсім не є дурна,
Мені подобалася дуже
З тією вдачею вона.
Чи смуток тіню вас покриває,
Чи біль у серці защемить,
Вона вам в мить його розвіє,
Сміхом, шутками звеселить.

Ласолиз: Велике сталося тут чудо,
Велике диво при нас всіх:
Князеви нашому без труду
Дівчатко се вернуло сміх.

Марципан: Так справді чудо тут скоїлось,
Тепер я знов такий, як був
І можу знов втішатись сміло,
Як клопоти усі забув.
Та все чогось мені за мало,
В мене бажаннє ще одно:
(*До Паляничкн*).
Ах, що я дав би, щоб ти знала
Пекарське гарне ремесло!

Випікайло: Ті нинішні бажання, пане,
Давно сповнилися уже,
Бо моя доня марципани
Красші як я тепер пече.

Ласолиз: Ся вістка дуже симпатична
І думаю, що се буде
Подія з всіх найбільш критична,
Бо двоє їх разом зведе.

Марципан: В кінці вже змилувалось небо,
В кінці вже раз, в кінці вже раз,
І все, чого мені лиш треба,
У нинішний зсилає час.
Так часто у пустій палаті
Солодко мріяв я сплючи,
Щоб таку жіночку дістати,
Що вмілаб бублики печи.

Грицько: Ось чого тільки ще не стало!
Таж я надворний в вас пекар.

Марципан: І вчарував мене немало
Отсей її (*вказує на Паляничку*) пекарський... чар.
Чи підеш ти за мене, панно?
Будеш княгиня Марципан.
Тобі вже й так тут сумно-банно,
Та ще й марнуєш свій талан.

Digitized by Google

Паляничка: Се не пошкодилоб — гадаю,
Раденька я за тебе йти
І день у день пекти, як знаю
Усе, що тільки любиш ти.
Марципан: Бабки кругленькі зі жовтками,
Солодкі пиріжки з вишень,
Крученькі пляцки з ягідками...
Грицько: Я ж випікав се день у день.
Марципан: Медяники, книші, рогальки...
Ласолиз: Млинці, обарінки, булки...
Марципан: Ламанці, прецлі, паляниці...
Ласолиз: Короваї, маківники.
Марципан: На бублики я призначаю
Майно, яке у мене єсть.
Паляничка: Я судженою князя стала!
Випікайло: А я зробився княжий тесть!
Грицько: А я чим буду?
Марципан: Ти в заплату
Будеш свобідний аж по скон,
Дістанеш герб: стару лопату
І будеш прозваний: барон.
Бо й ти заслугу преважную
Мені в пригоді сій віддав.
Колиб не ти, я б в хвилю тую
Сміху, ні радости не знав.
Грицько: Ге, майстре, гляньте лиш на мене!
Хоч молодий у мене вік,
То щастє в мене не буденне —
Я вже поважний чоловік.
Випікайло: Тай незвичайну втяв ти штуку,
Полізеш в небо вже туй-туй. —
Подай, дочко, князеви руку
І щасливенько з ним пануй.
Паляничка: Очам я вірити не смію.
Ах, правда, правда се таки!
Марципан: А я сміятися вже вмію,
Сміятись з вами. Хи-хи-хи!

(*Сміються по черзі кожде иншим голосом, а відтак усі нараз*).

Заслона.

Е. Ю. Пеленський.
(Бурий Лис).

Вивірка.

(Із циклю: »Пластові оповідання«).

Настали ферії.

Яка радість огортає кождого, коли по цілорічній праці настане час заслуженого відпочинку.

Радий Влодко опустив шкільні мури та подався на дворець. Скоро поніс його поїзд через поля, левади й ліси у рідне село. З усміхненим обличем подав батькови свідоцтво. Батько похвалив його та дав гроший в нагороду. Подібно було з ненькою.

Привитався Влодко з усіма та пішов у сад. Як гарно покластися на зеленій паполомі трави та під шум листя-трави, подув вітру і щебетаннє пташок линути ген-ген думками.

Веселі думки, гарні пляни на ферії находили на Влодка. Він має гроші, які пішле до накладні »Молодої України«, а звідтіля пришлють йому книжечок. Попросить товаришів, сестричка Надя подруг, уладять спільними силами сценічну виставку, а то ще й фестин. Чиж не буде гарно? Ідучи за сими думками, Влодко подався на почту надати гроші. По дорозі побачив Івана, сільського збиточника. Він мучив білку.

— Не муч, Іване, вивірки. Красше пусти її на волю — каже Влодко.

— Не на се лапав, щоб пускати — відповідає Іван.

— То дай мені.

— Не дам. Як хочеш то купи.

— Добре. Ось тобі гроші.

— Даєш за мало. Як даш у троє стілько, то дам тобі вивірку. Вона богато вартує. Глянь, яка гарна.

На часок Влодко задумався. Дати всі гроші? Не робити виставки, фестину? Може красше не купувати білки. Та ні! Він пластун, а пластун є приятелем звірят, не позволяє, щоб їх мучено та приходити їм із помічю. Він купив білку. Вже не пішов на почту, але звернувся до гаю. Тут поставив білку на гилку дерева. Вона в послідне глянула на нього своїми гарними очима, немов дякувала йому за поміч. Поглянула і плигнула у зелені віти дерев. На волю...

Влодко сповнив пластове, добре діло, а під його впливом вертав домів усміхнений, радий...

Над рікою.

Ходжу, стою над водою,
Де втопив я долю свою.
Місяченьку, ночи пане,
Чом у мене серце вяне?

Скажи мені, князю ясний,
Чи сповниться сон прекрасний,
Чи розійдесь мряк темрявий,
Щоб забули ніж кровавий?

Мерехкочеш, ясна зоре,
Бо звіздонька впала в море.
Впала в море, мов до труни...
Плачте, мої срібні струни...

В. Ґранджа-Донський.

Digitized by Google

Михайло Іренко.

Коли темна й погідна настане ніч.

Тріпів огонь і тріскало галузє, що вогке було від довгої слоти.

Падав легенький дощик, що як мрака огортав землю неначе пізною осінею. Люблю такий день. Я лежав коло огню, підстелив на мокру траву пелєрину, підпер голову ліктями і дивився в огонь. І добре мені так було.

Коло мене лежав старенький мужик і вдивлявся мутними очима в сіру даль. А звідти виповзали хмари і одн м неперерваним рядном покривали небо.

Ми мовчали.

Чути було, як ревів товар, що шукав по болотнистім пасовиску трави, від села доносився голос дзвонів, а в горі шибалися голодні ворони, що з лісів налітали у село.

Десь там у горі летіли дикі качки, відлітали скоро з краю — ознака скорої зими.

А коло нас було тихо, тільки сичав огонь і тріскали мокрі галузки.

Моі очи звернулися на широкі, безкраї болота, що стояли неужитком, а звідти віяло немилою гнилею.

Далеко йдуть? — спитався.

Ген.

І знов мовчанка.

Мій товариш поправив багаттє і подивився дивно на мене. Я хотів від нього чогось довідатися.

Кажуть, в ночи огонь блукає по болотах.

Ая — була неохотна відповідь.

І знов тихо.

Сунулися слотні мраки і налягали на землю, мрака огортала сонні дерева і прискала смутком цвіти левад.

Мій товариш іще раз поправив огонь. Він пригас на хвилю. бухнув сірий дим, і знов поволи вискакували зі згарища червоні язички, огортали дрібне ріще й огонь палав на ново. Старий мужик глянув на мене другий раз.

— Кажуть, що огонь ходить там і правда, а я знаю чому; чув від старих людий. Забули люди, забули, але я знаю.

І він став оповідати давне повірє, давну історію, а я слухав, слухав, забув на все, а слухав. Він говорив спокійно, а потім оживився. Багато виходило неясного і він поправляв.

Тоді горіли огні і дим стелився по землі, а ночами ясніла луна широко і не угасала та чути було крики, плач і брязкіт зброї. Йшли Татари, перед ними жах, а за ними смерть поступала. Несподівано набігали, як хижі вовки зі своїх криївок і брали ясир, палили села, облягали дрібні замки і великі городи та зрадою брали їх, бо не знали додержувати слова. Не всі те знали, піддавалися і гірко оплачували свою легковірність.

А коли перейшли, було тихо, віяв вітер і шелестів сухим листєм дерев від жару горіючих хат. Тоді виходили люди і бралися знов до праці над стоптаною землею.

Так було не раз і не два.

Старий боярин сперся на тяжкий меч, вдивлявся в даль і слухав. І видів він юрби наоколо свого замочка, які облягали його, чув дикий гамір юрби, що грозила йому загладою. Так уже більш тижня. А він з малою горсткою людий відпирав наступи. Та щож, він бачив, що дальше не може так бути, що не вдіє нічого проти такої сили.

Старий боярин схилив тяжку думками голову. В ній вилягалися чорні думки, налягали на нього, віялися в безвістних просторах душі і їли її, гризли, троїли собою. Смеркало. Боярин думав.

Ніч поволи та певно. витягала свої чорні лапи, будила трівогу і сіяла жах. На небозводі жевріла луна велика, сильна. Десь ів заходу повіяв вітер, кидав клубами диму, ломав луну. Приносив дикі крики, що так страшно лунали. Боярин не чув сього. Вітер торгав його сиву бороду. Засвистіла стріла одна, друга, і багато-багато полетіло їх. Роздалися крики, звук зброї. Він не чув. Стріли летіли і оминали сивого старця — боялися переривати його задуму.

Гей тату, таж тут стріли літають! — почув голос.

Стрепенувся — се його син.

Нічого, далеко, стратили силу.

Вониж калені! — почув відповідь. — Чути було крики, виттє подібне до вовчого. Се Татари знов пробували вдертися. Прибіг задиханий вояк, що ледви виговорив:

... велика сила... там.. тебе треба.

А потім бухнула йому устами кров, він звинувся, скорчився, зойкнув. Упав на землю, задрожав іще раз і спокійно витягнувся на земли. Вони побігли на місце. Тут побачили страшну битву.

Розлючені Татари кидалися на вилом і все верталися перед сильними ударами топорів та мечів. Тоді завертали і викидали хмару стріл на сміливих оборонців, а кого стріла вцілила хоч легко, той був страчений. Від затроєної стріли кождий мусів гинути.

І знов крик і буря тіл валиться на горстку оборонців. Звенять мечі і глухо ударяють топори, працюють ножі, чути зойк і крик, і що раз більша сунеться навала, а оборонців що раз менше й менше стає. Рознісся крик дикої розпуки. Се ворог потрафив посунутися вперед. Ще хвилька і все страчене.

В сам раз прибули. У боярина в руці топір.

Куди він звернеться, там стає пусто, куди замахнеться, там робиться вільне місце, а за ним загріті приміром йдуть його вірні дружинники. Кидаються, останніх сил добувають.

Страшно виглядав боярин. Біла його борода почервоніла від крови, лице обризкане посокою. Очи йому піт заливає і кров ліпить повіки, що спливає з під шолома. Подібний до страшної пімсти йде вперед, а кождий його крок витискає струї крови і кождий його рух дорого оплачений.

Digitized by Google

Там дальше молодий його син. Не менше відважний від батька. Та коли рухи батька певні, вираховані, син кидається на всі боки з молодечим запалом.

Ослаблені Татари уступили сим разом. Може се вже й останній раз. Кождий се чув і понура мовчанка панувала. Боярин казав заложити вилом.

Стомлені оборонці тяжко дихали, але кинулися до праці.

Нагло засвистало кілька спізнених стріл.

Крикнули вояки, крикнув син і кинувся до батька.

А старий боярин вхопився за груди і впав.

* * *

В великій тесаній кімнаті блимає світло. На ліжку, застеленім медвежою шкірою, лежить мертвий боярин. Біля нього стоїть його син і донька й сумовито споглядають на батька. Не плачуть, бо сліз у них уже нема.

Молодий син глядить нерухомо у вікно; дивиться на луну широку на виднокрузі, на табор ворожий та на його огнища. Його бліді уста щось шепчуть.

Вони шептали присягу пімсти.

Він сам не знає ще, яка вона має бути.

Та видко, що вже знайшов, бо на устах його зявилася дивна усмішка. Він глянув на сестру, усмішка сплила і сум глубокий огорнув його лице. Видко було, що в його душі ведеться боротьба.

— Ні, пімста за край, за батька, за віру, і так зістається одна дорога — смерть.

Він приступив до сестри і почав щось шептати. Довго, довго щось говорив, а вона дивилася на нього і без ваги годилася на те, про що, як видко було, він просив. Він відітхнув. Її очи вдивилися в безвістну даль і блукали по широких, бездонних болотах, трясавицях, що ген тягнулися, а її уста мимохіть шептали: За батька, за край... одна дорога, пімста, смерть.

Луна бухнула яснійше, освітила суворе лице умерлого лицаря, малювала чорні тіни на стінах, що снувалися мов страшні погрози нещастя, червоніла на лицях вірних дітий і губилася в темних закутинах кімнати.

* * *

По полі перед замком блукав татарський ватажок понуривши голову. Він уже так довго тут, з так сильним військом і не може дати ради обляженим. Зі злости він рвав свою рідку бороду і присягав за всяку ціну знищити се прокляте гніздо. Думав над підступом і з їдкими думками снувався по поли та полошив стада ворон, що обсіли трупи і перешкоджував здичілим псам у пирі.

В тім його очи заблестіли! Він знайшов раду. Вернув скоро в шатро і казав покликати післанця.

Післанець прийшов. Він замкнувся з ним і щось говорив йому, а від часу до часу видавав оклики дикої утіхи. Післанець вийшов.

Ватажок замкнув очи і думкою стежив його. О так, він тепер піде і скаже обляженим, що як видадуть боярина з дітьми, він відступить від облоги.

Так! Вони знесилені видадуть його, а він тоді... заплатить їм за зневагу, потоптану славу. Коли вони нічого не будуть сподіватися, він вернеться до решти. Ааа... і він почув дрож роскоші на згадку пімсти. Тоді ніхто не буде сміятися з нього, що він не лицар, що не дав собі ради. І він судорожно корчив свої пальці та драпав пазурами на собі одяг.

Прийшов післанець і приніс радісну звістку. Молодий боярин обіцяв сам віддатися в руки. Просив заждати до вечера.

Татарський ватаг ожидав вечера. Він сидів у наметі.

Нараз розсунулося полотно і задиханий вартовик упав до шатра, а з його уриваної мови можна було зрозуміти, що горить і обляжені втікають.

Татарин вибіг, скочив швидко на поданого коня і крикнув люто.

Ясним полуменем горів замок і освічував доокола поле як смолоскип. А там дальше гнала на розбішених конях горстка людий. По переду молодий лицар, узброєний в ясну зброю, а коло нього дівчина. Гнали, що стало сил від замку тихо, без крику. За ними погоня. По переду погоні сам ватажок татарський, з очима залитими кровю від злости, а з уст його вилітали слова: Живцем, живцем!

Від часу до часу задержувався хтось з ут качів, мірився з найблизшим, хто підпав під руку і сам падав під ударами розлюченої юрби. І богато так згинуло. То розлючувало Татар до крайности, що ще з більшою заїлістю гналися. Утікачів уже окружають, підходять до них близше.

Видко було, що коні останніх сил добувають і що як так дальше потреває, впадуть.

Але ціль утікачів уже недалеко.

Їх лишилося всього четверо. Один із них останній раз завернув коня і рубнув мечем у лоб першого, що навинувся; другого стрінула така сама доля, але в ту мить надбігла решта погоні і під її ударами він упав, а копита рознесли його тіло.

Вже майже дігнали утікачів. Один із Татар закинув аркан і шнур гадиною обвився наоколо грудий молодого боярина та овинувся наоколо лівої руки. Боярин крикнув, але не затримав коня. Він знав, що тепер зробити. Кинджал, що мав приготований в руці, вгатив у себе тоді, коли з диким криком радости витягалися до узди його коня руки Татар.

Крикнув розлючений ватаг і кинувся сам за дівчиною. Вона не бачила, що сталося з братом. Але вона вже була у ціли. Кінь зіпнувся на задні ноги, заржав і скочив з дівчиною в безодню, а майже рівночасно з нею і татарський ватажок. Хлинула вода, високо бризнула в гору, роздався дикий крик розпуки. Татарам за пізно було стримати розбішені коні і високо бризкали стовпи води один по другім.

І нагло стало тихо, тільки филі скоро одна по другій, трівожно втікали з місця, де скочила відважна дівчина і потягнула за собою стільки Татар.

* * *

Коли ніч настане погідна, а місяця нема, тілько зорі світять, тоді на непроходимих болотах блукає біла стать дівчини і носить світло у руках, шукає брата та знайти не може!...

Він жеж обіцяв, що разом з нею піде на дно і ворогів за собою потягне, а його нема. Чому? Невжеж не дотримав слова?

І вона нудьгує, шукає його, блукає зі світлом по болотах-трясавицях і кличе, манить до себе. А його кости вітер розвіяв, якжеж може прийти до неї? Він передав вітрови просьбу, щоби се сказав їй. Вітер говорив та вона його не розуміла. Вітер-легіт

Digitized by Google

передав шуварови просьбу і шувар шепче потихо, говорить об сім — та вона його не розуміє, чи може вічно хоче слухати шепоту шувару про брата. І так блукає, шукає за братом і нудить собою.

Ось чому блукає огонь.

* * *

Ріще допалювалося. Насувався мрачний вечер і ми пішли в село. В село забрили кольоністи і там осіли. Ми переходили попри їх костел, що стояв на горбку з піску і каміня; дивно — коли в цілій околици нігде каміня не можна побачити.

Мій товариш сіпнув мене за рамя.

Се тут — сказав і понуро похилив голову.

І більше не сказав нічого, але його погляд говорив так багато. Я знав, що він хотів сказати!

В костелі задзвонили.

Вюн і Змія.

Раз Змії так Вюн жалівся:
„Моя доля — зжалься Боже!
І життє моє негоже,
Бо на мене напосівся
Людський рід і де лиш може
Наставляє хитро сіти,
Щоб мене у них зловити.
І невинність мого роду
Милосердя в них не будить —
От тобі з життя вигода,
Бо тебе бояться люди"!
А зміюка каже: „Друже!
Я невинности не знаю;
В мене зуби їдкі дуже
І тому мене минають".

З байок Ґавля перелицював: **Роман Завадович.**

На колоски.

Під церквою, в тіни розлогого ясеня, стояв сивий, похилий і сліпий дід та простягав поморщену руку до прохожих. Хто що міг, се давав. Коло нього сиділо мале синьооке хлопя в драній свиті, з жалісним поглядом в очах.

— Диви, яке воно бідне! — озвалася Катруся до молодшого братчика Федька і їй стало жалко хлопяти. — Воно сегодня мабуть і куска хліба в роті не мало.

— Я його знаю — сказав Федько. — Се Івасик, круглий сирота, а сей старенький се його дідусь.

— Господи, як мені його жалко! Зі щирої душі рада би його чимсь наділити. Федьку, нема в тебе куска хліба в кишені?

Їй так хотілося, щоби був хоч кусочок...

— Ні, нема — відповів хлопчик — остатки зїв я вчера на полі. Хіба побіжу домів і попрохаю мамуні...

— Пожди, я піду з тобою — сказала Катруся.

Обоє побігли домів і попрохали в мамуні хліба.

Молодиця гірко всміхнулася:

— Дітоньки мої! Нехай вас Бог благословить за ваше добре серце! Та у мене хліба і на лік нема; вчера остаток дідови дала.

— А що ж ми, матінко, їстимемо? — зажурено спитав Федько.

— Поки нового не заробю, картофлю їстиму.

Діти засумовані вернули під церкву.

— Пожди! — сказала по хвилі Катруся до братчика — хіба ми обоє не в силі роздобутися на якусь милостиню для бідного Івасика?

— Ану, кажи! — підхопив братчик — ото була би втіха.

Дівчинка зробила таємний вираз лиця і нахиляючись до Федька шепнула:

— Завтра підемо в поле, назбираємо колосків, змелемо зерно, я спечу паляничку і другої неділі дамо Івасикови. Добре?

— Добре! — потакнув утішений Федько і обоє, глянувши любо на Івасика, пішли до церкви.

Другого дня, скоро лишень зійшло сонечко, Катруся скочила з постелі, збудила брата і обоє побігли в поле. На травах по межах блистіла холодна роса, а стерня колола ноги; та діти на се не зважали. Вони запопадливо збирали колоски і кидали їх в Катрусину фартушину.

Другого дня вони знов побігли в поле на колоски. Назбирані колоски сушили і теребили. Сю роботу повторили вони кілька днів. У пятницю побігла Катруся з зерном до сусідки на жорна, розтерла його на муку, а в суботу спекла дві паляниці. Що то була за втіха, коли паляниці були готові! Діти просто не знали, де їх сховати і попрохали мамуню вложити їх на саме дно скрині.

В неділю взяли обоє свої паляниці і пішли під церкву. Старий дід відмовляв, як звичайно молитви і простягав до прохожих поморщену руку. Івасик сидів мовчки, підопхавши ноги і дивився задумчиво перед себе. З бючим серцем підійшли до нього діти і дали йому свої паляниці. Івась глянув на них з вдячністю, взяв паляниці і почав їсти. Його око живійше заворушились, а лице наче оживилося.

Скрившись за громадку молодих сосонок, дивилися на нього діти, а серця їм аж скакали з утіхи. То ж то легко на душі, коли зробити комусь щось доброго.

— Знаєш, Катрусю, сказав по хвилі Федь до сестрички — мені так весело тепер, мовби я був Бог зна з ким паном.

— А я й забула, що ще нині не їла! — сказала дівчинка.

І прохали Бога, щоб могли увесь рік ходити на колоски.

Роман Завадович.

Digitized by Google

Всячина.

Як пчоли пізнають дорогу до свого улия.

Питаннє, як пчоли пізнають дорогу до свого улия, було причиною численних спорів. Одні учені впевняли, що пчоли мають спеціяльне чуттє напряму, другі знов, що пчоли запамятують собі місцевість, де находяться їх улиї. Була між ученими й така думка, що пчоли пізнають дорогу до улия при помочи нюху.

Французький природник Боннє робив з пчолами богато досвідів і переконався, що пчоли володіють особливим чуттєм напряму.

Свої досвіди робив сей учений ось так:

В одній місцевости, де був усього на всього один улий, зловив він кілька пчіл. Відтак випускав ті пчоли, кожду в иншій стороні улия. Всі випущені пчоли летіли зараз у простім напрямі до улия, хоч його зовсім не було видно з поза дерев. Так само летіли просто до улия пчоли, що їх очи були цілковито заліплені і з сього пізнаємо, що не може бути й мови про те, щоби пчоли запамятували собі місцевости довкруги улия. Так само не узнають пчоли місцевести й при помочи нюху, бо для досвіду позбавляв той учений пчоли їх нюхових орґанів, а вони все таки вертали до своїх улиїв у простім напрямі, так як і инші пчоли, що мали нюхові орґани.

Крім того зробив Боннє ще й такий досвід:

В віддаленню двіста метрів від улия уставляв він стіл і заманював до нього пчоли при помочи цукрового розчину. Відтак посипав ті пчоли зеленим порошком. У віддаленню двацяти метрів від того стола, ставив він другий стіл також із цукровим розчином. На другий день появлялися також на другім столі пчоли, але серед них не було ні одної посипаної зеленим порошком. Усі пчоли з зеленим порошком посідали на перший стіл. Пчоли на другім столі посипав він червоним порошком. На другий день прилетіли зелені пчоли на перший стіл, а червоні на другий. З сього видно, що пчоли розріжняли дуже докладно два напрями до тих двох столів.

Із сих досвідів пізнаємо, що пчоли мають дійсно »чуттє напряму«, яке є для нас поки що незнане і загадочне.

Воєнний похід мурашок.

Між мурашками є ріжні роди. Є мурашки червоні, є й чорні. Червоні мурашки більші ростом, сильнійші від чорних і ріжняться від чорних тим, що більше напасливі і войовничі.

Буває дуже часто, що червоні мурашки узнають, що недалеко від них находиться муравлище чорних мурашок і тоді виправляються на них воєнним походом.

Вони нападають відважно на своїх слабших братів, поборюють їх, а відтак вдираються силою в їх муравлище. Тут захоплюють яєчка і куклочки, що то із них відтак розвиваються чорні муравлі.

Загарбане добро переносять червоні муравлі в своє муравлище,

Як тільки з загарбаних яєчок і куклочок виклюються чорні мурашки, то завойовники роблять їх своїми наймитами-невільниками.

Чорні муравлі мусять сповняти у них всяку тяжку працю. Вони помагають червоним рабівникам устроювати муравлище, чистять його в середині, виносять із нього сміттє і ріжні відпадки та кормлять молодих червоних мурашок — своїх будучих тиранів.

Дерево, що не горить.

В південній Америці перепадає літом богато дощів і тамошні прерії покриваються дуже богатою ростинністю. По дощевій порі наступає посуха і та ростинність висихає цілковито. Щоби та суха трава не перешкоджувала розвиткови ростинности в найблизшім році, то її запалюють. Ізза тих періодичних пожарів нема в преріях ніяких лісів. Та росте там дерево, що його тубильці називають »chaparro«, а в ботаніці називається воно »ropala obovata«. Тільки те одно дерево видержує боротьбу з огнем. Цікаве при тім се, що навіть зовнішний вигляд того дерева показує, які муки приходиться йому терпіти від огню. Галузки його покривлені дуже дивно немов би покорчились із болю. Листє рідке, а цвіти замінилися в дрібні шишки. Се дерево дорастає до висоти 6 метрів, але при тім воно дуже тонке, бо грубість його не буває ніколи більша, як 30 центиметрів. Свою відпорність супроти огню завдячує воно будові кори. Кора та тонка, бо заледви доходить до 12 міліметрів, але за те верстви тої кори лежать дуже близько одна попри другу так, що кора стає лихим провідником тепла. Се дерево так дуже приспособилось до боротьби з огнем, що навіть його насіннє використовує пожар. Воно дозріває в часі посухи перед самим пожаром. В часі пожару повстають сильні воздушні струї (вітри), які підхоплюють насіннє і переносять його поза горіючі місця прерій.

Се дерево, що так витревало опирається огневи, цілком неспосібне опертися иншим несприяючим обставинам. У місцевостях, де передше запалювали суху ростинність, а відтак перестали, воно не видержує боротьби за істнованнє і инші корчі випирають його з тих місць.

Людське серце.

От пригляньтеся, яка то дивна машина те людське серце. Не перериває воно своєї діяльности ні на одну секунду, не потребує ніяких направок, а працює правильно, безперервно весь час людського життя. Від одного удару серця до другого минає трохи менше як секунда. При найменшім напруженню прискорює воно свої удари. Правильно ударяє воно 70 разів на мінуту, 4.200 разів на годину, 100.000 разів на день, 36,702.000 разів на рік, а 2.575,440.000 разів в протягу 70 років життя.

Серце — се мала помпа, довга на 15 цм., а широка на 10 цм. Вона викидає із себе за кождим ударом около 100 ґрамів крови, се значить 7 літрів на мінуту, 420 літрів на годину, а 10.000 літрів на день.

Перестане ся машина працювати, то й кінчиться життє людини.

Digitized by Google

Загадки й шаради.

Квадрат з трикутників.

(Уложила Одарка Лакуста).

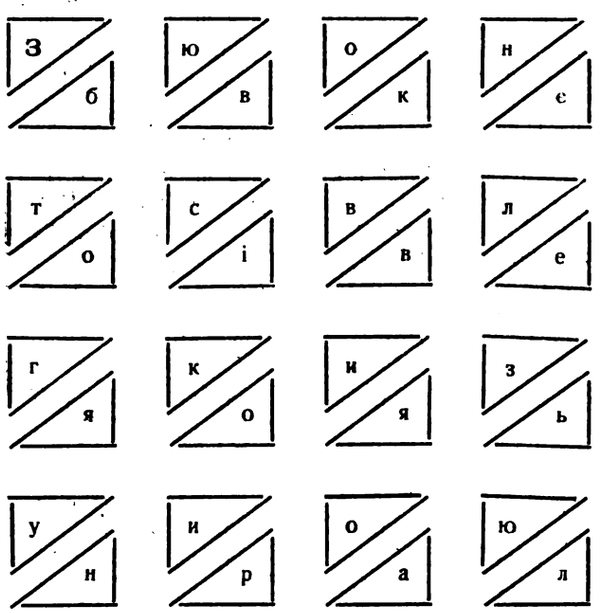

З отсих трикутників зложити вислів С. Черкасенка так, щоби букви поміщені в трикутниках, тільки відповідно переставлювані, дали слова поміщені на обгортці одного з чисел »Молодої України« з 1923 р. Зачніть буквою »З«, з гори. В котрім числі »Молодої України« (на обгортці) був поміщений сей вислів? Одно слово з сього вислову треба пропустити.

Ґеоґрафічна загадка.

(Уложив Мирослав Харовюк)

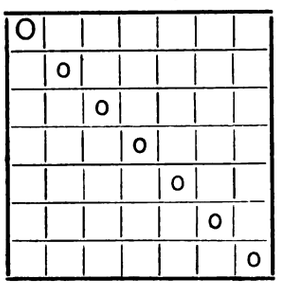

Поодинокі квадратики виповнити ґеоґрафічними назвами з української ґеоґрафії так, щоб назви мали в назначених місцях букву »о«.

Назви ті означають:

1. Місцевість на південний схід від Староконстантинова.
2. Місто над Дніпром.
3. Місто в Галичині над Сяном.
4. Місто на Покуттю.
5. Містечко на Буковині між Чернівцями й Іцканами.
6. Місцевість коло Проскурова.
7. Місцевість на Бойківщині.

Квадрат з імен.

(Уложив Мирослав Харовюк).

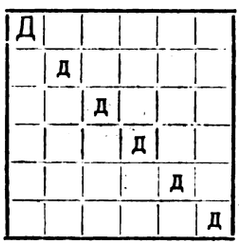

Виповнити сей квадрат мужескими іменами так, щоби по перекутні з гори з ліва в долину з права була все буква »д«. В пятім рядку поставте здрібніле імя.

Шарада.

(Подав Я. Вільшенко).

Із другого складу
Перший звук візьми
Й першому складови
З кінця приложи,
А матимеш зараз,
Що в горячий день
Ріже збіже в полі,
Оставляє пень.
А цілість се буде
Вже місяць цілий,
Аж пріють в нім люде,
Горячий такий.

Звіти з дитячих вистав.

Ремізівці К. Золочева.

Дня 6 липня с. р. дала шкільна дітвора народньої школи в Ремизівцях дві прилюдні вистави а саме: 1) **„Князь Марципан"** — Р. Завадовича і 2) **„В чужім пірю"** — Марійки Підгірянки. Обсада роль »Князя Марципана« представлялася так: **Князь Марципан** — Василь Гевко, **Ласолиз** — Михайло Пановик, **Випікайло** — Василь Пуковський, **Паляничка** — Ганя Чепак, **Грицько** Федь Курпіта. Дуже добре вивязалися зі своїх завдань Ганя Чепак і Василь Пуковський, але найліпше відтворював свою ролю Федь Курпіта, що раз-у-раз не лише словами, але способом виговорювання і рухами викликував вибухи сміху у присутних. Обсада роль »В чужім пірю« була майже така сама, як подано в звіті з попередної вистави в нашій школі в 12 числі »Молодої України«. Тільки ролю Свершка обняв Івась Чепак, найменший із усіх артистів. Шкільні діти не вдоволилися тим, що дали вже кілька вистав. Отже з ще більшим запалом та охотою беруться за підготованнє нової. Свої ролі виучуються випасаючи корови, а на проби ходять у полудне. Село починає що раз більше інтересуватися діяльністю малих громадян і є надія, що сей малий театр дасть примір і заохоту для старших.

Присутний.

Річна передплата для:

Краю 12 золотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 60 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 сотиків.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько. **З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.**

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

Львів 1922 р.

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

Пороги.

Гремлять, гудуть старі пороги...
Гремлять, і дзвонять, і ревуть,
І хвилі в скелі чорні бють,
І лижуть боки їх відлогі.

Як на огні вода кипить...
Виводять кола чорторії
І в чорні пельки водянії
Втягають все, що набіжить.

Гойдає хвиля білі гриви...
Над нею носяться чайки,
В воді шукаючи поживи,
Летять і скиглять здалеки.

Ось, підгорнувши білі крила,
Одна торкнулась до води...
Знялася з хвиль... летить сюди:
А кігтях рибка бється біла...

Дніпро ж і стогне і шумить...
І все кипить, і все біжить,
Повите млою водяною,
Мов чує пекло під собою.

І тільки скелі мовчазні
Стоять гранітною стіною
Над прудкоходою водою
І нерухомі і сумні.

За ними сонце погасає,
І темна тінь од них ляга,
І берег млою одяга...
А Дніпр шумить, не затихає.

Шумиш ти, Дніпре, як колись
І наші прадіди шуміли...
А ми — затихли, заніміли...
Болотом, цвіллю понялись.

М. Чернявський.

Digitized by Google

Пригода з тиґром.

Подія, про яку хочу розказати, доволі давна, але ще виразно стоїть мені перед очима. Тоді був я ще дуже молодий і займався транспортом кольоніяльних товарів з одної індійської місцевости до нутра краю.

Того памятного дня, коли скоїлася подія, доїхав я зі своєю валкою до убогого пустого села. Скоро ми лише розложилися табором, явився у мене найстарший чоловік з села і запитав, чи справді маємо завтра відїхати до місцевости Малянаади.

Я потакнув головою.

— Отже, Сагібе, старайся прибути туди як найскорше ще за дня — говорив старий Індус — бо по перше дорога далека, а по друге подорож небезпечна. Там по другій стороні узгіря гніздиться тиґр-людоїд. Недалеко від Малянаади збудував собі один Анґлієць дім із каміня...

— Се мене дуже тішить — перебив я йому — бо матиму нагоду провести ніч у мого земляка, а не в нужденній сільській хаті.

— Так, пане! Але тиґр-людоїд облягає дім цілу ніч так, що ніхто з дооколичних мешканців не посміє вже смерком підійти під двері оселі Анґлійця. Людоїд чатує на слуг Англійця, які не є так осторожні.

Ся вістка була для мене менше весела, особливо коли я ще довідався, що мій земляк виїхав сам із дому, лишаючи двоє дітий під опікою старої китайської бони.

Тимчасом мої товариші подорожи почувши про людоїда, дуже стрівожилися. З трудом удалося мені їх трохи підбадьорити, однак мусів я їх запевнити, що завтра вчасним ранком пустимося в дальшу дорогу, щоби ще перед заходом сонця станути на означенім місци.

І справді другого дня виїхали ми вчасно. Шлях вився деколи попри джунґлі так близько, що галузки дерев творили правдивий дах над нашими головами. Від часу до часу долітали до нас із пралісів дикі реви, які трівожили моїх товаришів. Цілу дорогу думав я про дітий мого земляка, які в тій дикій закутині землі, далеко від цивілізованих людий, мали провести молоді літа...

До полудня не стрінули ми ні живої душі. Нараз на кінци вузкої стежинки доглянув я крізь гущавину три людські постати, що стояли на роздорожу під деревом. Був се білий хлопець, його сестра і китайська служниця. Я догадався, що се діти і служниця фармера, про якого згадував мені старий Індус.

На запит хлопець потвердив мій здогад.

Молодий 13-літний хлопчина зараз осмілився до мене і по короткій розмові сказав: »Лишіться з нами, потіште і поратуйте; ми дуже зажурені і пригноблені. Закрався сюди тиґр і чатує на наш дім. Мій батько не міг його застрілити і тому богато наших кулісів утікло від нас у страху перед тою дикою потворою; тому, що батько не міг без них управляти плянтацій, вибрався зі своїм помічником вербувати нових кулісів.

— І лишив вас самих? — запитав я.

— О, ні! Бона і кілька кулісів лишилося з нами, але передовчера вечером ухопив тиґр одного з них, а вчера другого. Решта утікла нині рано, лише добра Китайка нас не лишила. Тепер ми всі троє дуже боїмося. Ах, прошу вас дуже, пане, ходіть до нас і будьте з нами, доки наш батько не верне до дому.

Коли я довідався, що фармер, приїде за пять або шість днів, згодився лишитися при дітях. Моя подорож не вимагала поспіху, а відпочинок був потрібний.

Моя служба задержалася в селі, а я пішов з дітьми до їх оселі. Діти оповідали мені про спосіб свого життя і ми швидко стали приятелями. Головно подобався мені малий син фармера, проворний, повний фантазії хлопець, підчас коли його сестричка була тиха і несміла дитина.

Щоби наочно переконатися, чи мої товари зложено в порядку і безпечно, відїхав я до своїх людий, обіцюючи дітям найдальше за годину вернути до них.

Чував я нераз від людий, що тиґри, які вже засмакували людське мясо, приходять у те саме місце точно о тій самій порі. Також і молоденький Анґлієць говорив мені, що тиґр приходить що дня о 8-ій годині вечером, отже не потребував я так дуже лякатися, бо годинник показував щой но чверть на осьму

Вертав я вузкою доріжкою. По дорозі ставав, надслухував і вдивлявся в темні хащі. Проте серце ударяло молотом, немов би справді щось страшного або небезпечного мало скоїтися. В кінці зібрав я всю відвагу, поспішно пустився до оселі і вкоротці станув перед дверима.

— Гальо, молодий приятелю! — закликав я — відчини! То я!

У відповідь почув я розпучливий крик стрівоженого хлопця:

— Бійтеся Бога, пане! Швидко на дерево! Тиґр чатує зовсім близько! Швидко, пане, як вам життє дороге!

Що він говорить правду, пізнав я по тоні його голосу. Я станув як укопаний. Здавалося мені, що дике звіря вже кидається на мене, вже впиває кігті в моє тіло, вже любується моєю кровю...

Ледви вспів я оглянутися, як із нутра хати почув я голос:

— Скорше, пане, скорше! На дерево! Тиґр надходить!

Ся вістка вирвала мене з безрадности. Зараз коло мене стояло дерево, що мало високий і гладкий пень, а в горі розгалужувалося в широку корону. В миг ока вчіпився я пня і з диким поспіхом видрапався в гору в страху, що ось-ось досягнуть мене зуби потвори, стягнуть на землю і розідруть.

Скоро досягнув я рукою до найблизшої галузи, засвітив ліхтарку, якої на щастє не пустив на землю і при її світлі доглянув я гнучке, витягнене як струна тіло тиґра, що виходив ізза угла; прибіг до дерева, підскочив до гори і вбив кігті в кору, аж пень затріщав Уже лише кілька пядий ділило

Digitized by Google

його від моїх ніг — але видно, що не вірив сам в успіх скоку, бо зсунувся в низ і потряс деревом так кріпко, аж дерево захиталося.

Але слава небесам! Тиґр не вміє лазити по деревах, тож хоч на разі був я безпечний, хоч дрожав цілим тілом. Сидів я отже в горі, а тиґр на долі і так обсервували ми себе взаїмно. Відтак видрапався я трохи висше. Скоро я лише порухався, тиґр проразливо заревів і зробив знов могучий скок у гору. Вже майже сягав до найнизшого конаря, але висше не міг дістатися.

— Хлопче! — закликав я голосно молодого сина фармера.

У відповідь почув я лише грізне мявканнє мого ворога, що сильними лапами тряс дерево в надії, що впаду йому просто в пащу як грушка.

Що йно на кількакратний зазив почув я голос хлопця.

— Сиджу тепер на дереві — крикнув я — зовсім безпечно. Тиґр стоїть на землі і не може вийти на дерево.

— А проте може! — відповів хлопець.

— Ні, зовсім ні! В противнім разі був би вже тут.

— Так, але з даху міг би до вас дістатися по хворості, що лежить при углі дому.

Коло стіни стояла справді купа хворосту, з якого виставали грубі палі. Тудою міг тиґр дістатися на дах. Одначе не думав я, щоб він був на стільки проворний, щоби вмів се використати.

Проте я помолився, бо коли по хвилині оглянувся за тиґром, його вже не було.

— Тиґр відійшов — закликав я — думаю, що вже можеш мене впустити.

— Ні, останьте ще на дереві! — кричав з усеї сили хлопець. — Тиґр певно вилазить на хворост.

Знов мурашки забігали в мене по спині. З хворосту міг тиґр без труду вилізти на дах, а тоді діливби нас простір лише на пять стіп, який він певно міг би перескочити. Коли я побачив лоб тиґра, що виставав понад гребінку і коли почув, як кігтями драпав цинкову бляху, стало мені волосє дубом на голові. В мить висунув тиґр своє видовжене тіло на дах і став повзати що раз близше. Спадистий дах не дозволяв звіреви свобідно ворушитись, бо міг легко сховзнутися і впасти на землю. Сю обставину мабуть передбачувала потвора, бо радше повзла по даху, як ішла.

Остовпілими очима слідкував я за кождим рухом ворога. Коротка молитва вирвалася з моєї груди до Бога. Я готовився на певну смерть, бо драпіжник сів просто мене, готуючись до останного скоку.

Призвичаєні до темноти мої очи виділи, як його мязи й члени тіла стягалися, щоби набути певну силу скоку... Тепер уже надходить моя останя година — подумав я і заплющив очи...

Не знаю, як довго се тревало, досить, що я був ще цілий і не чув ніякого тріскоту галузий. Мало-помало відчинив я очи і побачив тиґра на тім самім місци, що й перше.

Отже сиділи ми знов просто себе: я на дереві — він на даху. Тепер було очевидно, що той людоїд взагалі на скок не рішиться, бо по перше не має відповідного місця, на якім міг би відбитися, а по друге скок межи галузи йому не подобався. Моє положеннє не було би ще найгірше, колиб не те, що потвора раз-у-раз скажено порскала і пускала мені просто в ніс вонючу пару з роззявленої пащі.

Я мусів від часу до часу ворушитися, щоби не вснути з утоми і не впасти з дерева. Тим часом роздумував я, що належить мені робити, щоби сполошити кровожадного звіря, або його вбити. В кінці прийшла мені до голови спасенна думка.

— Хлопче, чи нема у вас рушниці? — закликав я.

Є! — відповів Анґлієць.

— Набий її і вистріль з долу через дах у місце, де сидить тиґр!

— На жаль я не вмію обходитися з оружем. Батько заєдно говорив, що я ще до того за молодий.

Мені стало дивно, що в краю, де в пятім році життя вчать хлопців їздити верхом, а в десятім стріляти, є ще такі разячі виїмки.

Та не пора була мені над тим застановлятись. Коли б я мав рушницю!.. Виринуло питаннє, як дістати її до рук. Коли б я був міг скочити і добігти до хати... Але про се шкода було й думати! Ще б я землі не доторкнувся, а вже кровопійця сидів би мені на спині.

Я напружив свій ум, щоби обдумати щось иншого. Дотеперішний страх перемінився в безмірну лють на звірину так, що я був би задавив її власними руками.

В кінці здавалося мені, що я щось певного видумав — отже закликав я на хлопця:

— Чи не міг би ти мені з того місця, де сидить тиґр, кинути рушницю і пояс із набоями? Я удаватиму, що хочу злісти на землю, а се очевидно спонукає тиґра зіскочити з даху. Тоді ти швидко протиснешся отвором у даху, кинеш мені потрібні річи і поки тиґр вилізе знову на дах, утечеш на горище.

— Дуже добре! — відповів хлопець.

— Бачу в тобі відважного хлопця — заохочував я його до того небезпечного діла. Щож мав я робити? Не було иншої ради.

Я надслухував із напруженою увагою, чи не почую шелесту хлопця, що по линві драпався на горище. Мабуть поводився при сій роботі тихо, як кіт. По хвилині почув я придушений голос:

— Я вже при отворі.

Тепер приходила черга на мене.

З можливо найбільшим шелестом зсувався я в низ. Тиґр слідкував за мною блискучими очима. Коли я опинився на найнизшій галузи, зробив рух, мовби хотів скочити. Рівночасно і тиґр кинувся з даху, щоб роздерти свою добичу... Плян мені вдався.

— Скоро, хлопче, скоро! — кричав я, а сам чим скорше спинався в гору. — Тиґр уже на землі.

Тимчасом хлопчина виложив рушницю і пояс з набоями на даху, а сам намагався протиснутися отвором. Одначе навіть для нього отвір був за тісний. Тим часом я обернув очи в низ і з острахом замітив, що тиґра нема. Коли я глянув знов на хлопця, він стояв уже на даху, підняв рушницю і пояс і перебіг по даху близше мене. Я витягнув руку..

Нараз на краю даху показався лоб тиґра.

— Тигр недалеко! Утікай чим скорше — крикнув я з усіх сил. Але хлопець так перенявся своїм вчинком, що не зважав на мій крик, лише, розмахнувся і кинув мені рушницю й набої.

Digitized by Google

На щастє зловив я і одно і друге. Тимчасом тигр наближався до хлопця. В тій самій хвилі, як хлопець мов вюн скрився в отворі, роздався сильний удар лапи розбішенного звіра.

— Ол райт! — закликав хлопець дрожачим голосом — я чув добре той удар.

Слава Богу! Одна секунда — і було би за пізно.

Моє оповіданнє кінчиться. Я наладив рушницю, вицілився, вистрілив два рази і вбив потвору на місци, навіть лапою не рушила.

— Мій дорогий друже! — сказав я потім, до молодого хлопця — ти тілом дитина, але серцем герой. Про тебе оповідатиму темними вечерами всім дітям в Анґлії, щоби вчилися від тебе всього того, що називаємо посвятою для добра других.

Сильвестер Калинець.

Чорти в горосі.

З Псарів два коминярі,
Що то вимітали
Комин дідича в дворі,
В Ходорів вертали.
А пустилися вони
На пільні дороги,
А що жаркі були дни,
Змучились небоги.
І побачили горох
Близько при дорозі,
І задумали собі
Спочити в горосі.
Полягали в борозду
Тай відпочивають,
Молодесенький горох
Лущать, заїдають.
Висше хлопці-пастухи
У горох закрались
І горох без упину
У кешені рвали.
Надійшов на се ґазда
Поле оглядати,
Як пастухів помітив,
Став на них кричати.
Вчули крик коминярі,
Голови підняли,
І спокійно свій горох
Дальше заїдали.
Та господар вбачив їх,
Жах пішов по носі,
Бо думав, що се чорти
Сидять у горосі.
Каже: — „Ви чорти там рвіть,
Я вам не бороню,
Я на хлопців лиш сварю
І з гороху гоню!

Вольтер.

Щоденна приємність — не приємність.

На двір королівський приходили що дня зажалення на ґубернатора Медії Іракса. Був се великий пан, у ґрунті не так злий, як радше зіпсутий бутою і роскошами. Не терпів, коли хто в його присутности забирав слово, а особливо, коли хто посмів бути иншої думки. Пави не є так чваньковаті, черепахи так ліниві. Був усе окружений брехлиою славою і підхлібствами. Цадіґ постановив його з того вилічити.

З припоручення короля вислав до нього капельмайстра з дванайцятьма співаками і двайцять-чотирома скрипаками, управителя двору з шістьома кухарями і чотирох шамбелянів, які не сміли його опустити. Приказ короля звучав, що вся етикета мусить бути вповні задержана; і ось який перебіг узяла та справа.

Першого дня, як тільки Іракс збудився, ввійшов капельмайстер зі своїми співаками і скрипаками; вони співали кантату, яка тревала дві години, і в якій що три мінути повторявся рефрен:

Бо безмежно великі є заслуги його,
Його величність і його талан;
Ах, як наш могучий пан.
Дуже вдоволений з нього одного.

По відспіванню сеї кантати, один із шамбелянів витав його три чверти години промовою, в якій вихвалював особливо всі ті прикмети, яких йому бракувало. По скінченню привіту проваджено його під звук інструментів до столу. Обід тревав три години. Як тільки отвирав уста, щоб говорити, перший шамбелян кричав: »Слухайте, уважайте, премудрість!« Заледви промовив по-три слова, коли отсе вже другий шамбелян кричав: »Він має слушність!« Два инші шамбеляни мали голосно сміятися з жартів, які говорив Іракс, або мав говорити. По обіді повторювано йому кантату.

Сей перший день видався Іраксови розкішним. Був переконаний, що король пошанував його відповідно до його заслуг. Другого дня видалося се йому менше приємним; третого було воно вже прикрим; четвертого невиносимим; пятого мукою. В кінці роздразнений вічним слуханнєм співу: »Ах! як наш могучий пан дуже вдоволений з нього одного!«; слуханнєм усе викриків, що він має слушність, витанням що дня в тій самій годині тою самою промовою він написав на двір благаючи короля, щоби зволив ласкаво відкликати своїх шамбелянів, своїх музикантів і свого управителя двору, обіцюючи бути в будучности менше чваньковитим, а більше прикладним. Від тої пори казав себе менше вихваляти, менше величати і був щасливий; бо, як каже Заддер*), щоденна приємність не є приємністю!

*) Цадіґ IV.

Digitized by Google

Іванна Блажкевич.

Діло в честь Тараса.

Сценічна картина в 2 діях.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Галя літ 15.	Маруся 12.	Михась 12.
Оля літ 13.	Софійка 10,	Славко 12.
Катря 14.	Данило 13.	Івась 8.
Марта 14.	Богдан (Данько) 13.	

Між першою і другою дією минає два місяці часу. Річ може діятися в кождім селі, місті чи містечку — де є лише українські діти.

ДІЯ І.

(Сцена представляє діточу кімнату).

Ява 1.

Галя (*сидить сама при столі і читає з „Кобзаря“*):
»Лічу в неволі дні і ночі
»І лік забуваю...
»О Господи! Як поволі
»Тії дні минають... *(павза)*.
»А літа ідуть за ними,
»Ідуть собі з тиха...
(*по хвилі*) Вже пятий рік добігає,
Як зайшло нам сонце волі...
І опять нас записали
В невільників чорну книгу...
І опять ми попалися
Під давну... чужу кормигу.
І наш нарід знов страждає...
Чом раз-враз нову колоду
У розвою він стрічає?...
В страшнім бою за свободу
Лягли тисячі героїв...
З ними братчик мій коханий
А татусьо.. від побоїв
Пішов в землю — в світ незнаний!...
Тяжко жити... *(по хвилі)* Боже милий!
Додай сили
Перенести се все горе
І не впасти у зневіру.

Ява 2.

Івась (*входить. У кишені „Світ Дитини“*):
Я голодний понад міру.
Галя (*з докором*): Деж ти, Йвасю, забарився?
Івась (*живо*): Зі Славком заговорився!
Галя (*витягає „Світ Дитини“ з касевої нагортки, догадливо*): Бо діждались ви знов днини,
Що прийшов ваш »Світ Дитини«?
Івась: Ось і дійшла ти причини,
Чом спізнився я пів години.
(По хвилі роздягаючися).
Про Кобзаря ювилей
Прочитав в нім перший Славко;
І до мене каже: »Гей!
До діла берімся шпарко!
Не далеко вже до марта,
Тож нарадитися варта,
Як нам владити се свято,
Що до нього так завзято
»Світ Дитини« закликає«.
Галя (*переглядає „Світ Дитини“*):
Обовязок накладає
На всю молоду суспільність
Шанувати свою гідність
І належну честь віддати
Кобзареви України..
Івась: Тож не тратьмо і хвилини!
Не лишатись нам по заду!
Галя (*по надумі*): Знаєш Йвасю, скличмо раду,
І оцінім свої сили,
Щоб ми стиду не зробили,
Як не вийшлоб все як слід.
Івась (*скоро*): Я найперше зїм обід!
Галя: І лаштуй ноги в похід!
Підеш скликати на раду
Молоду нашу громаду.
Івась (*відходячи*): Піду! Піду! Дуже радо!
(*Пішов).*

Ява 3.

Галя (*сама. Призадумалась. По хвилі).*
Тараса свято мусимо зладить!
Йомуж належна честь від дітвори.
Я знаю: Данько много порадить:
Віршиків вивчить, вишколить хори...
Так як зуміем, але сердечно...
А свято мусить бути конечно!

Ява 4.

Івась (*входить, розгойдуючись як дзвін на дзвінниці*):
Готов в дорогу вічевий дзвін.
Комуж занести маю поклін?
Галя (*поважно*): Слухай уважно! Лиши сваволю!
Найперше вступиш по мою Олю.
Відтак закличеш: Юрка, Андрія...
Івась: Но а Михаська?
Оля (*махнула рукою*): Мала надія!
По Катрю, Марту мусиш вступити.
Не забудь Данька й Славка просити!
На вступну раду відай що досить?...
Хиба що Данько кого запросить.
Івась: А чи... я... зовсім... не маю слова?
Бо ти Марусю лишить готова...

Digitized by Google

Галя: Нашу Марусю? Наш »соловейко«
Мав би не бути? От і гарненько
Що загадав ти. Я дуже рада!

Івась (*оглядається за нагорткою, весело*):
Дзвониж, дзвіночку! щоби громада
Добре почула, як бє серденько
І на нараду зійшлась скоренько.
(*Відходячи і за сценою*): Бам! Бам! Бам! Бам!..

Ява 5.

Галя (*сама*): Добре: раду я скликаю...
Але щож їй сказать маю?
Треба зготовить програму...
Перед раду з нею стану,
І як радить Вуйко Влодко,
Скажу ясно і коротко
Так, як чую і думаю...
Що згодяться з гори знаю!
(Ходить по сцені в задумі).

Ява 6.

Катря і Марта *(входять):*

Отсе як раз коло брами
Зустрінувся Івась з нами.
(*наслідують сміючися*):
Враз приняв пряму поставу,
І розказав нам про справу,
В якій до нас поспішав.

Катря: Ось і менше ходу мав.
(Роздягаються і витаються).

Галя: А я отсе просто прію,
Чи вам сказати зумію,
Чого я вас тут спросила...

Марта: Не журися, Галю мила!
Миж всі тебе зрозумієм...

Катря: І твій намір теж зумієм
Оцінити.

Марта: А також і до роботи
Не забракне в нас охоти.

Катря: А не дійдем з чим до ладу,
То найдемо на се раду
В пань учительського збору.
Таж вони свою дітвору
Так кохають...

Галя: Я се знаю!
Та я иншу мету маю!
Нас навчають, щоб по змозі
Самостійно по дорозі
Свого життя все ступати.
Тож **власних** сил спробувати
Ми повинні тепер як раз
Під Тараса святочний час!

Ява 7.

Славко, Данило, Данько, Оля, Андрій, Іван, Софійка (*входять веселою громадкою*).

Іван (*виступає наперед усіх попередних*):
Низенький вам поклін!!! (*кланяється*).

Андрій: Хоч малий вічевий дзвін,
Але його: бам! бам! бам! бам!
Скоро дало знати нам,
Що на вічевім майдані,
Маєм бути всі зібрані,

Славко: Щоб рішать громадські справи.

Данило: Ось і ми ся вже зібрали!

Діти (*роздягаються, розміщуються гуторячи при тім між собою*).

Данько (*поважно*): Галя провід обіймає
І нараду вітворяє.

Галя *(стає коло стола).*
Послушні »Світови Дитини«
Зібрались ми сеї днини,
На **нараду**, не **забаву**!
Маю для вас важну справу:
В марті мине сто дванайцять літ
Як Тарас — батько прийшов на світ.
Отже я вас закликаю,
Щоб по принятім звичаю,
Кобзареві честь віддати
І по змозі звеличати
Його імя. У тій справі
Зібрані будуть ласкаві
Висказати своє слово!..

Іван *(жартливо):* Галя вивчилась промову!

Данько: Лиши, Йвасю! Не на шутки
Зійшлись отсе ми всі тутки.

Данило: Галя гарний почин дала.
Сеж для нас всіх важна справа.

Славко: Тож і ми всі дуже радо
Тарасове зладим свято.

Данько: Я начеркнув вже програму
І як всіх згоду дістану,
Розділим між нас роботу
І вже в найблизшу суботу
Зробим першу пробу хору.

Андрій: Заждіть! Ще йде хтось з надвору.

Ява 8.

Маруся (*входить*).

Івась: Аа! Марусенько!

Всі: Витаєм!

Галя (*поважно*): За спізненнє накладаєм зараз кару...

Всі: Остру кару!..

Іван (*поспішно*): Відспівати пісень пару!..

Галя (*до Марусі*): Просим зараз заявити
На що можемо числити
Від Марусі, в наше свято,
Кобзареви?..

Маруся: Дуже радо...

Івась (*перебиває*): Що схочемо, заспіває,
Бо не пора відмовляти,
Як громада закликає
Обовязок свій сповняти.

Галя *(до Івана)*: Дай Марусі говорити!

Маруся: Я можуся лиш згодити
На Іваськову заяву.

Данько: Отже так вирішім справу:
Я на себе беру хори.

Всі: Славно!

Данько: Про Тараса для дітвори
Зладить відчит наш Данило.

Данило (*вклонившися*): Буде мені дуже мило.

Данько: Деклямацій буде кілька:
Одну з них візьме Софійка,
Що вірші говорить славно;
Другу Славко скаже плавно.

Digitized by Google

Є ще Катря і Оксана.
Ось така моя програма.

Всі: Згода! Славно!
Дуже гарно!

Галя: Щоб сей плян не пішов марно,
Вибираймо Комітет,
Най веде діло в перед.

Славко: Галя буде головою.

Данило: І я також при тім стою.

Всі: Згода!

Андрій: Відтак Богдан!

Івась: Маріянна!

Всі: Добре! Добре! Славно! Славно!

Марта: До них Катря і Данило!

Івась: І помагай Біг щасливо!

Оля: Вони діла не полишуть.

Андрій: І роботу всім припишуть.

Галя: Щира дяка за пошану!
Я до праці що сил стану,
Щоби всіх вас вдоволити.
І ще дякую сердечно
Всім, що прийшли на сю раду
І до хвилі відповідно
Повели нараду гідно.

Іван: А тепер начнім забаву!

Данило: Гей ставаймо справно в лаву!

Славко: Ти Даньку бери провід,
Щоб забава йшла як слід.

(*Виводять на сцені до вподоби ігри зі співами*):

Занавіса спадає.

ДІЯ II.

(*Кімната як попередно*).

Ява 1.

(*Присутні всі, як у попередній яві першої дії*).

Галя: Се останна наша рада
Перед святом Тараса.
Бачимо, що спільна праця
Доконує чудеса.
Правда, ми трудились жмудно,
За те певно стоїмо
І за два дни вже прилюдно
Півцеви честь віддамо.
Хор вже певно зіспіваний,
Відчит також вже готов.
І солістка є чудова!
Та на жаль, се лише слова.
Тож тра праці доложити,
Щоби також вязку діл
Могли ми діти зложити
Кобзареви на престіл,
Стукнім отже себе в чоло,
Щоб придумати діло,
Якесь діло в честь Поета.
Се нинішних нарад мета.

Михайло: А чиж то в нас діл нема?
Скажиж, Галочко, сама:
Знаєш наш поступ у школі.

Галя: Се труд для власної долі.

Михайло: А як назвеш нашу працю,
Що ми її положили
При науці неграмотних?..
А відвідання самотних
Дідусів оттам під гаєм?..
Скажеш...

Галя (*перебиває*): Принятим звичаєм
Ми се робили. Не умисно,
Не з думкою про Пророка...

Маруся (*до Данька:*) Не гляди, Даньку, з під ока,
А придумуй щось до річи
І кажи нам всім у вічи.

Данько: І придумав! Річ весела...
Чи тямите, як ми зела
Торік у літку збирали
І сушили і складали?..
Що є з ними?

Галя: В нас на поді,
Ждуть, щоби їх при нагоді
У Льва город переслати
Й інвалідам передати.

Данько: Ось і гарно! То я вношу
Такий внесок: щоб хорошо
Ті всі зела поскладати
І в аптиці їх продати.

Михайло: Куди той Данько прямує?

Данько (*самопевно до Михайла*).
Йду з поклоном для Співця.

Михайло: Щож за хопту ти вторгуєш?

Галя: Та послухай до кінця!

Данько (*до Михайла*):
Зажди! Сам не вийдеш з дива
Як в гріш зміниться кропива.
А як сього ще не стане,
То доложимо останне
Й попросимо Стефана
Щоб купив нам кабана,
Якого ми всі чергою
Годувати мемо до Свят...
Я при своїм внеску стою.

Галя: Хто підперти Данька рад?

Данило: От і найшов Данько клин:
В свинку зміниться полин.
І замісто зел, на паску
Пішлем до Львова ковбаску,
Пару полтів солонинки
І завуджених дві шинки
На Великдень інвалідам,
Най не клоняться сусідам.

Маруся (*радісно*): Отсе буде вязка діл
Тарасови на престіл.

Славко: Се красший дар від дітвори
Аніж вишколені хори.

Іван (*радісно підскакує*): Свинка поїде до Львова!

Галя: Се дійсно гадка здорова!
Хто за тим піднесе руку?

Всі (*Всі підносять руки до гори*):

Михайло: От придумав Данько штуку.

Марта: В нас якраз кучка порожна.

Катря: В нас соломи дістать можна.

Андрій: Грису, бульби і полови
Принести ми всі готові.

Данило: Так хоч в части Тарасові
Бажання сповнемо,

Digitized by Google

Бо по змозі молодшого
Брата обіймемо.

Галя: Данько піддав думку гарну
Й пожиточну попри тім
Тож часу не тратьмо дармо,
До роботи ся візьмім
Впорядкуймо наші зела,
Щоби більшу вартість мали,
А наша честь вимагає,
Щоб ми в ділі не пристали.
Інваліди се направду
Що найменші браття
І їх радість причиниться
Найкрасше до свята.
І Кобзаря Дух зрадіє
Високо над нами,
Що ми його звеличали
Не лише словами.

Михайло: А як лиш весна наспіє,
Як лиш цвіти зацвитуть,
Я йду перший, а за мною
Певно инші поспішуть,
Щоб опять збирати зела:
Братчик, мятку, чи полин.
Най сей клич піде на села,
А тим ми дамо почин,
Що величезний маєток,
Який доси пропадав
Принесе людям пожиток.

Івась: І я теж буду збирав.

Занавіса спадає.

Руда.

Казка.

(Присвячується діткам Холмщини).

У нетрах камяної гори з незапамятних часів лежала залізна руда. Лежала там щільними сірими, безоформенними масами. Під верствами землі й каміння вона ніколи не бачила ні сонця, ні світла. Ніколи не відчувала тепла, але й не знала, що таке мороз. Ніхто не турбував її вічного спокою, не причиняв їй болю.

Так пролежала вона тисячеліття, не знаючи ні життя, ні самої себе.

І на раз хтось перервав її спокійний сон. Хтось застукав до неї нахабно, голосно: — Се я, твоя доля.

Затремтіла руда всім своїм тілом. І се тремтіннє було її першим стражданнем, стражданнем невідомости життя.

— Чи є? спитався хтось зверха.

— Є, — почулася відповідь, — зараз добудемо її...

— Се люде! — подумала вона, — які вони недобрі, на що вони потурбували мене?

Її серце стиснулося від жаху. І сей біль був другим її стражданнем, стражданнем жаху перед людьми.

У той же момент вона відчула ще міцнійший біль. Незнайомий напасник ударив її чимсь гострим просто в тіло. Удари падали частійше й частійше, розриваючи її тверде тіло на дрібні кусники.

— Чоловіче, — спиталася руда, — скажи, на що сі мої пекольні муки?

Чоловік засміявся:

— Коли вони скінчаться, сама зрозумієш, а поки що терпи їх мужно.

Робітники — шахтярі продовжували розривати її тіло сталевими інструментами. Коли нароздирали досить, витягли на верх. Блиснуло сонце. Руда озирнулася, глянула на себе й перелякалася свого вигляду. Якаж бридка вона була в порівнанню з блакитним небом, із сосновим лісом, що ріс обіч, із зеленою травкою, навіть із лопатами, якими її перекидали. Тяжко страждала вона від свідомости своєї нікчемности.

Але люде, придивляючись до неї, говорили инакше:

— Гарна руда! Чудова руда!

Їй здавалося, що глузують із неї й вона страждала ще тяжше.

— Не хочу! — благала вона, — засипте мене назад!

Але люде не звертали на її страждання жадної уваги. Вони робили своє діло й що хвилини причиняли їй нові болі. Нарешті насипали її нашматованого тіла в вагони й повезли далеко, далеко.

Тут вона відчула нове страждання, страждання першої розлуки з вітчиною.

На сьому не скінчилося. В місті, на фабриці, вона побачила величезні печі. Від сих печий горяче було здалека. Руда обомліла.

— Невже мені ще прийдеться перейти через се пекло огню?

— Еге, — спокійно відповів робітник, — щоб набрати вартости й очиститися від усякого природженого й придбаного бруду й примішки, мусиш пройти через огненну ватру.

І почав її сипати в огненну піч.

Не стямилась руда, як уже ростанула, вмерла, змінилася й потекла з печі червоними огняними струями.

Розпачала вона, шипіла, аж повітрє довкола стогнало; так жаль їй було її попереднього вигляду.

Коли ж остигнула, то заспокоїлася, бо відчула в собі якусь надзвичайну міць, якої ніколи давнійше не мала.

— Гарна буде сталь! — говорили люде, забувши вже, чим вона перше була.

А коли почали її ще обробляти ріжними молотками, машинами, в токарнях, — вона набирала що раз красших форм, блестіла, як сонце, була така гарна, що сама на себе задивлялася, така міцна як ніщо в світі.

— Тепер ти розумієш, — спитався чоловік, — на що ти перетерпіла в житгю стільки страждань?

— Розумію, — відповіла сталь. Страждання в життю переродили мене, очистили, надали сили, краси й вартости. Без страждань я залишилась би на віки темною рудою, марним порохом...

Володимир Островський.

Digitized by Google

Фредерік Джеймс Ґуд.

Індо-но-Кейн.

Богато, богато літ тому один князь збудував будійську святиню в Осака, в Японії. Вона все ще стоїть у своїх сильних основах. Та стіни від старости эморшавіли, червона і золота краска на різьбах споловіла.

Дивні річи можна бачити в тіни сієї святині. Є там великий став із черепахами. Лежуть собі ліниво у воді. Є там величезний барабан. Ударяють у нього священники. Є там крамниці. В них можна купити забавки. Люде купують медяники. Дають їх черепахам або оленям. Звірята поперехиляли голови, наче просять ласощів.

Ми конче повинні відвідати вежу Індо-но-Кейн. Наближаємося. Чути звук дзвона.

Знову озивається дзвін.

І так іде воно, весь день, тиждень, рік. Не дзвонить правильно, як у наших церквах, а деколи один звук за одним, часом один від одного далеко.

Кожен звук дзвона (кажуть Японці) чує в країні духів маленька дитинка і біжить до святині. Біжить побачити свої забавки. Біжить побачити суконку, що в ній ходила.

А хто се тягне за шнур дзвона? Матері тягнуть його, батьки тягнуть його. Бо ненька й батько ніколи не забувають своїх померших діточок. І память тягне за сей шнур. А на клич любови біжуть померші діти.

Так говорять Японці.

Коли ви раді би довідатися щось більше про місто Індо-но-Кейн, або про »Дзвона Провідника«, то ходіть і подивіться. В кивоті спочиває золоте погрудде бога Будди. Перед погруддєм моляться священники. Воскові свічки горять блимаючим світлом. Із кадильниць уноситься дим кадила. Жінки клячуть. Діти клячуть. Декотрі з діток, що приходять до дзвінниці, за малі ще, щоби розуміти почитанне Будди. Вони граються на землі, сміються. Матері не боронять їм сміятися.

Бам!

Озвався дзвін.

Дзень!

Трохи гроша впало на долівку. Ненька або батько потягнули на шнур дзвона, щоби дати знак дорогенькому померлому хлопчикови або дівчинці — Японочці або Японцеви.

Лице золотого Будди вельми спокійне.

Бам! Знову озвався дзвін.

Дзень! Ще більше гроший посипалося на долівку.

Уявім собі, що якийсь малесенький хлопчик або дівчинка дріботить крізь хмари і мраку. Приходить до дзвінниці та зазирає до середини. І бачить: клячить ненька біля кивота; і бачить батечка біля дверий, і бачить маленького братчика або сестричку. Бавляться. Бачить якусь нову забавку. Поклали її там йому на втіху.

Мушу вам сказати, що в вежі Індо-но-Кейн, геть довкруги золотого Будди, є сотки й сотки деревляних дощечок. На дощечках сих понаписувані імена померших дітий. Імена сих для живучих, щоби їх читали і так памятали покійних.

А є там річи, що на них глядять покійники і так пригадують живучим їх любов. То забавки — богато забавок. Люблячі руки поклали їх на поличках. Забавки сі щой но вчера принесли, забавки, що тут роки, роки і роки. Гляньте, як їх богато, а які ріжні!

Вояки, трубки, мечі, шоломи, щити, ляльки, хатки ляльок, ляльчині мебелі, маски, малпочки, пси, корови, коні, паперові вірли, мячики, паяци і т. д.

Маленькі рученята пускали колись вірлів; личка сміялися зі смішних масок; оченята сяли, дивлючись на похід жовняриків; устонька дули в трубки; малі їздці приказували колись чвалати коням по горах і долинах; малі господині укладали колись на столі прилади до чаю й порядкували обстанову; а маленькі сплюхи спали разом із забавками біля свого ліжечка.

Бам! озивається дзвін.

Дзень! дзвонять гроші.

Погляньте в гору. Дзвона не побачите. Але вас здивувало, коли ви побачили убранну, що звисають в під даху — убранячка діток у Країні Хмар; шовкові блюзки й суконочки, личачки, що колись диботіли по камінцях улиці. Любов завісила сі памятки по померших під дахом дзвінниці.

Бам!

Може батько, що потягнув за шнур, виронив сльозу.

Дзень!

Ненька кинула кілька міняків на плетінку і прошептала імя дитинки, яку колись держала на раменах. І хоч ненька не може бачити дитини, уявляє собі, що вона дріботить воздухом і мовить:

— Мамо!

Лице золотого Будди таке спокійне. На його щоках не видно сліз.

Бам!

Дзень!

Бачите сей великий шнур дзвона?

На цілому світі певно нема такого дивного шнура від дзвона, як отсей. Товстий він — як рамя чоловіка — велике рамя.

Шнур ріжнокольоровий, наче жупан Йосипа.

Так. Ріжні краски: червона, синя, помаранчева, жовта, зелена, багряна, лілієва, рожева, веснівкова, жарко-червона, фіолетна, каштанова.

З чогож то може бути сей шнур?

Підійдіть близше. Попробуйте. Чи не кладе ненька шматиночку або підборідок під бороду дитинки і на груди, коли кормить її?

У нас підборідки звичайно білі. Японські підборідки ріжних красок. Шнур дзвона в святині Будди зроблений із діточих підборідків — десяток і соток підборідків. Які то щебетливі діточі голосочки чути було колись при сих шматиночках; які то діточі голосочки жибоніли; які то дітоні устонька усміхалися до лиць батьків!

А Японці вірють, що діти пізнають свої шматиночки, свої убраннячка й свої забавки.

Живі братчики і сестрички бавляться весело на долівці святині. Очи батьків спочивають на них, наче говорять:

— Любі дітоньки, останьте тут. Ми не хочемо завішувати ваших суконок під стелею.

Яке миле і лагідне лице золотого Будди.

Бам!

Дзень!

З англійського переклав Михайло Лотоцький.

Digitized by Google

Всячина.

Неімовірні сили.

Нікому з нас не приходить на думку, яку силу має мала скількість водної пари. Возьмім пр. звичайний вугільний віз (тендер) при паровозі. Коли приглянемося таблиці, яка є на нім уміщена, то прочитаємо з неї, що він обіймає не дуже велику скількість води, бо коло 16·5 метрів кубічних А всеж таки та мала скількість вистає до заосмотрення тяжкого тягарового, зглядно швидкого поспішного поїзду на досить далеку віддаль. Отже пара, що витворюється з сеї води, має силу, яка нас усіх зачудовує. Без сумніву треба тут звичайну пару перетворити у догідний для нас її стан енергії у т. з. горячу пару. Мала скількість такої пари має дуже велику силу. Коли дві філіжанки води перемінити у таку пару, то вона вистане, щоби цілу кухню разом із потрібним до неї вуглям витягнути на дах десятиповерхової каменици. Також пара витворена з води в чайнику має силу піднести десятиповерхову каменицю разом із мешканцями на висоту 16·6 метра. Ті 16 і пів метра перевисшають висоту звичайної мійської каменици.

Рівнож велику силу має сонце. Воно ще перед появою людий перемінило великі ліси у поклади вугля. Тепер під впливом його тепла парує без упину вода, що з хмар знову спадає на землю, де в виді рік та потоків дає нам жерело сили. Сонячним теплом потрібним до стоплення 22·5 кільограмів леду, можна піднести повний віз людий на висоту 169 метрів, отже пр. на памятник Вашінґтона в Америці, або на 160 метрову вежу церкви в Кольонії. А його тепло потрібне до стоплення снігу грубого на 15 центиметрів на площі 1660 метрів квадратних вистає до опалювання паротягу поспішного поїзду на дорозі з Ню Йорку до Шікаґа і назад. Окрім того є ще багато примірів на ті неімовірні, а нами непомічувані сили. Так пр. дерева щоденно із поверхні землі підносять величезні маси води, котра опісля з них випаровує. У деяких більших деревах та скількість переходить десятки тисяч літрів.

Так само многі не знають про сили деяких звірят, як пр. рогача (т. з. божого волика), котрий може потягнути значні тягарі. Хто буде уважно розсліджувати щоденне життє, той напевно знайде ще численні приміри на такі неімовірні сили.

„Робінзонади" й повісти з життя Індіян. (1824—1924).

»Робінзон Крузо« й »Поселенець« Фенімора Купера зробили перелім у світовій літературі. Повісти Купера (James Fenimor Cooper) читала, читає й читатиме молодь усіх народів. Сього року минає сто літ, як Джемс Фенімор Купер написав перше своє оповіданнє з життя американських Індіян[1]). І він здобув такий самий величезний вплив, як хиба Данило Дефо сто літ перед ним (1720) своїм »Робінзоном Крузо«.

Ще того самого року, як Данило Дефо видав у Льондоні (1720) »Робінзона Крузо«, появилися наслідування й переклади й небаром було їх величезне число. В самій Німеччині від року 1720—1760 появилось більше як сорок »Робінзонад«, себто оповідань, змістом подібних до »Робінзона Крузо«. Гарнійші і ліпші від німецьких »Робінзонад« були американські і французькі, а ще ліпший »Голяндський Робінзон«. Пізнійші німецькі »Робінзонади« богато красші від попередних.

Так було до року 1824. Того то року появилася перша повість із життя Індіян »Поселенець«. І нараз, так само як перед сто літами »Робінзон Крузо«, задивувала ся повість увесь світ. Уже й перше літературно змальовували Індіян пр. Вольтер, Шатобріян і инші. Та всі вони змалювали Індіянина як чоловіка природи, варвара. Що йно Купер (1786—1851) змалював Індіянина дійсне з власної уяви задля Індіянина самого. Головною працею Купера є опис прогнання Індіян із їх лісів білими людьми, що все більше наперед посувалися. За історичний підклад узяв кольоніяльні війни між Анґлією і Францією. Зараз після появи повісти Купера, появились у всіх краях переклади і наслідування. Індіянські повісти появлялись як гриби по дощі. Писали їх Німці, Французи. З німецьких годиться тут згадати Фрідріха Ґерштекера[2]). Ґерштекер промандрував усю Америку. З Американців найславнійші: капітан Маріят і Мейн Рід. З українських повістий — »Робінзонад« — слід тут згадати нову більшу повість п. з. »Син України«.

Так надить...

Так надить, так мене манить
Той край степів зеленорунних,
Що красотою весь тремтить,
Мов звук ґітар сріблистострунних —
Мов пісня пройдених століть.

У снах жарких та неспокійних
Ляга на грудь моїм думкам,
І сниться в блесках барв лелійних,
Святий, пахучий наче храм —
Святиня всіх бажань надійних.

На прадідів жертівниках
Палю новітнюю офіру
І бачить Бог на висотах,
Що будить храм забуту віру
І дасть, чого бажаю так!

Роман Завадович.

[1]) По українськи вийшла лише одна повість Ф. Купера: »Звіробийник«, накладом львівської »Видавничої Спілки«.

[2]) По українськи вийшла повість Ґерштекера: »Розбишаки на ріці Місісіпі«.

Digitized by Google

Цікаві таблички.

При помочи отсих табличок можемо угадати, яке число хтось собі задумає.

Вперед перепишім собі всі сі таблички, кожду на окремій картці величини, майже пів картки із зшитка. Опісля запросім кого небудь, щоб подумав собі якесь число від 1 до 100 з сих чисел, що є на табличках. Відтак попросім, щоби відложив на бік усі таблички, що на них є те число, яке він собі подумав. При тім запамятаймо собі перше число з першої кольони кождої таблички, що їх відложено на бік. Сума всіх тих перших чисел із першої кольони кождої таблички буде як раз тим подуманим числом.

Се обчисленнє зрозуміємо ліпше на примірі. Представмо собі, що хтось подумав собі число 95. Те число є на табличках А, Б, В, Г, Ґ, і Е. Сума перших чисел із першої кольони сих табличок є $1 + 2 + 4 + 8 + 16 + 64 = 95$, себто подумане число.

Ще один примір: Хтось подумав собі число 37. Воно є на табличках А, В і Д. Сума перших чисел з першої кольони сих табличок є $1 + 4 + 32 = 37$.

При відгадуванню чисел треба додавати як найскорше і то в памяти, а не на папері. Найліпше числити скоро тоді, як той, що подумав собі числа, вибирає на бік таблички. Скорість у додаванню і відгадуванню викликує більше вражіннє.

Після сих взірців можна зробити таблички і на більші суми, тільки треба узгляднити правила, після яких числа слідують по собі у всіх табличках.

Подав С. Лакуста.

Табличка А.

1	21	41	61	81
3	23	43	63	81
5	25	45	65	85
7	27	47	67	87
9	29	49	69	89
11	31	51	71	91
13	33	53	73	93
15	35	55	75	95
17	37	57	77	97
19	39	59	79	99

Табличка Б.

2	22	42	62	82
3	23	43	63	83
6	26	46	66	86
7	27	47	67	87
10	30	50	70	90
11	31	51	71	91
14	34	54	74	94
15	35	55	75	95
18	38	58	78	98
19	39	59	79	99

Табличка В.

4	22	44	62	84
5	23	45	63	85
6	28	46	68	86
7	29	47	69	87
12	30	52	70	92
13	31	53	71	93
14	36	54	76	94
15	37	55	77	95
20	38	60	78	100
21	39	61	79	—

Табличка Г.

8	26	44	62	88
9	27	45	64	89
10	28	46	72	90
11	29	47	73	91
12	30	56	74	92
13	31	57	75	93
14	40	58	76	94
15	41	59	77	95
24	42	60	78	—
25	43	61	79	—

Табличка Ґ.

16	26	52	62	85
17	27	53	63	88
18	28	54	80	89
19	29	55	81	90
20	30	56	82	91
21	31	57	83	92
22	48	58	84	93
23	49	59	85	95
24	50	60	86	—
25	51	61	87	—

Табличка Д.

32	42	52	62	—
33	43	53	64	—
34	44	54	96	—
35	45	55	97	—
36	46	56	98	—
37	47	57	99	—
38	48	58	100	—
39	49	59	—	—
40	50	60	—	—
41	51	61	—	—

Табличка Е.

64	74	84	94	—
65	75	85	95	—
66	76	86	96	—
67	77	87	97	—
68	78	88	98	—
69	79	89	99	—
70	80	90	100	—
71	81	91	—	—
72	82	92	—	—
73	83	93	—	—

Сильвестер Калинець.

Жовна і сорока.

(Байка)

Заложилась з сорокою
Жовна сильнодзюба,
Що протягом пів години
Клювом зітне дуба.
Заложилася і взялась
До свойого діла,
А сорока на ліщину
Близько неї сіла.
Приглядається цікаво,
Як жовна лупає
Дзюбом дуба, що аж з гилля
Листє облітає.
А в кінци сорока бачить:
Туй, туй пів години,
А жовна ще не злупала
Навіть половини.
Жовна з злости як не гопне,
Аж дуб похитався,
І програла: замість дуба,
Дзюб її зломався.

Digitized by Google

Загадки й шаради.

Загадка в орнаменті.

(Уложив Стефан Лукасевич).

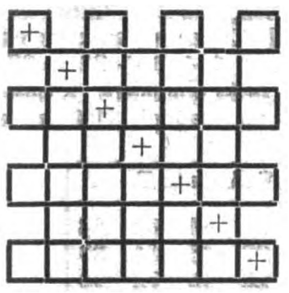

1. Місто в Росії.
2. Старе укр. місто над Сулою.
3. Іменик, що походить від гр. слова: »ἀναλύω«.
4. Місто в Зах. Україні.
5. Любитель краси.
6. Грецький острів.
7. Височина в Азії.

Букви на місци хрестиків дадуть назву юнака, що йде за кличем: »Скоб«.

Загадка з доповненнями.

(Уложив Святослав Харовюк).

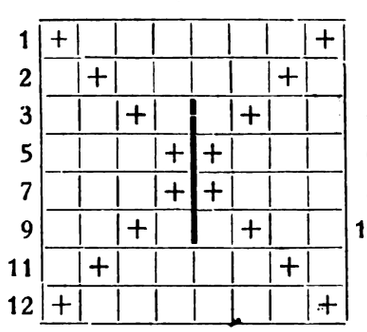

Виповнити всі квадратики такими словами, щоби букви в квадратиках, зазначених хрестиками, дали назви двох поем Тараса Шевченка. В рядах зазначених числами 1, 2, 11 і 12 мають мати слова по 8 букв, а в середних рядах треба підібрати по два слова з чотирма буквами; лінія, зазначена товсто, творить границю між тими чотиробуквовими словами.

Слова ті мають означати:

1. Дочка князя.
2. Місто в Галичині над Дністром.
3. Ріка лівобережної низини на Великій Україні.
4. Здрібніла назва ока.
5. Великий збірник води, де вливаються ріки.
6. Роса в зимну пору.
7. Українська селитьба над Донцем, звісна з гончарських виробів.
8. Правобережна притока Дніпра.
9. Ріка лівобережної низини на Великій Україні.
10. Столиця Соборної України.
11. Збірка оповідань Михайла Коцюбинського.
12. Містечко східної Галичини, звісне своїми тартаками.

Загадка в хресті.

(Уложив Богдан Думін).

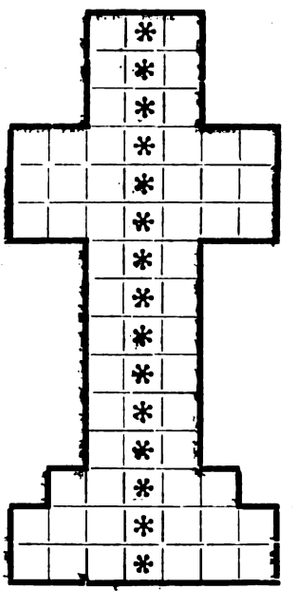

Чорний пташок
Має дике звіря.
В скороченню — святий.
Який є місяць.
Дорога нам всім.
Має жебрак.
Колись пануючий.
Комаха.
Звіря домове.
Протяг часу.
Огородова рослина.
Злучник.
Назва в математиці.
Місяць літний.
Співучий пташок.

Букви на місци звіздок дадуть імя і назвиско жінки-мученици.

Шаради.

(Уложила Слава Я.)

I.

Перше: стілько літ мої думки читачам бажають;
Перше-третє: най газди збіжем наповняють;
Друге-третє: най нікому болю не справляють,
Цілість: нехай наші хати оминають!

II.

Перше копають, де мокра земля;
Перше-друге кріпость знад филь Горыня;
Друге-третє прикметник купленої річи;
Друге-четверте конче потрібне, щоб бічи;
Третє-четверте склеп з харчами має;
Четверте-третє дитинку жахає.
Цілість — се чудова прикмета душі,
Яку засвоїти ми повинні всі!

III.

Перше величне діло Бога-творця,
Що його раз-ураз оглядаєм;
Друге і третє при сяєві сонця
Помежи людьми зустрічаєм;
Не тратьмо на те більше ані слова.
Цілість — комната соняшна здорова!

Річна передплата для:

Краю 12 золотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 60 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 сотиків.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Тарнавський. **З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.**

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

Львів 1922 р.

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

По вакаціях.

Розпрощався з нами зелен гай
Густо цвіттям перетиканий,
Шепчуть дружно: Боже помагай!
Незабудьки вдивлені в ручай,
Білі хмари розколихані.

Розпрощався з нами сірий лан
Блеском сонця озолочений
І одітий мов татарський хан
В різноцвітнозолотий кафтан
Сад грушками притолочений.

Розпрощався з нами синій став
Шуварами опоясаний,
Й обведений вінком отав,
Луг залитий пахощами трав
І за млином гнучкі ясені.

Тільки спомин в серці леготить
І сміється засумовано,
А уяви прозорчаста сіть
Пишні взори наших пережить
Мережає срібноковано.

Ми ідемо у новітній світ,
(Світ науки, світла, звершення)
Щоб розцвістись в пишний світлоцвіт
На провесні молодечих літ,
Мов загравні лучі перші дня.

Роман Завадович.

Digitized by Google

Михайло Іренко.

На сторожі.

Нарис з кінця XVII століття.

Було часи, коли хвастівський полковник Семен Палій кинув клич свободи на запустілу правобережну Україну і зі всіх сторін потягнув до нього український народ.

Сильною рукою держав полковник город Хвастів та околицю, боронив його перед нападами Татар, що крадьком здалека споглядали на нього, мов голодні собаки на кухню, де можнаб поживитися, держав у пристойній віддалі і польську шляхту, котра забула вже прочухана, що їй задав, преславної памяти батько козацький, Богдан Зиновій Хмельницький.

Настали спокійнійші часи. Ночами, крадьком з околиць Львова та Перемишля йшов народ то одинцем, то цілими гуртками до Палія. Втікали кметі з Покуття та зпоза Дністра — бо не могли видержати там неволі турецької. Йшов народ і з Лівобережа, бо й там його вже притискали.

Слава Паліївської свободи розійшлася широко, а край недавно ще опустілий, заселився. Розлогі поля засіялися хлібом, жителі умножилися. Віджила країна, появилися хутори та осади, що рівночасно були обороннними твердинями, що чуйно сторожили, щоби відбити кождий несподіваний наступ чи то Татарви, чи Поляків.

Бо заздрісні за свої робучі сили польські пани пильно держали варту, яка не пропускала народу в паліївські свободи — а то ще й посилали свої наємні ватаги з ріжного зброду, котрі налітали нагло на хутори та осади, палили їх, а народ завертали назад на землі, що були під Польщею — щоби там знов відбували панщину. Вониж, польська шляхта, тільки і вміли, що жити з праці других.

Серед таких обставин видержала щасливо осада у Вовчому Ярі вже кілька літ. Там привандрувало кілька родин з околиць Самбора, та осіло.

Розгосподарилися, завели нове життє на руїнах. Повеселійшала околиця. Появилися стада волів великих, сивих із рогами довгими, а тонкими, а кождий з них найменше сім сотнарів важив — отари товстих овець, яких хвости на стопу були широкі. Ірзали табуни коний, а по гаях у дуплах лип та сосон гніздилися пчоли, безпечні перед вітрами та нічними морозами.

В слід за тим почали наїздити і купці, одні ген зпід Карпатських гір, маломовні Бойки, в инакших свитах, кожухах та шапках, що їх клебанями звали. Привозили вони сіль і смолу і дьоготь.

Були і молдавські купці і семигородські, що торгували залізом, мідю і вином, заходили і кримські купці і московські хитрі, підступні, з якими все треба було обережними бути — бо вони готові були і до крадежі і до розбою. Звеселилася країна, усміхнулися ланами збіжа, почало як за давних добрих, козацьких часів медом і молоком текти, а народ величав Палія новим Богданом Хмельницьким. Славнійшого більш порівнання не знала тоді ціла Україна.

Розмножилися люди, защебетали діти, уроженці вольних лугів та степів, загартовані, смілі, привиклі до небезпеки, вільні козацькі душі, що не зазнали ярма. Вони виховувалися під зброєю і вчилися відважно і витревало боронити своїх огнищ, учились воліти труди небезпечного життя над ледачу неволю; будувався новий вал охоронний українських земель і цілої Европи перед нападами дких племен, що в той час безкарно, та глубоко вдиралися в обезсилені українські землі.

Та сей вал охоронний був під вічною небезпекою не лише від диких степових племен, треба було боронитися і від хижого польського сусіда, що зрадливо з заду, безпечний за українськими плечима, запускав свої підступні кігті і проливав ріки християнської крови...

* * *

Був початок літа, а з ним появився і хрущик, що червець називався — се значиться — нова робота для дітий. Вони вибиралися в тім часі збирати сі хрущики, що жили на степових травах. Старші сушили їх, мочили в галуновій воді, а потім мололи на порошок. З порошку сього розводили червону краску якою виправляли свої вовняні сукна на червоно, або й продавали купцям до Польщі, бо там завівся дивний звичай — а саме, польські пані натирали собі тим червоним порошком облича, щоби гарнійшими бути; сього звичаю не мали українські жінки, бо слава їх краси і без рожевого порошку була знана світами.

В горяче пополудне вибралася громада дітий із Вовчого Яру збирати отсі хрущики.

Пішла Оксана тиха і спокійна все, що мало говорила, рідко коли сміялася, а ніколи не плакала; вона гляділа все якось пронизливо своїми великими очима, що сильно відбивали на блідому обличю. Навіть по тих очах ніколи не можна було зміркувати, чи задоволена вона, чи ні, чого вона хоче. Пішла маленька мов кулька Солоха, непосидюща і вперта, що все хотіла те саме робити, що хлопці. Вона виспівувала все і всюди своїм високим голосом, як миші а все червоніла і пищала дуже, коли хто її потягнув за цікаво задертий носик. Зі Солохою невідступна товаришка що дивно якось називалася богеня. Її відбили десь Татарам, а вона не могла нічого сказати, звідки вона родом, знала тільки, що Геня називається — мабуть дочка якогось польського шляхтича. Геня була грубенька, кругла як подушка, а дуже зимна не любила, все рада би, щоб тепло було. У неї були сиві глубокі очи і задумане чоло. Чорна Софійка мов ласичка, чиста і тиха пестійка якої дуже боялися хлопці, бо не одного вже добре подрапала, як що за богато хотів пожартувати. Зуміла вона лише зжитися з білявим Андрійком, сином мельника в Вовчого Яру.

За ними пішов веселий, жвавий та говірливий, подібний до Татарина Юрко кучерявий і Михась, що конче хотів мати велику бороду і вуса, як ви-

Digitized by Google

росте. Весело підскакував за ними як посмітюшка худощавий, сварливий і гострий на язик Івась, якому все виставав хвостик зі штанят і всі тому з нього сміялися.

З далека заздрісно підходив Грицько що ніколи не вмів вдержати язика за зубами, тому з ним не хотіли ходити, а він на збитки держачи в руці смажену паляницю яку дав йому тато, — кидав на инших грудками землі.

Був цілий гурт хлопців і дівчат, а перед усім вела русява Марійка, бо вона знала все знайти місце, де найбільше червів — і все сама зуміла найбільше їх призбирати.

Було парно. Збиралося на дощ. Діти пірнули у високу степову траву, між запашні квіти і видно було лише слід по них, де колихалася трава та зривалися степові птиці, що їх виполохував невідступний Кручко, чорна весела собака.

Чути було веселі накликування і сміх. Було гамірно і весело.

Діти і не счулися серед забави, як почало темніти, а з півночи стали наступати темні хмари. В далі гоготів глухо грім. Стало темно і трівожно, бо хмари прикрили сонце і були вони якісь инакші, як усе. Нависли тупо й низько над землею, а краска їх була мутно-червона. Здавалось, начеб на овиді запалав великанський пожар, що загравою своєї луни сягав половини неба.

Був лише вітер легкий, що віяв низько до землі. Трави перелякано шевеліли і з трепетущим острахом тулилися до землі.

Налетіли рої якихось дрібненьких комах, що втискалися в ніздря та в уста і справляли невимовний біль. Вони нагнали видко і табуни коней, що з диким іржанням рванули в степ, а стада волів почали лячно і тревожно ревіти з болю.

Діти були перелякані. Вони збиралися швидко вертати домів. Та увага їх відвернулася на захід, де знімалися крикливо стада гайвороння та иншої степової птиці, що шугали в повітрю, кимось сполохані.

З тої сторони побачили вони, як скрадалася ватага якихось їздців, може з пятьдесять, в сторону їх оселі. По барві та способі вбрання пізнати було гайдуків та наємників польського регіментаря.

Діти припали до землі. Вони знали, що се мало означати. Се були оті ватаги, що шниряли по слобідщині фастівського округа, палили оселі, а людий переловлювали і гнали далеко на захід.

— Треба дати знати в оселю — прошептав Юрко — або переловлять усіх наших.

— Тепер не можна рухатися — обізвалась Оксана — побачуть нас.

В тій хвили увага всіх звернулася на що инше. З хмар пустився нагальний дощ, а був він червоний, неначе кров. Се були оті в тодішних часах не дуже рідкі дощі на Україні, про яких походженнє ми й до тепер мало знаємо. Догадуються, що се був дощ, змішаний із масою цвітового пилу, який в горячі дні уносився високо туманами над степом і спадав червоним дощем на землю.

Діти сього не знали.

Дивна поява дрібненьких їдких комах, червоний дощ, дикий рев волів та іржаннє коней, а до того ще поява страшних ворогів, ошоломила їх.

Дощ був уливний, нагальний. Вдарив бушуючий вітер — між небом і землею клубилася лише мутно-червона заворя — з якої болюче бив дощ грубими струями.

Діти і не счулися, як наскочили на них кінні гайдуки. Як стадо куропаток розскочилися діти — та в одну хвилю їх окружили.

І втікати не було куди — бо як на нещастє дощ перестав падати, буря і злива так нагло перейшла як і прийшла, а з розлогих хмар уже блимало сонце.

Гайдуки вививаючи нагаями питали дико:

— Де ваша слобода?

— Чиї ви діти?

— Ми не знаємо — відповіла Геня, та в тій-же хвилі зловив її гайдук за русяве волосє і підніс високо на коня...

Дівчина крикнула.

Перша опритомніла Марійка. Вона стояла з Михасем подальше всеї громади.

Марійка зловила його за руку і прошептала:

— Ходи, швидко — побіжимо дати знати дядькови.

Вони потихо повзли по землі. Чули за собою удари нагаїв та крик дітий, тоді зірвалися на рівні ноги і побігли.

Бігли як вихор.

Гайдуки, заняті дітьми, не звернули на них уваги серед високої трави.

Тяжко дихаючи допали оселі.

Оселя на трівогу заметушилася, заворушилася, ладилася до оборони. Провід оборони мав дядько Осип. До відбиття напасників було 20 люда.

— Треба зараз дати знати на Греблі — звернувся дядько Панас до людий.

— Хто з вас скочить?

— Конем не можна — озвався Василь — побачуть гайдуки і переловлять.

— Ми підемо — озвався Михась — я і Марійка, нас між травою не побачуть!

— А не зібєтеся з дороги? — Вже ніч западає! Треба річку перебристи, броду пошукати.

— Нічого, потрафимо.

— З Богом!

— З Богом!

Михась і Марійка побігли.

Вони бігли тепер на полудне серед високих трав, щоби дібратися до річки. Дощ не падав, та трава була мокра і стало холодно.

Вони бігли скоро, замотувалися в трави, падали та швидко зривалися і бігли далі.

У далі зачорнів яр, а в ньому заскоблилася річка. Серед колючого віття ожин спускалися вони до яру, дерли на собі одіннє, калічили пальці, а личко і руки і босі ноги почали отікати теплою кровю. На цілому тілі відчували пекучий біль.

Покровавлені і обдерті зійшли на дно яру.

Річка дещо візбрала, вода була висше, як усе і тяжко було знайти брід.

Було вже темно і холод дуже дошкулював.

В далі почали падати стріли, з початку рідкі, а потім що раз густійші.

— Вже наші бються з гайдуками — затрівожився Михась і зібрав останки сил, щоби знайти місце, де можна би перебристи річку.

(Докінченнє буде).

Digitized by Google

Ґр. де Серір.

Незвичайна помилка.

Один дуже бґатий чужинець, що звався Зудерлєнд, був банкиром на дворі Катерини II і приняв був російське горожанство. Він тішився у цариці великими ласками. Одного дня донесено йому, що його дім окружила сторожа і поліцмайстер хоче з ним бачитися.

Сей старшина, що звався Р.., війшов маючи сконстернований вигляд лиця.

»Пане Зудерлєнд, я змушений, з правдивою прикростю, маючи порученнє від моєї милостивійшої володарині, виконати приказ, якого жорстокість мене переражає, мене огірчує, і не знаю, якою провиною, яким проступком, могли ви аж до такого степеня розярити гнів її Величности.

— Я, пане, відповів банкир, я так само нічого не знаю; се дивує мене більше, чим вас. Але в кінці, що се за приказ?

— Пане, відповів поліцмайстер, в дійсности мені бракує відваги сказати вам се.

— Щож таке, невжеж стратив я довірє у її Величности?

— Як би тільки се, то ви не бачили би мене в такій розпуці. Довірє може знов вернути; місце можна назад одержати.

— Отже се дотичить мого відіслання до мого краю?

— Се була би прикрість; але з вашим богацтвом усюди добре.

— Ах! Мій Боже! — скрикнув перестрашений Зудерлєнд, се справа мого заслання на Сибір?

— О! і звідтам вертаються.

— Отже мають мене кинути в тюрму?

— Якби тільки се? І звідтам виходять.

— Не вжеж, — промовив ридаючи банкир, моє життє загрожене? Цариця, така добра, така мила, ще перед двома днями так ласкаво зі мною говорила, вона хоче... ні, не можу вірити. Ах! будьте ласкаві, кінчіть! Смерть не буде так жорстока, як се невиносиме ожиданнє.

Отже добре, мій дорогий, — відповів старшина поліції жалісним голосом, — моя вселаскавійша володариня дала мені приказ зняти з вас шкіру і випхати.

— Випхати! — скрикнув Зудерлєнд, глядячи твердо в свого співбесідника. — Алеж ви стратили розум; ви не могли приймати такого приказу без звернення уваги на його варварство і екстраваґанцію (безумство).

— О! мій бідний приятелю, я зробив се, чого ми звичайно не сміємо ніколи пробувати; я висказав своє здивованнє, свій жаль і біль; я навіть відважився покірно висказати свій погляд, одначе моя вселаскавійша володариня голосом зіритованим, роблячи мені закид із моєї нерішучости, звеліла мені вийти і зараз виконати приказ, який мені дала, додаючи сі слова, які ще звенять у моїх ухах: »Ідіть і не забувайте, що вашим обовязком виконувати без мурмотання чинности, якими я вас удостоюю«.

Неможливо змалювати здивованнє, гнів, страх, і розпуку бідного банкира. Полишаючи йому трохи часу, щоб вибух болю міг свобідно перейти, сказав поліцмайстер, що лишає йому чверть години часу на упорядкуваннє своїх справ. Тоді Зудерлєнд просив його, заклинав, молив довгий час безуспішно, щоб він позволив йому написати білєт до цариці з просьбою о помилуваннє. Урядник, поконаний його мольбами, уступив зі страхом сим просьбам, узяв білєт, вийшов, і не сміючи йти до палати, удався впрост до ґрафа де Бріс, що був тоді ґубернатором міста Петербурга. Сей подумав, що поліцмайстер збожеволів; казав йому йти за собою, заждати в палаті і не тратячи часу, удався до цариці.

Впроваджений до неї, він розповів у чім діло. Катерина слухаючи сього справоздання, закричала: »О неба! яке нещастє! Дійсно Р... стратив голову. Ґрафе, ідіть, біжіть і кажіть тому божевільному, щоб він ішов зараз і увільнив бідного банкира з його безумного страху і вернув йому свободу«.

Ґраф вийшов, виконав приказ, вернув назад і з дивом застав Катерину, що заходилася від сміху. В кінці вона промовила:

— »Я тепер вже знаю причину тої дивачної і незрозумілої події. Вже кілька літ маю гарного пса, якого дуже люблю і якого я назвала Зудерлєнд, бо одержала його в презенті від одного Анґліка. Сей пес згинув; я приказала Р... щоби зняв із нього шкіру і випхав. І коли він вагався, я розгнівалася на нього, думаючи, що він через глупу порожність, уважає ту чинність понизше своєї гідности. От і розвязка сеї смішної загадки«.

Лебідь і Жайворонок.

„Чом слід у слід літаєш ти за мною?“
У Жайворонка Лебідь раз питав. —
„Твоїх пісень втішатися красою,
Бо про твій спів чимало я чував“.
„Свят, свят!“ — чепурний Лебідь дивувався —
„Таж се брехня, хоч ти так часто чув“...

„Так вибачай! На людях я не знався,
А вірив лиш, хоч правди не збагнув“.

Не все, дитя, ти вір, в що инші вірять,
Щоб не пошитись легко в дураки;
У світі є широкі брехеньки,
А терплять ті, що правдоньки не змірять.

З нім. байок Ґавля перелицював Роман Завадович.

Digitized by Google

Михайло Біркенгібль.

Чарльз Дікенс.

елике місто Льондон оповите ще ранною густою мракою. З посеред мраки слабо пробивається червонаве світло ліхтарень. Улиці що йно пробуджуються зі сну. Улицями скорою ходою йде одинацятилітній хлопчина. У його правій руці червоно-жовта хусточка, у ній бляшане горнятко з полуденком. В кінці він на місці. Ось бачимо його за низким вікном. Працює пильно. З відра бере чорну масу й наповнює нею фляшки. Кожду фляшку затикає й наліплює наліпку на неї. Вже два роки бідує у сій фабриці чорнила до обуви. А маленький Чарльз така ніжна, слабовита дитина. Прикро йому було тут посеред недобрих, збиточних хлопців, серед криків. А все таки у сій понурій робітні найшов Чарльз одно добре серце. Був там один більший уже хлопець. Боб Фейджін звався. Він глядів насмішливо на блідого, чемного хлопчика, називав його »джентельменом«. Та ось нещасний малий »джентельмен« захорів тяжко, не міг дальше працювати. Весь день пролежав на соломі в комірці робітні. Тоді Боб мов не той став. Весь день провів біля хорого Чарльза, наче рідна ненька. Наповняв порожні фляшки горячою водою, щоби зменшити біль дитини. Як запала ніч, Чарльзови полекшало і міг піти до дому.

Вже два роки бідує хлопчина у тій фабриці. Але він не нарікає. Він навіть гордий. Стоїть на власних ногах. Що суботи дістає виплату — шість шілінгів на тиждень. Він зараз завиває їх, кождий шілінг окремо у папір, і на кождім виписує день тижня. Один шілінг мусить вистати на весь день. Жиє ощадно. На сніданок кусник хліба, в полудне горяча ковбаса або кусник мяса, вечером трохи сира до хліба. Се й усе. До того постіль у малесенькій кімнаті на піддашу — високо понад усіми иншими дахами, у вбогої старенької жінки, яка держала хлопців на станції.

Як бідує хлопець, а таки йому ліпше, ніж його батькови й неньці й решті родини. Бо вони всі сидять у вязниці.

Як же се так? Ось послухайте. Маленький Чарльз не все так тяжко бідував, як ось тепер у сій фабриці. Зазнав уже й ліпших, веселійших днів. Тоді в Четемі, де його батько Джан Дікенс був урядником при морському митному уряді. Тоді Чарльзови було всього чотири роки. У Четемі і сусідньому Рочестері було найвеселійше. Там так гарно. Крейдяні скали, темно-зелені леваді, л'си, мочарі. А як добра мати і проповідник навчили Чарльза читати, писати і греки й латини, почав ходити зі старшою своєю сестричкою Фанею до денної школи. Він так любив сестричку Фаню! Бувало обоє пильненько глядять на зорі, кожде з них вибирає собі одну зірку на небесному просторі і називає ту зірку своєю приятелькою. Чарльз був слабовитого здоровля, часто мучили його корчі. Тому не міг бавитися з ровесниками, хоча як бажав. Тому розради шукав у книжках. Батько мав невеличку бібліотеку. До сієї кімнати заходив Чарльз і жадібно читав книжку за книжкою. Ніхто йому не перешкоджував. Між иншими прочитав »Робінзона Крузо«, »Дон Кіхота«, »Тисячу й одну ніч«, »Вікарій із Векфилда«. Книжки ті мали великий вплив на молодечу уяву хлопця. І він хотів писати такі книжки, стати письменником, славним чоловіком. І він маленький хлопчина написав трагедію »Міснер, султан Індії«. Та трагедія здобула Чарльзови у хлопців-товаришів велику славу.

Та се щастє не тревало довго. Всего два роки. Від осьмого до десятого року життя. Бо як батька перенесли до Льондона (1821 р.), настали тяжкі дні. Не було з чого вижити, хоч як щадив батько, хоч мешкали в найубожшій дільниці Льондона, Кемден Тавн. А крім Чарльза було ще шестеро дітий. Хоча батько мав місячної платні 350 фунтів стерлінгів, не міг вилізти з довгів. Бо ніколи не відмовився помогти і чужому. Біда все більше починала заглядати до хати. Чого то вже батько не випродав. На тандиту пішли меблі, одяги, ба й шкільні книжки. Не помогло. За довги мусів батько й мати з дітьми піти до вязниці. Лише Чарльз остав на волі. Та гіренька була ся воля для десятилітного хлопчини. Примістили Чарльза, як уже знаємо, у старенької жінки на станції. Мешкав на піддашу. Тоді свояк батьків, Джемс Леймерт, управитель фабрики чорнила до чобіт, згодився взяти Чарльза до фабрики. Чарльз згодився радо, бо треба було самому на себе працювати. Тяжко жилося Чарльзови, як уже знаємо. Він побоювався вже, що з тої нужди, посеред недобрих товаришів, виросте він хиба на уличника або навіть злодія! Почував, що його надії розбиваються. А він мріяв, що буде вченим, славним чоловіком. Ся самота, ся нужда тяжіли на хлопцеви майже два роки. Та ті тяжкі досвіди не зломили його серця. Ба зробили його серце ще чуткійшим і ніжнійшим для вбогих і хорих, бож він сам пізнав найліпше, що значить, уже дитиною малою їсти свій хліб у сльозах.

Та ось батько одержав малу спадщину. Батько поплатив частину довгів, ціла родина вийшла на волю. Знову почалися для хлопця веселійші дні. Мав чистенький одяг, не голодував. Чарльз знову почав ходити до школи. Але й той тяжкий минулий час був для нього, хоч тяжкою, але доброю »школою«. Що він пережив, що бачив у вязниці, де сиділа родина, як перебивався в життю при маленькій платі, холоді і голоді, те все врилося в його память як найточнійше, навчило його життя. Школа, що до неї ходив тепер Дікенс, звалася »Услінгтен Гавс Екедеми«. Та хоч бундючно звалася академією, була се маловартісна школа. Управитель її був сам неук і дуже недобра людина. Малий Чарльз виріс уже на гарного, здорового хлопця. Ученики в »Услінгтен Гавс« заснували клюб; Дікенс писав для клюбу малі оповідання. Його вибрали також товариші управителем приватних театральних представлень, в яких виступали саміж ученики.

Після двох літ праці і забави мусів Чарльз подумати, як самому заробляти на життє. Йому було тоді що йно чотирнацять літ. Адвокатови з Ґрей Ін сподобався молодий хлопець, з розумними, ясними очима. Він узяв його до своєї канцелярії на писаря. Тут був Дікенс до 1828-го року. Вільні хвилі пере-

Digitized by Google

сиджував у читальні Британського Музею. Люде дивувалися здібностям Чарльза. Нераз питали батька: »Скажіть, відкіля се все у хлопця«. Батько відповідав з усміхом: »Можна сказати, він сам виобразувався«.

Говориться: »Перед кождим чоловіком стоїть образ того, чим він у будуччині має бути. Поки він ним не є, не знає спокою«. Також перед Чарльзом Дікензом стояв його майбутній образ. Але той образ був зовсім инакший від його дотеперішнього. Він, хлопчина з ясним, пронизуючим умом, нездержливою силою волі, непогамованою уявою — мав би бути убогим канцелярійним писарчуком? Ні, ніколи! Він бачив, що батько, відколи став парляментарним справоздавцем часопису »Мовнін Герелд«, заробляв досить гарний гріш. Чому й йому не попробувати би? Північ — а Дікенс усе ще над книжками при свічці. А часописний співробітник мусить так багато знати! Вісімнацять місяців учиться стенографії. А пізнійше говорили люде, що ніхто в Анґлії не знає так знаменито стенографії, як Чарльз Дікенс. »Що я лише в моїму життю постановив зробити, те старався з усього серця добре виконати. Коли взявся за яке діло, то прикладався до нього всеціло. Моїм найважнійшим правилом було не переціновати ніякої роботи«. —

Такі слова слід би виписати на видному місці, де їх що дня бачилося би. Бо в сих словах міститься дійсно тайна успіху.

Ще не було Дікенсови 19 літ, як поступив у часописну службу. На ґалєрії Палати Громад має місце як парляментарний справоздавець малих часописів. А вже небаром є він у редакції славного часопису »Morning Chronicle«. З щирим серцем прикладається до праці. Ніхто не вміє подати звітів так скоро, так вірно, як він. А серед яких обставин! Посеред натовпу виборчого льокалю, серед штовханців збіговища на улиці, серед зливного дощу. Раз два часописні журналісти розіпняли над Дікензом хусточку замість парасоля. Тепер знову він усе в дорозі: день і ніч приходиться їхати найріжнійшими возами. А хто цікавий заглянути до воза, побачить його, як при світлі лоєвої свічки переписує стенограми. Як приїде до редакції, зараз складачі могтимуть розхапати рукопис.

Крім того він і учиться, він і письменник. На 21-ому році життя написав перше веселе оповіданнє »Обід в Тополевій Алеї«. З биттєм серця зан с він його »в темну вечірну грудневу годину в темній кишені сурдута на темне подвірє і вкинув його в найтемнійшу листову скринку« часопису »Мовнін Мегезін«. Оповіданнє се видруковано. Як урадувався Дікенс, коли розгорнув число того часопису на улиці. А потім сховався у сумрачне світло Уестмінстер Гол, бо його очи так зайшли сльозами радости, що не ялося йому бути посеред людий на улиці. За сим оповіданнєм пішли девять инших »за прости біг«. Бо гонорару малий часопис не міг платити. Колиж його оповідання почала містити »Мовнін Повст«, платить уже Дікенсови гонорар. Оповідання ті видав у двох томах п. з. »Sketches by Boz«. Гонорар (3,600 корон) додає Дікензови стільки відваги, що він одружився з дочкою свого редакційного шефа із »Морнінґ Кронікл« Катериною Гогард. Веде вже власний дім. Репортерство покинув. Тепер осягнув вершини слави і на них остававав по останні дні життя. Його твори безсмертної слави. Рідко котрому поетови пощастило в так молодому віці. А Дікенз тішився великою прихильністю не лише серед англійського народу, але всіх культурних народів.

Карло Дікенс.

Першої більшої повісти Дікенса: »Клюб Піквікістів» сама одна льодонська книгарня Чепмен і Гол розпродала 700 тисяч примірників. Один видавець старався заплатити Дікенсови більше як другий, щоби лише продав який свій твір.

Чомуж так подобаються Дікенсові твори? Тому, що вірно змальовує життє так, як сам переживав із дитячих літ серед народу, на улиці, на площі, у найубожших дільницях міста, в яких сам зростав. Його твори навіяні щирою любовю до вбогих і покривджених. Вони націховані чудовим, природним гумором.

Після »Клюбу Піквікістів« видає повість »Олівер Твіст«[1]). »Олівер Твіст« се історія сиротихлопця, який жиє в злиднях у »Домі праці«, а остає чесним і добрим, хоча поміж злодіями і вломниками. В »Миколі Ніклби« малює страхіттє тодішних дешевих приватних шкіл у Анґлії. У »Торговлі старинностий« бачимо маленьку, милу дівчинку Неллі, що піклується своїм стареньким дідусем. — Описував ті страхіття не лише для цікавости і забави. Причина для того була глибока. Злі сторони, що їх Дікенс виносив на денне світло, тепер зникли, але в його часах були дійсно великим злом. А що вони минулися, велика в тім заслуга Дікенса. Тепер уже нема в Анґлії таких вязниць за довги, як їх Дікенс описує

[1]) Вийшов також в українськім перекладі в Бібліотеці »Діла«.

Digitized by Google

в »Клюбі Піквікістів« і в »Маленькій Доріт«, нема таких »домів праці«, як їх бачимо в »Олівері Твісті« ані таких »шкіл«, як школа у Йоркширі, що в ній учився Микола Ніклби.

В 1842 Дікенса запросили до Зединених Держав і Канади для відчитів. Його приймали там усюди з великими почестями. Враження з Америки описує Дікенз у »Нарисах із Америки« і »Мартин Чозелвіт«, де гостро виступає проти невільництва чорних людий.

В різдвяних оповіданнях[1]) старається Дікенз збудити співчуття для убогих і самітних.

1844 року Дікенс поїхав до Італії, а опісля до Швайцарії і Франції. В Швайцарії жив у гарнім домику в Розмон біля Льозанни. Тут написав гарну повість »Дамбі і син«. Успіх сеї книжки був такий великий, що нічого вже не треба було більше для завершення письменницької слави Дікенса. Тоді також почалося друкувати повне виданнє творів Дікенса, яке він присвятив »англійському народови. Коли книжки ті добрі, житимуть, а коли ні, вони забудуться і небаром загинуть«.

»Давид Ковперфилд« се перлина в англійській літературі. В сій повісти Дікенс описує своє власне злиденне життє.

На Різдво 1853 р. просили Дікенса, щоби дав відчити зі своїх творів на добродійні ціли. Дікенс згодився та зажадав, щоби якнайбільше людий із робітничої кляси пустити на відчити даром. Перший публичний відчит був у Бермінґемі. Пять літ уладжував Дікенс такі відчити. Слухали їх із великим одушевленнєм. Дуже зворушило Дікенса, коли в Йорку якась йому зовсім незнана пані задержала його на улиці зі словами: »Мистер[2]) Дікенс, позвольте мені доторкнутися руки, що наповнила мій дім стільки приятелями«. А в Белфесті робітник приступив до Дікенса й просив: »Позвольте вам стиснути руку, мистер Дікенс, і нехай вас Бог благословить, пане! Не лише за те світло, котрим ви були для мене сеї ночи, але й за те, яке ви внесли в мою хату. Нехай Бог вас любить ще на довгі літа«!

В 1858 р. основано в Льондоні діточий шпиталь. 50 тисяч убогих, опущених діток було в ньому. Вже пять літ діставали поживу й опіку. Та вичерпалися гроші, приходилося замкнути се добродійне заведеннє. Щоби не допустити до замкнення шпиталю, постановили зладити великий бенкет (святочний обід) на дохід шпиталю. Дікенс уже так часто змальовував зворушливо горе немовлят. І тепер як предсідатель виголосив промову. Прості, зворушливі слова поета запали глибоко в серця слухачів. Дікенс описував нужду, що її бачив у мешканях убогих. Передівсім один спомин затямив собі добре: Убога темна кімнатка. На зимній кухні порожний горнець. Збідована мати, змерзла, обдерта, біля неї голодні діти. У випрошеній скринці з яєць пресумний образ: вихуділа, хора дитина. »Бачу ще сьогодні змарніле личко і сухі рученята, зложені на грудях, ясні, пильні очи. Лежало в тій скринці спокійно й тихо, не плакало, не нарікало, а гляділо на нас, начеб дивувалося, що се все значить, чому в імя милосердного Бога діються такі річи«. Зазив поета мав добрий успіх! Того дня зібрали 50 тисяч шілінгів для діточого шпиталю.

Хоча сі відчити й редагованнє часописів забирали Дікенсови багато часу, він находить іще досить вільних хвиль для писання повістий. Тоді то (1858) написав велику повість »Маленька Доріт«, де змальовує вязницю довжників у Мершелсі (де сиділа його рідня) і »Два міста«[3]) з часів французької революції.

Недалеко Четема був великий старий дім на Ґедс Гіл. Сей дім дуже сподобався був Дікенсови, як ще був маленьким хлопчиною. Батько взяв маленького Чарльза, щоби подивився на той дім. І говорив синови, що коли працюватиме щиро й витревало, може колись жити у тім самім домі. Той замок діточих мрій і бажань був на продаж у 1856 році. І Дікенс купив його. Він описує спокій у Ґедс Гіл одному своєму приятелеви в Америці: »Ріжні птички співають тут всенький день, а соловейки цілу ніч. Місце се миле й чудове. Я завісив пять зеркал у сій гірській кімнаті, де працюю і в них відбивається і заломлюється найріжноманітнійше листє, що дріжить при вікнах і безмежні поля хвилюючого збіжа і ріка з вітраками. Моя кімната ґеть між галузями дерев, а птички й мотилі влітають до середини і вилітають, зелені галузки впадають крізь відчинені вікна, світло й тіни від хмаринок увіходять і виходять. Запах цвітів і всього, що росте масами довкруги, пречудовий«.

1867 р. Дікенс знову відвідав Америку для відчитів. В Америці його популярність була тепер може більша, як у батьківщині. Лонґфельов (найбільший поет Америки), що був на трьох вечірних відчитах Дікенса, говорив опісля, що сі три вечері були найприємнійшими за ціле його життє. Дікенсне здужав досить наслідком холоду в Америці і наслідком перепрацьовання. Але не дав вговоритися перервати відчити, бо тисячі слухачів бажали почути його. Вже більше не поздоровів. В 1868 році вернув до Англії. В 1869 р, почав писати свій останній твір »Тайна Едвіна Друда«. Дня 8 червня, 1870 року був при праці тої повісти в робітні своїй на Ґедс Гіл. Вечером прийшов до хати, промовив іще кілька слів і упав на землю. Коли його найстарший син і дочки вернули до дому, застали батька непритомним. Він уже не промовив ні слова. Вмер о 6 год. вечером 9-го червня.

В своїм завіщанню говорить Дікенс: »Виразно жадаю, щоби мене похоронено дешево, скромно, строго приватно, без публичного оповіщення про час і місце похорону; щоби учасники похорону не надягали крепи, плащів, чорних шаликів, довгих стяжок при капелюхах, або инших поганих дурниць. Жадаю, щоби моє імя було виписане на нагробнику звичайними англійськими буквами, без ніяких додатків. Благаю моїх приятелів, не робити з мене памятника; мої домагання основую на памяти моєї вітчини на моїх видрукованих творах, на споминах приятелів«.

І похорон відбувся строго приватно. Відбувся раненько. Було всього кілька осіб, духовники. Не грала ніяка музика, лише чути було звуки органів. За кілька днів місце вічного спочинку великого поета відвідували тисячі й тисячі людий. Не одна вдячна сльоза вбогого чоловіка впала на могилу поета, на камени якої видніє звичайна коротка напись:

Charles Dickens
born February the Seventh 1812
Died June the Ninth 1870[4]).

Рідня Дікенза, улягаючи просьбам земляків, — позволила перенести тлінні останки поета на вічний спочинок до Уестмінстерського Ігуменства біля всіх инших славних синів Англії.

Переклав Мих. Лошоцький.

[1]) По українськи з Різдвяних оповідань вийшли »Новорічні дзвони« і »Св. Вечір« в Бібл. »Діла«, [2]) Пане. [3]) Є український переклад у Бібл. »Діла«. [4]) Чарльз Дікенс, родився 7 лютого 1812, помер 9 червня 1870.

Digitized by Google

Фея.

(Ірляндська легенда).

В один прекрасний літній ранок, не довго до сходу сонця, молодий Ірляндець Дік Фіцджеральд стояв на березі моря, недалеко Смервікської пристани. Сонце почало сходити ізза великої скали і червоним промінням своїм проганяло сіру мраку, що ще стелилася над филями. Скоро й ціле море засяло на сонци, немов велике зеркало, в яке спокійно гляділи морські береги. Дік із захопленнєм любувався чудовою картиною сходячого сонця, а сам думав: »Як сумно глядіти на все те мені одному, коли нема близько ні живої душі, з якою можна би було поділитися гарним вражінням, передати свої думки, свої почування. А тут, кругом мене, — сказав він, оглядаючись, — усе пусто, один тілько відгомін обізвався би, може, на мої слова«.. І він враз пристанув.

Недалеко нього, в низу скали, побачив саме женщину незвичайної краси; вона сиділа на березі і помалу, граціозно підіймаючи руку, білу як сніг, розчісувала золотим гребенем свої довгі, ясно-зелені коси. Дік, будучи ще хлопцем, чув від матери, що як у морської дівчини (а він, очевидно, зараз сього здогадався, що се вона) відібрати її маленьку, островерху шапочку, тоді дівчина тратить здібність вернутися в своє підводне царство, поки не дістане своєї шапочки. В тій хвилині Дік надумував таке: Підкрастися потихенько до морської дівчини і взяти шапочку, що лежала біля неї на піску.

Як подумав, так і зробив. Та ледви вспів Дік сховати шапочку в кишеню, як морська дівчина обернулася в той бік, потім закрила очи рукою і гірко, гірко заплакала. Дік, добре знаючи, що причиною тих сліз була у бідної феї думка про вічну розлуку з водою, присів близше до неї, взяв її за руку і став втішати, як міг. Фея не переставала плакати; та згодом привітні слова молодця втихомирили її; вона піднесла голову, глянула на Діка і сказала йому: »Чоловіче добрий, прошу тебе, скажи мені: Ти хочеш мене зїсти?

— Зїсти? — здивовано спитав Дік. — Звідки се прийшло тобі до голови? Чи се не риби представили тобі людий в такому поганому світлі?

— Так щож ти хочеш зі мною зробити? — поспитала його фея, не спускаючи своїх очий з його лиця.

— Що? — повторив Дік. — Ось що: Скажи мені, чи хочеш стати моєю жінкою? А як ти згідна на се, то даю тобі слово чести, що ще сьогодня вечером ти носитимеш моє імя!

Фея думала, думала, а в кінци подала йому свою руку на знак згоди. Дік дуже врадувався.

— Позволь мені ще попрощатися з моїм батьком, — сказала морська дівчина і, обернувшись до моря, прошептала декілька нерозбірливих слів, які зараз підхопив легенький вітер і разом із филями поніс далеко.

— А хтож твій батько? — з цікавістю спитав Дік.

— Хто? Невжеж ти ніколи не чував про нього? Мій батько — морський цар.

— Цар! Ось що! — проговорив Дік; він згордів сильно на саму думку, що жениться з морською царівною. От, здається мені, гроший-то, гроший у твойого батька, моя мила! — став досить наївно розпитувати свою суджену.

А щож се таке гроші? — спитала здивована морська діва.

— О! гроші — то така річ, що її дуже добре мати у себе, як чого-небудь потрібуєш, або хочеш ні в чім собі не відказати.

— Я й без того мала все, що хотіла; тільки прикажу рибкам і вони зараз усе виповняли.

По сій розмові на березі моря Дік повів свою фею домів і того вечера з нею звінчався.

Жив Дік зі своєю жінкою приспівуючи. Все йому удавалося і йшло щасливо, а в неї вся домашня робота аж кипіла в руках, неначеб вона ціле своє життє прожила тут на землі, між людьми, а не поміж жителями підводного царства. По кількох літах у них знайшлося троє дітий: два хлопчики й дівчинка. Можна би сказати зовсім певно, що він прещасливо прожив би ціле життє з милою феєю, як би не забув у щастю про потрібну осторожність. Та на жаль — чим довше Дік жив зі своєю жінкою, тим більше забував про її походженнє і про те, що у неї ще коли небудь може зявитися охота вернутися знов між своїх. Він навіть не постарався, щоби сховати шапочку куди небудь, але кинув її під купу старих сітий, в темному кутку хати.

Одного разу, коли Діка не було дома, жінка його, запопадливо дбаючи про чистоту і охайність, захотіла винести із хатини все непотрібне і прибрати її на прихід мужа чим красше. Вона підійшла до старих сітий, що лежали в кутку, рушила їх з місця і враз побачила на земли свою дорогу, чарівну шапочку. Тисячі нових думок і старих споминів зароїлося тоді в її голові; вона подумала про свого батька, про свої подруги, про ціле підводне царство... Потім прийшли їй на гадку її муж, Дік, і маленькі діти, яким іще так потрібні були і любов і опіка матери. Але вона підняла свою шапочку, повертіла її в руках, підійшла до колиски, де спав її молодший син, поцілувала його, попращалася з иншими дітьми і потішаючи себе думкою, що вона може піти у море тільки на короткий час, а відтак вернутися до свойого любого Діка, поволи пішла над беріг моря.

Дік вернувся до дому вечером і не бачучи своєї жінки, став розпитувати про неї свою маленьку донечку; але вона не могла сказати йому нічого певного. Тоді він пішов до сусідів і довідався від них, що вони бачили, як його жінка ходила по березі та що на голові у неї була якась дивна шапочка. Тоді він метнувся в свою хату, став шукати поміж старими сітями і не найшовши жінчиної шапочки, догадався всього...

Розлука з феєю була страшним ударом для Діка. Ніщо не могло його потішити; ні за що не хотів у друге одружитися, певний того, що його жінка й мати його дітий повинна до нього колись іще вернутися. Та минав рік за роком, а морська царівна все не виходила на беріг. Ніхто не бачив її від того часу, як вона пропала; та память про добру і милу фею ще живе поміж мешканцями околиці Смервікської пристани...

Digitized by Google

Всячина.

Як числять Папуанці.

Учитель, що живе на острові Новій Ґвінеї і вчить дітий тубольців, оповідає, як ті горожане полудневої части острова числять.

Мають слово »один, два, три«. На 4 кажуть: два і два; 5 у них кажеться: »ціла рука«; 8 — друга рука 3; 9 — друга рука 2 і 2; 10 — обі цілі руки; 11 — обі цілі руки і на нозі 1; 15 — обі руки і одна нога; 16 — обі руки, ціла нога, на другій нозі 1; 20 вимовляють: 1 чоловік мертвий; 40 — 2 мертві люди.

Щаслива охорона.

В Льондоні жив офіцир, що в дитинстві трохи що не впав у пащу тиґра. Виратував його щасливий випадок

Його батько жив деякий час у Передніх Індіях. Одного дня сидів він при отворених дверях і писав. У сусідній кімнаті спав його однорічний синок. Нараз чує батько шелест. Оглянувся — і налякався. Побачив тиґра, як той осторожно наближався до колиски. Людська поміч тут чей не була можлива. Як лютий хижак уже хотів кинутися на свою жертву - нараз увидів у великім зеркалі на стіні другого тиґра, що хотів вирвати йому добичу. Не роздумучи, кинувся тиґр на уявленого противника. Намісць того посипалося на нього з тріскотом розбите зеркало. Се налякало його так дуже, що лишив намічену жертву тай утік з кімнати.

Практичне ужитє підводного човна.

Італійський інжинір Иосиф Піно робив у присутности військових властий, цікаві досвідн в ґенуенському заливі. В окремо винайденім човні заглублювався на 90 m. під водою, та в часі 10 хвиль відшукував затоплений корабель. Нурці могли досі працювати найбільше 30 m. під водою, наслідком сильного напору води, який виносить 4 kg. на один центиметер квадратовий. Піно може в своїм човні без найменшої перешкоди працювати в найбільшій глубині. Його човен є зовсім круглий, цілий зі стали, сильно споєннй. До нього прикріплені механічні руки з пальцями, які можуть рушатися, та хватати дані річи. Роблено вже проби в глубині 150 m. Дві особи можуть працювати в човні 12 годин, — спускається він і підносить зі скорістю 3·50 m. на одну хвилину і дає себе затримати в кождій хвилі. На дні моря порушається з помічю коліс, порушуваних шрубою. Люди, які є в середині, получені телєфоном зі світом. Крім сього винайшев Піно другий прилад, званий »гідроскопом«, завдяки якому видко з поверхні моря все, що діється на його дні.

Гідроскоп робить великі услуги в торговлі і в комунікації водній; при помочі гідроскопу можна виловлювати скарби, які находяться в глубин моря, пр. перли, коралі, губки і т. инше. Рівнож затоплені кораблі враз з їх цінною вартістю.

А місячно тоне з яких 200 кораблів, легко можна собі уявити, скільки скарбів лежить на морському дні. Гідроскоп показує їх, а рівночасно зменшує скількість катастроф корабельних, бо капітан зможе завчасу побачити скелю підводну, яка грозить розбиттю. Скільки отже користи може принести один винахід.

Говорюча фільма.

Недавно тому три німецькі інжінєри (Ганс Вогт, Йосиф Массолє і др. Й. Енґль) винайшли фільму, що крім представлень подає також голоси, співи, музику і т. п. у властивих тонах. Уже перед тим багато винахідників займалося сею справою, одначе їх досліди не увінчалися великим успіхом. Що йно висше згаданим Німцям удалося винайти говорячу фільму, прозвану ними »Трі-Ерґон«. Їх апарат видає голос дуже чистий, острий та вільний від усяких шелестів. Мова сього апарату така ясна, що слухаючи її, здається, начеб була правдива.

До описання повставання говорячої фільми треба би цілої книжки, але тут подаємо в коротці опис частий сього апарату. Коли хтось говорить, чи співає, його голос у виді воздушних филь дістається до катодофону, особливого роду електричного мікрофону. Тут ті филі перемінюються у зовсім точно їм відповідаючі струєві филі. Ті филі при перепущенню їх через т. з. тліючу (електричну) лямпу витворюють відповідні світлянні филі, що знову крізь вузенький просмик падуть на півцентіметровий пояс у звичайній фільмі та тут висвітлюються. Сим способом є вже голос, неначе яка річ, висвітлений на фільмі. Його світлина виглядає так: на півцентиметровім пояску, одноцільнім із фільмою, знаходяться раз ширші, раз вузші листівочки. Рівнож вони є то яснійші, то темнійші. Се залежить від скорости та висоти голосу. Разом із голосом висвітлюються, одначе вже звичайним способом, і його властителі, себто дієві особи.

При висвітлюванню фільми на екран, голос треба віддати до ух публики. Тому його світлину треба перемінити у світляні филі, ті в струєві, а останні довести до наших ух. У тій ціли світлину голосу пересвітлюється дуже рівномірно палаючою лямпою луковою. Филі її світла змінюються тим способом рівночасно зі світлиною голосу. Вони то скорше блимають, то поволійше, раз стають яснійші, то знову темнійші, відповідно до місць світлини, яку пересвітлюють. Відтак падуть вони на фотоксову комірчину, яка реагує на них та дуже точно перетворює їх у струєві филі. Ті знову у відповідно збудованім »голоснику«, подібнім до телєфонічної туби, змінюються на голосові филі, які зовсім відповідають попереднім филям і ділають на ухо так, начеб се був правдивий голос.

Digitized by Google

Іграшки з числами.

(Продовженнє).

VIII.

Обіцяв я вам розповісти дещо з історії великих чисел. То щоб ви її красше порозуміли, мушу пригадати вам, як то ви тільки ще вчитеся числити.

Мала дитина, слухаючи, як старші числять, і собі зачинає говорити: пять, сім, сто, тисяча, міліон; одначе вона ще зовсім не розуміє тих слів. Їй усе одно, чи сто йде перед пять, чи навпаки. Пригадайте собі, як то смішно, коли мала дитина перечислює свої пальчинята!

Подібно й у дорослих людий поволі приймалося розумінне числа, коли вони розвивалися від дикого стану до освіченого. Первісна людина числила на пальцях, отже могла дочислити на руках тільки до десять, а вживаючи й ніг, до двадцять. Звідсіля й пішов наш спосіб числення. — Висше 20 один чоловік не вмів почислити.

Як же вони числили далі? Мабуть так: той, що числив, кликав собі в допомогу другого. Коли перечислив від 1 до 10 один раз, казав другому піднести один палець у гору — і за кождим разом той другий своїми пальцями показував, кільки разів перший перечислив у с і свої пальці. Таким чином вони вдвох могли дійти до сотні: перший числив одиниці, другий — десятки. Для дальшого числення треба було хиба когось третього закликати, який на своїх пальцях відзначав би сотні — аж до тисячі і т. д.; одначе заки людям прийшла потреба числити так далеко, вони впали на простійшу думку: замість кликати другого чоловіка, вистане узяти десять камінців, із яких кождий означує один десяток; далі десять инших камінців (мабуть трохи більших) для означення сотень і т. д., і так один чоловік, маючи кілька родів до десять камінців, міг дочислитися до кождого, щоб і як великого числа.

І ми тепер можемо так само числити; тільки ж замість камінців беремо кульки, які попередіравлювано й понанизувано на дроти, по десять на кождий. Такий прилад до числення знали вже старинні народи, а Греки звали його а б а к о м, то б то р а х у н к о в о ю д о ш к о ю. Сьогодня вживають її в нас по школах до науки числення, а на землях давної Росії, отже й на Великій Україні, є дуже розповсюджені т. зв. щ о т и[1]), дуже пригожі до числення.

Одначе розвиток штуки числення йшов дуже поволі; ціл століття минали, заки люде догадалися, що численнє й дії числити не такі вже дуже трудні. Та ми не можемо й дивуватися сьому повільному розвиткови; сьогодня дитина в школі, чи дома досить скоро учиться числити, бо її того вчать: батьки, учителі, старші браття й сестри. А в давню давнину люде мусіли с а м і того вчитися; їм ніхто й не міг показувати сих простих правил, бо їх іще не вигадано було.

Перші числівники придумано вже дуже давно; бачимо се з того, що у всіх т. зв. »індоевропейських мовах« числа 1—9 називаються подібно; всі вони пішли мабуть від давньої мови, санскриту, що нею писані святі старо-індуські книги. Ось вони:

Попробуйте шукати в сих назвах подібностий!

	по санскритськи	по грецьки	по латинськи	по німецьки	у славянських мовах
1	ека	гейс	унус	eins	один, єдин
2	дві	діо	дуо	zwei	два
3	трі	трейс	трес	drei	три
4	чату́р	тетарес	кватуор	vier	чотири
5	панча	пенте	квінкве	fünf	пять
6	ша́ш	гекс	секс	sechs	шість, шесть
7	саптан	гепта	септем	sieben	сім, седм
8	ашан	окто	окто	acht	вісім, осем
9	наван	еннея	новен	neun	девять

Та ще одно у висококультурних народів, отже в Індів, Греків і т. д, і від них пішло наше численнє й уся наша математика. Одначе нам не треба забувати, що побіч них жили й живуть на світі менше культурні й зовсім некультурні, дикі — подібно, як і в кождого поодинокого народу побіч дуже світлих одиниць є й тупоумні, ідіоти або »кретени.« — Такі народи ніколи не витворили в себе штуки числення. Є ще й сьогодня такі дикі племена, що вміють числити тільки до 4, а що більше, то кажуть »багато.« Караїти, американсько-індіянське племя, числять тільки до 10; щоби подати якесь більше число, показують на своє волосє чи когось другого, або на пісок у морі. Инше індіянське племя каже, що »порядним людям ніколи не приходиться числити понад 10.«

За те висококультурні народи скоро дійшли до дуже великих чисел; вони придумували собі назви для 100, 1.000, 10.000 і т. д, при допомозі яких могли висловлювати кожде, хочби як велике число. Народом, у якого найдавнійше з'явилися дуже великі числа, були І н д и. В їх національній епопеї[2]) »Магабараті« один король оцінює своє майно на 100 тисяч біліонів (1 і 17 нулів), а в другій такій епопеї, »Рамаяні,« є оповіданнє про битву, в якій брало участь 10 тисяч секстиліонів (= 1 і 40 нулів) малп. Оповідають також про 30 міліонів божих синів, про 600 тисяч міліонів синів Будди[3]) та 24 тисяч біліонів божеств.

У Індів штука числення була в дуже великій пошані; доказом сього нехай послужить таке оповіданнє з життя Будди. Він ставав до числової боротьби з одним із найвизначнійших математиків, а побідник у нагороду мав оженитися з дівчиною, до якої оба залицялися. Будда розвязав усі поставлені йому задачі й поконав свого противника, а на закінченнє обчислив іще число атомів[4]) у всесвіті. Втішений побідою, оповідає про три уклади великих

[1]) По російськи »считать« значить: «числити.« [2]) »Епопея« — це велика поема, що найчастіще оповідає про якісь геройські вчинки. У нас такою національною епопеєю є »Слово про похід Ігоря на Половців,« спнсане невідомим автором із XII. ст. [3]) Б у д д а (у санскритській мові значить: світлий) мудрець, що в VI століттю перед Христом заснував нову релігію, б у д д и з м; вона вчила, що людина, яка чесно прожила вв сь свій вік по смерти з'єднюється з найвизшим цожеством у т. зв. »нірвані.« [4]) »Атомами« назвали старинні Греки наймеші, неподільні частинки, з яких складається кожде тіло.

Digitized by Google

чисел. У першому, найнизшому, числа йдуть по десятках; у другому, середущому, по сотням; третій же ж, або великий, творить ряд десятьох великих чисел, які може порозуміти тільки один Будда. Перше велике число — се 1 і 17 нулів; останнє — його називає він »невисказаним«, має $4^1/_2$ міліона нулів; воно в звичайному друкованому письмі зайняло би рядок, на 8 кільометрів завдовжки! »А все-таки« — каже далі Будда — »і се число менше від иншого, якого вартости не можна обчислити; воно подає число атомів, із яких складається свята гора Су-меру.«

Побіч Індів тільки Греки творили дуже великі числа, хоч і не дорівнують їм у сьому. У них 10.000 звалося »міріядою,« міріяд (= сто міліонів). В »Іліяді,« епопеї грецького поета Гомера, оповідається, що ранений Арес[1]) ревів як 10.000 чоловіків, а Гефайст[2]), якого скинули з неба, летів до землі цілий день.

Один тільки з Греків, Архимед, займався умисно великими числами. Він жив у Сиракузах (на острові Сицилії) в III столітті перед Хр., його треба вважати найвизначнійшим математиком старинного світа. З його іменем звязаний фізикальний закон, який пояснює плаваннє тіл у воді (а в новійших часах і літаннє бальонами в повітрі): **»кожде тіло в воді видається нам легше ніж у повітрі; воно тратить зі свого тягару стільки, кільки важить вода, що воно її витискає«**. Отсей закон відкрив він, купаючися в морі; втішений своїм відкриттєм, він вибіг із води й побіг до дому голий, кричучи: »Геврека!« (»я знайшов!«) — Згинув він підчас здобуття Римлянами міста Сиракузів; підчас облоги боронив він родинного міста, будуючи машини, що кидали камінюки на ворожі кораблі, та зеркала, якими запалював їх. Коли Римляне вдерлися в Сиракузи, Архимед сидів у своїй кімнаті й рисував собі кола в піску на підлозі (так тоді займалися геометрією), і не счувся, що ворог уже в місті. Якийсь римський жовнір улетів у його хату, а Архимед, не дивлячися, хто се, закликав: »Не рушай мені моїх кол!« Жовнір не знав, що се той славний математик, якого приказав пощадити римський полководець Маркил, і вбив його мечем.

Отже цей Архимед в одному із своїх творів, »про числення піску,« хотів подати. кілька зернят піску помістилось би в кулі, осередок якої є в осередку землі, і яка сягає аж до зір[3]). До творить він такі числа: міріяду міріяд (= 1 і 8 нулів) називає першою о к т а д о ю; октаду октад (= 1 і 16 нулів) — д р у г о ю о к т а д о ю, і так далі аж до десятьтисячної міріяди десять тисяч разів десять тисячної октади, й це дає п е р ш и й п е р і о д (= 1 і 800 міліонів нулів). Його числення йде ще далі й доходить до десять тисяч міріяд десятьтисяч разів десятьтисячної октади в десять тисяч разів десять тисячному періоді, т. є до 1 з 80 тисяч біліонами нулів.

Такі великанські числа й переконання, що можна творити ще більші й ще більші числа, — витворювали в старинних народів віру, що в тих числах містяться якісь надприродні сили. — Одначе можна сказати з цілою певністю, що вони тих чисел не розумілн, та що ці всі історії — це найчистіщі в світі »іграшки з числами.« Правдиве порозуміння великих чисел прийшло аж тоді, коли в людей виникла потреба обчисляти справжні віддалі небесних тіл. Сталося це аж у XVII. ст. після винаходу далекоглядів (телєскопів), якими можна оглядати всі зорі на небі.

(Дальше буде)

Загадки й шаради.

Фіґуральна загадка.

(Уложив Святослав Харовюк).

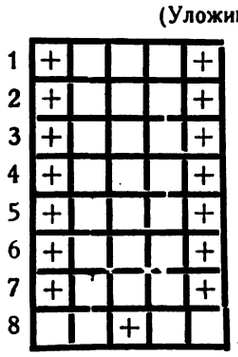

Квадратики в отсій фіґурі виповнити дібраними словами так, щоби квадратики, означені хрестиками, дали імя і назвисько особи, що працює для добра молодої укр. суспільности. Читати треба з лівої сторони фіґури з гори в долину, а відтак з правої сторони з долини в гору, не минаючи букви по середині долішнього рядка.

Слова ті мають означати;

1. Імя знаного провідника повстанців на Україні в останніх роках.
2. Домашня птиця.
3. Пнуча ростина, потрібна до виробу пива.
4. Мужеське імя.
5. Місто в Криму (тут йотована голосівка розложена на дві частині).
6. Назва того, що лічить нас у слабости.
7. Жіноче імя.
8. Місяць.

Шукайголовка в героїв.

(Уложив Нусьо Думін).

ко
ко
ко
ко
ко
ко

Доповнити сі слова, а одержимо героїв із повісток отсих письменник: С. Куликівної, М. Денисенка, В. Диканського, В. Хроновича, А. Животка, Я. Кропа. (Повістки сі були друковані у річнику Молодої України з 1923 р.

Загадочна візитівка.

Лодков Койву.

[1]) Бог війни, римський Марс. [2]) Бог вогню й ковалів, римський Вулькан; наслідком свого упадку з неба був він кулявий. [3]) Тоді уявляли собі, що зорі причіплені до твердого небесного склепіння, яке обертається кругом землі на протязі 2 годин.

Digitized by Google

Аритмоґраф.

(Уложив Святослав Харовюк).

1	2	3	4	5	6	7	2	8	9	10
9	6	11	12	13	14	5	9	10		
15	3	9	10	16	5	17	7	10	18	9	10

На місце чисел положіть букви, що їх дістанете по віднайденню значіння понизше поданих слів. По розвязанню дістанете чудовий зазив для українського народу. Хто його написав?

13 12 5 14 9	Місто в півн. Бесарабії.
1 17 16 5	Погрудна статуя,
15 3 9 10 16 5 4	Инакше »згода«.
16 12 9 18 6	Небесне світило.
16 2 16 10 3	Чоловік, що живе близько нас.
11 12 7 10 8	Инакше »межи«.

Загадки в орнаменті.

(Уложив Степан Лукань).

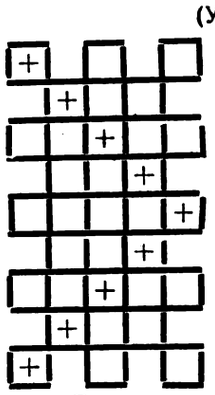

1. Інакше порох.
2. Український князь.
3. Столиця Чехії.
4. Гарний чорний птах.
5. Ріка в зах. Україні.
6. Клич журавлів.
7. Місце, де спочиває Шевченко.
8. Діточа хороба.
9. По латині »вівтар«.

Букви на місці хрестиків дадуть назву женщини, що прямує за кличем »Скоб«.

Загадочка візитівка.

(Уложив Нусьо Думін).

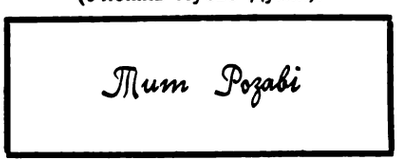

Льоґоґриф.

(Уложила Одарка Лакуста).

Зібралось нас аж пять,
А кожде з нас відмінне,
Та не забудь при сім, що й в нас
Є щось, що все постійне.

Постійність наша в тім,
Що наші дві третині
Однакі все і то в чолі
І в самій середині.

Змінливий в нас лиш сам кінець
І скаче він в азбуці тут і там,
Не добігає тільки до кінця
Й перед лишає в боці вам.

Підем і ми за змінним тим кінцем
І то в азбучнім тім порядку,
Який він вибрав собі там,
Не радившись про нашу гадку.

Візьме він одну букву і — замерзне,
Мов води наших рік,
Візьме він другу — стане товщем,
Що добрий часом і на лік.

Візьме він третю — пригодиться
Хоч і коли слабому,
Візьме четверту, будеш мати
Дров хоч на рік до дому.

Візьме він пяту, то увидиш
Дерев богато, більш як гай,
Чи то листкових, чи шпилькових,
Тільки з четвертим не змішай.

Вже все я тут тобі подала,
А ти те все на тямці май
І всіх їх пять що до одного
Без труду-муки угадай.

Таблиця до відчитаня.

(Уложив Нусьо Думін).

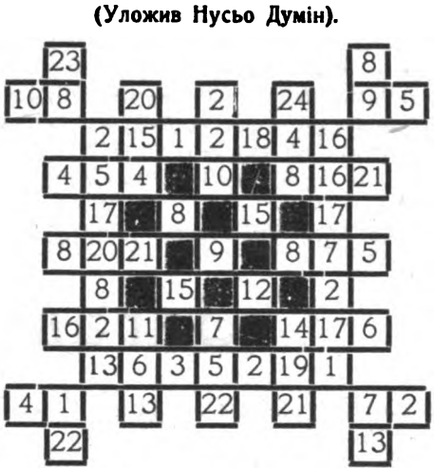

Взорець помічний:

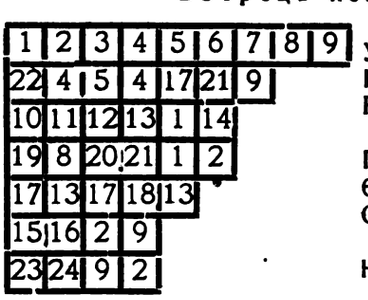

Уживає швачка.
Носять люди.
Купелеве місто у Сх. Галичині.
Протяг часу.
Є багато на Гуцульщині.
Сотворінє якого не можна гладити.
Необхідне до печива.

Річна передплата для:

Краю 12 золотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 60 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 сотиків.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько. **З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.**

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

Старинна казка.

Нераз, як біль і люта доля
Слабого стріне чоловіка,
Тоді підходять мимоволі,
Йому все сльози під повіки.
І плаче він, та жде розради
Від близьких і коханих,
Однак стрічає лиш пораду,
Та ніколи пошани.

Раз застрягнув якось в багнюці
З добром віз Грекови в дорозі
І він благати став в розпуці
Богів, щоб стали в допомозі.
Прийшов один, як слід розглянув,
Де зло і в чім його причина,
Та приказав в кінци, щоб станув
І відпочив хоч на хвилину.
Відтак пішов шляхом розваги
І вязку сіна дав осляти,

А за часок радів бідняга,
Мов сирота в гостинній хаті.
Осел, якому замість буків
Подали сіна і без хлопа
Добув легенько віз з багнюки,
Та полетів ґальопом.
І тішився наш Грек не мало
І дякував божку, що змоги,
Та сей сказав: „Тобі се-б вдалось
І без моєї допомоги.

Подібних Греків є богато
І до тепер ще поміж нами.
Замість до діла цупко взятись
Ридають гіркими сльозами.
Тим крикнути тоді-б годилось;
„Не жди на инших, як сам зможеш.
Ні! Добувай, працюй, що сили,
А й Бог тобі поможе".

Володимир Хронович.

До редакції часопису »Молода Україна« у Львові. Рг. 804/24. В Імени Річипосполитої Польської! Суд окружний карний яко Трибунал пресовий у Львові рішив на внесок державної Прокураторії, що зміст часописи »Молода Україна« число 17. з дня 1 вересня 1924., в артикулі під заголовком: 1) **На сторожі,** в уст. межи словами: а) поживитися а Настали в) Поляків а серед таких, с) оселі а Діти припали. 2) В додатку »Світ Дитини« ч. 17. під написом: **В чужій школі** чотири перші зворотки – містить в собі єство ad 1) провини з § 302 з. к. ad 2) злочину з § 65 а) з к узнав доконану в дни 2 вересня 1924 конфіскату за оправдану і зарядив знищення цілого накладу і видав по думці § 493 з. к. заборону дальшого розширювання того друкованого письма. Заразом видав наказ відвічальному редакторови тої часописи щоби се рішення помістив безплатно в найблизшому числі і то на першій стороні. Невиконаннє того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак. друк. з 17. XII. 1862. Д. л. д. Ч. 6. ex. 1863. а именно засудження за переступство на гривну до 4,000.000 Мп. Львів, дня 5 вересня 1924.

(Підпис нечиткий).

Digitized by Google

Михайло Іренко.

На сторожі.

Нарис з кінця XVII століття.

(Докінченнє).

Діти скинули одіння, звязали їх у клунки і вступили в воду. Вода була холодна. Темно було, бо по небі лінилися чорні, тяжкі пірвані хмари. Лиш часом виглянув місяць, а тоді падали ще острійші тіни в яр і видавалося лячно й непривітно.

Марійка і Михась узялися за руки і бродили по воді. Вода шуміла глухо і злісно.

Всюди було що раз глибше. Не було переходу.

— Ти вмієш плавати? — спитав Михась.

— Ні — відповіла засоромлена Марійка і немов виправдуючися стиснула руку Михася.

Діти дрожали зі зимна, ставало що раз зимнійше, бо мрака повзла низько над землею.

Михась оставив Марійку і втішений, начеб почав попадати на плитше місце, зайшов майже до половини річки, та Марійці казав ждати, доки не перейде цілої річки.

Врадуване Марійка вже хотіла йти за ним, нагло хлопець крикнув і пірнув під воду. Видко в тому місци вода вимулила яму, а вир потягнув Михася на дно. Він уже більше не виринув.

Марійка задеревіла. Вона се бачила й чула, як клубилася вода, а потім усе втихло, лише сплив тихо клунок з одіннєм.

Михася не стало.

Стріли були що раз нагальнійші. Через головку Марійки шибнули тисячі думок і вона не здаючи собі справи, що робить, неначе в полусні побігла в діл ріки, далеко від того місця, де втопився Михась. Почула болючі удари лози по тілі і аж тоді опамяталася дещо. Почула холод і побачила, що вона нага. Вона опустила десь свій клунок.

Станула, розглядаючись неспокійно і нагло по її тілі перейшла радісна дрож. Вона побачила свіжі сліди, що йшли до води. Не улягало сумніву, що недавно туди хтось переїздив.

Марійка вступила в воду. Вода була неглубока і спокійна. Вона перейшла на другий бік і лагідним берегом вийшла на гору.

Оглянулася на місце, де потонув Михась. Гляділа хвилю широко розтвореними очима. Її огорнуло якесь дивне вражіннє не то жалю, не то жаху та ще не здавала собі цілковито справи, що Михась пропав на все.

Задрожала від зимна і шугнула в мокру холодну траву, що била і сікла болюче її тіло.

До греблі було ще далеко та вона вже пізнавала околицю. Се додало їй сил і вона бігла як гусак, рвала бистро як стріла, що сил тільки ставало.

Ось уже й хутори на греблі. Вже зачули її собаки, що почали далекий лай.

По річці приходила ще друга небезпека, не менше страшна, а то, що могли її роздерти собаки.

Марійка почула, як серце почало їй бити скоро, у висках шуміло. Вона почула як кров підпливає до голови. Забула зимно, навпаки, стало їй душно, її охопив жар, вона почала тратити свідомість.

Почалися хоробливі маячіня, привиджувалися страшні їздці на конях, що гнали просто над нею. Кінські копита нависли вже над її головою — та нагло кінь зник, а здавалося, що заливає її вода, бурлива й холодна. З води виринає Михась, щось говорить до неї та вона не розуміє. Тоді з води підноситься біла крилата поява, бере її ласкаво за руку і веде кудись. Марійка йде, біжить та нагло окружає її стадо собак із горючими очима — вона чує їх гострі зуби на горлі....

Марійка крикнула несамовито раз і другий, почула знов страшний холод і впала на землю.

З розірваної хмари блиснув місяць і вдарив лучами чорну землю.

Марійка відчула на тілі його світло та опритомніла. Скочила на рівні ноги і бистро бігла до найблизшого хутора.

Залаяли злісно собаки та вона вбігла просто між них — а вони перелякані, зі сковитом порозбігалися. Вона забігла до воріт.

Ворота були замкнені сильно.

Останками сил зловилася Марійка воріт, повисла на них, крикнула голосно — а дальше не знала вже, що з нею діялося...

Коли Марійка розплющила очи, побачила, що лежить вона в привітній хаті на ліжку, а над собою кілька похилених постатий. Блимала лоєва свічка, що освічувала кілька жінок. Одна з них, старенька бабуся, натирала їй виски чимось, що сильно, дивно гостро, а приємно пашіло, а від чого їй робилося дуже добре.

»От уже моя доня очунялася« — сказала бабуся ласкавим, притишеним та рішучим голосом.

»Чи се слобода на Греблях«? — спитала Марійка.

— На Греблях, доню, на Греблях — була відповідь.

Марійка розповіла скоро, чого вона прийшла. Хтось вибіг із хати, а в слід за тим засурмили трівогу.

Збурилася, заметушилася Гребля.

Марійка бачила, як у хату війшов якийсь здоровий козак, підійшов до неї і погладив ніжно сильною рукою по голові, а потім почав спокійно, не хапаючись, озброюватися.

Заіржали коні з на двору, а за короткий час загомоніло від тупоту коний.

Поїхали на поміч — подумала Марійка.

— Чи вже поїхали? — спитала вона, щоб упевнитися.

— Поїхали, доню, поїхали — знов тим самим голосом відповіла бабуся, подивилася ласкаво на неї сірими, спокійними очима і поклала їй руки на чоло.

Марійка почула, як з тих очий і руки спливало на неї якесь спокійне і ласкаве почуттє і вона почала западати в легкий сон.

Сонце вже було високо, як Марійка пробудилася. Над собою побачила знов привітне обличе бабусі. Вона тихо усміхнулася до Марійки:

— Добридень, доню — гайдуків прогнали — в сам раз дала знати

Digitized by Google

Марійка сіла на ліжку, обняла шию бабусі:

— Бабусю, я хочу мерщій у Вовчий Яр.

Потім ударила їй якась гадка, спомин якої ніяк не могла собі пригадати, й яка болюче, півсвідомо натискала її. Марійка потерла чоло рукою, в уяві побачила річку, брід.

— Бабусю, бабусю — я ще одного не розповіла. — Михася нема!

— Як доню?

— Михася нема — і вона розповіла про річку, про брід, про те, як замкнулася над Михасем вода і він уже більше не виринув.

— Ось так — сказала бабуся і подумавши хвильку, вийшла. Вернула скоро і як би нічого не сталося, голубила дівчинку, нагодувала, оділа, а потім узяла за руку, вивела з хати. Запрягли коня в малий візок на високих колесах і поїхали.

Їхали вони дорогою, що не була знана Марійці. Незадовго Марійка побачила свою оселю.

В оселі був рух. Коні смаковито заїдали траву, а люди весело і голосно говорили. Перед оселею видно було трупи кількох коний та гайдуків. Одного козака мертвого несли його товариші. Марійку радісно всі витали, бо знали, що вона прислала їм поміч із Греблів. За Михася не згадував ніхто, начеб про нього забули.

Та найбільше гамору і радости було, коли діти довідалися, що Марійка вернула. Вони обступили її довкруги і одно попереду другого оповідали, як гайдуки били їх, щоб вони показали дорогу в оселю — та вони мовчали, а навіть почали провадити їх у супротивну сторону. На щастє надлетіла їм відсіч. Як билися люто, як гайдуки зловили їх і держали перед собою, щоби в них не можна було стріляти, та козаки наступили близько і гайдуки мусіли їх пустити. Як уже здавалося, що гайдуків прогнали та їм прийшла в поміч друга ватага. Козаки мусіли відступати, гайдуки вже допали оселі, підпалили навіть одну хату — а тоді наспіла поміч із Гребель. В сам час прислала Марійка поміч.

Марійка слухала веселого щебетання та цілий час думала про річку...

Заїхав віз, а на ньому лежав Михась. Се люди з Греблі знайшли його тіло і привезли. Діти здивовано гляділи на нього і зрозуміли.

Справляли похорон. Михася ховали разом із двома козаками, що впали в обороні. Він лежав серед цвітів, що йому принесли товариші. Мати гляділа на свого сина, що лежав блідий серед цвітів. Гляділа на нього в останній раз.

Дядько Панас говорив — а говорити вмів гарно. Отсе, казав він — оборонці наших хуторів, отсе оборонці України. Будемо жити на Україні і будемо вільні, як довго за право на життє на волю ми зуміємо платити життєм без вагання. Смерть отсих — се дальше життє для нас. Слава їм.

Поховали.

А потім судили полонених. Одні хотіли їх пустити, другі смертю укарати, і вже більше було таких, що їх хотіли пустити, та дядько Панас переконав їх, що ворог не має права на милосердє, як і він сам його не знає. Оказувати милосердє там, де його не треба, се не є добре діло, але нікчемність. Вони не полонені воєнні, але звичайні розбійники. Безпощадних ворогів безпощадно треба вбивати. Ворог хоче знищити нас до тла, тому ми, щоби зберегти себе й оселю, мусимо їх винищити.

Твердо і грізно гомоніли слова дядька Панаса та переконуючо.

І гайдуків засудили як розбійників і харцизяк на заслужену кару — на смерть.

Сталося по справедливости.

Слимак і Свердюк.

Ліниво, звільна край дороги
Слимак раз повзав серед трав;
То висував, то корчив роги,
То знов хвилину відпочав.
І на свою біду жалівся,
Вже сльози капали цюрком:
»Ех, чом свердюком я не родився,
А тільки бідним слимаком?
Свердюк зовсім біди не знає,
Йому мов мід життє тече,
То погарцює, то співає,
І перед ворогом втече.
А мені тяжко, мов у гробі,
Ще й хату двигаю на собі.

А на билинці недалеко
Свердюк притаєний сидів
І вчувши ту плаксиву мову,
Так слимакови відповів:
»Який щасливий ти, мій друже!
Чого тобі не достає?
Чи дощ, чи град, тобі байдуже,
Бо в тебе власна хата є.
Ти зимна, спеки не боїшся,
Чхаєш на стужу й гураґан,
Зі сховку з ворогів смієшся,
Живеш спокійно наче пан.
А я — хоч з привички кричу,
То перед бузьками тремчу.
В кождого горе є своє,
Та терпеливість все поборе.
Хоч тисне нас однаке горе,
Та раду нам також дає:
Ти можеш лихо переспати,
Я його мушу проспівати.

З байок Ґавля перелицював Роман Завадович.

Digitized by Google

Іван Ґабрусевич.

Український Вертеп.

Для школярів і пластунів.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Князь Володимир Великий.
Король Данило.
Гетьман Богдан Хмельницький.
Козак.
Жид.
Чорт.
Пластушки з вертепом. (Хор).

(Усі входять до хати з тропарем: »**Рождество Твоє Христе Боже наш**« *на устах. Згодом уставляються і співають).*

Хор *(на арію коляди:* »**На небі зірка ясна засіяла**«).
У ніч різдвяну приходим з неба
Пригадать давнії часи.
Сказати, що вам робити треба,
Щоби вернулися вони,
Щоби в маленьке ваше віконце
Глянуло свободи сонце.

Вол. Вел. *(співає на арію:* »**Чиж други браття ви**«).
Послав був Сина свого Бог
Нас грішних відкупити,
Мені ж дозволив люд мій мною
Хрестом святим охрестити.
Христову віру я ширив
І будував храми,
За те Господь благословив,
Я довго правив вами.

Пастушки *(співають на арію:* »**Вдаряй мечем**«).
Володимире згадуємо твойого володіння час,
Коли пора голодних літ і всіх нещасть не [гнітила нас.

Жид *(виходить ізза гурту і говорить до пастушків):*
Що то пусте балакати,
Хіба не мож торгувати?
То на марки, на доляри
То на гривні, на дінари...
(До людий). Є якась опіка моя,
Що все шле до мене ґоя.

Чорт (*вискакує ізза гурту і говорить до Жида*):
Як сєн маце, панє браце?!

Жид: Файний брат! (*відступає*).

Всі: Свят, Свят, Свят!

Чорт (*ховається за гурт*).

Король Данило (*співає на арію:* »**Ой нагнувся дуб [внсокий**«).
Ой страдав хрещений мир наш,

Хор: Сумний час.
Данило: Як брали Татари в ясир...
Хор: Ратуй нас!
Данило: Забирали дітям тата,
Хор: Матінку,
Данило: Сестру дорогу від брата,
Хор: Дівчинку.
Данило: Сусід цар мені не поміг,
Хор: Марний труд.
Данило: Сам ворог батьківщину зміг,
Хор: Нашу грудь.
Данило: Ще й тепер за нею тужу
Хор. І в небі.
Данило: Цілою душею служу
Хор. В потребі.

Пастушки *(співають на арію:* »**Вдаряй мечем**«).
Даниле, князю, згадуємо твойого володіння [час,
Бо ти весь вік за рідний край наставляв [грудь і в бою згас.

Жид: Що мені з такий край рідний,
Як я в ньому живу бідний?
Й не вгадаю вже нікуди,
Як то поставляти груди
На ножі, штики, гармати,
Кулі, бомби і гранати
Довгі піки, острі шашки...
Ні, не хочу сеї кашки,
Ні, не хочу ані раз.
А він каже: »в бою згас«
Як по шабасі ту свічку...
Дурний тільки ґой так ґине.

Козак: Помовчав би красше, Іцку,
Ти бездумний Жидовине!
Ти своїми пейсищами
Проживаєш тут віками,
Сам держишся своїм рідним,
Нас різниш слівцем негідним.
(До пастушків) Користають із незгоди
Нашої чужі народи,
А ми собі за катів
На потіху всіх чортів.
(До Жида) Ей же га! (*Жид відступає, тря- [сеться).*

Чорт *(вискакує)*: Гу, га, га!
(*До Жида*) Щось ти, друже,
Сумний дуже?

Жид: Козак мої вівці чеше.

Чорт: А ти гадав, що він все бреше?

Жид: Але по козачій правді
Не мені добро — громаді.

Чорт: Не журись! Твій помічник
Має на всіх способи.
Бував моїм Січовик,
Як давно старі баби.

Козак: Вміємо ми вже тебе
Здорово держать за чуб,
Знаємо, що ти є все
Для нас клятий душогуб.

Всі: Клятий, клятий, клятий!

Чорт (*утікає за гурт).*

Жид: Чи казать вам, як мені
Поводилось на війні?
Скажу тільки, що я з неї
Повернувся як всі ґої:
З головою як коліна
І без пейсів, як дитина.
Того-во *(показує на шаблюку козака)*
не брав ні разу,

Digitized by Google

Слухав божого наказу:
»Ти нікого не мордуй
І своє життє шануй«.
Знайте се, козак вельможний,
Що я дуже є побожний.
Скажете, що я шахрую?
Я все тільки з тим торгую,
Що до мене сам іде,
Й любить більше ніж себе.
Тож згодіться всі разом,
Жид шанує й зна закон.
Не так як ті гайдамаки,
Що їх брали на гиляки.

Козак: Бо твій закон самий крутий,
А наш як свічка і ох!.. смутний.

Богдан (*співає на арію пісні І. Воробкевича:* »**Пробудилась Русь**«).
Не журися мій козаче,
Рад я, що ти такий зух,
Вірю, що десь світ побачить,
Як здіймесь народа дух.

Пастушки (*співають на арію:* »**Вдаряй мечем**«).
Ой, Богдане, ти наш славний і перший гетьман вольний,
Благай святих, най зглянуться на наш народ такий бездольний.

Козак: Останнім словом всеї мови
Впевняю вас, що чеснотою
Та жертвою майна і крови
Всі лиха гинуть лиш у бою (або лиш: »До бою!)«

Пастушок: Тепер прощайте, добрі люде
Най ласка божа з вами буде,
Здоровлє — щастє безперечне —
Бажаю вам усім сердечне.
Нехай вам родиться пшениця,
Жита і худібці пашниця,
Щоб ми застали в вас гаразд,
Як прийдемо на другий раз.

Жид: А я вам вінчую як Жид:
Най вам ся грошики держить.
Дай вам Боже добрий сніп,
Кожда нифка по сто кіп,
А сто корців з кождий сніп.
Най вам родиться ячмінь,
Ну, і овес для ваш кінь.
Ну, а тепер дайте мені коляду,
Най я собі далі йду[1]).

(Всі виходять з хати із колядою на устах остає лише **Жид і Чорт,** *які беруть від господаря жертву на ту ціль, на яку коляда в вертепом призначена.* **Жид** *записує датки, а* **Чорт** *ховає гроші в калитку (в стару панчоху), при тім робить ріжні міни та псоти, грозить вилами нечемним дітям, бере в танець дівчата і т. и.*

Конець.

[1]) Се бажаннє Жида записано з уст Федя Панчишина.

Чому пес держиться чоловіка?

(Сибірська казка).

Давно, дуже давно жив пес у лісі сам-саміський. І надоїло йому в кінци жити самому. Почав він шукати собі товариша, з яким міг би спільно жити. Та хотів знайти такого друга, що був би на світі найсильнійший і нікого не боявся.

І здавалося псови, що найсильнійший на світі є вовк. Іде до нього і каже:

— Вовче, будемо жити разом.

— Щож, я годжуся — відповів вовк.

І почали жити разом.

Раз учув пес у лісі якийсь гамір і почав гавкати.

— Не гавкай, псе, — напоминає його вовк. Як не перестанеш, прийде медвідь і зїсть нас обох.

Ага, — подумав собі пес, видно, що найсильнійший на світі є медвідь, коли вовк його боїться.

Лишив пес вовка, а пішов лісом шукати медведя. Найшов його і каже: Медведю, будемо разом жити.

— Як разом, то разом, — згодився медвідь.

І почали жити оба.

Знову минув деякий час. Раз у ночи пес учув у лісі гамір і почав гавкати. Медвідь злякався і каже:

— Псе, замовчи! Як не перестанеш, почує лев, прийде і зїсть мене й тебе!

— Гм, то значить, що медвідь не є найсильнійший на світі — думає собі пес, — коли боїться льва. Видно, що лев найсильнійший на світі.

І пішов пес шукати льва. Найшов його і каже: Льве, будемо жити разом! — Ну, щож, будемо! — згодився лев.

І жили спільно.

Знов минув якийсь час. І знов одної ночи почав пес брехати. А лев каже: Не бреши, псе, бо прийде чоловік із страшним своїм залізом (пушкою) в руці і забє нас обох.

— Видно, що й лев не є найсильнійший на світі — думає собі пес. То чоловік найсильнійший!

І побіг пес шукати чоловіка. А як найшов, каже:

— Чоловіче, жиймо разом!

Чоловік згодився.

Раз у ночи почув пес гамір і почав брехати. Чоловік збудився і намість напоминати пса, ще скричав на нього:

— Так так, бери його, лови!

Тут пес досвідчив, що чоловік нічого не боїться і є справді найсильнійший.

Від того часу живе пес із чоловіком нерозлучно аж до нині.

Подав Богданко.

Digitized by Google

І. Педерцані-Вебер.

У країні золота.

Переді мною лежить вязка листів, що їх написав на протязі двацяти літ Німець, який живе в Сан Франціску, до своєї матери. Він, що зовсім без засобів вибрався до Австралії, а пізнійше в Америці став богатою й поважаною людиною, описує свої пригоди в країні золота просто та цікаво. Дневник, що в ньому він пізнійше списав свої переживання, я передам тут дослівно.

»Quantum mutatus ab illo«! — »Як дуже змінилася моя доля«! Так міг я колись закликати за Вірґілієм, як мусів на протязі около шести місяців проміняти шкільну лавку в мойому рідному містечку в Західній Прусії на хату шукача золота в Новій Зеляндії. Я кажу »мусів«, бо один Бог знає, кілько неспаних ночий, укритих сліз і розпучливих журб стояла мене ся нагла зміна в мойому життю! І я був би не встоявся в ній, колиб ядерне слово потіхи, що мені добра ненечка сказала на прощанне, не стало моїм останнім ратунком: »Як щось мусить бути, згодись перебути!«

Причиною була тут нагла смерть батька. Доки він жив, то рідня жила життєм засібних людий, та як умер, оставив рідню в крайній нужді. Се значило для мене, в коштовній ґімназії, в якій вчився я саме в секунді[1]), сказати: Vale! й так скоро, як тільки можна, заробляти на насущний хліб.

Приказ крайної нужди, що розгостилася в нас на постійно. Та виповнити сей приказ здавалося сливе не можливо, бо хоч я був кріпкої будови й здоров, то доси не вмів ніякої ручної роботи. Одно одиноке ремесло, що до нього я мав охоту й зручність, годинникарство, вів у нашому містечку один одинокий майстер, що з свойого ремісла міг ледво вижити. І тому не хотів прийняти мене на науку.

Та всеж таки став він моїм добродієм, що в Австралії виратував мене від голодової смерти! Про се скажу пізнійше.

Наморочила собі моя ненечка й голову й серце моєю будуччиною й прийшла в кінці до переконання, що я мушу виїхати до Англії, де, як вона чула, жив один із дядьків у Менчестрі в добрих обставинах. І протягом кількох тижнів ся постанова відірвала мене від любих студій і від усього, що було мені дороге й вивела мене в світ.

Із клуночком на плечах, в якому був одяг, біллє й инші манатки та з девятьдесятьма талярами в кишені сів я в холодний лютневий день у поїзд, що через Берлін мав завести мене до Гамбурґа. У перших годинах їзди сидів я затоплений у смутку й не цікавився ні подорожними, ні пустим, пісковим краєвидом, що ним ми гналися. В кінці заговорив до мене юнак, що на вид був у мойому віці, назвав своє імя й оповів, що він походить із сього самого міста, що я й знає мене від літ. Я пригадав собі, що я частійше стрічав його й утішився, що найшов товариша, якому я в моїй безмежній недосвідности з усім звірився, що мене давило.

Коли ми зі свитанком прибули до Берліна й вийшли зі східного двірця та пустилися до Гамбурського двірця, віддаленого на годину ходу, почав мій новий приятель нараз оповідати про кишеневих злодіїв. Вони тільки чигають на чужинця! І зробив мені предложенне дати свої гроші до його шкіряної торби, яку мав на собі. Він із сього купить карту їзди до Гамбурґа. Я так і зробив і хотів саме всідати в поїзд, як один поліційний урядник, що як я замітив, мав нас на оці, хопив мене за рамя й потягнув у ждальню, де панове, прочитавши мій паспорт, одностайне закликали: »Зловили драба!«

І не переслухували мене дальше, замкнули в темну келію, де перевів я ніч у стані, що доходив до відчаю. Що йно як стало свитати, коли я весь потонув був у тупій задумі, явився сам четар поліції й заявив мені, що я вільний, тому, що виявилася моя невинність. Що йно тепер довідався я про причину мойого вчорашнього арештування. Сим самим поїздом, що привіз мене до Берліна, їхав молодий Росіянин, що мав таке саме назвище, як я й у Варшаві украв кілька тисяч рублів. За ним післали стежний лист і коли я замість нього сидів у вязниці, він тинявся всю ніч по Берліні й викликав безглуздою розтратою гроша підозріннє. Через се арештували його. Тодї признався він до крадежі й утечі. Коли мене випустили з вязниці, надармо шукав я на Гамбурському двірці товариша з ґрішми. На щастє мав я карту до Гамбурґа і поїхав туди. Я знав, що він хотів їхати до Нового Йорку, побіг тому до бюра переселенців і довідався, що він над раном відплив.

Щож мав я почати без феника в чужому місті, як дістатися до Анґлії? На що здалося мені, що я гірко жалував легковірности й нерозуму, з якими звірився чужому? Тепер значило, не тратити голови й я не тратив ні голови, ні відваги. Неньчині слова потіхи: »Як щось мусить бути, згодись перебути!« помогли мені переплисти скелі, до яких трохи не розбилося човенце мойого життя.

Вертати до дому, щоби стати тягарем ненечці, що позбавила себе останнього гроша, не хотів я ні за яку ціну, а дорога до Менчестру була зза недостачі гроша закрита для мене. Я скоро рішився й зголосився до служби в аґента переселенського товариства, бо потрібував хліба й даху над головою. Муж, якого вираз і вигляд збуджували довірє, глядів довго на мене мовчки, наче хотів проглянути мене наскрізь і в кінці відповів, що йому подобалася моя кріпка стать і щирість, сумнівався тільки, чи маю сильну волю пильно працювати. Я мусів йому оповісти все своє життє. На се сказав він: »За морем у країні золота булоб місце для тебе!« У сій хвилині пригадав я собі, що тепер Австралія, як колись Каліфорнія в Америці, стала ельдорадом, обітованою країною, куди мандрує з Европи річно багато тисячів, щоб через копанне золота забогатіти. Тепер ненадійно впихалося мені в руки щастє, що я за одним чародійним ударом

[1]) В другій клясі в Німеччині VIII кляса найнизша, І найвисша.

Digitized by Google

витягну маму й рідню з нужди. Хто взнає, як мрійно чудово, блаженно й приманчиво вимережав би я сю думку, що так нагло зявилася, та слова аґента вирвали мене з мрій і піскових замків:

— Ви не зароблятимете як копач золота на хліб, тільки чесною працею. Один мій знайомий шукає помічника до торговлі, яку заснував на південному острові »Нової Зеляндії між поселеннями шукачів золота«. І додав, коли вичитав на моєму лиці розчаруванне, зі сміхом: »Повірте мені, в його торговлі, що постачає копачам золота всього, чого вони потрібують із поживи, одягів, знарядів і иншого, є певнійше жерело золота, як у скелях верховини, або в піску рік. Та доволі сього. Самі можете пересвідчитися, що моя правда. Крім безплатного переїзду на кораблі переселенців, дає вам мій приятель два фунти тижнево платні.

Я згодився на предложенне без довгої надуми й уже по двох днях плив по филях Атлянтійського океану. Пароплав опустив побереже Европи 18 лютого, а 8 березня доплив до рівняка, де я вперше в життю побачив акули. Море, чудна велич підтропічних островів, де коробель причалив, схід і захід сонця, чарівні місячні ночі через край очаровували мене й мені здавалося, що я в якійсь казочній країні. Сі види природи, що глибоко вражали, мали й корисний вплив — вони вспокоїли мене й піднесли на дусі. А то я вже був попав у розпуку й смуток. Я знов відзискав веселість, що з дитячих літ була неначе соняшним промінем у моїй душі. Я міг знову сердечно сміятися й засміявся вперше від смерти батька тоді, як ми доїхали до рівняка... Серед міжпокладових подорожних був саме один столярчук із Поморя. Він кілька тижнів наперед тішився хвилею, коли наш пароплав доїде до »лінії рівняка«. Він жадав у корабельних офіцирів, що мали потіху й розраду з простого, немудрого хлопця, щоби таки показали йому лінію! Вони й виповнили його бажанне: поклали йому перед очи дальновид, в якому на крайній, найбільшій сочці протягнутий був волос. У захваті радів він, що бачить лінію зовсім виразно, що перетинає поперек саму середину скла. І без уваги на насміхи й глузування подорожних він вірив твердо, що бачив рівняк.

18 цвітня, коли ми переплили щасливо богату в скелі дорогу між австралійською сушею та островом Тасманією, що ще перед кількома літами звалася країною Вандіменса, закинули ми якор у пристані Мельбурн. Кілька годин пізнійше дістався я до міста, де ждав мене в назначеній гостинниці пан Бреш, мій принципал.

По пятидневній їзді пароплавом доїхали ми оба до оселі Гокітіки, що лежить на середущому з трьох островів, що творять Нову Зеляндію. Оселя складалася з купки малих хатин, в яких жило десять до пятнацять тисяч золотокопів. Кождий дім мав тільки одну велику кімнату, в якій ночували сотки людий густо один біля другого так, що ніхто не міг свобідно обернутися. Більшість лежала на голій землі й за накривала вживала своїх одягів. Коли тільки поблагословилося на день, покидали всі сю понуру, задушливу кімнату, в яку заповзли були з настанням ночі. Увесь день лупали вони сокирами й лопатами кремінні скелі, що довкруги сторчали до висоти Альп, або черпали черпаками пісок із нечисленних струмочків, що срібними нитками спадали зі скалистих круч. Вони сей пісок пересівали й пильно шукали за зернятами золота.

Найкрасший дім у Гокітіці, се був дім мойого принципала. Він складався з трьох кімнат. Перша кімната була крамницею, друга »кавярнею«, та не каву подавали там, але горівку, бренді або віскі, улюблений напиток золотокопів, їх »воду життя«. Була се горівка з ячменю, з кукурузи, або жита. У сій кімнаті жив і я. У третій кімнаті, що заразом була й складом, жив пан Бреш. Так само як я, мусів він спати між міхами, скринями та вязками.

Гокітіка, що лежала на західному побережі Нової Зеляндії, звалася тому також »West coast« (західнє побереже). А що тут царить безнастанна вогкість, звали її теж Wet coast (вогке побереже). Побут тут був страшний. Тут відбув я тверду школу життя. Покупні, що приходили до нашої крамниці, збуджували в мині відразу й огиду. Бож се »сміттє« громадянства, вилюдки всіх народів найшлися тут на сьому пустому кусникови землі, де солона морська филя та безустанні бурі з гураганами або знищили всяку рістню, або ледво дали їй животіти. Грачі-обманці, злодії й злочинці, що втекли з рідної країни й шукали тут захисту й нової добичі, Китайці, яких пожирала горячка здобуття золота й люде, що їм ніщо не було святе: ні віра, ні життє, ні обичаї, ні закон — усі вони, як день, так ніч, заходили до нашої крамниці й »кавярні« й платили за все, що купували золотом, що його приносили або в мішечках, або грудками. Пили аж до упою, а потім бралися до карт, або кісток і програвали в кількох годинах увесь зиск кількотижневої праці.

Між ними було багато таких, що жили тільки з обману в ґрі, якого допускалися доти, поки їх не приловили. Тоді ніж або, револьверова куля робила їм конець. Ні господар, ні ніхто з гостий не виступав проти вбийника. Трупа витягали на улицю й грали дальше. Такі криваві сцени відбувалися що дня, а ми, я й мій принципал, були вже задоволені, коли в одному дни або в одній ночи тільки одного або двох позбавили життя. Гірше було з нами, коли одна купа кидалася на другу й із усіх боків блискали ножі або стріляли револьвери. Тоді мусіли ми їх усіх оставляти й утікати геть із дому та ждати, аж переможці заберуться, оставивши в обох кімнатах із дванацять убитих і важко ранених.

Гамбурський аґент говорив правду, коли казав, що наш інтерес се золоте жерело, бо золотокопи, коли приходили до нас обвантажені благородним металем, що про нього каже поет: »За золотом жене й на золоті висить усе«, платили кождіську ціну за жадене, що ми продавали тільки на вагу. Пляшка бренді, ніж чи пара чобіт платилися часто всім змістом мішочка, повним золотих зерен, які висипали в терезку. Пан Бреш заробив за протяг часу пяти місяців справжнє майно, а й я зле не вийшов, бо він тому, що я йому дуже придався підносив мені платню з тижня на тиждень о один фунт. І я тому, що мав безплатну станцію, заощадив собі двацять фунтів (понад 400) золотих). Та без огляду на се, ні зайняттє, ні життє не подобалося мені. Я дуже радо втік би був відсіля, колиб тільки лучилася найменша нагода, де інде заробляти на хліб.

Та так, уважаючи Гокітіку тюрмою, з якої нема способу вирватися, мусів ждати, поки небо, яке я що дня просив про се, не визволить мене з сього. Воно прийшло скорійше, як я сподівався.

Digitized by Google

Одної ночи повстав знову між нашими гістьми спір, у якому брали участь усі. Пан Бреш, що стояв посеред каварні, коли я продавав у першій кімнаті, в крамниці, — не мав часу скритися перед револьверовими кулями, що літали відсіля й відтіля. І одна куля прошила йому грудь. Він упав неживий.

Американським звичаєм, що і в Австралії був у вживанню, носив я всю мою готівку при собі. Тож як тільки засвистали перші кулі, вибіг я на улицю й побіг на побереже моря, де найшов захист у знайомого моряка.

Гості, як тільки мій принципал упав, помирилися й як із сміхом говорили, справили йому похорони, себто випорожнили всі бочки з горівкою, зїли всі запаси пожиги й увесь магазин зрабували до краю.

Я радів, що втік завчасу й уже на другий день кинув Гокітіку, виїхав до Черлєстену. Ся місцевість віддалена на яких трицять англійських миль від Гокітіки, була улюбленим місцем побуту всіх шукачів золота, що її тоді всюди оспівували, славили її, як »Charleston sweet — Charleston happy«, милий, шасливий Черлєстен. І справді найбільше золотокопів ішло туди й багато, що як крайні бідаки шукали щастя довкруги Черлєстону, вертали набобами, людьми мученими богатством.

Се вабило й мене. Яж не мав нічого иншого під руками й бажав скоро доробитися. Скоро рішився, купив собі сокиру, лопату, кухонну посудину та харчів на кілька тижнів й пустився глибоко в гори. Зайшов у долину, окружену високими горами. Тут, як я пересвідчився, не був переді мною ще ніякий шукач золота.

Із відломків скель, які я насипав часто одні на других, а частю побіч, побудував я хату. Дах творило гилле. А в нутрі приготовив я з розбитого громом і спорохнавілого дерева, що його з трудом витащив на гору, постіль із листя та моху. Накривався я вовняним коцом.

По середині сеї хати стояла моя піч, побудована зі скельних відломків із залізним кітлом. Знарядде стояло сперте по кутах, а харчі висіли на стінах у мішках, щоби були безпечні перед звірятами, які сюди вповзали й виповзали.

На загал був я житлом і харчем задоволений, тільки дуже відчував недостачу води. І Новозеландія, як і вся австралійська суша, терпить на недостачу сього найконечнійшого небесного дару. Часто лучалося, що золотокопи, що що йно відкрили золоту жилу й винесли її на денне світло, мусіли усе кидати Вони в одній хвилині ставали міліонерами, а в кілька годин пізнійше, коли невмолима спрага вигнала їх із нори, знову ставали голодними прошаками.

Мій перший вихід, коли я побудував хату, був —шукати жерела. На щастє найшов я на годину ходу від »хати« баюру, що справді не була »хрустально чистою криницею«, а наповнена дощівкою, та всеж доставила мені води, без якої не обійтися. Що дня, заки я йшов до праці, відбував дорогу туди й назад до мойого жерела та приносив два повні ведра води.

Коли я першого вечера до краю змучений упав на постіль, зашелестіло в листю й із нього виповзла довга на метер, жовтопасмиста гадюка Вона підвела голову з роззявленим ротом. Зразу я дуже налякався сим лихим гостем, якому я зробив кінець ударом сокири й спав від тоді у безпечній трівозі перед сими звірятами дуже мало. Та коли я, хоч усе замикав двері й усі шпари мойого житла затикав мохом, усе таки зустрічав се гидке кодло то в ліжку, то в багатті, привик я в кінці до сього. І коли зараз під рукою не мав оружа, просто виминав їх. Вужі мабуть любили тепло й тільки тоді кидалися на мене, коли я непокоїв їх. Поза тим не займали мене. Так само було й тоді, коли я стрічав їх, як грілися в сонці, коли я йшов до жерела. Та одного ранку наступив я одній гадюці, якої я не замітив, на тіло й через се ввів її в таку лють, що вона, довга трохи не не два метри, кинулася на мене. Що я був без оружа, хопив каменюку й кинув за нею. Хоч я й не поцілив її та вона нагло відвернулася від мене до каменя й оповилася кругом нього, мов кругом живого єства, яке хоче знищити.

Від тоді клав я здовж дороги від хати аж до баюри що десять кроків камінь і костур, що мали мені служити до вбивання гадюк, як тільки яка покажеться. Коли вона кидалася на кинутий на неї камінь, я націлювався на її голову й убивав її. Так забезпечувався я перед ними.

(Докінченнє буде).

Місяць і сонце.

Раз місяць нахвалявся, що він світить ясно
І у нічім перед сонцем він не уступає,
Але сонце озвалося: „Таж кожде з нас знає,
Що хоч є у тебе світло, та не твоє власне.

Білий і Мурин.

Коли Мурина раз білий чоловік цурався,
Мурин довго кмітуючи до нього озвався:
„Все одно, яка в людини буде краска тіла,
Щоби тільки душа людська усе була біла.

Колеса.

Задні колеса за передними ганялись,
Та догонити не могли ніяк.
„А щоби трісли ви!“ — так задні люто кляли —
Аж тут трісь-трісь... і сталось справді так.
Та щож? коли коліс передних вже не стало,
То й задні не могли котитись, як бувало.

Роман Завадович.

З перелицьованих байок Фелікса Мікорського.

Digitized by Google

Іван Ґутенберґ і його винахід.

Давно не було книжок друкованих, як нині. Були лише рукописи. З часом із таких рукописів переписувано більше примірників (копій). Такі примірники звивав переплетник у валки і вязав як волюміна, або оправляв так, як сьогодня, але в деревляні окладинки. Прикрашувано такі книги золотими або срібними окуттями і клямрами. Образки рисували руками. В кінці впали на думку, що образки вирізували на дереві, потягали фарбою і відбивали на папері або пергаміні, скільки хотіли разів. Під образком вирізували на тій самій дощинці ще й слова, прим. молитви. Сей спосіб відбивання образків держали довго в тайні, щоби продавати дорого, начеб роблені вільною рукою. А то було велике улегшеннє праці.

Тепер треба було би подумати про дальше у л і п ш е н н є сієї штуки, яка досі не була нічим иншим, лише різьбою в дереві.

Вистало би тепер лише порозрізувати такі букви, вирізані на дощині, на поодинокі частинки, а потім із букв укладати бажані слова. Так повстала би д р у к а р с ь к а ш т у к а. І се вдалося Німцеви — Іванови Ґутенберґови.

Як Ґутенберґ прийшов на думку винаходу рухомих черенок, — незвісно. — Є оповіданнє, що припадково. А саме за його часів вирізували вже поодинокі сторони на дереві. Таку сторону потягали фарбою і відбивали. Дві такі відбитки зліплювали чистими боками до купи і так повставала одна картка книжки. Книжку гарно оправляли. Є оповіданнє, що така одна деревляна сторона, з вирізаним текстом, упала Ґутенберґови на землю і розбилася. Остались зі сторінки лише поодинокі букви.

Перший друкар Іван Ґутенберґ.

І так Ґутенберґ упав на думку, що можна заощадити праці: раз вирізати букви (черенки) і з них складати бажаний текст, скільки завгодно разів. Пізнійше на спілку з Фустом і Шефером виливав Ґутенберґ черенки з олова й антимону.

Отже Ґутенберґ був винахідником друкарської штуки. Але знаємо теж, що Хінці (Китайці) уже давно знали друкарську штуку (дереворит), давно друкували книжки рухомими черенками (навіть оловяними). Та винахід сей не розширився зовсім. Хінська азбука складаєть ся з дуже богато букв, тому то друк не богато там придався.

Вигляд друкарні Ґутенберґа.

Вістки про життє Ґутенберґа суперечні й неточні. Знаємо, що походив із шляхотської родини. Найправдоподобнійше уродився в місті Майнц (Могунції). Котрого року, не знати. Десь около 1397. Помер 1468-го року, і то не знати, де його поховали. Свояк Ґутенберґів, Адам Ґельтгус, що жив около 1499-го року, казав, що Ґ у т е н б е р ґ а похоронили в францісканській церкві в Майнцу.

Догадуються, що Ґутенберґ умисно затаїв подробиці про своє життє. Навіть на книжках, що виходили з його друкарні, —

Digitized by Google

не вміщував свого імени. Робив се тому, бо підприємство не поплачувалося. Все був у біді, отже коли зрадив би свою друкарську тайну, грозило йому зафантуваннє майна. Що Ґутенберґові поміч-

Дім, де була друкарня Ґутенберґа.

ники не зраджували свого господаря, се також зрозуміле. Робили се для своєї користи. Всі вони майже збогатилися, а сам винахідник зубожів.

Родинний дім Ґутенберґа в Могунції.

Тому нема майже ніяких вістий ні про Ґутенберґову молодість, ні про його життє взагалі.

Походив із шляхотської родини Ґенсфляйш. Як син заможних родичів, мусів одержати Іван Ґутенберґ добре вихованнє, по тодішньому звичаю від домашнього духовника. З Майнцу перенісся Ґутенберґ до Штрасбурґа. Жив там від 1434 до 1445 року. Працював при поліруванню каменів, фабрикації зеркал і золотництві.

Крім сього займався тут Ґутенберґ якоюсь вельми загадочною штукою на спілку з Ґансом Ріффе, посадником Ліхтенаву і Штрасбуржцями: Андрієм Ґайльманом (власником паперового млина) та Андрієм Дріценом. З ними мав Ґутенберґ умову. По смерти Дріцена виступили його наслідники з процесом проти Ґутенберґа. З процесових актів виходить, що тут ходило про перші проби друкування книжок, бо в документах сих повторюється слово »друкуваннє« і »праса«. Процес покінчився в користь Ґутенберґа і його тайна заховалася на дальше тайною. Все таки Ґутенберґ і дальше, як доси, був вічно у біді. Не мав грошей, запозичався на

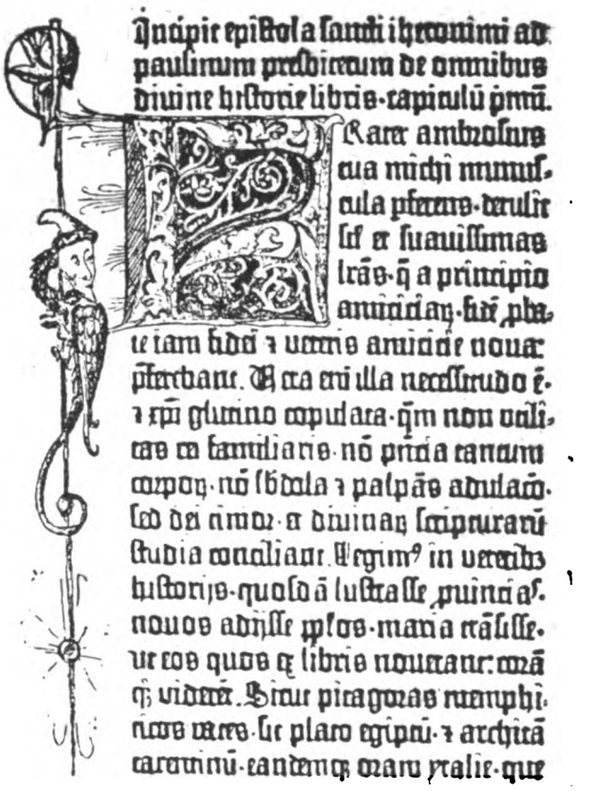

Початкова сторінка 42 стрічкової Біблії.

проценти. Все його майно було дуже скромне. Все таки працював невтомно дальше. Аж війна перервала його заняття.

Вже 1439 року переходило Альзацією 10 тисяч Арманяків (французькі наємні свавільні жовніри). Пліндрували край, спалили більше, як сто сіл і загрожували Штрасбурґови. 18-го вересня 1444 підійшли під мури Штрасбурґа. Ґутенберґ покинув Штрасбурґ. Ратувався мабуть до родинного свого міста, Майнцу. Докази, що він опісля був у Майнці, є що йно про рік 1448-ий. Але й тут не щастило йому. Тут входить у спілку з майнцьким капіталістом Фустом. Сей позичає Ґутенберґови гроші на проценти, але під умовою, що буде спільником Ґутенберґа, бо переконався про поплатність підприємства. Небаром використав Фуст Ґутенберґову тайну. Зрадив її своєму зятеви Петрови Шеферови (клєрик із Ґернсгайму). З сього прийшло між Ґутенберґом

Digitized by Google

і Фустом до процесу. Процес виграв Фуст. Ґутенберґ мусів би був заплатити Фустови довг 2 тисячі ґульденів. Був отже зовсім у його руках. Як погодилися, не знати. Мабуть Ґутенберґів цінний друкарський матеріял перейшов на Фуста. З сього повстала вже небаром друга друкарня Фуста-Шефера. Перша книжка, видрукована в сій новій друкарні, має вже повну дату (14 серпня 1457). Є то гарно виконаний псалтир.

Чи Ґутенберґ, як розійшовся з Фустом, оставав іще в Штрасбурзі, — не знати. За те звісне є, що Ґутенберґ при помочи синдика міста Майнцу, д-ра Гумерія, — видав свою останню книжку »Католікон«. Є то перший латинський лєксікон.

З книжок, що вийшли з друкарні Ґутенберґа, — звісні доси: малі друки »Відпустових листів«, »Донати«, »Пересторога перед Турками«, »Біблія« (у 42 рядки сторона) і »Біблія« (у 36 рядків), та в кінці згаданий вже »Католікон«. Біблія друкована 1453 року до 1456-го. Із сієї 42-стрічкової Біблії заховалося досі 9 примірників, друкованих на пергаміні, а 21 прим. на папері. З 36-стрічкової біблії заховалось усього 9 примірників, »Католікона« (з 1460 року) 25 примірників. »Католікон« важний головно тому, що в »Післяслові« Ґутенберґ у перше й одинокий раз (але й тут не зраджуючи свого імени) каже, що ся книжка друкована «не при помочи тростини, рильця (ручки) або пера, але при помочи чудесної злуки, звязи і симетрії (помірности) патронів (черенок) і форм«.

Печатка Ґутенберґа

28-го жовтня 1462-го року Насавці напали на місто Майнц і пустили з димом. Тоді то розбіглися друкарські помічники на чужину. І так розширили друкарську штуку скорше, як того инакше можна було би сподіватися, — бо ще за життя Ґутенберґа. Так іще перед кінцем 15-го століття було до 250 місцевостий з приблизно 1.000 друкарнями. На протязі 50 літ видрукували сі друкарні яких 26 тисяч ріжних видань із більше як 6 міліонами поодиноких друків.

Гостьовитий Ґориль.

Мурин Касим, з роду Басоко, розказав про мандрування Дуду та Селімби й оселю слонів. *(Гляди „Світ Дитини", чч. 16, 17 і 18 в 1921 р.)*

А ось що оповів його земляк Барути за величезну малпу, Ґориля.

* * *

Жило колись муринське племя на березі Чорної річки, трохи висше, як наше місто Басоко. В той час дикі звірі заселяли весь ліс: там виводилися великі малпи, шимпанси, ґорилі і багато инших тварин, яких рідко зустрінеш. Близько від села, у самій гущині ліса, де гилячки дерев утворювали непропускне шатро, дрібний лісок оточує так щільно, що й черепаха не перелізе, жив старий Ґориль, найстарший у свойому роді. Він оселився на розваленім від старости дереві. Багато людий, що проходили біля того дерева, бачили гніздо, але господаря їм ніколи не пощастило бачити.

Одного разу рибалка, що шукав міцних, ротанґових дерев, щоби з волокон зробити сітку, зайшов далеко у ліси — у гущу; лякаючись заблудити, він додержувався берега Чорної річки: зупинившись на березі, він побачив величезного Ґориля, який через темну вовну на його груди, виглядав іще більшим. Рибак із переляку вкрився холодним потом, коліна затремтіли і підгиналися. Зобачивши, що Ґориль спокійно їсть банани і не злазить із місця, він потрохи отямився і хотів утікати, але зауважив, що Ґориль пильно дивиться на нього. Він захолонув на місці, а Ґориль сказав йому:

— Ану, підійди сюди, дай на себе подивитися.

Рибалка злякався ще більше, але послухав і коли підійшов близько, спинився перед Ґорилем, який сказав:

— Як ти мені родич, то я тебе не покривджу, а коли не родич, то я тебе вбю. Кажи, кілько маєш пальців?

— Чотири — відповів рибалка, підігнув великий палець і підніс руку так, що долоня приходилась до нього, щоб Ґориль не помітив пальця, який рибалка сховав.

— Ну, добре, значить ти родич, хоч правду сказати, ти мало маєш вовни. Сідай, погостюй у мене. Ось тобі їжа.

Рибалка сів, одірвав кілька бананів од гилячки і почав уминати їх.

— Тепер памятай — сказав Ґориль — що ми з тобою разом їли.

Коли під час своїх мандрівок зустрінеш моїх родичів, не роби їм зла на спомин на нашу дружбу.

Наше племя з твоїм ніколи не сварилося. Найже і твоє не кривдить нас. Я живу сам далеко звідси, на березі річки, а твоє племя ще далі. Заховай же у своїй памяти:

»Ту-уелі, ту уелі, ту-уелі.« Той наш приятель, хто знає се слово.

Рибалка пішов своєю дорогою і щасливо дістався до дому, але нікому не оповідав про свою пригоду.

Трохи згодом його племя надумало улаштувати велике полюваннє, щоби прогнати подалі диких звірів, які в останніх часах стали дуже нахабні і близько підходили до села.

Всі зійшлися до одного місця, узброїлися, взяли з собою тенета і вирішили напасти на те саме місце, де жив старий Ґориль.

Розставили тенета широким колесом і надіслали частину людий, щоби полохати звірів і загнати їх у тенета; а де тенета були не дуже міцні, там у кущах поховалися ловці, які тримали копія у руках, щоб у кожду хвилю можна було боронитися від диких звірів.

Трапилося так, що в сей самий час старий Ґориль, зібравши навколо себе своїх родичів, про щось таке радився з ними.

Digitized by Google

Вони не підозрівали, що їх оточили і тільки тоді зрозуміли се, коли скрізь залунали гучні голоси наганячів, звуки рогів, дзвін заліза і шелест у всіх кущах.

Рибалка, добре узброєний, був серед ловців.

Він чув, який крик та гомін звели наганячі і майже в ту хвилину побачив величезного Ґориля, що вилізав із кущів; се був якраз той самий Ґориль — його приятель.

Рибалка крикнув: »Ту-уелі, ту-уелі«. Тоді Ґориль привів до нього всіх своїх родичів, а тим, хто був позаду, наказав передати те саме, кажучи: Се наш друг, не займайте його.

Ґорилі обминули рибалку і кождий прошепотів йому: »Ту-уелі«. — Але позаду всіх ішов величезний Ґориль, що мав зле обличе. Побачивши, що біля вільного проходу вартує тільки один чоловік, кинувся на нього зі страшним ревом. Почувши його голос, старий Ґориль повернувся і зобачивши, що його приятелеви загрожує смертельна небезпека, наказав, щоб їх скорше розборонили. Але скаженний Ґориль не слухав його і тоді друг Ґориль повернувся і забив його: після сього всі ґорилі швидко пішли далі, бо ловці вже наближалися. Коли ловці прибігли і побачили, що рибалка має чисте копіє, без слідів крови, вони дуже розлютилися і оголосили, що він певно змовився зі звірами проти нас. І справді, при поділі здобичі, вони не дали йому нічогісенько.

По кількох днях рибалка йшов тим же лісом і знову зустрів на горбочку Ґориля, який зупинився і сказав:

— Стій, здається, що я тебе пізнав. Чи ти нам не рідня і приятель?

— »Ту уелі, ту-уелі!« — озвався рибалка.

— Так воно й є. Тоді ходи зі мною

Ґориль привів рибалку до свого гнізда на дереві і почастував його свіжими бананами, ріжними ягодами, горіхами, соковитими корінням, — навчив його відріжняти смачні і здорові ягоди та коріння від шкідливих та гірких.

Повернувши до дому у своє село, рибалка покликав старих людий і оповів їм про своє знайомство з ґорилями.

Коли старі люди почули, кілько ягід, коріння, горіхів та взагалі рос ин, які вони досі вважали шкідливими, справді смачні і здорові, вони всі погодилися однодушно, що ґорилі зробили їм велику прислугу. Тому тут же вони постановили, щоб усе племя ґорилів уважати за дружне.

Від того часу мешканці берегів Чорної річки ніколи не кривдили ґорилів, ні великих, ані малих; і ґорилі зі свого боку не псують їх плянтацій і не нападають на жадну людину з їх племени.

Переклав з московського В. Завадський.

Загадки й шаради.

Загадка з додавання.

(Уложила Одарка Лакуста).

111
333
555
777
999

Із чисел поданих побіч додати до себе **пять** чисел, щоб дістати як суму число 20. Ся розвязка не так легенька, треба над нею досить подумати.

Льоґоґриф.

(Уложила Одарка Лакуста).

Три букви маєм всего,
Та дві лиш з них постійні,
А треті в середині
Як щастє те — все змінні.

При тім затям собі:
Не змінні — шелестівки,
Зміняються як вихор той
Одні лиш — голосівки.

Як возьмеш голосівку »а«,
Дістанеш простір широкий,
А на нім збіже, що хвилює,
Як в бурю Дніпр глубокий.

На місце »а«, як візьмеш »е«,
Дістанеш ту ростину,
Що мати з неї виробляє
Дитинці сорочину.

Залишиш »а« і »е«, а візьмеш »и«,
Дістанеш рибу ту проворну,
Що плаває у тихих водах
Й шукає собі корму.

От маєш тепер уже
Всі три голосівки,
Вгадай тепер, які то
Остались шелестівки.

Жертви.

На пресовий фонд »Мол. України« і »Світа Дитини«:

Вп. К. і Т. Гурки з Яблінки Вижної 10 (на »Живий Вінчик« за місяці: липень і серпень), К. Косідло 1·30, З. Шулик 5·00, Всч. о. Дмитро Кубаєвич, катехит із Делятина 6, Вп. Федір Ємчук з Вест Форт Віліям 50 центів.

Разом зложено: 22 зл. 30 ґр. і 50 ам. центів.

Річна передплата для:

Краю 12 золотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 60 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 сотиків.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько. **З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.**

Digitized by Google

Львів 1922 р.

МОЛОДА УКРАЇНА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

Осінь.

Червоні личка яблука
Показують між листям —
Червоні личка, що аж-аж!
Лиш цілуватиб їх — та зваж!
Прислухайся їх вістям!

„Лиш той нас буде цілувати,
Хто нашу маму рідну,
Як треба було, зачесав,
Її подвірє замітав —
З тим сядем до обіду!“

Високо злетів жайворон —
І тішиться й жалиться:
„Гей, не далеко вже той день...
Замовкну, та нових пісень
Прийдесь у школі вчиться!“

Як батько се почув, сказав:
„Чиж ви найгірші діти?
Беріть у руку таблички,
І таблички і книжечки —
До школи вам ходити!“

„Здоров! здоров! здоров! здоров!..“
Який то гомін чути?
Се відлітають журавлі
Й тужать, що в нашому краї
Не можуть довше бути.

Г. Костельник.

Digitized by Google

Осип Назарук.

На „Золотім Березі“ Мічіґену.

а березі Мічіґену виросло світове місто Шікаґо.

Шікаґо — найбільше простором місто світа, збудоване на березі одного з найбурливійших озер світа. Шалене своїм розвитком, місто над шаленим озером має свою питому красу і то велику. Мабуть найкрасше й найвиразнійше виступає вона на »Золотім Березі« озера Мічіґену, званім так тому, що на нім розложені красні й дорогі вілі міліонерів. І ще тому, що реґуляція сімох миль того берега коштувала сю »столицю золотої пшениці« — 200 міліонів долярів.

»Золотий Беріг« Мічіґену побачив я вперве в товаристві двох Буковинців у неділю рано 4 листопада 1923 р., вийшовши з ними на прохід до парку Лінкольна. На дворі було свіжо й накрапав легкий осінний дощ. Крізь гиллє безлистих уже дерев парку видніли бурливі води озера. Ми пішли його берегом. Воно таке чисте, що не даром се величезне місто уживає його води до пиття. Другого берега озера не видно, бо воно дуже велике. Далеко видніли на нім кораблі.

Озеро бурилося й пінилося як несамовите, хоч вітер не був сильний. Величезні буруни води, білі від піни, скакали на похило обмурований беріг, мов розгукані табуни білих коний і від часу до часу заливали навіть дорогу, кидаючи на беріг скамянілою піною. Довкруги пусто. Тілько деколи перейде хтось, або перелетить авто. Налюбувавшися прогулькою, пішли ми оглядати оранжерію, звіринець і акварію в парку Лілкольна, що тягнеться понад озеро.

Скрізь вступ даром. Оранжерія не велика, але цікава, вся під скляним, високим склепіннєм. Зараз на вступі — малий млинок із темним колесом. Вода біжить по нім і крутить ним та спадає в цистерну, де пливають золоті й шкарлатні рибки. Все те в буйній, тропічній зелені. Багато дерев і ростин та цвітів бачу тут вперве. Ось якесь величаве дерево з листєм, цілком подібним до шувару. Ріжного роду пальми з гладенькою й поросłою корою. Онде цинамонове дерево. А тут знов дерева, що пускають корінне з гилля! Воно звисає масами і старається дістатися як найскорше до землі, щоби ссати з неї поживу. Деякі корінці вже щасливо дісталися до чорної матері-землі, багато ще звисає в воздусі. Ті виглядають як тоненькі шнурочки, що пригадують шнурочки дощу. Заки досягнуть землі, кормляться вони по дорозі з грубого пня дерева, порослого чорним, вогким мохом. А ті, що вже досягли землі, такі грубенькі, як пальчики добре годованих дітий. А онде стоїть цинамонове дерево з гладкою корою. Скрізь надписи в мовах анґлійській і латинській, але деякі цілком закриті скоро росгучим листєм. Тільки крайчики таблиць видніють тут і там.

Є багато якоїсь ростини з великим листєм дивного кольору: зовсім як гаддє. Такого гадиноватого кольору є й цілі пні дерев і малі билини. З цвітів найбільше хризантем — ріжних кольорів: жовтих, білих, краски синявого бозу, все в ріжних відтінках. Деякі двокольорові (дві краски на однім цвіті хризантеми). А онде темно-червоні цвіти високих бананових дерев. А ось один із родів дерева, що називається »Musa sapientum». Те, котре ми бачили, мало тільки 5 великих листків, але кождий з тих листків був величини гиляки. Ніякого цвіту на нім не було.

Йдемо до звіринця, зачинаючи пташинцем. Перед ним в округлім кіоску, покритім дротяною сіткою, мокнуть на дощі орли. Деякі похнюпилися, а деякі ні. Всі дивляться в напрямі великого простору води озера Мічіґен. Полетіли б. Та бал

Входимо до більшого павільону. Тут тепло. Нашу увагу звертають шкарлатні ібіси. Сумні-сумні. Один із моїх товаришів каже, що десь читав, що вони вимирають.

»Цукру«! — кричать весело голуби. Заглушують їх часом зелені й золоті попугаї своїм верескоm. В одній з великих кліток є багато »птичок любови«, зеленковатої краски. Всі без виїмку сидять парами. Все по двоє і все співають. Поважно ходять по соломі величезні струси. Лебеді з гнучкими шиями пливають.

Цікаво, що в тім самім павільоні поміщені і звірята. Ось помалу пливає в басейні молодий, але великий гіпопотам, дар міліонера Врайґля. Онде »павукова малпа« — така чорна, як вуголь. Сидить спокійно. Ось австралійські кенґуру скачуть на великих задних лапах. Багато звірів, які були мені досі зовсім невідомі.

В далекім павільоні прекрасні ґатунки тиґрів; знаменито виглядають. Видно, мусять мати добрий і достатний харч. Чистота тут дуже велика. Такої я не бачив в европейських звіринцях. Неприємної воні зовсім не чути. Павільони високі й сильно вентильовані. Тепло в них. Найкрасше з тиґрів виглядав сибірський. Велитень! Пишний і спокійний. Яґуари в порівнанню з ним невеликі і негарні з облича та дуже неспокійні: все вертяться й бігають по клітках. Нараз загримів лев. А загримів так сильно, що здавалося, немовби склепіннє тряслося. Навіть яґуари успокоїлися в своїй клітці, почувши сей рев. А чорні, блискучі леопарди цілком тихо поставали. Були між ними й дуже гарні, не тільки чорної краски. Підходжу до клітки льва. Велитень. Сам один у клітці. Грива величезна. Виглядає прекрасно. В сусідній клітці дві львиці, так само добре годовані. Лежать. Лев бачить їх добре, бо тільки кратами відділений. Зачинає тиснутися до крат і близько, близько сунеться попри крати — то сюди, то туди.

Деякі клітки мають занавіси. І тут відбився вплив пуританізму.

Йдемо до акварні. Вона в окремім павільоні, збудованім 1922 р. Півсумерк. На середині водограй тихо плеще тоненькими струями водиці. Кругом нього над басейном ледви блистять ріжнокольорові лямпи, осклені матовим склом. А в басейні пліва-

Digitized by Google

ють червоні й золоті риби. Всі стіни — з води, яка блестить за склом. У водних стінах багато перегород. Скрізь інакший рід риби. Онде ліниво пливає »болотна риба« з найбільшої ріки Міссісіпі, звана також »водним котом«; має широкий, поганий рот і трохи пригадує сома з нашого Дністра, але сом красший. Ось кілька ґатунків риби, що називається »камяний або озерний стурджон« (acipemser rubicundus). Се риба велика, чорна, сподом біла. Деякі її ґатунки дуже подібні до дністрової чечуги.

Ось »риба собача« (amia galva), товста і пятниста.

А тут якась горбата риба, сильно смішна; виглядає як старенька бабуся — навіть рухи має такі.

Великі риби-вюни з Конґа — чорніють звинені як гадде.

Дуже цікава риба, звана по анґлійськи Bluedill Sunfish (»Голубозяберна риба сонця«): має дійсно ясно голубе остє, що виразно видно крізь її золотисте тіло, немов майстерні десені гарних красок. Вона невелика.

Недалеко від неї пливає собі мабуть наш костриж (persa flavescens), правдоподібнійше свояк нашого кострижа. З пасмугами.

Коло нього риба Bullhead (»бикоголовець«) — вусатий. Один із моїх товаришів каже, що бикоголовець дуже смачний і не має остий.

Біля нього риба, звана »бофало« — чорна, груба, але невеличка.

Дальше — багато ґатунків пстругів: Білі пструги (Albino Brook Trout) зі стейту Міннесота або »Держави Північної Звізди« (по індійськи »мінне« значить »вода« — сей »стейт« дуже богатий в рибні озера). Білий пструг — таки дійсно білий, але не так, як наші риби, тільки такий білий, як людське тіло, сильно вимокле в воді. Луски на нім не видно.

Чорні пструги зі стейту Вісконзін (наголос на середнім складі). Сей »стейт« називали колись »державою дахів« — мабуть від печер, у яких там колись жили люди.

Пструги »райдуги« (або веселки), Rainbow Trout по анґлійськи, Salmo iridens по латинськи. Вони походять із західного побережа. На середині тулова мають смугу, дійсно подібну до дуги. Прекрасні.

Є ще тут пструги сині, сталевоголові й инші — в багатьох ґатунках.

Згадаю ще чудові колєкції пурпурових і золотих риб (Carassius auratus). Вони переважно з Китаю. Краски їх дуже гарні й сильні. Хвости їх мов у птиць, тільки дуже гнучкі.

І в оранжерії і в звіринци і в акварії багато дітий з мамами, але найбільше їх в акварії. Тішаться рибками. Тиснуться, бігають! А є тут чим цікавитися! І ще незабаром зачне Шікаґо будувати величезний звіринець за містом, коштом багатьох міліонерів. Се наймолодше світове місто хоче мати честь, яку дають великі культурні діла. Збіднілі міста Европи не можуть собі позволити на такі видатки.

Виходимо.

У парку чути якийсь дивний рев. Ідемо в тім напрямі. В басейні під голим небом пливають 4 морські льви, закидають свої невеликі голови назад — і ревуть. Вилазять плетвами на камінне — і ревуть. Знов скачуть у воду — і ревуть. Нуркують. Крутяться. Мої товариші, що вже довго тут жили, поясняють мені, що се дуже пажерливі сотворіння. Неділю тут так шанують, що ніхто не працює. Отож і звірям у неділю не дають доглядачі харчів. Але морським львам мусять дати! Вони вже ревуть — упоминаються, хоч що йно год. ½ 2, а їх кормлять о год. 4.

Йдемо дальше. Дощик перестав падати. Тільки озеро Мічіґен дальше піниться і дреться на золоте побереже.

А потому я жив у Шікаґу. І бачив у нім усі пори року і життє в часі них. Таке бурливе життє, що Европейцеви, котрий не бачив великих міст Нового Світа, важко уявити собі життє в них. Головна познака того життя — рух. Шалений рух. Рух людий і машин. Сотки тисяч авт летять улицями. Як повінь пливуть. День і ніч, день і ніч — без уповку. Малі мотоциклі, великі авта, величезні автові омнібуси на два поверхи. На перехрестях стоїть поліція й задержує ту повінь та перепускає другу з иншої улиці. А де рух більший, там роблять се автомати: на перехрестях стоять будки з зеліза й цементу, з зеленими й червоними як кров очима. Кліпне зелене око — можеш їхати, поки воно світить. Кліпне червоне — не вільно, поки воно горить. І всі слухають того стовпа з мертвими очима! Велике місто вчить дисципліни. Часом хіба який пяний не додивиться й їде проти червоного ока. В мить надлетить поліцай на шаленім мотоциклі: не — їде, а летить! Зручно вминає дику повінь машин і ловить переступника. А часом горить у Шікаґу. Тоді зявляються на улицях малі червоні мотоциклі огневої сторожі й — женуть!! Проразливим свистом, який опановує весь шум і рев величезного міста, розган ють повінь авт і людий. А за тими малими — женуть великі як огонь червоні авта огневої сторожі, навантажені зелізними драбинами й сикавками. Женуть без памяти, трублять і свищуть. Навіть їдучи попри школи, не зменшують біг. Се верх руху в сім величезнім місті, котрий все великий. Се рух взагалі небезпечний; він що року убиває стілько людий, що порядна битва в часі війни. Деякі компанії мають тисячі авт, напр. »Єллов« (жовта). Ті авта летять скоро, скоро, як небезпечні потвори. І маєш вражінне, що ти в небезпечній пущі, де звідусіль чигає на тебе смерть. Ті компанійні авта навіть розмальовані так, як гади: є жовті, є чорні, є такі як шахівниця — ріжних кольорів. І шиплять подібно, як гадде. А великі, як кров червоні, округлі лямпи, вмуровані в землю серед улиць розмежовують шлях на дві части — в один бік пливе одна струя авт, у другий бік друга.

В середмістю глота авт не до описання. Коний не видно. Тут кажуть, що Вашинґтон освободив — Америку, Лінкольн — муринів, а Форд — коний. Форд — се головний фабрикант авт. Тільки рідко можна зустріти поліцая на кони. Коли його кінь підніме голову й зарже у тім стовпищу каміння й машин, мається вражінне, що він жалується на людий та заповідає їм якесь нещастє, таке велике й довге, як се місто: ним можна їхати 10 (десять) старокраєвих миль в однім напрямі...

Але не треба думати, що Шікаґо негарне. Ні. Воно гарне. Мабуть ні одно велике місто не має таких парків і такої маси дерев в улицях. Се мабуть найзеленійше з великих міст світа. Є й такі тихі улиці, як у Львові або у Празі: зелень і тиша. Майже ціле місто потопає в зелені — з виїмком

Digitized by Google

середмістя (котре називається »луп«) А поза середмістєм можна й коний ще бачити. В літню спеку йдуть вони повагом — у капелюхах. Бо жара тут часом велика, хоч велике озеро недалеко. В горячі дні над берегом озера і в його водах непереглядні маси людий. Богато з них з дому їде автами вже в купелевих костюмах. Слухаєш — усі мови світа тут почуєш. Се правдивий новочасний Вавилон.

Як будете, молоді приятелі, оглядати колись чужі міста, не забудьте оглянути їх кладовищ. Бо по них пізнати культурність людий більше, ніж по чім иншім.

В Шікаґу є багато кладовиш. А одно з найкрасших — німецьке кладовище при бульварі Ірвінґ. Се просто чудовий, старий ліс. А в нім маса прекрасних дорогих памятників із мармору і ґраніту. Піраміди, обеліски, гробниці як доми. Все сховане в лісі — серед міста. Дороги литі з асфальту. Багато цвітів. Чистота — як у сальоні. Трави стрижені. В середині того святого ліса озеро. Камяні гробниці сходами сядають аж до води. Кругом старі дерева. На них кормильниці для птичок. На озері островець. До нього провадить асфальтовий місток. Скрізь надписи виразні, солідні. Велика каплиця з грубих бльоків червоного ґраніту, з гладко полірованим в одвірку, а скрізь рапавим. Дике вино її обнімає. Над нею високі дерева. Скрізь тихо і гарно. А кругом місто — велике місто шумить. Та сюди шум не долітає.

Питаю при брамі сторожа, чи тут хоронять Німців протестантів, чи католиків. Каже, що всіх.

Взагалі Німці куди б не приїхали, скрізь доробляться, забогатіють, лад і порядок і культуру творять. Вони приїхали сюди так само убогі, як славянські племена. Але великою пильністю й ощадністю доробилися.

Українців тут багато. Мають тут найкрасшу зі своїх церков в Америці, вартости чверть міліона долярів з дуже великим огородом — серед міста. На тім огороді гарно бавляться наші діти. Але говорять іще по американськи (анґлійськи) хоч і вміють по свому. Привикли у школах.

А в зимі прерія пригадує собі часом, що тут вона колись панувала, коли ще не було »блідих лиць«. Пригадує собі — і зачинає дути! Сніговійниця шаліє улицями Шікаґа й часто перериває рух. Тоді чудово виглядає озеро — все неспокійне. Попри беріг замерзле. Сніговійниця шаліє по нім і затирає границю між небом і водою. Мете і як батогами січе. Так гарно тоді блукати берегом Мічіґену!

Раз у таку сніговійницю зустрів я малу дитину — саму. Дівчинка була. Йшла плачучи, закриваючи очи від снігу. Може сирітка. Поліцай узяв її за ручку й попровадив. Кілько тепер таких сиріт у нашім краю?

Та є тут одна страшна хороба: ностальґія — туга за Рідним Краєм. Вона так мучить, що кождий лист з рідних сторін лежить, заки його отвориш — довго. Всі тут хорі на ностальґію. О, значіннє Рідного Краю пізнається що йно на чужині. Хто довго не був на чужині, не знає сього.

Дівча і Пчілка.

Пильна пчілка по садках
Мід збирала у квітках
І до вулика носила.
Аж дівча їй каже раз:
„Ти пєш з цвітів, — хоч нераз
Є у них отруйна сила".
„Про отрую добре знаю",
Каже пчілка їй в одвіт,
„І тому збираю мід,
А отруйну їдь лишаю".

Зі збірки байок Ґавля перелицював Роман Завадович.

Е. Ю. Пеленський.
(Бурий Лис).

Словний.

(Із циклю: »Пластові оповідання«).

— Ярку, Ярку! — кличе ненька Ярка зі саду — Ярку, гості прийшли.

Ярко прибіг урадований.

— Скоб. Прошу сідати.

— Скоб — відповідає старший Юрко, подібно як Ярко пластун.

— Скоб. Дякуємо, але не користаємо з запрошення, бо зараз їдемо до Вижниці до Евгена з ділом — каже Славко, який прийшов разом з Юрком.

— Мабуть і до мене вступили за ділом.

— Згадав. Нині пополудни робимо забаву, на яку тебе просимо. Забава заповідається гарно. Буде богато товаришів...

— Не можу користати з вашого запрошення, бо маю заняттє після полудня.

Після полудня пішов Ярко на луку. Він обіцяв сирітці-Михасеви, що навчить його читати та писати.

Вечером вернув Ярко домів. Він переконався, що у Михася є не аби які здібности до науки. Коли він при Ярковій помочи навчиться читання, то зготує собі красше буттє, як теперішне. Так думав собі Ярко. Він ще постановив увесь час ферій вчити Михася. Ізза сього огорнуло Ярка внутрішне задоволеннє: він не зломав слова і зробив добре пластове діло.

Digitized by Google

І. Педерцані-Вебер.

У країні золота.

(Докінченнє).

Крім недостачі води давалося мені в знаки й веремя. Найхолоднійші місяці в Європі відповідають в Австралії найгорячійшим так, що я в Новозеляндії мерз у липні, а в січні пропадав від жари. А що я шукав золота в серпні й вересні, яких температура відповідає температурі Европи в лютому та в березні, то був виставлений на всі страховища морозу, вогкости й стужі, хоч сніг не падав ніколи.

Зима починалася в Новозеляндії 21 червня, а літо 21 грудня. Весна наставала з кінцем серпня.

Кождого ранку, як тільки я подбав про запас води, йшов я до праці. Та се могло бути тільки тоді, коли не було дощу, ні бурі.

Моєю роботою було копаннє золота. Я довбав тут і там у кременіні глибокі діри. Як тільки лім чи збіч скелі лежала вільно в денному світлі, шукав я там золота. Розбиваннє твердих відломів скель, усуваннє грузу з печер і розколин, мучило дуже й ранило руки. Я мусів дуже часто спочивати. Цілими днями копав я аж до виснаження, а нераз і цілий тиждень і не відкрив і зеренця золота. Иншим разом заблищало мені золото широкими полосами вплетене вязками в камінь. Повелося мені як Ґанталеви, якому овочі на дереві вічно висмикалися з рук. І я не міг їх прихопити. Із невимовним трудом виломив я шмат скелі, в якій була жила золота й витащив на край закопу. Та тут він вихопився мені й потручений лявіною каміння, покотився в глибінь. Иншим разом лопата замість у кремінь ударила в жилу золота й розбила її на дрібосенькі частиночки й так на млі ока пропала праця цілого тижня. Так що раз більше пересвідчувався я, що сам один робітник не вистає до копання золота й що дуже немудро було, що я не найшов собі товариша. І то не тільки зза зиску, але й ізза мене самого.

Самота мучила мене. Я відчував ті терпіння, що про них згадує святе письмо: »Горе сьому, хто самітний!« Молодий, повен розмаху до виявлення душевних вражінь, засудив я сам себе на вічну мовчанку! Я привів себе в небезпеку, що забуду англійщину, що було би страшне для моєї будуччини. І як я в Гокітіці мав через край нагоди до вивчення сеї конечної в Австралії мови, так тут у пустині пізнавав я що раз, коли голосно викликав кілька звичайних речень, що я тут багато призабув.

Недостача взаємин і самота мучили мене найбільше в слоту. Слотливі дні, як справжні цвітневі дні, бо вересень подобав справді на сей богатий у дощі й бурі місяць у рідній країні, приковували мене до моєї хати. Гураґани, що виривали дерева з коріннєм, скидали цілі лявіни каміння, перекидали скельні відломи, не давали перебувати під голим небом. У страшні, самотні години, що їх я пережи вав у безділлі, кидаючи в багаття, що все жевріло, від часу до часу свіже поліно, прирік я собі при першій нагоді кинути сю пустиню, в якій мав я стати міліонером.

Та сеї постанови не міг я виконати, бо важка непривична праця, розпучливі душевні настрої та лихе відживлюваннє сильно підтяли мене й я занедужав на пропасницю. Одного ранку лежав я обезсилений на всему тілі, не міг підвестися з постелі та потонув у півсон, в якому бачив привиди. Сни справляли мені радість і щастє, бо виривали мене з пустелі.

Я бачив себе з грішми, які виміняв за знайдене золото на кораблі, що віз мене в рідну країну. Із чердака заздрів я, коли ми переплили Атлянтійський океан, остров Гельґолянд, що виринав із сірого моря лискучими скелями, бачив я Куксгафен з огняними кораблями, морською ліхтарнею, лісом щоглів на кораблях, що стояли на якорях при берегах Лаби. В кінці доїхали до Гамбурґа. Із корабля поспішив я на залізничний дворець і погнав поспішною валкою на схід у рідну сторону. Із филь Висли виринули вежі й мури рідного міста.

У короткому часі ввійшов я в дім, де жила моя ненька, й опинився в її обіймах...

За те страшні й болючі були маячіння, що їх мав я в горячці. Я був у безнастанній боротьбі з вужами, що тузинами прилазили й вилися довкола голови, шиї й рамен і наближали голови з розявленими пащами та висолопленими неспокійними язиками до мойого лиця. Або відділ зоружених людий, що сидять кождому золотокопови на пятах, як тіни, появлялися саме в хвилі, коли я добув брилу золота в пустарі, вязали мене й поривали зі собою.

Після сього пробудився я з голосним криком, вкритий холодним потом на чолі й лиці й побачив два великанські вужі, що звинені лежали на моїй груди й спали. А я не мав уже сили, щоби піднятися й прогнати їх, або вбити, тільки впав в обморок.

Коли я знов прийшов до себе, я вже не був сам. Біля мене сидів старший уже мужчина, що зразу говорив по анґлійськи, а коли я йому вриваною мовою оповів свою долю, став говорити по німецьки.

Микола Єнзен, так він звався, походив із східної Фризії й тинявся вже від пяти літ по Новій Зеляндії, як золотокоп та не міг найти горяче бажаного металю, хоч копав пильно та полокав пісок у ріках. В кінці завів його припадок, що його вважав я божим привидіннєм, у мою пустару. Тут найшов він мене непритомного та окруженого купою вужів.

Під його доглядом виздоровів я так, що вскорі, вільний від горячки, міг я підвестися й виходити о палиці з хати. Із вдяки подарував я йому не тільки хату, але й усі прилади, бо я їх не потрібував уже. Я рішився по можности найскорше кинути пустару.

За порадою приятеля пішов я в місто Вестпорт, віддалене на двацять анґлійських миль, що саме будувалося. Він запевняв мене, що тамечки, я позбудуся горячки, бо місцевість лежала над мо-

Digitized by Google

рем. Його ворожба сповнилася, бо тільки я вдихнув морського повітря й побув там кілька днів, вернув до здоровля.

Моя заощадженина, що правда закупном знарядів і знадібя золотокопа сильно зменшена, позволяла мені жити кілька тижнів безжурно та без инших зисків. Мимо сього шукав я то тут, то там роботи, та ніде не находив нічого відповідного. Девять миль від Вестпорту був табор золотокопів, а в недалеких горах жили туземці, що від часу до часу сходили до міста, щоб купувати прикраси, себто роботи з ріжнобарвного скла, яркобарвні сукна, залізні товари, порох і тютюн. Колиб я мав стілько ріжних товарів у запасі, як ми мали в Гокітіці, то скоро став би я богатирем, бо золотокопи й туземці були знаменитими покупцями, що платили кожду жадану ціну. Та так мусів я тим, що в Вестпорті единим жерелом заробітку була виміна й торговля, тільки бездільно приглядатися. А при тому зазнати сумного досвіду, що моя заощадженина з кождим днем розпливалася, мов віск на сонці.

Одного вечера сидів я зажурений і безрадний, що буде зі мною, в шинку, що мав горду назву »гостинниця й ресторан«. Я пив поволи тільки склянчину бренді, бо не йшло мені про питтє, тільки про гостий, що сюди раз-у-раз входили й виходили. В тім появився золотокоп, що як я із виразу його лиця та з мови міг здогадуватися, попав на гарну знахідку золота. Він казав собі подати, що кухня й пивниця мали найкрасше, та коли добув годинник, попав у лихий настрій, бо той стояв. Він оповідав мені, що має вже його двацять літ і привіз його зі свойого рідного краю, з Ірляндії. Сьогодні вперше відмовив він служби.

— Нехай коштує і три фунти. коби тільки хто направив — закінчив він свою бесіду повну проклонів.

Лискавкою впала мені в голову думка: »Спробуй!« В рідному місті в вільних годинах що дня навідувався я до старого годинникаря Вайґельта! Його ремесло так мені було припало до вподоби, що й сам став пробувати направляти годинники! І з часом виробився на »доктора від годинників«, як народ називав Вайґельта.

Без вагання взяв я годинник Ірляндця, оглянув його й заразісінько відкрив хибу. При помочі ножика й трохи оливи усунув я її й Ірляндець, дуже втішений моєю вдатною направою, заплатив мені три фунти. Та внутрішний голос сказав мені: »Твоїй журбі про працю та заробіток кінець. Остань у Вестпорті й осядь там як годинникар«. І я пішов за сим голосом. Моя заощадженини вистала ще на подорож на австралійський континент. У Мельбурні купив я всі потрібні до сього знаряди та в чотири тижні опісля відкрив при найбільше оживленій улиці недалеко пристані в Вестпорті майстерню, в якій направляв попсовані годинники. Я мав багато гостий і від тоді що день благословив старого майстра Вайґельта як мойого добродія. Я постановив собі намовляти кождого молодця, щоб навчився якогонебудь ремесла, яке йому по нутру, хочби тільки для розривки. Хто знає, чи й він колись, як ось я, не буде в положенню мусіти заробляти собі ним на хліб.

Інтерес ішов, бо десять і двацять тисяч золотокопів, що жили в околиці, як тільки поширилася слава між ними, що в Вестпорті живе годинникар, стали моїми постійними гостями й я заробляв стілько гроша, що міг не тільки безжурно жити, але й щадив чимало.

Одного ранку станув перед вікном, що за ним я працював, один туземець, що належав до племени Маорі й упялив зір на мої пальці. Усе, що я робив, збуджувало його увагу.

Сей Полінезієць був, як сливе всі мужчини сеї раси, високий і сильно збудований. Його більше бура, як чорна шкіра, була вся гатована. У чорному як смола волосю мав він пестрі пера. Крім сокири, що скидалася на томагавк, мав він іще кріс із кремяним замком.

Я кивнув на нього, щоб він увійшов і як він стояв біля мене, я прикладав колісце до колісця, вложив пружину й пустив годинник у рух. Коли я потім приложив годинник до його уха й він почув чиканнє годинника, наляканий скочив у кут і стояв там мов прикований та трясся на всьому тілі. Великан, який малим ударом кулака міг мене, що стояв при ньому як ліліпут, убити — видимо боявся мене й мимо просьби й кивків не хотів довше остати. Одним скоком дістався він, не відвертаючи зору він мене до дверий і вибіг на двір. Забув і кріса взяти зі собою.

На другий день появився він знову перед моїм вікном. Глядів трівожно до середини моєї крамниці. Та ввійшов аж тоді, коли я відчинив двері й затягнув його, хопивши за рамя. Тепер оповів він мені ломаною англійщиною, що вважав мене чарівником, який душі своїх ворогів замикає у срібні й золоті скритки. Вони мусять там безнастанно говорити й просити, поки я їх знов не пущу на волю.

Заразом назвав він мені з дванацять імен своїх племінників, що їх ненавидів. Він заклинав мене замкнути й їх у такий скриток, а потім подарувати

Digitized by Google

йому. Богато треба було труду й часу, щоби пересвідчити його, що його погляд неправдивий, що я роблю все звичайним механічним способом. Від тоді приходив Томі Айрімен що дня, мимо пяти годин ходу, який мусів робити з гір, до моєї робітні й сидів годинами біля мене. Вскорі став він моїм найкрасшим приятелем, що навчив мене й мови свойого племени. Ще й сьогодні пригадую собі що »капа« значить по маорськи добрий, вагіка = жінка, кагурі = лихий, а пікеніні = дитина.

Так минуло кілька місяців. Я робив що раз красші інтереси. В кінці рішив я написати до неньки, що певно оплакувала мене як пропащого.

На доказ, що я на чужині дещо доробився, післав я їй трохи гроший, перших із мойого заробітку.

Почуттє вдоволення й подяки для Провидіння, а й заспокоєння, що мене обхопило, коли я ніс лист і гроші на почту, були не до описання.

Воно не дасться порівнати ні з яким щасливим настроєм, що їх зазнав я опісля, коли в багато підприйняттях повелося й я став бо ачем.

Воно перевисшило їх усі глибоким блаженством. Та мому побутови в Новій Зеляндії, де я думав уже на все остати, прийшов кінець.

Місто Вестпорт лежало, кажу свідомо, лежало, а не лежить над течією ріки Балєр, що вливається в Тихий океан і пливе в такім напрямі, що терен, на якому побудовано Вестпорт, простягається між морем і рікою прямокутним трикутником. Пристань лежала при устю ріки, а місто на східному березі. Відсіля був пишний вид на хребти гір, що мріли в синявій далі, а яких ледняки блищали в золотому сонці. Вони творили крайні підгіря південної верховини Нової Зеляндії й опадали стромами та прірвами в долину. Тут у камінному морі круч і скельних стін розбили золотокопи свої намети, бо в сих горах крилося достатно золото. А в лісах, що зеленіли з боку й покривали низші узгіря жили Маорі.

Вид у даль із пристані був не менше гарний і величавий. Вічно филясте, всіми красками веселки мінливе море, що в приплив скидалося на лискучий щит, а в відплив чи в бурю на темнофилястий лан, чарувало не до описання.

За те побут у Вестпорті в часі, що його я там провів, був дуже немилий, а в травні, коли починалася зима, просто невиносимий.

Із берегів близьких гір, що лежали сливе перед ворітьми міста, віяв і гудів у сій порі року холодний як лід вихор, що зривав дахи, перевертав хати й гасив огонь у печах так, що ми цілими тижнями не тільки не могли нічого теплого зїсти, але й мерзли страшно.

На морі зривався тоді гураґан за гураґаном, що гнав високі мов вежі буруни на улиці міста, незахоронені ніякими греблями. Буруни заливали місто й підмивали землю, через що багато домів ставало румовищем. Було се все тільки передвістником катастрофи, що зірвалася над Вестпортом 23 травня.

Що вихор у навечерє сього дня ослаб, а й шум моря, який мені тижнями не давав спати, ущух — жильці міста в надії, що лютий час бурі минув, знову розвели огні в печах і варили пильно. Та в ночі заревів гураґан наново з гір. Ще лютійший як доси. Погасив що йно розведене багаттє й ще на кількох домах позривав дахи, та розвіяв іскри й полумя на всі боки.

Так і прийшло до сього, що скоро світ 23 травня згоріла більша частина Вестпорта, яка складалася з деревляних будівель.

Я ледво мав час зодягнутися, оставив мої річи на божу волю, тільки з грішми в нагрудній кишені побіг на беріг моря. Тут скаженіла ще більша буря, яка несла на місто, пощаджене пожаром, буруни як доми. Вони розносили сливе всі доми в румовище, заливали й підривали землю, через що повставали розколини широкі на кілька метрів. Води поривали сотки людий.

На протязі кількох годин океан і огонь знищини цвитуче місто Вестпорт. Тільки до пятьдесять жильців могли втекти на горбок, куди не сягали ні огонь ні, вода.

Сиділи ми тамечки ціл'ський день і ніч у безнастанній трівозі, що мусимо погинути з голоду, коли з сусідних загород не прийде поміч.

Ранком 24 травня вспокоїлося море й кораблі, що прибули з Оклєнда та Стеворта, могли причалити. Сі кораблі повезли нас опісля до австралійського континента. По тижневи відплив я відсіля до Сан Франціска. На заході Америки найшов я другий рідний край. Туди спровадив я, коли осягнув значіннє й богацтво, неньку й рідню з Европи.

Та згадка про пригоди, що межували з очайдушністю й завели мене »від шкільної лавки в країну золота«, живе незабутня в моїй тямці.

Переклав А. Лотоцький.

Ґуґу.

Цвітка.

Учитель і його ученики вертали з прогульки. Один із хлопців, що йшов поперед усіх, завважав корчик цвітів.

Ось які гарні цвітки! — закликав.

Зірвім їх — сказав другий.

Молодий учитель не м г заборонити. Він знав, що хлопці ні не зрозуміють його, ні не послухають. Він подумав:

Шкода, що ти завважав бідні цвітки; у тебе бистрі очи та не на те, щоби цвітів шукати.

А голосно сказав:

Беріть, кому треба, та лиш по одному, бо й для мене мусите оставити трохи цвітів.

Не дуже я дбаю про цвіти — сказав перший — але один таки візьму. Він мені належиться, бо я перший побачив цвіти.

Мені також належиться, бо я перший піддав думку, щоб їх рвати! — сказав другий.

А я зірву, бо пан учитель позволив! — сказав третій.

Я з'рву і занесу мамі; вона дасть мені щось добре і любитиме мене ще більше — сказав четвертий.

Я занесу цвітку молоденькій сусідці. Нехай знає, що я і на прогульці думав про неї і вже перестане раз гніватися на мене! — подумав пятий.

Digitized by Google

Я засушу її до зільника — сказав шестий.

Я покладу її у вазу в сальоні — сказав семий.

Я дам її нашій козі — шепнув осьмий.

А я тішитися му її красою і пахощами, поки вона ще живе — сказав тихо учитель і нахилив лице над гарними цвітами.

* * *

Що ви зробили зі своїми цвітами? — питав на другий день учитель хлопців.

Я був сам на себе лихий — сказав перший. — Я припняв цвітку до блюзи так необережно, що на блюзі остала від неї пляма. Поки я прийшов до дому, цвітка зівяла і я очевидно викинув її на смітник.

Я зробив те саме, бо й моя зівяла, поки прийшов до дому — сказав другий.

І я також — закликав третій.

За мене зробила те моя мама — оповідав четвертий. — Я також приніс до дому цвітку зівялу, що годилася тільки на смітник, та я на ній зле не вийшов. Мама утішилася, що я не забув про неї і дала мені за се велике тісточко.

Ти по правді зле не вийшов — заворкотів той, що рвав цвітку для сусідки і не сказав більше нічого. Він ніс усю дорогу дуже обережно бідну цвітку, але вона таки зівяла і ніяк не годилася на дарунчик. Тому він на перепросини мусів купити у огородника троянду і витратив на те усі свої дрібні ощадности.

Я стидаюся, що рвав цвітку, не маючи при собі ні бляшанки, ні бібули — сказав ботанік — бо і в мене зівяла вона без ніякої користи.

Я пробував свою покласти до вази в сальоні, та мене за те лиш насварили дома, бо вона зівяла і не була гарна.

І коза не хотіла її їсти. Я ніс її без потреби пів милі — злісно воркотів власник кози.

А ваша цвітка, пане учителю, чи вона також так швидко зівяла, як наші? — питав учителя молодий ботанік.

Моя цвітка цвите ще досі, як її посестра, а краса її треватиме ще довше, ніж її сестер — відповів усміхаючися учитель.

Як ви її принесли? — питав зачудований ботанік. — Я не бачив у вас ні бляшанки, ні бібули.

Моя цвітка цвите ще й досі там на поли — відповів учитель. — Вона перецвите, розсіється і за рік із сеї одної цвітки буде богато нових цвітів. Та ще скажу вам, хлопці, що я й до себе приніс її — у спомині, і там у спомині вона довго ще остане така свіжа й гарна, як була на поли. Я ще довго бачитиму її красу тоді, коли у вас спомин краси цвітки замінився спомином погани зівялого зілля. Моя цвітка, хоч я і не зірвав її, принесла мені більше приємности, як ваші вам. Вона лишила у моїй душі відблиск образу своєї краси, значить того, що в ній було найціннійше. Ви ломили чуже добро, чуже життє, щоб загарбати у цвітки щось, чого ви самі не розуміли, ні не вміли відчути. Ви погубили красу цвітки на те, щоби здобути собі на власність трохи зілля, що гниє нині на смітнику. З сеї пригоди може навчитеся, що не все можна добути для себе, хоч загарбається його в руки, забереться для себе на силу. Ось бачите самі, що я від цвітки дістав найбільше, хоч лишив її там у поли.

Я також зле не вийшов на своїй цвітці — обізвався четвертий хлопець. — Я дістав за неї велике солодке тісточко і мама любить мене ще більше, як перше. Мені оплатилося нести її до дому.

З тебе буде колись добрий крамар, мій любий — сказав сміючися учитель. — Хочби ти став по званню мистцем, ученим, чи письменником, не будеш нічим иншим, тільки крамарем. Думаю також, що воно і в будуччині буде оплачуватися тобі, але тільки через те, що люди бувають легкодушні і не вміють критично й свобідно оцінювати вартостий. — Ось тепер, сама цвітка не дала тобі нічого, бо ти не умів узяти того, що в ній було щось варте, але зиск за неї ти дістав через те, що твоя мама... Ей, не скажу. Шкода мені сеї лєкції; твої родичі добре і правильно платять, а з тобою нема клопоту; сам пильно збираєш від мене науку, вчишся, щоби гроші родичів не пропали. Але скажи мені, молодий крамарю, чи від свойого тата дістав би ти що за зівялу, а хочби і свіжу цвітку?

То правда, що від тата я не дістав би нічого, але для тата я не ніс би стебла пів милі. Як би не мама, я і не рвав би цвітки.

І цвітка була би цвила там на поли, була би втішалася сонцем і прикрашувала все довкола. Як богато краси марнується в життю для таких добросердних, чутливих дам, як твоя мама. — Ну, хлопці! Шкода часу, зачинаймо лєкцію!

Пчілка і Голуб.

З річки коло броду
Пила пчілка воду.
Вітерець повіяв,
Пчілку в воду звіяв;
Пчілка потопає,
Ратунку не має.
Аж голуб прилинув
Тай листочок кинув.
На листочку пчілка
Плила гонів кілька,
Крильця просушила,
Тай в світ полетіла,

Сів раз голубочок
В лісі на дубочок,
Бо днинонька люба;
А стрілець з під дуба
Під крилонька мірить...
Та чи хто повірить? —
Пчілка прилетіла
Та стрільця вжалила
У руку глибоко —
І стріл пішов боком.

Не все, милий друже,
Вартне те, що дуже,
Бо й мале, як може,
В потребі поможе.

З байок Гавля перелицював Роман Завадович.

Digitized by Google

Кокос.

(З казок Самоа).

На острові Упало, в сикоморовому гаю, був колись палац короля Порцупіна. Порцупін мав доньку, красуню Сіну, чарівну, мов травневий місяць.

Одного разу, по своєму звичаю, пішла Сіна купатися до моря. А море було тихе, виблискувало під місячним сяйвом, мов срібне люстро, і тільки коли-не-коли зявлялися на ньому білесенькі фильки, що грались одна з одною, з тихим шумом вибігаючи на беріг. Сіна сміялася до них, ловила їх, поринала в прозору воду, ганялася за сріблястими, швидкими рибками. І раптом зловила одну рибку, та не просту, а дуже дивовижну. І так її рибка зацікавила, що мерщій вийшла вона з води, хутко накинула на себе одежу та й побігла до палацу, міцно тримаючи в руках свою здобич.

Коли показала Сіна свій полов батькови, то й король Порцупін дуже з тієї рибки дивувався. Бо, хоч і довго він жив на білому світі, але ж іще ніколи такої рибки не бачив: була вона, немов би й звичайна рибка, а тільки ж головку мала таку, неначе горішок, оброслий гнідою вовночкою. Тому й порадив він доньці не випускати в море тієї рибки, але пустити її в воду в камяній мисці, щоб потім подивитися, що з того буде.

Так і зробила Сіна.

Другого дня, як прокинулася, зараз побігла дивитися на свою рибку. І незмірно вона здивувалася, що рибка за одну-однісеньку ніч так виросла, що вже величезна камяна миса стала для неї малою. Пустили тоді рибу до иншого посуду, та й той вже рівно на другий день був для риби за малий. Риба росла та росла, й голова в неї робилася ще дивнійша. Коли з початку була така, як горішок, потім стала, мов яблуко у вовні, а тепер уже була, як волохатий кавун.

Але було ще дивнійше, що з кождим новим днем усе більше й більше тая чудернацька риба привязувалася до Сіни. Мало з води не вискакувала, коли Сіну бачила й так на неї дивилася, немов би щось хотіла сказати.

Дівчину се дуже бавило й вона цілими днями гралася зі своєю рибою, яку вже перенесли аж до морської затоки, бо вона і в озері не поміщалася. А одночасно зростала й її голова, що ставала просто потворна: то була, як кавун, потім стала, як чавун, потім, — як би вам сказати, до чого й порівнати? — така стала, як церковна баня, тільки вся гніда та волохата.

І коли така голова в тієї риби стала, — почала її Сіна лякатися. Все далі й далі відступала вона від берега, коли приходила подивитися на свою рибу, а нарешті — й зовсім почала її цуратися, дарма що й сама ту рибу дуже любила.

А риба все росла, зростала також і її потворна голова.

Й вирішила тоді Сіна, що втече вона від своєї риби аж до тітки в гори, де нема моря й жадних риб. Прогостювала вона там, скільки можна було, але ж у гостині віку не вікувати, то й мусіла повернути до дому.

Тільки ж коли вона на свій острів ступила, мусіла йти до дому лише тією стежкою, що вела повз морської затоки, де жила її риба. Ото ж тільки вгляділа риба свою колишню приятельку, — враз так заплескалася, так зраділа, що аж на беріг до неї вискочила. А Сіна, як угляділа ту мару, перелякалася на смерть і подалася втікати, що було сили. І коли вже тікала, то все їй здавалося, що риба за нею біжить по землі, все її наздогнати хоче.. Прибігла до палацу — й ніяк до тями прийти не може: так страшенно вона налякалася.

І щось таке з дівчиною поробилося з того переляку: перестала вона їсти, перестала спати, та все плаче, та все плаче. А королеви Порцупінови болить серце на свою милу доньку дивитися, аж усі підданці його сумувати стали.

І ось надумали старші люде та радники, зібралися гуртом до королевого палацу та й почали радитися, як королівну Сіну до веселощів повернути, щоб знову стала вона спати й їсти, співати та бавитись, як давнійше. І сказали вони:

— Славний наш королю, пане Порцупіне, що всьому світу відомий, нема иншої ради: дозволь нам тую страховинну рибу отруїти.

Смутно було королеви тую раду слухати, бо ж він рибу любив і ні в чому її провини не бачив. Та шкода було й своєї доньки, що танула, мов свічка на огні. Махнув він рукою на згоду, витер рукавом сльозу з ока, й промовив:

Що ж маємо робити? Коли не можна її в море випустити, бо ж вона так виросла, що й з затоки не вилізе, — то вже лишається пристати на вашу раду.

Тоді підданці Порцупінові наварили три горшки отрути й понесли рибі.

А вона, як тільки побачила той похід здалеку, зараз зрозуміла, що їй загрожує, але ж не втікала й не пручалася, тільки підплила до берега та й заговорила до людий людським голосом:

— Знаю я, що маю вмерти. Ото ж хотіла б я хоч перед смертю ще раз побачити мою милу принцесу Сіну. Приведіть її сюди, не зроблю їй нічого лихого.

Послухали люди рибу, побігли по Сіну. Прийшла дівчина, вся в сльозах, уже не так з переляку, як з того, що шкода їй було невинної риби, яку вона ще й тепер любила.

А риба побачивши, що Сіна підходить до берега, випила отруту, й коли дівчина до неї наблизилася, промовила так:

— Мушу я, Сіно, вмерти. Та коли помру, звели закопати моє тіло біля свого покою, бо дуже я тебе любила. Ти не винна тому, що мене так боялася, нема й моєї провини в тім, що я така страшна. То нехай же буде з мене бодай якась тобі користь, нехай ти взнаєш мою до тебе любов та приязнь за те, що й ти колись була до мене така добра та ласкава. Тому й кажу тобі: закопай мене в своєму саду, а з мого тіла виросте превисокеє дерево, і в тому дереві я знов житиму. Всі частини мого тіла перетворюються в ньому, й всі частини того дерева будуть на користь тобі та на пожиток твоєму народови. І ти, хоч нині й боялась мене в моїй теперішній подобі, в тій новій моїй поставі знову мене любитимеш, ще й уста мені цілуватимеш! Ну, бувай здорова та щаслива!

Й з тими словами риба вмерла.

Все виконала справно Сіна, як веліла їй риба перед смертю. Тільки ж дуже було їй тяжко зга-

Digitized by Google

дувати, як та невинна від отрути вмирала, а тому знову покинула Сіна батьківський палац, та подалася в гори до тіточки. А коли відтіль до дому повернулася, побачила дивнеє диво: на тім місці, де була висока рибяча могила, виткнулася з землі диковижна рослина. Була вона маленька, але ж нагадувала собою рибячу голову. Далі випустила вона гарні зелені листки, почала швидко зростати в гору, та в гору, почала цвисти, а потім зявились на ній великі горіхи. Й були вони подібні до голови тієї потворної риби: такі ж були круглі, й такою ж гнідою вовною вкриті, як і рибяча голова. Коли ж ті овочі достигли, піднесла Сіма один із землі й почала розглядати. А далі облупила лупину, побачила три ямочки, що були на тих місцях, де у риби очи та рот, й доторкнулася пальчиком до нижньої ямки. Тоненька шкірка на ній прорвалася, а відтіль полилося біле молочко. Притулилася Сіна до дірочки губами й почала пити смачний сок незнаного овоча.

Так і сповнилися слова риби, що поцілує її Сіна в самі уста після її смерти!..

Подобалися Сіні горіхи. Понесла вона татови, тато — радникам, радники — підрадникам, підрадники — урядовцям, урядовці — підданцям. І по всьому володарству короля Порцупіна довідалися всі, який чудовий овоч виріс із того дерева, що перетворилася в нього отруєна риба. Почали вони ті овочі у Сіни брати та по своїх оселях садити — й так вкрився увесь острів Упало красними деревами, а з того острова розсіялися вони й по всьому Самоа. Почали люди з тих дерев овочі збирати, сок з них, поки вони ще не достигли, випивали, мов солодке молоко, а з достиглих їли їх смачне мнясо. З лупини поробили собі мисочки, з волокон виробляють тканини, мотузки та рогожі, молоді паростки їдять варені, мов шпараги, а з соку, що витікає, коли ті паростки зрізують, роблять дуже смачний напій.

Так, цілком справдилися слова тієї риби, що всі частини дерева будуть для людий пожиточними.

А зветься те дерево — **кокосова пальма**.

Переказала Наталія Королева-Ковалевська.

Ратівник.

Орел раз курочку нагнав
В лісочку у печеру
Та лис тут курочку спіймав
І має вже вечеру.

Аж ось і стрільчик відкись взявсь
З хортом і з крисом в жмені,
Вірла убив, лиса зачвав,
А з курки мав... печеню.

З нім. байок Ґавля перелицював Роман Завадович.

„Віночок Марусі".

(Народній переказ).

Село Тростянець розложилося здовж річки Турянки. Кругом тягнеться густий чатинний ліс — та убирає його немовби у все свіжий зелений віночок. Весело витають чисті хати щоденне сонечко, яке викочується ліниво ізза ліса і кидає свої ясні проміння на нього. Село мов тихий рай на землі. — Лиш ліс гуде та шумить грізно, неначе хотів би розказати всім щось страшне, болюче. Сю скаргу ліса розуміють лише ті, що бачили в нім вінок, званий загально »Віночок Марусі« — та знають про нього переказ. Походить він із дуже давних часів нападу Татар. Татари прийшли перший раз у 1224 році на нашу землю та довго гнобили її мешканців. Не минули вони і Тростянця. Переказ каже, що прийшли сюди якраз у день весілля найкрасшої дівчини Марусі. Маруся з своїм мужем та весільними гістьми виходила з церкви, як Татари обляглі ціле село. — Мужа та багато гостий весільних убили, а Марусю забрали з иншими у ясир. Гірко плакала Маруся, лишаючи все, що рідне, а ще тяжше стало їй, як опинилася поза селом серед глухого ліса. Прощаючись в останнє з своїми дорогими сторонами, зняла Маруся свій весільний вінок із голови та проклинаючи ворогів, кинула його серед ліса співаючи:

»Рости, рости, мій віночку,
У темному лісі,
Ліс буде тя доглядати,
Щоби ти розріс сі (або »Щоб ти не подів сі«).

Ліс буде тя підливати власною росою,
Він розкаже всім на світі, що сталось зі мною.
Він розкаже долю мою і мого народу,
А ти, вінку, гарно рости та жди на свободу.

Аж як стане добре жити, як свобода буде;
Перестане ліс шуміти, тебе возьмуть люди.
Тебе возьмуть люди з ліса у державу свою
Та тобою, мій віночку, увінчають волю!

І диво. Ліс вислухав благальних слів Марусі. Стрясав свою росу на зелений барвінок. Вінок розріся, та росте до нині серед глухого ліса. На диво всім, між зеленим барвінком росте також чосник, який вплітають у весільні вінки як символ дівочої чесноти. — Багато літ проминуло від того часу. Ліс вірний приказови Марусі шумить безнастанно. — Він жде, коли щезне вінок, на жаль вінок відростає що року, а ліс гуде-шумить жалібно!

Стефаніда Фуртак.

Digitized by Google

Всячина.

Скоре додаванне великих чисел.

Научу вас штуку, що при її помочи зможете дуже легонько додавати міліонові числа.

Попросіть когонебудь, щоб написав якесь велике число міліонами. Він напише прим. 5927372

Попросіть його, щоб написав ще друге число, також з міліонами, але так, щоб воно було менше від першого. Приміром: 4321987

Тепер напишіть і ви під тим числом іще одно число, так ніби то про око цілком довільне число та в дійсности те своє число уложіть так, щоб кожда цифра враз із відповідною цифрою попередного числа давала девятку (число 9), отже 5678012

Відтак попросіть уже кого иншого щоб написав іще число з міліонами, але також так, щоб воно було менше від безпосередно попереднього. Приміром: 4207531

Під сим числом напишіть опять про око довільне число, але в дійсности уложіть його так, щоб кожда цифра враз із відповідною цифрою попередного числа давала девятку (число 9), отже 5782168

Тепер попросіть іще й кого третього, щоб написав іще одно число з міліонами, також менше від безпосередно-попереднього, приміром: 3852604

Відповідно до знаного вже правила доповніть сей ряд чисел новим числом, щоб цифри, що лежать на тих самих місцях, творили з числами попереднього числа девятки, отже 6147395

А тепер погляньте на ті числа, удавайте, що счислюєте всі 7 рядів і напишіть скоро суму 35827369

Всі присутні здивуються, як то ви так скоро почислили такі великі числа, стануть перечислювати і переконаються, що ви додавали добре.

А тепер схочете знати, як то треба робити, щоб найти жадану суму так скоро?

Річ зовсім легка:

Тому, що 6 чисел творять три пари з самих девяток, а тільки перше число остало без пари, то сума сих усіх чисел буде подібна до сього першого числа без пари. До сього числа 5,927.372 треба тільки дописати на переді цифру 3, а на кінці відоймити три. Коли допишемо цифру три, то дістанемо 35,927.372, а як ще й відіймемо при кінці цифру 3, то дістанемо суму 35,927.369 і ся сума буде сумою всіх сімох чисел.

Так то воно! Почисліть і переконаєтеся, що воно правда!

Аритметичні дива.

Хочу вам доказати, що й аритметика може зацікавити.

От вам кілька легких та цікавих множень:

1) 12,345.679×9
111,111.111

Бачите, що тут маєте до множення число, зложене з цифр десяткового укладу починаючи від один, а кінчачи на 9. Недостає тільки цифри 8. Множником є 9, а добуток складається з самих одиниць.

Можу вас також научити таке множенне, щоб добуток складався з самих двійок, трійок, чвірок і т. д. після вашої вподоби.

2) 12,345.679×18
9,8755.432
222,222.222

Щоб дістати добуток, зложений із самих двійок, я помножив 2 через 9 і тим добутком (18) помножив те саме число, що в першій задачі. Пригляньтеся і добуткови із числа 12345679 помноженому через 8.

3) 12,345.679×27
86,419.753
24,691.358
333,333.333

Щоб дістати добуток із самих трійок, треба помножити число 12345679 через 3×9 себто через 27.

4) 12,345.679×36
74,074.074
37,037.037
444,444.444

Щоб дістати добуток із самих чвірок, треба помножити число 12345679 через 4×9, себто через 36. Пригляньтеся і поодиноким добуткам числа 12345679 помноженого з окрема через 6 і через 3.

5) 12,345.679×45
61,728.395
49,382.716
555,555.555

Щоб дістати добуток із самих пяток, треба помножити число 12345679 через 5×9, себто через 45.

6) 12,345.679×54
49,382.716
61,728.395
666,666.666

Щоб дістати добуток із самих шісток, треба помножити число 12345779 через 6×9, себто через 54.

7) 12,345.679×63
37,037.037
74,074.074
777,777.777

Щоб дістати добуток із самих сімок, треба помножити число 12345679 через 7×9 себто через 63.

8) 12,345 679×72
24,691,358
86,319.753
888,888.888

Щоб дістати добуток із самих вісімок, треба помножити число 12345679 через 8×9, себто через 72.

9) 12,345.679×81
98,765.432
999,999.999

Щоб дістати добуток із самих девяток, треба помножити число 12345679 через число 81, себто через 9×9.

Научіть сього множення й инших товаришів, що не читають »Молодої України«, а певно заохотите неодного, що стане передплатником сеї так конечної для молодіжи часописі.

Digitized by Google

Загадки й шаради.

Загадка фіґуральна.

(Уложив Нусьо Думін).

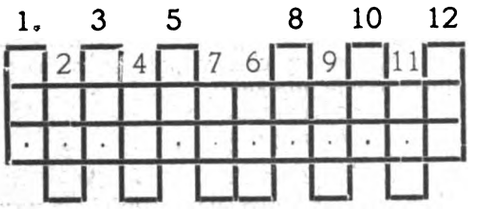

1. Що день рано себе...
2. Числівник.
3. Спів ворони.
4. Часть голови.
5. Протяг часу.
6. Рід папуги.
7. Назва риби.
8. Напій.
9. Ріка в Німеччині.
10. Домове звіря.
11. Уживається до паковання.
12. Має дерево.

Букви на місці точок дадуть імя і назвиско співробітника Молодої України«.

Льоґоґриф.

(Уложила Одарка Лакуста.)

Я маленька дерева частина
І знає мене кожда людина;
Як склад »но« до мене додати,
То назву матерії будем мати.
Подумай трохи, погадай,
І розвязку в редакцію подай.

Загадочна візитівка.

(Уложив Іван Гарасим)

Ромко Тизон

Чим є сей молодець?

Шарада.

(Уложила Слава Я.)

I.

Перше каже мама все,
Як дитя занадто плаче;
Другі-треті дає, як
Необачно гонить-скаче!

Треба другі-треті мами.
Все слухняно виповняти,
Бо тоді дитина зможе
Скоро цілість розвязати.

II.

Перше сивий дідусь,
Що усіх жахає
Друге-третє кипяче
З землі вибухає.
Цілість безумовно
Кождий чобіт має.

Звіти з дитячих вистав.

Ремизівці к. Золочева.

Мимо вакаційного шкільного відпочинку і занять у полі, якими обтяжене сільське населенне, наша шкільна молодь із власної ініціятиви не припинила праці над собою ні на хвилинку. Використовуючи кожду вільну хвилинку (найчастійше полудневі та вечірні години) підготовив аматорський ґурток виставу **»Соняшник«** В. Островського. Вистава відбулася дня 3 серпня с. р. мимо зливного дощу, який приневолив богато охочих відвідати виставу — залишитися дома. Обсада роль була ось така: **Мати** — Зоська Курпіта, **Івась** — Михайло Пановик, **Сонце** — Василь Пуковський, **Ніч** — Ганя Шкоруда, **Мак** — Федь Курпіта, **Дзвіночок** — Петро Цица, **Лілея** — Ганя Чепак, **Красолька** — Евґенія Попадюк, **2 Травки** — Тацька Гарасимишин і Івась Чепак. Крім того у виставі брав участь **Хміль** — Гринько Смерека. Найліпше вивязалися з своїх завдань виконавці роль Сонця і Ночи. Одяги були з ріжноколірового крепового (морщеного) паперу. Перехід світла і тіни відбувався так, як акція вимагала. На закінченне симпатичного вечера відіграли діти комедійку **»Князь Марципан«**, а що сю штучку повторяли, то і відіграли її богато красше, як передше. Одначе сим малі артисти не задоволилися і просять знов, щоби таки зараз починати підготованнє нової штуки. *Присутний.*

Заліщики.

Завдяки заходам Всеч. о. В. Попадюка і Вп. Н. Стефановичевої основано при кружку »У. П. Т.« в Заліщиках окремий »Кружок українських дітий«, в якому згуртовано 40 дітий. Що неділі дає сей кружок сценічні вистави, або »Дитячі вечірки« з деклямаціями, хоровими продукціями та руховими вправами під звук музики або співу. Кожда вистава розпочинається співом: **»Марш заліщицьких дітий«**, який уложив спеціяльно для сього кружка др. Осип Маковей. В часі сьогорічних вакацій виставив сей кружок отсі сценічні картини: **»Цариця земді«** — 3 рази, а **»Серед ангелів«** і **»У царстві цвітів«** — по 1 разови. Приготовляється на сьогорічну коляду **»Вертеп«** із кількома ґуртками старшої молоді. *Поінформований.*

Від Адміністрації.

Ще в місяци червни с. р. вислано до всіх передплатників виповнені чеки на висилку передплати на »Молоду Україну« по конець 1924 року. Досить значне число передплатників не прислало доси ще сеї належитости. Просимо отже се негайно зробити.

Хто не одержав 17 числа ґазетки **(сконфіскованого)**, нехай пришле в листі значками почтовими квоту 35 сотиків, а одержить се число порученою посилкою.

За кождоразову зміну адреси — належить прислати Адміністрації 1 золотий польські.

Річна передплата для:

Краю 12 золотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 60 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 сотиків.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видав і за редакцію відповідав: Михайло Таранько. **З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.**

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

Осінне листє.

Осінне листє знов паде
Платками золотими,
А осінь нивами іде
І розмовляє з ними.

Падіть, падіть, листки дрібні,
До долу, все до долу,
Й неначе в гріб, сухі марні,
Кладіться в грязь посполу,

Упаде сніг, мороз прийде,
Сліду по вас не стане,
Так було все і так буде
Що жило — те зівяне,

Галуззє ваше на весну
Зазеленіє знова,
Життє розбудить їх зі сну,
Прийде на них обнова.

Падіть листки, падіть, падіть,
До долу, все до долу,
Про весну й літо шелестіть
Собі казки посполу.

Падіть листки, падіть дрібні
На гори і долини,
Дивіться, кілько на війні
Людий так само гине.

Богдан Лепкий.

Digitized by Google

Євшан-зілле.

(Історичне оповіданнє).

Тогані були часи на Україні. Князі ворогували зі собою, кували крамоли, нападали взаїмно на себе й проганяли з уділів. Часто накликували й дикі полчища половецькі собі в підмогу й нищили українську землю. Сумно, гірко жилось оттоді людям. Ніхто не був певний свойого життя, ні майна. Поля стояли пустарем, бо не було кому їх обробляти. Богацько людий клало голови від ворожих мечів, богацько коротало тяжке, незавидне життє у неволі, а инші в непевности й страсі жили з дня на день.

В отсей то сумний час засів на київському престолі внук Ярослава, князь Володимир Мономах. Знала його ціла українська земля, як хороброго й відважного лицаря та надіялася богато від нього добра й поправи відносин. Князь вповні сповнив покладані в ньому надії. Все життє віддав лиш на те, щоби поліпшити долю рідного краю та народу. Завів лад на Україні, погодив князів та хоробро обороняв рідну землю від нападів диких Половців. Ніколи не дбав про особисті вигоди і жив просто, як і його дружина. Ставав ранком досвіта, бо не хотів, щоб сонце застало його в постелі. Зараз по сніданню відбував суд, а судив справедливо та чесно так, що ніхто не міг жалуватися на нього. От тим то й полюбив народ Володимира, бо зазнав добра й миру за його панування. Коли йшов на війну старався про військо, щоб мало харчі й одежу. Сам видавав розкази й беріг, щоб ніхто з його дружинників не чинив кривди вольним людям. Як правдивий лицар клався спати з мечем при боці. У січі був усе на переді й незвичайною хоробрістю та завзятістю додавав дружині відваги. Тому то все побіджав, а вороги боялися його й не важилися нападати на українську землю.

Найбільшим ворогом України були у ті часи Половці. В XI століттю прийшли вони у наддонські степи й там поселилися. Були се люди середнього росту, жовтавої шкіри й мали скісно осаджені очи. Від малку призвичаювалися до воєнного діла, тому то були хоробрі, завзяті й витревалі. Рік річно нападали на сумежні землі наддніпрянські й нищили їх. Хати й хутори палили, а людий і скот забирали з собою. Невільників вязали разом і батогами гнали у свою землю. Не диво, що народ лякався їх і втікав перед ними у дебри та балки. Отсих то Половців побив і відігнав від українських земель князь Мономах. Їх ватажка, якого звали ханом, прогнав далеко за Дон. А був у них тоді ханом Буняк. Дивні річи оповідали про нього. Був він височезного росту і дуже сильний. Не мав тіла, лиш кістяк покритий шкірою. Тому виглядав дуже страшно й дико. Живився людською кровю. Таке то оповідали нишком у давню давнину про страшного хана Буняка. А він щорічно нападав на українські землі й нищив їх, аж Мономах укоротив його своволю. Славив народ за те дуже свойого князя й підпомагав його скілько змоги.

По смерти Буняка став половецьким ханом Отрок. А був він воєвничий і дикої вдачі. Зібрав половецькі полки й вирушив походом на українську землю. — Йшли Половці грізною лавою, бо було їх дуже богато. Наче гайвороннє вкрили пахучі цвітом наддніпрянські степи. Від тупоту коний земля дрожала й стогнала. Від великого гамору ледви чутно було в округ слова сказані ратаями, що ховалися і втікали в дикі вертепи та дебри. Галки стадами кружляли над половецькою дружиною, а вовки йшли громадами їх слідом. Хати, подибані на дорозі, палили, від чого небо щоденно майже заливалося кровавою луною. Людий брали у неволю, а котрі супротивлялися, тих убивали.

Тоді Мономах зібрав свою хоробру дружину й виправився проти половецьких полків. Не велика була українська рать та хоробра й відважна. Йшла боронити перед ворогом рідної землі і знала, що мусить побідити. Лиш побіда, казали вони, приносить мир, добро і славу — а були військом славним і бажали добра рідному краєви. Як соколи напали на дикі полки половецькі. Не довга була боротьба. Половці не видержали нападу славних синів України і подалися в утечу. Покидали збрую, зграбоване добро, килими й знарядя, що взяли з вітчини та втікали як найскорійше в сторону Дону. Увільнив Мономах полонених і віддав їм їх добро та пігнався з дружиною за половецькими полками. Хан Отрок утікав один із перших. З останніми недобитками, яких зібрав відтак, перейшов кавказькі гори. Там й поселився та не важився вертати у давні оселі. Мономах знов набрав богацько добичі та з великою славою вернув у рідну землю. А народ славив і величав князя за сю нову побіду. Спокійно орали ратаї плодючі ниви, а купці їздили в далекі землі за товарами. Настав добробит і мир та призабулися давні дні горя й печалі. Не довго однак зазнавав народ бажаного спокою. Мономах зложив лицарську голову на мертвецькій постелі. Ридав та жалував його український народ, бо був се князь хоробрий і справедливий. Україна сумувала. Жалілись селяне, що не буде кому боронити їх перед ворожими нападами; жалілися міщане, що не буде кому заступатися за ними й боронити міст. А найбільше жаліла князя хоробра дружина. Він жеж був її вождом і при ньому набралася вона слави та чести.

Оттоді брат Отрока зачувши про смерть князя Мономаха, забажав вернути у давні оселі. Не було хороброго князя Володимира і він почував себе безпечним. Прикликав Співця й порадивши, як має намовляти Отрока, вислав у закавказьку землю. Пішов співець дикими горами й лісами. Не одного лиха довелось йому зазнати в дорозі та любив він дуже рідну землю і всякий труд для неї уважав малим. Нераз прийшлось йому голодувати у диких горах або зводити боротьбу з диким звірем. Та любов до вітчини загрівала його до дальшого труду. Терпеливо переніс усі невигоди й прийшов до хана Отрока.

Сей жив на плодючих рівнинах і мав усього доволі. Поля родили у надвишку, скот випасався на просторих лугах. У лісах було богацько звірини

Digitized by Google

в ріках аж кишіло від риб. Оттому забогатів Отрок і велось йому у всьому. Забув він зовсім на рідну половецьку країну, бо жив у великих достатках і добрі.

Забилося серце в співця, коли побачив Отрока. Припав до нього з плачем і почав нагадувати рідну країну. Пригадав безмежно просторі наддонські степи, мережані цвітом щорічно в весну, де тирса, гладжена вітром, вилискується наче шовк. Пригадав срібнолентий Дон, що наче велика голуба стяжка опоясав степ і жене у море повільні филі. Пригадав половенькі шатра, що рядами, наче діти поприсідали на степу. Та Отрок і чути не хотів про поворот у рідну землю. Тоді співець заспівав половецьку пісню. А була ся пісня сумна як степове життє, повільна, лагідна, як филі Дону, приманлива й потягаюча, як степ весною. Співалося в ній про красу наддонських степів, про походи половецькі у далекі землі, про їх славу і хоробрість. Завзивав і благав співець Отрока вертатися та він не годився. Забув зовсім на рідний край. Ні пісня не могла викликати в нього згадки на вітчину. Тоді дав йому співець понюхати степового євшан-зілля. Воно густо розрослося на половецькім степу й видавало приємний запах. Любили його дуже Половці, бо росло тільки в їх землі. Скоро Отрок зачув запах євшан-зілля зараз нагадав собі филясті травою степи й рідний край. Кинувся на груди співця і заплакав. Пригадалися йому діточі літа й походи у далекі краї й прегарна рідна країна. Забажав він зараз вернути до неї. Обняв співця та дякував йому, що той нагадав йому вітчину. Покинув великі достатки у закавказькій землі та вернув зі співцем у половецьку країну. Бо »лучше в своїй землі кістьми лягти, як у чужій славному бути«, а любов вітчини є щось найкрасшого й найліпшого, що посідає чоловік.

Ернест Монтанус.

Загибаючий нарід.

Народи, що їх Европейці стрінули в Америці зараз з її відкриттєм, — ріжнилися будовою тіла й виглядом лиця, краскою шкіри, ношею й звичаєм від усіх народів, знаних уже передше й опісля. Народи сі, очевидно, належали до иншої раси. Тому зараз — само собою насувалося питанне: »Що се за люде? Відкіля вони походять?« Питання сі ще й сьогодня цікавлять учених. Бо ще нема на них задоволяючої відповіди. Довгий час учені думали, що американська раса походить від монґольської. Та сей здогад не має наукової стійности, бо вже доказано, що ще в прастарій минувшині були в Америці люди, заки можна було говорити про »окремішну монґольську расу«.

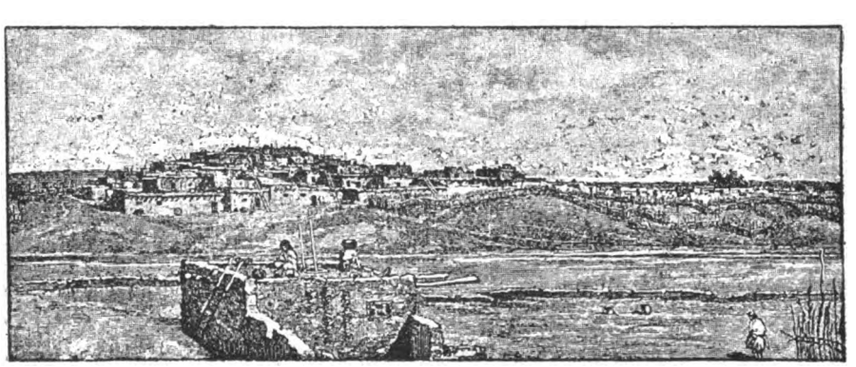

Оселя Зуні.

З сих прастарих часів походять американські знахідки, останки виробів. Але вони надто рідкі, щоб можна було говорити щось зовсім певного про їх творців. Се недоладно оброблене кремінне і т. и. первісні знадоби. Дещо більше можуть сказати про первісне населенне Америки т. зв. »maund-builders« та численні »Indians-maunds« (з перед часів Колюмба) в долині Місісіпі й Огайо. Є то гроби, жертвенні місця й укріплення. То найцікавійші американські старинности.

Ще цікавійші своєю культурою є »cliff-dwellers« або мешканці скель, на захід від Місісіпі. Живуть вони на височині, яку перепливає Ріо Колорейдо, між скалистими горами Сієри Невади. Се тяжко доступні скелі і кручі. На них побудували сі люди собі хати, а в глибоких западинах цілі міста.

Та з сих хат і міст остали лише руїни. І ніхто не в силі сказати, чому від кількох століть вони опустіли, або що сталося з їх мешканцями. Деякі дослідники догадуються, що Пуебльо-Індіяне (які сьогодня жиють у тих самих округах) походять від мешканців горбів і скель передісторичних часів. Одначе і сі сьогоднішні Пуеблі вже на вимертю. Живуть у розвалених містах і селах. Тим приманливійша повинна бути прогулька до осель племен, засуджених на вимертє. Туди попровадимо наших читачів.

Сі Індіяне се не кочевики (перехожі люди), як майже всі американські червоношкірі. Вони від найдавнійших часів живуть у постійних оселях. Хати збудовані старанно з каменя. Жиють із управи рілі й плекання худоби. І їх самих і їх оселі називають »Пуебльос«. Пуебльо се еспанське слово, а значить »село«, місцевість. Справжні Пуеблі Індіяне живуть у північно-східнім Мехіку над горішнім Ріо Ґранде дель Норте і його допливами. Їх сусідами на заході і полудні є Навахо й Апачі та Ябіпаіс; на сході мехіканські Команчі. Ціла область, яку сьогодні замешкують Пуеблі (колись там жили »кліф-двелерс« — мешканці скель), то широка, безвідрадно пустинна височина. Тут більшу часть року сонце пече немилосердно. Лише весною, коли падуть великі дощі і топляться сніги у високих горах, спадають великі води. Одначе сі ріки не оживляють усюди природи благодатною вогкістю. Руйнуючою силою ще більше пустошать страшні, жахом проймаючі пустині, а стрімкі яруги перемінюють у недоступні, безконечні лябіринти. Рвучі потоки гремлять, піняться непромокаючою камінистою землею, забирають останню крихту

Digitized by Google

врожайної землі, вижолоблюють усе глибші просмики й яруги. Кождий і найменший потічок має тут своє русло, кождий потік свою ущелину, кожда ріка свою стрімку яругу, свій »кенен«. І тисячі таких потоків і рік, що гремлять у недоступних яругах, творять славну ріку Колорейдо, що впадає до каліфорнійського заливу. Колорейдо, се вірний образ усіх тих безчисленних допливів рік, що край більше позбавляють води, як наводнюють. Мчиться ріка у головокружній глибині, 1000 метрів під поверхнею землі, недоступна у повному того слова значінню. Бо лише у двох-трьох місцях її середнього бігу, довшого більше як на 2000 анґлійських миль, можливо бічними її допливами дістатися аж до скраю її жовтих скорих филь. Всюди инде годі зійти на діл по страшних, стрімких, прямовисних стінах скель.

Криниця в оселі Зуні й дівчата зі збанками.

А всюди в тих долинах і »кененах«-яругах як і на височинах бачимо людські оселі, або просторі руїни міст. Хатини попритулювалися до заглублень у скелях наче вірлині гнізда. Декотрі з тих осель давно покинуті людьми. Бо вже першим еспанським завойовникам, з початком 16-го століття, показували Індіяне такі, будьто би богато століть старі руїни. По части жиють іще в тих оселях Пуеблі-Індіяни.

Сі червоношкірі, здається, вимруть уже скоро. 1883-го року було ще їх лише 9240 душ. Прикро се тим більше зазначити, бо Пуеблі, то миролюбивий гостинний, пильний і промисловий нарід. Займаються плеканнєм худоби, управою поля й огороду. При нагоді їздять до степових Індіян; за ріжні обмінні предмети дістають від них шкіри й кожухи. Мають також постійні взаємини з Мехіканцями. Прийняли від Мехіканців богато з їх звичаїв і ноші. Дуже богато Пуеблі-Індіян знає еспанську мову. Прийняли також — бодай на зверх — християнську віру.

Пуеблі діляться на вісім ґруп: Тано; Тао, що живуть на схід від Ріо Ґранде, найдальше на північ; Тегуа; Хемес, звані також Валятоа (в долині ріки Хемес); Керес; Акома; Мокі (на північ від Колорейдо Чікініто в Арізоні) і в кінці Зуні.

Останні, то миролюбиві, приятельські люди. Села їх розложені терасами так, що три до сім поверхів стоять одні понад одними. Що горішній поверх усе менший від того, на якім побудований, то кождий поверх має ще начеб подвірє — ґалєрію.

З поміж сих сіл найцікавійша головна м'сцевість Зуні. Знімається вона на підвисшенню височини Колорейдо. Доми побудовані декотрі з каменя, декотрі з »адобе« — непаленої цегли. Дахи домів плоскі, тож хати подобають на довгі, низькі, чотирокутні скрині. Вони не стоять на землі, одна біля одної, а кладені дійсно наче кістки будівляної скриньки біля себе і одна на другій. Мають або спільні середні стіни, або одна хата від одної відділена вузенькою уличкою. Так, одна на одній, все менша й менша, побудовані хати до висоти сімох поверхів. Усе те з темно-рудої глини, що здалека подобає на величезний медяник у формі піраміди.

З низшого до висшого поверха ідеться по драбині. Всюди видно сі драбини. Замість коминів на дахах глиняні горшки, з повибиваними днами, один горнець на другім. На ціле село одна криниця посеред огородів, що окружають ґеть ціле Зуні. Криниця глибока, а ведуть до неї гарно ковані камяні сходи. Сюди приходять жінки й дівчата з великими, пестро-помальованими збанками по воду й несуть їх на головах.

Коли якийсь визначний чужинець навідається до Зуні, відвідує його ґубернатор, себто найвисший начальник місцевости, Па-льо-ваг-ті-ва. Йому яких пятьдесять літ, середнього росту, трохи кульгає на ногу. Він поважний, маломовний, лице благородних приязних рисів (як се бачимо на його портреті,

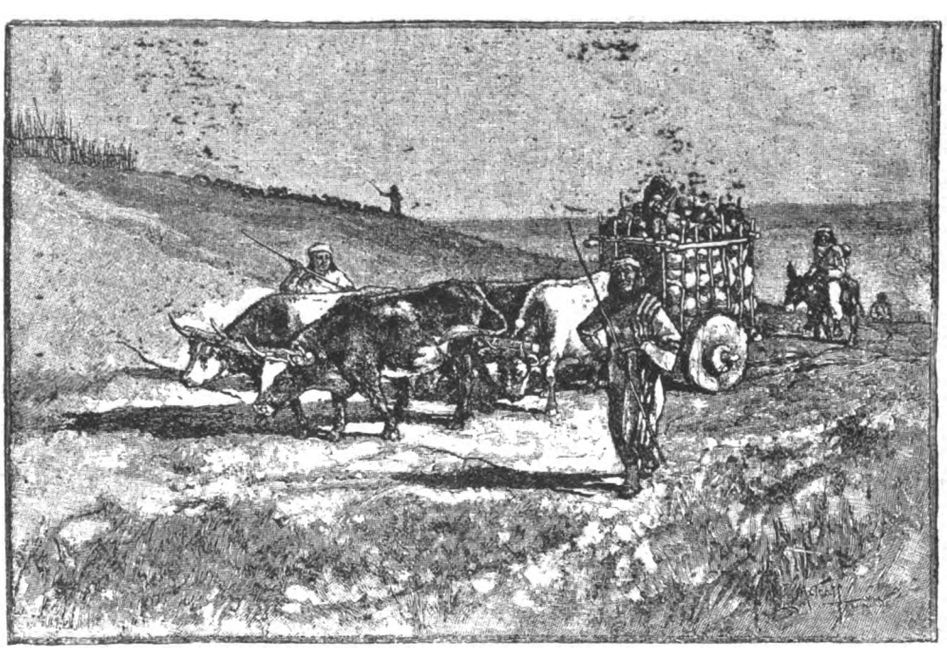

Поворот із поля.

Digitized by Google

заосмотреному в підпис і герб). Взагалі Пуеблі добре збудовані. Чоловіки й жінки носять довге волосє, лише на чолі, понад бровами втяте. Крім того чоловіки заплітають свої кучері у коротку

Ґубернатор Па-льо-ваг-ті-ва.

грубу косу, а завязують її червоною стяжкою. Богато чоловіків носять шкіряні ловецькі сорочки, ясно-рудовато закрашені, з торочками (френзлями) й богатими меріжками. Сорочки сі гарно відбиваються від кольорових штанів, що сягають аж до колін. Инші закидають на плечі лише пасмуговату загортку (покровець), під якою мають іще сорочку. Жінки носять довгу аж по кістки спідницю, а горішню часть тіла загортають у легку загортку. Її затягають аж на голову, або перевязують на раменах. Чоловіки й жінки носять на ногах мокасіни, часто гарно мережані (чоботи зі шкіри з шерстю пр. оленячі).

Чоловіки працюють на полі й огороді. Крім згаданих уже огородів, що зараз біля Зуні, є також іще дальше посеред неурожайної землі великі кусні землі з пишною ростинністю. На улицях, що ведуть до Зуні, все повно Індіян. Їдуть у поле або вертають до дому з роботи. Погоничі поганяють вози, запряжені волами, везуть жниво до дому. Переганяють череди овець на нове пасовище »меза« (так називаються у сих околицях плоскі гори, в формі терас. То тут, то там видно їздців на ослах або легконогих »поні« (куциках — »гуцуликах).

По імени (як уже сказано висше) Пуеблі в більшости християне. Та є між ними ще богато слідів їх первісної релігії. Вони укриваються недовірчиво з сими останками перед кождим білим чоловіком. Взагалі Зуні ще погане. Їх найважнійше свято, то »го-маг-чі« або великий танець із ножами. Се свято вдержуваний звичай; колись давно такий танець попереджав вибух війни.

»Танець ножів« відбувається на обістю, при рівномірних звуках барабанів і тарахкавок. Усе населеннє Зуні приглядається танцеви з дахів. Урочистість зачинається так, що на середину обістя виступає один із священників у білому плащі. Лівою рукою махає віялом із піря папугаїв, а правою розкидує по землі кусники свяченого мяса. За ним ступає яких двацять танцюристів. Їх голови прибрані в тісноприлягаючі перуки з піря птахів. Перед лицями мають чорні маски з жовтими очима й довгими бородами; страшно виглядають вони, а зпоміж двох рядів зубів, що сягають від уха до уха, звисає червоний як кров язик. На пів нагі тіла помальовані на чорно і жовто. Смуги тканої матерії звисають з барків і з пояса; на ногах зелені і червоні полуботки (півчоботи), клуби опоясані шнурами, з нанизаними черепашними шкаралущами і ратицями волів. За кождим рухом видають торохкітливий звук. Також на потилиці висять шнурки мушлів і коралів; рамена й руки прикрашені зеленою матерією й пірєм індика та срібними браслєтами.

Танець із ножами.

У кождого з них у правій руці тарахкавка з гарбуза, у лівій лук, стріли і довгі різки з дерева »юка«.

Священник, що проводить їм, дає знак тарахкавкою. Танцюристи стають півколесом і до такту

Digitized by Google

дикої музики зачинають танець. Поза ними, в тіни дому сидять на землі підібгавши ноги десять, так само чудно маскованих постатий. Майже нагі тіла закрашені на червоно, на головах у них бородавчасті маски, що виглядають наче змії-потвори. Се т. зв. »кео-є-мо-ші« або сторожі святого танцю. Їх обовязком є забавляти глядачів підчас перерв пантомінами й иншими жартами. Їх

Улиця в оселі Зуні.

що року вибирають наново зпоміж священників, бо їх службу вважають святою.

Як священник, що проводить танцем, на ново дасть знак, кінчать танцюристи танець і зникають гусаком серед воєнних викликів і вимахуючи зброєю. На їх місце виступають »кео-є-мо-ші«.

Коли танцюристи виступають у останнє, то вимахують камінними закровавленими ножами, в формі листя. Урочистість кінчиться так, що двоє страшно укостюмованих людий розпорює псови черево.

Як надійде білий чолов'як, то діти, що бавилися всюди на улиці, а також жінки й дівчата перелякані тікають із улиці на драбини, вікнами і дверми до найблизших хат. Тікають, щоби потім ще цікавійше заглядати за чужинцем крізь шпари й з поза углів хати.

Коли хочемо докладнійше пізнати домашнє життє Пуеблів, то треба піти на терасу. Тут у гарну пору року залюбки бувають усі мешканці. Тут вони розмовляють і роблять усяку ручну роботу, або малюють глиняні збанки гарної форми. Збанки сі випалюють у »корралях« (корралі, се пасовища худоби, повідділювані стовпами й запорами з кедрового дерева) на купах сухого овечого гною. На терасах розгортають збіже для сушення, або по драбинах носять у великих вовняних сукнах на плечах до комори. Кінці сукна звязані на чолі.

У всіх сих працях помагають запопадливо жінки. Вони не такі ліниві як инші Індіянки. Жінки прядуть, шиють і ткають, варять обід у великих кімнатних коминах. Матерям помагають діти.

Хоч Пуеблі-Індіяне такі працьовиті й інтелігентні (що не можна заперечити), то все таки не дбають вони про свої хати. Хати все більше розпадаються, але вони їх не поправляють. Мешкають у звалищах. Се є в звязи з їх релігією. Що ранку виходять Пуеблі на тераси і дахи домів, лицем звертаються до сходячого сонця. Рівночасно у долі чоловіки, опоясані ременями з дзвіночками, мають пробігти якийсь простір дороги на схід проти сходячої ранньої зорі. Коли вони вертають, позвонюючи дзвіночками, всі з дахів сходять на долину: обряд покінчився.

Причиною сього дивного обряду є вірування (традиція), що котрогось дня зійде до них із сонця Монтезума (передостанній володар мехіканської держави, вбитий підчас наїзду Еспанців під проводом Кортеза, завойовника Мехіка) і приверне назад їх славу й могутність. Тому що ранку висилають вони післанців, щоби прийняти Монтезуму, колиб він явився. І се даремне вичікуваннє не мучить їх, як і не сприкриться їм ся зворушлива віра. А їх віра вчить їх дальше, що їх спасеннє залежить від того, в якому стані є їх хати: а саме, чим скорше їх хати розпадуться і розваляться (самі з себе), тим скорше вибє година їх спасення. Вірують Пуеблі в сей забобон, у сій вірі жиють і не направляють нічого.

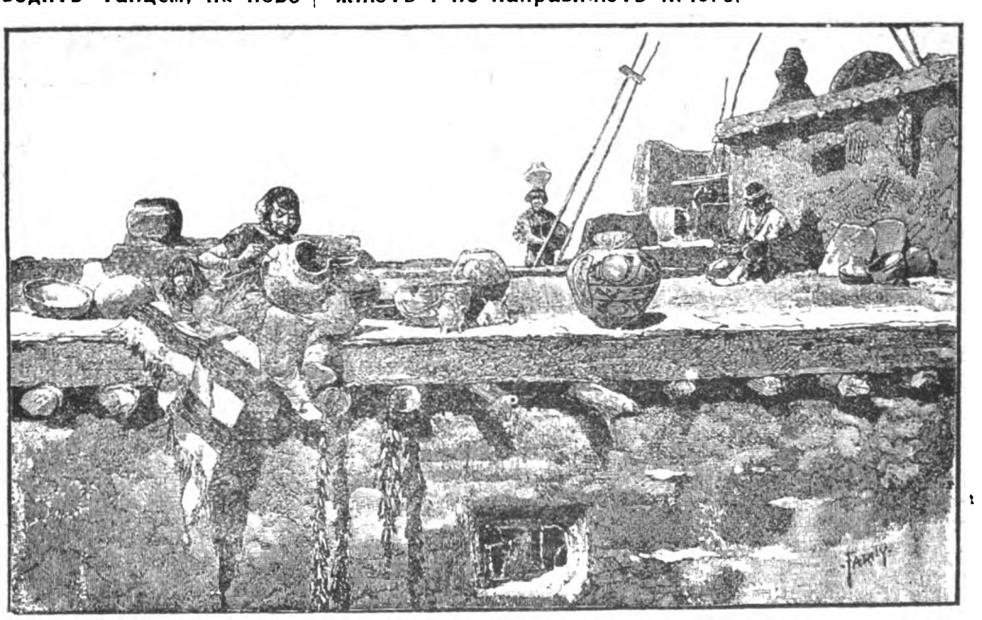

Мальованнє збанків.

Тому також не прийняли вони підмоги, яку давали їм Зедин. Держави. Не хочуть відвертати від себе сумної долі, що зависла над ними.

Digitized by Google

Журналіст Уілієм Гард оповідає в часописі »Нейшен« (Нарід) зворушаючу пригоду. В місті Уошінґтені (столиці Зєднинених Держав) уладжено в одному визначному домі вечірки. Гості слухали музику Пуеблів-Індіян, їх співи супроводжені двома барабанами. Як прийнятте скінчилося, червоношкірі музиканти розпрощались із господинею дому, подаючи їй руку, так само попрощалися із слугою. Се його вельми счудувало. Так, любі читачі, Пуеблі еже перед кількома тисячами л т були такі культурні, просвічені. Просвічені на свій спосіб, а не на »наш«. Бо хто з Европейців розпрощався би так у чиїмсь домі? Кому на думку прийшло би подати руку слузі дому, признати так пошану для нього і для його трудів і турбот?

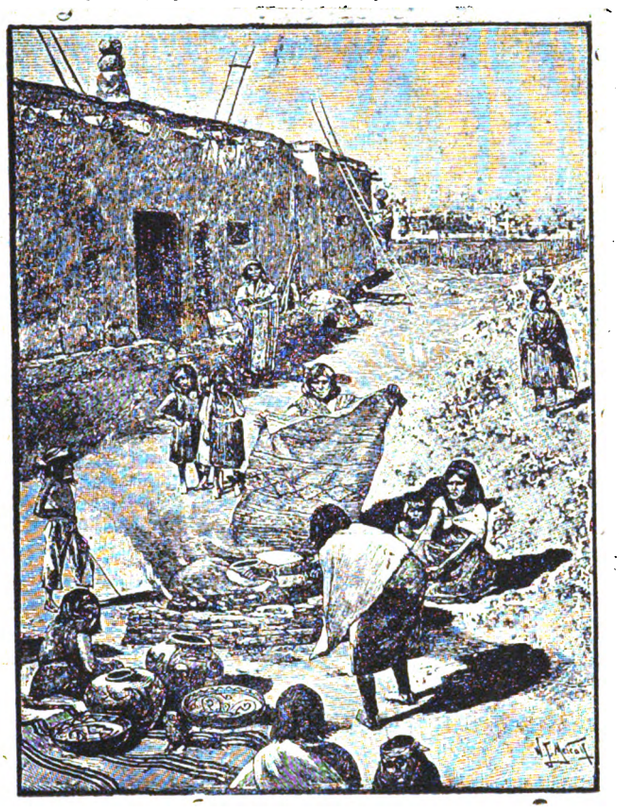

Гончарські вироби.

Ще давно-давненько, заки »білий чоловік« ступив ногою на землю Пуеблів, жили сі Індіяне, як і Азтеки й Маянці в осередках культури. Вміли пустині перемінювати в урожайні поля, бо завели славне зрошуваннє піль.

Їх культура подібна до старої культури Азтеків. Одначе вони менше аґресивні, як Азтеки. Не мали й не мають завойовничого духа. В їх карному законі не приходять слова: »нагай« і »вязниця«. Девять тисяч Пуеблів, що живуть у Новому Мехіку, просвічені на свій спосіб. Але завдяки »цивілізаційній методі білих« вони небаром вигинуть зовсім. У падолисті 1922-го року звернулися Пуеблі з меморіялом (відозвою) до американського народу. В меморіялі сказано коротко й ядерно: »Ми дійшли вже до місця, від якого залежить наше життє або смерть. Се зовсім не пересада, коли взяти під увагу, що дохід Пуеблів на рік і на голову виносить від 14 до 38 долярів. Наслідком невідживлювання лютують серед них сухоти, а богато сих нещасливців нездужає очними і заразними недугами.

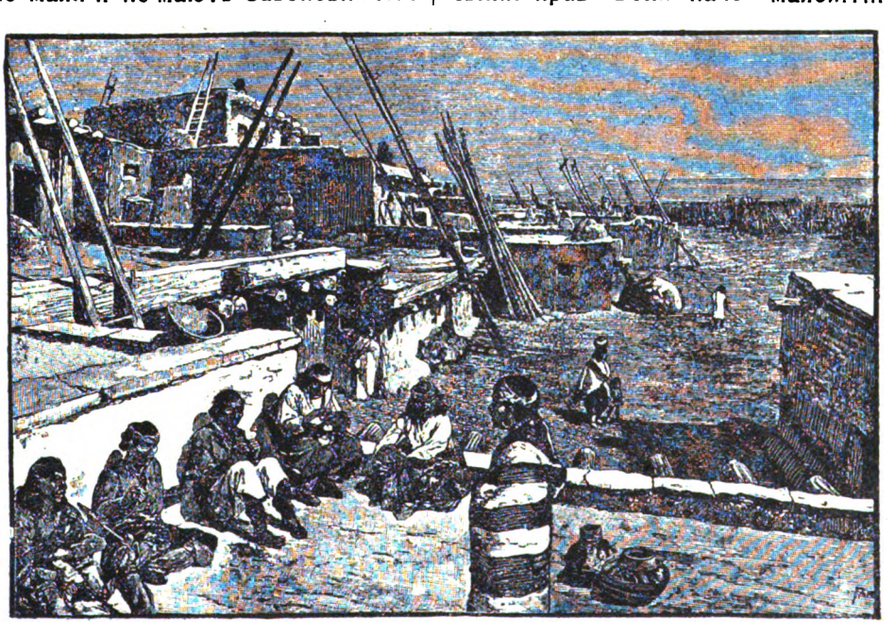

На терасі в селі Зуні.

Якжеж то завойовники довели Пуеблів-Індіян до такої нужди? Дуже просто. Забрали їм їх землю. Спеціяльними законами вміли довести до того, що Пуеблі не могли назад купувати собі землю. Як не в силі були забрати їх землю, позбавляли їх води! Еспанське правительство визначило було для кождого з двацяти племен Пуеблів землі 17 тисяч моргів (1 американський морґ = 4050 квадратних кільометрів). Сі еспанські земельні права признав 1858 року американський конґрес а президент Лінкольн поклав свій підпис на сих пергаменах. Індіяне ще сьогодні мають сі пергамени, але землі не мають. Кілька літ опісля затвердив трибунал для приватних земельних прав оправдані права власности Пуеблів. Се опечатане потвердженнє мають Пуеблі, але землі не мають. Коли »білі люди« потребували води, просто попробивали греблі в ставах Пуеблів. Пуеблі не мають горожанських прав Вони наче »малолітні«, а департамент для індіянських справ, се їх опікун. За час тої »опіки« втратили Пуеблі в Таосі 3000 моргів найурожайнійшої землі, в Тесуці всі засоби води, в Санта Клярі мають усього ще 200 моргів, в Пієурісі около 40 моргів.

Тепер Пуеблі, зовсім свідомі своєї заглади, відізвалися ще раз. В падолисті м. р. відбули збори. На зборах не було предсідателя; кождий був такий чемний, що вичекав, поки инший не скінчив своєї промови. Одноголосно ухвалили новий плян прошення своєї землі, домагатися видалення кількох несовісних, бідих визискувачів

Digitized by Google

із їх спокійних сіл. А рівночасно домагаються, щоби білі поселенці (котрих предки мешкали вже на сій землі), хоч би вони і вкрали що в Пуеблів-Індіян — щоби одержали зареєстровані права власности. »Ми Пуеблі - Індіяне«, кажуть вони, »не хочемо зруйнувати білого чоловіка«. Сей проєкт стрінувся з обуреннєм уошінґтенського конґреесу. Пуеблі в розпуці не знали вже ніякого способу. З трудом зібрали трохи гроша й вислали делєґацію до Уошінґтена, щоби там заступила їх справу. Делєґація забрала зі собою два барабани й уладжує вечірки по визначних політичних домах. Хоче познайомити Америку з недолею Пуеблів і здобути у неї трохи співчуття.

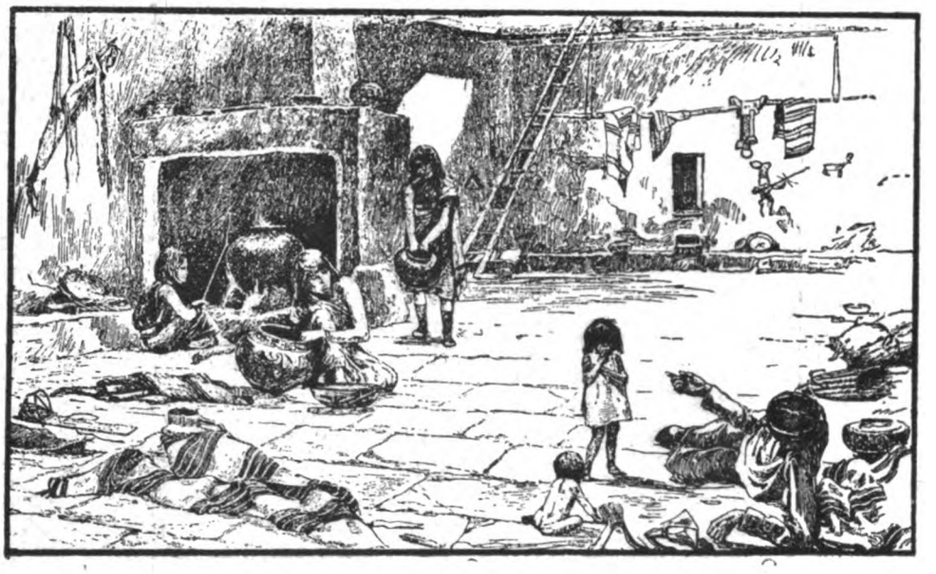

Приготовлювання поживи.

Переклав Михайло Лотоцький.

Закучерявились хмари...

Закучерявились хмари,
Вихор імли розстеляє,
Осінь новітній чари
З країн засвітних стрясає.

Коврами листячко вслала,
Квіти до долу прибила,
Птиці за море прогнала...
Сама зовсім помертвіла...

Сріблить шнурками інею,
Білить травицю морозом,
А ген зима вже за нею
Зближаєсь скрипучим возом.

Роман Завадович.

Франтішек Вольф.

При ватрі.

Сценічна картина в одній відслоні.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Дідо.
Легіні.
Незнайомий.
Жінка в народній одежі.

Діється все в горах на верху. Мрака залягає вид на країну. Посеред сцени горить ватра, розливаючи своє світло по околичних деревах і скалах.

Дідо. *(Сидить коло ватри на пні, очима вдивляється у ватру).*

Легіні. *(Приходять один по другім, кладучи топірці і принесене ріще).*

1 легінь *(кидаючи ріще на огонь):* Ватра була би погасла.

Дідо: Горить уже тисячу літ. Доглядали її ваші батьки. Тепер се ваша задача.

2 легінь: А треба її відживляти.

Легіні: Скріпляймо її!

Легінь: Не бійся, старий. Як прийде пора, а буде треба, то й кров свою дамо.

Дідо *(більше до себе)*: Увесь вік уже тут сиджу. Дивіться, брати. Ваших предків Бог сюди привів і приказав їм, щоби тут жили. »Се ваша вітчина, — сказав, а тоді ваші батьки припали до землі і молилися: »Наша вітчина, наша батьківщина, якої ми шукали, наш рідний край, що ми собі його знайшли«. І заложили осьтут сю ватру. Приходили все

Digitized by Google

нові й нові покоління і помагали оживляти її. — Підкріпляємо її, брате, вже тисячу літ! *(З розпукою):* Чому ж не розгориться?

Всі: Чому, чому? *(Мовчанка).*

3 легінь: Діду, досвідчені ви й розумні. Скажіть: Чого ми тут? Чому се дожиданнє не має кінця? Гляньте, сила вже у нас помалу переводиться.

Дідо: Долю хочеш перевертати? Висша воля нас веде.

3 легінь *(насмішливо):* Воля?

Дідо *(остро):* Сиди тихо!

Всі *(сумно):* Діду, діду!

4 легінь *(тихенько підспівує):*

»Колись добрі часи були та вже ся минули,
Хоч наше життє не довге — ми їх не забули.
А як ми колись умремо, що вдіє країна? —
Неначе в зимі ізсохне вершок з розмарина«...

Незнайомий *(увійшов підчас співу. Стоїть над ними із заложеними руками й дивиться на них).*

Дідо й легіні *(похилили голови).*

Незнайомий *(звучно):* Чого тут ждете?

Легіні *(вискакують із топірцями).*

Незнайомий *(спокійно):* Дивлюся, дивлюся; виджу зброю, виджу силу, а та ваша ватра якось бідно горить!

Дідо *(остро):* Приятель?...

Незнайомий: Брат.

Легіні *(сідають).*

Дідо: А висміває!

Незнайомий: Не висміваю. Та кому із вас, діду, не загірк усміх і слава!

Дідо: Не загірк!

Незнайомий: Тож ви ще далеко від побіди, від перемоги вашої?

Дідо: Чи треба гіркости до перемоги?

Незнайомий: Гіркости тому, хто стільки терпить. Вір, діду, сьогодня у моїй душі двигнулася воля — закінчити чим скорше те погане чеканнє й терпіннє.

Дідо: Нині, чому нині?

Незнайомий: Раз так мусить бути. А кождий день є пригідний до рішення. Чи можу собі тут коло вас сісти?

Дідо: Ходи, сідай.

Незнаоймий *(сідає вигідно при ватрі):* Дивіться, який я змерзлий. Зле чоловікови, як у сім часі заблукає в наші гори. Як би ваша ватра більше світила, не був би я стільки блукав і більше братів було би прийшло сюди горі зі мною. Та хто вийде тепер із хати?

Легінь: А що шукаєш, незнайомий?

Незнаоймий *(непорушно):* В селах зима і смерть усе нищить. У вас коло огню є таки теплійше; а там аж у серці студить. Питалися мене люди: Куди йдеш? — Йду загрітися — кажу, тай огню шукаю. — На що тобі огню? — чудувалися. - Бо з серця будемо мати ледовий камінь! »Декотрі сміялися. А то вже прийшла між них зима і смерть. Инші, що мали іскри з сеї ватри в серцях — плакали: Ех, там є ніч, а у вас, при огни все таки трохи світла. *(По хвили):* На що вам сих топірців?

Легіні: Охороняємо ватру.

Незнаоймий *(сміючись):* Охороняєте? А хтож вам прийшов гасити її?

2 легінь *(вдивовано):* Я нікого не бачив.

3 легінь: Ні я.

Незнайомий: То на щож вам ті топірці?

Дідо: Гм, здогадайся!

Незнайомий: Та мені здається, легіні, що ви вже так далеко, що й не треба, аби вам хто прийшов гасити вашу ватру. Самі вже лишите її, щоби погасла. Й небавом не буде вже кому світити.

Дідо *(твердо):* Що стільки говориш? От скажи, чи ліпше там у долині.

Незнайомий: Увесь край — наче один гріб. Вчера пан стягнув на кару людий із села за те, що відчували по свойому. А знаєте, що ніхто й не обізвався. Не бачив я ні одного затисненого пястука. — А, що се помогло би, — кажуть — пан є пан! Так, діду, пан є пан! *(Легіням терпко).* Лиш ви тут сидіть і добре сторожіть *(гнівливо),* щоби вам ваша ватра не вигасла.

Дідо (*спокійно*): А скажи, нарід усе ще співає?

Незнайомий (*гірко*): Чим сильнійше його серце болить, тим більше співає. Ой, добрий наш нарід. І пан його часом хвалить. Візьмеш палицю, набєш його, а він тобі заспіває. Душу йому притопчеш у землю, а та потоптана душа знає заспівати ще тисячу пісень. Гей, добрий наш нарід, і пан його часом хвалить. Пальці простерті до неба з просьбою вже заклякли. — А ваша ватра так далеко тут у горах світить.

(Усі в тяжкій мовчанці).

1 легінь (*докладає до ватри*).

2 легінь: Добре підложи, брате!

Незнайомий: Які ви чудні люди! Таж хочете, щоби ваша ватра розгорілася сильно, могутно.

3 легінь: Хочемо.

4 легінь: Тужимо за тим!

Незнайомий: А руки ваші сильні!

1 легінь: Справді сильні!

Незнайомий: Розрухайтеся! Наносіть дров! На що чекаєте?

1 легінь: Нам дідо казав лиш доглядати.

2 легінь: Щоби ватра не загасла.

Дідо *(гнівний):* На що мені бунтуєш моїх легінів? Знаю вашу бесіду. І ми також накладали ватру, що розгорілася аж до неба! Сніг і лід топився, бистрини із гір сміливо гуділи, народ уставав і випростовував зігнутий хребет. Та забулося, що чим довше ватра горить, тим більше треба докладати. (*Понуро*). І так лишилася знов лиш отся мала ватра. Ми, незнайомче, чекаємо, аж се тепло стане життєвою потребою нашого народа, аж зима буде найстуденійша, а смерть найсильнійша. Потім, чоловіче, прийде наш час, щоби ми згуртували тих найсильнійших і з ними пішли вибирати народови нове життє.

Незнайомий: Народови? Та вже не буде народа!

Дідо: А чи народом є ті слабі, що піддалися зимі і смерти?

Незнайомий: Діду, діду, і ті найслабші є народом, бо без них і життє тих сильних не буде життєм народа.

Дідо *(неуступчиво):* Ні, чекаємо.

Незн.: А не прийшов уже час?

Дідо: Ні ще. Бог не дасть народови загинути!

Digitized by Google

Незнайомий *(скоро)*: Так чекайте! Чекайте, аж вам остання галузь нашого роду застигне з рукою простертою в просьбах... Ви, ви влюбилися у свою ватру. Живите ту ватру лише для себе і для тих найсильнійших.

Дідо (*спокійно*): Легіні, дров треба наносити.

Легіні (*встають і відходять до гори. Чути ломанне хворосту. Незнайомий сидить мовчки*).

Дідо *(докладає до ватри)*: Ох, старі часи, коли вернетеся? (*По хвилі*). Ти, незнайомий, не знаєш історії одного з наших. Був повен упертости й огню. Його сила була невидана, а ще більше його відвага. Цілі гори приніс сюди, наложив ватру і в ній сам згорів, спалився Видиш *(живо)*, знаємося!

Незнайомий: Біла голова ще не забула всього. До чого не був зрілий час тоді, до того може бути сьогодня Не віриш?

Дідо: Не розумієш!

Незнайомий: Ти знаєш, старий, лиш те, що було.

Дідо *(задуманий)*: Ей, було і в нас колись веселійше, як тепер, більше огню й більше сили. Богато памятаю. *(Скоро обернувся до незнайомого)*. Згоріла нам із нашим приятелем остання надія. *(Викриком)*. Кажи незнайомче, остання?

Незнайомий: Тобі!

Дідо: Мені, лиш мені?

Незнайомий *(встаючи)*: А вже ж, що лиш тобі!

Дідо *(наблизився)*: Кажи ясно!

Незнайомий *(відходить, відразу обернувся)*: Ти нового світла не побачиш.

Дідо *(присів на пні)*: — Ти нового світла не увидиш... — Що?

Незнайомий *(пішов)*.

Дідо *(сидить задуманий)*.

Входить молода жінка в народній одежі. У волосю має вплетений вінок із полевих квіток.

Жінка: Приходжу загрітися. Доброго здоровля!

Дідо *(уважно)*: І вам.

Жінка: І нехай тебе Бог потішить.

Дідо: І тебе. По що мені тої утіхи?

Жінка: Тяжка тепер хвиля, діду!

Дідо: Звідки йдеш?

Жінка: Ген із онтих рівнин і сіл.

Дідо: До нас?

Жінка: До вас.

Дідо: І боса?

Жінка: Звикла я вже на се, діду.

Дідо: А що тебе привело до нашого огнища?

Жінка: Ой діду, довга історія!

Дідо: Гм, дивно.

Жінка: Ой справді, богато є днесь дивного на світі. А позволиш, щоб я собі сіла?

Дідо: Сідай, сідай!

Жінка: А позич мені свиту, нехай собі ноги трохи прикрию.

Дідо: Се можу. Ну, говори.

Жінка: Видиш мою голову? Корона її прикрашувала. Корона із самих полевих цвітів. Чи се не дивне, що я була королевою? І в сих шатах я сиділа на престолі. Тоді се були шановні шати. Забулося вже...

Дідо: Ти була королевою?

Жінка: Королевою, але се вже давно було. Мої сини були незгідливі.

Дідо: То й синів ти мала?

Жінка: Так, уся отся земля живила мої діти.

Дідо: Незгідливість дітий тебе прогнала?

Жінка: А відтак крок за кроком ослабала я і спихали мене все низше, та низше. Та я, діду, не тужу за славою, лише за свободою. Свободу я втратила! Дикий чоловік насильно привязав мене до свого дому. Та чи знаєш, що найбільше болить? Зрада власних дітий!

Дідо: Ой, дочекалася ти!

Жінка: Ой, діждалася... — Овва, се не моя мати! — Так говорили мені ті, яких я на руках носила. — Гей!

Дідо: Так, так..

Жінка: Плакала я цілу дорогу. Ті, що мене знали, декотрі плакали, а инші замикали переді мною двері, щоби зі мною недобра доля не прийшла до їх хати. Чуєш, діду, маму вигнали власні діти на улицю, на бідованнє... — Йди, йди, до чого ти нам, мамо, ади, досить маємо сили, щоби виживилися самі. — А знаєш, як се болить?

Дідо: І щож дальше?

Жінка: Поглянь, як є. Оставиш мене тут між вами?

Дідо: Лишися, остань.

Жінка: Стільки красного та доброго засіяв Бог у серце моїх дітий. Та прийшли вороги і в богатьох затоптали ті найкрасші цвіти, инших розігнали у чужину. Діти мої нещасливі! Як я ішла сюди, плакали ті найбіднійші. А знаєш, вінок мені звили із своїх пісень: — Вернись, мати, до нашої хати, не меш бідувати' — Вернися до нас, а з тобою прийде красший час.

Дідо: А прийде?

Жінка: Мене питаєшся? Таж твоя голова біла.

Дідо: Ой жінко: біла, біла. Знаєш ти, що прийде?

Жінка: Не віриш?

Дідо: Не знаю, чи можу...

Жінка: Маловіре! Не видиш і не знаєш, що краса, добро і любов до свободи процвитає найкрасшим цвітом і прийде час, що із наших хат знов будемо володіти.

Дідо: Дай Боже, щоб я ще того дожив.

Жінка: Не кождому буде дано, діду, побачити свободу народа'

(Над країною хмари розступилися. Розяснилося, промінне сонця розлилося по краю).

1 легінь: Діду, горить, горить!

Дідо: А в котрій стороні?

2 легінь: На заході.

Дідо: Се не добре для нас. Із заходу лиш бурі, хмари і зло приходило до нашої вітчини.

Незнайомий *(скоро йдучи)*: Діду, прийшов день!

Дідо: Не прийшов!

Незнайомий *(зворушено)*: Легіні, горить! Легіні, не слухайте старого!

Дідо: Мовчи!

Незнайомий: Лишіть діда. Очи від ожидання йому ослабли. — Не бачив, ти діду, дальше, як поза свій хутір.

Дідо *(натніваний)*: Іди собі, назнайомче, прокляті твої слова. Ти є носителем смерти!

Незнайомий: Смерть спала тут у тебе, смерть послідного нашого чоловіка. Зайшли твої дні, діду. Сам ти припав смерти. — А ви, легіні, дивіться, прийшла пора, — близько наш день!

Digitized by Google

Долів, легіні, ход м у села, до міст, шукати тих, що нам ще лишилися. З Богом, діду! При ватрі свобода не вродилася.

Незнайомий *(відходить, легіні із ним).*

Дідо *(зухвало)*: Стійте, стійте! Ватра наша загине!

Легіні Йдемо заложити нову!

3 легінь: Для неї треба крови, діду!

(Зникають).

Дідо: Крови треба, — крови. А не давав я вже і кров? — Крови? — На що? — *(Сам сідає на пень при ватрі, підпер голову руками, за хвилю оглядається).* — Як світло змагається!

Жінка *(прискакує радісно до нього)*: Діду, бачиш? Он усе в огні! Сніги топляться, зима пішла собі. Вже наш день і весна!

Дідо *(встає, дивиться, обертається, руки простягає вперед себе):* — Де? Де? — Нічого не бачу. — Нічого не бачу! — А наша ватра? *(Кричить):* А ти де?

Жінка: Осліп ти, діду, коли вже й мене не бачиш!

Заслона.

Фльоріян.

Поле вдовиці.

Одна бідна вдова з Цегри мала малий кусник поля, який граничив із городами каліфа Гаккама. Він задумав поставити на тім полі павільон і казав зробити жінці предложенне продати йому те поле. Одначе вдова відкинула всі його пропозиції говорячи, що вона ніколи не позбудеться добровільно спадщини своїх батьків. Без сумніву, Гаккам не знав нічого про опір жінки. Управитель городів, міністеріяльний достойник деспотичного короля, заняв поле силою і вскорі павільон стояв готовий. Бідна жінка в розпуці удалася до Кордови[1]), щоб своє нещастє розповісти кадієви[2]) Бехірови і порадитися його, що їй треба робити. Кадій був тої думки, що володар вірних так само, як і кождий инший чоловік, не має більше прав, щоб міг забирати собі чуже добро і постановив припімнути йому ту правду, яку нераз найліпші навіть володарі можуть забути.

Одного дня, коли Гаккам окружений своїм двором забавлявся в павільоні, вибудованім на грунті бідної жінки, надїхав на ослі кадій Бехір, держачи в руках порожний мішок. Здивований каліф спитав його, чого він хоче.

»Володарю вірних, — відповів Бехір,— я прибув, щоби просити тебе о дозвіл наповнити сей мішок землею, яку в тій хвилі топчеш ногами«.

Гаккам згодився на се радо і кадій наповняв свій мішок землею. Коли мішок був уже повний, кадій поставив його просто на землю, зблизився до каліфа, просячи його, щоб він оказав вершок своєї доброти і поміг йому висадити мішок на осла. Розвеселений тою пропозицією Гаккам приступив, щоб піднести мішок, але заледви зміг його порушити, і пускаючи на землю, зі сміхом нарікав на величезний тягар мішка.

»Володарю вірних, — промовив тоді з величавою повагою Бехір, — сей мішок, який для тебе так тяжкий, містить у собі лише маленьку частину землі, яку ти безправно забрав у одної з своїх підданих; як видержиш тягар цілого сього поля, коли явишся на страшнім суді, обтяжений сею несправедливістю«?

Гаккам поражений тим образом приступив, щоб обняти кадія, дякуючи йому за те, що дав йому змогу пізнати його блуд і зараз казав віддати поле бідній жінці, полишаючи їй надто в дарі павільон з усіма його богацтвами.

[1]) Місто в Еспанії, столиця каліфів у середних віках.
[2]) Суддя-урядник.

Загадки й шаради.

Фіґуральна загадка.

(Уложив Мирослав Харовюк).

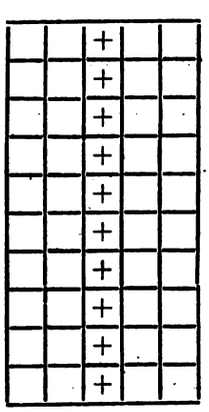

Слова ті мають означати:

1. Місто в Єгипті.
2. Инакше »лодка«.
3. Місто на правоб. Україні, знане з часів Гайдамаччини.
4. Дівчата убирають на голову.
5. Грецький божок західних вітрів.
6. Божок огню і громів у східних Славян.
7. Козацький старшина.
8. Частина дня.
9. Хатне око.
10. Найбільше звіря.

Виповнити квадратики в отсій фіґурі дібраними словами, щоб букви на місци хрестиків, читані з гори в долину дали імя нашого дуже заслуженого письменника.

Льоґоґриф.

(Уложила Одарка Лакуста).

Не много в мене букв,
Усього тільки три —
Та за те третю з них
Змінити можеш ти.

Як візьмеш з початку азбуки,
Дістанеш звіря пустині,
Як візьмеш з середини:
Ростину важну для господині.

Як візьмеш не дуже під кінець,
А недалеко середини,
Дістанеш на »бруд« слово
На шиї немитої дитини.

Тільки затям собі ти добре,
Що буква перша й друга
Стоять незмінно увесь час,
Як друг побіч любого друга.

Digitized by Google

Йосиф Галас у Брендоні: Дуже милою несподіванкою був для »Світика« Твій так гарно написаний лист Такого листа не напише у нас навіть ученик з укінченою 7 клясою вселюдної школи Судячи із сього листа Ти міг би зовсім певно бути в Старім Краю учеником семої кляси народньої школи або третьої кляси виділової мійської) школи. Чи Ти наміряєш також поступити до музичної консерваторії в Торонті? Попроси учителя вашої школи п. Угринюка, щоби на годинах української мови читав з вами книжку п з. »Молодість славних людий« та давав вам відповідні пояснення. Ся книжка поможе неодному з вас стати колись визначним чоловіком, який принесе славу нашому народови і поневоленій Україні. Пиши частійше до нас.

Теофіля Вацик у Тернополи: Від п. Захара Вацика із Красноставу одержали ми ще в липни с р. квоту 6 золотих. За се вислали на Вашу адресу книжочок за 4 золотих, а 2 золоті вписано на передплату газетки по конець серпня с. зн. до 16 числа включно. До кінця року належиться ще 4 золотих.

Антося Вислоцька у Бересті: Дуже се гарно, що ваша школа має таку гарну бібліотеку і що маєте у ній усі книжечки, які видав »Світик«. Напиши нам, кілько товаришок читає »Молоду Україну« і що їм найліпше подобається. Чи робите які театральні вистави? Спробуйте дати виставу картини п. з. »Серед ангелів«. До кінця року за газетку належиться ще 6 золотих. Чи надійшли всі числа газетки; коли ні — то напиши нам, які числа бракують Тобі до комплету і пришли марками 35 сотиків, на рекомандовану висилку тих чисел.

Салюся Тшуківна в Олексинцях: Ти певно, Дорога Салюсю, думала, що »Світик« зовсім забув про Тебе. Так не є. На листик, який Ти написала ще в липни, дістаєш отсе відповідь. Вибачай, що трохи вона спізнилася. »Світикови« поводиться в сім році добре, бо має матеріяльну забезпеку і моральну піддержку з боку своїх читачів і передплатників.

В році 1925 буде »Молода Україна« виходити у дуже гарній, барвній зверхній шаті, а до співробітництва упрошено всіх найвизначнійших українських поетів і письменників.

На сьогорічну »Ялинку« приготовляє »Світик« кілька гарних книжок до читання, та одну історичну ігру (забаву, подібну до »Таблички множення«).

Галя і Дарця Головацькі і Пені Піхович у Мальмансталю: Не гнівайтеся, Любі Приятельки, на »Світика« за те, що він так довго мовчав. Се сталося не з його вини. »Світик« бажав зробити Вам несподіванку, бо будучи через вакації у Скільських верхах, наміряв одного гарного дня заїхати до Мальмансталю.

На жаль одначе, коли тільки хотів вибратися в дорогу, завсіди дощик остудив його найліпші наміри.

Програма улаштованого Вами Шевченківського свята, була дуже гарна і »Світик« сховав собі її на памятку у свій альбом. Чи задумуєте дати сеї зими які вистави сценічні? Вивчіться конче »Вертеп« — і підіть з ним до знакомих на Коляду за жертвами на »Рідну Школу«.

Надіслану Вашу квоту 17,500 000 Мк передано після припоручення просто до Товариства »Просвіта« на фонд: »Учітеся Браття«.

Мелася Процівна у Вірхомли: У листику до »Світика« Ти згадувала, що приготовляєте у своїй школі сценічну виставу картини »Серед ангелів«. Чи відбулося вже се представлене?

Коли так, то напиши »Світикови«, як воно подобалося видцям і хто брав участь у сій виставі та чия роля випала найгарнійше!

Не забудь!

Вп. А. Іваночко в Поточиськах: До кінця року належиться ще 5 золотих, які просимо вислати переказом грошевим, або в поручéнім листі.

Всеч. о. Дмитро Кубаєвич у Делятині: Складаємо щиру подяку за память та за так успішне підпираннє наших видавництв. »Вертеп« — Блажкевичевої просимо поручити усім сільським культурно-просвітним організаторам у повіті. Про се просили ми також Всеч. о декана Михайла Ганушевського з Дори.

Мирося Прокопівна у Станіславові: Твоїм листом »Світик« незмірно утішився і радіє, що його добра Приятелька задоволена з побуту в Станіславові. Лідуся не відзивається ні словечком, а Тарасик видно занятий тепер табличкою і рисіком тай також не дуже до »Світика« навертає. Чи богато Твоїх товаришок у клясі інтересується »Молодою Україною«? Пиши від тепер частійше Па!

Звіти з дитячих вистав.

Брендон (Канада).

До найрухливійших українських шкіл у Канаді належить безперечно »Рідна Школа« у Брендоні. При сій школі істнує окремий театральний гурток молоді, який устроює власними силами сценічні вистави і концерти, про які були вже згадки на сторінках »Молодої України«.

Дня 29 червня с. р. давав сей гурток виставу сценічної картини Лесі Верховинки п. з. »Стріча в лісі«, яка випала на причуд гарно.

Обсада роль була така:

Гануся — Анна Лич.
Василько — Влодко Войцюк.
Ксеня — Анна Лещишин.
Дарця — Анна Станик.
Мама Дарці — Анна Мельник.
Опікунка укр. дітий — Василина Гудима.

Виконавці вивязалися зі своїх роль дуже гарно так, що оплескам одушевлених видців не було кінця.

На зимовий сезон приготовляє сей гурток кілька нових вистав на Миколаївський Вечер, на Ялинку і на Шевченкові роковини. Слід би було й усім иншим українським школам у Канаді піти за приміром »Рідної Школи« в Брендоні.

Крім вистав улаштував сей гурток дня 11 липня с. р. прогульку до великого озера, віддаленого чотири милі від Брендону. На сій прогульці виконала молодіж рі*ного роду рухові вправи та улаштувала перегони і рухові забави та ігри.

Дописувач.

Річна передплата для:

Краю 12 золотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 60 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 сотиків.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видав і за редакцію відповідає: Михайло Таранько. **З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.**

Digitized by Google

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

В тиху нічку.

В тиху нічку ясна пані
Ходить нашими полями;
Діядем горить на скрані
Невгасимими огнями.

Де не стане, де не гляне,
Мерехтить кругом заграва;
Як спокійна ніч настане,
Нашим полем ходить слава.

В нашім полі гріб при гробі;
Чи се лан, чи цминтарище?
А вона при кождім гробі
Клонить голову все нище.

З голови промінне ясне
На могилу кожду кане,
Ніби зірка, що не гасне,
Ніби квітка, що не вяне.

Від могили до могили
В ніч маєву слава блудить
Й на гробах тих, що боронили
Слави й волі, жемчуг губить.

„Спіть, — говорить — добрі люди,
Най вам сниться щастє й воля"...
В тиху нічку слава блудить
Між гробами серед поля.

Богдан Лепкий.

Digitized by Google

Ґуґу.

Коли ще на Олімпі боги володіли...

(Іділя).

На луках богатої в жерела Іди пасуться вівці. Молодий пастушок не дуже журиться ними, бо вовки сюди не заходять, а великий чорний Меляс так гарно уміє вівці держати у гуртку, що й його пан красше не втне. Тому й хлопчина замість на вівці, дивиться більше на мушки, що бренять серед цвітів, та в синє, погідне небо. Часом стрибає весело по траві, а часом сідає під деревом і грає на сопілці.

Веселий хлопчина, безжурний, бо й чого йому журитися? Не невільник він, ні сирота, не пасе чужих овець за заплату. У нього батько цар, вождь мужів, два брати — лицарі славні, що судном плавають далеко за море, добувають слави родови і богату добичу. А прадід хлопчини старинний герой Дарданос, що величався бути любим сином Зевеса, побудував сильний город і став у нім царювати, а нарід на честь вождя прозвав себе Дарданами. Знає те все дитина великого роду, що батькові вівці пасе на луках Іди. Радісно усміхається на згадку про великих батьків. І він як виросте, буде ходити у походи, як батько і брати, і він добуде слави, може ще більшої як вони. Співці звативуть його сильним, хоробрим, божеським. Ні, сього не буде, щоб він став гіршим від Ільоса, чи Ассарака. Він такий же син Троса, як і вони.

Окис! Меляс!

Дві великі кудлаті собаки, весело вертячи хвостами, в мить опинилися біля ніг свойого молоденького пана.

Ви останьте тут при вівцях і не смійте відходити ні на хвилю, а то!.. — приказує хлопець і грозить їм паличкою. Пси немов би зрозуміли, побігли до своєї роботи, а пастушок став карабкатися на вершок гори, звідкіля видно так гарно й далеко! Видно і сині ленти Скамандра та Сімоента, що пливуть по зеленій долині, і давну Дарданію, і новий город, що від імени батька Троєю зветься. Старший Тросів син там володіє, а славлячи його, дехто прозиває свою вітчину святим Іліосом. — Трохи завидно стало найменшому синови вождя мужів.

— Ось! — Як я виросту, побачимо, чи моє місто не буде зватися Ґанімедіс!

І знов весело по дитячому дивувався, що його вівці не більші від білих квіток у траві, а величезні Окис та Меляс лише смішні маленькі плямки, жовта й чорна. По правді то і Троя і Дарданія не багато більші.

Хлопець довго забавлявся отсим видом, поки Геліос огняними кіньми не доїхав на середину неба та не пригадав йому, що в отсю пору таки милійше там на долині біля овець, під тінистими деревами над жерелом холодної води.

І пастушок знов на долині у траві поглядає крізь листє на синє небо і слухає, що говорить тиха вода у жерелі.

Тут певно є десь німфа отсеї води — думає — і то вона так тихо говорить із своїми сестрами. Ах! коби то вона схотіла показатися мені! Се певно дуже гарно побачити водяну німфу, чи ореаду там у горах. Та годі, чи покажеться мені богиня? — Люди говорять, що німфи добрі і радо являються смертним.

Він оглянувся трохи несміло. А як би так справді показалася чудова головка німфи у зеленім віночку? Чи відважиться він заговорити до богині? Він боявся, але цікавість перемогла страх.

А може моя сопілка прикличе її? Кажуть, що німфи радо слухають пісень. — І хлопчина заграв тужливого Ліноса, а відтак якусь веселу пісню, і став розглядатися. Біля нього не було нікого, а там дальше Меляс та Окис пильнували овець.

Який я немудрий — засміявся хлопчина — я справді подумав, що богиня вийде до мене, як її лишень попрошу. Чим я визначаюся перед нею, між людьми, що поїдають овочі землі? Вона може ще й образиться, як почує, що кличу її Може се гордість? — Він знов злякався. — Гордість немила богам, вони за неї тяжко карають смертних.

Красше не гнівати Наяду, нехай вона тут у воді втішається та гуляє з сестрами, а я піду до овець, буду переганятися з Окисом і Мелясом — подумав. — Тільки перше напюся ще води. Ні, те вино, що тато гостить ним чужих лицарів, не ліпше хиба від отсеї води!

Хлопчина нахилився над жерелом і вже витягнув руку, щоби набрати води, та зараз узяв її назад. У воді побачив щось, чого не надіявся побачити.

Чи справді там у долині вона? — питав сам себе, поглядаючи на гарне молоде личко і довгі кучері у воді. За хвилю пізнав дерево, що росло над ним і цвіти з берега.

Хиба ж на небі, що явилося? — підніс голову та там був лиш чистий, ясний, лязуровий простір. За те привид у воді відвернув голову, хлопчина засміявся і привид засміявся, він витягнув руку і привид витягнув руку до нього.

Се ж хиба я! — закликав на весь голос, а привид зложив губи, якби й собі кликав.

Пастушок забув про перегони з Окисом; він дивився у воду і чудувався по дитячому сам собі й тому, що він перше себе там не бачив, чи не завважав. Він пригадав собі, як завидів Ільосови могучих мязів, здорових вусів та кучерявої бороди, та гнівався за те, що сей сміявся з його ніжних білих рученят і прозивав дівчиною.

Дівчина — думав хлопчина — чи се по правді образа? Хиба ж дівчата не гарні? Ось Еріфіля, що її Ільос привіз із далекого острова, чи не красша хочби від самого Ільоса?

І знов ізгадав Ґанімед, як колись заговорив до сеї дивної чужої дівчини, бо дивна вона по правді отта Еріфіля. Хиба ж і у батька не було їй ліпше, як у пахучім ложу Ільоса? І сам Ільос хоч який грізний та могучий, до неї говорить усе так лагідно, як до ніякої иншої жінки, хоч богато їх у його палаті обходить довкола кросна, ткаючи багряну одіж та коври. А вона Еріфіля якби на те не вважала, а коли Ґанімед питав її, чому вона

Digitized by Google

сумна, коли його брат такий добрий для неї, вона сказала:

Твій брат тепер добрий, та перше він убив мойого батька і трьох братів, що силою з Аресом рівналися. Він спалив моє рідне місто, не менше гарне від вашої Трої, а мене саму забрав і завіз сюди, далеко від моїх рідних. Чи вернуть мені його медові слова те все, що він мені забрав? — і заплакала.

Так, воно правда, жаль старого батька і братів, і він, Ґанімед, не міг би забути, якби так який чужий лицар убив Троса, Ільоса й Асарака. І він шукав би тоді мести та... чого плаче Еріфіля, коли Ільос добрий для неї? Він покривдив її, убив її рідних, та він певно мусів те зробити. Може він по доброму хотів її забрати у Трою, а вони не хотіли її віддати, жаль їм було прощати сестру, і тому він убив їх. — Та пропало. Чого їй тепер плакати, коли вона йому така мила й така гарна. Краси не забрав їй Ільос, а хиба ж є що красше від самої краси?

І знов сміється радісно хлопчина до свойого привиду у воді; йому так добре, так гарно на світі! Так гарно пишаються верхи Іди, матери звірів; Геліос світить на могучий город Троса; син Зевесів Скамандро і брат його Сімоент так чудово вилискуються в промінях сонця. Ну й він сам Ґанімед... Які добрі боги, що дали йому славного батька, лицарських братів і красу.

Нараз щось мов хмарка прислонило соняшні думки хлопця.

Краса — так, се великий, чудовий дар богів, та яка йому із неї буде слава? Чи ж не гарна Еріфіля, а хто славить її так, як старших синів Троса? А коли би так... сили було трохи менше, то що поможе краса, хоч би проти насмішок братів. А коли прийде старість... — хоч було горячо хлопчині нараз стало холодно. — Коли прийде старість, волосє побіліє, лице споганіє, а від старости не можна втекти, хиба у ворота Гадеса, у страшне царство тіний!.. — Ґанімед боїться сумної, поганої старости та ще більше боїться країни тіний, звідки ніхто вже не повертає. А в той край усі люди мусять іти.

В ясних дитячих очах Ґанімеда блиснуло щось, як сльози. Як се? То лиш так коротко втішатися йому гарним світом, а відтак миршавим, негарним дідом йти треба в царство Гадеса, куди, як кажуть, ніколи не загляне ясне око Геліоса. »Від того не втечеш« — кажуть старші і се мабуть правда, бо нема уже в Дарданії чоловіка, щоб памятав давного Дардана. Хиба ж отсі давні люди хотіли би вмирати, якби могли вічно жити над гарним Скамандром та Сімоентом? — І сумно, дуже сумно стало молодому синови Троса...

Та сього не знав молодий хлопчина, що красу його не лиш він сам бачить у зеркалі води. Зевес, що втішається громами, саме тоді сидів на найвищім вершку Іди, на Ґарґароні, де був його святий гай та пахучий престіл. Там сидів він, батько людий і богів, споглядаючи на город могучого Троса і радів у своїм серци, що любий йому рід Дардана живе щасливо, а на престолі його, Зевеса, так часто горять великі гекатомби та пахучі кадила.

Весело поглядав Зевес на палату Троса та його старших геройських синів і нараз побачив над жерелом найменшого з синів Троса, зажуреного в душі, що його краса мине, а він піде у страшну темну, безсоняшну країну Гадеса. Жаль стало могучому Кронідови молодого хлопчини, що красою рівнався з богами, та на думку батька мужів і богів варт був того, щоб вічно жити між щасливими богами на Олімпі. Жаль карати звичайною долею, старостю та смертю отсю найкрасшу дитину Дарданідів, що нічим не прогнівала безсмертних, а красою лиця та гарними кучерями пригадувала Титаніду, матір давного Дардана.

Інші щасливі боги на Олімпі весь день пирували та втішалися звуками формінґи Апольона, а Зевесова дочка Геба подавала їм у золотих чарках солодкий нектар. Лише Зевес, володар у хмарах, сидів самітний на Ґарґароні, думаючи, як би вирвати силі смерти і лихої Мойри подібного до богів Ґанімеда. Поглянув знов на долину, де паслися Тросові вівці, та хлопця при них не було; він з верха дивився на Ґедіоса, що заховався у море, і гарний був тоді хлопчина, ще красший як перше. Тоді подумав батько мужів і богів, що найкрасше буде, як таки зараз забере його у свою палату на широкий Олімп. І послав орла, свойого крилатого посланця, найскорійшого із усіх птахів, та приказав йому пірвати Ґанімеда, Тросового сина, з верха гори. Птах радо послухав приказу.

Налякався Ґанімед, коли побачив величезного орла.

Буде мені, як Окис та Меляс не відстрашать його від овець! — подумав. Та ще більше налякався хлопчина, коли орел замість до овець, надлетів просто на нього. Та вже за пізно було утікати. Могутні кігті птаха обняли його лагідно, але сильно, і він повис у воздусі.

Що буде з вівцями? Що скаже батько, брати? — думав він дрожачи, як листок під подувом Борея.

Пусте, що вони скажуть, я вже мабуть до них не верну. Але що буде зі мною? — Він зажмурив від страху очи і ждав кінця сеї дивної подорожі, яка була би дуже мила, як би не переляк.

Коли посланець Зевеса злетів на Ґарґарон, хлопець розглянувся і не міг повірити своїм очам. Так, він був на найвисшім вершку Іди. І як йому вертати? Пізно вже; він боявся вовків та ще дома гніватисямуть на нього.

Не бійся, Ґанімеде, люба дитино! — вчув нараз лагідний батьківський голос Зевеса. — Я нічого злого не задумав для тебе. І своїх не бійся. Ти вже не вернеш до них тай я ще поговорю з ними про тебе, бо не хочу покривдити милого мойому серцю мужа Троса Дарданіда.

Ґанімед не розумів нічого. Він не смів і словом обізватися до найсильнійшого з богів, а Зевес гладив його кучері могутною рукою, та говорив:

Тобі, малий, уже нічого боятися. Найгірший твій страх уже минув. Будеш вічно жити на Олімпі між безсмертними богами, не постарієшся ніколи. Станеш товаришем моєї доні Геби, бо я тебе люблю, як рідного сина!

Сказав і лагідно усміхнувся батько мужів і богів, а з вечірного неба щезли всі хмаринки. І вертав Зевес у свою мідю вкриту палату, а за ним ніс орел, радіючого в душі Ґанімеда.

Digitized by Google

Із сільського хлопця найбогатший чоловік на світі.

Життє Американця Генрі Форда подобає на справдішну казку.

Генрі Форд родився 30 липня 1863 року. Батько його був селянином і хотів, щоби й син був хліборобом. Молодим хлопцем уже виявляв Генрі Форд велику цікавість для всього, що подобало бодай трохи на якусь машину. Його забавками були цвяхи, ріжні інструменти (прилади) і т. п. Як 12-тилітній хлопчак пізнав своє »призначеннє«. Тоді то перший раз побачив паровіз (парову машину).

Ся подія рішила про Фордову долю. Таємничий »віз без коний« став ідейним прадідом Фордових автомобілів.

Тому, що Генрі не хотів бути нічим иншим, лише механіком, батько старався всіми силами відвести його від сього. Але ніщо не помогло і »пропащий син« відійшов до механічного варстату на науку. Як вивчений механік працював Форд неструджено біля того, щоби збудувати добрий і практичний »віз без коний«. Довготревалі проби були не такі прості, а й тяжкі. Одначе Форд сильно вірив в успіх. А пощастило йому, що його радощами ділилася й його жінка. І не задоволився першими успіхами.

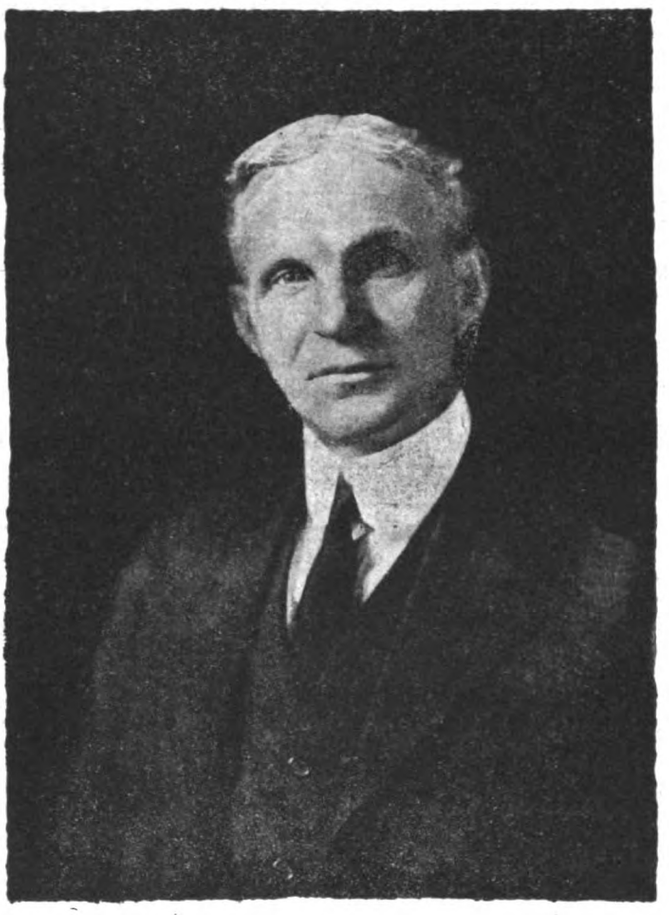

Генрі Форд.

В місті Дітройт Едісон оснував »Автомобілеве товариство«. Дійсним керманичем товариства був Форд. Форд уладив собі власну фабрику. Він добре знав, що публика зле робить, коли жадає від автомобіля передовсім, щоби був як найскорший. Люди вважали тоді авто новою іграшкою, на жаль, приступною лише для богачів. Форд був наскрізь противної думки. Він уважав авто користним і важним чинником сучасної цивілізації, яким могли би послугуватися всі верстви суспільности. Та коли побачив, що нема иншого виходу, побудував якусь автомобільську потвору, що величаво побідила всі автомобілі на перегонах. Публика не хотіла розуміти, що таке авто не має змислу, бо кермуючи ним, Форд міг утратити життє. Людям усе те сподобалося і Форд скоро збирав плоди своєї реклями. Скоро основано товариство (Company) для виробу автомобілів, яке першого року продало 1708 штук самоходів. Осягнено й денну продукцію сто штук автомобілів. Колиж Форд заявив акціонерам (уділовцям), що піднесе денну продукцію до тисячі штук, наробив собі тим богато завзятих ворогів. Людям ціла та справа здавалася якось сумнівна й головокружна.

Годі оповідати тут усі переходи Фордової праці. Та ось се ще згадаємо. В 1903 році вироблено 6.000 автомобілів. В 1911 році зросло се число до 30.000 штук автомобілів. В 1908 році було зайнятих 2000 робітників, а в 1911 році виносило число Фордових робітників 42.000! Платні робітникам і урядовцям зростали з року на рік. Рівночасно ціни автомобілів усе більше дешевіли. Так Форд — можна сказати через ніч — сотворив світове підприємство!

— — — — — — — — — — —

У Фордовім музею є якийсь чудноватий моторовий віз. Сей віз-»авто« — власним трудом-працею збудував молодий помічник-механік Форд. То було 31 мая 1892 року. В 1921 році уставлено біля сього чудернацького »авта« один новітній автомобіль. То був 5-міліоновий автомобіль, який вийшов із великанських Фордових фабрик. Сі два німі свідки у Фордовому музею говорять нам виразнійше, як товсті книги про життє, котрого »вся слава походить із праці«.

— — — — — —

У своїх споминах*) Форд займається ріжними питаннями, які цікавлять сучасну суспільність. Користується величезним досвідом богатого свого життя, щоби відкрити шляхи для поступу, який веде до нового і красшого життя. Головною цілею Форда задоволити бажання публики. Користи що йно на другому місці у нього. Не є той добрий економіст, хто бажає лише як найбільше здобути. »Будьмо чесні — то є спосіб, щоби все мало успіх!«

В автомобілі бачить Форд свідків поступу і завдаток красшої будуччини. Він старається, щоби як найліпше матеріяльно забезпечити своїх робітників і їх рідню. Денна платня для нього щось святе, бо вона в життю не означає мертве число, але життє кількох людий. Підприємства (фабрики) повинні би суперничати між собою, хто буде ліпше платити робітникам. Робітники мусіли би бачити, що коли працюють більше і ліпше, приносять і собі більше користи. І Форд твердо вірить у красшу будуччину людства. І все проповідує, що треба посвятити всі сили для загального поступу. Вірить,

*) Генрі Форд: »Моє життє і праця«. Ся книжка появилася саме тепер у польському перекладі. Ціна 8 Зл.

Digitized by Google

що »в кінці кождий переконається, — може за виїмком політиків — що війною нічого не рішається«.

Форд свідомий дотеперішніх успіхів, які людство здобуло на полі культури і цивілізації, але не цінить тих успіхів занадто високо. »Порівняйте се, що ви зробили, з тим, що ще треба зробити, — а побачите, які незначні дотеперішні успіхи.

Форд оптиміст, бо він вірить, що настане такий час, коли вже не буде убогих людий і суспільної неправди. Може він і не помиляється... Може й настануть такі щасливі дні!

»Все є можливе: віра є носильником того, чого надіємося, свідоцтвом того, чого ми ще не бачили«. »Глядіти все перед себе, безнастанно думати про нові проби, такий спосіб думання сотворює нове положенне, в якому є все можливе«.

Такі слова Форд написав у своїх споминах, переглядаючи своє життє як старець. І йому не вільно говорити, що щось є неможливе, бо ціле його життє доказує повисші його слова. Він жеж син звичайного хлібороба, ученик, челядник у дрібній механічній робітні — став найбільшим богачем на всьому світі, »королем автомобілів« і одним із найперших володарів нинішньої Америки.

А бачимо, що все те осягнув Форд: працею, безперестанною працею. Праця — то тайна Фордового успіху. Форд »глядів усе вперед себе, у ціль, яку вибрав собі«. Він усе робив нові проби, бо вся його наука міститься в тім, що треба вірити в безперестанний поступ. Форд допровадив методи розумних і добрих виробів до досконалости. Але він не признає сеї досконалости. »Всяку працю слід ліпше робити, як її тепер робимо«. Все муситься удосконалювати, уліпшувати, а те уліпшуваннє не сміє ніколи устати.

Михайло Лотоцький.

Голуби, Півень, і Суп.

Обідали голубята зерно коло хати,
Прогнав півень голубята, став сам заїдати,
А що слабі голубята не мали ще сили,
Щоб півневи відплатитись, супа запросили.
Суп прилетів, вхопив півня, розтряс мов [солому,
А потому всіх голубів роздер по одному.

Ех, маленькі народики, пора вже вам знати,
Що кривду легше знєсти, як драчку зчи- [няти.
А коли ви пізнаєте, що сварня — річ [глупа,
Єднайтеся і свойого бережіться супа.

Зі вбірки байок Ґавля перелицював Роман Завадович.

Федір Ясіньский.

День свободи.

Сценічний образ в 1 акті.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Дідо. | **Баба.** | **Хлопець 12 літ.** | **Дівчина 10 літ.** } Внуки. | **Мадярський жандарм.** | **УСС.**

По розпаді Австрії відбулася національна революція одночасно і майже однаково у кількох народів, прим. в Українців, Чехів, Словаків, Хорватів, і Поляків.

Через те подаю осьтут сценку для діточого театру, написану не у нас, хоч до наших відносин дуже підходить. Написав її по чеськи Фр. Кньорек, народний учитель. На словацьку мову переробив її Л. Кубані, а я приспособив до українських відносин.

Селянська хата.

Ява 1.

Бабуся *в селянській одежі сидить коло печі і пряде.* **Дідо** *сидить при столі і читає ґазету.* **Хлопець** *вирізує ножиком забавку із дерева.* **Дівчина** *бавиться на лавці лялькою.*

Дівчина *(звертається)*: Бабусю, оповідайте нам дещо. Так тут сумно. Дідусь читає собі часопись, а ви мовчите. Прошу вас!

Бабуся *(усміхнувшись)*: От, дай ми спокій! Про що буду вам оповідати? Ти все мене спокушаєш.

Дівчина: Не гнівайтеся, бабуню. Ви так красно вмієте оповідати! Кажіть нам, що лиш самі хочете!

Хлопець *(іде до баби і сідає коло неї, хоч дальше струже):* Бабуню, кажіть нам казку за того змія, котрий сторожить королівну в зачарованім замку.

Дівчина *(приближається, ласкаво):* Знаєте, бабуню, оповіжте про ту приспану царівну. Я так люблю се слухати! Як ви оповідаєте, я примкну очи і виджу, як вона сидить при столі і тихенько спить. У цілім замку сплять усі. і ті коні в стайни сплять і мухи на стінах і пташки на деревах. А всі — всі сплять!

Хлопець: А я все думаю про того лицаря — героя, котрий прорубався через тернє до замку. *(З захопленнєм)*: І я хотів би бути таким лицарем! *(Зітхнув):* Шкода, що тепер їх нема.

Digitized by Google

Дідо *(підчас розмови перестав читати, окуляри відложив):* Не так, мій сину. Є ще й нині лицарі, котрі воюють із стоголовим змієм, щоби висвободити зачаровану князівну. Та ти ще сього не розумієш.

Хлопець (*цікаво*): Дідусю, я се зрозумію, лиш скажіть мені. Гей, я зараз ішов би помагати тому лицареви.

Дідо (*поважно):* Колись скажу тобі, як виростеш. Тепер нехай вам, діти, бабуня говорить.

Хлопець і дівчина *(враз):* Бабуню, кажіть!

Бабуся *(задумалася):* Я вже більше казок не знаю. Що знала, то вже вам сказала і ви переймили.

Дівчина *(гладить бабуню):* Бабусенько! Красну казку радо вислухаємо іще раз. Кажіть, бабусю, кажіть!

Хлопець: Кажіть тоту про заворожену дівчину.

Бабуся (*з усміхом*): Та ті вже й самі вмієте на память, то по щож вам ще раз повторяти?

Дідо *(добродушно):* Ей, стара, не виговорюйся. І так не дадуть тобі спокою.

Бабуся: Тож слухайте, лише при тім сидіть тихо.

Дівчина: Та я вже тихо.

Хлопець *(відкладає роботу):* Я й не муркну!

Бабуся: Жив у давних часах один розумний князь. Був добрий і справедливий, а для бідних людий прихильний.

Дідо *(зітхнув)*: Шкода, що се було так давно!

Хлопець: А теперішні цісарі вже не справедливі?

Дідо *(поважно):* А, Господь знає, які вони. Я лиш гадаю собі, що якби були справедливі, не протягалиб війну так довго. Ось вам, діти, забрали батька і Бог знає, де він. Може вже давно в землі...

Бабуся *(втирає сльози)*: Ой сину мій, сину! Чи побачу я тебе коли? Чи вернешся до мене бідної?

Дідо *(втирає очи):* Но, стара, не плач. То дарма. Ще й діти розплачуться.

Дівчина (*тулиться до баби)*: Бабусю, не плачте! Я все буду вас слухати.

Хлопець: А я як підросту, піду шукати батька *(з запалом)*: Піду на край світа, через гори і долини. Як стріну сивого чоловіка, звідаюся його, чи не чував про нашого батька. Він дасть мені золотий оріх, а той заведе до мого батька.

Дідо: Не будь дурний! Таке лучається лише в казках. От слухай казку про сплячу королівну. *(До баби):* А ти стара, говори дальше.

Бабуся *(обтерла сльози і зітхнула*): То було — де се я перестала? (*Думає*). Ага, вже знаю. Князь із княгинею жили спокійно на тім замку. Люди орали, сіяли, жали; хліба було досить і було всім добре жити в країні. Князь давав порядок у своїм князівстві. Аж вродилася у княгині донька. Була така дуже красна, як цвітка. І назвали її Чічка. А се було в тих часах, коли ще в лісах жили лісниці, такі лісові дівчата. Як були хрестини, і їх прикликав князь у гостину.

Дівчина *(вмішується):* А про одну русалку забув, чи так, бабуню? А се була недобра лісниця. Вона так розсердилася, що побігла до колиски малої Чічки і так сказала: Як будеш мати 16 років, вколишся на веретено і вмреш. І зникла. Иншим лісницям жаль було Чічки. Найрозумнійша між ними сказала, що Чічка не вмре, але буде 100 літ спати, доки її не поцілує в чоло молодець — герой.

Хлопець: А той князь думав, що відверне від неї недобру долю і казав спалити всі веретена в цілій країні, щоби не могла вколотися. Чи так, бабусю?

Дівчина: Та не переривай, нехай бабуся кажуть дальше. Ти так не знаєш, як вони...

Бабуся: Лиши його. Скорше докінчимо казку. Но, слухайте. Відтак, як уже було Чічці 16 років, пішла у стару вежу на замку.

Хлопець (*знов вмішався до розмови*): А там сиділа стара баба і пряла. Чічка вкололася і зараз заснула. Правда, бабусю?

Дівчина (*сердито*): Та що ти все мішаєшся до того? Видиш, я також се знаю, а тихо сиджу.

Хлопець *(нахмурений)*: Що знаєш? Нічого не знаєш.

Бабуся (*втихомирює):* Тихо, діти, не вадьтеся!

Дівчина *(жаліючись*): Я вже се знаю, а він каже, що я нічого не знаю. Правда, бабусю, я знала, як царівна спала і князь спав і королева спала і всі люди в замку спали. Кухар держав кухарчука за ухо і так спав і коні в стайнях спали і мушки на стінах і пташки на деревах спали.

Хлопець (*радісно*): Видиш, що не знаєш, забулася — і вояки на сторожі при брамі спали. Видиш?!

Бабуся (*поважно*): Но, коли знаєте, то я не буду говорити, скажіть се самі.

Дівчина: Бабусю, не гнівайтеся!

Хлопець: Бабусю, вибачте, ми вже будемо тихо. Лиш нам кажіть, бо ви се знаєте найліпше!

Бабуся (*успокоена з усміхом*): Добре, лиш будьте тихо! Де ми перестали? Ага, вже знаю: всі спали. Доки все спало, королівський замок заростав довкруги густим тернєм широко-далеко. Ніхто не годен був туди наблизитися. І приходили від часу до часу хоробрі лицарі, відважні витязі, щоби визволити сплячу королівну. Та все на марно. Ні одному не вдалося. Прорубувалися тернєм, та воно зараз за ними заростало на ново так, що й вони в нім заснули. А той правдивий молодець-герой не приходив. Не був іще час на се. Так вони спали всі довгі роки. Народ помалу забув на свойого доброго князя. Його землю забрав собі чужий цісар. Лиш старі люди ще споминали і говорили про ті давні, золоті часи. — А як доля рішилася і наближався час пробудження, прийшов із третьої землі молодець-герой. Він іще малим утік із рідної землі перед чужинцем і лише все думав над тим, як вернути їй давну славу. Приїхав на чорнім кони і з далека побачив замок на горі. Сказав собі: »Нехай станеться хоч що, а мушу визволити князівну. Хоч би я й життє мав тут утратити!

Хлопець: І він прорубався терниною?

Бабуся: Так, прорубався, бо починав поважно, не жаліючи себе, ні свого життя, і мав віру в добрий успіх. А де тернє пропало, наростали красні цвіти. І так дістався наш герой-молодець до замку. Там на вежі найшов сплячу королівну. Як побачив її, так радісно зробилося йому на серці. Поцілував її в чоло. Тоді кня-

Digitized by Google

зівна отворила очи, встала, здивовано глянула довкола і дякувала своїому освободителеві-героєви за висвободженнє.

Хлопець (*нетерпеливо*): І нараз збудилися всі в замку, правда, бабуню? Король, королева, служба, верхові в брамі, коні в стайнях...

Дівчина: Ось ти ще забув про кухара й кухарчука, про мухи на стінах та пташки на деревах.

Бабуся: Так, діточки, все пробудилося до нового життя, скрізь була радість і веселість.

Дідо (*до баби*): Но, красно ти знаєш тим дітям приговорити. (*До дітий*): Та чи ви добре зрозуміли сю казку?

Дівчина: Правда, що розуміємо.

Дідо (*поважно*): Ой, не розумієте, діточки, так, як я се розумію. Та красна королівна — се наша Україна. В давних часах жила наша Україна щасливо і свобідно. Обороняли її перед ворогами наші укр. князі, як ось Володимир, Мономах, король Данило і инші. Та потім прийшла недобра лісниця »Незгода« і вона зранила нашу державу ще гірше, як вашу казкову Чічку. Державу нашу роздерли вороги і наша Україна запала в сон невільництва. Инші народи ще й вартували її, щоби не збудилася. Та найшлися одначе люди з поміж нашого народа, що почали будити Україну знов до життя, як Шевченко, Шашкевич, Федькович і Духнович — тай ще й инші. Україна спала як заворожена. Та знайте, мої дітоньки, — (*пророчим голосом*) — наближається той час, коли вороги України впадуть. Народ пробудиться, візьметься до праці. Українська національна гордість і любов до свого знов зацвите радісно на віки. Гей, засвитає і нам день свободи! Чую від наших, що вже встають ті лицарі-герої, що нас визволять із неволі приведуть до славного життя!

Хлопець: Діду! Як красно ви знаєте сказати! А де є ся наша Україна?

Дідо (*сумно*): Ах, ті австрійські школи тай чужі учителі! Не учать наших дітий про наш рідний край, про Україну...

Дівчина: Я запитаюся пана учителя.

Хлопець (*насмішливо*): Но, той тобі вже скаже, коли й сам не знає. Він по українськи не вміє говорити, а в школі бє нас за українську мову.

Дідо (*тимчасом вийняв мапу Австрії та розклав на столі*): Так ходіть, діти, покажу вам ту Україну.

Хлопець (*здивований*): Гей, таж се Австрія. А там Росія.

Дідо (*поважно*): Так назвали нашу Україну. Розірвали її на части. (*Показуе пальцем границі Західної України*): Велика Україна вже визволилася, лиш не годна обігнатися від ворогів. І тут, на Західній Україні живуть самі Українці. Тут жили від давен-давна і дасть Бог, будуть жити до кінця! (*Павза*).

Дівчина: Дідусю, оповідайте ви нам щось!

Дідо (*сідае радо*): Добре, мої діти, буду вам говорити, лиш дивіться, щоби й ви се так розуміли, як я се розумію. Була одна мати і мала сина Івана.

Хлопець: Доброго Івана?

Дідо: Так, казали йому »Добрий Іван«, бо все мовчав. Сам той Іван вибрався в світ, щоби дечого навчитися. Мати дала йому хліба на дорогу, грудочку сира тай поблагословила. Взяв з собою ножик і сильну палицю.

Хлопець: Діду, дивіться і я маю ножик!

Дідо (*усміхаючись*): Добре, добре, маєш. Лише слухайте дальше. Добрий Іван ішов горами — долами. Аж прийшов до одної керниці. При керниці сидів якийсь чоловік. Почали розмову. Чужинець сказав йому, що називався Шваб Михель, що вже довго подорожує і дуже приголоднів. І просив Івана, щоби йому дав хліба, Добрий Іван дав йому їсти і ще позичив свого ножа. Як той наївся, випросив іще в Івана палицю, щоби нею підпирався, бо був змучений. І так вибралися разом у дальшу дорогу. Як вже й івана зболіли ноги, хотів собі вирізати нову палицю. Каже приблуді: Віддай мені ножик! Той ще викричався на нього і не віддав. Ще й каже: То мій ніж!

Хлопець: Я дав би йому, дармоїдови!

Дідо: Видиш, яка напасть на гладкій дорозі. Іван до нього: Та чому твій ніж? — Бо й ти вже мій! Подивися на шапку, як не віриш. Іван за шапку, а там уже не його знак. А то Шваб украв із шапки Іванів тризуб, а потайно поставив туди свого двоголового орла. Ще й научає: Мовчи, іване, бо ти маєш бути добрий, Іван тоді гуп шапкою до землі! Як побачив, що красна бесіда і просьба не переконає такого ворога, нагнівався і тоді вже острійше каже: Що?! Я тобі дав усе, що мав, а ти мені ножика не хочеш віддати? Поставився до причепи, затиснув кулаки і розкричався: А тепер віддай все, а як ні, то побачиш!

Хлопець: Я собі гадав, що острійше візьметься до приблуди!

Дідо: Отак оповіданнє на тепер кінчиться.

Дівчина: Вже?

Хлопець: Я думав, що стануть до бійки.

Дідо: Тимчасом лишіть їх так, а побачимо, який буде кінець.

Хлопець: А колиж буде кінець?

Дідо: Видиш, сину, не розумієш сього оповідання. Тож слухай. Той добрий Іван — се наш український народ.

Хлопець (*радісно*): Ага! Вже знаю. А той Шваб, то Австріяк. Правда, дідусю?

Дідо: А так. Видиш: ми все їм дали, колачі і хліб, всю землю нашу. А ніж і палиця — се наші хлопці в австрійському війську, все наше богацтво, що нам осталося. Добре жилося Австріякам із наших мозолів. Вони нас лиш обдурювали та торгували нашою землею. Знайшли собі помічника і хочуть йому потайно продати наш край. А нашими ратуються на війні.

Хлопець (*сумно*): Я знаю, і наш батько мусів іти на війну.

Дідо (*потакуе*): Мусів іти помагати зрадливому Йовшкови. Та мірка переповнена. Вже увесь наш нарід пізнав, що Шваб не є правдивий приятель, що він хоче лиш використати доброго Івана. Тому народ загнівався і сказав своє слово: Досить уже, а дальше — ні! Доки нас обду-

Digitized by Google

рювати? Верніть нам усе, що ви нам забрали, а ні — то побачите!

Хлопець *(горячо)*: Діду, ходім і ми на нього, як той Іван.

Дідо (*ласкаво*): Синку, ти ще малий, а я вже старий. Та вже збираються наші сміливі борці, щоби висвободити нашу приспану князівну, українську землю. Чекають лиш приказу.

Хлопець (*зворушено*): Коби так і наш батько був між тими борцями.

Дідо (*зложив руки як до молитви*): Боже, дай мені ту ласку, щоби й моя кров була при тім великім ділі правди! (*до хлопця*). Ех, синку, останок життя я віддав би за те, щоби й він був між ними. Потім уже я радо закрив би свої очи на вічний сон.

Хлопець: Ой ні, діду, будете ви ще довго жити між нами (*цікаво*). А як буде батько між ними, то буде узброєний?

Дідо (*сміється*): Правда, що узброєний. Якби інакше могло бути?

Хлопець: Буде мати залізну збрую? так?

Дівчина (*цікаво*): А приїде на кони?

Бабуся *(упоминаючи)*: Ей, старий, красно ти говориш. Та гадаю, що не добре між дітьми таке казати. Ми тут не самі. По селі крутяться Мадяри тай Німці.

Дідо *(поважно)*: А, треба се їм сказати, нехай знають. Досить довго ми мовчали!

Баба: Але діти дітьми. Ще не мають на се розуму. Десь щось скаже дитина — а нас запруть у темницю. Обережність ніколи не пошкодить. Знаєш, що нас не люблять.

Хлопець (*гнівно*): Мене все називають »дурним Русином» та що я здатний лиш до гною (*гордо*). Я їм не дамся!

Баба: Видиш, старий!

Ява II.

(*Ті самі, фельд-жандарм*).

Жандарм (*став у дверях і слухає*):

Дідо (*поважно*): Я вже старий, трясуся над гробом. Ціле життє я терпів, мовчав, та вже не можу. Мушу сим дітям сказати всю правду. Хто знає, чи батька ще коли побачуть. Мушу їм сказати, що вони з українського роду та що Австрія з Мадярщиною радіб нас задавити!

Жандарм (*підсміхається і наближається*): A nagyon szep! (дуже красно!) Бунт. Я добре чула! *(ставиться остро)*. Ти стара дід — аріштомба! Я ти буду показати, що Мадяр! *(гордо)*: Мадяр — пан, а Русин — хлопа! Тут Україна! (*показує на кишеню*). (*Пишно*): Марш до криміналь — ан цвай!

Хлопець *(ставиться до оборони гнівно)*: Дідо не підуть, я їх не дам!

Жандарм (*здіймив кріс із плечий і сердито глянув на хлопця. По хвили спамятався і знову завісив кріс на плече, спльовує*): E kölyök!

Дівчина (*з плачем*): Бабуню, бабуню, просіть його, най нам не бере дідуня.

Бабуня (*до жанд. з просьбою*): Пане! За що хочете забирати нам дідуня?

Дідо (*голосно й поважно*): Нікуди не йду, я не злочинець!

Ява III.

(*Ті самі, УСС.*)

Укр. стрілець (*у мундурі і повній зброї станув у дверях і придивляється*).

Жандарм (*остро, трясе діда за плече*): Nem mesz? Не пойдеш, старий? Марш ти, марга, бо буде зле. (*Витягає з торби ланцушки і йде до діда*). Ану, рук тут дай! Я ти указат, що Мадяр пан і жандарм пан і мусай послушат!

Бабуня (*складає руки*): Прошу вас красно, пане жандар, дайте йому спокій. Лишіть його в хаті, таж нічого не зробив! (*Гладить його по рукаві*).

Жандарм (*відтручує бабу*): Що, нич не уробіл? Зрадник пана краля і бунтовнік! Verräter! Хце до України!

Дівчина: Прошу вас, пане жандар, лишіть нам дідуся.

Жандарм: Но, ідеш ти, стара хлопа, вадь нем!

Бабуня (*заломлює руки*): Боже, що ми пічнемо! Чи вже ніде нема помочі, ніде правди?

Жандарм (*вхопив за плечі діда і тягне його до дверий. Нарав побачив УСС. і злякався*).

УСС. (*наближається до жандарма і кричить*): Руки в гору. В імени У. Р. зброю тут!

Жандарм (*налякався, аж трясеться, здіймає з себе зброю і складає на лавку*).

УСС.: Тепер вон!

Жандарм (*утікає*).

Дідо (*витріщився*): Боже мій, чи я добре виджу?

Бабуня: Боже, сей голос! (*Хвилина напруженої тишини*).

Бабуня: Сину, се ти?

УСС. (*хвильку стоїть, потім зворушено*): Мамо! (*витається*). Батьку! (*витається*). Так, се я, ваш син. Дітоньки мої! (*обіймає їх і цілує*). Я вже вернувся до вас! (*Усі стоять зворушені*).

Дідо (*втирає очи*): Сину мій дорогий!

Бабуня (*також плаче*): Дитинко моя солодка!

Дідо (*вложив руки як до молитви*): Дякую тобі Боже, що дав мені дожити до сього дня.

Хлопець (*оглядає батька з усіх сторін, з дівчиною*): А яке шатя маєте, таточку!

Дідо (*поважно*): Се не мундур австрійського війська.

УСС. (*гордо*): Я український жовнір! Чи знаєте, батьку, що вже сеї ночи ми визволилися з під Австро-Мадярщини. Від сьогодня ми живемо в Українській Републиці!

Дідо (*зносить руки д' горі*): Славаж Тобі Боже! Тепер я готов хочби й зараз умерти, бо мої очи виділи спасеннє укр. народа.

Всі (*зворушено*): Амінь! (*З за куліс чути чим раз голоснійше пісню*).

УСС.: »Розвивайся, ти високий дубе,
Весна красна буде,
Розпадуться пута віковії,
Пробудяться люди! (*Слова Івана Франка*).

Всі (*коли загомоніла пісня, цікаво слухають*): Що се?

УСС.: Се відділ нашого війська іде обсадити наше село і сусідну стацію.

Хлопець: А я думав, батьку, що ви будете мати залізне шатя!

Дівчина: І коня.

Digitized by Google

Дідо: Хоч без заліза, однако герой!
УСС.: Послухайте! (*чути голос, дальше*): »Зникнуть межі«...
Всі (*мовчки слухають, поки пісня звенить*).
Дідо (*простер руки*): Щаслив будь, сину, за те, що приніс нашому народови свободу. (*Жвавійше*): Будеш жити, народе мій! Нехай буде твойого війська стілько, як маку, як піску! процвитай, Українська Земле!

(*Підчас співу підноситься навадна стіна і видко живий образ. На вивисшенім місци стоїть Україна в залізнім шоломі, в мечем у руці. З одної сторони коло неї Шевченко і Франко, з другої Вітовський і Стрільці, що присягають правою рукою вірність Укр. Републиці. Дальше стоять селяне в народних строях і робітники. Музика грає народний гимн, а підчас того живий образ освітлений бенґальським огнем.*

Супротивному вітрови.

Придавила грудь недоля,
Придавила від колиски —
Вянуть цвіти серед поля,
Меркнуть зорі-самоблиски.

Сміх розбуджених світанків
Притолочив клекіт бурі,
Теплий світ весняних ранків
Вкрали сутінки понурі.

Спопелів у іскрах стужі
Підвесінний дих розливний,
Недоцвилий цвіт в калюжі
Звіяв вітер супротивний.

Скаженій, крилатий после,
Сину Ночі і нецвіття,
Дуб в могучий пень розрослий
Вже не схилить верховіття.

Хто під дикий клекіт бурі
Набирався росту-сили,
Того дні бурні, похмурі
Не положуть до могили.

Пронесуться гураганно
Понад нього буревії,
Заворушаться нежданно
В жилах соки життєвії.

Згорне легіт мряки в полі,
Срібним приском крига присне
І в промінним ореолі
Світ обновлення заблисне.

Роман Завадович.

Галя.

З першим снігом.

»Чомуж ти, Оленю, не ходиш до школи? Чи тобі мама не казали, що ти маєш ходити до школи?«

Оленя пристанула на хвилинку перед школою тай сказала, дивлячись просто в очи учительки, з великою повагою:

— Прошу пані, я не маю часу, я худобу пасу.

І пігнала скоро за коровами, що тим часом відійшли кусень дорогою до дому.

Через два місяці ніхто не бачив Олені в школі. — Не помагало взиванне родичів, ані погроза кари. Не мала »часу« — тай вже. Аж з першим снігом зявилася. Того дня, коли він упав біленький, та ще липкий — урадили дома, що час Оленю післати до школи, бо вже худоба не піде на пасовиско. Ніхто не журився тим, як Оленю приймуть у школі, тільки вона сама думала про те цілу дорогу.

Коли вже прийшла під школу і почула голосне читанне, перериване декуди бесідою учительки, стала, отворила ротик і ловила швидко воздух як рибка, викинена на беріг, — хотячи неначе втягнути в себе хоч дрібку тих мудрощів, щоб було з чим показатися на перший огонь.

Та дарма! — нічого не могла розібрати. Зітхнула тяжко і як той, що йому вибила година великого горя, щоби скоротити муку, скоро клямцнула дверима.

Отворила їй сама учителька і не перериваючи читання, веліла сідати в лавку.

Оленя сіла і почала машинально повторяти за дітьми, ніби читаючи. За хвильку щось собі пригадала, добула швидко буквар, отворила денебудь і почала сцюбати пальчиком то тут, то там, киваючись при тім, та повторяючи якісь незрозумілі слова.

Учителька, здається, не звертала на неї уваги, а инші школярки дуже були заняті і ніхто їй не перешкоджував. На личку Олені відбилось задоволенне. »Так воно й не така то знов велика штука читати!« — подумала Оленя.

Digitized by Google

В тім увірвалося. — Учителька написала щось на таблиці і казала дітям відписувати.

Оленя й собі добула скриптуру та оловець, поцмоктала трохи конець олівця, відтак видивилася на таблицю і в очах її відбилася трівога. — Ні! — Вона ніколи на світі чогось подібного не напише. Глянула на право й на ліво, та помочи ні звідки. А тут учителька ходить і заглядає, що хто написав. О! доленько нещаслива!

Треба конче щось написати, така порожна картка не сміє вразити учительки.

А щож воно таке на тій таблиці? От якась кривулька, така як та, що вишита на дудах Оленчиної сорочки.

Ануж кривульку писати! Чи раз вона вже паличкою по піску таку кривульку писала?

Прекрасно! З гори на діл. — З гори на діл!

Ось уже кусник записаний! —

Але Оленині сусідки спостерегли вже, що вона робить. Почали тручати одна другу, показувати собі ту кривульку та сміятися.

Надійшла учителька і схилилася над Оленею та не казала їй нічого. А їй так лячно стало, в грудях щось стиснуло, почервоніла і тиснула оловець з усеї сили, писала тай писала кривульку без кінця в надії, що чейже переможе, що дадуть їй спокій, що учителька піде собі геть, а дівчата перестануть сміятися.

Хвилина була важка. Не могла довго тревати. Оленя глянула довкола себе, то на товаришки, то на учительку в поважне її лице — очима переслідуваної серни і вибухнула голосним плачем.

А учителька сіла коло неї, взяла за ручку і почала писати прості криски.

О! як воно легко йшло!

Оленя набрала відваги і промовила. »Прошу пані, коли я не вмію«. —

А учителька: »Ти ще навчишся!« —

Оленя дивиться недовірчиво і знов каже: »А ви не будете сварити«?

»Ні, я тебе навчу«. —

Оленя дивиться просто в очи учительки, відтак усміхається крізь сльози, а є се усміх правдивої радости і безграничного довіря.

А учителька думає: »За сей усміх варта з тобою самою вернутися від половини книжки! Ти, білий ангеле, що зявився мені тут у школі враз із першим білим снігом!«

Фредерік Джеймс Ґуд.

Японський учитель.

Маленького хлопчика Юкічія впихали до кухонної шафи, коли гості приходили до дому вдови Фукузави. В неї було пятеро дітий, а кімнатки були такі малі, що як гості сиділи при чаю, не було вже майже місця. Тому наймолодшого, Юкічія, забирали, щоби не заваджав. Вдова була вбога, не мала часу вчити свої діти. Вже Юкічієви було чотирнацять літ і не стямився, що не вміє читати, як його ровесники, Самураї або шляхта. Хлопець забажав учитися. А коли перший учитель не сподобав собі його, він пішов до иншого й знову до иншого. Аж у кінці найшов доброго. Юкічі був ґотовий до кождої корисної праці. Вмів направляти черевики, знав набивати обручі на бочки. Знав направити діру в дасі. Робив шаблі. Не соромився, хоч походив із Самураїв, носити клунки харчів із крамниць.

В той час японські ученики залюбки вчилися данської мови. Бо в Японії було богато данських книжок, а в сих книжках повно европейського знання — науки і мистецтва. Се нарід країни Сходячого Сонця (Японії) рад був пізнати. Так отже Юкічі на 17-ому році життя пішов до міста Нагасакі. Став на службу в домі ученого, що знав данську мову. Він учив китайської мови сина того вченого, сповняв найпоганійшу роботу, замітав долівку, помагав своїому панови в купальні й давав їсти любимому псови й котови своєї пані. В р. 1855 прибув без гроший й голоден до міста Осаки. Сподівався найти мешканнє в домі свого брата й ходити до школи ученого чоловіка Огати. Брат помер. На основі японського права Юкічі став тепер головою рідні. І мусів піти до матірного міста й поплатити всі довги. Як полагодив сі справи, не остало ніщо. Його добра ненька, яка була вбога, а не хотіла бути тягарем для нього, просила його вертати назад до Осаки й дальше вчитися данської мови. І він пішов.

Учитель Огата, доброго серця, не хотів ніякої заплати. Молодий Фукузава (так називатимемо його) й инші ученики жили дійсно дуже вбого. Харч їх понайбільше: риж, трошки ярини, й подеколи риба. Щадили гроші так, що не носили ніякого вбрання, хиба в школі. І нагих учеників частенько можна було бачити на улицях. Тоді був такий звичай у Японців. Ніколи ученики не працювали тяжше. Коли молодець сидів над данським томом, він ніколи не просив товариша помогти йому. Кожен орав свою власну скибу. В школі було всього лише два данські словарі. А пять або шість молодців сиділо довкола кождої книжки. Ждали черги, щоби пошукати слів чи зворотів. Що кождих чотири-пять днів учитель давав лєкцію. Ученики, котрі працювали як слід, діставали білі кулі, а ті, що робили похибки, чорні кулі. Нагород не було. Ся японська молодь рада була вчитися хемії й сталих тіл, плинних і газів. Робили амоняк із кінських костий і копит. Але запах амоняку занечистив цілу околицю. Тому досліди треба було робити в човні на ріці. Та й тоді сим запахом переходили їх одяги (тих трохи одягів, що вони їх мали на собі) і собаки брехали, як сини науки переходили попри них.

Одного дня учитель Огата показав Фукузаві нову данську книжку. В книжці розказано було, що то за чудові винаходи на полі електричности поробив Анґлієць Фередей. Ученики окружили учителя. Просили позволити їм переписати цінні сторінки — около 150 сторінок друку, — в яких говориться про Фередея й його працю. Огата відповів, що він випозичив книжку; мусить віддати її завтра назад. Одначе ученики можуть покористуватися

Digitized by Google

книжкою цілий день і ніч. Година за годиною хлопці писали й писали, в страшному поспіхови переписували ті сто пятьдесять сторінок. Один молодець виручував товариша в праці, коли рука його опала із великого змучення. А як стало світати, переписали до останньої стрічки.

В 1858 році наш студент сам зістав учителем. Отворив школу навчання данської мови. В 1859 р., пішов він до Йокогами і назад — 40 миль[1]) — протягом двацять чотирох годин. У сьому портовому місті відчинювано англійські крамниці. По улицях чути було англійські розмови. Він мусить учитися англійської мови. Почав при помочи англійсько данського словаря. Другого року вітрильний корабель, що в части працював парою, вислано Спокійним океаном до Зєднених Держав. Правительство купило сей старий корабель від Данії. Японські офіцири і моряки правили ним, хоч для них ся сила була новиною. І доволі раді були, що могли забрати з собою кількох американських моряків, яких корабель розбився був. Вони згодилися помагати у дорозі до Зєднених Держав. Тут була відвага, як тоді, коли то Колюмб відважився подорожувати Атлянтиком. Буря кидала кораблем; два човни пропали. Вода до пиття кінчилася. Але серця сміливих Японців не зневірювалися. Після 37 днів тяжкої праці добилися до Сан Франціска. Американці витали їх. А чужинці з країни хризантемів счудовано гляділи на місто й його життє. Фукузава чудувався вельми, коли побачив віз на колесах, в якого дишлях стояв кінь. Товариш відчинив двері й попросив його ввійти до середини. Глянь! Кінь пустився бігти, колеса почали обертатися, машина гнала улицями. Ніколи, за весь час свого життя, не бачив Фукузава чогось такого! Але він не віз до дому оповідання про голобельного коня. Віз словар Уебстера. Словар той найбільше вживали, як він відчинив свою школу й давав лєкції англійської мови.

В 1861 і 1862 році вибрався в довшу подорож, а саме по Европі. Відвідав Францію, Голяндію, а навіть Росію. Як повернув, побачив, що старші Японці, консерватисти, які ненавиділи данське й англійське тай все европейське; робили все, що могли, щоби не допустити чужих думок і звичаїв. Пішли навіть так далеко, що хотіли вбити учителя чужих наук. Одної ночи, коли місячне промінне освітило улиці Єда, побачив Фукузава надходячого Самурая, опоясаного мечем. Фукузаві видалося, що сей високий чоловяга хоче вдарити на нього! Перейшов впоперек улиці. В сю хвилину Самурай також перейшов. Майже перейшли попри себе. Чи буде вбивство? Фукузава обернувся втікати. Біг добрий кусень — обертається і гляньі Самурай налякався Фукузави і собі пігнав у супротивному напрямку так скоро, як його ноги несли. 1867 року Фукузава знову бачив Америку. Та не потребував боятися, що його заграничне знаннє принесе йому клопіт. У 1868 році змінено старосвітський закон. Мікадо (цісар) видав новий приказ і заохочував своїх людий, щоби вчилися всього, що могли навчитися від людий Заходу. Від тоді Фукузава вчив у спокою. Його школа в Токію була робітнею соток молодих учеників. Двічі мусів перепроваджувати свою школу до більшого будинку. Йому більше залежало на науці, як на грошах. А які оплати й доходи мав, сим ділився з своїми учителями. Часом вони приходили до нього жалітися, що заплатив їм за богато! То не гарно, говорили вони, щоби він одержував менше, як йому належалося. А його ученики не лише сиділи над книжками. Вони так само любили забави. Хотіли, щоб їх бачили в перегонах, у скоці в гору і на віддаль. Коли Фукузава занедужав, засумував нарід. А часописи день по дневи писали, як старець усе слабшав. І багато пакетів солодощів посилали йому до дому. Помер у лютім 1901 року, оплакуваний народом. Бо Японія розуміла, що завдячувала учителеви своєї молоді. Підчас його смерти більше як тисяча учеників ходило до його школи в Токію. А більше як 15.000 Японців, що жили життєм поважаних горожан, шанували память свого старого учителя, Фукузави Юкічія. Японія любить свої школи й своїх учителів. В 1890 році цісар сказав отсі слова до свого народу:

»Знайте, горожане, що наші предки-володарі оснували нашу державу на широкій і вічнотриваючій основі. Тай глибоко і кріпко засадили чесноту. Наші горожане все злучені вірністю і синівською побожністю, з роду в рід були образом краси. Отсе є слава основного характеру нашої держави, тут також лежить жерело нашого образування. Ви, горожане, будьте синівськими для ваших батьків, щирими для ваших братів і сестер; як чоловіки й жінки будьте згідливі, як приятелі вірні; саміж будьте лагідні й скромні, для всіх будьте доброзичливі; учіться й плекайте мистецтво«.

Часто японські уста повторяють сі слова цісаря.

[1]) Англійських.

Осел і заяць.

В далекому якомусь краю
(Коли се діялось, не знаю)
Війну великую підняли
Звірі на весь крилатий рід
І люте військо муштрували,
Щоб не остав по ньому слід.
Вже мали в похід виступати,
Бо завзятущість в них росла,
Коли Медвідь, їх вождь начальний,
Побачив Зайця і Осла,

Як йшли у боєвих рядах
Вже на останній дефіляді
І в крик: „Прогнати тих нездар,
Щоби і слід по них не пах!“
В одвіт йому звіринний цар
Сказав: „Позвольте, хай остануть,
Хоч вони в битві ні при чім!
Ми до послуги їх візьмім,
А певно нам в пригоді стануть:
Заяць гінцем послужить нам,

Осел на бій трубітиме,
Відвагу війська грітиме
І завдасть страху ворогам“.

Навіть найменший у державі
Придатись може в спільній справі
Та вимагайте лише того,
До чого є талант у нього.

Зі збірки байок Ґавля перелицював Роман Завадович.

Digitized by Google

Загадки й шаради.

Рахункова загадка.
(Уложив М. Кумка)

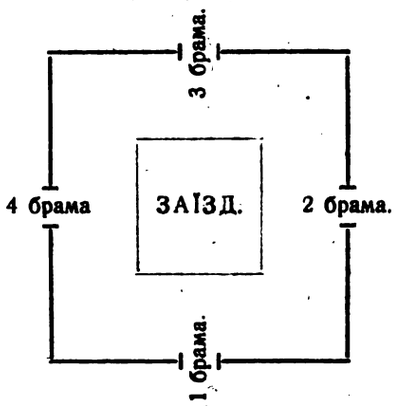

Був заїзд, обведений високим муром — у нім чотири брамі — а на брамах варта, якій мусів кождий, чи входив, чи виходив дати **1 доляра.** Прийшов один подорожний до першої брами, дав варті одного доляра, переночував у заїзді, заплатив за ніч половину всіх гроший, які мав при собі і вийшов першою брамою назад, але знов варті мусів дати одного доляра. Другої днини пустився до заїзду другою брамою і повторилося знов те саме: дав варті одного доляра, в заїзді заплатив половину гроший, які мав при собі, вертаючи дав варті одного доляра. Третього дня вийшов подібним способом третьою брамою, четвертого дня четвертою брамою, а коли вийшов із четвертої брами, не мав уже нічого, бо останнього доляра дав на брамі вартівникови. Кілько долярів мав сей подорожний, як входив до першої брами?

Загадка з букви »л«.
(Уложив Степан Лукань).

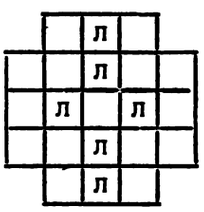

1. Дівоче імя.
2. Старинний город над Дністром.
3. 3 особа множини від »я слав«
4. Річка, над якою Татари розбили укр. князів.
5. Інакше »однак«.

Загадка для малих читачів.
(Уложив М. Кумка).

\+ . . . Домашне звіря.
. + . . Живе у воді.
. . . + Инакше озеро.
. . + . Пістна омаста.

Букви на місци хрестиків дадуть назву столиці України.

Загадка в орнаменті.
(Уложив Богдан Думін).

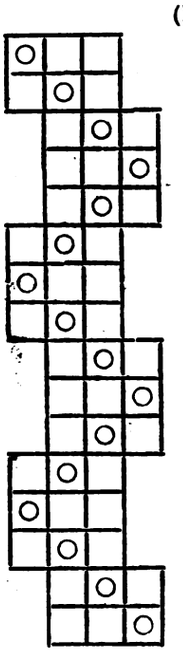

Є довкола обістя.
Живе в воді.
Питаннє.
Оклик.
Більша половина з »Амінь«.
Робить коваль.
Росте в огороді.
Уживають рибалки.
Нема в буді..
Числівник.
Заіменник.
Часть тіла.
Рід комахи.
Два склади з »ученика«.
Часть лиця.
Спів ворони.

Вставити слова, а букви на місці точок дадуть нам родину.

Загадка в орнаменті.
(Уложив Степан Лукань).

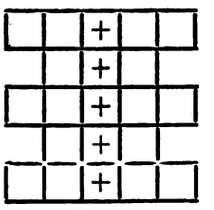

1. Місто над Опором.
2. Жіноче — імя.
3. Остров на Середземному морі.
4. Гора в середній Греції.
5. Ріка на Україні.

Букви, на місці хрестиків, дадуть псевдонім славного молодого українського поета, якого 20 літтє літературної діяльности обходив український народ 1923 р.

Жертви.

На пресовий фонд »Світа Дитини«.

Всеч. о. Дм. Кубаєвич 5·80, А. Грабовецький 1·00, В. Климюк 1·0', Дрібні датки від 8 дітий з Делятина 1·15 М. Колянковська 1·20 Вп. Т. і К. Гурки з Яблінки Вижної 10·00 (на **»Живий Вінчик«** — за місяць вересень і жовтень), К. Яворівський 5·00.

Разом зложено: 25 золотих 15 сотиків.

На »Рідну Школу«.

І. Сабат з Перемишля 2 зол.

Річна передплата для:

Краю 12 золотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 70 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 сотиків.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько. **З друкарні ОО. Василіян у Жовкві**

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

І заплакала Осінь...

І заплакала Осінь над лугом:
„Розлучили мене з моїм другом,
Ясне сонце за хмари сховали,
Пестрі цвіти скосили, стоптали,
Розірвали шовкове намисто,
Застелили поля зжовклим листом".

І заплакала Осінь під тином:
„Я нещасна тепер сиротина!
Мої шати пожовкли-повяли,
Мої коси вітри обірвали,
Оповив мене смуток імлою,
І глузує собі наді мною".

Так жалілася Осінь-небога
Обікрадена, сіра, убога;
Там де гнуться берези плакучі,
Свої думи снувала пекучі.
Сльози-роси полилися зрідка
І заплакала Осінь-сирітка.

Пожалів її Вітер крилатий,
Став по світі широкім літати,
Збирав довгі нитки золотії,
Що їх пряли янголи святії,
Як сиділи вкруг Божого трону —
І для Осени виткав заслону.

Вийдіть в поле, як листє пожовкне,
Як в діброві пташина замовкне:
Вітер дує собі, подуває,
Все новії нитки навіває —
В низу злото, в горі далеч синя
І всміхається Осінь-княгиня.

Роман Завадович.

До редакції часопису »Молода Україна« у Львові. Рг. 62/24. В Імени Річипосполитої Польської! Суд окружний карний яко Трибунал пресовий у Львові рішив на внесок державної Прокураторії, що зміст часописи »Молода Україна« число 21 з дня 1/XI 1924, в артикулі п. з. **»День свободи«.** а) цілий уступ до цего сценічного образа заміщений понище поданих осіб, які беруть участь в образі, до слів: Селянська хата; б) часть образа сценічного слідуюча по словах: »Дівчина: Правда що розуміємо« — до кінця, містить в собі єство злочину з § 65 а) з. к. узнав доконану в дни 29/X 1924 конфіскату за оправдану і зарядив знищення цілого накладу і видав по думці § 493 з. к. заборону дальшого розширювання того друкованого письма. Заразом видав наказ відвічальному редакторови тої часописи, щоби се рішення помістив безплатно в найблизшому числі і то на першій стороні. Невиконанне того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак. друк. з 17. XII. 1862. Д. л. д. Ч. 6. ех. 1863. а именно засудження за переступство на гривну до 400 Зл. Львів, дня 30/X 1924.
(Підпис нечиткий).

Digitized by Google

Гуґу.

Ярина і Калина.

(Казка).

Були у родичів дві донечки близнючечки, Ярина і Калина. Одного росту, обі чорняві, з лиця подібні. Та так склалося, що лиш Калину родичі і люди в селі любили, а Ярину й на очи не хотіли бачити. Калина, бувало, встане раненько, приберется чистенько, помолиться і береться до роботи уважно, повільно так, як мама каже. Ярина схопиться, поскладає свою постіль аби як і вихром несеться по хаті. Як захоче, то за годину більше зробить, як Калина за половину дня. Біда тільки, що їй не все хочеться, бо не лишень отся хатна праця була все така скучна та одноманітна, а ще й прикази не цікаві. Кличуть, бувало, її товариші, сільські урвителі: »Ярино! раз, два, сюди!« і Ярина біжить, а скаже мама: »Яриночко, позамітай хату, серденько«, то поки скінчиш говорити, Ярина тричі зівне, а мітла для неї важка мов той камінь. І просила мати і сварила, але ніщо не помагало. Не помагало вже й те, що батько добре лозою потягнув по спині. Ярина добре робила лиш те, що сама вважала за потрібне, ну і кривилася на родичів за кари, а липла до тих, що були добрі для неї, хоч се були найгірші в селі лобуряки. А хвалили вони її — урвителі — бо ніхто не вмів так, як Ярина зручно вилізти на яблінку у війта, де були найліпші яблока в селі, а ще до того й собаки любили її. Війтів Бровко усе злий був, як голодний вовк, нікого не перепустив, щоб не лаяти, а до Ярини лиш леститься і хвостом крутить. Правда й те, що в неї все було для собаки добре слово, а часто і хліба кусник, бо господарна війтиха не богато давала їсти Бровкови, щоби злий був, і злодія добре відганяв.

За те не любили люди в селі Ярину, що пустувала, а ще гірше за її вічне »чому«. Сяде, бувало, впялить свої великі чорні очи в чоловіка і питає »чому?« те й тамте, чому день довгий у літі, а короткий в зимі, чому зорі не попадають із неба... А питає так дивно, жартом не відчіпишся її, а скажеш, що знаєш, то вона ще нове »чому?« найде, аж соромно чоловікови. Через те й казали, що в неї »не всі дома«.

»Десь ви, куме, на біду собі ховаєте те дівчинище — говорили люди батькови. — Яка з неї господиня буде? Не сяде вишивати, не заспіває по людськи з дівчатами, лиш кудись гонить, а як ні, то думає про всякі дурниці. — А до собак то в неї більше серця, як до людий. Ей візьміть но, куме, її добре в руки, бо ще сорому вам наробить! Побачите!

Кара божа з дівчиною — говорив батько. — з одного дерева, бачите, хрест і лопата. Близнючки вони з Калиною, а одна при другій — як день при ночи. Не жалую я ні прута, ні ременя, а вона що дня гірша.

Приказали родичі Ярині пасти корови, а вона лишила корови самі і побігла кудись по своїому. Корови пішли в шкоду, сусід побив бідну худібку і Ярині дісталося від нього, а дома від батька ще більше. І нараз перемінилася дівчина, пасе добре, ніхто-б і не подумав, що з неї така добра пастушка буде. Не знали люди, від чого перемінилася дівчина; ніхто й не догадався, що Яринці жаль було худібки, щоби не били її люди, як знов піде в шкоду. »Корови добрі, нічого мені злого не зробили, чомуж вони мають терпіти через мене?« — говорила сама собі, коли їй забагалося утікати кудись із пасовиска. Пасе, бувало, красулю й сивулю на межи та поглядає за хмарками і думає, які то вони щасливі, що з гори поглядають, бачать богато, а вона, Ярина, ніколи не бачить дальше, як сусідне село, не знати ме ні про що більше, як про стайню й хату. Сварять нині на неї батько й мати, а виросте, віддадуть її, то ще свекор і свекруха сварити муть. І так весь вік! — І посумніла Ярина, аж сивулі жаль її стало, тому широким язиком полизала дівчину по заплаканім личку.

Якось на шіснайцятий рік йшло дівчатам, як до їх хати зайшла бідна чужа жінка. Господарі добрі люди були, приймили її на ніч, погостили і дарували, що могли — бо вона казала, що погоріла. — Калина також від себе дарувала їй грошик, тільки у Ярини не було нічого.

От бачиш — став як усе докоряти їй батько — ніколи не заробиш і нічого не маєш; ні собі стрічки не купиш, ні бідного не поратуєш.

Не так досадно було Ярині, бо вона вже привикла, що всі і все ганили її та жалко їй стало, що в неї для отсеї бідної нічого не було.

Бабуню! — сказала тихо — я вам свіжої води принесу; обмийте собі ноги, бо вас певно болять від дороги, а завтра я вам клунок трохи понесу, бо ви старі.

Також видумала щось — воркотів невдоволений батько — за дідами клунки носити! — В усім треба міру знати.

Не знати, чи чула мандрівниця ті слова, чи не чула, та коли Ярина налила їй у цебер води, щоб обмила ноги, старенька поцілувала чоло дівчини і сказала:

Твій дарунчик найліпший для мене!

В ночи, як перший раз запіяли когути, мандрівниця встала з лави, де їй були постелили на ніч і плеснула тричі в руки. Родичі й дівчата пробудилися і зачудувалися, коли замість бідної старої бабусі побачили прегарну русалку.

Приймили ви мене у свою хату — сказала русалка — за те я вам скажу добру новину. На другу ніч у вашім лісі заблудить короленко, бо там під кривою сосною рішатисяме його доля. Пішліть у ліс під криву сосну вашу доню, щоби короленкови показала в село дорогу, та знайте, що як він там біля сосни у перше побачить дівчину, то ніякої иншої вже не захоче за жінку. Ваша дочка стане королевою, буде богата і щаслива. Тільки не забудьте, не розказуйте про те нікому і поки сонце не зайде, то й між собою про те не говоріть. На

Digitized by Google

другу ніч, поки ще півні у перше заспівають, під кривою сосною короленко вибере собі суджену.

І знову плеснула тричі в руки й усі заснули, колиж рано пробудилися, побачили на лаві на ново бабусю. Старенька розпрощалася й пішла. За огородом уже підбігла за нею Ярина і понесла її клунок через село. Люди, що її бачили, сміялися. Як би так се була Калина, то певно були би хвалили її добре серце, та про Ярину всі знали, що в неї »не всі дома«.

Родичі й самі гаразд не знали, чи се сон дивний був, чи справді приказ русалки. Та під вечір приказали Калині прибратися у найкрасшу празничну одіж, узути червоні чобітки і йти в ліс під криву сосну. Батько одягнувся в нову свиту і сам задумав проводити дочку. Про Ярину домашні і не думали. Вона і для сільського полатайка не годилася на жінку, не то для короленка. І сорочки вишиваної у неї гарної не було і на одіж не вважала богато. Як же її таку показувати короленкови? Через неї може Калини не схотів би, соромивбися сестри навіженої.

Слухай, Калинко — каже Ярина — вийди ти красше перед ліс від поля, бо знаєш, яка там дорога; чужий як загрузне, то й утопитися може.

Короленко не втопиться — відповіла Калина — бо-ж русалка казала, що під кривою сосною ждати на нього треба. А скорше я йти не можу перед ліс, бо і тато й русалка приказували не показуватися йому перед очи, поки не прийду під криву сосну. А то ще й грязюка там, як же туди піду перед ліс у червоних чобітках?

І Калина пішла в комору прибиратися, а Ярина в стайні доїть сивулю й красулю та все думає про короленка. Коби то хоч побачити його та поговорити! Він бував далеко, бачив богато і певно богато вміє розказати. Там на королівськім дворі є мудрі буваЛі люди, що й самі богато бачили і уміють мудрі книги читати. Ті вчені люди вміли би відповісти на всі оті питання, що мучать Ярину, про які тут і згадувати не сміє, бо ні за що більше її не сварили і батько й усі розумні люди в селі, як за те її »чому?« Ох, як би так Ярина могла дістатися на королівський двір тоді, як Калина стане королевою! Вона радо працювала би там тяжко весь день, коби лиш вечером дозволили їй питати про все, що через день пересунулося в її думках. Та й те Ярина знає, що Калина тоді ще більше соромитися буде бідної сестри, як нині. Тоді вже пропаде для неї надія побачити тих мудрих старих ворожбитів, про яких кажуть, що у звіздах уміють читати.

Дівчина принесла в хату молоко і сказала:

Мамо! Я хочу побачити хоч з далека...

Матери було жаль: Йди, як хочеш, Яринко — сказала лагідно — та помий перше руки, і візьми хоч чисту сорочку.

Пішла Ярина до потока, миє руки, поглядає в воду і нараз стало їй важко на серци. Вона пригадала собі болото в лісі. Тихе зеркало води у вечірнім смерку казало їй, що вона знов не так дуже погана і що хоч у подертій спідничині, то русалка може її прикрасити, як і Калину. Та коли згадала багно і небезпеку, в сю хвилю забула свої мрії. Там у багні топилася часом худоба, там може згинути короленко. Ще може самого короленка виратує русалка і заведе під сосну, але його коні, служба, — бо-ж він хиба приїде, а не прийде, як бідні люди, за що вони гинути муть? Як вона, Ярина, змоглаб їх уратувати. І не думаючи вже, щоби прикрасити себе хоч трохи, побігла собі відомими стежками, щоби спинити короленка, поки приїде у небезпечне місце. Саме в пору прибігла. У золоченій повозці короленко й його слуга спали у зачарованім сні, а коні йшли самі просто у небезпечне багно. Дівчина спинила коні та людий не могла розбудити, бо від чарів русалки вони спали дуже твердо.

У Ярини серце затовклося в груди. Короленко був незвичайно гарний.

Приведу його під криву сосну, де жде на нього Калина — сказала сумно дівчина — та переведу безпечно. — І взяла коні за поводи та повела їх по тісній лісовій доріжці. Остре тернє кололо її босі ноги і дерло на шматки стару спідничину, сухе листє падало на її волосє, та дівчина не думала про себе. Вона здушила жаль у своїй груди. Не думала, що везе короленка до иншої, вона лиш думала про його небезпеку, якби перевести його ціло на місце. І сама не знала, коли приїхали під сосну. Тут зломилося колесо в повозці, а Калина й батько в сю хвилю побачили Ярину.

І ти тут опудало нечесане? — зашипів з гнівом батько. — Який нечистий аж сюди приніс тебе? Щезай, поки я ще добрий, бо як відвяжу ремінь...

Жаль розбудив енергію дівчини.

То й побачити мені його не дозволите, тоді, як він пробудиться? — закликала Ярина. — Калина прибралася гарно, я їй не пошкоджу, але бачити мушу заручини. — І дівчина сховалася за сестру.

Бажане щастє для любої дитини запаморочило ум старого чоловіка. Він налякався, що короленко відвернеться від Калини, коли побачить біля неї »навіжену сестру«, бідну Ярину в подертій спідничині, з сухим листєм у розпатланім волосю. В сю хвилю він був здібний навіть убити нелюбу дочку.

Та Ярина була зручна. В одній хвилі вилізла на сосну і саме над головою сестри нахилила своє личко в хвилі, коли короленко розбудився із чарівного сну і побачив дівчата. Прегарною видалася йому Калина, але й Ярина на сосні не була поганійша, хоч подерта спідничина і розхрістана сорочка не прикрашували її зовсім.

Одна з них мусить бути моєю жінкою — подумав короленко — але котра?

З одною із них твоя доля; як добре вибереш, будеш щасливий весь вік! — людським голосом защебетала пташка на галузці над головою короленка.

Хто ти, дивна пташко? — питав зачудований короленко.

Я русалка — відповіла. — Колись у постати бідної жінки я просила якоїсь дрібнички у твоєї матери гордої королеви та вона не тільки не вислухала мене, але ще й образила. Через те я закляла їй, що в неї невісткою буде проста сільська дівчина, бо се для її гордости велика кара. Ти не провинився проти мене і я шукала для тебе доброї жінки під сільською стріхою. От тут знайдеш щастє, коли добре вибереш.

Чудово гарна отся дівчина! Сорочка в неї блестить як сніг, лице тихе й добре, як весняний вечір; із нею не можна бути нещасним! — думав голосно короленко. — У тої на деревині навіть одежі цілої нема, за те в неї очи, що їх забути годі. Зійди з дерева, дівчино — закликав голосно — зійди, нехай тебе побачу.

Ні, таки не гарно, така обідрана.

Digitized by Google

Не журися її одіжею — сказала знов русалка. — У тебе повні скрині парчі золотої, є в що прибрати жінку. Не на одіж поглядай, тільки на самих дівчат.

Се правда - сказав короленко — але з лиця і одна й друга прегарна. По чім я пізнаю, з котрою моя доля?

Приглядайся добре — відповіла русалка. — Ось у сеї мережана в чудові взори сорочка, на червоних чобітках ні сліду болота. Знай, що вона обережна, уважна, роботяща..

А у сеї другої, що так блестить на лихій одежі, мов ті рубіни?

Се кров. Коли вона почула, що ти сюди при їдеш, не вважаючи на терне, бігла перед ліс, щоби перепровадити тебе через небезпечне місце, бо боялася, щоби ти не втопився в болоті. Через те сорочини чистої не одягла, через те і кров блестить на її одежі. За те отся друга так прибралася, щоби тобі сподобатися; вона також думала про тебе.

А проте я при ній міг і утопитися в болоті. Не з отсею красунею моя доля! І обертаючися до Ярини, спитав:

Чому ти, дівчино, так швидко бігла, що й часу в тебе не було прибратися хоч трохи? Чи аж так ти боялася за мене?

Не так за тебе, ясний короленку — відповіла щиро Ярина — бо-ж русалка сказала, що ти аж під сосною будеш. Та я боялася за твоїх слуг та коний. Там небезпечно, а шкода, щоб вони погинули.

А тобі, дівчино, байдуже було за мене, що й не думала, як я у ночи дістануся аж сюди? — сказав до Калини.

Я так, як і Ярина знала, що ти не згинеш, ясний короленку. Русалка і батько веліли мені йти сюди! Тому я йшла...

Вона послушна, завсіди слухатиме тебе — сказала русалка.

А отся друга розумна і серце в неї щире; не вважає вона на одіж, не боїться заболотити нові чобітки, за те як мати, думає не тільки про мене, але й про все моє добро, про слуг, ба й про звірят. Правду ти казала, добра русалко, що доста в мене парчі на одіж для жінки, доста рук до праці. У сеї дівчини є серце королевої і вона буде моєю жінкою. Ну старий! Віддай мені за жінку отсю твою доню!

Найяснійший короленку — закликав батько — се честь для мене і щастє, але я тобі правду скажу: У сеї дівчини розуму доброго нема. В неї стільки бесіди — »чому?« і »длячого?« і »як?« Усе хотіла би знати і як зорі ходять і які люди за морем живуть, і що у мори і що під землею; усе »чому« й »чому«, аж люди сміються.

Не жінка я для тебе, ясний короленку — сказала тихо Ярина. — З мене і в селі сміються, а в твоїй палаті будуть іще гірше. Та як твоя ласка, забери мене на свій двір і віддай на службу якому доброму і мудрому ворожбитови, який схоче відповідати на все, про що його питатиму, а я за те так працюватиму, як прикаже.

Візьми Калину, ясний короленку. Нема в наших сторонах ліпшої і красшої дівчини. Вона на жінку ліпша від отсеї навіженої Ярини! — сказав батько.

Як для кого — сказав сміючися короленко. — Для мене Ярина ліпша, бо й розум у неї і серце і охота до науки, а до того ще й смирність. Я бачу, що дістану жінку, якої мені треба. Ти люба дівчино, так, як сама хочеш, підеш на науку до мудрого учителя та не як служниця, але як моя суджена. За рік як жінку заведу тебе у свою палату. А ти, батьку й сестро, не сумуйте, і для вас знайдеться в мене золото. І ви знайдете також своє щастє.

Василь Ярбій.

Яструб і ласиця.

Прегарна осінна днина. Сонце клониться ід заходови й останнім своїм промінням цілує на »добраніч« бліді листки дерев і привялі осінні цвітки. Тіни садів та хат, видовжуючись, укривають поволі землю передвечірною блідістю. Ген, кудись за сонцем, на легесеньких филях повітря, пливе біле, ніжне павутиннє, а зачеплене рожево опроміненим листєм, бадиллєм привялих зел та трав і не приораною ще стернею, має — грається у повітрі тихим, понурим смутком. По полях гомонить безжурний спів пастухів і вйокання-оклики орачів; у загородах лунає від см ху і крику дітий, тряскоту терлиць та глухих ударів ціпів. А се все, попереплітуване ріжнозвучними голосами домашніх птиць та звірят — ось і ціла осіння мелодія села.

За загородою, між грядками неспрятаної ще ярини, бігає свобідно ласиця. Скаче по грядках, вибігає на жовте стернище, заглядає у кожду нору, то знов збиточно-радісно підскакує. Здається, ніщо не трівожить її вольного буття, життєвої радости. — Та ось, несподівано надлітає хижий, кровожадний яструб. Зочивши ласицю, кружить над нею, на хвильку остановляється непорушно у воздусі і — нагло, бистрим, а тихим летом паде на свою жертву і в сій-же хвилині відбивається від землі і враз з нею злітає в гору. І ось сотворінню, якому призначено тільки земні стежки, отвирається у острих кігтях напасника, в останньому моменті життя, повного передсмертної трівоги, таємний, безконечний шлях простору. А яструб підноситься, все висше й висше і ще тільки хвилиночка, а сіра точка, замітна на чистому блакиті, зовсім змракне.

Але — але бліда точка починає більшати, хитається. Що раз близше. Ще — ще хвилька і в тіни садів паде яструб. З нього зіскакує звинно ласиця і криється між бурянами. А він, пан простору, лежить без сил, без життя. З перегриженої гортанки сочить тепла кров. — Гомонять пісні, сміхи. Все йде дальше своїм ладом, ніщо не зупиняється над тихою боротьбою природи. Тільки сонце, що всі єства однаково дарить своїм життєдайним промінням, глянуло ще на мерця крізь розхилені листи дерев, а за часок і воно скриється, сховається за сині гори. А завтра зійде, верне й осушить каплі за життєбуттє пролитої крови.

Digitized by Google

Е. Е. Вебер.

Перелетні птахи.

Люди від давна вже цікавилися мандрівкою птиць, їх летом у вірей. Але докладнійше і правильно пізнали їх мандрівку що йно в новійших часах. Одначе й тепер іще не все розяснено як слід.

Птахи летять весною й осіню не першими ліпшими, якими забажається шляхами, найкрасше за-

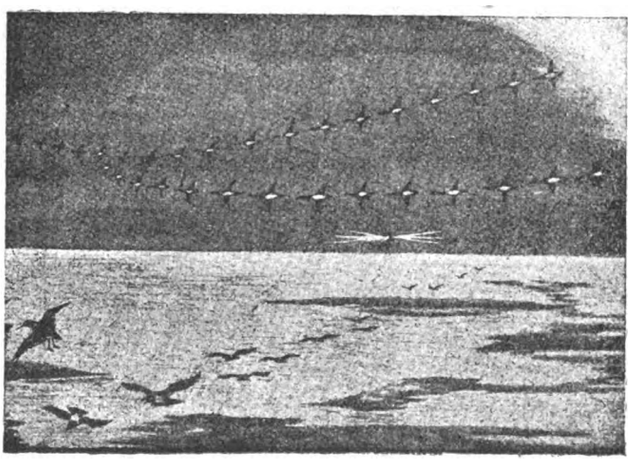

Лет через море. Дикі гуси.

безпеченими для життєвих потреб. Коли глянемо на мапу, на якій визначені перелетні шляхи поодиноких родів птиць, то переконаємося, що птахи можливо найдовше задержуються на суші. Роблять радше окружну дорогу, щоби лише бути недалеко побережа. Море перелітають, як лише можливо, найкоротшим шляхом. Радо перелітають теж річними долинами.

Приміром журавлі летять найрадше побережами і річними долинами. Шведські журавлі летять через Шонен і Ріґен до північно-німецької рівнини. Тут стрічаються з журавлями з Фінляндії і надбалтійських земель, які летіли здовж південного побережа Балтійського моря. Тепер летять разом у південно-західному напрямку аж до Саксонії. Тут стада розділюються. Одна часть звертається на захід, летить майнською долиною до Рену, опісля горі Реном, переходять до Рони і так перелітають південну Францію. Головна часть журавлів ставить собі за ціль Корсику і Сардинію, потім перелітає Середземне море й осідає в північній Африці. Менше стадо з південної Франції летить до берегів Еспанії й біля Ґібральтару перелітає до Африки.

Друга часть летить із Саксонії до Баварії аж до Дунаю. Дунай се напрямна сих журавлів через Мадярщину і Румунію аж до Чорного моря. Тут лучиться сей відділ журавлів із журавлями з Росії й України. Тепер ціла кольона летить до Босфора. Відси ріжні части журавлів відвідують Грецію, а головна маса побережами Малої Азії зміряє до ріки Нілю, потім іде їх дорога горі рікою аж до самого осередка Африки.

Летіти понад море бояться птахи без сумніву тому, бо там не мають де випочивати. Слабим летунам лет понад море дається добре в знаки. Так приміром, перепелиці, які весною прилітають із північної Африки до Італії, бувають такі змучені, що можна їх руками ловити. Підчас нічного лету понад море орієнтуються птахи світлом. Один природник оповідає, що в ночи, коли на небі світило лише кілька зір, чув високо в горі крик кульонів і диких гусий. Та як лише хмари закрили зорі, мандрівні стада опускалися низько і летіли далі у висоті морських ліхтарень понад островом Гельґоляндом. Колиж зорі знов показалися зза хмар, то птахи заразже підлетіли висше.

Тому то морські ліхтарні мають таку притягаючу силу для птиць. Але при сьому богато їх гине наслідком нагального удару об ліхтарню.

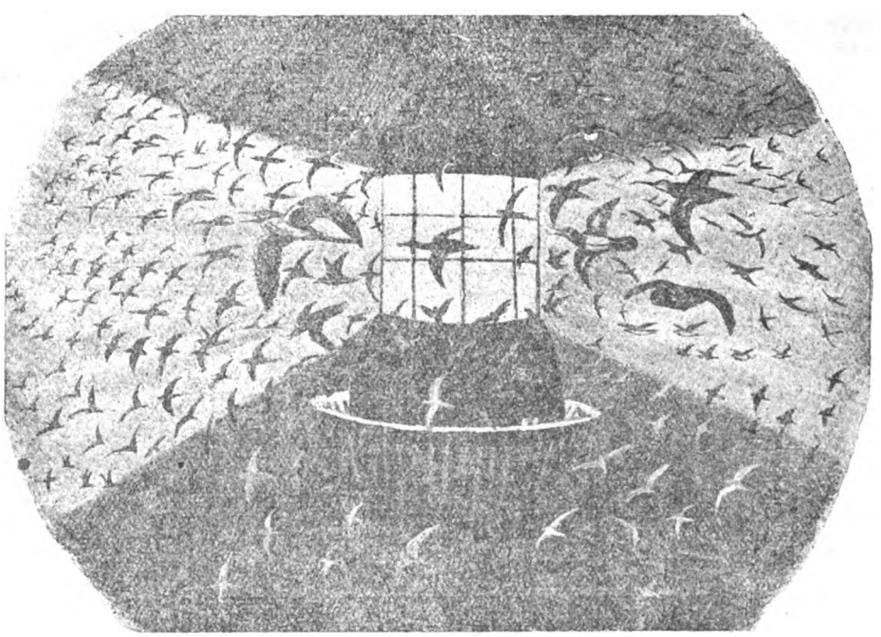

Птиці біля морської ліхтарні.

Подібно як море, виминають перелетні птахи також і гори. Низькі пасма гір, як Карпати, Турінґський ліс і ин., не є для них перешкодою. Але високі гори, як Альпи, птахи або зовсім оминають, або перелітають лише провалами. Прим. коли птиці з північних кантонів Швайцарії, хочуть летіти на південь, звертаються все до ріки Рони а птиці з більше східних кантонів беруть дорогу на Ін, летять здовж Енґадіну. потім через Юлійський провал, а в кінці зміряють до озера Комо. Птахи з південної Баварії і з Зальцбурґа (Сольногорода) для перелету Альп вибирають Брен-

Digitized by Google

ський провал, а потім летять здовж долини ріки Етш.

Що до пори дня, в яку ріжні птахи відлітають, то можна їх поділити на три групи. **Лише за дня** відлітають: дневні хижаки, деякі роди вороноватих, дятелі, ковалі, синиці, королики, ковальчики, кривоноси, костогризи, зяблики, чижики, жайворонки і ластівки. **Лише в ночи** відлітають: сови, сорокопуди, рінники, водоморози, мухолівки, дрозди, нічвиди (козодої), болотяні і водні птиці. **За дня або нічю** летять: плиски, пийки, стернадки, цівкуни (сивки), один рід стернадки (сусідка — Emberiza nivalis), бузьки, чаплі, журавлі, риболови ластуни, меви, гуси й лебеді.

Часто переціюють скорість перелетних птиць. З перелету круків, які осіню прибули на Гельґолянд між осьмою годиною рано і другою пополудні, орнітольог Корде бачив потім їх між одинацятою годиною перед полуднем і пятою пополудні. Природники вносять із сього, що для перелету дороги 375 кільометрів треба лише двох годин часу. Отже на одну годину припадає майже двіста км. Пізнійше сумнівалися природники, щоби круки, яких запримічено в Гельґолянді, були ті самі, що їх бачив Корде. Про почтових голубів звісно, що вони за одну годину перелітають 75 кільометрів. Ластівки, яких випустили з вежі Айфля, а зловлено їх у родинних сторонах, перелетіли за одну годину точно 100 км. Тому природники приймають за пересічну скорість осінних перелетних птиць пересічно сто км. на годину.

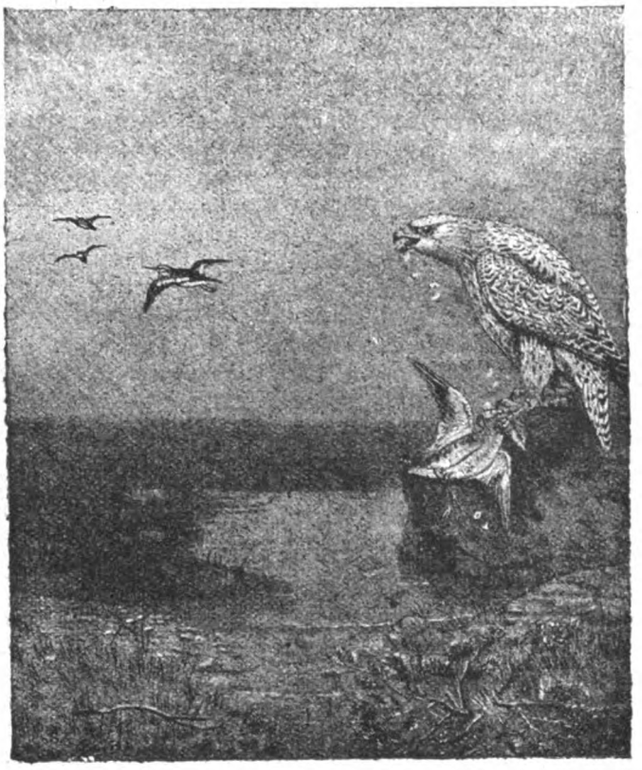

Сокіл на відпочинку.

Ластівки перед відлетом.

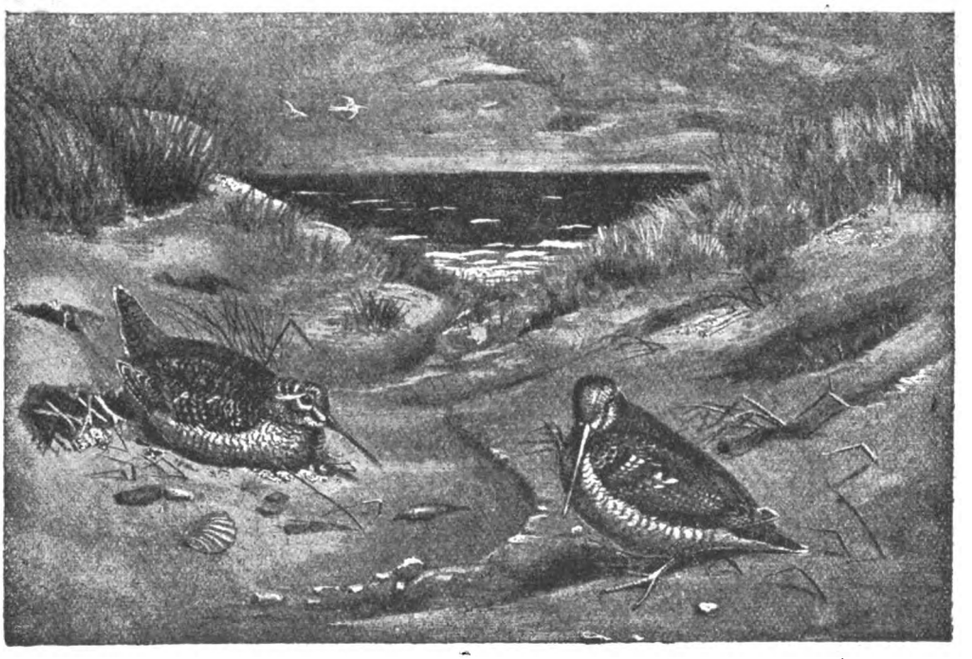

Стернадки на березі.

Digitized by Google

Зрештою всі птахи не відбувають своєї подорожі безперестанно. Так прим. найбільша частина

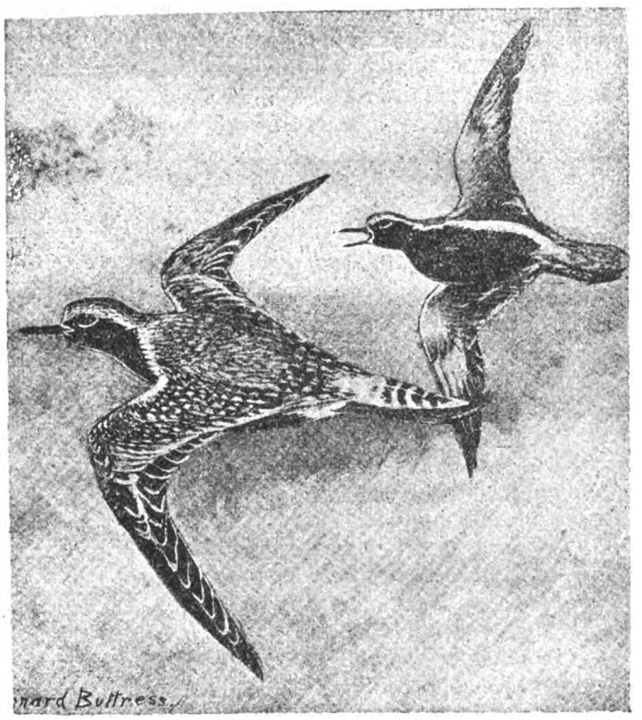

Перелетні кульони.

співучих птиць разураз відпочиває, щоби нашвидку трохи поживитися, але ночують теж на деяких місцях. Навпаки, богато болотяних і водних птиць

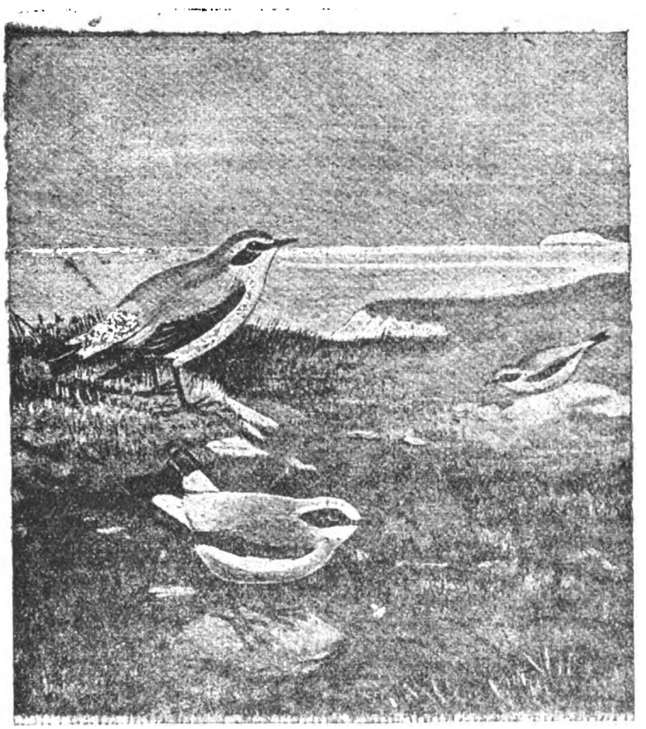

Білогрудки на відпочинку.

відпочивають за дня і шукають корму, майже без перестанку летять лише ластівки й бузьки.

Летять мандрівні птахи не надто високо. Один німецький природник був того погляду, що круки й кульони летять пять тисяч метрів високо понад Гельґоляндом. Деколи дійсно можуть вони летіти так високо, але взагалі відбуваються лети богато низше понад землею. Німецький природник Штокгавзен дуже рідко стрічав птахів підчас лету бальоном у висоті понад триста метрів. Виїмок творять тут лише жайворонки і деякі хижі птиці. Природник Люкан установив як границю висоти лету птиць чотириста метрів.

Весною при поворотному леті з полудня на північ не все летять птахи тими самими шляхами, що в осени. Так прим. природник Ґетке запримітив, що богато родів птахів осіню летить понад островом Гельґоляндом, але не видно їх там підчас весняного лету. Деякі птахи, які прибувають із пів-

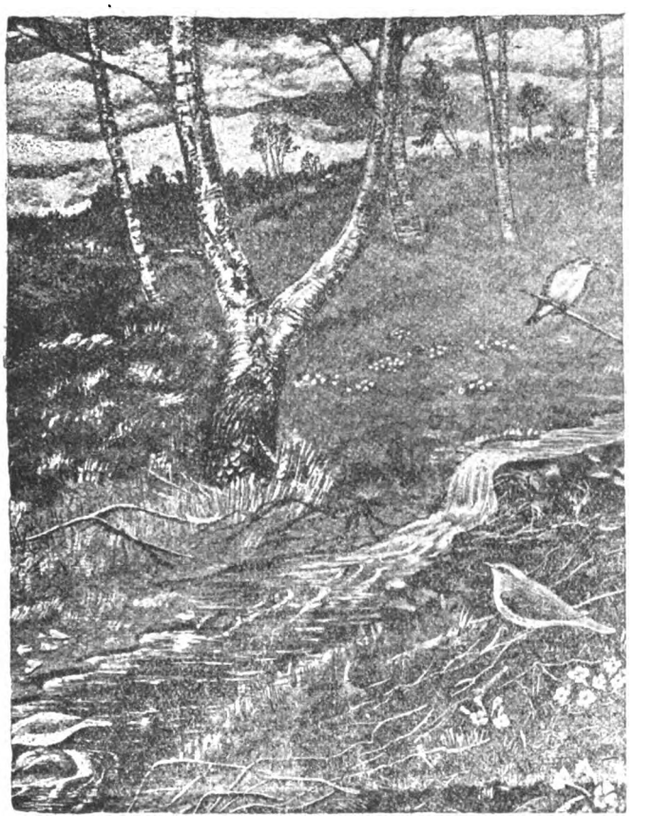

Чижики після повороту.

ночи, летять в осени до побереж Португалії, а потім з рога Сан Вінсенте прямують простісенько до західного берега Африки. Але підчас весняного лету летять африканським побережем аж до Ґібральтарського проливу, одначе не задержуються на західному побережу Еспанії, летять здовж східного побережа Еспанії, а як прибули до Ліонського заливу, летять долиною Рони, а опісля долиною Рену аж до Північного моря.

На весну з поворотом, коли птахів тягне до їх родинних місць, спішаться богато більше, як осіню при відлеті. Алєон і Віян запримітили над Босфором, що між стадами хижих птиць, які летіли до Чорного моря, були співучі пташки, як кропивянки і дрозди і не боялися, бо всіх їх сповняла одна туга: чим скорше дістатися до родинних місць.

Найбільше птахів прилітає між 10 марта і 1 мая. Скорше прилітають лише гайворони, жайворонки,

Digitized by Google

голуби синяки, чайки, сірі гуси, пізнійше червононогі соколи, серпики, сорокопуди, кропивянки, деркачі і меви. В осени понайбільше відлітають у серпні й вересні, найскорше серпики, кропивянки, бузьки й меви. Поза вересень остають соловії, червеняки, коси, гайворони, очеретянки (motacilla salicaria), чорні дрозди, голуби синяки, вівчарики (бекаси — Scolopax) і слукви.

Сі птахи, що найскорше прилітають до нас, понайбільше перебувають також у нас найдовше. Ті, що прилітають найпізнійше, звичайно й найскорше відлітають. Виїмок творять тут перепелиці і деркачі. Вони пізно прилітають і пізно відлітають. Навпаки бузьки й чорні кані зявляються вчасно і вчасно відлітають.

Переклав Михайло Лотоцький.

Сильвестер Калинець.

Павук і муха.

(Байка).

Раз осінною порою
Холодної днини
Муха вслабла і павук вже
Не снував тканини.
Як павук, так само муха
По стіні блукають,
Сіромахи, як ніколи,
Пішки намагають.
І павук і муха пішо
Низом та горою,
І хоч вороги, одначе
Стрінулись з собою.
— О витай, кохана мушко!
Павук промовляє:
Бачу, що і ти бідуєш,
Бо пішки мандруєш?
— О спасибі за витанне!
Мушка відбреніла,
Але бачу і вам також
Нужда на карк сіла.
Се не диво, бо мені все
Лихо докучає,
Але вас немов насильно
З сітий виганяє!
Павука се обійшло, лиш
Не дався пізнати,
Знав, що муха вже з натури
Любить докучати.
І вдавав, що не образився
Тими то словами,
Каже: — Згода най настане,
Мушко, межи нами!
З давен давна я над тим вже
Став дебатувати,
Щоб між нами по вік віки
Згоду навязати.
Щоб не так, як ми в незгоді
До сьогодня жили,
Вороги були утішні,
Що ми не любились.
Ми вам, мухи, завжди раді,
Хочем жити з вами,
А ви нас зовсім невинно
Звете ворогами!
Вислухала бідна мушка
І відповідає:
— От які ви для нас раді,
Цілий світ признає.
Правда, щирі думки ваші
І солодка мова,
Та лише тоді, коли вам
Пірветься основа.
Ви беретеся зимою
Згоду завязати,
А на те лиш, щоб весною
Більше нас спіймати.
Отже дякую за приязнь,
Каже муха стиха,
Йду і скажу, щоб вас мухи
Минали як лиха!
Вчув павук таке від мушки,
Дуже застидався,
Поліз в шпарку аж під сволок
Й більше не вказався.

Чародійний пояс.

(Старо-українська казка).

В самітній хатині, над берегом бистрого Дніпра, недалеко від Київа, жило троє молодих дівчат. Були вони сиротами, однак між собою жили дуже згідливо. Найстарша звалася Пересвіта, молодша Мирослава, а наймолодша Людмила. Пересвіта і Мирослава були прекрасні мов маєвий ранок; сусіди називали їх розцвилими рожами, з чого вони стали горді.

Людмила не була така гарна, тому сестри часто говорили: Людечко, ти не така гарна тай небогата, яка твоя доля буде? — Не мило було Людмилі слухати таких слів, але вона не гнівалася на сестер, лише говорила в душі: Щож робити, сестри говорять правду! І вона тим задоволялася.

Одного разу бавилися всі сестри над берегом ріки і збирали квітки, щоб ними заквітчатися. Нараз побачили вони над берегом сплячу старушку. Соняшні проміні падали просто на її безволосу голову. Пересвіта і Мирослава почали з неї насміхатися.

»Ах, якаж се красавиця! — сказала Пересвіта, — вонаж красша від тебе, Мирославо. — »Красша, а вжеж, яке чудове в неї обличе, покрите милими морщинами, а ніс як скромненько пригнувся до бороди, мало що не зростеться з нею«.

Digitized by Google

»Сестрички« — заговорила тиха Людмила, — чи годиться сміятися вам із бідної старушки, що вона вам зробила? І ви колись постарієтеся. Красше зробимо для неї шатро з березових гильок, щоб охоронити її від сонця.

Пересвіта й Людмила наломили з Мирославою березових гильок і зробили тінь над головою сплячої.

Колиж старушка пробудилася, не мало була здивована, побачивши над собою березові галузки. Поглядівши довкруги себе, побачила троє дівчат. Вона підійшла зараз до них і промовила: »Спасибіг вам, дівчата, за ваше добре серце; в надгороду за те хочу дати вам пояси. Ось їх три, вибирайте, котрий вам красше подобається.

Старушка поклала пояси на траві до вибору. Два з них були незвичайно богаті, висаджувані дорогими самоцвітами і перлами, третий — була звичайна крайка, украшена фіялками. Старші сестри позабирали дорогоцінні пояси, Людмилі осталася біла, звичайна крайка.

»Дякую тобі, — сказала вона старушці, — сей білий пояс найкрасший для мене. Мої сестри гарні, їм і красша одежа належиться, а для мене вистане яка небудь. — »Ти говориш правду« — сказала старушка Людмилі, — за ніякі скарби світа не відступи його нікому. Щоб ти не вірила тим, які говорити муть, що він тобі не до лиця; стративши сей пояс, стратиш і щастє, яке до нього привязане«.

Людмила гарно подякувала старушці і обіцяла їй, не дати нікому пояса й задержати його до кінця свойого життя на милу згадку. Переслава і Мирослава оглядали ущасливлені свої пояси і не звертали уваги на слова старушки, яка зараз віддалилася.

Обі старші сестри взялися за руки і побігли до дому. Правда, — сказала в кінци Мирослава до Людмили, — що та старушка дала тобі богатий дарунок? — »Вправді він не богатий, але милий для мене, я не люблю виставности«.

— Но так, але чомуж вона так скривдила тебе?

— Я не думаю про те; дарованому коневи не заглядають у зуби.

— Подивися, як блистять наші пояси, а тобі не завидно?

— Чиж можна завидувати тим, яких любиться — відповіла Людмила. — »Я задоволена з того, що ви тішитеся.

Ти добра Людю! Останься дома, дорога сестричко, а ми підемо у Київ купити собі нові одяги, бо не гарно виглядають наші старі при таких гарних поясах! — Пересвіта й Мирослава пішли в Київ, а Людмила остала дома, задоволена щастєм старших сестер.

Пізним вечером вернули Пересвіта й Мирослава до дому з гарними одягами.

»Велика новина, сестричко! — сказала Пересвіта Людмилі. — »Молодий князь Святослав, син Володимира гарний як весняний день і хоробрий, як Добриня Никитич, хоче вибрати собі суджену. Багато красавиць, боярських дочок, міщанок, а навіть селянок збирається до міста. Хтож заборонить і нам добиватися руки князя Святослава? Господь дав нам красу, а старушка дарувала нам пояси, які блеском своїм звертають увагу всіх людий. Обі ми сміло можемо показатися на велико-княжому дворі. Ми постановили піти завтра в Київ, а й ти, Людмило, можеш піти з нами; побачиш, кого вибере князь Святослав.

»Дуже радо піду з вами, — відповіла з веселим усміхом Людмила.

На другий день вибралися сестри в Київ.

Мирослава і Пересвіта представилися як дочки богатих новгородських міщан. Один із Володимирових бояр записав їх імена між кандидаток до виборів. Людмила зовсім не представлялася на дворі.

В кінці наступив довго очікуваний день вибору. Вечером двір великого князя Володимира освітився тисячами свічок, саля призначена на се свято, була обита малиновим аксамітом. Лавки, на яких мали сидіти дівчата, були покриті шовком із золотими френзлями. Для князя Володимира і Святослава були два престоли зі слоневої кости, золочені богато.

Нараз загреміли бубни й сурми та показався прегарний вид: Сто красавиць, мов весняні рожі, йшли до двора князя Володимира серед непроглядних мас народа.

Людмила товаришила сестрам. Була вона одіта біло і опоясана своїм поясом. Ясне волосє, заплетене в косу, було перевите простою китайкою. З сильним биттєм серця увійшла вона зі сестрами до двора.

Довго панувала глубока тишина в княжій салі. Нараз заграла музика, двері з шумом відчинилися і ввійшли бояри в богатих, золотом тканих одягах, инші в панцирах і шоломах із білими перами. Всі уставилися по обох сторонах княжого престола.

В кінці війшов князь Володимир, ведучи за руку молодого Святослава.

Святослав убраний був скромно, з відкритою головою, з розкиненими по плечах ясними кучерями; на обличу грався свіжий румянець, очи чорні, отінені чорними бровами, сіяли лагідністю, стать його струнка, хід маєстатичний. Людмила поглянула на князя, сильно зворушена і нараз їх погляди стрінулися. Святослав, дивлячися на Людмилу, пішов просто до неї і подав їй руку.

»Ось та, — промовив він, що являється мені в сні і на яві!« — Людмила мало не стратила памяти; вона не могла сьому повірити і блідла, то червоніла. Святослав повів її до князя Володимира і посадив біля нього на крісло зі слоневої кости.

В салі повстав тихий шепіт. Ображені красавиці почали критикувати скромну Людмилу. Пересвіта й Мирослава зовсім були поражені з гризоти і зависти.

»Хто би то був подумав« — говорила одна до другої, — що князь вибере Людмилу! Яке засліпленнє!

Мущини також дивилися на Людмилу, але їх осуд був зовсім инший.

»Яка вона інтересна!« — говорили старші й молодші, — яка ніжна душа проявляється на її обличу!

Великий князь Володимир почав говорити:

»Сину мій, твій вибір подобається мені, але краса не одиноке достоїнсто жінки. Не знати, чи в неї є і прикмети душі. Послухаймо чи вона перевисшає инших здібностями й розумом«.

Людмила поблідла, почувши такі слова князя. »Ах князю, світле Сонце! Я нічого не вчилася, пусти мене! Я не прийшла сюди, щоб оспорювати кому те щастє, до якого я не родилася. Моя доля — жити в тихій, скромній хатині і ніколи не мріяти про світлий престіл!«

Великий князь поглянув із ласкавим усміхом на скромну Людмилу і приказав їй позістати на місци.

Принесли гуслі. Всі красавиці співали пісні одна по другій, на похвалу хоробрих лицарів. Прийшла

Digitized by Google

черга на Людмилу; вона блідне і трясеться. В тім хтось невидимий шепче їй до уха: »Людмило, осмілися, ти ще не знаєш, якими прикметами наділив тебе Бог! Заспівай ту пісню, якої навчила тебе мати і яку найчастійше співаєш«. — Людмила пізнала голос старушки, що подарувала їй пояс. Вона підійшла до гуслів, сіла і — чудо! Пальці її з легкістю вітру літають по струнах, її голос звінкий і гарний, що ллється в душу і розбуджує в ній солодкі мрії.

Ледви скінчила вона пісню, як молодий князь у великому зворушенню підступив до неї, притис до серця і сказав:

Ти якесь надземське явище, що злетіло з неба, щоби мене ущасливити!..

Знов заграла музика і почалися танці.

Суперниці Людмили почали легко і звинно танцювати, але вона затьмила всіх повабом простоти. У всіх її рухах було щось чарівне — скромність, получена з милою веселістю. — Замовкла музика, а Людмила зі спущеними очима сіла на своє місце, не сміючи глянути на Святослава.

Давно вже минула північ. Великий князь із Святославом опустили салю, а Людмилу відпровадили в двірські тереми і дали їй богато прислуги.

Мирослава й Пересвіта заздростили страшно щастя Людмилі, а догадавшися, що все щастє укрите в білому поясі, пішли на другий день рано до Людмили.

Вона кинулася їм на шию та з радістю почала оповідати про своє щастє.

»Добра Людмило!« — сказала Мирослава, те, що тобі видається дивним, для нас зовсім звичайна річ. Бог дав тобі прегарне лице, але з любови до тебе називали ми тебе негарною, щоби не попсувати твого невинного серця. Та тепер позволь нам зробити тобі одну приятельську прислугу. Ти за боязлива і за мало дбаєш про одяг. Ми принесли тобі кілька одягів; уберися в отсей, що тобі найбільше до лиця.

Людмила примірила принесені одяги і вибрала найкрасший; хотіла взяти також богатий пояс поверх свого білого, але він був за короткий.

Пересвіта й Мирослава попросили її, щоб замінила свій білий пояс за один з їх богатих поясів. Людмила вагалася, бо жаль їй памятки від старушки та в кінци уступила перед просьбами сестер і дала свій пояс Пересвіті, а сама одягла її пояс.

Сестри розлучилися. Людмила дуже урадована новим богатим убором, любується сама собою, що хвилі поглядаючи в зеркало.

Приходить вечір. Знов збираються всі в салі. Входить Людмила. Але яка зміна! Святослав не пізнає її. Що я бачу? Де моя Людмила? Тут якийсь обман! — В салі неспокій, чути шепіт, ніхто не пізнає Людмили. Великий князь Володимир підносить руку і все утихло.

— »Ти називяєш себе Людмилою! Вірю твоїм словам. Вірю, що краса твоя могла змінитися, але талант повинен бути той сам. Подайте гусли! Сідай і заспівай нам ту саму пісню, що співала ти вчера«.

Людмила прийшовши трохи до себе, взяла гусли, але — дивно! Її пальці закостеніли, голос неприємний, дикий. Великий князь у великім гніві встав із престола і приказав їй віддалитися.

Бідна Людмила пішла з плачем до родинної хати. Приближаючись до неї, побачила ясне світло. Отворила двері і кого бачить? У хаті сидить знакома їй старушка. Вона бере її за руку і веде знов у Київ, вертаючи їй назад білий пояс, украшений фіялками.

Святослав пізнав зараз свою давну Людмилу. Разом із нею явилася перед престолом також старушка — Добрада в світлій одежі. Людмила провела її до Святослава і сказала:

»Се моя добродійка! Їй завдячую я твоє серце! Перед трома днями була я ще бідна сирота, а тепер?... Ні, ніколи не булаб я тобі подобалася, колиб вона не була мене обдарила ось сим чудодійним поясом«.

Приятелько моя! — сказала Добрада. — »Хорони сей пояс, дорогоцінний дар моєї приязни. Ніщо не може украсити ліпше женщини. В дорогих поясах твоїх сестер скриваються їдовиті змії зависти і самолюбства. Красота получена зі скромністю, добрим серцем і невинністю, має чудесну силу і могучість.

Падолист.

Пізна осінь. Вже давно по жнивах. Полем за плугом ступає дбайливий рільник, кидає озиме зерно в пухку землю. В городі цвили останні айстри. На зрошеному скраю мерехтів блідосиньо-голубий озимок. А нічю зійшов на землю іней в блискучій кришталевій короні. Цілював до місячного сяйва бліді усточка озимка. І вони з зітханнєм похилялися й умирали.

— Так ти сам-саміський остався, мій айстре, — озвався старенький горобчик. Сидів на плоті, змерз. — Я сказав би, й тобі слід би вже скинути з себе сей червоний кафтан та спокійненько покластися спати. А то юнак Мороз у кінці й тобі скрутить голівоньку.

— Агі, пане Горобець — відповів сміючись айстер — який жеж ти жахливий. По самі уха загорнувся в теплу шубу. А воно ще зовсім не так дуже зимно. Глянь на мене!

— Так, ти! Тиж іще молодий! Пожди, коли будеш такий старий, як я! Я вже внуків маю. Та жарт жартом, хлопчику, послухай мене й лягай до постелі. Переспати зиму ще таки найліпше.

— Ах, тепер я ще видержу, скільки мога. Мої братчики й сестрички пішли вже спати, тож я бодай ще по геройськи видержу. Слід робити те, що в наших силах.

— Так, так, твоя правда! Слід робити те, що в наших силах! Тож і я погляну за теплою хатчиною, бо ся стара у ринві на зиму не придатна. Там прийшлося би нам позамерзати. А моя жіночка вже й так у сю слоту набавилася сильного гостця*). Так, так, старіємося, нема ради.

Горобець похитав задумливо кострубатою головою.

— Бувай здоров, любий айстре, тай майся в гаразді!

— Дякувати красно, любий горобче, тай тобі дай Боже те саме!

*) Гостець — ревматизм.

Digitized by Google

І полетів горобчик шукати хатчини. Та се не було легко. Мягенькі, теплі гнізда вже були зайняті. Зимне гніздечко на протяжному вітрі він і так мав. Тож по що було й перепроваджуватися. Щож діяти? Задумався горобчик, сидить на малій галузці. Падолистова хуртовина зі свистом уганяла полями, термосила і трясла деревами, вертіла у воздусі останнім золотим осінним листєм у шаленому танку. На хвилинку стихло. Се хуртовина набирала духа. Горобчик поглянув на неї з під лоба й каже: »О, люба хуртовино, ти вельми немилосердна! Нещасні дерева!«

— Ха, ха, ха! — сміялася з гуком хуртовина. — Говориш по гороблячому, любий горобче. Будь ласкав, не встрявай у мої справи, а журися своїми власними!

— Неотеса! — пробурмотів горобець.

— Ну, я не думала так зле, — вже ласкавійше говорила хуртовина. — Але, бачиш, такий свист і завиванне, се гарна річ. Усе зівяле, мертве уношу я геть, щоби на весну наново віджило веселе молоде життє. Так перетрясти все від ніг до голови, то здорово, легеньким вітерцем не все щось вдієш. Гу-гу-гу, жжу-жжу-жу! — весело загуділа хуртовина, аж уста видула.

Горобець налякався, відлетів.

У вогкому гніздечку сидить пані горобчиха. Жде господаря хати.

— А що, найшов хату? — поспитала цікаво, коли горобець нарешті вернувся до дому.

— Ні, — відповів він сумненько. — Біда, все зайнято. Навіть ластівячі гнізда.

Горобчиха зітхнула важко. — Як мені ще довго прийдеться тут оставати, то тут мені й кінець, — жалувалася вона. — В ногах так страшно рве, а крильцями ледви можу ворухнути.

— Коби то ми були такими панами, як ластівки, або бузьки, то й ми через зиму могли би жити собі у теплому вірею.

— Правда воно, вбогі ми. Та знаєш, жінко, наше літне мешканнє біля черешні було чудове. А зиму ми яко-тако перебули. Люде гаразд знають, що ми літом винищуємо. Тепер люде певно нам відвдячуться й кинуть подеколи крихітку. Не вдаваймося в тугу, жінко! Я ще раз борзенько полечу. А ти сховайся, бо дощу що йно не видати.

Як загадав пан горобчик, так зробив. Та щастє якось не сприяло йому. Розпучливо пробивався крізь заверуху. Холодний дощ промочив його до костий. Обезсилений сів на стару грушу, серденько билося в нього так тяженько! Кілька хвилин сидів із заплющеними очима. Коли дещо прийшов до себе, розглянувся кругом себе. Аж бач! Там між галузями зелена скринька, що то в ній звичайно пташки живуть. Аж задріжав наш горобчик із радощів. Колиб ще так ся хатчина була незайнята! Тоді всій біді кінець. Обережно перескакував із гильки на гильку, наслухував, чи не чутно що. Та кругом тихесенько. Горобчик шусть до шпакової хатчини! Треба її добре оглянути. Хатчина гарна й охайна. То вже треба признати шпакам, що люблять порядок. У середині порядок, постіль свіженька. А яка мягенька! Горобчик попробував, як то на такій гарній постелі? Ах! як мило! Тут може його жіночка прийти до здоровля. Швидко заслонив дверцятка листком і полетів, як міг скоро, до свойого гніздечка, забрати горобчиху. А то ще хто инший готов усадовитися в сій гарній шпаковій хатині.

Падолистова буря бачила се й підсміхалася.

— Ну, перезимувати можеш собі там, горобче, та як з весною шпак прилине з вірею, він певно впімнеться за свою хату й викине тебе геть із неї.

— Дурниця — відповів горобчик, що саме повернув. На весну я знову перепроваджуся до мого літного мешкання. Я взагалі не журюся тим, що ще буде, я не з таких.

— Очайдухи ви! — докоряла хуртовина й пігнала окутавшись у розмайну кирею із хмар.

Горобчиха заразже розгосподарилася на новому господарстві. А горобчик сів собі біля віконця, як справжній господар і покурював люлечку.

М. Л.

П. Й. Сталь.

Мала сестричка.

Тяжкий диліжанс[1]) переїздив одинокою улицею малого місточка. Улиця була так вузка, що диліжанс міг заледви протиснутися між домами. А спад дороги був такий стрімкий, що чотири коні не могли здержати тяжкої карити.

Маленька дівчинка, що могла мати заледви пять літ, вийшла як раз на ту улицю. На руках несла свого молодого братчика, кількамісячну здорову дитину.

Нараз чує вона страшний тупіт коний, від якого дрожить земля й доми. Глянула і перелякана видом диліжанса, який летів на долину цілою силою, пристанула.

Що діяти? Вертатися назад. На те нема вже часу. Ніде отвертої брами, де можна би сховатися. Біжить у сторону одного дому, випрямовується, плечі притискає до муру і стараючися заняти як найменше місця, держить братчика на своїх малих руках.

Подорожні, що сиділи в диліжансі, побачили дітий і з їх уст понісся крик перестраху. Улиця така вузка, а повіз такий широкий. Можливо, що дівчині нічого не станеться, але хлопчика певно вирве повіз з її рук і розторощить.

Дівчинка розуміє небезпеку. Обертається плечима до улиці, ховаючи свого малого братчика між себе й стіну і заслонюючи його своїм тілом. Тепер уже спокійна. Коли одно з них диліжанс переверне, то се буде вона, малому братчикови нічого не станеться.

Поблідла, без руху, жде. З громовим гуком наближується диліжанс; пролетів... Обоє діти лежать повалені на землі. Прибігають до них, підносять їх. Хлопчикови не сталося нічого. За те мала дівчинка має зломану руку. А однак, мимо болю, який відчуває, вона усміхається: малому нічого не сталося!...

[1]) Почтова карита.

Digitized by Google

Загадки й шаради.

Думайголовка.

(Уложив Василь Ярбій).

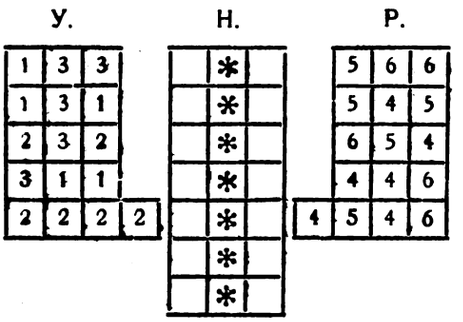

Наряд змислу.	Часть бочки.	Дрібний український гріш.
Витвір з молока.	Місце щасливих.	Ворог недуг.
Значить: недобре.	Часть укр.гербу.	Хатне звірятко.
Протяг часу.	Двайцятий по Христі.	Инакше: насип.
Річ потрібна до науки геогр.	Наряд змислу.	Пісонька зазулі.
	Володар Татарів.	
	Часть укр.гербу.	

а) Вписати слова у всіх трох стовпах відповідно до поданих пояснень. Букви, які виповняють квадратики стовпів першого (У.) і третого (Р.), поділити на шість ґруп так, як показують сі числа.

б) У середному (Н.) стовпі, в квадратиках, означених звіздкою, вийдуть букви, які читані з гори в долину, дадуть дієслово у 1 відм. озн. ч. тепер, висказане говором наших Бойків. Се слово твориме вже 7-му ґрупу букв.

в) Букви у кождій ґрупі з осібна відповідно попереставлювати.

Вислід: Ґрупи 1, 2 і 3 дадуть назвища трох славних полководців; ґрупи 4, 5 і 6 дадуть назвища трох славних літератів. Ґрупа, означена звіздкою, вкаже край, де мужі ті родилися й жили.

Льогоґриф.

(Уложила Одарка Лакуста).

От дам вам, любі, аж пять букв
І три з них шелестівки,
Останні дві — не инше що,
Як тільки голосівки.

Із сих пять букв уложіть ви
Два слова дуже подібні,
Що птиці йменують вони
Ті самі, лиш родом відмінні.

А птиці сі бувають дома
Та також живуть дико
І покидають край наш в осени,
Як студінь настане велика.

Три перші букви не рушай,
Міняй лиш пяту і четверту,
А розвязку зараз найдеш
І вложиш в коверту.

На ній напишеш адрес
До пана Таранька,
Щоб в »Україні Молодій« читали,
Що розвязка така.

Ломиголовка геоґрафічна.

(Уложив С. Брилинський).

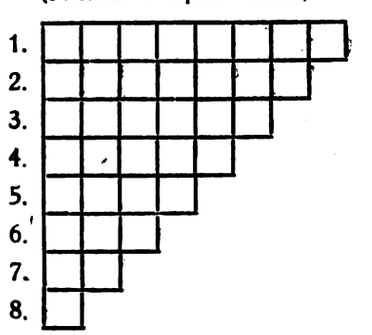

Вставити у сю фіґуру слова так, щоби початкові букви кождого слова, читані з гори в долину, дали назву найбільшої ріки на світі.

Значіннє висказів: 1. Найбільша ріка на світі. 2. Ріка в Півн. Америці. 3. Край в давній Греції. 4. Ріка гранична між Західною і Східною Україною. 5. Стан в Півн. Америці. 6. Ріка в серед. Баварії. 7. Малий остров на зах. березі Червоного моря. 8. Самозвук.

Літературна загадка.

(Подав Б. Мандюк).

В поданих іменах українських письменників, криється ще одно імя славного укр. письменника.

Напишіть отже ті імена так одно під другим, щоби читаючи з гори в долину, з кождого імени по одній букві, вийшло те імя.

Шевченко.	Костомарів.
Франко.	Федькович.
Огоновський.	Шашкевич.
Воробкевич.	Котляревський.
Барвінський.	

Річна передплата для:

Краю 12 золотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 70 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 сотиків

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видав і за редакцію відповідає: **Михайло Таранько.** З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

Зима іде.

Понад поле, понад гори,
Понад луги, понад бори,
Свище вітер і гуде,
Снігом поле покриває,
Людям очи засипає,
Вже зима до нас іде.

Бє у вікна вітер лютий,
І питає, чись обутий,
Та чи теплий є кожух? —
Як не маєш ти кожуха,
Общипаю тобі уха,
Або й вижену весь дух!

І злякались бідні люди;
„Що то буде? що то буде?“ —
Похилився наш дідусь,
Дров до печи підкладає,
Руки гріє, затирає:
„Ох, зими я страх боюсь!“

Тілько молодь не злякалась
І до хати не сховалась,
В неї є нові думки:
„Не старці ми й не каліки“,
Ледом вже покрились ріки,
Снігом вкрилися горбки!

Гей же, хлопці! гей, дівчата!
Є у вас які санчата?
Зимно не для наших ух!
Треба вчитися, читати,
Треба думать, працювати,
Та по праці добрий рух!

Сміх і гамір на горбочку,
Рух веселий на ставочку,
Молоде життє кипить.
Ой кріпіться, наші діти,
Ви многонадійні цвіти,
Вчіться, бавтесь і ростіть!

М. Магир.

Digitized by Google

В. Гатцук.

Про хана Кара-Мансура і чорта.

(Казка із кавказької бувальщини).

озповів би я казку... Ох, чудова се казка, жалісна: про шахову дочку Гюллі-Хануму і про юнака Гар-Аля несказано гарного... Як полюбила дівчина юнака, як доля розлучила їх. Жінки і діти плáчуть, заливаються слезами, слухаючи сеї казки...

Розповів би я другу: про лицаря Мелак-Мамеда, наймолодшого з поміж сорок братів, як він попав на службу до царя Корх-сарачлі Сенаму, як побідив у завзятім бою самого Хр-хр-кйосу, маленького старця, чарівника Лисого Хрипуна з довгою бородою; побідив, віддав у руки немилосердної смерти і відтак сам оженився з тою красавицею Сенамі Сороко-косою... Улюблена ся казка про славні лицарські подвиги. Діди, слухаючи її, молодіють душею, а молодіж хапається за кинжали...

Чи ж мало то у нас оповідається казок і довкруги розложених огнів, як пасемо літом вівці на високих гірських пасмах, і зимою довкруги огнища в теплій саклі[1])... Перед кождою казкою оповідач призиває ласку божу для слухачів, а для себе недостойного призиває ласку Всемилостивого... Так воно й гарно: зачинати в імя Боже... А відтак і оповідає:

»Отсю казку не видумав я сам, чув її від моєї бабусі. А бабусі нібито говорила її бабуся, що чула ту казку від старої, сивої ворони. А вороні розказував чорний суп, немов би то його прадід літав понад землями, понад водами, понад високими горами, понад широкими степами і видів те все своїми очима«.

Значить се, що подія ся відбулася дуже давно. При сім і не диво, що правда перемішалася з неправдою.

А я вже радше розкажу правдиву бувальщину. Хоч чув я її також від моєї бабусі, але вона дізналася про се не від ворони і не від супа. Сталася та подія за її життя, як вона була ще молодою. Розказували їй те, як усе сталося, її рідні брати. І я ще памятаю тих трох дуже стареньких дідів: Кечал-Ахмета, Агрі-Сулеймана і Бухрю-Аскера. Їх називали так тому, що Ахмет[2]) не мав ні одного волоска на голові — був цілком лисий, Сулейман[3]) не мав правого ока, а наймолодший Аскер[4]) був горбатий.

Бабуся Хавве розказувала мені, малому хлопяти, ту подію, а вони три: лисий, сліпий і горбатий, сидять при тім, похитують головами і потакують:

— Так, так! Так воно все було. Ми своїми очима виділи... Слухай, синку і не забувай... А як виростеш і зрозумієш, то памятай на пословицю: »Не зраджуй своєї тайни і приятелеви, бо у нього є також приятелі«.

Так отже ся подія не видумка, але справдішня правда. Бабуся все розказувала мені її довго, а я перекажу коротше. Не дармо ж бо й говорять: »Линва гарна, як довга, а слово гарне, як коротке«.

Так ось у той час, як бабуся Хавве була ще дівчинкою і бігала з непокритим лицем[5]), володів у наших сторонах Мансур хан. Кажуть, що його батько був конюхом у шаха Рустема.. Тому Мансур-хан і приказав називати себе »Рустем-шах Заадє[6]), а лизуни, що окружали його двір, величали його крім того ще й »Ільдрім«[7]). Його піддані не називали його між собою инакше, як Кара[8]) — Мансуром і проклинали всяко, тому, що він був чоловіком лихим, злобним, ненаситним і несправедливим. Управляв він народом не ліпше, як вовк господарить серед овечого стада... Як вовк овець, так і сей хан Кара-Мансур убивав і калічив людий без розваги. Набіжить зі своїми прислужниками на оселю і нуже збирати данину: з плуга — всіх волів, з поля — все, що на ньому уродилося, з хати — все, що в ній цінного, з рідні — всіх молодих і гарних... А видасться йому, що мало назбирав, або що люди не віддають йому з охотою свого майна, то, горе тобі народе музулманський, узнаєш на своїй шкірі, за чим виїхав із свого двора Мансур-хан.

Старшому братови моєї бабусі, Ахметови, він здер цілком всю шкіру з голови так, що волосю не було й на чім рости. Другого брата бабусі, Сулеймана, велів привязати до стовпа, обложити соломою і запалити; ще Богу дякувати, що огонь випалив йому тільки одно око. Наймолодшого брата бабусі, Аскера, що був тоді ще малолітний, переїхав конем і зробив горбатим на все життє.

— Нехай пророк зішле чорних супів, щоб розривали твоє тіло, обсипане боляками! Щоб ти проклятий Кара-Мансуре, погиб із руки невірної женщини і щоб твої кости побіліли на гною у ворогів нашої віри! Нехай Аллаг кине твою чорну душу в пекло і проклине твоїх потомків до по сім разів семого покоління! — говорили люди, споминаючи свого хана Мансура Ільдріма Рустем-шах-Заадє.

Його двораки, що чули ті проклони, нераз остерігали свого пана:

— Ой, світлий хане, бережись, щоби проклони не накликали лиха на твою голову! Як знати те, що ще перед нами, що нам незвісне, що нас чекає?...

А хан-Мансур глядів на них блискучим від злости зором і так відповідав їм:

— Приведіть до мене того, хто мене проклинає! Я повідриваю мясо від його костий і кину голодним псам, а кости розкину на всі сторони, щоби племена і народи всіх сімох країв світа знали про його кару...

Иншим разом відповідав:

[1]) Сакля — татарська хатчина. [2]) По татарськи кечал = лисий. [3]) Агрі = сліпий. [4]) Бухрю = горбатий. [5]) Жінки і дорастаючі дівчата носять у Татарів, як і у Турків заслони із кружева, а що Хавве бігала з непокритим лицем, се значить, що була ще маленька. [6]) Заадє = потомок. [7]) Ільдрім — той, що кидає громами. [8]) Кара = чорний (порівнай наше: карі очи).

Digitized by Google

Чи конечно то знати пастухови, що блеють про нього вівці?! Стрижи їх, пастуху, гладше, то ліпше поростуть...

І ловили багато людий, що в голос проклинали хана та карали їх строгою смертю. Але ненависть до нього ізза сього зовсім не уменшалася. Тихійше говорили уста, голоснійше взивали серця Аллаха, щоб відімстив нелюдські злочини.

Нема Бога, крім одного Бога! Магомед — його післанець і нема йому рівного перед тисячкою очий Всемогучого, що йому імя Адн і що на його мізинці держиться весь світ... Завсіди повна чаша його довготерпеливости перед каплею справедливої просьби покривдженого, а просьби злочинців не наповнять її ніколи!..

* * *

Одного разу виїхав Мансур-хан зі своїми облесними двораками на лови. Тисячу псів вели псярники на шнурах, тисячу орлів, соколів і яструбів везли сокольники на рукавах, вишитих золотом і шовками... Величаві були лови. Велике спустошеннє нанесли вони людям, що жили в тих околицях, куди проїзжав хан: поля цілком витоптані, стада тровлені псами...

Чи довго забавлявся хан на ловах, — я не знаю, та й він сам не числив днів... За нього числили люди та відтак забули... А чи далеко він їхав? Переїхав, як то кажеться в казці, нашу гору, вашу минув, переїхав гору Сорочу, Воронячу...

Нараз вискочила ізза корчів коза, та не звичайна дика коза — говорили люди, — а золоторога. Хан побіг чвалом за нею, дружина — за ним. Та у хана був кінь ліпший від усіх, тому всі инші мисливці лишилися по заді...

Гнався-гнався хан-Мансур за козою, утомив коня і в кінці загубив слід кози... Оглянувся,а він серед безлюдної, незнаної околиці. Зміркував хан, що заблудив.

— От, проклята околиця! — промовив. Хоч би якого чорта стрінути!

Виходить ізза скали чоловік... Тяжко розпізнати його лице, бо якраз у той час уже добре повечеріло. Видко тільки, що очи горять, немов би у вовка серед ночи, і зуби біліють, немов би він сміявся...

— Проста тобі дорога, хан-Мансуре!

— Яка тут дорога?! — відповідає йому сердито. — Видиш, що їду без дороги, що я заблудив... Чого смієшся, собако?

— Ай-ай, хан-Мансуре, прізваний Ільдрім! — промовив незнаний чоловік. — Не стидно тобі лаятися! Я з тобою ласкаво, а ти називаєш мене собакою... Знай, що тут твоя власть над другим чоловіком не більша, як його над тобою.

Видить хан, що той незнайомий чоловік не боїться його гніву і стало йому самому страшно, так страшно, як іще ніколи не бувало. Холодний піт виступив йому на чоло, а за плечима немов би забігали мурашки.

— А ти хто такий? — питає. — Як добрий чоловік, то виведи мене на дорогу. Я винагороджу тебе щедро.

— Хто я? Ти не пізнав? — говорить той незнакомий, а сам підійшов близько до голови ханового коня і підняв в гору лице.

Приглянувся близше хан-Мансур. Що за диво нема у того чоловіка лиця, тільки щось сірого, немов би густий туман, а в тім тумані тільки світять очи, як вуглє і блестять білі зуби... Ще страшнійше стало ханови, ще більший переляк огорнув його. Він почув, що волосє нагороїжилося йому на голові.

— Ні, — каже, — я тебе не знаю.. Навіть не хочу тебе знати! Лиши мене в спокою, іди своєю дорогою! Я вже якось сам найду собі дорогу...

— Ну, цікавий я знати, як то ти найдеш сам дорогу... А що ти не хочеш мене пізнати, то се пусте... Я з тобою стілько працював у спілці, то тепер поможи ти мені.

— Забирайся в пекло, проклятий, як не хочеш по доброму полишити мене! — крикнув хан і ударив незнакомого шаблею. Вістрє меча засвистало в воздусі і перейшло наскрізь тіло незнакомого, немов би воно було із тумана... Ще більше заблестіли білі зуби, а від його сміху посипалося каміннє із недалекої скали..

— А що пізнав ти тепер, хан-Мансуре, свого вірного товариша-помічника?

— Пізнав, — промовив хан ледво порушуючи язиком. — Чого тобі потрібно від мене, злий духу?

— Ну ось так, то вже ліпше. Їдь дальше, а я буду йти побіч тебе; може бути, що до чогось договоримося і куди небудь доїдемо, — сказав чорт і став йти побіч хана. Руку свою поклав на сідло. Хропе, стриже ухами кінь; біла піна спливає по його шиї і паде на землю. Тяжка чортова рука...

Сьогодня четвер — говорить чорт. Для вас, людий, се щасливий день у тижни, а для нас найнещасливійший, так само як у вас субота... Сьогодня в ночи я мушу звістити нашому володареви, самому Сатані — Аблісови, кілько грішників я в сім тижни припровадив у пекло... Ой, строгий у нас тепер став Абліс: як приведеш мало, або невеликих грішників, то проганяє тебе з пекла! Куди відтак підеш?.. Влізти в яку небудь звірину, то якось не годиться і стидно. А влізти в чоловіка, то скоро станеш і сам таким, як чоловік, а відтак попадеш у пекло на муки! Не стає мені сьогодня ще одного грішника до назначеного числа. Поможи, хан-Мансуре, за стару дружбу і доповни число.

— Ну, се не тяжке діло, — відповів хан чортови. — Доведи мене до моєї палати, а я подарую тобі не одного грішника, але й десять. У мене тюрми повні, слава Богу...

— Не згадуй ти при мині його імени. Я того не люблю тай тобі воно не до лиця!.. А які грішники сидять у тебе у тюрмах? Мені треба порядного грішника. Я вже здавна не доповнював приписаного числа грішників і Абліс гнівний на мене за те. Тепер треба йому приподобатися.

— Є ріжні — відповідає хан. — Ось приміром тих, що мене лихословлять і проклинають, я віддам тобі, чорте, всіх із радістю.

— Ну, та се що за грішники! І того, що то я його й споминати не люблю, нераз проклинають. Та він прощає.

— Жаль, — каже хан, — що їх не хочеш узяти... Може возьмеш із моїх жінок пять-шість. Вони такі грішниці, що більших грішниць не найдеш. А котрі вже старі — то правдиві відьми.

Digitized by Google

— Ні, відповідає чорт, — баби тепер не йдуть у рахунок. Їх і так у нас у пеклі нема де подіти.

— У мене сидять у тюрмі славні розбійники. Вибери, котрого хочеш.

— А через що вони славні? — питає чорт.

— А через те, що дуже небезпечні! Ограбили мого головного везиря і відрізали йому ніс.

— Чув я про них. Непридатні вони для мене! Твій везир сам більший розбійник, як вони. Бідних людий вони не зачіпали.

— Ех, як ти дуже вибираєш! — каже хан. — Чекай, чекай, найшов! У мене в підземній тюрмі сидять три страшні злочинці. Я тільки тому ще їх не покарав смертю, що не придумав для них що найстрогійшої муки. Вони підроблювали гроші!

— Ну, то карай їх сам, — відповів чорт ханови. — Ся провина тут, у вас, велика; а у нас в пеклі за неї стілько всеї кари, що прикажуть вирізувати для чортенят забавки із жаріючого вугля... Мені треба правдивого, знатного грішника.

— Знатного? Що ж, може тобі не до вподоби прості люди і хочеш когось із знатних? — запитав хан.

— Я не про те, — відповів чорт. — У нас у пеклі всі грішники голі. У нас не розріжниш, хто шах, хто пастух... Мені треба сьогодня такого грішника роздобути, що його тут кождий із вас людий віддасть мені зі всеї душі, зі всього серця.

— Та я віддаю тобі моїх проступників зі всього серця, — сказав хан.

Чорт покрутив головою і плюнув.

— Зі всього серця! — каже. Ні, не так зробимо. Підем ліпше оба і пошукаємо разом такого грішника, якого мені сьогодня треба.

По сих словах ухопив ханового коня за гриву, піднявся в гору, як підхоплюється з гущавини переляканий фазан і вони оба з ханом опинилися недалеко якоїсь оселі, на великім шляху.

Хан сидить у сідлі ні живий, ні мертвий зі страху. Пройшло кілька хвилин. Чує хан, що дорогою йде двоє людий. Мати тягне синка за ухо домів. Тягне, бє по карку і по плечах та приговорює:

— А, чортів сину! У тебе стілько стиду, що волося на шкаралупі з яйця... Скорше гадина буде сичати хвостом, як ти послухаєш матери! Батько вернувся, питає де ти, розгнівався на мене, а ти волочишся до пізної ночи, не знати куди... А я мушу ходити і шукати тебе, непотріба!.. Ой, покарав мене Бог тобою! Що б ти провалився в пекло, щоб тебе чорт забрав від мене, безстиднику!..

— Ось, як раз для тебе, — каже хан чортови. — Бери! Сама мати віддає тобі сина.

— Як то для мене? — відповідає чорт. — Як би я тільки взяв його, то вона з горя повириває собі все волосє з голови, очи виплаче. То вона тільки так з пересердя сварить його, а серцем любить вона синка більше, як себе саму.

Чим дальше їхали, тим тяжше ставало ханови на душі. Не хоче він про се думати, але чує серцем, що чорт держить його сильно. Думки його кидаються на всі сторони, немов голуб сполоханий серед ночи, як би то найти жертву для чорта, як би себе виратувати з сеї біди... І ось чує він, знов ідуть люди дорогою, правдоподібно вертають сусіди з поля від череди і сваряться.

— Іди ти до чорта! — кричить один. — Що, я не знаю своїх овець?.. Ти загнав моє ягня в свою череду і тепер хочеш його різати. Щоб тебе самого чорт зарізав!..

— Як то твого? — кричить другий. — У моїх овець, небоже, є у всіх знаки; ліве ухо надсічене. Не зачіпай мене, чортове насіннє! Я тебе так потручу, що ти тут на землі і місця не найдеш.. Коби тебе твій брат, чорт, скорше забрав до себе!..

— Чого тобі ще треба? — каже хан. — Бери котрого будь із них! Видиш, з якою охотою вони віддають тобі один другого!

— Е, се добрі сусіди посварилися ізза дрібниці — каже чорт. Їх можна би тепер іще більше роздразнити і довести до більшого гріха, але мені сього не потрібно. Вони прийдуть домів, остигнуть і завтра не лишиться у них і сліду ненависти. А що вони один другого посилають до мене, то воно тільки так говориться по привичці. Отсе то й моя біда з музульманським народом: усе у нього на язиці »чорт, чорт«... а прийдеш і поглянеш, а то вони тільки так без потреби говорять. Правдивої злоби при тім нема... Ні, тут нема для нас нічого путнього! Підемо в друге місце.

Підхопив хана враз із конем і спустив якраз на скруті вузкої гірської стежечки. З лівої сторони — гора підіймається немов стіна до самих облаків, із правої — глубока, чорна пропасть.

Стоїть хан посеред стежки, весь освічений. Повний місяць вийшов ізза хмар і глядить йому просто в лице... А чорт — коло нього. Держить хана за пояс, виставив оба уха вперед і прислухується уважно...

Нараз показалися з поза скали, з за скруту, три мущини. Увидівши хана, стали немов вкопані і як закричать:

— Ах, проклятий Кара-Мансуре! Нехай чорт забере тебе, злочинця, з нашої дороги...

— Ось, бачиш — сказав чорт, — вони тебе, хан-Мансуре, віддають мені зі всеї душі, зі всього серця! Поглянь но та ж се Кечал-Ахмет, Агрі Сулейман і Бухрю-Аскер, ті самі бідняки, що ти їх цілком ограбив і ще й поробив каліками. Тебе, значиться, я й возьму!

При сих словах ухопив чорт хана за горло, кинув його в пропасть і сам полетів туди за ним, щоби зловити його душу, як тільки вона вийде із тіла.

Другого чи там третього дня після сього найшли умерлого хана-Мансура в пропасти, на самому дні. І говорили, що його задушили люди із пімсти за його злочини, а то тому, що хоч і убився він, падаючи в пропасть, та на горлі у нього був знак від пятьох пальців... І зачали шукати тих, хто міг його убити. Хотіли увязнити і братів моєї бабусі Ахмета, Сулеймана й Аскера, щоб їх узяти на допити і покарати. Та вони вспіли, на щастє, на той час кудись утекти.

А відтак приїхав новий хан, Касум-Берди, і приказав застановити слідство.

Така то, значиться, воля Аллаха, нехай буде прославлена його мудрість, що Мансур згинув за свої злочини скоропостижною смертю і освободив мені місце! Я не буду поступати по його лихому примірови, — сказав Касум-Берди-хан і велів випустити із тюрми трох злочинців, що їх там держав

Digitized by Google

Мансур, а на їх місце замкнув свіжих, кілько помістилося.

Так розказувала мені про ту подію бабуся Хавве, а старенькі її брати Кечал-Ахмет, Агрі-Сулейман і Бухрю-Аскер сиділи довкруги, кивали головами і говорили:

— О, нема Бога, крім Бога, а Магомед-божий посланець. Так, так! Від початку до кінця розказуєш, старухо, по правді. Ми самі виділи, як чорт кинув Мансура в пропасть, зловивши його за горло. Від того й сліди пальців, бо руки у чорта не мягенькі!

Чому-ж би й не так: що-ж би за причина була, щоб лисий Ахмет, сліпий Сулейман і горбатий Аскер говорили неправду? А в тім, хто знає?

»Думки чоловіка незнані, бо мову він має на те, щоби скривати думки«, — сказав мудрець.

Переклав С. Лакуста.

Звіялось вітром листє з беріз.

Звіялось вітром листє з беріз,
Звіялось — впало...
Блиснула земленька перлами сліз
Тай тих не стало.
В низ похилилися личка квіток,
Сумом по віттю ударив лісок,
Сонце привяло.

Дунуло вихром в осінний ріг,
Дунуло люто,
Бурями куряву тьмяних доріг
Війнуло круто;
Дітям на віях сполохало сон,
Залебеділо край сонних вікон
На слізну нуту.

Чари зібрав хтось у срібний амфор —
Чари у чару,
Змів розколихані усміхи зор,
Запах нектару.
Сірими плахтами вдарив об звід,
Затопив сонечка золотий слід
В лініву хмару.

Щось заворушилось в серці на дні
В нічку сердиту,
Щось пригадалося в тихому сні,
Мов привіт літу,
В серці діточому ляже — спічне,
Поки весна по гильках не війне
Платками цвіту.

Роман Завадович.

Бляншет.

Хто щасливий?

Один володар зі Сходу, що походив із роду великого Гарун-аль-Рашіда, був богатий і могучий, як його предок. Одначе він не мав щастя. Удався отже по пораду одного старого дервіша[1]). Сей сказав йому, що щастє се рідка річ на сім світі, але все таки він знає спосіб, щоб його найти.

»Який же се спосіб? — спитав князь.

— На те треба, — відповів дервіш, — убрати на себе сорочку щасливого чоловіка.

Після того князь попрощав старця і пустився в світ шукати свого талізмана[2]).

Він звидів усі столиці землі.. Вдягав сорочки двораків, королів і цісарів та се не приносило йому щастя. Відтак убирав на себе сорочки купців, жовнірів, артистів. Даремний труд! Гонив за щастєм, але щастя не міг спіймати.

В розпуці вертав до своєї держави, коли се в однім селі побачив бідного селянина, що сміючися і приспівуючи, помагав тягнути коневи плуг.

— Або помиляюся, промовив князь, або се той, за ким шукаю.

Він підійшов до селянина.

— Добрий чоловіче, промовив князь, чи ти чуєшся щасливий?

— Так! — відповів сей.

— Ти не жалуєш за нічим, нічого не бажаєш?

— Ні!

— Не заміняв би ти своєї долі за долю короля?

— Ніколи!

— Ох! то добре, продай мені свою сорочку!

— Мою сорочку?! Я не маю сорочки!...

[1]) Магометанський монах. [2]) Річ, яка має приносити щастє тому, хто її носить.

Digitized by Google

Пластуни в Карпатах.

(Світлини виконав В. Голіян).

Пригадуєте собі певно, читачі, тому два роки згадували ми про пластунів у Карпатах. Писалося, що вони там не одно цікаве та гарне бачили; але і найкрасші річи стануть нудні, як їх лише оглядати. Ви певне нераз оглядали ясно освітлені вистави із забавками, або солодощами. Нераз ви відривалися від забав із ровесниками, щоби поглянути на сі (звичайно дорогі) предмети за склом. Але відривалися не на довго, лише на хвилю. А потому або заходили купити дещо в крамницю, або гралися з ровесниками знову. Так і прогульки, на яких у першій мірі треба було оглядати та подивляти природу, памятки, оселі та мешканців, знудилися пластунам. — Розуміється, не всім та не все, а тільки бувалійшим та так на кілька тижнів для відміни. Прогульок вони не занехали, а тільки зробили їх ріжнороднійшими та цікавійшими. Спитаєте як? Цілком просто. Вибралися пластуни з ріжних міст у краю прогульками в Карпати та в умовленім часі й місці зійшлися усі прогульки разом на »стрічу«. Заки зійдуться, кожда прогулька старається прийти непомітно для другої, члени окремої прогульки чи гур тка порозуміваються голосами звірів, (щоби не

Пластовий табор на Камінци коло Підлютого.

звертати на себе уваги), і се вже дає першу нагоду на стрічі подивляти тих, що непомітно прийшли, а осуджувати тих, яких помічено, ще по дорозі на стрічу. А як уже всі зійдуться, тоді нікому не скучно: стрічаються знайомі та познайомлюються незнайомі, одні оповідають другим, де були та що бачили на своїй прогульці, які їх стрічали пригоди, одні поперед другими пописуються піснями, вправами, оповіданнєм та головне вмілостю устроїтися вигідно та практично на сей короткий час стрічі. А треба знати, що устроїтися не так легко, бо місце на стрічу вибирається в горах, лісах, далеко від осель, а така стріча треває нераз і два дні. Так, на сей час треба й підшукати захист від дощу та на нічліг, і урядити собі кухню, добути палива і т. п.

От і починається рух: найстарший і найбільше досвідчений пластун обіймає команду стрічі, назначує обозного та провідника ватри, видає ряд приказів та оголошує, що пр. в год. осмій вечером починається ватра. Обозний вивішує на найвисшій смереці пластову або українську національну хоругов, визначує місця на табор для кождої прогульки, чи гуртка (бувають такі, що одинцем прийдуть на стрічу — тоді вони лучаться в один або більше

Кухня в пластовім таборі.

гуртків). Одні готують обід, другі будують шатра та шаласи, треті направляють порвану на прогульці одіж, инші знову відпочивають. А провідник »ватри« збирає найкрасших пластунів, приготовлює з ними паливо, будує ватру (високу на кілька метрів, з великою сухою смерекою на верху) та радиться з ними, яка би то була програма ватри. — Програма ватри?! — здивує вас, що се? — А так, ватра се не тільки отой великий огонь, який запалюють пластуни вечером, посідавши довкола нього на пнях, камінюках та на траві, але ватрою називаються і ті всі гри, забави, оповідання (богато веселих), вправи, танки та инші заняття, які провадять пластуни біля огнища. Ті всі заняття, хоч і звичайні, але вечером при тріскоті огню, миганню зірок, шумах ліса та гірських потоків, набирають особливого чару та краси і полишають у памяти глибокий слід — вражіннє. Хиба початок ватри не цілком звичайний; як уже цілком стемніє, тоді провідник стає на найвисшім пни або камени, запалює смолоскипом огнище та кількома словами витає присут-

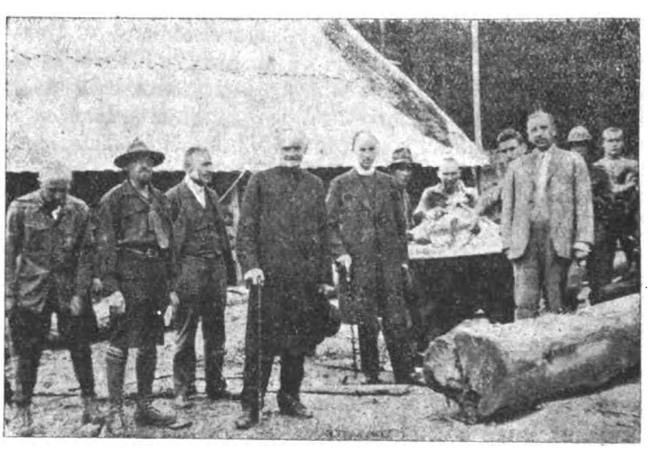

Гості в пластовім таборі.

них, говориться, чому як раз се, а не инше місце вибрано на стрічу (на стрічі вибирається в першій

Digitized by Google

мірі місця славні зі своєї бувальщини: переказів і т. п. в такі місця якось привітнійше сходиться, бо згадки минулого надають молодим серцям іще більше відваги, завзяття та бадьорости;) пластуни відспівують свій гимн та сідають по своїх місцхя, жвавійші стають довкола огню кругом та танцюють аркана; аркан вправді український танець, але помисл танцювати довкола огню взяли пластуни від червоношкірих Індіян, бо в них не один звичай цікавий і для лісових бурлак дається дуже гарно ужити.

Ватра.

Деяким пластунам так подобалася стріча, що не задоволилися одною або другою, а забажалося якось продовжити спільне проживаннє товариства серед дикої природи. Пригадалося їм, що і між Запорожцями були такі, що тільки короткий час проживали на Січі, а далі жили в селі з родиною: так і пластуни зібралися на кілька тижнів (уже не на кілька днів, як се було на стрічі) і урядили собі щось ніби на зразок запорожської Січи та назвали се »пластовий табор«, кажу »ніби на зразок Січи«: в таборі вправді не вчилися ані воєнної штуки, ані не збиралися Турка-Татарина воювати, ані невільників висвободжувати, але за те иншими заняттями старалися вироблювати в собі такі прикмети духа й тіла, які мали славні Запорожці, а се: силу, відвагу, витревалість, завзяттє, бадьорість, порадність, товарискість, і т. п. — Але з табором справа не так легка, як зі стрічею: зїхатися на кілька день не вимагає стільки приготувань, як кількатижневий побут у горах: треба їхати, і харчів і приборів. У горах, у лісі нема нічого тільки дерева та їх шум, голосного потоку. Замешкати можна хиба в колибі в якій мешкають звичайно скотарі або лісові робітники. В такій колибі (вправді не з кори, але збитій з бервен) прийшлося замешкати пластунам Було там зразу непривітно, та пластуни не допустили до сього, щоб так оставало дальше; пластун усе собі порадить, то чомуж би не міг урядити собі вигідно навіть найнепривітнійший будинок. Перш усього урядили собі пластуни найконечнійші річи: мулярі побудували піч із каміння та шини, столярі зробили причі на спаннє, лави до сидження та полиці на складаннє річий, а піоніри виложили шутром та брусками зі смерічок стежки довкола колиби та зробили кладки через потік — (між пластунами є всякі майстри та знавці і кождий з них носить відповідну відзнаку вмілости). Як уже все найконечнійше було готове, тоді уставили на колибу довгу жердку зі струнокї смерічки, та вивісили на ній синьо-жовту хоругов, при відспіванню пластового гимну. Домівка була готова, жити було з чого, бо пластуни заощаджували собі протягом цілого року і харчі і гроші на ту ціль (вони вже віддавна приготовлювалися до табору), а як провели час у тій домівці, легко догадатися: признайся, читачу, ти також не журивбися, що тобі там робити.

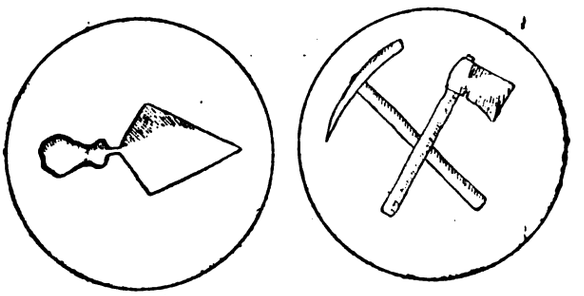

Відзнаки вмілости.

Галина Орлівна.

Золотий черевичок.

Пєса казка для дітий у 6 картинах.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Гануся. | **Батько.** | **Горпина — донька мачухи.**
Її мати. | **Мачуха.** | **Князенко.**

Панна з верби.

Весільні гості: парубки, та дівчата. Дівчата з верби—прислужниці вербової панни.

КАРТИНА ПЕРША.

Чисто прибрана селянська хата. В кутку стоїть ліжко, на якому лежить хора Ганусина мати, Гануся коло неї сидить на ослінчику, засмучена.

Мати: Бідна ти, моя донечко! Умру я, гірко тобі без мене буде. Та ще наш батько ожениться з другою, та приведе мачуху до хати, тяжко буде тобі. **(Гануся** *плаче).* Щож, дитино, зробиш? На все Божа воля! Корися, слухай батька, а як ожениться, то й мачухи слухай, то якось Бог тобі поможе.

Гануся *(плачучи):* Мамочко, возьміть і мене з собою! Не хочу я жити з лихою мачухою!

Digitized by Google

Мати: Що ти кажеш, дитино моя люба! Мені вже така доля судилася, а тобі саме розцвила, тобі саме жити треба!

Гануся: Як жеж мені, мамочко, жити?... У кого мені поради шукати?

Мати: Не плач, Ганусю! Я тобі дам щось таке, що в найгіршій біді допоможе! (*озирається*). Встань, зачини двері. (**Гануся** *зачиняє.*) От так добре! Слухай, Ганусю: не придбала я для тебе ні золотих дукачів, ні доброго намиста, та придбала отсе маленьке пуделечко; а в тім пуделочку є чудодійне зернятко: візьми його собі й ховай так, щоби ніхто в світі не побачив. Як коли прийдеться тобі вже дуже гірко, то вийди на луг, вийми се зернятко, та й посади його у землю. Виросте з того зернятка верба яра. Тоді, що тільки треба, кажи тій вербі, а вона не тільки порадить тобі, а навіть усе тобі зробить... Отже бери отсе пуделочко, та бережи його добре.

Гануся (*ховає пуделочко у себе на грудях*): Спасибі, мамочко, я до віку ваших слів не забуду, а як коли мені важко стане, то буду все до верби ходити, з нею нишком розмовляти, та вас згадувати!

Заслона.

КАРТИНА ДРУГА.

Таж сама хата, але менше ладу в ній; по кутках позаставлювано скринками **Ганусиної** *мачухи. Мачушина дочка —* **Горпина,** *гарненько одягнена, сидить на лаві під образами і ниже намисто.* **Гануся** *в брудній, обшарпаній одежі порається коло печі, порядкує в хаті; раз у раз, то вносить відро з водою, то виносить сміття з хати.*

Горпина: Ну, скоро вже той обід буде?

Гануся: Та щеж тільки розпалила!

Горпина: А чогож ти так пізно розпалила?

Гануся: Бо твоя мати приказали мені дрова рубати.

Горпина: А чомуж ти у досвіта не нарубала?

Гануся (*мовчки замітає*).

Горпина: Чого ти так нуриш?

Гануся: То ти, Горпино, уступись.

Горпина: Яка я тобі Горпина? Я з тобою свиний пасла, чи що?

Гануся: Як жеж тебе називати?

Горпина: Панночкою! А тож як!?

Гануся (*тихо зітхає, з надвору чується лайка мачухи*).

Мачуха: А щоб тебе, погана нечепурухо, вовки, роздерли! Чому коний не напоїла, чому сіний не замела? (*входить до хати*). Чому курям зерна не дала?

Гануся: Та яж давала!

Мачуха: Я знаю, ти відказувати вмієш, тобі слово, а ти двайцять!

Гануся: Їй же Богу, давала курям їсти, от подивіться, що я брала пшоно! (*показує глечик із пшоном*).

Мачуха (*заглядає*): То ти стільки їм висипала? Ах ти, нетіпухо! Щож ти його ковтала, чи що? Де ти стільки пшона поділа?

Гануся: Та яж годувала...

Мачуха (*дає в плечі стусана*): Мовчи!

Горпина: Я сама бачила, як вона пшоно собі на кашу ховала!

Мачуха: Ач, злодійко погана, ач ледащо нікчемне! Так наж тобі! на, на! (*Б'є* **Ганусю,** *вона плаче*).

Гануся: Їй же Богу, тіточко, не брала! (*гірко плаче*).

Мачуха: Цить мені, чуєш?

(*В сінях чути кроки Ганусиного батька*). Ага! Знаю, се ти плачеш так, щоби батько почув, та прийшов тебе обороняти! Знаємо тебе, знаємо! (*Входить батько*).

Батько: Що вже тут знову? Чогож завелися зраня?

Мачуха: От, от! Вже й заступник прийшов!

Батько: Та яж нічого, я тільки чую, що плаче...

Мачуха: А ти їй потурай, та сльози утирай! Ач як слинить! (*Ставить на стіл миску до обіду*). Сідай, старий, обідати! Сідай, Горпино, обідай, доню! (*Кидає* **Ганусі** *окрайок хліба й цибулю*). На, обідай, та йди на луг бичка пасти. (*До чоловіка*). Чом не їси юшки? Добра, з рибою.

Батько (*дивиться на Ганусю*): Та я вже той... не хочу їсти!...

Мачуха (*до* **Ганусі**): Ну зїла, нечепурухо? Там чи зїла, чи ні, а збирайся на луг, нічого тут киснути! (*Гануся збирається, батько, не ївши виходить з за стола, та виходить із хати*).

Мачуха (*до Ганусі*): Слухай ти, ледащо! На тобі круг прядива (*подає їй*) та щоб ти його зімяла і потіпала, і спряла, і помотала, і побілила, і полотно до дому принесла.

Гануся: Тіточко, та як же я се все за один день зроблю?

Мачуха: Мовчи! Як не зробиш, то й жива не будеш!

Горпина (*регочеться*): Ага! Ану тепер подивимось, як ти упораєшся!

(*Гануся зажурена стоїть*).

Мачуха: Чого стоїш? Іди, нічого вистоювати, та час дармо витрачати, ледащо ти непросипуще! (*Лаючи вишитовхує її за двері*).

Заслона.

КАРТИНА ТРЕТЯ.

Луг, ліворуч — маленький зелений горбочок, на ньому сидить **Гануся** *і гірко плаче.*

Гануся: Боже мій, Боже мій! Що мені тепер робити? Як я той круг прядива і зімну, і потіпаю, і спряду, і помотаю, і натчу і побілю? Деж то таке видано? (*плаче*). Ой мамо, мамо! Чом ти мене не взяла з собою? Мені-б лекше було, менше би мучилась! (*Раптом згадує щось, виймає з за пазухи пуделочко*). А як би тепер зробити так, як мати казала? Вжеж, як тепер мені тяжко, то вже гірше не може бути! Вийму зернятко, тай посаджу його в землю ось на сьому горбочку!

Виймає зернятко, розгрібає землю, кидає зернятко в ямку, закриває землею. Сама сідає на старе місце і закривши лице руками, чекає. На хвилю навколо робиться темно, а коли розяснюється, то на місці, де вона посадила зернятко, стоїть гарна кучерява верба. **Гануся** *здивована, як від сну протирає очи.*

Гануся (*радісно*): Вербо чарівна! Поратівнице моя! (*Кидається до верби, обіймає її*). Одначе як же я з нею заговорю? Як же я у неї поради питатиму? Хіба вона вміє говорити? Та мабуть мати щось знали, коли мені говорили... А може у вербі хтось живий сидить? (*Стає проти верби*).

Гануся: Вербочко, вербо, відчинися, тут Гануся жде!

В той час у вербі розкривається дупло і з нього виходить у чудовім убранню, із срібним віночком на голові, чарівна дівчина. **Гануся,** *мов зачарована стоїть на одному місці. Дівчина з верби підходить до неї і цілує в чоло.*

Digitized by Google

Панна з верби (*лагідним голосом*): Не бійся мене, Ганусю люба! Я вже давно ждала, коли ти мене покличеш. Я давно вже знала, як тобі тяжко і все тобі хотіла допомогти! Отже тепер не бійся нічого, бо що захочеш, я тобі все зроблю. Знай, що як тільки у тебе якесь горе, так ти приходь сюди, стань лицем до верби і скажи: »Вербо, вербо, одчинися, Ганна — панна йде!« Я зараз же і вийду! Ну, а тепер кажи мені про все, чого лише від мене хочеш. Не бійся, скажи мені, чого ти потребуєш? (*Гладить* **Ганусю** *по голові*).

Гануся (*побожно дивиться на* **Панну з верби**). Ясна моя панночко! Сьогодня моя люта мачуха дала мені круг прядива й вел ла, щоби я його'й зімяла, й потіпала, і спряла, і помотала, і поткала, і побілила, і полотно до дому принесла (*гірко плаче*).

Панна з верби: І тому ти так плачеш, Ганусю?

Гануся: Як жеж мені не плакати, коли я не зможу за один день сього всього зробити, а як не зроблю, то казала, що так мене битиме, що й жива не буду!

Панна з верби: Не журись, Ганусю, я зроблю так, що все буде добре!

Спліскує тричі в долоні, на се в туж мить вибігають з поза верби кілька дівчат, убраних, так же, як і **Панна з верби**, *тільки не мають на голові срібного віночка. Всі вони вклоняються* **Ганусі** *і починають кружлятися в колі танцю. Десь з далека чути музику.* **Гануся** *зачарована стоїть поруч* **Панни з верби.**

Гануся: Ясна панночко, хто такі — сі прегарні дівчата?

Панна з верби: Се мої прислужниці: всі вони виконують мою волю. (*Дівчата кінчають танець, стаючи на коліна довкола* **Панни з верби і Ганусі.**

Дівчата: Що ти велиш нам, ясна пані?

Панна з верби (*бере у* **Ганусі** *з рук прядиво*): Ось маєте прядиво! Не мало, не багато, маєте до вечора мені його зімяти, і потіпати, і спрясти, і намотати, і наткати, і побілити, і полотно сій дівчині віддати!..

Дівчата: Слухаємо, ясна панно! (*Вклонюються і ховаються знов під вербою, за горбочком*).

Панна з верби: Ну, тепер буде все гаразд, Ганусю! Ти паси собі бичка, а як сонце буде вже заходити, ти підійди до верби, та й скажи: Вербо, вербо, відчинися: Ганна — панна йде! Верба розчиниться і я тобі віддам уже готове полотно, та таке гарне, що твоїй мачусі щось подібне й не снилось ніколи... Ну, тепер прощай тим часом! Не журись, не плач! Та дивися з своїм бичком, бо он уже як далеко забіг! Прощай, Ганусю!

*Цілує Ганусю в чоло і зникає в вербі**). **Гануся** *стоїть, мов зачарована, не рухаючись на лиці радісна усмішка.*

Заслона.

*) Вихід панни з верби так само, як і зникненнє, робиться так: Ставиться велика, досить широка декоративна верба (о ст льки широка, щоби за нею могла заховатися одна людина). В вербі робиться проріз такий, щоби в нього можна було пролізти і завішується полотном, зафарбованим у кольор верби. Коли панна мусить виходити з верби, то лише відслонює завісу і потім з криває знов. Вертається до верби так.

Дівчата вербові можуть переховуватися, підчас дії за горбочком, колиж він за малий, або його цілком немає, то вони можуть вибігати просто з за куліси, близшої до верби.

КАРТИНА ЧЕТВЕРТА.

Та сама хата, що й у другій дії. Мачуха та Горпина вбираються в гарну одіж. Горпина квітчається перед веркальцем.

Горпина: Ну як, мамо, гарно я прибралася?

Мачуха: Гарно, гарно, доню!

Горпина: Я думаю, що все тільки на мене й дивитимуться на весіллю. Мені здається, що й сам князенко не знайде красшої!

Мачуха: А ти, доню, ставай близше до нього, та все до нього, та все позирай в його бік, може й кине оком на тебе...

Горпина: І сорочки красшої на цілому весіллю не буде (*розглядає рукави*). Се з того полотна, що та нечепуруха зіткала тоді, як ви її на луг посилали. І як вона із ним упоралася за один день? Аж чудно мені!

Мачуха: Нічого, я їй у друге щось уже таке загадаю, що вона, хоч би що, не зробить, а тоді я покажу їй, я її навчу!

(*Горпина сміється*).

Горпина: Ти, ледащо, де ти там сидиш? Біжи скорше сюди! (**Гануся** *прибігає*). Чом у мене черевики не вичищені?

Гануся: Та яж чистила...

Горпина: Дурна! Я тобі казала, щоб аж блищали! Хіба ти не знаєш, що ми на весілле йдемо!?

(**Гануся** *чистить черевики*).

Мачуха: Та швидше вже там повертайся, задрiпанко! Тож мені жупан треба витріпати!

Горпина: А мені подолок вирівняти!

Мачуха: Та й ніде з хати не виходь! Усе прибери, попорайся, худобу понапувай, їсти дай, та спати не лягай, а нас із весілля дожидай! (*Виходить із хати*). А ти скорше, доню, бо вже й музики грають, шкода танцю.

Горпина: Зараз, мамо! Ти чого стала та дивишся? Гарна... я, га? Вирівняй мені подолок! (**Гануся** *стає на коліна, вирівнює*). А ти би хотіла на весілле? Там весело, музики грають! Хотілосяб тобі хоч раз у танцю перейтися? (**Гануся** *мовчить, тільки голову похилила*). Та, куди тобі, задріпанці такій. (*Плескає жартом по плечах*). Я думаю, що з тебеб усі люди сміялися, як би ти хоч на очи показалася! (*Сміючися вибігає з хати*).

Гануся *лишається сама; засовує двері, сумно прислухається музиці, що чути з весілля, пробує поратися коло хати і не може. Раптом сідає коло стола на лаві і вибухає гірким плачем. По трохи стихає і за хвилину засипляє. Тоді двері до хати розчиняються і на порозі стає* **Панна з верби.** *Її одіж тепер ціла сяє, а корона на голові переливається самоцвітами. Тихо підходить до* **Ганусі**, *кладе руку на її плече.*

Панна з верби: Чого ти плачеш, Ганусю?

Гануся (*протирає очи, із радісним здивованнем*). Ясна панночко! Звідкіля ти тут?

Панна з верби: Бачиш, я все ждала, що ти мене покличеш, ну а тепер уже сама прийшла до тебе! Тобі тяжко?

Гануся (*припадаючи до Панни*): Дуже тяжко!

Панна з верби: Тобі б хотілося теж на весілле?

Гануся: Хотілося б, ясна панночко, та як же я можу? — Мачуха веліла дома сидіти, та й як

Digitized by Google

я пішла б такою задріпаною? Все, що було мого, то мачуха позабирала, та дала Горпині, а я крім сього лахміття, нічого не маю!

Панна з верби: Не плач, Ганусю, не журися! Ти підеш і собі на весілле, та ще у такім гарнім убранню, що їм усім, аж в очах потемніє!

(Плескає тричі в долоні. Із дверий прибігають дівчата).

Панна з верби: Щоби мені тут в одну мить було найкрасше убраннє, найдорожше намисто, золоті дукачі, та золоті черевички. Наша Гануся хоче на весілле йти.

(Дівчата вносять роскішні ясно-сяючі шовкові, та оксамитові строї, багато намиста, та ріжних перел. Одягають Ганусю. Панна з верби кладе їй на голову прегарний віночок, одягає намисто і стрічечки (стяжки). Гануся взуває золоті черевички і встає на ноги чудово-чарівною красунею.

Панна з верби: Бачиш, яка тепер ти гарна! Тільки гляди, Ганусю: танцюй, гуляй на весіллю, але як почуєш, що проспівали перші півні, хапай зараз же хустку і тікай скорше до хати. Та так біжи, щоби ніхто не міг знати, куди ти побігла. Як прибіжиш, швиденько все з себе скидай, заховай добре, та знов у своє лахміттє одягнись, із весілля своїх жди. А як вернуться, то не признавайся їм, що то ти була, бо так красше тобі буде.

Гануся *(радісно)*: Слухаю тебе, ясна панно! Із першими півнями вдома буду!

Панна з верби: Ну, бувай здорова і весела, та не забувай того, що я тобі сказала! *(Цілує Ганусю в чоло і зникає разом з дівчатами).*

Заслона.

КАРТИНА ПЯТА.

(Весілле. Велика світлиця, прибрана по святочному. З боку стіл із ріжним питвом та закусками, коло стола — лавки, на яких сидять гості. Молодий з молодою на покутті, старі батьки частують гостий. Коло молодого, в золотім жупані, сидить князенко.

Господиня: Їжте, пийте, люде добрі, що Бог послав!

Князенко: А чи не досить було би вже нам частуватися? Чи не час би було музиці заграти, та й до танцю нам піти?!

Дівчата: Ой час, уже час!

(Всі встають зза стола, лишаються тільки старі люде, та господиня. Входить музика, починає грати.

Дівчата *(між собою)*: Кого князенко візьме? Кого візьме до танцю?

(Горпина протискається близше до князенка, він озирається навколо, намічає її, та бере до танцю.

Дівчата: От щаслива!

(Горпина горда, радісна, танцює. В коло входять по черзі кілька пар. Князенко скоро кидає танець, стоїть поруч Горпини).

(Двері розчиняються і на порозі стає в роскішному убранні Гануся. Всі одразу розступаються, старі встають зі своїх місць, музика перестає грати.

Гості: Ох, та й хороша ж!

Парубки: А се ж чия?

Дівчата: Не знаємо, не знаємо.

(Гануся підходить близше, молоді вклоняються їй, вона відклонюється).

Князенко *(підбігає до неї)*: Чия ти така. красунечко?

Гануся *(соромливо)*: Я дальня, з чужого кутка!

Князенко: З нашого села?

Гануся: Із нашого.

Князенко: Чом же я давнійше тебе не бачив?

Гануся: Бачили, та не помічали.

Князенко: О ні! Мабуть і не бачив, бо не помітити такої краси не можна!

1 Дівчина: Дивись, дивись, як князенко коло неї упадає!

2 Дівчина: На Горпину й не дивиться!

1 Дівчина: Та й гарна-ж!

Парубки: Еге-ж, є коло чого упадати!

(Князенко відводить Ганусю на бік, музика потихеньку грає, дівчата з парубками танцюють).

Князенко: Як, дівчино, звуть тебе?

Гануся: Звуть мене Незнайкою!

Князенко: Яке дивне імя! Не хочеш ти сказати справжнього? *(Бере за руку).*

Гануся: Не можу!

Князенко: Ну, нехай буде, що буде, а я сам дізнаюсь, чия ти! (*Гануся опускає очи*). А як дізнаюсь, моя будеш? *(Гануся мовчить*). Скажи, хіба не любий я тобі?

Гануся: Чому б і ні!

Князенко: Ну й дівчина ж прегарна! Чи й й танцюєш так же гарно, як є сама?

Гануся: Спробую!

*(***Князенко** *бере її до танцю, музика грає голоснійше, всі кидають танець і дивляться, як Гануся танцює.*

1 парубок: Диви, диви, як пава!

2 парубок: Мов землі не торкається!

1 парубок: Такої в нас і з роду не було!

(**Горпина** *розгнівана йде до матери*): Ходім до дому, мамо.

Мачуха: А то ж чого? Що тільки почалося!

Горпина: Не цікаво! Нудно тут.

Мачуха: Ну, як іти, то йти! (*Встає, прощається з господарами*).

(Перший півень тричі співає на дворі).

Гануся: Ой лишенько!

Князенко: Що сталося?

Гануся (*вириваючись із танцю*): Пустіть мене!

Парубки: Та що таке?

Гануся: Пустіть мене, я мушу йти до дому!

Князенко: Встигнеш іще, я не пущу так рано!

Гануся (*стрівожено вирівається*): Пустіть, пустіть, я прошу вас!.. Пустіть!

Князенко: Так хоч скажи, як звешся?

Гануся: Не можу я, пустіть!

Парубки (*переймають*): Тримай красуню, не пускай!

(**Гануся** *пробує прорватися, нарешті проривається і тікає в двері, але через поріг спотикається і губить один золотий черевичок.*

Парубки: Втікла! Ну й хитра!

1 парубок: А жаль.

2 парубок: О, дивіться, що я знайшов!

(Всі дивляться на золотий черевичок у руках парубка).

1 парубок: Та се ж її!

Парубки й дівчата: Її, її!

Князенко (*підступаючи*): Віддай мені сей черевик! *(парубок віддає).* Нехай я наше все село перешукаю, всі села навкруги переверну, а таки знайду оту маленьку ніжку, що у сьому чере-

Digitized by Google

вику ходить! А як знайду, то зараз же до шлюбу поведу, бо ще такої гарної, як ся, не бачив з роду, з віку!

(Всі вдивовані мовчать).

Заслона.

КАРТИНА ШЕСТА.

(Та сама хата, що в другій і четвертій картині. **Гануся** *в обідраній одежі порається коло печі.* **Горпина,** *сердита, сидить коло стола, та ниже намисто.* **Мачуха** *складає у скриню всяку одіж.*

Мачуха: Ну й гульня ж була, ну й весілле!

Горпина: Я ще не такі бачила.

Мачуха: От люде побачуть, яке ще ми тобі весілле втнемо!

Горпина: Коли воно ще там буде! (*мовчанка*).

Мачуха: Ай гарна ж красуня та була, що біля неї князенко упадав! Як увійшла, то наче сонце в світлиці засяло!

Горпина: Як гарна, то нехай би пишалася на своїму кутку!

Гануся (*що прислухувалася весь час*): А чия ж то така красуня?

Горпина (*неохоче*): А хто її знає, невідома якась...

Гануся: А чи не підхожа та краля, часом, хоч трохи до мене?

Горпина: Що? Ха-ха-ха-ха! Ви чули, мамо? Задріпанка питається, чи не підхожа вона до тієї кралі!

Мачуха: Та сказано, дурне ледащо! До кого рівнятися задумала! Йди, та роби, що сказано, а се не про тебе річ!

(**Гануся** *тихенько всміхаючись, відходить знову до кухні).*

Мачуха *(до Горпини)*: Знаєш, як утікла вчора з весілля та красуня, то загубила золотий черевичок. *(Гануся здрігається).* Так князенко той черевичок забрав собі і казав, що аби як, а по тому черевичку знайде ту кралю, й візьме собі за жінку.

Горпина (*завдро*): Та що ви всі розносились із тією кралею. Не така вона вже й гарна! *(Кидає намисто і хоче вийти із хати).*

Мачуха: Та куди ж ти, доню? Чого ж ти так розгнівалася? Сядь, спочинь, а то головка болітиме! (*Садовить Горпину).* Слухай, що я тобі скажу: Кажуть люде, що сьогодня від самого ранку, по всіх кутках села княжі слуги ходять, та той черевичок до всіх дівочих ніг примірюють. Як тільки яка дівчина той черевичок узує, так зараз же княгинею буде. Взували вже, взували, та ніхто в той черевичок не влізе, бо ноги у всіх великі, а він маленький такий, як на дитину. Ось сусіди, кажуть, що ще й до нас прийдуть міряти..

Гануся *(не витримує):* А може на мене прийдеться?

Мачуха *(кидається до Ганусі)*: Що?! Ох ти, нетіпахо! Ох ти задріпанко! Та тобі ж тільки у попелі гребтися! Ноги, як колоди, а до кого рівняється! (*Дає стусана*).

Горпина: Так її, так! Нехай не звикає!

(Чути, як на дворі рипає фіртка. **Мачуха** *кидається до вікна.*

Мачуха: От, так і є! Ідуть княжі слуги! Доню, біжи скорше, ніжки помий, та приходь золотого черевичка міряти! А ти, задріпанко, ховайся на піч, щоби й люде нехлюю таку не побачили. Та скорше! (*Штовхає Ганусю на піч*).

(*В хату входять декілька княжих слуг*).

1 слуга: Добридень вам!

Мачуха (*вклоняється):* Добридень, люде добрі!

1 слуга: Чи є у вас дівчата тут?

Мачуха: А як же, доньку маю я! Горпино, доню, швидше йди!

1 слуга: То нехай іде поміряти золотий черевичок, бо от уже від самого ранку шукаємо, на кого би він прийшовся.

Мачуха: А як же! Чули, чули... *(Входить Горпина).* Я думаю, що на мою таки прийдеться, бо такої ніжки, як у моєї доньки, то у цілім світі немає! Сідай, та міряй, донечко!

(**Горпина** *сідає, бере черевичок).*

2 слуга *(придивляючись до ноги):* Ну, не така вже й мала нога, щоби могла влізти!

(*Горпина силується взути, але нога ніяк не може влізти.*)

1 слуга: Та не тисни так, бо трісне! Вже й так видно, що не взуєш!

2 слуга (*відбирає черевичок):* А більше дівчат у вас немає?

(**Гануся** *звісила голову в печі, мачуха моргає до неї, щоб заховалась).*

Мачуха: Нема, одна дочка у мене.

1 слуга: А що ото за дівчина, що на печі сидить?

Мачуха: То? Та то прислужниця, задріпанка, ледащищя! *(До Ганусі).* Чого ти вилізла? Казала тобі, щоб ти і носа не показувала!

1 слуга: Ні, бабо, нехай вона сюди іде!

Мачуха: Та навіщо вам?

2 слуга: Приказано, щоб усім тут переміряти черевичок, нехай приміряє й вона!

Мачуха: Вона? Ой, люде добрі! Та у неї ноги, як колодки!

1 слуга: Усе одно, нехай міряє! Ану, злазь дівчино!

Мачуха: Не злазь, кажу!

2 слуга: Мовчи, бабо, коли, я говорю!

(**Гануся** *злазить, сідає на лаву, їй дають міряти золотий черевичок і вона зараз же легко його узувае).*

1 слуга *(сплескує в долоні):* Дивіться, влізла!

2 слуга: От тобі й задріпанка!..

Гануся *(встає і тихо всміхається):* Я зараз вам принесу й другий! (*Лізе швидко на піч і подає другий золотий черевичок).* Чи до пари буде?

(Всі вдивовано розглядають черевичок. Мачуха оторопіла. Горпина аж зблідла від злости).

1 слуга: Ну, бабо, що скажеш нам на се?

(*Мачуха мовчить*).

1 слуга: Ну щож, ми дівчину тепер візьмемо у вас та поведемо до князя.

Мачуха *(притомніе)*: Її до князя? Ой лишенько! Де ж видано, щоб отаке опудало та князенкови за дружину було! Чи то ж годиться!? *(Кидається до Ганусі).* Та не пущу я її!

1 слуга: Гей, бабо, не дурій, пусти! Вбирайся, дівчино!

Мачуха (*верещить):* Та у ві що вона вбереться? Та вона й сорочини чистої не має, а своєї я не дам!

1 слуга: Як не даси, то ми її й так візьмемо! Тобі від сього тільки сором.

Гануся: Ні, люде добрі, не треба мені, ні її сорочок, ні иншого добра, бо все се маю я сама! Стрівайте, зараз я приберуся трохи.

Digitized by Google

(*Виходить.* **Мачуха** *кидається за нею, але її не пускають. Входить Ганусин батько*).

Батько: Що тут таке робиться?

1 слуга: Та твою наймичку до князенка беремо.

Батько: Яку наймичку?

1 слуга: Та оту ж, що що йно вийшла з хати.

Батько: Та то, не вам кажучи, моя донька від першої жінки.

1 слуга: Чи ж не сором тобі, діду, в такому лахміттю свою доньку тримати!

Батько: Та я радий би душею, але щож, коли баба...

1 слуга: Ну, та тепер кінець її бідуванню: Беремо її до князенка за дружину.

Батько (*зрадівши*): От таки є правда в світі!

(*Розкриваються двері і входить Гануся в тому ж пишному убранню, що була на весіллю*).

Всі: Вона! Вона!..

Мачуха (*оторопівши*): Ти... ти була на весіллю?

Батько: Донечко моя, красунечко моя! Таки й на тебе зглянулася доля! (*Обіймає, цілує Ганусю*).

1 слуга: А тепер пора збиратися в дорогу, княгине наша! Їдемо до князенка, щоби скорше потішити його серце!

Гануся (*кидається до батька*): Прощайте, тату любий! Коли вам дуже тяжко буде, то переходьте жити до мене!

Ватько: Прощай, моя донечко, прощай!

Гануся (*повертається до мачухи й Горпини*): Прощайте й ви! Я лиха вам не памятаю!

(*Виходить у двері, а за нею всі княжі слуги*).

Заслона.

Загадки й шаради.

Загадка в загадці.

(Уложив Василь Ярбій).

I	I	I
II	II	II
II	III	II
I	III	III
III	I	III

1) Козацький »Батько«.
2) Знаряд змислу.
3) Турецький пан.
4) Оплата за перевіз загран. товару.
5) Свідок при хрещенню немовляти.

По вписанню в квадрати відповідних букв, поділити їх на три ґрупи (після чисел) і тепер уставити сі букви в кождій ґрупі так, щоб вийшло три слова, назви трох наших рідних братів.

Ґеоґрафічна ломиголовка.

(Подав Б. Мандюк).

Перечитати імена трох українських сестер:

Кра кра кра
кра їна кра
кра кра кра
Г ли ч

ко ко ко — и и и
ко бу ко — и на и
ко ко ко — и и и

Переставити імена українських сестер.

Магічний квадрат.

(Подав Б. Мандюк).

К	К	К
С	С	О
О	О	О

Розложи отсі букви так, щоби в кождім рядку, з лівого в правий бік і з гори в долину, можна було вичитати три однакові імена.

Подяка.

Усім тим особам, а в першій мірі любим читачам »Молодої України« і »Світика«, які в дни 21 падолиста с. р. засипали мене листочками й карточками із сердешними побажаннями — складаю сею дорогою слова щирої подяки за ласкаву память про мою особу.

Львів, 22.XI. 1924.

Михайло Таранько.

Жертви.

На пресовий фонд »Молодої України« і »Світа Дитини« (в золотих).

Богдан і Ґенчик Думіни 5·00 (з нагоди іменин Редактора »Світика)«.

Вп. Т. і К. Гурки з Яблінки Вижної 5·00 (на **»Живий Вінчик«** за падолист).

Разом зложено: 10 золотих.

Річна передплата для:

Краю 12 золотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словаччини 70 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 сотиків.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видав і за редакцію відповідає: Михайло Таранько. **З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.**

Digitized by Google

МОЛОДА УКРАЇНА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІЖИ

Виходить два рази в місяць.

Буду прясти.

Ой, не знаю я, не знаю,
Куди тугу свою скласти,
На кудельку намотаю, —
Буду прясти.

Тонку пряжу роздобуду,
Пряжу рідних дум шовкову,
На кудельку класти буду
Яворову.

Одна дума з верховини,
Друга з лугу, третя з гаю,
А всі вони із родини,
З мого краю.

Світять всі, як сонця лучі,
Щебечуть, як соловії,
Будять спомини дрімучі
І надії.

Тепер знаю, уже знаю
Куди мрії тоті скласти:
На кудельку намотаю, —
Буду прясти.

Буду прясти і співати,
Послухати прийдуть діти:
Будуть мені процвітати
В зимі цвіти.

Марійка Підгірянка.

До редакції часопису »Молода Україна« у Львові. Рг. 1047/74. В Імени Річипосполитої Польської! Суд окружний карний, яко Трибунал пресовий у Львові рішив на внесок державної Прокураторії, що зміст артикулів заміщених в додатку до часописи »Молода Україна« затитулованім »Світ Дитини« число 23 з дня 1/XII 1924, під заголовком: »Військо« містить в собі єство злочину з § 65 а) з. к. узнав доконану в дни 1/XII 1924 конфіскату за оправдану і зарядив знищення цілого накладу і видав по думці § 493 п. к. заборону дальшого розширювання того друкованого письма. Заразом видав наказ відвічальному редакторови тої часописи, щоби се рішення помістив безплатно в найблизшому числі і то на першій стороні. Невиконанне того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак. друк. з 17. XII. 1862. Д. л. д. Ч. 6. ex. 1863. а іменно засудження за переступство на гривну до 400 Зл. Львів, дня 4/XII 1924.

(Підпис нечиткий).

Digitized by Google

Ернест Монтанус.

Прогулька до Інститута Пастера.

(З нагоди ювилею Пастера).

При затишній улици в Парижи, Рі Дітo, є заведеннє світової слави. Названий сей інститут від імени одного з найбільших учених — Інститутом Пастера. Пастер оснував сей Інститут 14 падолиста 1888 року і був його директором. Сього року (1924) святкувала Франція, а з нею й цілий науковий світ ювилей Пастера. Франція видала ювилейні марки Пастера*).

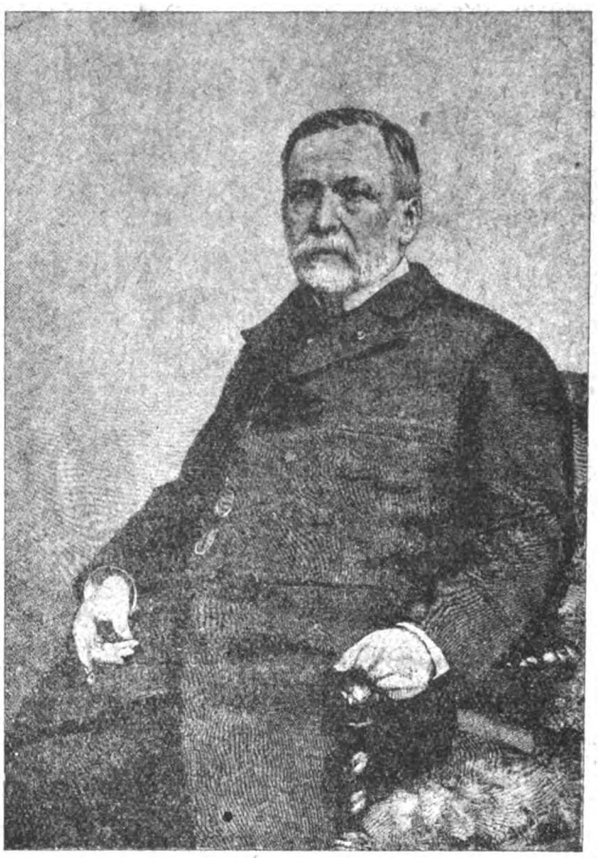

Проф. Людвик Пастер.

Дня 26 жовтня 1885 року вилічив Пастер молодого Альзатчика, Майстера, якого вкусив скажений пес Вилічив сього молодого чоловіка так, що защепив йому отрую скаженини. В паризькій Академії Наук і у всьому науковому світі викликав сей новий спосіб лічення велике зацікавленнє. За сим першим успіхом приходило дуже багато людий, покусаних скаженими псами. Пастер мусів на швидко уладити для них спеціяльну обслугу. Щеплення відбувалися в будинку Ecole normale (Народна школа). Але небаром розписано міжнародню збірку, щоби Пастер міг оснувати власне заведеннє. Зібрали більше як півтретя міліона франків. За якого півтора міліона збудовано інститут із усім потрібним уладженнєм. Так інститутови остало до розпорядимости ще міліон франків, а крім того дістає він теж що року значні державні підмоги.

В інституті щеплять передовсім проти вкушення скаженими псами, вироблюють сю охоронну щяпленку. Розсліджують теж причини заразних і пошестних недуг і взагалі лічать недуги.

Величавий будинок у стилю Людвика XIII збудований з каменя й цегли. Від улиці відділений залізними штахетами і пар-

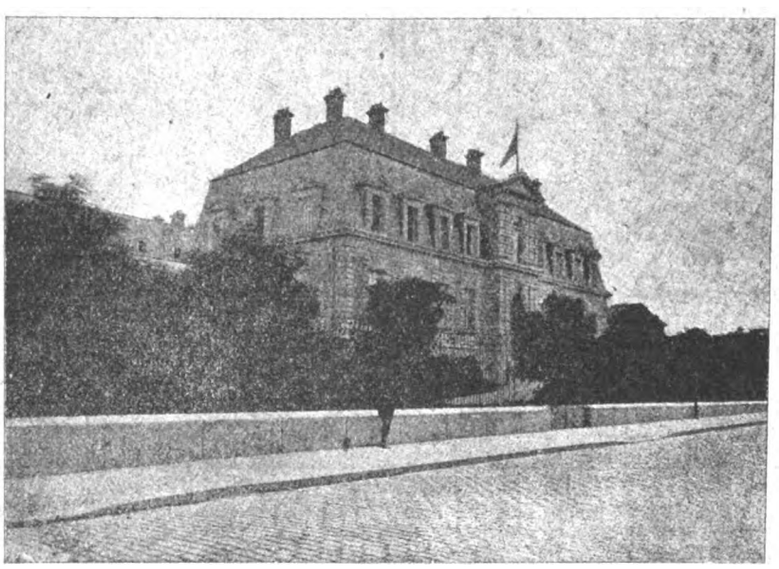

Будинок Інститута Пастера.)Париж, ул. Дітo).

ком. Проти головного входу стоїть бронзовий памятник. Зображує хлопця, що бореться зі скаженим псом. Той хлопець то був другий пацієнт, на якім Пастер успішно випробував свій новий лік. Пятнацятилітний пастушок Жіпіль пас череду недалеко села Вілєр Фарлє (в горах Юра). Нараз побачив скаженого пса: з запіненою мордою кинувся пес на громадку дітий, що там бавилися. Відважний хлопець схопив собаку, завязав йому морду батогом і вбив деревляним черевиком. Але — самого Жіпіля в сій боротьбі покусав пес. За порадою лікаря поїхав до Парижа. Шість днів після сієї пригоди прийняв пастушка Пастер у своїй лябаторії. Вилічив його. Французька Академія дала Жіпілеви, в нагороду за його посвяту і сміливість, тисячу франків. Пастер прийняв Жіпіля до свого інститута за послугача. І кождого разу, як Жіпіль іде до стаєн, щоби накормити крілики, морські свинки й инші звірята, (на яких переводиться проби защеплювання ліку) — бачить свій власний памятник, свідоцтво своєї неустрашимости.

Крім Парижа, є ще інститути для щеплення проти укушень скаженими псами: в Петербурзі, Москві, Одесі, Варшаві, Самарі, Міляні, Неаполі, Палєрмі, Будапешті, Гаванні, Ріо де Джанейро, Кракові, Львові й ин.

Бібліотека інститута Пастера прикрашена погрудями людий, які більшими датками причинилися до будови інститута: царя рос. Олександра III, цісаря Бразилії, султана, барона Альфонса Ротшільда, пані Бусіко, властительки величезних магазинів »Au bon Marché« і ин. Дальше йдуть ріжні салі і лябо-

*) Про сі марки буде окрема статейка в »М. У« за 1925 рік.

Digitized by Google

раторії: для проб із звірятами, для охоронних щеплень, викладові салі.

Пастер (родився 27 грудня 1822 року, помер 28 жовтня 1895 р) присвятив ціле своє життє такій корисній науці. Хоч був на старість до половини спаралізований і налягав тому на ногу, все таки працював неструджено. Спершу прославився на полі хемії й фізики. Від 1858 р. пильно присвятився досліджуванню явищ ферментування й гниття. При помочи найсильнійших побільшуючих скел старався пізнати ті найдрібнійші організми (сотворіння), які спричинюють ріжні недуги. Шукав способу для поборювання їх. Так Пастерови, хемікови, пощастилося поробити відкриття, які зачинають нову добу в медицині.

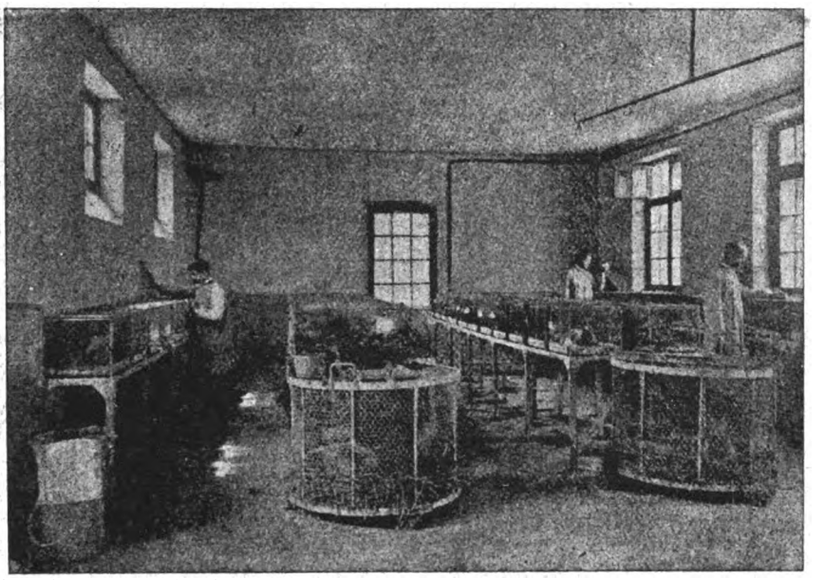

Саля для дослідів звірят.

Пастер доказав, що спричинюючі недуги бактерії тим більше тратять свою отруйну силу, коли їх довший час штучно плекається. Він переконався, що всі заразні недуги, є паразитні, себто спричинені т. зв. мікробами. Але доказав також, що при помочи защеплення плину, який сі мікроби мають у собі в малій скількости, можна одержати охоронне щепленнє проти дотичних недуг. Так прим., коли чоловікови защепити коровячу віспу, він забезпечений проти звичайної віспи. Є се ліченнє при помочи ослабленої бактерійної отрути. Пастер прийшов на спосіб такого

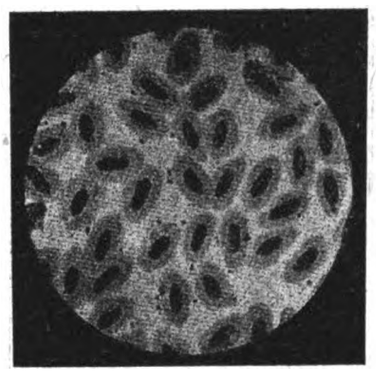

Мікроби курячої холєри.

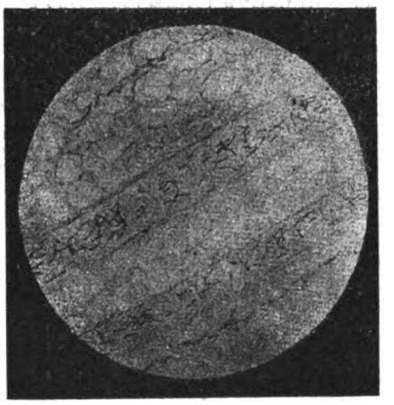

Бактерії сибірської пошести (в кровоносних посудинах).

Бактерії сибірської холєри (виплекані в крови морської свинки).

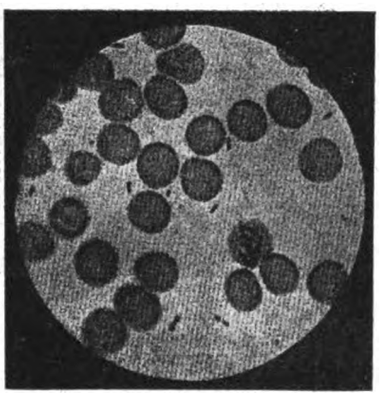

Мікроби джуми в крови.

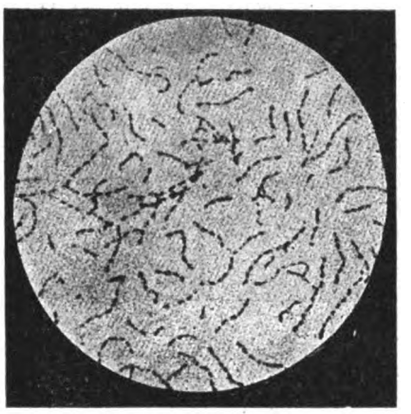

Мікроби джуми (виплекані в буліоні).

Бацили дифтерії.

лічення при такій нагоді: в 1880 році лютувала т. зв. куряча холєра. Пастер плекав бактерії сієї холєри. Коли такі бактерії довше стояли на воздусі, то відповідно до їх віку зменшувалася точно

Digitized by Google

їх заразлива сила. Коли здорові звірята защепити такою ослабленою отрутою (virus), то вони вже не захоріють курячою холєрою, лише легко занедужають. Опісля вони відпорні навіть на неослаблену, свіжу отруту.

Разом із иншими вченими почав опісля Пастер робити досліди над телієм (сибірською пошестю). Її також спричинює мікроскопічно мале сотворіннє (бактерії) І доказав Пастер, що й сю недугу можна лічити ослабленими бактеріями телія. Д-р

Д-р Ру.

Кох, що правда, виказав, що таке лічення сибірської пошести має лише обмежену практичну вартість, але признав, що вповні можна забезпечитися щепленнєм перед зараженнєм.

Мікроби джуми відкрив підчас пошести в Гонґ-Конґу Д-р Єрсін (бувший лікарпри інституті Пастера) рівночасно з одним японським лікарем, що учився в Европі. Дифтерійні бацили відкрив проф. Лєфлєр. Докладнійше пізнав дифтерійну заразу Д-р Ру, який працював в інституті Пастера.

Для переводження проб щеплення на звірятах є спеціяльний будинок. Щоби одержати лік проти дифтерії, защеплюється коням малу скількість дифтерійної отруї. Норовисті коні обезвладнюють у спе-

Стяганнє крови з коня.

ціяльному апараті. По защепленню кінь хорує яких два тижні, часом гине. Коли кінь видужає, оставляють його якийсь час у спокою. Опісля вприскують сильнійшу скількість щепленки. І так іде постепенно, аж проба крови викаже такі складники, що є успішні для лічення людий. Тоді вже можна звірятам (по 6—9) місяцях щомісячно стягати около шість літрів крови з головної жили на шиї. Здоровий кінь має менше-більше трицять літрів крови. Відповідно приладжена кров є ліком проти дифтерії й багато инших недуг.

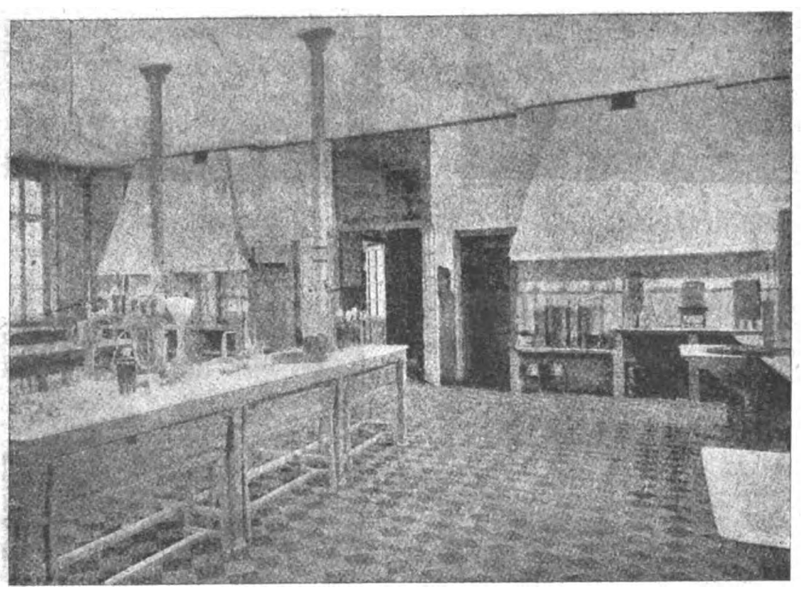

Лябораторія д-ра Ру

Памятник Жупіня.

Digitized by Google

Загальну працю заведень Пастера характеризують найкрасше слова таки його самого підчас отворення інститута: »Два великі закони поборюються взаїмно в наших часах: Один се закон крови і смерти. Все придумують нові засоби боротьби і приневолюють народи, бути готовими для поля бою. Инший закон, то закон мирної праці і добробуту, що старається лише увільнити людство від усіх нещасть. Один стремить до насильних здобутків, другий до облегшення людству. Котрий з обох законів затріумфує? Се один Бог знає. Та ми можемо впевнити, що наше знанне доложить усіх сил, щоби в межах людяности поширити границі життя!«

Переклав Михайло Лотоцький.

Василь Атаманюк.

Материна сльозинка.

Дитяча Різдвяна пєса-казка на 3 дії.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Мати.
Юрко } її діти
Марійка }
Сторож.
1 хлопець.
2 хлопець.
Дід-Мороз.
Вітер-Стрибун.
Одна сніжинка.
1 сніжинка.
2 сніжинка.
Хлопці, сніжинки, колядники.

(Діється у Свят-Вечір на передмістю українського містечка на початку світової війни).

ПЕРША ДІЯ.

Ява 1.

(**Юрко** і **Марійка** *лежать на тапчані, прикрившись рядном із головою.*

Юрко (*до Марійки*): Ну, не розкутуйся.
Марійка: Чого?
Юрко: Не висувай голови.
Марійка: Та чому?
Юрко: Треба надихати під рядно, буде теплійше.
Марійка: Ой, я душусь!
Юрко: Нічого; привикнеш. А коли не надихаємо, то й зівсім замерзнемо.
Марійка: Мені дуже холодно.
Юрко: Отжеж я й кажу, не висовуй носа, бо одморозиш.
Марійка: Мені на ноги дме.
Юрко: Треба закутати ноги, бо все рядно стягнеш на голову, ніби ногам не треба. (*Закутує їй ноги*).
Марійка: Ой, не скобочи! (*Пручається*).
Юрко: Та хто скобоче? Може я нехотя.
Марійка: Хоч і нехотя, а я боюся скоботу.
Юрко (*бубонить*): Ти б красше не крутилась, як мересничка, то й не требаб було мені вставати тебе кутати та тепло випускати.
Марійка (*мовчить. Тиша*).
Юрко: Марійко.
Марійка: Що?
Юрко: Нічого, я так. (*Тиша*).
Марійка: Юрку!
Юрко: Чого?
Марійка: Що то шелестить?
Юрко: Мабуть миш щось гризе.
Марійка: Миш?..
Юрко: Еге...
Марійка (*шепоче*): Юрку, чуєш?
Юрко: Що? Я нічого не чую.
Марійка: Тобі не страшно?
Юрко: Чого?
Марійка: Та так.
Юрко: Ні. А тобі?
Марійка: Теж ні...
Юрко: Присунься близше. (*Тиша*).
Марійка: Юрку!
Юрко: Ну?
Марійка: Як ти гадаєш, буде в нас сьогодні кутя із маком та медом, чи з цукром?
Юрко: Не знаю, чи й кутя буде.
Марійка: А як же Свят-Вечір і без куті?
Юрко: А так. Знаєш, мати були хорі, заробити не могли, а тепер пішли до сусідів, де вони колись робили, за грішми; коли оддадуть, то й кутя буде і ще дещо, а не оддадуть, то й печі не розпалюватимуть.
Марійка: А давнійше в нас була все кутя, були...
Юрко: Давнійше!... Давнійше був татко дома, Петро теж був і мати не хоріли... А тепер про татка і звістки нема, Петра забрали на війну, а мама з горя та з журби не виходять із хороби.
Марійка: Давно ялинка в нас була...
Юрко: Петро привозив її на санчатах з ліса.
Марійка: І свічечок, свічечок було на ній!
Юрко: А під ялинкою подарунки нам.
Марійка: В мене раз була лялька із справжнім волосєм...
Юрко: А в мене оловяний вояк.
Марійка: Чайничок і самовар раз я дістала.
Юрко: А я бубон. Справжній бубон.
Марійка: Хіба таки мама нам сьогодні нічого не купить?
Юрко (*зітхає*): Мабуть нічого.
Марійка (*виглядає з під рядна*): Юрку піди поглянь, чи першої зірки не видно.
Юрко: Не вилазь! Не вилазь! Ще ж день! Де ще твоя зірка.
Марійка (*позирає на вікно*): Диви, які гарні, чудові, квіточки на вікні. Які ж гарні, взорчасті. Хто б се так зміг намалювати?
Юрко: Дід Мороз.
Марійка: Хто?
Юрко: Се Дід-Мороз прикрашує вікна в таких бідних хатках, як наша.
Марійка: Се той Дід-Мороз, що подарунки приносить?

Digitized by Google

Юрко: Еге, той самий, що за ніс щипає, як вийдеш на двір.

Марійка: Ой я боюся; мене вже щипає щось за палець. А він до хати може залізти?

Юрко: Чочо ж? Він заглядає у вікна, де хата не топлена, де піч холодна і там малює, малює квіточки, аж поки все вікно не покриє сніжинками; тоді крізь щілинки протискується до хати і все кругом морозить, стинає в лід.

Марійка: А людий?

Юрко: А людий присипляє, присипляє, аж по́ки вони не заснуть, а тоді він їх заморожує на смерть, що більш не прокинуться.

Марійка: Ой, як страшно! Чому мама не йдуть? Мені так холодно.

Юрко: Присунься близше.

Марійка: Обніми мене рукою, бо мені здається, що дід Мороз до мене доторкується.

Юрко (*обнімає її*): Не бійся, дурненька. Дід Мороз добрий, дітям лиха не робить. Ти ж знаєш, він пильним, чемним діткам приносить подарунки.

Марійка: Ага! Справді.

Юрко: От, бачиш. Нам нічого його боятися. Тай мама скоро прийдуть.

Марійка: Юрку! А скажи, як ти гадаєш: буде в нас кутя, чи ні?

Юрко: Господь його знає.

Марійка: А ялинка?

Юрко: Ні! Ялинки не буде.

Марійка: Ти як знаєш?

Юрко: Ще б не знати: татка нема, Петра нема, хто ж зрубає, або купить?

Марійка: А що, як дід Мороз принесе?

Юрко: Ха! ха! ха! Дід-Мороз! Таких великих подарунків Дід-Мороз не носить.

Марійка: А чому? Ти ж казав, що пильним та слухняним діткам Дід-Мороз приносить подарунки.

Юрко: Хіба ти пильна?

Марійка: А хіба ні?

Юрко: В школу не ходила.

Марійка: Бо не було в чому.

Юрко: Лекцій не виучувала.

Марійка: Бо треба було біля мами сидіти.

Юрко: Книжку порвала і чорнилом заляпала.

Марійка: А се ти! А се ти! Ти кидав снігом і розбив мені в руці каламар так, що всі книжки чорнилом замастилися.

Юрко: Винен я, що ти трапилася під руки!

Марійка: Було не кидати снігом. Тобі не принесе Дід-Мороз нічого.

Юрко: Я не сподіваюся. Але як мені не принесе, то й тобі ні, бо ти моя сестричка. А ялинка була б нам усім: і тобі і мені.

Марійка: Так ось через тебе я не маю дістати ялинки... (*плаче*). Все через тебе терплю: ти нашкодиш, а я покутую.

Юрко (*заспокоюючи*): Ну, не плач, Марійко, може в нас ще буде ялинка...

Марійка: Ага буде, коли ти все пустуєш, а пустунам нічого не дає Дід-Мороз.

Юрко: Не журись, Марійко, буде; і ялинка буде, і кутя буде, о... (*в сінях чути стукіт*).

Марійка: Що таке?

Юрко: Здається і мама прийшли.

Ява 2.

(*Одчиняються двері, входить мати. З облича її видно, що нічого не роздобула. Підходить сумно до постелі.* **Юрко і Марійка** *зіскакують до мами.*

Юрко і Марійка: Мама! мама!

Марійка: Ми змерзли.

Юрко: Як ви довго барились!

Марійка: Мамо! А в нас буде кутя з медом, чи з цукром?

Юрко: Роздобули? (*Мати киває сумно головою*).

Марійка: І ялинка буде?

Юрко (*сумно*): Ні!

Марійка: Буде! Буде! Правда буде?

Мати (*пригортає їх*): Не знаю, дітки.

Марійка: Мамочко, хоч маленька, а нехай буде. Як же таки без ялинки?

Юрко: Ну, Марійко, не докучай мамі. Побачиш.

Марійка: Так як позавторік: у хаті тепленько, на столі кутя паруе, на ялиночці свічечки горять, рибки гойдаються на гилячках, а ми із татком колядуємо. Ах, як гарно!

Мати: Колиб, донечко, був батько, то й сього року так булоб...

Юрко: Хоч би Петра пустили до дому...

Марійка: Ах, як гарно було тоді, як татко були дома!

Юрко: Вторік хоч Петро був з нами...

Марійка: І все таки ялинка була і кутя, і вареники і забавочки...

Мати: А сього року ми одні, одні... Ні про татка, ні про Петра й вісточки нема...

Юрко: Де вони тепер і як вони зустрічають Свят-Вечір?

Марійка: Мамочко. У них там мабуть теж ні ялинки нема, ні куті.

Мати: Може бути, дітки, що й покрівлі над головою нема, як ще живі вони...

Юрко: І вони теж тепер згадують нас, споминають про те Різдво, як була в нас ялинка, тепло в хаті, як усі ми при купі колядували...

Мати: Хоч би дав Господь, щоб живі вони були...

Юрко: Мамочко! Як блисне перша зірка, ми будемо дивитися на неї... Там десь далеко і татко і Петро певно її виглядають, думаючи про нас...

Марійка: Мамочко! Я не хочу ялинки, нехай тільки Дід-Мороз приведе татка і Петра до дому. І я не хочу ні ялинки, ні забавок.

Мати (*обнімає їх*): Ох, ви малесенькі мої, потіха ви моя; без татка нам і свята не святами, життє не життєм. Щасливі дітки, що з батьками зустрічають сей день... А ми, чи не на весь вік осталися самі... (*сумує. По хвилі*).

Юрко: Мамо! В нас нічого нема сьогодні?

Мати: Нічого.

Юрко: Знаєш що? Я піду з Марійкою за ялинкою.

Марійка (*зіскакуючи*): Підем! Підем!

Мати: Господь з тобою! Куди?

Юрко: Он у панському саду, куди ми в школу ходимо, цілий ліс ялинок. Я виберу найменшу, найпоганійшу, — що вона йому, в нього богато. А в нас їсти нічого. І продам та купимо дещо на вечір.

Марійка: Ні, ні. Я продавати не хочу. Я хочу для себе.

Мати: Се ж не гарно. А як піймають, то ще й вибють. Там сторож, як собака доглядає панського добра.

Digitized by Google

Юрко: Чого не гарно? Я виберу найменшу, найпоганійшу, а в нас же їсти нічого...
Марійка: Тільки для нас, для нас.
Юрко: І для нас гільку одламаємо.
Мати: На дворі холод, ви замерзнете...
Юрко: Ні, не замерзнемо. Ми бігом.
Марійка: Ми скоренько.
Мати: Тобі й узути нічого.
Марійка: Ось твої чоботи. Я зараз (*обувається*).
Мати: Глядіть тільки. Нехай Бог вас береже... Скоро вечір.
Юрко: **Марійка:** } Ми зараз вернемо. (*Виходять*).

Ява 3.

(**Мати** *одна хрестить їх у слід і задумується*).

Мати: Розбили родину... Присудили на муку і злидні малих і великих... Минають дні за днями... від них вістий нема, і я тут мучусь, і діти. і все ізза чого?.. Свят-вечір... Душа щемить. Чого не нагадує сей день, вечірня година... Скільки хвилин радісних, щасливих, давно минулих, здається, на віки минулих... ніби крізь мряку, крізь сірий туман бачиш усе те, що було і серце кровю обливається, де воно тепер?... Ми тут, вони там десь далеко, линемо серцями одно до одного, а лиха доля нас ділить.. Ох холодно! (*Здрігується... Діти вийшли, не зачинили дверий. Зачиняє двері*). Як порожно і сумно... Як сумно і порожно..

(*Заслона*).

ДРУГА ДІЯ.

(*Панський садок*).

1 хлопець: Та годі вже битися снігом, давайте погуляємо.
Голоси: Правда! Давайте! — А як? А як? — У що? А в що?
1 хлопець: Та в що ж? А ну-те в Діда-Мороза!
2 хлопець: Як в Мороза, то й в Мороза!
Голоси: А хто буде Дідом? — Той хто загадав. — А вжеж, що так. Хто загадав.
1 хлопець: Ну гаразд! Я буду перший Дідом-Морозом. Тільки бережіться, бо я скоро когось спіймаю.
Голоси: Гаразд. Гаразд. То ще побачимо.
1 хлопець: Ставайте в около. (*Хлопці стають*).
Голоси: От ми й стали. — Починай!
1 хлопець: Я Дід-Мороз заверуха,
Заморожу ніс і уха.
Хлопці: А з нас кожен їх сховає,
Що Мороз їх не спіймає.
1 хлопець: Я Дід-Мороз заверуха,
Що морозом всюди дмуха,
Не поможуть жадні штуки,
Заморожу ваші руки.
Хлопці: А ми руки попітремо
І об поли попібємо,
І з Мороза дідуги —
Ми сміємось: Хи, хи, хи!
1 хлопець (*хватає* **2 хлопця** *за руку*). А спіймав! Спіймав. Я казав, що скоро спіймаю. Ну тепер ти далі веди.
2 хлопець: Нічого, і ми викрутимось.
Голоси: Крути не крути, а в коло треба йти.
2 хлопець: Я Дід-Мороз заверуха,
Ненавижу я кожуха,
Я всі свити геть продму,
Все морозом я зітну.
Хлопці: Що нам дмуханнє те враже,
Кожен свитку з нас підвяже,
Та ще піде й гопака, —
Нас мороз не наляка.
2 хлопець: Ой Дід-Мороз заверуха,
Добре шию вам прочуха.
Як не шию, їй-же богу,
Заморожу я вам ноги.
Хлопці: Не страшні морози люті,
Ноги в нас усіх узуті,
А як змерзнем — затупочем
І з морозу зарегочем.
2 хлопець: Я Дід-Мороз заверуха,
Ще не вскочила і муха
У обійми ледяні —
Дурно дму я цілі дні.
Хлопці: Українська дітвора
Прожене мороз з двора,
А хто гнати не піде,
Той морозом сам буде.

(*Всі кидаються до* **2 хлопця** *і хапають його руками*).
Голоси: Хтож останній? — Ніхто? — Комуж бути Морозом? — Он, он дід Іван Морозом. Ха, ха, ха! — Дід-Мороз! Дід-Мороз! Ха, ха, ха! (*Розбігаються*).

Ява 2.

(*Вбігає* **сторож** *із костуром, сердитий, лається*).

Сторож: Иш ироди, знайшли де гульбище заводити по панському саду товчуться замість того, щоб до дому йшли к нечистій матері.
Хлопці (*зза кону*): Ой Дід-Мороз заверуха,
Голоси: Що зубами спину чуха, —
Бородою сніг мете,
Панські охлапки жере, —
Шкуру з бідних він здере.
Сторож: Гетьте к бісовій матері, щоб вам заціпило. Щоб ти вечора не діждався один з другим! Бач, як учать тепер у школі, — щоб старого зобижати. Таке молоде, що молоко ще на губах, а воно ось як пащекує, мов щеня. (*Оглядає дерева*). Напевно ті гаспиди за гілками приходили, може й поломали де. Бо тепер таке завелося, що не дай Господи. До панського добра пошани не мають. Не встигнеш оглянутись, як усе поцуплять з під рук. Але не я тоді буду дід Іван, коли сьогодні хто хоч гілку звідсіль украде. На місці зарубаю. Докіль ще пан паном, то і я буду Іваном. (*Ховається*). Нехай посміє тільки хто хоч доторкнутися до ялинки, на місці убю.

Ява 3.

(*Виходять потихеньку, крадькома*, **Юрко і Марійка** *озираються.* **Юрко** *з сокирою і мотузком*).

Марійка: Юрку! Ой як страшно.
Юрко: Тихо!
Марійка: Красше покиньмо, бо знаєш, як сторож спіймає, нехай Бог захистить.
Юрко: Тихше. Все одно.
Марійка: Він на смерть убє.
Юрко: Що-ж батько два роки на війні, Петро рік, і я буду.
Марійка: Покинь, покинь красше.
Юрко: А ти голодна?

Digitized by Google

Марійка: О, ще як хочеться їсти!
Юрко: Бачиш, як не зрубаєм, то не їсти меш ні сьогодні, ні може й завтра.
Марійка: Як знаєш, але я чогось боюсь.
Юрко: Ти стань оттам на краєчку і дивись, а я буду рубати. (*Добуває сокиру і підходить до деревця*).
Марійка (*хреститься і молиться:*) Отче наш, котрий є на небі і на...
Юрко: Я отсю маленьку, ще й паршиву, за неї і дід не так буде сердитися.
Марійка (*тремтить*) Скоро! Скоро! Тільки скоро... і на землі, хліб наш щоденний дай нам нині і прости нам гріхи наші, як ми прощаєм...
Юрко (*рубає*): Ех!... ех!... ех!...

Ява 4.

Сторож (*підкрадається*).
Марійка (*запримічує сторожа*): Ой! Ой... Юрку!... (*вибігає*).
Юрко (*рубає*): Ех... ех.
Сторож (*кидається до Юрка*): Ах ти драбуго! Ти мені за всіх них одвіт даси. (*Хватає його за ковнір*).
Юрко (*зривається тікати*): Ой пустіть, пустіть, дядечку.
Сторож: Я тебе проклятого гаспіда тут і зарубаю. Панський сад лізе рубати. Злодій, волоцюги!
Юрко: Дядечку... Я... В нас... Нічого їсти...
Сторож: Так при чім тут пан, коли в вас дармоїдів, лінюхів, їсти нічого...
Юрко: Мати хворіли, а батько й брат на війні.
Сторож: Знаємо, чули, стара пісня. Ти кажи, як у тебе піднялась рука на панське дерево? Кажи, бо з тебе душу витрусю (*трусить ним*).
Юрко (*плаче*): Дядечку, простіть, у нас у хаті холодно, нема не тільки куті, а й хліба нема...
Сторож: То й вам, ледарям, жити нічого, раз не вмієте заробить. Ось я тебе зараз головою об пень і кінець.
Юрко (*падає на коліна*): Дядечку, пустіть, там мати одна, ще й не зовсім здужають.
Сторож: Молись! Нехай не посилає дітий на злодійство.
Юрко: Дядечку! Ви ж таки не звір, щоб за погане деревце душу загубити.
Сторож: Гляди! Ще й вчити мене береться. Та я тебе осим шнурком привяжу до дерева на цілу ніч, щоб ти натішився ялинкою, а тоді ні ти і ніхто більш не полакомиться на панське добро. (*Привязує його*).
Юрко: Дядечку, пустіть, мені холодно, я в дрянім кожушку, я замерзну тут.
Сторож: А ти гадав, я на ві що тебе тут привязую? На пострах усім! (*Оглядається*). Хоч би ніхто не побачив.
Юрко (*плаче*): Ой, ой болячє! Дядечку, пустіть... пустіть...
Сторож: От — так! До побачення завтра рано, як що не замерзнеш. (*Іде геть*).
Юрко: Дядьку! Дядьку! У вас теж є діти...

Ява 5.

Юрко (*після мовчанки*): Холодно... Мама дома чекають.., Надіються... Слава Богу, що Марійка утікла... І не буде в нас ні куті, ні ялинки... В хаті холод... І мене не буде.. Тільки мамі журби прибуде... Отсе Різдво... І за ві що? Я лише найменше, найпоганійше деревце хотів зрубати. А їх же тут багато, багато! Татку... Коли б ти знав, як ми тут мучимось, ти б жинув ту війну і нам заробив, і на кутю, і на ялинку. Таточку, коли б ти знав там, що робиться з нами! (*Мовчанка*). Вже не так то й холодно. Починає сніг падати. Хочеться спати. Може в сні не так холодно буде! (*Засипає*).

Ява 6.

(*Сніг падає густійший і густійший. Злітають сніжинки і співають*).

Сніжинки: Ми білі сніжинки,
Легенькі пушинки,
Іграєм,
Літаєм,
Спадаєм,
Вкриваєм
Могили й долинки,
Траву і ялинки.
З водиці краплинок,
Із людських сльозинок,
Із поля,
Із моря,
Із горя
Й бездолля,
Із щастя хвилинок
Родивсь рій сніжинок.
І скрізь ми літаєм,
І все ми вкриваєм, —
І гори,
І море,
І бори
І горе,
Грязь, кров, де узнаєм,
Собою вкриваєм,
Щоб біло,
Щоб чисто,
Щоб пишно,
Велично
Всюди було.
(*Чути свист вітру*).

Сніжинки: Летить наш дядько Вітер-Стрибун. — Жене мов коний цілий табун. — Гра мов бандура на тисячі струн.

Ява 7.

(*Влітає Вітер-Стрибун*).

Вітер-Стрибун: Усюди я дму,
Сніжинки жену,
Сніжинками граю,
Сліди замітаю,
Дороги мету.
В селі рву я стріхи,
Морозу на втіху,
А свитку в дорозі
На лютім морозі
Я рву із плечий
В мандрівних людий.
А в лісі я листя,
Роскошні намиста
Зриваю і нищу,
В гілках голих свищу,
Сніжинками вю,
Що з степу придму.

Digitized by Google

Сніжинки: Лишіть же, лишіть же нас, дядьку, на мить, —
Там місто дрімає, там степ уже спить,
І вам, нагулявшись, пора би спочить.

Вітер-Стрибун: Я Вітер-Стрибун,
Спочить мені — глум,
Бо я — вічний рух,
І як людський слух
Не вловить мене,
І кажуть: »ощух«.
То вітер все — дме.

Сніжинки: Лишіть же нас, дядьку, так ясно кругом. — Зіроньки палають таємним огнем. — Лишіть же нас, дядьку, хоч нині, Різдвом, — Як небо з землею співає псалом.

Вітер-Стрибун:
Спочинку ви просите, дивно мені,
Сніжинки — і всеж ви остались земні,
Вам красше в болоті, на шляху лежать,
Ніж сріблом, огнями в промінях іграть.

Сніжинки: Ми будем блищати й лежати гуртом. Мороз, мабуть близько, як ясно мов днем. Покиньте нас, дядьку, ганять хоч Різдвом.

Явa 8.

(*Входить дід Мороз*).

Дід Мороз:
Ледачий Вітер же сьогодні,
Свят-Вечір, мабуть, теж святкує,
Що десь забився в прісподні,
І подихає лиш, а не дує.

Сніжинки:
Його прохали ми, дідусю,
Спочити хвильку в своїм русі.
Так ясно, пишно і морозно,
Втішатись святом хоче кожен.

Вітер-Стрибун:
Я скрізь замів тобі дороги,
Лишень отут отсі небоги
Прохати стали супочинку.

Дід Мороз: Та вже гаразд, покинь сніжинки.

Сніжинки:
Мороз наш батько любий, гожий,
Нехай його, Великий Боже,
Весна по віки не трівожить.

Дід Мороз:
Але я чую, що не все ще
У лід тут стялося морозом,
І ти б пронюхав своїм носом,
Де тепла кров в кому тут бє ще.

Вітер-Стрибун:
Десь тут?.. Не знаю.
Я пошукаю... (*шукає*)
В кому все ще
Тепла кров плеще.
(*Находить Юрка*).
Що за причина?!
(*Всі підступають*).

Дід Мороз: Ось й є дитина.

Вітер-Стрибун:
Вся кожушина
На ньому в латах —
Дуть не багато.

Дід Мороз:
Щоб не було тепла довкола,
Щоби і в нього кров захолола,
Я ледяними подму устами
І сей хлопчина жить перестане. (*Захожується заморозити Юрка. Сніжинки переглядуються, одна ломить мовчки руки*).
І святкувать я сьогодня зможу,
Коли хлопчину ось заморожу;
Бо в мене свято справжне буває,
Як життє людське геть завмирає. (*Хоче дути*).

1 сніжинка: Стійте, дідусю!

Дід Мороз: Стій. Хай нагнуся,

1 сніжинка: Стійте, ох, стійте. Я вас благаю.
Не убивайте. Його я знаю.

Дід Мороз: Його ти знаєш?

Вітер Стрибун: От тобі маєш!

Сніжинки: Слухайте, сестроньки, що за новина. — Гляньте лиш, сестроньки, що за дитина?

1 сніжинка: Я, дідусю, сніжинка,
Материна сльозинка;
Його мати убога,
А батенько у Бога,
А брат його на війні,
Сами вони — у біді.
І сьогодні на Різдво
Їсти у них нічого,
Ні ялинки, ні куті, —
У важкій вони біді.
Мати довго хворіла,
Заробити не вспіла,
А дітки її малі,
Так марніють у біді.
І щоб хліба придбати,
То ялинку продати,
Хтів хлопчина на базар,
Але панський сторож-пєар,
Приняв його до пенька —
Лиш сестричка утікла.
Мати кинулась шукать,
Хоч їй сил нема й стоять,
Мати гірко ридала
І сльозинка упала
І материна сльозинка,
Се я тепер — сніжинка.
І я молю тебе, благаю,
Не убивай його до краю.

1 сніжинка: Ах, і я про нього чула.
Я краплинка поту була
В його батька на чолі,
Як вмирав він на війні.
В нього кров текла з грудий,
А він молився за дітий...

2 сніжинка: А я з того потічка,
Де брат сього хлопчика
Йде по воду кождим днем
Під гарматним там огнем
Для офіцера свого...

Сніжинка: Ах, який же жаль його. — Ах який же жаль хлопчини. — Привязаний до ялинки. — Привязаний? Справді так! — Бравий же який козак.

Дід Мороз: Материна сльозинка
Завше долю вяже,
І отсей хлопчина
Не лиш не поляже,
А ще із дарами
Повинен вертати
З ялинкою д мамі —
Свят-Вечір витати.

Digitized by Google

Бо матерні сльози,
Благання німії
І груди без серця
Вразять ледянії.

Одна сніжинка: Спасибі, дідусю, могутний і мудрий!
Сніжинка: Ми хлопця розвяжем, дарунків наносим.
1 сніжинка: Я бачила санки отам на дорозі. (*Вибігає*).
Сніжинки: Ялинку зірками для нього вберемо. — З промінів віночки на неї сплетемо. — Яку ж то ми радість рідні принесемо!
1 сніжинка: А ось прикотились санчата.
Сніжинки: Скорійше, скорійше хлопчину до хати.
Дід Мороз (*до вітра*):

Зламай ялинку й на санчата
Положимо біля хлопяти,
У мене візьмемо подарки
І одвеземо до дому шпарко.
Ми подаруночків візьмемо —
Й до хати швидко одвеземо.

(*Вітер ломає ялинку, кладе на саночки, а поруч Юрка і Дід Мороз пособляє*).

Сніжинки: І як же раді будуть діти!
Чи ж зорям в небі не радіти?..
Тиша і свято в вишині,
Спокій і щастє на землі.

Вітер-Стрибун (*воркоче*):

І скільки рвеш, і дмеш, розносиш
Проклони, сльози і благання
І знищити усе не можеш
Те матерне душі бажання.

Дід Мороз: Ти все розносиш без розбору,
Твоїм завданнєм тільки рух,
А треба зважити під пору
Й на те, що мовить вічний дух.
І щоб не віяв ти все даром
І вжив хоч раз на добре сил,
Так дми в санчата повним паром,
Жени до дому без вітрил.

(*Вітер починає посувати санчата*).

Сніжинки (*співають коляду*): »Небо і Земля«.

ТРЕТЯ ДІЯ.

(*Обстанова 1-ої дії*).

Мар йка: Вже вечеріє... Що він з ним зробить? Поганий який дідуга... І мами нема... Чи вони знайдуть Юрка?.. Бідний Юрко... Була б у нас кутя і хліб... От, як хочеться їсти... А чи скоро буде зірка?.. (*Біжить до вікна*). Ну, та що з того? І зірка буде, а куті все одно нема... А їсти все одно нічого... Ой мамочко, ой таточку. (*Плаче*). Нема нікого. Як страшно. Ой Зірка! Зірка! Багато. Які гарні, блискучі, мерехтять, як свічечки на ялинці... Вже Свят-Вечір. Колись ми сідали тепер за стіл, татко бажав нам здоровля, щастя і ми всі брали ложками куті із одної миски... Татко бажав, щоб ми так же і друге Різдво зустрічали... А ми от як зустрічаєм... Яка кутя була солодка. (*Плаче*).

(*На дворі далеко чути колядку*).

Бог предвічний
Народився,
Прийшов днесь
Із небес,
Щоби спасти люд увесь
І утішився.

(*Прискакує до вікна*): Колядують! Колядують! Так ми колись колядували... Не вмію... Коли б татко, заколядували б... (*Слухає і засипляє*).

(*На дворі колядують далі*).

Діва Сина, як породила,
Звізда ста, де Христа
Нєвіста Пречиста
Сина повила... (*Тихне*).

Ява 2.

(*Тихо, відчиняються двері, Дід Мороз і Вітер вносять Юрка і прибрану ялинку, сніжинки прикрашують її; Дід Мороз складає подарунки*).

Дід Мороз (*кладе дарунки*):

Ми ріжних подарунків діткам надаємо
І одіжи, й ласощів й їжі.

Сніжинки: А ми тут ялинку в квітки приберемо,
Повішаєм пряники свіжі.

Дід Мороз: Та красше усіх забавок сих і їжі,
Їм книжку дамо для науки,
Бо невченому жити у світі найгірше
Життє — одне горе і муки.
Дамо »Кобзаря« їм, святеє се слово,
Щоб вчились, як матір любити
І як шанувати свою рідну мову —
Як важко без матері жити.

Сніжинки: Ялинка убрана і свічечки як горять,
Скорійше, сестрички, нам тра поспішать.

Вітер-Стрибун: Я красше б раз махнув полою
І все покрилось би пітьмою.

Дід Мороз: Тихше, Вітер-Стрибунець,
Не трівож ти їх сердець,
Хай діточки тихо сплять,
Хай чудовії сни снять.
Молодість в людий одна,
Та й ту нищить їм війна.
Хай же діти без турбот
Виростають у народ,
Бо їх край — одна руїна —
Їх чекає Україна.

Сніжинки: Їх же край — одна руїна —
Їх чекає Україна.

Дід Мороз: Тихше! Тихше! Тихше! Цить!
Шумом їх ви не будіть.
Дайте діткам спати й спати,
Поки прийде їх же мати.
Шумом їх ви не будіть,
Тихесенько виходіть. (*Всі виходять тихо*).

(*Вітер дує — відчиняє двері*).

Дід Мороз: Ви, діти, може в сні
Дивуєтесь сьому,
Що як же се мені,
Що любить лиш зиму,
У голову прийшло
Дарунків вам давать
І з ліску у село
Саночками тягать.
Так знайте, я Мороз,
Я Дід-Мороз правдивий,
Що все у лід я тну,
Кого й що попаду,
Ніхто не вийде живий,
Тебе ж пустив — ну щож —
Того, що я мороз —
Мороз я не чужинський,
Я Дід-Мороз-український. (*Виходить*).

Digitized by Google

Ява 3.

(*На дворі говорить мати*).

Мати! Господи! Невже він дома?

(*Входить, сплескує руками*).

В своїй я хаті?!

Марійка (*прокидається*): Мамо! У нас ялинка?

Юрко (*прокидається*): Мамо, се не сон?

Мати: Звідкіль се все?

Марійка: Пряники! Пряники ось! І забавки!

Юрко: Се Дід-Мороз, Дід-Мороз приніс, подарував і мене не заморозив. Мені здавалось, що то був сон.

Мати (*іде і сідає*): Се мабуть хтось замерзлого найшов, привіз і обдарував. Невже є ще добрі люди? (*Задумується*).

Марійка: Кому Дід Мороз приніс: тобі чи мені?

Юрко: І тобі і мені, бо обоє ми ходили по ялинку.

Марійка: Обоє! Обоє! (*Оглядають забавки*).

Юрко: Мамо. І кутя є. Давайте вечеряти.

Марійка: І колядувать. І колядувать.

Мати: Гаразд. Гаразд, мої голубята; і вечеряти і колядувати. (*Обнімає їх*).

Ява 4.

Колядники (*входять*): Можна заколядувати?

Мати: Будьте ласкаві. Будьте ласкаві.

Юрко (*кидається до своїх хлопців*): Заколядуймо.

Марійка (*до дівчат*): Якої. Якої?

(*Колядники колядують, показують «Вертеп»*.)

Конець.

Ів. Данильчук.

Колисанка.

Ой люлі, мій сину,
Кохана дитино,
Спи тихо, спокійно собі;
Твій батько був добрим,
Козаком хоробрим
І свойого духа він лишив тобі.

Ой люлі, дитино,
Спи тихо, безвинно,
Рости та кріпись, поки час;
Бо виростеш, сину,
Злинеш в хуртовину
І вихрови силу віддаш.

Ой люлі, мій сину,
Не питай очима,
Чому твоя мати сумна;
Як виростеш, цвітко,
Побачиш, мій світку,
Що більш сумувала твоя Вітчина.

Розумна дочка бідного Івана.

(Народня казка).

Ішли раз шляхом два селяне — бідний і багатий; вертали з городу домів. От і захопила їх у дорозі велика туча; дощ лив, як із ведра, а громи били не вгаваючи. Звернули вони зі шляху та поспішили у недалекий ліс, який вкривав збіч гори. На щастє натрапили на якусь печеру, ось і заховалися вони у ній. Гадали – переждуть. Тимчасом уже й ніч настала, а небо затягнулось густими та темними хмарами. Темно, хоч око виколи. Прийшлося їм заночувати в печері. Коли ж і сюди затекла вода. Стали вони шукати сухого місця на леговище. Ось і найшли вони сухий куток так на одного чоловіка, а побіч лежала каменюка.

— Ходім відсіля — каже богатий, може де дальше ширше місце найдемо.

— По що ходити, запускатися в печеру! — бідний йому на те; — ось відсунемо камінь, а якраз для нас двох буде хороше.

Відкотили вони ту каменюку, а під нею яма. Посвітили, приглядаються, а там казан, накритий плиткою; здійняли ту плитку, а в казані повно червінців.

— Ось яке щастє нас стрінуло! — каже бідний. – Тепер ми поділимося тим скарбом.

— Так ні — одвічає йому богатий — як би не я, ми його не найшли би були. Скарб належиться мині.

— Якже се — дивується бідний, – адже як би я не казав був каменюку відкотити, ми сього скарбу не найшли би. Поділімся по половині, так буде по правді, ні мині кривди, ні тобі.

— Я не пристаю.

— Так підемо до князя судитися.

— Підемо.

Прийшли вони до князя, розповідають йому, що так і так, ми найшли скарб, розсуди нас, княже, кому з нас він належиться.

Digitized by Google

— Не дістанете ви його жаден, останеться він у моїй скарбниці — подумав князь тай каже до них: — Гроші ви зложите у мене за руки, а вам отсі три загадки: Що найситнійше, що найсолодше, що найбистрійше. От ви ідіть собі з Богом домів, а в тиждень приходіть до мене. — Хто з вас добре відгадає, тому й скарб припаде.

Поклонилися вони оба князеви та вернули домів.

Отже богач нічого собі, а бідний Іван (так називався) прийшов до дому, не їсть, не пє, тільки ходить тай сумує. А була у нього дочка мала, літ може дванацять-тринацять, не більше. Як побачила вона, що батько так чогось зажурився, то й каже до нього:

— Чом ви, батеньку, так сумуєте?

— По що знати тобі, доню, — одвічає він — ти мині в тому ні порадиш, ні поможеш.

— А може й пораджу. Розкажіть, розкажіть татусю!

Як стала просити, як стала щебетати коло батька, то він і розказав їй свою пригоду, як вони з богачем скарб нажили, як у князя були і як князь задав їм три загадки.

— Не журіться, татусю. Ось послухайте, що говорити князеви. Скажете йому, що найситнійша земля, бо вона родить рік-у-рік, ніколи пусткою не стоїть; а найсолодший сон, бо нічого нема милійшого над спанне; найбистрійші-ж мисли, бо думкою чоловік на край світа в одній хвилині перебіжить.

Міркує батько, може й так, але все таки не довіряє, бо деж таки така мала дитина, ще й неписьменна, може такі тяжкі загадки добре відгадати.

До тижня вибираються оба, богач і бідний, до князя. Богач узяв грубезного сала та молодого коня з табуна на степу тай їде. А бідний взяв паличку в руки та хліба сухого в торбину, пішки йде.

Стали вони оба у князя. Тоді князь питає першого богача, що найситнійше?

— У мене був добре годований кабан, — каже богач — я заколов його, то сало на ньому буде з чотири цалі завгрубшки — таки маю на возі, привіз зі собою — думаю, що над те сало ситнійшого нічого в світі нема.

Князь тільки підсміхнувся.

— А що найсолодше? — запитує його знову.

— Є у мене, князю, бочка меду, що ще з мого прадіда стоїть у пивниці — я можу привезти, як треба — то думаю, що над той мід нічого в світі солодшого нема

— А що найбистрійше? — дає князь богачеви третю загадку.

— У мене є, кня ю, молодий кінь, що я зловив його тому два дні в степу, ніхто ще на ньому не їхав; як би його пустяти, то вітром не дігнав би, не то що.

Богач гадав, ось уже скарб дістане. Але князь береться випитувати бідного.

— Як же ти кажеш — що найситнійше?

— Земля, князю.

Князь здивувався. — А чому ти думаєш, що земля?

— Бо земля рік до року родить, усе на ній щось росте, пусто не стоїть ніколи.

— Добре, — каже князь, а що найсолодше?

— Сон, князю, найсолодший.

— Правда! — А що найбистрійше?

— Мисли — бо думкою чоловік на край світа перелетить.

— Добре, — повідає йому князь, — а тепер скажи мені, хто тобі сі загадки відгадав, бо ти сам не міг би їх відгадати, як і тамтой.

— У мене, князю, є дочка, літ яких дванацять, так вона мене сього навчила.

— Коли вона така мудра, — каже князь, — то скажи їй, нехай вона прийде до мене, але так, щоб їхала й не їхала; була вбрана і не вбрана, давала мині дарунок і не давала. В тиждень нехай твоя донечка буде у мене. А тепер з Богом.

Зажурився Іван іще дужше, бо деж таки так, може зробити, як князь загадав. Прийшов до дому тай розказує дочці.

— Нічого, каже вона, — ви купите мині барана, а у рибалки визичте невода, решту я сама собі постараю.

Купив Іван барана, визичив у рибалки невода, а дочка зловила собі ластівку — замкнула в коробку, та ще взяла з собою кота і так вибралися обоє до князя.

Доходять вони до княжого двора, сіла дочка на барана, то присяде на ньому, то йде: їде і не їде. У неводі-ж вона вбрана і не вбрана. Як побачив се князь зі своїх теремів, казав випустити на неї собак, щоб з'їли. Тільки опинилася вона біля замкових воріт, як собаки вискочили проти неї. Вона митю кинула між них кота, собаки до нього, а вона з барана та з ластівкою в коробці побігла в терем до князя.

— Деж дарунок для мене? — питає князь.

А вона втвираючи коробку, подала князеви; князь коробку до рук, а ластівка з коробки тай вилетіла вікном на двір. Давала дарунок і не дала.

Бачить князь, що дівчина така розумна і він нічого не вдіє, постановив оженитися з нею — був молодий ще і не жонатий. Віддав її своїм учителям, щоб навчили її грамоти та всякої науки. А по кількох літах стала вона молодою княгинею.

До князя приходили нераз люди зі всякими справами, щоб їх розсудив. От княгиня любила їх розпитувати, яке у кого діло до князя, тай сама їх розсуджувала-годила, що й князь не потрафив би так.

Князь утішений, що таку розумну княгиню має. Тількиж инші сусідні князі, що нераз приїздили, до нього гоститися, почали йому дорікати, що віддав своїй княгині суди у руки.

— Як таки кажуть, можна, щоб жінка та суд судила, коли се годиться тільки князеви.

Дорікали вони йому нераз. От князь і заборонив своїй княгині мішатися в судейські справи, бо вони належать йому самому. Та проте княгиня не занехала свого, бо й між людий пішла слава про її великий розум і до неї раднійше зверталися, як до самого князя. Тількиж князь уважав, щоб сього не було і заказав строго, що всі мають звертатися у всяких справах лише до нього самого.

Та одного разу прийшло трьох селян, а князя, тоді не було дома, поїхав на лови. Отже княгиня прикликала їх до себе тай питає, з яким ділом прийшли. Ті раді — не раді почали розказувати: Приїхали вони всі три у город, одного віз, другого упряж, а третьогож конина; розійшлися вони по крамницях, а як вернули назад, аж се біля кобили лоша; почали вони сперечатися, кому належиться лоша, кождий хотів собі; не могли погодитися і рішили піти до князя, щоб їх розсудив.

Digitized by Google

Вислухала їх княгиня та й каже:

— Возьміть кождий своє окремо: Один віз, другий упряж, третий конину. До котрого лоша прийде, того воно й буде.

Ті подякували тай відходять.

Аж ось і сам князь їде тай питає, чого вони в нього були. Ті розказали.

Князь відпустив їх, а сам сердитий вступив у терем. Велів призвати княгиню і сказав їй, що розведеться із нею тому, що зломила його наказ.

Запросив князь вельмож своїх та инших князів до себе на бенкет, бо вже розходиться з княгинею, та справив гучну забаву. Забавляються вони, аж княгиня просить усіх, щоби послухали її, вона скаже кілька слів на прощанє. Всі радо згодилися на те, а княгиня почала говорити:

— Отсе я сьогодня, по волі князя свого, мушу розлучитися з ним. Тож ви усі, світлії князі, та шановні вельможі, розсудіть самі, чи не годиться мині за моє дотеперішне пожиттє з князем, узяти собі з його добра для себе на памятку те, що мині наймилійше?

Усі гості рішили, що справедливе її бажанне і князь на се також охотно згодився... Княгиня подякувала усім, попрощала гостий і вийшла.

Тоді сказала княгиня отрокам — а всі княгиню дуже любили, бо дуже добра була до всіх, та ласкава — щоб дали князеви дуже міцного вина. Коли вже бенкет скінчився, гості попрощали князя та розійшлися. А вино зробило своє, князь твердо заснув, а княгиня казала тоді взяти його сплячого на повіз і виїхала з ним із княжого двора.

Пробудився князь і здивувався дуже, як се княгиня біля нього і вони кудись їдуть.

— Що се зі мною? — питає її.

— Нічого, любий князю, — одвічає вона — тиж сам сказав, що я можу взяти собі з твого добра, що мині наймилійше. Ти мині наймилійший, князю, над усе, тому і взяла тебе з собою.

Князь побачив тоді що має не лише розумну, але щиру та вірну княгиню, тож казав візникови завертати назад до свого двора і від тоді жив у любови та згоді зі своєю подругою.

Подав Тарас. Дмитренко.

Фредерік Джеймс Гуд.

Годжіро.

Дванацятилітній японський хлопчина любив читати. Трудні слова — він вивчив їх; тяжкі місця — він перейшов їх. Листок за листком перейшов пять томів »Старинної історії Японії«. Годжіро був витревалий хлопець. А батько тішився, коли бачив се. І дав синови гарний подарок. То були шіснацять томів історії героїв Китаю. Було в них багато ілюстрацій. Картки були з морвового паперу, оправа шовкова.

Серце Годжіра наповнилося радістю. Як ішов спати, завісив занавіси проти москітів (комарів), щоби не впустити настирливих кровопийців. Сидів у бавовняному плащі, при боці лямпа, на колінах улюблена книжка про китайських героїв. Читав, читав і читав тай заснув.

Спав.

І снився йому сон.

У сні був у Китаю. Стояв над берегом широкої Жовтої Ріки. Ріка вилася гарною, гладкою стяжкою, потім падала через скелі, розприскувалася на стрімких скелях і танцювала довкола великих і малих скель, й ревіла долі білими порогами, аж у кінці знову плила спокійно.

Що то за риби плигали горі порогами, старалися дістатися до спокійного озера?

Ті лускуваті сотворіння, ті сміливі риби, то були коропи. Варта заглянути до зоольогії на малюнки японського коропа. Хмара коропів плигала і назад падала і плигала, падала, плигала, падала, плигала, падала. А пороги ревіли громом. А там на горі озеро було спокійне й лагідне, а скелі й високі ялиці кидали пряму тінь на широкі води.

Плигали, падали, плигали...

Старий Китаєць стояв біля хлопця Годжіра. Його борода довга, біла. Люди називали його Сейдж. Сейдж значить мудрець.

Пане, — спитав малий Годжіро — як зветься се місце?

— Зміїні ворота, моя дитино.

Змій не є приятелем чоловіка. Зміїних воріт сторожить страшенна потвора. Водяний змій добре пильнував своїх воріт, а жвавий короп, сміливий короп, живий, відважний, витревалий короп плигав, падав, плигав, падав, плигав падав; а водяний змій ревів.

Відваги!

Один із коропів вискочив на найвисше місце порога, дістався до озера й перестрибнув до спокійного ставку. І видалося Годжірови, начеб темні скелі усміхнулися, а високі ялиці похитувалися наче на привіт.

Радість заясніла на лици Китайця.

Серце Годжіра билося.

То дуже гарно, коли короп плигає й вискочить на гору; коли дитина вчиться лєкцію й вивчиться її; коли молодь учиться руханки й робиться поворотною; коли дівчина перейде цілий шпитальний курс, є дійсно доброю для першої помочі; коли хлопець працює пильно в технічній школі, аж навчиться щось, що варта знати з і жінірства; коли молоде подруже старається, щоб кімнати були чистенькі, а діти щоби поводилися добре так, щоб на той дім глядіти як на взірець.

Плигали, падали, плигали, падали.

Годжіро впялив зір у побідного коропа. Глянь! Біла хмара зійшла із неба. Очи коропа жевріли червоно наче огонь. Він піднісся з води, поплив лагідно у хмару; уносився радше як птах, ніж сотвореннє з плавцями; і зник із очий у країну сходу, чи заходу сонця або зоряного неба — сього хлопець не знав. Але він був щасливий, начеб він сам був тим літаючим коропом. І може він був літаючим коропом.

Digitized by Google

Нараз пробудився.

— Так, — сказав Ґоджіро сам до себе — мушу хлопцям показати сього коропа.

І зробив великого коропа — пятнацять стіп довгого — геть цілого з грубого паперу, помалював його і повісив на жердці, а жердку прикріпив на даху. А як вітер дув, відважний короп плигав, падав, плигав, падав, плигав.

І вже все від сього часу, в місяці маю, Японці святкують Свято Коропа. Паперові риби всіх величин плавають на жердках на дахах десяток тисяч. домів, а вітер кидає ними, вдаряє ними, а всі ' понці розмовляють голосно, серця синів Японії бються.

Здавалося би отже, мій молодий читачу, що ті, що хочуть дістатися до щасливого озера, де тіни ялиць цілюють води, ті мусять скакати, скакати.

З англійського переклав Михайло Лотоцький.

Розвязки загадок.

Число 6.

Загадка історична.

Богдан. Ромуль. Гоголь. Піндар. Ґавмат. Сольон.

Ціліть: *Богдан.*

Складова загадка:

1. Відукінд. 2. Етна. 3. Литава. 4. Индик. 5. Чернигів. 6. Косове Поле. 7. Оріноко.

Ціліть: *Величко.*

Ґеографічна загадка.

Метуя. Париж. Отрис. Калка. Конго. Венер. Родан. Павія. Манич. Бордо. Мекка.

Ціліть: *Марко Вовчок.*

Шаради: І. Шарада. ІІ. Холява.

Число 7.

Ґеографічна загадка.

1. Дністер. 2. Хвастів. 3. Ярослав. 4. Корсунь.

Аритметична загадка.

382	385	387	384	386	= 1924
387	384	386	382	385	= 1924
386	382	385	387	384	= 1924
385	387	384	386	382	= 1924
384	386	382	385	387	= 1924
‖	‖	‖	‖	‖	
1924	1924	1924	1924	1924	

Шахова вежа.

Бачив я усякі перли
І коштовні самоцвіти,
Але є одна перлина,
Що з усіх найкраща в світі.
Купувать її не можна,
Ані нею торгувати,
Її часто мають бідні
І частійше як богаті.

Володимир Самійленко: (*„Найдорожша перлина“*)

Історична загадка.

1. Апелес. 2. Сабіни. 3. Поатіє. 4. Роланд. 5. Пергам. 6. Пагода.

Загадка з доповненнями.

Рука. Ікра. Діра. Нога. Арка. Шафа. Купа. Одра. Ляма. Анна.

Ціліть: *„Рідна школа“.*

Загадка.

Оксана: она, оса, каса, коса, сак, сок, сон, носа, нас, ока, санок.

Шарада: Адвокат.

Число 8.

Фігуральна загадка,

Ухо. Беріг. Миш. Тираспіль. Упертість. Рот. Ася. Олівець. Боз. Оса. Око. Тарас. Капелюх. Перестрах.

Ціліть: *Христос Воскрес.*

Аритметична загадка.

8	10	11	5
9	7	6	12
13	3	2	16
4	14	15	1

Загадка.

Пила. Орел. Анна. Пояс. Тран. Марс. Крам. Перо. Біда.

Ціліть: *Пласт-Скоб.*

Аритмоґраф у коверті.

Енеїда. Яворів. Одарка. Йордан. Яруся.

Дотепні питання.

1. Відгомін (Ехо). 2. В повну. 3. Імя (назву), 4. Слимак, бо носить свою хату на плечах. 5. Тому. що не дістанеться на наш полумисок. 6. Ко-мода. 7. Кравець убирає чоловіка, а розбійник його обдирає. 8. Рівно-вагу. 9. Щоб прикрити голову. 10. Покора.

Шарада: *Кооператива.*

Число 9.

Ґеографічне віконце.

1. Отранто. 2. Стратин. 3. Онтаріо. 4. Олесько. 5. Антанта. 6. Оріноко.

Пластова загадка.

Пластун. Оскол. Бог. 6.

Ціліть: *Скоб.*

Аритмоґраф.

Маруся. Саджа. Табун. Волинь. Надія.

Ми на роботу
На світ народились,
Ми для борні живемо!

(Борис Грінченко: *„До праці!“*.

Digitized by Google

Перехрестна загадка.

Пилип.

Що се таке? = *Лилик.*

Число 10.

Загадка: *Свободи і волі.*

Фігуральна загадка.

Ольга Кобилянська.

Загадка: *Володимир Самійленко.*

Таємничий напис.

Голодній кумі хліб на умі.

Рахункова загадка.

Поземі й прямовісні колюмни дають суму 18641. Зложивши прямовісні колюмни в одну колюмну, а поземі в другу — то в обох колюмнах будуть ті самі числа, *які дадуть суму 18641.* 3 × 4 = 12.
4 × 3 = 12.

Шарада: *Льокомотива.*

Число 11.

Ґеографічна загадка.

Гадяч. Канів. Каїро. Ґопло. Старший. Броди.

Цілість: Дніпро.

Ломиголовка.

Громада великий чоловік.

Фігуральна загадка.

Христос. Антін. Раб. р. Лук. Гунни. Малярія.

Цілість: *Старуня.*

Історична загадка: **Данило.**

Число 12.

Фігуральна загадка.

Фатум. Ромко. Алтай. Негус. Княже. Орфей.

Цілість: *Франко — „Мойсей“.*

Загадка в орнаменті.

Герб. Араби. Румунія. Прага. Кивелюк. Німці. Зоня.

Цілість: *Гамалія.*

Загадки:

1. Письмо (друк) і цигарниця. 2. Лямпа. 3. Стрільба. 4. Телеграф. 5. Годинник. 6. Мітла. 7. Сокира за поясом у рубача. 8. Млин. 9. Голка. 10. Сито і крупи.

Шаради: I. Трускавка. II. Вікарівка.

Ґеографічно-літературна звізда.

Україна. Рогатин. Жидачів. Гамалія.

Число 14.

Загадки.

1. Капуста. 2. Гарбуз. 3. Перо до писання. 4. Двері. 5. Звізда на небі. 6. Годинник. 7. Папір і письмо. 8. Чорнило до писання. 9. Рів. 10. Ланцух.

Шарада: *Скоб! бокс.*

Аритмограф.

Токар. Львів. Индик. Стрий. Хвиля. Базар. Щигол.

Вислід: Тільки той достойний щастя, хто боровся за його! Борис Грінченко.

Загадка в орнаменті.

Париж. Лев. Жар. Кос. Серет.

Цілість: *Пласт.*

Число 15.

Квадрат із трикутників.

З огню і крови, а не з любови кується воля.
С. Черкасенко.

(»М. У.« ч. 2 з 1923 року).

Ґеографічна загадка.

1. Орлинці. 2. Могилів. 3. Ярослав 4. Коломия. 5. Глібока. 6. Городок. 7. Славко.

Квадрат з імен.

Данило. Адріян. Андрій. Богдан. Володя. Леонід.

Шарада: *Серпень.*

Число 16.

Загадка в орнаменті.

Перм. Лубни. Аналіза. Буськ. Естетик. Корфу. Іран.

Цілість: *Пластун.*

Загадка з доповненнями.

Князівна. 2. Заліщики. 3. Алта. 4. Очко. 5. Море. 6. Иней. 7. Ізюм. 8. Русь. 9. Сейм. 10. Київ. 11. »На камені«. 12. Надвірна.

Поезія Т. Шевченка: *Катерина-Наймичка.*

Шаради:

I. Стоноги. II. Рівновага. III. Світлиця.

Число 17.

Фігуральна загадка.

1. Махно. 1. Индик. 3. Хміль. 4. Антін. 5. Йалта. 6. Лікар. 7. Ольга. 8. Лютий.

Цілість: *Михайло Таранько.*

Шукайголовка з героїв:

»У дідуся в гостині« — *Я. Кріпа.* (Андрійко).
»Два приятелі« — *С. Куликівної.* (Юрко).
»Проліски« — *В. Дикансього.* (Панько).
»Промоція« — *В. Хроновича.* (Семко).
»Гуртом-громадою« — *М. Денисенка.* (Юрко).
»Побратими» — *А. Животка.* (Богданко)

Загадочна візитівка: Вуйко Влодко.

Аритмограф.

Хотин, бюст, єдність, сонце, сусід, поміж.

Вислід: Будьте мужні, непохитні, єдністю міцні!
О. Олесь.

Загадка в орнаменті.

Пил. Лев. Прага. Кос. Серет. Кру. Канів. Кір. Ара.

Цілість: *Пластунка.*

Digitized by Google

Загадочна візитівка. Візитатор.

Льогогриф: Лід — лій — лік — лім — ліс.

Таблиця до відчитання.

Взорець: Наперсток, Черевик. Любінь. Година. Вівці. Їжак. Мука.

Напис на таблиці:

„Молода Україна — се жерело живої води, котрої бажають всі спраглені читачі.

Число 18.

Загадка з додавання.

Щоби пять чисел із сих рядів дали нам суму **20**, треба так числити:

3 + 3 + 3 + 1 = 10. Зеро (0) пишу, а один (1) дальше. 1 + 1 = 2. Те 2 пишу по лівій стороні зера (0) і одержу так число: **20**.

Льогогриф: Лан — лен — лин.

Число 19.

Загадка фігуральна.

1. Мию. 2. Три. 3. Кра. 4. Уши. 5. Рік. 6. Ара. 7. Сум. 8. Рум. 9. Рен. 10. Від. 11 Ляк. 12. Сук.

Цілість: *Юра Шкрумеляк.*

Льогогриф: Сукно.

Загадочна візитівка. Композитор.

Шаради: І. Шаради. ІІ. Холява.

Число 20.

Фігуральна загадка.

Каїро. Човен. Умань. Вінок. Зефір. Перун. Осаул. Ранок. Вікно. Слонь.

Цілість: *Іван Франко.*

Льогогриф: Лев — лен — леп.

Число 21.

Загадка з букви »Л«.

Оля. Галич. Слали. Калка. Але.

Загадка для малих читачів.

Кінь, риба, олій, став.

Цілість: *Київ.*

Загадка в орнаменті.

Тин, рак, хто, ого, ані, гак, мак, сак, пса, три, она, удо, оса, уче око, кра.

Цілість: *Тато, мама, син, дочка.*

Загадка в орнаменті.

Сколе. Оля. Крета. Оса. Альта.

Цілість: *Олесь.*

Число 22.

Думайголовка:

У.	Н.	Р.	
Око	Дно	Шаг	
Сир	ай	Лік	
Зле	Три	Кіт	Цілість: *Сірко, Мазепа, Орлик, Квітка, Куліш, Гулак, Україна.*
Рік	Вік	Вал	
Мапа	Око	Куку	
	Хан		
	Зуб		

Льогогриф: Гусак — гуска.

Ломиголовка географічна.

1. Амазонка. 2. Міссурі. 3. Аттика. 4. Збруч. 5. Оріо. 6. Наб. 7. Ке. 8. А.

Літературна загадка.

Цілість: *Конiський.*

Число 23.

Загадка в загадці.

Луг. Око. Бей. Цло. Кум.

I. = Гуцул (лугцу)
II. = Бойко (окобй).
III. = Лемко (елокм).

Географічна ломиголовка.

Україна, Галичина, Буковина.

Магічний квадрат.

К	о	с
О	к	о
С	о	к

Від Адміністрації.

Число 23 »М. У.« зістало сконфісковане. Хто не одержав його, нехай пришле 35 грошів на рекомандовану посилку сього числа. Кому бракують які числа до комплету річника – нехай **як найскорше** зареклямує сі числа, бо по 1 січня 1925 ніякі реклямації не будуть узгляднені. До сього числа залучаємо чеки на пересилку грошей.

Дякуємо усім дотеперішним передплатникам за матеріяльну піддержку нашого Видавництва і просимо о память на будуче!

Річна передплата для:

Краю 12 золотих. — Америки й Канади 2 доляри. — Чехо-Словеччини 70 корон.

Ціна одного примірника виносить 50 сотиків.

Редакція і Адміністрація: ул. Зіморовича, ч. 3.

Видає і за редакцію відповідає: Михайло Таранько. З друкарні ОО. Василіян у Жовкві.

Digitized by Google

Запросини до передплати на 1925 рік.

Видавництво „Молода Україна“ наміряє перевести з новим роком 1925 деякі зміни у видаванню журнала для молодіжи і ґазетки для дітвори. На підставі досвідів, спостережень та голосів з боку родичів і виховників — постановила Накладня Михайла Таранька, яка обіймає в собі Видавництво „Молодої України“ і „Світа Дитини“ — видавати сі два часописи кождий для себе з окрема.

I. **„Молода Україна“** виходитиме як місячник, кождого 1-го в місяци у здвоєнім обємі, т. зн. що буде мати **32 сторінки** in quarto. Кожде число буде у мистецькій трибарвній обгортці, роботи ґрафіка Павла Ковжуна.

В кождому числі буде додаток, з якого при кінци року зложать собі передплатники цікаву й вартісну книжку з царини природних наук.

Цілорічна передплата „Молодої України“ виносить **12 золотих,** т. зн. один зшиток коштує 1 золотий.

Для Америки й Канади 2 дол. 50 центів. Для Чехословаччини 84 кор. чеських.

II. **„Світ Дитини“** буде виходити рівнож як місячник, кождого 15-го в місяци у почвірнім обємі, т. зн. що матиме **32 сторінки** формату великої вісімки.

Кожде число ґазетки буде у мистецькій трибарвній обгортці, а зміст журналика буде богато ілюстрований оріґінальними працями наших найліпших рисівників і малярів.

Цілорічна передплата „Світа Дитини“ виносить **6 золотих,** т. зн. одно число коштує 50 сотиків. Для Америки й Канади 1 доляр 25 центів. Для Чехословаччинн 42 кор. чеські.

Оба журнали будуть друковані гарними й читкими черенками і матимуть богато оріґінальних ґрафічних прикрас, як: ініціяли, заставки, кінцівки, то що.

Видавництво упросило на рік 1925 до співробітництва в обох журналах визначних наших поетів, письменників і мистців з краю, як також з еміґрації та Закордонної України.

Доси приобіцяли свою співпрацю для обох журналів отсі особи:

Блажикевич Іванна, Бутович Микола, Ваврисевич Микола, Грицак Евген, Гнатюк Володимир, Дорошенко Дмитро, Завадович Роман, Заклинський Богдан, Заїкин Віктор, Карманський Петро, Королів-Старий Василь, Ковалевська-Королева Наталія, Кокольський Микола, Ковжун Павло, Котович Анатоль, Куликівна Софія, Кульчицька Олена, Лакуста Святослав, Левицький Модест, Лотоцький Антін, Лотоцький Михайло, Мандюкова Ярослава, Магир Микита, Назарук Осип, Онацький Евген, Пачовський Василь, Підгірянка Марійка, Саліковський Олександер, Славінська Марія, Тищенко Юрій (Сірий), Тисовський Александер, Хронович Володимир, Черкасенко Спірідіон, і Яремова Слава.

Сподіємося отже, що обидва журнали стануть від 1925 на висоті свого завдання і даватимуть найкрасші річи для української молодіжи і дітвори.

„Молода Україна“ буде призначена своїм змістом у першій мірі для молодіжи середних шкіл у віці від 12 — 16 року життя.

„Світ Дитини“ буде призначений своїм змістом для дітий у віці від 5 — 10 року життя. Головно буде надаватися „Світ Дитини“ для сільських шкіл, де дітвора зваблена великим числом образків — буде охотно читати сей журнальчик і навикатиме до постійного читання поза школою, через що піднесеться культурний рівень наших сіл і постійно зростати буде попит за книжкою. Народне учительство повинно в першій мірі занятися розповсюдненнєм сього журнальчика по своїх школах.

Для устійнення висоти накладу просить Видавництво усіх **дотеперішних** передплатників, щоби **найдальше** до дня 1 січня 1925 р. повідомили: **який журнал** задумують передплачувати **в 1925 році** — чи **„Молоду Україну“,** чи **„Світ Дитини“** — чи обидва сі журнали разом.

Передплату приймається найменше на ½ року і мусить вона бути заплачена **з гори** при замовленню (за кождий журнал з окрема). На пересилку грошій залучаємо чеки П. К. О. які належить поправити (счеркнути Мк., а означити Зл.) На чеку просимо **виразно** зазначити (на горі), на який журнал призначені прислані гроші, а дальше — як найточнійше і читко виповнити: імя і назвиско передплатника (на якого імя має іти ґазета) і подати виразно місцевість та **остатню почту.**

Львів, у грудні, 1924.

Видавництво: „Молода Україна“ і „Світ Дитини“, Львів, ул. Зіморовича, ч. 3.

Digitized by Google

Спис і цінник видань „СВІТА ДИТИНИ“.

I. Книжки для дітей.

а) Байки і казки.

		Ціна
1.	Вільгельм Буш: **Максим і Марко** (вичерпане)	— 50 гр.
2.	« « **Нечемне вороня**	— 40 «
3.	« « **Веселі оповідання**	— 60 «
4.	« « **Співомовки**	— 60 «
5.	Я. Вільшенко: **Чорнокнижник з Чорногори**	— 70 «
6.	» » **Швець Копитко і качур Квак**	— 30 «
7.	Вуйко Влодко: **Пригоди Юрчика Кучеряво го**	— 70 «
8.	Вол. Гнатюк: **Народні байки**	— 60 «
9.	Оскар Уайльд: **Зоряний хлопчина**	— 30 «
10.	Микита Магир: **Байки**	— 40 «
11.	» » **Пригоди лінивого котика**	— 50 «
12.	Софія Куликівна: **Алі Баба і 40 розбійників**	— 25 «
13.	Р. Завадович: **Казка про царевича Івана**	— 60 «
14.	**Найкращі байки і казки**	— 90 «
15.	**»Веселка«**, збірка віршованих оповідань	— 60 »

б) Оповідання і пригоди

1.	О. Білоусенко: **Пригоди Вовка-Неситого**	— 60 «
2.	В. Хронович: **Пригоди Лиса-Панаса**	— 40 «
3.	О. Маковей: **Пригоди Горобчика**	— 30 «
4.	Марія Вериго: **Волове очко**	— 25 «
5.	Джордж Айнс: **Попри джунґлі**	— 25 «
6.	Гугу: **Лесик і коминяр**	— 25 «
7.	« **Добре серце**	— 30 «
8.	М. Штелігівна: **За скляною стіною**	— 25 «
9.	Фільгелєнес: **За вітчину**	— 40 «
10.	М. Денисенко: **Наша Січ-Мати**	— 25 «
11.	Я. Вільшенко: **Вільгельм Тель**	— 40 «
12.	Слава Яремова: **Жертвенні огні**	— 25 «
13.	Анатоль Франс: **Оповідання**	— 30 «
14.	А. Лотоцький: **Езоп**	— 40 «

г) Твори для дитячого театру.

1.	М. Лисенко: **Коза-Дереза** (партитура)	3·00
2.	Я. Вільшенко: **Червона Шапочка**	— 40 «
3.	Я. « **Коник — Стрибунець**	— 25 «
4.	Я « **Гостина св. Миколая**	— 20 «
5.	М. Ваврисевич: **Лісова казка**	— 20 «
6.	Г. Товпліс: **Дарунки русалок**	— 20 «
7.	Леся Верховинка: **Іменини Влодка**	— 30 «
8.	« « **Стріча в лісі**	— 20 «
9.	К. Лукашевич: **Бунт ляльок**	— 25 «
10.	В. Софронів: **Печери**	— 20 «
11.	В. Островський: **Соняшник**	— 25 «
12.	Ю. Ігорків: **Сирота**	— 10 «
13	М. Підгірянка: **В чужім пірю**	— 30 «
14.	В. Королів-Старий: **Чарівний камінець**	— 40 «
15.	« « **Русалка-жаба**	— 30 «
16.	« « **Зустріч**	— 30 «
17.	« « **Підкладень**	— 30 «
18.	« « **Лісове свято**	— 25 «
19.	П. Бендорф: **Зачарований каліф**	— 20 «
20	І. Бідний: **Добрі діти**	— 30 гр.
21.	І. Блажкевич: **Св. Миколай в 1920 р.**	— 20 «
22.	« « **Тарас у дяка**	— 20 «
23.	« « **Діло в честь Тараса**	— 20 «
24.	Р. Завадович: **Серед ангелів** (з нотами)	— 40 «
25.	« « **Рицар Лесь**	— 30 «
26.	« « **Днязь Марципан**	— 30 «
27.	В. Полянський: **Дядько Тарас**	— 20 «
28.	І. Габрусевич: **Український Вертеп**	— 20 «
29.	Ф. Вольф: **При ватрі**	— 20 «
30.	Г. Орлівна: **Золотий черевичок**	— 30 «

II. Книжки для молодіжи.

а) Повісти й подорожі.

		Ціна.
1.	Ф. Г. Бернет: **Малий Льорд** (брош.)	4 Зл.
2.	К. Кольоді: **Пригоди Пінокія** (брош.)	4 Зл.
3.	Е. Мілєр: **Молодість славних людий** (брош.)	5 Зл.
4.	Мігуель Сервантес: **Дон Кіхот з Манчі** (брош.)	2·50 «
5.	Юлій Верн: **Шансельор** (брош.)	2·50 «
6.	Я. Вільшенко: **Пан Чваньківський**	2·00 «
7.	А. Лотоцький: **Пригоди Лиса-Микити**	1·50 «
8.	А. Лотоцький: **Малі герої** (брош.)	2·50 «
9.	А. Котович: **Григорій Сковорода**	50 «

б) Драматичні твори.

1.	Я. Вільшенко: **Вифлеємська Зоря**	— 60 «
2.	М. Ваврисевич: **Слава Кобзареви**	— 60 «
3.	І. Блажкевич: **Вертеп**	— 30 «
4.	Я. Вільшенко: **Сон місячної ночі**	— 50 «

III. Шкільні підручники.

1.	Іван Левицький: **Теорія музики**	— 50 «
2.	« « **Історія музики**	— 60 «
3.	« « **Наука гармонії** (в друку)	— 50 «
4.	І. Куровець: **Гігієна**	1·50 «
5.	Петро Франко: **Підручник шведської руханки** із 334 обр. (брош)	3·50

IV. Річні.

I.	**Річник »Світа Китини« з 1919 — 20** (вичерпаний).	
II.	**Річник »Світа Дитини« з 1921 р.** (опр.)	10 — «
III.	**Річник »Світа Дитини« з 1922 р.** (брош.)	10 — «
IV.	**Річник »Світа Дитини« з 1923 р.** (брош.)	3 — «
V.	**Річник »Світа Дитини« з 1924 р.** (брош.)	3 — «
I.	**Річник »Молодої України« з 1923** (брош.)	10 — «
II.	**Річник »Молодої України« з 1924** (брош.)	10 — «
Тарас Шевченко: **Малий Кобзар** (ілюстр.)		— 50 «

Ціни для Америки й Канади:

5 грошів — 1 цент 1 Злотий — 20 центів
50 грошів — 10 центів 5 Злотих — 1 доляр

Ціни для Чехо-Словаччини:

1 Злотий — 7 корон чеських.

відповідно до поданих цін сього катальога.

Замітка: Книжки висилається **тільки** за **попередним** надісланнєм гроший, або виїмково за **післяплатою**. Кошти пересилки почтової поносить замовляючий книжки.

Книгарні одержують від поданих цін 25% рабату і не можуть сих книжок продавати дорожше, як вони тут зазначені.

При замовлюванню книжок треба **небажані** книжки **перечеркнути.** Із замовленнєм треба (найкрасше в порученім листі) прислати задаток найменше **10 золотих,** а решту належитости побереться за післяплатою.

Замовлення й гроші слати на таку адресу:

ВИДАВНИЦТВО „СВІТ ДИТИНИ“

Львів, ул. Зіморовича, ч. 3.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

AP58
.U5m7
1924

DO NOT REMOVE
SLIP FROM POCKET

DEMCO

Digitized by Google

3 0000 093 455 214

Digitized by Google